BIBLE ČESKÁ.

DÍL DRUHÝ:

KNIHY NOVÉHO ZÁKONA.

SVAZEK I.:

EVANGELIA A SKUTKY APOŠTOLSKÉ.

PODLE VULGÁTY SE STÁLÝM ZŘETELEM NA TEXT PŮVODNÍ (ŘECKÝ)
PŘELOŽIL A ÚVODY I VÝKLADY OPATŘIL

DR. JAN LAD. SÝKORA.

REDIGOVAL

DR. ANTONÍN PODLAHA.

SE SCHVÁLENÍM ARCIBISKUPSKÉHO ORDINARIÁTU V PRAZE.

V PRAZE 1922.

NÁKLADEM „DĚDICTVÍ SV. JANA NEPOMUCKÉHO". — TISKEM CYRILLO-METHODĚJSKÉ KNIHTISKÁRNY V. KOTRBY.

IMPRIMATUR.

Pragae, 5. Octobris 1921.

† **Antonius Podlaha,**
episcopus Paphiensis, vicarius Generalis.

N. E. 13.402.

Předmluva.

Dosavadní vydání katolická Nového zákona v českém překladě spočívají na onom překladě knih novozákonních, který byv učiněn od různých překladatelů na základě latinské Vulgáty, trval s počátku v rukopisech potom ve sborník sebrán, přehlédnut i opraven a r. 1475 po prvé tiskem vydán byl. Text tento přecházel totiž potom až do doby Blahoslavovy (1564) do všech vydání českého překladu Nového zákona, jedno toliko vyjímajíc (totiž překlad Nového zákona pořízený r. 1533 od kněze Beneše Optata z Telče), od doby Blahoslavovy pak alespoň do všech vydání českých biblí katolických, s tím ovšem rozdílem, že při nových vydáních býval poopraven tu po stránce jazykové, tam vzhledem k textu řeckému neb k latinské Vulgátě. Překlad ten byv učiněn co možná doslovně na základě Vulgáty pořízené až na některé vyjímky doslovně z textu řeckého, podává nejen latinský, nýbrž i řecký text Nového zákona v překladě co možná doslovném, takže není divu, že zůstávalo se při něm po jistých opravách po tolik století. Nicméně, jako žádný překlad spisu většího, tak ani on není zcela bezvadný. Jsouť v něm některé nedostatky, jež vyšly z nesprávného neb nedosti jasného překládání, na př. když překládá se v Mat. 1, 11: „Josiáš zplodil Jechoniáše a bratry jeho v zajetí babylonském“ místo „za stěhování babylonského“, aneb v Jan 16, 2: „Ven ze škol vyženou vás“ místo jasnějšího (překladu) „ze synagogy (z náboženské obce své) vyloučí vás“. Jsou v něm nedostatky (ovšem řídké), které vyšly z doslovného překládání textu latinského také tam, kde Vulgáta nepřekládá správně na př. Řím. 13, 12. „Noc předešla“ (praecessit), „den pak se přiblížil“ místo „pokročila“ (processit). A jsou v něm též nedostatky jazykové. Neboť ač nelze upříti, že v překladě tom jest řeč po veliké části pěkná a čistá, shledávají se v něm přece také výrazy nyní již zastaralé, které staly se již nelibozvučnými, ba dostaly i jiný význam, na př. Luk. 1, 38. „Aj já děvka Páně“ místo „Aj já dívka Páně“, aneb Mark. 13, 9: „Vydávati vás budou na sněmy a ve školách budete bíti“ místo: „soudům a v synagogách.“

Mnohdy také jest sloh ze snahy po doslovnosti kostrbatý.

Z příčin těch projevovala se od několika roků vždy hlasitěji přání, aby pořízen byl překlad nový, a sám byl jsem s různé strany vyzýván, abych se díla podjal. Váhal jsem dosti dlouho, jsa přesvědčen, že úplně nevyhovím nikomu. Neboť jedni přáli si míti překlad zcela moderní, jiní chtěli, aby se měnilo na dosavadním překladě co nejméně. Odhodlav se konečně k novému překladu, volil jsem cestu

střední, dbaje toho, abych podal překlad věrný řeči správnou a přece se neodchýlil od znění dosavadního překladu zbytečně. Překládal jsem sice podle Vulgáty tištěné (Klementské), avšak přihlížel jsem při tom stále k nejnovějšímu kritickému vydání textu řeckého (Hetzenauerovu), nýbrž i k nejstarším zachovalým rukopisům, jak řeckým, tak starolatinským i Vulgáty, a jmenovitě tam jsem se přidržel textu řeckého, kde sice odchyluje se od Vulgáty tištěné, ale srovnává se s vážnými rukopisy starolatinskými a Vulgáty (psané). Budeť zajisté k tomu přihlížeti se také při tomto novém vydání Vulgáty, jež se nyní k rozkazu sv. Otce připravuje. Ovšem ony odchylky nedotýkají se věcí podstatných, nýbrž po většině toliko znění textu, na př. když Jan 5, 13. přeložil jsem dle řeckého textu ve shodě s mnoha rukopisy latinskými „uchýlil se, poněvadž byl zástup na tom místě“ místo dosavadního „uchýlil se od zástupu na tom místě shromážděného“.

Překlad svůj uveřejnil jsem po prvé r. 1909 ve formátu kapesním.

Připravuje překlad ten znovu k tisku pro toto vydání větší, jež tvoří součást „Bible české“, držel jsem se celkem týchž pravidel, jimiž jsem se řídil při vydání z r. 1909; hleděl jsem však odstraniti chyby, které v tisku se vloudily do textu jmenovitě tím, že nedopatřením některá slova, ba i celé věty krátké byly vynechány, jako Mat. 5, 11. slovo zlé (všecko zlé), Mat 18, 8. slova neb noha tvá po slovech ruka tvá, neb Jan 20, 22. za slovy a řekl jim věta „Přijměte Ducha svatého“, a učinil jsem některé změny po stránce jazykové, zejména odstraněním hebraismů, ponechav jen ty, které již jaksi zdomácněly, chtěje tak naznačiti, že novozákonní spisovatelé až na sv. Matouše, jenž psal aramejsky, a překladatel aramejského originálu Matoušova nepsali řečtinou čistou, nýbrž různými hebraismy protkanou. Také hleděl jsem vyhověti přáním, pokud se týká, výtkám, které byly učiněny o vydání z r. 1909, ovšem potud, pokud jsem uznal za dobré. Všem jsem vyhověti nemohl, poněvadž bych věci neprospěl, nýbrž ji poškodil. Nemohl jsem na př. Mat. 3, 12. dáti „spálí ohněm neuhasitelným“ (místo páliti bude . . .) jak chtěl jeden kritik, poněvadž bych tím nevyjádřil pravdy o věčném trvání trestů pekelných, kterou sv. Jan chtěl vyjádřiti, ani nemohl jsem u Jana 18, 28. výraz pascha přeložiti, jako jinde, slovem beránek, jak chtěl kritik jiný, poněvadž na tomto místě výraz onen beránka neznamená. Slovo *Χριστός* (Christos) pak u Mat. 2, 4. přeložil jsem opět přes danou výtku slovem Vykupitel, poněvadž na tomto místě zřejmě není jménem vlastním (Kristus), nýbrž obecným (pomazaný, vykupitel). Podobně činil jsem také jinde, kde toho žádala táž příčina. Výtek, které byly činěny, jen aby se vytýkalo, jsem ovšem nedbal, na př. když se mi vytýkalo, že výraz vicus (ve Vulgátě) přeložil jsem u Mat. 6, 2 a Luk. 14, 21. slovem ulice, u Mark. 6, 36. a 6, 56. však slovem vesnice; neboť v řeckém originále stojí na prvních dvou místech *ῥύμη*, jež značí ulici, na druhých dvou pak *κώμη* jež značí vesnici, dědinu. Horšiti se však nad tím, že jsem v proslovu k prvnímu vydání se nezmínil o překladě Sušilově podaném v jeho komentářích, nebylo třeba, poněvadž jsem nemluvil o komentářích, nýbrž o vydáních Nového zákona.

Dr. **Jan Lad. Sýkora.**

Úvod.

1. Co jest Písmo sv., co Písmo sv. Nového zákona.

Aby člověk poznal svůj původ a svůj cíl poslední, aby zvěděl, kterou cestou má se bráti, by došel cíle toho, toť úkol, k němuž nemůže nikdo hleděti lhostejně, jakmile poněkud jen povznesl se nad stav nízkosti a počal vážně přemýšleti o svém životě. Neboť neví-li, odkud a k čemu jest tu na světě, nezná-li posledního cíle svého a té cesty, která k němu vede, tápe ve tmách a jest v nebezpečenství, že žije nadarmo a k svému neštěstí. Pochopitelno tedy, že úkolem tím zabývali se v každé době i nejpřednější filosofové. Ani Plato a Aristoteles nevyhnuli se mu.

Avšak při vší snaze a píli, kterou jevili, nemohli k řečeným otázkám dáti odpověď všestrannou, bezpečnou, uspokojivou; někteří spíše pronášeli zásady nedůstojné, které nejen nepodávaly toužebného míru duševního, nýbrž i ponižovaly člověka a znemravňovaly jej. I přestali proto mnozí doufati, že by člověk vůbec mohl přijíti k bezpečnému poznání pravdy, jiní prostě a upřímně vyznávali slabost svou a toužili po pomoci s nebes.

A to zcela přirozeně. Nemůže zajisté člověk sám pouhým rozumem svým dáti v té příčině odpověď dostatečnou. Vykázalť Bůh v nekonečné lásce své člověku cíl nadpřirozený a takové též vytknul prostředky k jeho dosažení. Avšak při tom stavu, který nastal po pádu prvních rodičů, nemůže rozum lidský ani všecky přirozené pravdy poznati s jistotou a bez bludu. Kterak tedy mohl by sám sebou přijíti na věci, jež síly jeho přesahují, nadpřirozeny jsou?!

Avšak Bůh nechtěl, aby člověk trval v nevědomosti při věcech tak důležitých. Bránila tomu nekonečná jeho láska a dobrota a milosrdenství. Sám proto oznámil mu původ jeho i poměr, ve kterém člověk jest ke svému původci, sám poučil jej o jeho určení a dal prostředky, kterými by dospěl k poslednímu cíli svému — sám zjevil se mu přímo neboli způsobem nadpřirozeným.

Neučinil však nadpřirozeného zjevení toho každému zvlášť, nýbrž jen jistým lidem, jichž užil jako zřízenců svých. Ty pak pohnul, že pravdy zjevené sdělili také s jinými, a to buď jen ústně aneb též písemně. Při tom chránil je, aby se neuchýlili od pravdy.

Knihy takto vzniklé obsahují tedy část zjevení Božího a jsou jedním z jeho pramenů. Ony byly hned od počátku chovány u veliké

vážnosti a pro vznešený původ a vzdělávací obsah svůj byly zvány Písmem svatým neb knihami svatými.

Znenáhla byly sebrány ve sbírku, která byla také nazvána Písmem svatým neb i biblí či knihou, a to zcela příhodně; neboť Písmo sv. jest knihou po výtce, knihou, která nemá sobě rovné ve světě. Jest ono takřka listem, který Bůh sám poslal lidem, aby jim dal zprávu bezpečnou o sobě a oznámě jim vůli svou, poučil je, kterak mohou k němu, jakožto poslednímu cíli, přijíti a do oblažujícího spojení s ním se dostati. Ono obsahuje nejhlubší tajemství a rady a skutky božské a jest nevyvážitelnou studnicí pravd, z níž každý může čerpati poučení a útěchu a povzbuzení. Pojednávať o původě a konci všehomíra, podává nejstarší dějiny lidstva, jeho původ a poměr k Tvůrci a Vykupiteli, udává nejen zákony lidské společnosti, nýbrž i základ, na němž spočívá moc lidská, a meze, přes které nemají překročiti ani lidské rozkazy, ani lidská poslušnost. Ano také k vnitřnímu smýšlení přihlíží, a není poměru v životě lidském, aby nedalo se na něj obrátiti některé místo Písma sv., není starosti ani radosti, aby nebylo lze uvésti pro ně nějaký příklad z něho, a není slzy, kterou by nemohlo utišiti, ani radosti čisté, kterou by nemohlo zvýšiti. Jaký tedy div, že první křesťané nasadili raději život, než by je vydali pohanům zneuctít, jaký div, že kniha ta stala se předmětem stálých studií, že i nejvytečnější duchové hledali a nalezali v ní rady a potěchy, a že, byvši do více než tří set řečí přeložena, dostala se do všech končin země, ke všem národům, ke všem skoro dědinám? Jest ona vskutku knihou po výtce, knihou knih, svatá původem i obsahem i účelem svým.

Však jiným ještě jménem bývá označována. Zjevení Boží totiž má do sebe ráz úmluvy, kterou Bůh učinil jednak s národem israelským, jednak skrze Ježíše Krista s veškerým lidstvem. Pro tu příčinu nazváno jest zjevení Boží také úmluvou, a knihy, které to zjevení alespoň z části, ovšem větší, obsahují, nazvány jsou knihami úmluvy neb knihou úmluvy. Mimo to nazval Pán Ježíš u sv. Jana (10, 34) Písmo sv., které bylo napsáno před jeho příchodem na svět prostě zákonem. A i tento výraz ujal se později o všech knihách biblických, jmenovitě u spisovatelův afrických. Rovněž v našem jazyce slove Písmo sv. zákonem neb knihou či knihami Zákona.

Nebylo však dáno na jednou to zjevení, které jest obsaženo v Písmě sv., nýbrž znenáhla a v časech různých, a podle různé povahy dob, ve kterých bylo dáno, má též rozličný ráz. Zjevení dané před Kristem směřovalo k tomu, aby připravilo se lidstvo na Vykupitele; zjevení pak dané skrze Krista k tomu, aby dostalo se lidstvu milosti vykoupení. Se zřením k různému rázu tomu rozeznávalo se záhy zjevení před Kristem od zjevení po Kristu, a poněvadž Bůh skrze proroka Jeremiáše slíbil, že učiní novou smlouvu s lidstvem, a Kristus Ježíš sám při poslední večeři úmluvu, kterou učinil s lidstvem veškerým, nazval úmluvou novou (či zákonem novým), nazýváno bylo zjevení dané skrze Krista úmluvou Novou neb zákonem Novým, a zjevení dané před Kristem úmluvou Starou či zákonem Starým. A podle toho nazývaly se knihy, které zjevení to (ovšem jen z části, ale z části větší) obsahují, buď knihami Staré a Nové úmluvy neb knihami Starého a Nového zákona neb krátce Starým a Novým zákonem, Starou a Novou úmluvou. Také kánonem či pravidlem nazývá se sbírka oněch knih; neboť obsahují pravidlo či

normu víry a mravů; a i on dělí se na kánon Starého a kánon Nového zákona. Jednotlivé pak knihy slovou odtud kánonickými. Výraz „kniha kánonická“ znamená tedy totéž co kniha biblická nebo kniha Písma sv.

Kterak poznávali Židé před Kristem, zvláště v době pozdější, že ta ona kniha jest sepsána z vnuknutí Ducha sv. a jí tedy vážnost božská přísluší, Písmo sv. nepraví. Zajisté ne jinak, než že byli poučeni o tom od mužů, jejichž poslání božské bylo zřejmě osvědčeno od Boha samého. Že však počínali si při tom správně, i když uznali také tak zvané knihy druhokánonické, jichž v hebrejské bibli není, totiž knihy Baruch, Tobiáš, Judith, 1. a 2. Makkabejskou, Sirach, knihu Moudrosti a jisté části (dodatky) knihy Daniel a Esther, potvrdili sami apoštolé, poučení od Krista Pána; neboť oni schválili a církvi jako Písmo sv. odevzdali sbírku knih posvátných tak, jak byla a jest v řeckém překladě alexandrijském (učiněném r. 280—100 před Kristem), z něhož se dostaly do překladu latinského a odtud do řečí jiných. Překlad ten chová však i ty knihy, které jsou v bibli hebrejské a prvokánonickými slovou, i právě jmenované knihy druhokánonické.

V Novém zákoně přičítali hned od počátku vážnost božskou těm knihám, které byly od apoštolů sepsány neb jako knihy svaté schváleny. Byliť přesvědčeni, že apoštolé při šíření učení Kristova těší se zvláštní pomoci Ducha sv., ať již hlásají je ústně nebo písemně, ba uznávali, že Bůh sám mluví skrze ně. Poznali to jednak ze zázraků, které Bůh činil skrze apoštoly, jednak ze zřejmých výpovědí apoštolů samých, kteří byvše o té věci poučeni od Krista Pána, nejen sami Ducha sv. si přičítali, nýbrž i knihy jiných spisovatelů novozákonních co do vážnosti kladli na roveň se spisy Starého zákona a tak jim přičítali vážnost božskou. Toto přesvědčení o původě a vážnosti spisův apoštolských uchovávalo se v těch obcích, do nichž byly poslány, od pokolení do pokolení podáním ústním a předčítáním při službách Božích; od nich pak šířily se spisy ty dále i s ujištěním o jejich božské vážnosti.

Spisy apoštolské totiž nebyly psány pro celou církev, nýbrž pro jednotlivé obce a osoby křesťanské, a to se zřením ke zvláštním potřebám jejím. Byly proto s počátku roztroušeny po různých krajích a jen malému počtu křesťanů známy. Záhy však počaly obce křesťanské sdíleti s jinými apoštolské knihy, které měly, i přesvědčení své o božské vážnosti jejich, a vypůjčovaly si od jiných obcí spisy, které byly v rukou jejich. Ty pak opisovali, sestavovali ve sbírku a předčítali při službách Božích jakožto spisy apoštolské, jimž božská vážnost přísluší.

Že sbírky ty nebyly všude stejně veliké, jest na snadě. Nedostalať se o některých knihách apoštolských do krajin vzdálenějších známost hned, nýbrž až po delším čase; o jiných dověděli se sice dosti brzy, ale bez dostatečného osvědčení apoštolského původu jejich. Těch proto nepřijali z počátku v oněch obcích do sbírky své, bojíce se, aby nevřadili je tam neprávem. Tím způsobem stalo se, že některé knihy byly vřaděny do kánonu všudy hned od počátku, jiné však byly uznávány pouze v některých obcích, jinde pak z počátku buď vůbec neznámy neb v pochybnost brány a později teprv, když apoštolský původ jejich náležitě také u nich byl osvědčen, uznány a k Písmu sv. přičteny. Ony knihy nazývají se někdy prvokánonickými, tyto druhokánonickými. Ke

druhokánonickým knihám Nového zákona patří: list k Židům, list sv. Jakuba, druhý list sv. Petra, druhý a třetí list sv. Jana, list sv. Judy a Zjevení sv. Jana.

Různost náhledů o některých knihách Nového zákona trvala až do 4. stol. Potom nastala jednota úplná po celé církvi až na malé výjimky v krajinách východních. Přispěl k tomu nepochybně církevní sněm Nicejský, na němž sešli se zástupcové celé církve, jak západní tak východní. Neučinil sice sněm ten žádného rozhodnutí věroučného o knihách biblických, avšak účastníci sněmu sdělili zajisté jedni s druhými církevní podání svých obcí o nich a zapudivše tak pochybnosti, které někteří měli, přispěli k tomu, že i ty knihy byly ode všech uznány za apoštolské a božské, k nimž dosud zde onde jevila se nedůvěra.

V 16. st. obnovili však opět někteří pochybnosti, které v starých dobách měli někteří o těch oněch knihách. Proto církevní sněm Tridentský učinil výnos, ve kterém potvrdiv církevní podání, věroučně určil a co do počtu a rozsahu knih vymezil zákon jak Starého tak Nového zákona, vypočítav a prohlásiv za kánonické všecky ty knihy Starého i Nového zákona se všemi částkami, jak se vyskytují v latinském překladě zvaném Vulgata, a vysloviv vyobcování z církve nad tím, kdo by jich neuznal. Výnos ten obnovil sněm Vatikánský r. 1870. Tak uznána výrokem neomylným božská a kánonická vážnost jejich, a konec učiněn pochybnostem o vážnosti té které knihy pro každého katolického křesťana. Patří pak k Písmu sv. Starého zákona knihy tyto:

a) dvacet jedna kniha dějepravná, a to: pět knih Mojžíšových, kniha Josue, kniha Soudců, Rut, čtyři knihy Královské (které však dle bible hebrejské dělí se na dvě knihy Samuelovy a dvě Královské), dvě knihy Paralipomenon či Kroniky zvané, dvě knihy Esdrášovy, z nichž druhá slove také Nehemiášovou, kniha Tobiášova, Judit, Ester, dvě knihy Makkabejské.

b) sedm knih poučných, a to: kniha Job, Žalmů, Přísloví, kniha Ekklesiastes či Kazatel, Píseň Šalomounova či Píseň písní, kniha Sirachova či Ekklesiastikus a kniha Moudrosti.

c) sedmnáct knih prorockých, totiž kniha proroka Isaiáše, Jeremiáše s Baruchem, Ezechiela, Daniela, které, vyjmouc knihu Baruchovu, nazývají se pro větší rozsah svůj knihami velikých proroků, a kniha proroka Oseáše, Joela, Amose, Abdiáše, Jonáše, Micheáše, Nahuma, Habakuka, Sofoniáše, Aggéa, Zachariáše a Malachiáše, které slovou knihami malých proroků.

K Novému zákonu patří knihy tyto:

a) pět knih dějepravných, totiž čtyři evangelia (svatého Matouše, sv. Marka, sv. Lukáše, sv. Jana) a Skutky apoštolské;

b) dvacet jedna kniha poučná, a to: čtrnáct listů sv. Pavla a sedm listů tak zvaných katolických (jeden sv. Jakuba, dva sv. Petra tři sv. Jana, jeden sv. Judy);

c) jedna kniha prorocká, totiž Zjevení sv. Jana či Apokalypse.

2. Pravost knih novozákonních vůbec.

Pravým či nepodvrženým nazýváme spis, který pochází skutečně od toho autora, jemuž se přičítá, aneb, pokud autor jeho není znám, který vskutku náleží době, místu a okolnostem, z nichž podle podání vzešel.

Takovými jsou všecky knihy novozákonní. Přičítáť je podání církevní podle lidského činitele jejich osmi různým spisovatelům, z nichž bylo šest apoštolů, Matouš, Jan, Pavel, Jakub, Petr, Juda, dva žáci a průvodci apoštolští, Marek a Lukáš; a ony pocházejí od nich podle lidského činitele svého skutečně. Že tomu tak, dokazují jistou měrou:

I. již důvody vnitřní, obsah a forma knih těch samých.

Projdeme-li totiž bedlivě knihy novozákonní a uvážíme-li obsah i formu jejich, shledáme, že ani v obsahu ani ve formě nelze jim právem nic vytknouti, co by bylo ve skutečném odporu[1]) se zprávami, jež podávají hodnověrní svědkové jiní o okolnostech místa a času, z nichž ty hnihy vyšly, jakož i o okolnostech osob v nich uvedených a o poměrech autora samého. Takového však odporu nebyli by se uchránili spisovatelé doby poapoštolské, z II. st., kdyby byli sami ony knihy napsali a je pod jménem knih apoštolských rozšířili. Překážely tomu nesmírné změny, které udály se v Palestině v době Kristově a v době apoštolské.

V době té měnily se totiž velice a rychle za sebou poměry národa židovského a vůbec tvářnost Palestiny. Země byla spravována brzy od jednoho, brzy od několika panovníků, tu od krále, tu z části od ethnarchy neb vladaře, z části od tetrarchů. Města jedna novými jmény byla označena, jiná nově vystavěna, jiná zbořena. Ano od té doby, kdy židé povstavše za Vespasiána a později za Hadriána proti Římanům byli poraženi a Jerusalem i s chrámem a 50 městy a 985 vesnicemi palestinskými byl zbořen, kdy značná část židů z Palestiny se vystěhovala, změnily se skoro úplně politické i náboženské poměry židů i tvářnost Palestiny. Židé přestali býti národem samostatným, oltář zbořen, oběti přestaly, kněžstvo zaniklo, a velerada, nejvyšší to soud židů jak ve věcech náboženských tak politických, který již za Kristovy doby byl omezen v moci své, velerada ta rozešla se, a ta, která potom ustavila se v Jamnii, nebyla ani z daleka tím, čím bývala velerada druhdy. Za Hadriana bylo sice nové město vystavěno na místě Jerusalema starého, ale to nazváno Aelia Capitolina, a židům pod přísnými tresty zakázáno zdržovati se v něm neb v jeho okolí.

Zatím vymřeli též všickni svědkové těch věcí, o nichž mluví knihy evangelijní; i žáci apoštolští ustoupili pokolení mladšímu, jež mělo jiné názory i zásady a nebylo s to, aby dalo náležité a všeho omylu prosté poučení o poměrech století prvního.

Již kdo uváží tyto změny, i to, že ani nejvzdělanější spisovatelé řečtí a římští, jakými byli Curtius, Tacitus, Livius, neuchránili se všech anachronismů či omylů v letopočtech, když psali o věcech starších, zajisté přisvědčí, že by se to nebylo podařilo ani spisovatelům knih Nového zákona, kdyby to byli bývali mužové století druhého, kteří by byli knihy podvrhli apoštolům.

Mimo to jest psychologicky skoro nemožno napodobovati trvale osobu jinou tak přiměřeně její povaze, vzdělání, způsobu vyjadřovati se a pod., aby nejevily se toho pražádné stopy, aby ani nejmenší pode-

---

[1]) Pravíme „ve skutečném odporu", tak totiž, aby o některém předmětě vypovídaly něco, co by přímo odporovalo tomu, co jiní spisovatelé hodnověrní o témže předmětě s téhož stanoviska vypovídají. Neboť, že mnohým se zdá, jakoby v nich odpory byly, toho nepopíráme, ale příčina takovýchto odporů zdánlivých není v Písmě sv., nýbrž v tom, že ten který člověk Písmo sv. nesprávně si vykládá, aneb nesprávný text před sebou má.

zření nenastalo, že spáchán byl podvod. I kterak lze mysliti, že by se to bylo podařilo několika osobám neučeným — že by totiž skoro v téže době několik osob bylo pojalo úmysl napodobiti ve spisech svých apoštoly, a provedly to tak dokonale, aby ani jediné, byť i celkem nepatrné věci nenapsaly, která by byla v odporu s tím, co od jinud jest známo o povaze, vzdělání a způsobu proslovování se apoštolů. Ještě méně však lze mysliti právem, že by všecky spisy novozákonní jediná osoba byla napsala a apoštolům podvrhla. Neboť je-li psychologicky skoro nemožno napodobiti zcela dokonale jedinou osobu, kterak bylo možno, aby jeden člověk tolik různých povah tak šťastně a s takovým úspěchem napodobil, aby nejevila se toho žádná stopa a nevzniklo ani nejmenší podezření, že podvod byl učiněn?

Nebylo li však možno spisovatelům doby poapoštolské vyhnouti se všelikým nesprávnostem a všelikému odporu s tím, co odjinud známo jest o časových i místních poměrech prvního století, jakož i o autorech a osobách ve knihách Nového zákona uvedených, lze právem zajisté alespoň s jakousi pravděpodobností souditi ve pravost evangelií a knih novozákonních vůbec již z toho, že neobsahují nic, co by bylo ve skutečném odporu s jinými zprávami hodnověrnými.

A tato pravděpodobnost vzroste tím více, uvážíme-li, že nejen nic neobsahují, co by odporovalo věrohodným zprávám jiným, nýbrž že s nimi též v plné jsou shodě. O shodě té přesvědčíme se hned, vybereme-li z knih novozákonních zprávy o těch věcech, o nichž mluví také jiní spisovatelé doby staré, a srovnáme-li s nimi to, co tito spisovatelé o nich sdělují.

Jsou pak trojího druhu zprávy biblické, které lze srovnávati se svědectvím autorů jiných. Jedny týkají se okolností místních, jiné poměrů politických a náboženských, jiné povahy a okolností jednotlivých osob neb národů. Nám ovšem nedovoluje povaha tohoto díla, abychom vyčítali všecky jednotlivosti a ukazovali, že skutečně všecko, co knihy novozákonní udávají o místních a jiných poměrech, v plné shodě jest s udáním jiných spisovatelů hodnověrných, pokud jaká činí. Ale některých věcí přece nemůžeme pominouti mlčením, zejména ne ony shody ladné, která se jeví mezi knihami novozákonními a hodnověrnými zprávami jinými v příčině povahy a okolností jednotlivých osob a národů. Neboť shoda ta jest zvláště zajímavá a dotýká se mnohdy i nepatrných věcí.

Tak co se týká *a*) osob, Heroda Vel. líčí evangelia jako muže nedůvěřivého, lstivého a ukrutného, jenž pojav podezření, že mudrci nevrátí se k němu, pilně se vyptal na čas hvězdy, jež se jim ukázala, a podle toho zosnoval plán, kterak by se zbavil novorozeného krále, byť i mnoho dítek při tom zahynulo. (Mat. 2, 3—16.) A podobně líčí jej Flavius. Dle jeho svědectví měl Herodes v křivém podezření manželku svou Mariamne, že mu jest nevěrna (Ant. 15 7, 4), a syny Alexandra a Aristobula, že mu strojí smrt (Ant. 16, 10. 2.), a již pro toto podezření dal je všecky usmrtiti. Mimo to hned, jak nastoupil na trůn, pohnul velikými penězi Antonia k tomu, že dal utratiti Hasmoneovce Antigona (Ant. 14, 16, 4), sám pak kázal odpraviti 45 nejpřednějších přívrženců jeho (Ant. 15, 1. 2.). Ba ještě 5 dní před smrtí svou usmrtil syna svého Antipatra a obávaje se, že nikdo nebude ho oplakávati, až umře, dal zatknouti přední muže židovské a zapřísáhnul svou sestru Salome, aby v den smrti jeho dala je všecky

usmrtiti, a to k tomu konci, by židé ten den truchlili alespoň nad nimi, nebudou-li truchliti nad smrtí jeho. (Bell. Jud. 1, 33, 6)

Dle sv. Matouše (2, 22) obával se svatý Josef Archelaa rovně tak, jako otce jeho Heroda, a to zcela právem; neboť i dle Flavia byl Archelaus neméně ukrutný a podezřívavý, než otec jeho. Dalť hned, jak nastoupil na trůn, utratiti 3000 židů (Ant. 17, 11, 7,) a byl pro své ukrutnosti v desátém roce panování svého u Augusta obžalován a do vyhnanství poslán (Ant. 17, 9. 2. Bell. Jud. 2, 6.).

O Pilátovi praví se v evangeliu sv. Jana (19, 12), že teprv tehdy dal se pohnouti, aby vydal Krista na smrt, když mu hrozili nepřízní císařovou, pravíce: Propustíš-li tohoto, nejsi přítel císařův. A s tím srovnává se zcela to, co Flavius zaznamenal o Pilátovi, a Suetonius s Tacitem o tehdejším císaři Tiberiovi. Byl totiž Pilát tehdy již ve špatné pověsti pro své ukrutnosti páchané na židech (Antig. 18, 3, 1. 2; 18, 4, 1. 2.), Tiberius pak byl tak podezřívavý a nad svojí důstojností žárlivý, že stačilo pouhé udání, ano i podezření, aby někoho odsoudil k smrti (Tacit. Ann. 1. 71. 73—74; 3, 38; 6, 18; Sueton. Tiberius 50). Kdyby tedy byli židé udali u císaře, že Pilát propustil člověka, který se prohlašoval za krále a bránil dávati císaři daň, byl by život Pilátův zajisté velice býval ohrožen.

Ba i to, co o Kristu vypravují evangelisté, potvrzuje jistou měrou Tacit a zvláště Flavius. Praví Tacit (Annal. 15, 44): „Původcem toho jména (christiánů = křesťanů) jest Kristus, jenž za panování Tiberia byl smrtí potrestán od vladaře Pontia Piláta. Zhoubná pověra jejich pro přítomnost potlačena, vypukla nejen v Judsku, kde toto zlo povstalo, nýbrž i v Římě.“ Flavius pak dí (Antig. 18, 3. 3.): „Za toho času žil Ježíš, člověk moudrý, ačli dovoleno jest zváti ho člověkem, neboť byl vykonavatelem podivuhodných skutků a učitelem těch lidí, kteří s radostí přijímají pravdu Mnoho židův i pohanů připojil k sobě. To byl Kristus. Když návodem našich nejpřednějších mužů Pilát odsoudil jej na kříž, nepřestali ho milovati oni, kteří před tím k němu se připojili. Neboť zjevil se jim třetího dne zase živý, což a tisíce jiných věcí božští proroci o něm předpověděli.“[1])

[1]) Poněvadž svědectví toto jest tak pádné a stkvělé, že u křesťanů nelze si mysliti lepšího, hleděli protivníci seslabiti je neb popříti jeho pravost. Ale neprávem; neboť výrok ten vyskytá se ve všech rukopisech, které se zachovaly, a již sv. Jeronym, Eusebius a jiní sv. Otcové a spisovatelé církevní dovolávají se ho. Nemohou proto uvésti proti němu nic, leč důvody vnitřní, pouhé domněnky. Praví, že není pravdě podobno, aby muž pochybovačný, jakým byl Flavius, tak slavně byl vyznal Kristovu důstojnost vykupitelskou, jeho vzkříšení a božství. Avšak ani toto tvrzení není oprávněno. Právě Jos. Flaviovi jest onen výrok přiměřen. Bylť on dějepiscem a jako takový napsal dějiny svého národa. V těch jedná o všech směrech duchovních či sektách, které povstaly mezi židy. Také o Janu Křtiteli mluví, o jeho kázání a smrti, ano i o Jakubovi, apoštolu a biskupu jerusalemském, kterého nazývá bratrem Ježíše, řečeného Kristus. I jak by tedy on, dějepisec, kterýž o všech sektách židovských mluví, mohl mlčením pominouti křesťanství, které docela nové názory přineslo do světa? Jak nezmíniti se o Kristu, jenž křesťanství založil? Mimo to Josef Flavius žil v přátelském poměru s Flaviovci a snažil se všemožně, aby se udržel v tom poměru a se jim zalíbil. Zda také tento poměr a ta snaha nepobádala ho, aby učinil alespoň malou zmínku o Kristu, zvláště proto, poněvadž věděl, že mezi Flaviovci jsou také křesťané aneb příznivci jejich? Pravda ovšem jest, že oněmi slovy zmiňuje se též o Kristově vzkříšení a vyšší bytosti. Avšak ani to nebylo proti povaze Flaviově, přes to, že sám nevěřil v jeho vzkříšení ani v jeho božství. Neboť on nevyjadřoval jimi svého přesvědčení, nýbrž tvrzení a víru Kristových stoupenců, křesťanů, a jen ve snaze zalíbiti se sti-

b) Pomlčujíce o jiných osobách, o nichž by bylo lze ještě srovnání učiniti, přihlédněme k těm místům novozákonním, jež vyslovují se o povaze a okolnostech celých národů; i tu shledáme shodu úplnou se zprávami starověkých spisovatelů jiných.

Tak co židů se týká, ti líčí se v knihách Nového zákona jako národ, který těžce nesl jho římské (Jan. 8, 33), nerad platil daň císaři (Mat. 22, 17) a byl nakloněn ke vzpourám proti Římanům (Jan. 6, 35), očekávaje, že co nejdříve bude obnovena říše Davidova (Mat. 20, 20, 21, Skutk 1, 6). A právě tak líčí je Jos. Flavius v celém díle svém „O válce židovské".

Poměr židů k Samaritánům líčí knihy evangelní velmi nepříznivě. Dle nich panovalo mezi židy a Samaritány veliké nepřátelství, takže židé mimo nejvyšší potřebu ani vody od nich nepřijímali (Jan. 4, 9), jim se vyhýbali (Mat. 10, 5), a jména Samaritán jako nadávky užívali (Jan. 8, 48); Samaritáni pak mnohdy i pohostinství jim odepírali. (Luk. 9, 52 53.) A hle, v líčení tom shoduje se s nimi i Flavius, který sděluje případ, kdy z nepřátelství onoho povstaly i vraždy (Ant. 20, 6, 1).

Mravy pohanů jeví se v knihách novozákonních, zvláště v listě k Řím. 1, 18—32., velmi zkaženými. A takovými jeví se i ve spisech pohanských dějepisců a básníků, z nichž patrno, že nebylo skoro neřesti, aby nemyslili, že také některý bůh se jí dopouští, ano že i neřestmi snažili se ctíti bohy své.

Efeští hleděli si dle skutků apoštolských kouzelnictví a zažehnávání (Skutk. 19, 19), byli nadmíru oddáni službě bohyně Artemidy či Diany (Skutk. 19, 23. 35), a byli tam zlatníci, kteří zhotovovali ze stříbra neb zlata malé chrámečky Artemidy a prodávali je s velikým ziskem (Skut. ap. 19, 19 — 40.). Vše to potvrzuje nejen starobylý obyčej formule zažehnávací nazývati uměním efeským (*ἐφέσια γράμματα* efesia gramata) nýbrž i Dio Cassius (39, 29), Diodorus Sic. (1, 15; 20, 14), Plinius (5, 37), Livius (1, 45) a Ammián Marcellin, který zejména vypravuje, že filosof Asklepiades všudy nosil s sebou malou sošku bohyně efeské (23, 13).

Korinťanům vytýká se v 1. Kor. 5, 1., že úžasně porušují čistotu, tak že jeden z nich vstoupil v krvesmilné manželství s vlastní macechou svojí a to za života svého otce; a že oprávněna jest ta výtka, svědčí již výraz *κορινθιάζειν* (jednati po korintsku), kterého se druhdy užívalo ve smyslu smilniti.

O Kreťanech praví sv. Pavel v listě k Titovi (1, 12), že jsou lháři, zlá zvěř, břicha lenivá. A že správná jest ta charakteristika, patrno již z toho, že sv. Pavel činí ji slovy kretského básníka Epimenida, jakož i z toho, že staří pro pojem lháti, strojiti úskoky, utvořili si výraz *κρητίζειν* (krétidzein, jednati po kretsku), a že i Plutarch (Vita Aemilii) nazývá je *κακὰ θηρία* — zlými zvířaty. —

c) A podobná shoda jeví se též ve zprávách o náboženských poměrech, jakož i v udáních místních a časových, pokud je srovnávati lze s hodnověrnými zprávami jinými. Ano shoda ta jest tak dokonalá, že jeví se i ve volbě výrazů, i ve věcech zcela nepatrných. Abychom alespoň k něčemu poukázali, sv. Lukáš vypravuje ve

---

lisoval je tak, aby v nich mohli viděti i křesťané své přesvědčení i nepřátelé jejich přepiaté názory fanatických stoupenců jeho. Nelze tedy popírati právem výroku Flaviova.

Skut. ap. (21, 31 — 40), kterak tisícník Lysiáš, dostav zprávu o bouři, kterou židé způsobili ve chrámě proti Pavlovi, chtíce usmrtiti jej, ihned s vojskem sběhl (κατέδραμε) k nim a Pavla z rukou jejich vysvobodil, a kterak potom Pavel jsa veden do ležení, t. j. do kasáren, jež byly v sousedním hradě Antonia, se stupňů měl řeč k lidu stojícímu v předsíni pohanův. Pravě tedy, že Lysiáš sběhl ihned s vojskem, a že Pavel měl řeč se stupňů, dává na jevo, že kasárna ona byla v bezprostřední blízkosti chrámu, a že před samými kasárnami byly schody, s nichž bylo možno řečniti. A s tímto udáním Skutkův apoštolských srovnává se úplně Flavius, sděluje, že na severozápadním rohu předsíně pohanů, stál hrad Antonia se čtyřmi věžmi, z nichž jihovýchodní byla nad jiné vysoká a tak zřízena, že s ní bylo lze pozorovati vše, co dělo se ve chrámě; s hradu pak toho že nejen dvoje stupně vedly do předsíně chrámové, nýbrž i zvláštní chodba podzemní že byla zřízena od hradu až k východní bráně chrámové, a to vše k tomu konci, aby mohlo vojsko v hradě posádkou ležící ihned zakročiti, kdyby židé ztropili nějaký rozbroj ve chrámě, jakož se někdy o svátcích při velikém návalu lidu stávalo (Ant. 15, 11, 6; Bel. Jud. 5, 5.).

A tak, jak již řečeno, shodují se spisovatelé novozákonní s hodnověrnými zprávami jinými ve všech zprávách svých, které podávají o různých poměrech století prvního. Ukazují tedy dokonalou známost poměrů století toho. Takové známosti však nebyly by si zjednali, kdyby byli žili a psali teprve ve druhém neb dokonce ve 3. století, a to tím méně, čím spletitější byly náboženské i politické poměry v Palestině za 1. století, a čím větší a častější děly se změny s nimi. Neboť, jak prostá řeč a jednoduché uspořádání předmětu v knihách novozákonních ukazuje, všichni spisovatelé novozákonní, vyjma dva (Lukáše a Pavla), byli prosti vyššího vzdělání, a nebylo literárních pomůcek, z nichž by mohli čerpati známost svou; také nikde není stopy, že by byli činili vědecká badání na základě starých pramenů písemných.

Právem proto lze souditi, že nenabyli známosti své o poměrech prvního století odjinud, leč ze zkušenosti vlastní — z toho, že sami žili v oněch poměrech, a buď sami byli svědky těch věcí, jež vypravují, neb alespoň dověděli se jich od svědkův očitých.

Ona shoda tedy, která se jeví mezi knihami novozákonními a jinými zprávami hodnověrnými, a ta známost, kterou mají spisovatelé jejich o stavu věcí za doby Kristovy, poukazuje nemálo k tomu, že spisovatelé ti byli s Kristem souvěcí.

d) Mimo to co se týká okolností autorů, spisovatelé novozákonní jeví důkladnou známost Starého zákona a židovských obřadů i obyčejů, užívají řečtiny nikoli klassické, nýbrž takové, jaká povstala za Alexandra Vel. z různých nářečí řeckých a také za časů Kristových byla v užívání, a i tu protkávají četnými hebraismy a judaismy, ba i slovy hebrejskými. Evangelisté pak líčí věci tak živě a podávají tak dokonalý obraz o Kristu, jeho povaze a dvojí přirozenosti, jak jedině bylo možno učiniti tomu, kdo Krista častěji a v rozličných okolnostech viděl a s ním obcoval, aneb alespoň od důvěrných společníků jeho poučen byl. Lze proto zajisté ne sice rozhodně, ale přece s pravděpodobností největší souditi z toho, že spisovatelé ti byli před přijetím křesťanství židy, a to, vyjmeme-li evangelistu třetího (sv. Lukaše),

jehož řeč jest čistší, židy rodilými, a že byli, zejména evangelisté, buď očitými svědky života Kristova, jeho apoštoly, aneb alespoň žáky apoštolů Páně, jakými skutečně byli ti, jimž podání církevní přičítá knihy Nového zákona.

A ne dosti na tom. Při většině knih novozákonních udávají autorové také jména svá, a i ta svědčí o apoštolském původě a pravosti knih řečených. Jmenujeť se při 13 listech autorem apoštol Pavel, při dvou apoštol Petr, při jednom Jakub, při jiném bratr jeho Juda, při Apokalypsi Jan. Poslední tři nepraví sice o sobě, že byli apoštoly, ale i oni vystupují a mluví s takovou vážností v pravdě apoštolskou, že již tím prozrazují apoštolskou důstojnost svou. Mimo to Jan praví o sobě, že byl pro slovo Boží a svědectví o Ježíši na ostrově Pathmu ve vyhnanství. Ale pouze o Janu apoštolu vypravuje tradice veškerá, že v oné době byl dán do vyhnanství.

V ostatních pěti knihách novozákonních (mimo evangelia) neudávají spisovatelé vůbec svých jmén, podobně jako evangelisté. Ale Skutky apoštolské souvisí tak úzce se třetím evangeliem (sv. Lukáše), že se jeví býti pouze další částí jednoho a téhož díla, jehož částí první jest evangelium sv. Lukáše, druhou Skutky apoštolské. Mimo to jsou psány týmž slohem a věnovány témuž Theofilovi, jako evangelium třetí.' Právem proto lze souditi, že spisovatelem jich byl tentýž spisovatel, který napsal evangelium třetí, totiž sv. Lukáš.

Spisovatel listu k židům pak označuje svým původcem Timothea, o němž jest známo ze Skutků apoštolských a některých listů Pavlových, že byl průvodcem sv. Pavla na některých cestách jeho a vykonával různá poselství, kteráž mu byl sv. Pavel uložil. Mimo to projevuje takové myšlenky a takového ducha, jaké shledáváme pouze v řečech a listech Pavlových Jest proto na snadě úsudek, že také tento list pochází od sv. Pavla alespoň obsahem svým. A úsudku tomu nepřekáží různost slohu, kterou liší se list k židům od ostatních listů Pavlových; neboť různost ta dá se vyložiti tím, že sv. Pavel nepsal ho sám ani nediktoval, nýbrž sdělil toliko s někým jiným, jakožto písařem svým, ty myšlenky, které chtěl ve psaní pověděti židům, t. j. křesťanům palestinským obráceným ze židovství, a dav mu snad i některé poznámky písemné, přikázal mu, aby myšlenky ty napsal na listě, kterýž na to přehlédl a do Palestiny poslal.

Konečně, co se týká oněch třech listů, které nadpisy přičítají sv. Janovi, o těch lze předem již z vnitřních důvodů tvrditi, že všecky pocházejí od jednoho a téhož spisovatele. Neboť ve všech vystupuje autor s touž vážností apoštolskou, horlí proti týmž bludařům s rozhodností stejnou a projevuje tentýž charakter plné lásky k Bohu a k bližnímu, ale i plný horlivosti proti těm, kteří popírají božství Kristovo a porušují pravdu zjevenou; ve všech také zachovává stejný sloh, ano i tytéž zvláštnosti jazykové. Že pak spisovatelem tím nebyl nikdo jiný než ten, který napsal evangelium čtvrté, t. j. sv. Jan, kterýž napsal i Apokalypsi, vychází na jevo i z té podobnosti, která se vyskýtá mezi oním evangeliem a listy těmito, jmenovitě listem prvým. Týkáť se podobnost ta i myšlenek i povahy a slohu autorova, ano i těch zvláštních rčení, kterých neshledáváme nikde jinde než ve spisech Janových, na př. že druhou osobu božskou nazývá Slovem (Logos), že mluví o zrození se z Boha, o zůstávání v Kristu Ježíši a pod.

Již tedy z důvodů vnitřních jde na jevo alespoň s pravděpodobností nemalou, že všecky knihy novozákonní pocházejí nejen z té doby, do které je kladou nadpisy jejich a podání, nýbrž i od těch spisovatelů, kterým se přičítají.

II. A co tak ukazují důvody vnitřní, to potvrzují a jako věc jistou a nepochybnou osvědčují důvody vnější, svědectví osob hodnověrných.

1 Jistou měrou patří k nim spisovatelé některých knih Nového zákona, potud totiž, pokud ve svých spisech projevují neb u svých čtenářů předpokládají známost těch kterých knih novozákonních a pokud v nich poukazují ke starším spisům vlastním. Neboť tak dávají na srozuměnou, že ty které spisy byly v rukou křesťanů již v té době, kdy řečené zmínky o nich učinili t. j. v době apoštolské. [1])

2. Zvláště důležité místo však mezi svědky zaujímají svatí Otcové apoštolští, kteří byli mladšími vrstevníky, ba žáky svatých apoštolů. Jsou to sv. Klement Římský, sv. Ignác Muč., sv. Polykarp, list Barnabášův, Papiáš, který i s Polykarpem byl žákem svatého Jana apoštola. Nejmenují sice z pravidla spisovatelů knih novozákonních jménem, ale uvádějí různá místa z jejich spisů, zvláště z evangelií, a tak dokazují, že spisy ty byly za jejich časů již známy nejen jim, nýbrž i čtenářům jejich, jimž své listy zaslali, totiž křesťanům maloasijským, Filippenským, Korintským a Římským, ano že byly jim známy delší dobu již před tím, než psali své spisy; neboť sv. Otcové ti citují ve spisech svých evangelní i jiná místa z paměti, volně a obracejí je na různé případy, i jeví tím známost obsahu evangelního i velké části knih Nového zákona tak dokonalou, jakou lze získati si toliko čtením opětovaným, a tedy po delším čase. Poněvadž však sv. Polykarp psal kol r. 108 neb 111, sv. Ignác kol r. 107 neb 110, sv. Klement pak již před rokem stým, jest na jevě, že evangelia a ona větší část knih novozákonních, z nichž také citují, byla sepsána již v I. století, a že tedy v nepravdě jsou ti, kteří chtíce popříti pravost jejich kladou sepsání jich až do polovice, ba i za polovici století druhého.

Že apoštolští Otcové ti nejmenují zpravidla ani evangelistů, ani spisovatelů jiných knih Nového zákona, jež citují, nemůže býti s podivením. Činívali i jiní podobně, a činíme tak mnohdy i my, že totiž uvádíme v řečech neb spisech svých výrok některého spisovatele, nejmenujíce jej výslovně, zvláště je-li to spisovatel dobře známý. Svatí Otcové apoštolští pak mohli to činiti tím spíše, poněvadž byli přesvědčeni, že knihy novozákonní, z nichž výroky uvedli ve svých spisech, jsou dobře známy všem těm, jimž své spisy zaslali. Ostatně někteří z nich jmenovali přece i spisovatele. Tak učinil Papiáš, který výslovně uvádí sv. Matouše a sv. Marka jako spisovatele „řečí Páně“,

---

*) Prvním způsobem svědčí sv. Jakub, jenž projevuje známost Pavlových listů ke Galatům a Římanům i I. sv. Petra, sv. Petr, jenž v prvním listě svém jeví známost listu k Efeským, v druhém známost listu sv. Judy, spisovatel čtvrtého evangelia, jenž předpokládá u svých čtenářů známost prvních tří evangelií; způsobem druhým pak svědčí autor Skutků apošt., jenž hned na počátku (1, 1) činí zmínku o svém díle prvém (evang. třetím), sv. Pavel, jenž v 2. Thess. 2, 15 odkazuje své čtenáře k prvnímu listu svému, který byl jim poslal, a sv. Petr, jenž ve druhém listě svém (3, 1. 15. 16.) zmiňuje se nejen o svém listě prvém, nýbrž i o listech sv. Pavla.

a jak dále vykládá, rozumí tím nikoliv spisy, které by obsahovaly pouze řeči Kristovy, jak někteří odpůrci těchto evangelií mylně tvrdili a tvrdí, nýbrž, jak Papiáš sám vykládá (Eus. H. E. 3, 39), rozumí tím vypsání řečí i skutků Kristových či evangelia jejich, Matoušovo totiž a Markovo. Tak učinil i sv. Klement (1 Kor. 47), jenž list 1. Kor. výslovně přičítá sv. Pavlu, a Polykarp (Filipp. 11), jenž témuž Pavlovi výslovně přičítá list k Filippenským a 1. Kor., jakož i sv. Ignác, kterýž mluví o listě sv. Pavla k Efeským. Ačkoliv pak při ostatních knihách Nového zákona, jež citují, nejmenují spisovatele, tož přece alespoň tím vydávají svědectví o apoštolském původě jejich, že výroky ze spisů jejich uvádějí jakožto výroky plné vážnosti, jichž dlužno v životě šetřiti, a že je uvádějí na potvrzení výpovědí vlastních. Sv. Polykarp Muč. na př. chtěje ve svém listě k Filippenským dodati váhy svým slovům, kterými varoval před pomluvou a jinými nelaskavostmi k bližnímu, upozorňuje je na slova Kristova obsažená v evangelii Matoušově a Lukášově, pravě: „Pamatujte na to, co pravil Pán, uče takto: Neodsuzujte, abyste nebyli souzeni, odpouštějte, a bude vám odpuštěno (L. 6, 37), milosrdní buďte, abyste milosrdenství došli (Luk. 6, 36., M. 5 7), jakou měrou měříte, bude vám odměřeno (Mt. 7, 2) a blahoslavení chudí a pro spravedlnost trpící, neboť jejich jest království nebeské.“ (Mt. 5, 3, 10.) Listu k Filemonovi nepřipomíná sice žádný Otec apoštolský; a na druhý list sv. Petra, jakož i na 2. i 3. list sv. Jana a na list sv. Judy narážejí tak slabě, že mnozí ani nevšímají si toho. Avšak ať pomlčíme o tom, že i slabými narážkami dává se na jevo známost o něčem: byť i žádné zmínky o tom kterém listě nečinili, nečelilo by to proti jejich pravosti. To jen šlo by z toho, že buď nedověděli se o něm neb neměli příležitosti ani příčiny dovolávati se ho ve svých spisech, aneb že nezachovaly se nám ty spisy, v nichž činili zmínku o nich. Neboť ani evangelia ani ostatní knihy Nového zákona nebyly původně určeny pro veškeré křesťanstvo, nýbrž psány jen pro jisté kraje neb obce neb osoby, a to i pro osoby soukromé; některé z nich pak jsou velmi krátké a neobsahují takových pravd, aby snadno hodila se příležitost neb příčina dovolávati se jich ve spise. Jaký tedy div, že některé z nich nevešly ve známost širší hned, aneb že byvše seznány, nebyly hned uváděny od spisovatelů? V těch krajích zajisté neb místech, do kterých byly zaslány, znali a uznávali je jako listy apoštolské, udržujíce ústním podáním přesvědčení o apoštolském původě jejich od pokolení do pokolení. Znenáhla však přicházely i ony ve známost širší a dostávaly se v opisech v krajiny další. A podle toho, zda dostaly se kam s náležitým osvědčením apoštolského původu svého nebo ne, byly tam buď uznány za apoštolské hned, aneb brány v pochybnost, pokud bezpečných nenabyli tam důkazů, že vskutku pocházejí od apoštolů. Tak stalo se, že v některých obcích poznali je dříve, jinde později, aneb že někde znali ten neb onen list, ale po nějaký čas nečítali ho mezi spisy apoštolské.

3 Jasné svědectví o tom dostáváme od polovice století druhého. Od té doby roste počet spisovatelů církevních a tím i těch, kteří vydávají svědectví o knihách apoštolských. Ti pak již nejen uvádějí citáty jak z evangelií, tak z jiných knih novozákonních, nýbrž jmenují též knihy samy i jejich autory. Jest to mimo jiné sv. Ireneus, kterýž od svého učitele sv. Polykarpa, žáka sv. Jana evangelisty, zcela bezpečné poučení v té příčině dostati mohl a dostal, a který

i jako biskup Lyonský nejen stále udržoval spojení s Východem, nýbrž i ve svém spise Adversus haereses také proti východním bludařům čelil, takže svědectví jeho lze dovolávati se nejen pro Gallii, nýbrž i pro obce maloasijské. On jmenuje a jakožto knihy vážnosti božské cituje v řečeném spise svém všecka evangelia kánonická, Skutky apoštolské, všecky listy sv. Pavla až na list k Filemonovi a k židům, dále 1. l. sv. Petra, 1. a 2. sv. Jana a Zjevení sv. Jana. Zvláště skvělé jest svědectví, které vydává evangeliím; praví: „Matouš mezi Hebreji vlastním jejich jazykem evangelium i písemně vydal, ani Petr a Pavel v Římě evangelium kázali a církev zakládali; po jejich pak vyjití Marek, učeník a tlumočník Petrův, sám též nám podal písemně to, co bylo kázáno od Petra, i Lukáš pak, průvodce Pavlův, složil též v knize evangelium jím hlásané. Později také Jan, učeník Páně, kterýž i na prsou jeho odpočíval, také ten vydal evangelium, když v Efesu v Asii bydlil.“ (Adv. haer. III., 1, 1.) Na list sv. Jakuba a k židům činí sice alespoň narážky, ale ty jsou tak slabé, že jich nelze užiti jako svědectví dějepisného. Na list Filemonovi, 2. Petrův 3. Janův i Judův ani nenaráží; proto však nelze říci zcela rozhodně, že těch listů, jmenovitě k Filemonovi a 3. Janova, v Gallii tehdy vůbec ještě nebylo. Neboť jednak nedošly nás všecky spisy Ireneovy, jednak jest list k Filemonovi a 3. Janův tak krátký a rázu tak soukromého, že nepodávaly příležitosti, aby byly citovány.

A jako Ireneus vydává svědectví o knihách novozákonních pro Gallii, tak pro Italii vydává je sv. Justin, filosof a mučeník, jenž kolem r. 130 četbou Písma sv. byl obrácen ke křesťanství, Hermas, Caius Řím., Hippolyt a zvláště Zlomek Muratorský,[1]) pro Syrii překlad starosyrský, zdělaný alespoň, pokud se týká evangelií, již v 2. pol. II. stol., a pozdější jeho přepracování Pešíttá, též Theofil Antiochijský († 180), pro obce africké, Tertullian a sv. Cyprián, pro obec alexandrijskou Klement Alex. a Origenes. Ze spisů těchto mužů dovídáme se, že od polovice druhého století byly již všeobecně známy a jako apoštolské uznávány knihy tyto: 4 evangelia: Matoušovo, Markovo, Lukášovo, Janovo, 12 listů sv. Pavla, všecky totiž mimo list k židům a k Filemonovi, dále první list sv. Petra a první list sv. Jana, ostatní pak že byly alespoň v některých krajinách známy a uznávány. Listu k Filemonovi totiž, jak již řečeno, sv. Ireneus nejmenuje, avšak již ve II. století čítá se k listům apoštolským od Caia Římského, Zlomku Murat., Tertulliana a jiných. Také byl přijat do Pešíttá hned od počátku podobně jako i list sv. Jakuba, který byl přijat také do překladu starolatinského a vyložen od Klementa Alex. Druhý list sv. Jana uznává Ireneus, Zlomek Murat., Klement Alex.; druhý list sv. Petra a třetí sv. Jana osvědčuje poněkud také již Zlomek Muratorský, Klement Alex. pak vykládal jej zároveň s jinými spisy apoštolskými ve svém spise Hypotyposeon, a Origenes čítal jej ke spisům apoštolským. Tito čtyři posledně jmenovaní svědkové uznávají též list sv. Judy za apoštolský. O listě k židům pomlčují sice aneb jakousi pochybnost mají Ireneus, Zlomek Murat., Caius, Tertullian, avšak uznává ho za apoštolský

[1]) Jest to úryvek latinského rukopisu, který r. 1740 nalezl Muratori v jednom Kodexu Ambrožské knihovny v Miláně; pochází sice z VIII. neb VII. stol., ale jest překladem z originálu řeckého, který byl zdělán již mezi r. 175—190 v Římě a podává nejstarší seznam knih, které byly tehdy (v 2. polovici II. stol.) uznávány v Italii za posvátné a kánonické.

již sv. Klement Římský, Pešittá, Klement Alex., Theofil Antiochijský, Origenes a j.

Mají tedy svá svědectví nejen evangelia, Skutky apoštolské, 12 listů Pavlových, 1 Petrův a 1. Janův, nýbrž i ostatních 7 knih Nového zákona, jež od stol. XVI. jmenují se mnohdy druhokánonickými nikoliv vhodně.

A svědectví ta nejsou ledabylá. Považme. Na konci stol. II, jistě již od r 170 po Kristu, bylo dle udaných svědectví rozšířeno již a za apoštolské uznáváno po celé církvi (v Syrii, v Egyptě, Africe prokonsulární, v Italii, v Gallii či Francii), ve všech těchto zemích, pravím, bylo již rozšířeno a za kanonické uznáváno 20 spisů novozákonních, totiž 4 evangelia, Skutky apošt., 12 listů sv. Pavla, list I. Petrův a I. Janův. Ostatních sedm pak, ačkoli nebyly známy ještě po celé církvi, byly přece známy a za apoštolské uznávány alespoň po velké části její, jedny v Gallii, Italii, Africe prokonsulární, jiné v Syrii a Egyptě. Bylo by to možno při tehdejších prostředcích kommunikačních, aby v pouhých opisech tak velice již tehdy byly rozšířeny, kdyby byly povstaly teprve po r. 130 aneb docela v 2. polovici století druhého, jak tvrdí odpůrci jejich pravosti? A kdyby tomu bylo tak, byli by je všudy tam přijali za knihy apoštolské? Vždyť v té době, ze které pocházejí řečená svědectví, žili ještě alespoň někteří žáci apoštolských Otců, a svědectví ta jsou dána od nejstarších a nejpřednějších obcí křesťanských neb jejich zástupců, od obcí, ve kterých působili kdysi apoštolé neb jejich průvodci, v nichž biskupovali druhdy apoštolští žáci, v nichž tedy mohli dostati a pozdějším pokolením zachovati bezpečné poučení o tom, jsou-li spisy ty pravé neb nikoli, a to tím spíše, poněvadž trvali ve spojení s kraji a obcemi, do nichž listy apoštolské byly poslány. A obce takové byly by zajisté neuznaly za apoštolské spisů které by teprve koncem polovice století II. se objevily pod jménem spisů apoštolských, a to tím méně, poněvadž ukládají křesťanům těžké povinnosti a přísně kárají ty, kteří těch povinností nedbají.

Ačkoli tedy svrchu uvedená svědectví pocházejíce z konce II. století jsou poměrně pozdní, jsou přece na výsost důležitá, a stačí sama o sobě, aby přesvědčila o pravosti řečených knih každého, kdo věc uvažuje bez předsudků. Což teprve, považí-li, co bylo již řečeno, že o většině těch knih, jmenovitě též o všech evangeliích svědčí tu více tu méně určitě již i Otcové apoštolští z konce I. a z počátku II. stol.

4. Avšak nejen katolíci, také **někteří bludaři a nepřátelé církve** vydali svědectví o pravosti alespoň některých knih novozákonních, zejména evangelií. Byla ť zajisté evangelia, jakož i jiné spisy Nového zákona, odevzdána církvi od apoštolů samých, buď přímo, aneb skrze spolehlivé osoby, po nichž je poslali příslušné obci církevní neb jejímu představenému; v obci té pak byly jako spisy apoštolského původu čítány, pro veřejnou a soukromou potřebu opisovány, šířeny a tak záhy vždy ve větší známost uváděny. Mohli tedy také bludaři i pohané nabýti o nich známosti a vydati o nich svědectví.

A oni skutečně učinili to. Ačkoliv evangelia i mnohá jiná kniha Nového zákona byla bludařům nepohodlna, přece neodvážili se popírati pravost jejich; raději překrucovali a nesprávně vykládali text, aby uvedli je ve shodu s bludnou naukou svou. Tak již bludaři I. století

Ebionité a Nazareovci přijali a uznali evangelium sv. Matouše, gnostik Valentin kolem r. 140 uznal všecka evangelia naše, a Tatián kolem r. 170 napsal harmonii čtyř evangelií zvanou Diatessarón. Gnostik Marcion, nepřítel judaismu, přijal sice evangelium Lukášovo, ostatní zavrhl, ale nikoliv proto, že by byl pochyboval o jejich pravosti, nýbrž že dle mínění jeho Matouš, Marek a Jan přimísili k nauce Kristově mnoho živlů židovských. Podobně platí i o jiných knihách novozákonních; pokud nepřijali jich někteří bludaři, neučinili to proto, že by byli měli dějepisné důvody proti apoštolskému původu jejich, nýbrž že v tu dobu, kdy odloučili se od církve, ještě jich neznali, aneb že viděli v nich učení nesrovnávající se s bludnými jejich naukami, jichž se zříci nechtěli.

A co se **pohanů** týká, ti vydávali svědectví o knihách Nového zákona již tím, že bojujíce proti křesťanství zbraní duševní, nepopírali pravosti evangelií a jiných knih apoštolských, nýbrž hleděli zlehčiti aneb vyvrátiti učení v nich obsažené. Tak jednal zejména filosof Celsus, který žil v první polovici II. století; on vybírá četná místa ze sv. Matouše, Jana a Lukáše a činí si posměch z nich, a prozrazuje známost také evangelia Markova slovy „jedni druzí", nazývá je spisy učeníků Ježíšových a tak dává na jevo, že mu byli známi i spisovatelé evangelií. — Tak jednal též Porphyrius, filosof neoplatonský ve III. stol., který napsal objemný spis proti křesťanům (15 knih, Řeči proti křesťanům) a v něm nepravdu křesťanského učení také tím snažil se dokázati, že uváděl ze spisů novozákonních, zejména z evangelií Matoušova i Janova a z listu ke Galatským a ze Skut. apošt., různá místa, která podle náhledu jeho si odporují.

Někteří, jako Lucián Samos (II. století), také tím svědčí o knihách Nového zákona, že horlíce proti křesťanům zmiňují se o knihách, které se předčítaly křesťanům v bohoslužebných shromážděních jejich, jakož i tím, že podávajíce zprávu o pronásledování jich, činí zmínku také o tom, kterak posvátné knihy jejich byly od Římanů pilně vyhledávány ke zničení, od křesťanů pak i s nebezpečenstvím života ukrývány; neboť ze zpráv těch vychází na jevo nejen starobylost knih těch, nýbrž i vážnost veliká, ve které je křesťané chovali v přesvědčení, že to jsou knihy svaté. Proto již sv. Chrysostom poukazuje k svědectvím těchto mužů slovy: „Dostačí nám i odpůrci naši, aby se dokázal starobylý původ našich knih, knihy totiž sepsané od Celsa a Bataneovce Porphyria." (Hom. 6 in. I Cor.)

III A nedosti na tom. Pravost knih novozákonních potvrzuje se také tím, že nelze mysliti žádné příčiny dostatečné, proč by některý autor později podvrhl spisy své apoštolům. Nikdo přece nedopouští se podvodu, aby k tomu neměl nějaké příčiny neb pohnutky; a tak zajisté by ani spisovatelé knih novozákonních nebyli beze vší příčiny podvrhli spisů svých apoštolům, kdyby to byli bývali mužové neapoštolé, žijící až v II. století. Nuže, dejme tomu, že knihy novozákonní nepocházejí od apoštolů a těch dvou žáků jejich, jimž se připisují, nýbrž že složeny jsou až v II. století od autorů neznámých. Co přimělo muže ty, aby spisy své podvrhli apoštolům? Příčina mohla býti buď čestná nebo nečestná.

1. Mezi **čestnými** pak nemohla býti žádná čestnější než ta, kterou již IV. století uváděl Manicheovec Faustus, totiž, že prý proto podvrhli knihy své apoštolům, aby tím spíše a tím více rozšířili jak

knihy samy, tak zásady v nich obsažené. Nuže, lze mysliti na takovouto pohnutku při knihách Nového zákona? Právem nikoli. Neboť *a*) při knihách evangelijních a při 5 knihách jiných (Skut. apošt., listu k židům a třech listech Janových) autor neudal vůbec jména svého; na ně tedy nelze vůbec vztahovati řečenou pohnutku.

b) Padělatelé nebyli by si zajisté práci zvětšovali, nýbrž spíše umenšiti hleděli; i nebyli by proto napsali pod jménem apoštolským knih tolik, kolik jich máme; neboť některé neobsahují skoro nic, co by nebylo obsaženo v některé knize jiné, neb jsou věnovány osobám soukromým, takže by mohly býti snadno vynechány, aniž by tím trpělo učení v knihách N. Z. obsažené. Platí to zejména o evangelii Markově, jež obsaženo jest skoro celé v evangelii Matoušově a Lukášově, o listě ke Galatům, jenž jest v listě k Římanům, o listě ke Kolosským vzhledem k listu k Efeským, o listě Judově vzhledem k 2. Pet., o 3. listě sv. Jana a listě k Filemonovi, které byly poslány osobám soukromým.

c) Mimo to za života sv. apoštolů, jak hned ukážeme, nebylo možno podvrhnouti jim nějaké listy, po smrti ejich však nebylo již ani třeba za řečeným účelem podvrhovati apoštolům spisy nějaké, poněvadž tehdy již věřící sbírali, čítali a v úctě chovali spisy také mužů neapoštolských o církev zasloužilých, jak svědčí sv. Polykarp sám o Filippenských, kteří již kol r. 108 neb 110 sebrali si listy sv. Ignáce.

d) Ano, kdyby byli pod cizími jmény své spisy rozšiřovali, byli by snadno vzbudili podezření o pravosti i těch zpráv, které by v knihách oněch byli podali; neboť podvod jejich byl by zajisté nezůstal v tajnosti, a to tím méně, poněvadž nepřátelům křesťanství nebylo by bývalo nic vhodnější, než dokázati nějaký podvod při knihách novozákonních, zvlášť evangelních; neboť by pak mohli jedním rázem podvrátiti veškeru vážnost těch knih, z nichž křesťané vedle podání ústního čerpali své učení.

e) Konečně spisovatelé novozákonní podávají ve svých spisech tak čisté učení mravů, že jeví se býti muži bezúhonnými a prodchnutými nejčistšími zásadami mravními; a o takových mužích nelze zajisté mysliti důvodně, že by byli spáchali takový podvod, byť i z pohnutky čestné.

2. Nelze-li však mysliti dostatečné příčiny čestné, pro kterou by někdo své knihy byl podvrhl apoštolům, lze tím méně mysliti právem na příčinu nečestnou. Příčiny takové byly by touha po zisku, neb po vyznamenání a poctě, neb stranictví. Ale touhou po zisku nemohl nikdo býti pohnut, aby své knihy podvrhl apoštolům. Neboť tehdy nedostávalo se spisovatelům honoráře žádného, a mimo to, již tím, že by nějaké odměny požadovali, byli by se prozradili.

Také ne z touhy po cti neb po vyznamenání; neboť učení v knihách novozákonních obsažené není takové, aby budilo něčí náklonnost a přízeň; vždyť učení o Kristu ukřižovaném bylo dle apoštola Pavla židům pohoršením a pohanům bláznovstvím. A že stranictvím nedali se pohnouti k sepsání jich, toho důkazem jest ta okolnost, že v knihách novozákonních vytýkají se chyby, ať se vyskytají u kohokoli, ať u křesťanů neb u židů neb u pohanů, ať u vznešených nebo prostých; také to, že každému — chudým i bohatým, prostým i vznešeným, podřízeným i představeným, mladým i starým ukládají povinnosti a hrozí přísnými tresty těm, kteří by jich nekonali.

3. A konečně, i kdyby někdo byl se odvážil takového podvodu, podvod ten nebyl by zůstal ukryt. Vždyť knihy novozákonní byly hned od počátku šířeny a předčítány věřícím, a to, jak řečeno, již v době apoštolské. Kdyby tedy byla mezi nimi podvržena některá kniha v době apoštolské, kterak vysvětlíme si, že by apoštolé k tomu mlčeli? Vždyť lhostejnými nemohli v té věci býti, poněvadž by v knihách podvržených snadno mohlo obsaženo býti učení bludné. A že by se byli o nich dověděli, o tom není pochybnosti, neboť byli ve spojení s obcemi křesťanskými, navštěvovali je, posílali k nim posly a přijímali posly od nich. Proto sv. Pavel dověděl se hned o tom, že mu kdosi podvrhl list v Thessalonice.

Mimo to věřící sami ani za života apoštolů, ani po jejich smrti nebyli by přijali spisů takových za apoštolské. Důkazem toho jest ta úzkostlivost, s kterou, chtíce zachovati učení apoštolské čistým, nechtěli místy přijmouti a nepřijali ani apoštolských spisů do sbírky knih kánonických, pokud nedostali bezpečného svědectví, že pocházejí skutečně od apoštola.

Uvedli jsme tak alespoň některé důvody pro pravost knih novozákonních; ale i ony dostačují, aby člověka nepředpojatého o ní přesvědčili. Neboť kdo uváží, že knihy novozákonní nejen prosty jsou všeho odporu s hodnověrnými zprávami jinými, nýbrž i v plné shodě s nimi, a že nejen přátelé, nýbrž i nepřátelé křesťanství vydávají svědectví o jejich pravosti, ba že nelze ani mysliti dostatečné příčiny, pro kterou by autorové pozdější doby své knihy byli podvrhli apoštolům, nemůže zajisté pochybovati právem o jejich pravosti. A kdo přece o ní pochybuje, činí to proti údajům dějepisným a ukazuje, že jsa jat předsudky buď nedovede neb nechce v dějinách čísti a jim rozuměti.

3. Neporušenost knih Nového zákona vůbec.*)

Jest sice velmi důležito věděti, že knihy novozákonní pocházejí skutečně od těch spisovatelů, jimž se připisují, že jsou pravé, ale to nestačí; třeba též zjistiti, zdali zachoval se v nich text alespoň beze vší změny podstatné tak, jak vyšel z rukou spisovatelů jejich, aneb

*) Neporušenost přisuzujeme listu, který jest prost všelikých změn učiněných proti vůli autorově. Jest buď kritická či v širším smyslu slova, aneb dogmatická či ve smyslu užším.

Kriticky neporušen jest list, který jest ve všech exemplářích svých uchován od každé i nejmenší změny učiněné proti vůli autorově; dogmaticky neporušen jest ten, který alespoň ve většině exemplářů svých uchován jest ode všech změn ve věci podstatné.

Dostaly-li se do spisu změny proti vůli autorově, jest porušen. Porušenost ta jest kritická či v širším smyslu, neb dogmatická či v užším smyslu. Porušeností kritickou rozumí se každá i nejmenší změna, která vnikla do spisu proti vůli autorově, na př. i kdyby místo původního chlapců napsal opisovatel chlapcův. Ona vylučuje neporušenost kritickou, ale nikoli dogmatickou, tak totiž, že spis může býti kriticky porušen, dogmaticky však neporušen. Porušeností dogmatickou či v užším smyslu slova rozumí se změna textu, která byla učiněna úmyslně proti vůli autorově ve věci podstatné a dostala se do všech exemplářův a památek jeho. Porušenost tato vylučuje ovšem neporušenost kritickou i dogmatickou, takže spis dogmaticky porušený nelze nazvati ani kriticky ani dogmaticky neporušeným. Dlužno však rozeznávati od ní porušenost nahodilou, která povstává změnami, jež vznikly nahodile a proto nedostaly se do všech památek textu, byvše při dalších opisech zpozo-

snad časem byl přídatky zvětšen, aneb výpustkami zmenšen aneb jinak změněn a porušen. Neboť kdyby způsobem tím byla porušena podstata původního textu novozákonního, nebylo by jisto, co v těch knihách jest od apoštolů, pokud se týká, od jejich žáků, a co od jiných; ony by nebyly bezpečným pramenem Kristova učení.

Kterak přesvědčíme se o tom? Kdybychom měli po ruce prvopisy evangelistů a ostatních spisovatelů Nového zákona, stačilo by pouze nahlédnouti do nich, a každý by poznal hned, zdali a jakou měrou staly se v nich změny rukou cizí. Avšak prvopisy ty nezachovaly se, nýbrž zanikly, ne-li již koncem století prvního, jistě v první polovici století druhého. Patrno to z toho, že Klement Alex., Origenes, Tertullián a vůbec spisovatelé od konce století druhého pomlčují o nich úplně, a to i tehdy, když vedou spor o to, jak má se čísti to neb ono místo, aneb když vystupují proti bludařům, že text porušili. Mlčení to bylo by zajisté nevysvětlitelno, kdyby tehdy ještě byly trvaly vlastní rukopisy či prvopisy apoštolské, a to tím méně, poněvadž by pouhým nahlédnutím do nich veškerá pochybnost a všeliký spor nejsnáze a nejrozhodněji byl odstraněn.

Někteří sice tvrdili, že ještě ve IV. stol. byl chován v Efesu prvopis evangelia sv. Jana, a že za časů Juliánových při kopání základů, pozůstalých z chrámu Jerusalemského, našel se prvopis jeho Apokalypse, na Kypru pak při otevření hrobu sv. Barnabáše r. 489. že nalezen byl prvopis evangelia sv. Matouše, psaný prý rukou Barnabášovou, ano, že prvopis sv. Marka chová se dosud z části v Benátkách, z části v Praze.

Ale všecka tvrzení tato jsou nepravá a spočívají na omylu. Zejména co se týká kodexu Benátského a zlomku Pražského, ukázalo se zkoumáním vědeckým, že to jsou toliko doplňující se části Friulského kodexu překladu Vulgaty, který byl zhotoven v VI. neb spíše v VII. století, všecka evangelia obsahoval a nejprve v Akvileji chován, později však ve Friuli uložen byl a z něhož poslední, skoro třetí část evangelia Markova dostala se roku 1354 do Prahy k žádosti Karla IV., ostatní pak část tohoto evangelia do Benátek k žádosti vévody benátského Tomáše Moceniga.

Jest také zcela pochopitelno, že prvopisy apoštolské zanikly tak záhy; neboť byly psány, ne-li všecky, jistě většinou na jemných listech, zhotovených z buňkového pletiva třtiny papyrové, a ty snadno potrhaly se a braly zkázu, tím spíše, poněvadž se jich užívalo velmi zhusta. Neboť obce křesťanské chtíce míti opisy z nich, vyžadovaly si ke zhotovení jich raději prvopisy nežli opisy knih apoštolských vědouce, že do opisu vnikne snadno chyba nějaká.

---

rovány a opraveny, jakož i porušenost pokusnou, která povstane, podejmou-li se sice úmyslně změny v textu ve věci podstatné, avšak nedostanou se ani do všech památek textu ani do jednotlivých exemplářů stejnou měrou.

Kriticky neporušenou nezachovala se ani jedna kniha novozákonní, jako vůbec žádný ze spisů starých, které ve svých originálech zanikly a toliko v opisech po delší dobu byly rozšiřovány a zachovávány. Neboť jednak opisovatelé knih biblických netěšili se oné pomoci nadpřirozené, které se dostalo jejich autorům, aby se uchovali všeho omylu, jednak při lidské slabosti a četných obtížích, které se staví mnohdy opisovateli v cestu, není ani možno, aby alespoň nějaká chyba neb odchylka od textu původního nevnikla do opisu.

Dogmaticky neporušeny zachovaly se však všecky knihy Nového zákona.

Mimo to apoštolé z pravidla nepsali sami knih svých, nýbrž po tehdejším obyčeji diktovali je.[1]) Proto církevní obce, nemajíce před sebou vlastnicli rukopisův apoštolských, nýbrž toliko prvopisy jejich psané rukou jinou, nekladly tak veliké váhy na zachování jejich prvopisů, jako na to, aby měly správný text jejich. Když tedy potrhaly se prvopisy ony častým užíváním, byl i těm obcím a osobám, kterým spisy ty byly zaslány, milejším správný a úhledný opis, nežli roztrhaný prvopis a to tím spíše, poněvadž některé listy, jsouce okružními, nebyly nikomu zvláště věnovány a neměly proto nikoho, kdo by si byl troufal ponechati je a chovati u sebe bez obavy, že mu bude vytýkáno jednání nesprávné, jakož i proto, poněvadž při těch pohromách, které stihly mnohé obce, a při pronásledováních, která byla vedena proti křesťanům prvních století, bylo skoro nemožno zachovati prvopisy apoštolské, zvláště poněvadž křesťanům samým bylo milejší, aby rukopisy knih apoštolských byly ukryty neb zničeny, než aby se dostaly do rukou nepřátel jejich.

Ačkoliv však nemáme prvopisův apoštolských, můžeme přece přesvědčiti se, zda dostal se k nám text knih novozákonních neporušen neb ne. Neboť knihy ty, zvláště evangelia, byly nejen při službách Božích předčítány, nýbrž i často opisovány, v různých spisech uváděny a do jiných jazyků překládány, až po vynalezení umění knihtiskařského také tiskem byly vydány. A ačkoli nezachovaly se nám všecky opisy a citáty a překlady, sahají přece některé z těch památek až do doby apoštolské neb skoro apoštolské; i jest proto možno sledovati text evangelní i ostatních knih novozákonních až do časů nejstarších, jistou měrou až do doby apoštolské, a nejen udati, jaký text evangelní a jiných knih novozákonních v které době byl, nýbrž i srovnáním našeho textu s textem nejstarších památek přesvědčiti se, zdali v našich vydáních obsažen jest text čistý neb ne.

Již co se týká rukopisů či spíše opisů řeckého textu novozákonního, těch zachoval se nám počet veliký, s perikopními přes 4000 celkem, pokud známo. Ale vyjma as 2—3 rukopisy pouze několika řádkové, které se kladou do III. st., ani jeden z nich nepochází z prvních tří století. Nejstarší, které máme, jsou kodex Sinajský a Vatikánský, a ty jsou ze 4. stol. Rukopisy starší století čtvrtého zanikly dílem upotřebováním, dílem při pronásledování křesťanů, zvláště za Diokletiána, který kázal knihy Písma sv. spáliti. Opisy zhotovené do X. stol. psány jsou literami velikými; nazývají se majuskuly a vyjma kodex Sinajský, který znamená se písmem hebrejským Alef (א), označují se velikými písmeny abecedy řecké neb latinské, na př. kodex B jest kodex Vatikánský. V době nejnovější provedli Soden a po něm Gregory

*) V starých dobách spisovatelé obyčejně diktovali díla svá jiným, otrokům, později písařům placeným, kteří je psali písmem rychlopisným t. j. kursivním sice, ale protkaným četnými zkratkami jak jednotlivých písmen, tak celých skupin písmenných a slovních. Podobně činili i spisovatelé novozákonní, vyjímajíc snad sv. Jana a sv. Lukáše. Diktovali je ovšem nikoli otrokům, nýbrž přátelům svým. Rychlopisné exempláry jejich byly jen jako makuláře, které se nedostaly do veřejnosti; z nich však zhotovily se písmem velikým, majuskulním, exempláry jiné, které apoštolští autorové prohlédli, pokud bylo třeba, opravili, po případě též některou poznámkou, zejména pozdravem, opatřili (sv. Pavel, jenž užíval také pergamenu) a teprve takto upravené exempláry zaslali jakožto své spisy (prvopisy) oněm obcím neb osobám, pro které je složili. Možno však, že některé listy, zejména ty, které byly poslány osobám soukromým, jako 3. Janův, byly v písmě kursivním dodány příslušným osobám.

*

nové způsoby či soustavy označovati rukopisy řecké. Soustava Gregoryho byla přijata, Sodenova nikoliv.[1]) Jest známo celkem na 175 majuskulů neperikopních, z nichž 14 jest psáno na papyrusu, perikopních na 103. Od IX. stol. vyskytují se již také rukopisy psané malými literami; ty označují se číslicemi arabskými a slovou minuskuly; poslední z nich pochází z r. 1798, všech minuskulů (perikopních i neperikopních dohromady), jest na 3800. Ale jen málo jest takových kodexů, které by obsahovaly všecky knihy novozákonní; z majuskulů jest to jediný kodex Sinajský. Kodex Vatikánský (B), Alexandrijský (A) a Efrema Syrského (C) obsahovaly sice původně také všecky knihy, nyní však již ne, neboť některé se ztratily. Z minuskulů jest celkem asi 40, jež mají všecky knihy novozákonní. Nejvíce jest těch, které obsahují evangelia (třída 1.), méně již těch, které mají listy sv. Pavla (tř. 2.), ještě méně těch, které mají Skutky apoštolské a tak zvané listy katolické (Jak. 1. a 2. Petr., 1, 2, 3. Jan, Jud.) a nejméně těch, které mají toliko Apokalypsi (tř. 4.). Mimo to jsou rukopisy perikopní, jež obsahují pouze výňatky z evangelií neb epištol, které byly předčítány při službách Božích (tak zvané evangelistáře a epištoláře), jakož i takové, které obsahují pouze úryvky či zlomky z jednotlivých knih.

Co se týká jazyka, všecky psány jsou v řečtině, ale nikoli klassické, nýbrž v oné, která utvořivši se od dob Alexandra Vel. ze živlů všech nářečí řeckých tak, že nářečí makedonské mělo převahu, rozšířila se znenáhla jako řeč obcovací (lidová) také po neřeckých krajích bývalého panství makedonského[2]) a, byvši v Alexandrii dále rozvinuta, zvláště přibráním různých zvláštností tamních, nazývána jest od

---

[1]) Soden (ve spise „Die Schriften des Neuen Testamentes“ I., Berlín 1902) rozdělil všecky rukopisy majuskulní i minuskulní (vyjma perikopní) ve tři třídy dle toho, zdali obsahují celý Nový zákon (byť i bez Apokalypse) aneb jen evangelia neb pouze apoštoly či Skutky a listy apoštolské (s Apokalypsí neb i bez ní). Třídu první označil písmenem δ (διαθήκη, diatheké = zákon), druhou písmenem ε (evangelia), třetí písm. α (apoštol). V každé třídě užil číslic arabských, a to tak, aby bylo zřejmo, z kterého století ten který rukopis pochází, na př. pro rukopisy celého Nového zákona z X. stol. značky δ 50—δ 99. Gregory rozdělil rukopisy ve 3 třídy, majuskulní (počtem nyní již 161), papyrusové (menší to úryvky psané na papyrusu egyptském počtem 14), minuskulní (počtem 2320) a perikopní (počtem 1561). Ve všech třídách užil číslic arabských (obyčejných), jen že při majuskulích předložil nulu a psal je neb tisknout dával tučně a poněkud větší, na př. **064** (rukopis ze VI. stol. obsahující Mat. 27, 7—30, chovaný v Kijevě; při papyrusech předložil 𝔭, na př. 𝔭[11] (rukopis ze VI. stol. obsahující části z 1. Kor., chovaný v Petrohradě; při minuskulích nepředkládal značky žádné, podle toho však, jak bylo při uvádění jednotlivých rukopisů třeba, přičiňoval buď *e* (evangelia), neb *a* (Actus apostolorum, Skutky apošt. s listy katol.), neb *p* (Pavlovy listy), neb *r* (revelatio, zjevení sv. Jana či Apokalypse), na př. 891[ep] minuskul obsahující evangelia a listy Pavlovy, chovaný v Benátkách; při rukopisech perikopních předložil ležaté *l* (lectionaria, čítanky). jestliže obsahovaly pouze perikopy evangelní; jest iže však obsahovaly perik. Skutkův a listův Apošt., přičinil *a*, na př. [la]1194 neb 1194[la]; jestli obsahovaly perikopy evangelní i ze Skutkův a listův apošt., přičinil l+a, na př. 1142[l+a]. Soustavu svoji nejprve předložil všem odborníkům na zemi bez rozdílu vyznání a národnosti, a potom teprv, když dosáhl souhlasu, uveřejnil ji ve spise „Die griechischen Handschriften des Neuen Testamentes“, Leipzig 1908.

[2]) Jakožto řeč spisovná povstalo tak zvané nářečí obecné (διάλεκτος κοινή), a to smíšením nářečí attického s ostatními nářečími řeckými, tak že nářečí attické (poklassické) podrželo převahu. — Vedle spisovného tohoto nářečí obecného utvořila se však také řeč lidová či obcovací (dialectus vulgaris), a to smíšením všech nářečí řeckých, tak že nářečí makedonské zůstalo v převaze, jen že v různých krajinách přibralo některé zvláštnosti místní. V Alexandrii (Dolním Egyptě) vetkali do ní některé místní zvláštnosti své a užívali jí také při spisování různých listin.

některých nářečím alexandrijským. Avšak ani tato řečtina není čista v oněch rukopisech, nýbrž protkána jest četnými živly cizími, zejména aramejskými, latinskými, ba i perskými, židovskými a křesťanskými, zkrátka jest taková, jaké užívali Hellenisté či židé mluvící řecky, jmenovitě ti, kteří přijali křesťanství.

Obcovací či lidová řečtina ta byla však za světového panství římského, jmenovitě za doby císařské až asi do konce II. stol. po Kr., v užívání nejen po krajích řeckých, nýbrž i po těch krajích asijských a afrických, které bývaly pod panstvím makedonským, ano, jak svědčí sami spisovatelé římští, Cicero, Tacit, Juvenál, Horatius a jiní, mluvili jí také v Italii, a to nejen v řeckých osadách tamních, nýbrž i v Římě a jinde, a s takovou zálibou, že vyžadovali známosti řečtiny i na otrocích a, jak dí Juvenál, ovšem s posměchem, žádná nepokládala se ani za hezkou, leč stala-li se z Římanky Řekyní. Co pak se týká Palestiny, tam byla v době apoštolské některá města s obyvatelstvem po většině řeckým, v Jerusalemě samém byly i školy libertinských, cyrenských a alexandrijských, ostatní pak židé tamní byli do jisté míry nuceni naučiti se řecky tu pro svůj styk s Hellenisty v Palestině usazenými, tu pro styk s těmi, kteří přicházeli odjinud do Palestiny za obchodem neb povinnostmi náboženskými. Ale jako jiní národové, kteří vedle vlastní řeči své užívali obecné řečtiny obcovací či lidové, zbarvili ji různými zvláštnostmi místními a národními, tak učinili i židé mluvící řecky. Nabyvše duševního vzdělání svého pod vlivem alexandrijského překladu Starého zákona, přijali do řečtiny své mnoho živlův alexandrijských a protkali ji četnými judaismy a aramaismy, a tak dali jí ráz zvláštní, pro který jmenovitě od počátku XVII. stol. nazývána bývá řečtina jejich ne zcela případně nářečím hellenistickým; ti pak kteří z nich stali se křesťany, přijali do ní zcela přirozeně též některé živly křesťanské či christianismy, učinivše si některá slova nová, aneb podloživše slovům starým významy nové vzhledem k učení Kristovu.

Má tedy řečtina v zachovaných opisech textu novozákonního takový ráz, jaký, nehledíc ke zvláštnostem hellenistickým, měla vůbec mezi lidem v té době, kdy žili jeho autorové, v době apoštolské, a jaký, hledíc k oněm zvláštnostem, měla tehdy právě u židů mluvících řecky, jmenovitě u těch, kteří přijali křesťanství, jako apoštolé. I lze proto veškerým právem souditi, že řečtina tato jest oním jazykem, ve kterém knihy novozákonní byly sepsány původně, jediné evangelium Matoušovo vyjímajíc, které jak jisté důvody ukazují, sepsáno bylo původně v jazyce aramejském, ale ještě v době apoštolské přeloženo jest do řečtiny. Lze tak souditi tím bezpečněji, poněvadž s úsudkem tím souhlasí také určitá svědectví spisovatelů starých, zeména Tertulliána a sv. Jeronyma. Co do řeči tedy zachoval se nám text novozákonní také v tom jazyce, ve kterém vyšel z rukou svých autorův.

Ve formě vnější staly se jisté změny, ale ty nedotýkají se smyslu nijak. Jsou to změny v příčině rozdělování textu. V nejstarších rukopisech totiž nedělili ani vět ani slov od sebe, ale na každou řádku psali dohromady a beze všech znamení rozeznávacích i bez přízvuků tolik slov a písmen, kolik se jich vešlo. Poněvadž však se tím stěžovalo nejen čtení, nýbrž i náležité pochopení smyslu, počal kdosi v V. ne-li spíše již koncem IV. století (dle obecného skoro mínění Euthalius, jáhen prý v Alexandrii žijící, spíše však Evagrius, jáhen Pontský) po příkladě, daném od Origena při knihách starozákonních, také při

opisování novozákonních knih psáti na jednotlivé řádky jen tolik slov, kolik pokládal za nutné vespolek spojiti, aby smysl mohl býti náležitě pochopen. Jednotlivé řádky ty nazývaly se kóla (κῶλα = členy) neb stichy[1]) (řádky) a způsob takto psáti nazván jest kólometrii neb stichometrií. Příkladu toho následovali mnozí jiní. Později však chtíce ušetřiti místa, psali sice na jednotlivé řádky více stichů než jeden, ale oddělovali je od sebe tečkou, na příklad *ΟΔΕΕΓΕΡΘΕΙϹ·ΠΑΡΕΛΑΒΕ·ΤΟΠΑΙΔΙΟΝ·ΚΑΙΤΗΝΜΡΑΑΥΤΟΥ·ΚΑΙ ΗΛΘΕΝΕΙϹΓΗΝΙΗΛ·* (Čti: ho de egertheis-parelabe to paidion-kai tén métera autú-kai élthen eis gén Israél = on pak vstav, vzal dítě i matku jeho, a přišel do země israelské.) Tím byl učiněn počátek rozeznávacím znamením v textě novozákonním. Od VII. století užíváno již alespoň po různu tří znamení takových; byla to tečka na hořejší linii, jež odpovídajíc naší tečce znamenala pomlčení delší, tečka na dolejší linii, jež odpovídala naší čárce, a tečka uprostřed mezi hořejší a dolejší linií, která odpovídala našemu středníku, značíc pomlčení prostřední. Místy však podkládán jim byl význam opačný, takže tečka na hořejší linii značila naši čárku, a tečka na dolejší linii tečku naši. Od XI. století užívalo se již všeobecně znamení rozeznávacích, ale ne všude týchž. Nynější soustava znamení těch zavedena jest ku konci XV. století od benátského knihtiskaře Manutia. Oddělovati slova od sebe počali znenáhla teprve od X. století. Pravidlem stalo se rozdělování to až ke konci středověku.

Záhy však, již koncem II. století, počali rozdělovati text novozákonní v části menší zvané kapitoly. Ve III. století učinil tak Ammonius Alexandrijský, chtěje sestaviti harmonii (soulad) či spíše přehled všech evangelií, po jeho příkladě učinil to ve IV. století Eusebius Caesarejský. Jeho kapitoly byly průměrně as tak veliké, jako naše 3—4 verše, ale byvše učiněny nikoli vzhledem k obsahu, nýbrž vzhledem k místům parallelním, nebyly stejně dlouhé, některá byla větší, nežli kapitola naše, jiná menší nežli náš verš. Mimo to bylo provedeno rozdělení v části větší, zvané tituly a veliké as tak, jako třetina kapitol našich. Kdo provedl toto rozdělení, není známo. Rozdělení v nynější kapitoly provedl kolem r. 1204 profesor university pařížské (pozdější arcibiskup Canteburský) Štěpán Langton ve své postille ke knihám Starého i Nového zákona.

Rozdělení kapitol našich ve verše pochází ze XVI. stol. a to od Roberta Štěpána, který je přičinil nejprve roku 1551 ke čtvrtému svému vydání Nového zákona řeckolatinského.

Všecky tyto změny týkají se alespoň v první řadě toliko formy vnější, a jak patrno, nemění ničeho ani na podstatě ani na smyslu textu.

Co však se týká j a k o s t i textu, nelze upříti, že vloudily se časem do rukopisů mnohé chyby a odchylky, jimiž se liší jedny od druhých. Jest to zcela pochopitelno; neboť opisovatelé netěšili se oné nadpřirozené pomoci, které se dostalo biblickým autorům; i dopouštěli se proto, opisujíce, podobných chyb, jakých se opisovatelé vůbec dopouštějí. Někdy se přehlédli neb přeslechli dle toho, zda sami nahlíželi do textu, který opisovali, aneb jim bylo diktováno. A způsobem tím chybovali tím spíše, poněvadž, jak řečeno, v starých dobách ne-

[1]) Stichem však rozuměla se též předepsaná délka jednoho řádku, dle níž platilo se opisovatelům, tak zvaný stichos normální.

oddělovala se slova ani věty od sebe, nýbrž dohromady a beze všech rozeznávacích znamení a zpravidla i bez tak zvaných přídechův a přízvuků psalo se na řádek tolik písmen, kolik se jich vešlo, a poněvadž při výslovnosti itacké říkalo se v některých slovech *i* místo *e*, na př. christos místo chréstos (dobrý) a *í* místo *ei* na př. *ídé* místo ei de (*εἰ δέ*).

Jindy zapomenuli slova neb pořádek jejich, poněvadž opisujíce nedívali se na každé slovo zvlášť, nýbrž na celé věty neb řádky, a tím buď zaměnili některé slovo za jiné stejnoznačné, neb je vynechali, neb přestavili, píšíce na příklad *ΚΑΡΠΟΝΤΙΝΑ* (užitek nějaký) místo *ΤΙΝΑΚΑΡΠΟΝ* (nějaký užitek). Jindy opět viděli v rukopise, z něhož opisovali, poznámku na straně, která tam byla přičiněna na vysvětlenou, a myslíce, že patří do textu, pojali ji do rukopisu, jakoby vycházela od biblického autora samého (na př. v kodexu D v Luk. 16, 19. předeslal opisovatel parabole o boháči a Lazarovi slova: *εἶπε δὲ καὶ ἑτέραν παραβολήν* (= řekl pak i jiné podobenství), aneb přidali do knihy některou větu neb výraz některý z jiné knihy novozákonní.

Někdy také nerozuměli vyskytujícím se zkratkám a slovům dohromady psaným a rozvedli je nesprávně (napsali na př. *ὅς* = který místo *θεός* = Bůh ze zkratky *ΘC*, aneb při překladě aethiop. čtli *ἄλλοις ἡτοίμασται* = jiným jest připraveno místo *ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται* = ale kterým jest připraveno z *ΑΛΛΟΙCΗΤΟΙΜΑCΤΑΙ*), aneb vidouce v textě chybu mluvnickou, nemohli se zdržeti, aby ji neopravili a tak nové odchylky neučinili. I to se přiházelo, že opisovatel nerozuměje některému místu biblickému, nemohl je srovnati s učením církve, a proto raději vynechal je, než by napsal něco, co podle mínění jeho bylo nepravé, aneb alespoň mohlo snadno zneužito býti (na př. Luk. 22. 43—44 o krvavém potu Páně a andělské útěše, která v některých kodexích scházejí).

Takovým způsobem vloudily se do opisů četné chyby a odchylky, do jedněch ty, do jiných ony; některé z nich byly sice dříve neb později zpozorovány a při zhotovování nových opisů opraveny, ale učiněny zase jiné; podobně dělo se též v opisech různých překladů, a tak se stalo, že již v XVIII. století bylo v rukopisech tehdy známých shledáno na 30.000 různých čtení či variantův, ježto některé místo zní v jednom rukopise tak, v jiném jinak. Nyní však, kdy nové rukopisy byly objeveny, které zase jiné varianty vykazují, známo jest různých odchylek mnohem více. Bruder počítá nyní všech variantů na 40.000 (Concordantiae p. IV.), Nestle na 120.000 (Einführung in das griechische Neue Testament. S. 18). Že také někteří bludaři učinili úmyslně změny ve svých exemplářích, a to i změny podstatné, chtíce přizpůsobiti text biblický bludným názorům svým, o tom se ani nezmiňuji; neboť jejich text nebyl v církvi nikdy uznán, a také není mezi zachovanými rukopisy řeckými žádného, ve kterém by se jevila stopa bludařského porušení.

Veliký počet variantů těch zaráží sice, ale úžas ten hned se umenší, jakmile uvážíme, že varianty ty jsou roztroušeny po velikém počtu rukopisů řeckých a překladů různých i citátů sv. Otcův a vydání tiskových, a že jen řeckých rukopisů jest přes 4000, latinských pak na 8000. Neboť i když připustíme, že pravý jest ten počet variantů, který udává Nestle, a když nehledíme ani k jiným památkám textu toho, leč k rukopisům řeckým a latinským, přijde průměrně na jeden

rukopis ne více, než asi deset variantů, počet to zajisté ne tak hrozný. Ale podivení naše vymizí docela, aby ustoupilo přesvědčení, že přes veliký počet variantů nejsme v nejistotě o tom, že text původní zachoval se nám neporušený ve všech věcech podstatných, jakmile přihlédneme k variantům těm a posoudíme jejich jakost.

Neboť jak patrno z toho, co bylo řečeno o původě řečených změn, a jak dokázáno bylo zkoumáním vědeckým, jež činil Bengel († 1752), Wetstein († 1754), Griesbach († 1812), Lachmann († 1851), Jan M. Scholz († 1852), Tischendorf († 1874), Tregelles († 1875), Westcott († 1901) a Hort († 1892), Schjott (1897), Brandscheid, Hetzenauer, Soden, Gregory a j., změny ony, několik málo vyjímajíc, netýkají se věcí podstatných, zejména ne učení víry a mravů, nýbrž většinou toliko věcí nepatrných, na př. pravopisu (*Ναζαρετ* místo *Ναζαρεθ*), slovosledu (*εαν τις ομολογηση αυτον χριστον ειναι* = jestliby kdo vyznal jej Kristem býti místo *εαν τις αυτον ομολογηση χριστον* = jestliby kdo jej vyznal Kristem), užití neb neužití členu a pod.; a takovými změnami neruší se nijak smysl textu původního. Ty změny však, které byly přece učiněny přepsáním se ve věcech důležitějších, i dogmatických, dostaly se jen do málokterých opisův a neuškodily textu nijak. Neboť jednak týkají se pravd, které na četných místech jiných a nepochybných vysloveny jsou určitě a jasně (na př. Jud. 5., kde některé rukopisy mají *κύριος* = Pán, jiné *θεός* = Bůh, jiné *Ἰησοῦς*), jednak byly záhy zpozorovány a při opisech z takového rukopisu činěných opraveny, podobně jako se pozorují a při nových vydáních opravují chyby tiskové, které se vloudí nyní při tisku do knih.

Takové opravy mohly se díti a děly se tím spíše, když bylo užito několika rukopisů starších a srovnán text jejich. To také bylo skutečně učiněno více méně hned při prvních vydáních tiskových, a tak se stalo, že, jak praví znamenití kritikové angličtí Westcott a Hort, sedm osmin oněch variantů, které se v různých rukopisech vyskytují, nedostalo se nikdy do tiskových vydání Nového zákona, a ty, které se vytiskly, byly při dalších, jmenovitě novějších vydáních kritických tou měrou zmenšeny, že se jich poměrně malá část v textě vyskýtá, a to takových, které se týkají věcí zcela nepatrných.

Platí proto i dle výroku znamenitých kritiků plným právem také nyní, co již v XVIII. století napsal věhlasný kritik anglický Richard Bentley slovy: „Skutečný text svatých autorů není nyní, kdy originály tak dlouhý čas jsou ztraceny, obsažen v některém rukopise neb v některém vydání, nýbrž jest roztroušen v nich všech. On jest poměrně přesný i v nejšpatnějších rukopisech nám zachovaných; vy nenajdete ani jediného článku víry neb učení mravů, který by v nich byl porušen neb ztracen, byť jste z veškerého počtu variantů volili nejpošetilejí aneb úmyslně vybrali nejšpatnější. I kdybyste je dali do rukou chlapci neb bláznu, přece by ani nejpřevrácenější a nejnechutnější volbou neuhasil světla ani jediné kapitoly a neznetvořil by evangelia tak, aby nezůstalo si stejným v každém jednotlivém tahu.“ (Bentley, Quartely Rewiew CXIII. Lond. 1863, 98.)

Již tedy z původu a jakosti různých čtení a variantů, jež vyskytují se v rukopisech a tiskových vydáních Nového zákona, jde na jevo, že nynější text nevypadá sice tak, jak vyšel z rukou svatopisců, a tedy nemůže býti zván kriticky neporušeným, že však neutrpěl

změn podstatných, zejména ne ve věcech týkajících se učení víry a mravů, a proto dogmaticky jest neporušen.

Více však ještě vychází pravda ta na jevo, srovná li se nynější text novozákonní s tím, který shledává se ve starých památkách. Jsouť nám zachovány dva rukopisy knih novozákonních ze IV. století, totiž kodex Vatikánský a Sinajský. A s těmi souhlasí i všecky rukopisy později zhotovené, i naše vydání tisková, co do podstaty ve všem. Patrno tedy, že od IV. století text dogmatický porušen nebyl. Kterak bylo před tím, nelze sice sledovati dle rukopisů řeckých; neboť těch nemáme z prvních tří století; ale lze to stopovati dle překladů a citátů, které se vyskytují ve spisech sv. Otcův a spisovatelů církevních. Jsouť nám zachovány překlady koptické a starosyrské, jest zachován alespoň z části i překlad starolatinský, zvaný Itala, jehož jeden pozdější opis byl od sv. Jeronyma prohlédnut, na základě nejstarších rukopisů řeckých opraven a v církvi pod jménem Vulgata chován a v užívání jest. Překlady tyto byly zhotoveny jeden (koptický) ve III., druhé (starolatinský a starosyrský) již ve II. st., jakož bylo řečeno výše. Mimo to došly nás rozličné spisy svatých Otcův a spisovatelů církevních, ve kterých uvádí se tolik míst z Nového zákona vůbec, z evangelií pak zvlášť, že by z nich, jak říkají, mohlo sestaviti se bezmála celé Písmo sv. Nového zákona. Mimo četné spisy Origenovy († 254), Klementa Alex. († 217), Tertuliána († kolem 240), a j. jsou mezi nimi i Pastýř Hermův, spis to, který někteří kladou do roku asi stého, jiní však správněji do roku 140—150, zvláště pak spisy sv. Justina a sv. Irenea, mužů to, kteří byli dobou i místem blízcí sv. apoštolům, s jejich žáky se stýkali a tedy bezpečného poučení o knihách Nového zákona zjednati si mohli a zjednali. A hle, novozákonní text náš shoduje se co do podstaty ve všem jak s oněmi překlady starými, tak s citáty sv. Otcův a spisovatelů církevních, a to i s citáty, pokud se týká narážkami sv. Irenea a Justina, kteří z pramene tak bezpečného a apoštolům blízkého čerpali své známosti o původě a obsahu i rozsahu knih novozákonních. Jak vážným jest tedy tato shoda důkazem, že ani od polovice, ba ani od počátku druhé třetiny století druhého nebyly porušeny dogmaticky knihy novozákonní.

Avšak ani před tím neutrpěly změn podstatných. Nemáme sice z prvních dob tolik dokladů, kolik lze uvésti z doby pozdější, neboť při menším počtu věřících bylo také méně spisovatelů křesťanských; a těch, kteří byli, nezachovala se nám díla všecka. Přece také z této doby došla nás svědectví, a to velmi důležitá.

Patří k nim již tak zvané „Učení apoštolů", list k Diognetovi a tak zvaný list Barnabášův. Neboť ačkoli neshodují se kritikové v tom, kdy spisy tyto povstaly, a jedni kladou je do r. 70—100, jiní do r. 110—150 neb ještě později, lze přece ve shodě s většinou učenců s nejvyšší pravděpodobností tvrditi, že všecky spisy ty byly již kolem roku 120, a tedy že povstaly v čase, který se stýká s dobou apoštolskou.

Zvláště však patří k svědkům oněm listy žákův apoštolských sv. Klementa, sv. Ignáce a sv. Polykarpa; neboť mužové ti byli nejen poučeni od samých apoštolů (Klement a snad i Ignác od sv. Petra, Ignác též a Polykarp od sv. Jana), nýbrž stýkali se též s učeníky Kristovými, biskupovali v obcích, kterým apoštolové své spisy poslali, a byli ve spojení s obcemi jinými, které také obdržely spisy apoštolské, i mohli

tedy míti úplnou jistotu o obsahu a rozsahu alespoň většiny knih novozákonních.

Všichni mužové tito dílem citují místa novozákonní, zvláště evangelní, dílem dotýkají se jich, a to Klement Římský šesti míst evangelních, sv. Ignác osmi, sv. Polykarp pěti, list Barnabášův tří, list k Diognetovi pěti, Učení apoštolů též několika. Celkem tedy přes 30 míst evangelních citováno aneb alespoň podotknuto jest v pozůstalých spisech mužů, kteří psali mezi r. 70.—120, v krajích od sebe vzdálených, a z nichž někteří měli samy apoštoly za učitele. A místa ta srovnávají se co do podstaty s textem evangelií našich. Co jde z toho? Uvážíme-li ještě, že místa ta vyskytují se nikoli v jedné neb dvou kapitolách pohromadě, nýbrž porůznu, tu na počátku, tam uprostřed, tam na konci evangelií našich, můžeme zajisté s veškerou určitostí z toho souditi, že evangelia, která oni muži znali a citovali, nelišila se obsahem od evangelií našich, že to byla evangelia, která my máme, a tedy že ani v době apoštolské a Otcův apoštolských nebyla porušena ve věcech podstatných či dogmaticky. A totéž platí svou měrou také o ostatních knihách Nového zákona. Pokud se jich dovolávají neb na ně narážejí, srovnávají se citáty a narážky jejich s textem, který příslušné knihy obsahují nyní, takže právem lze souditi také o nich, že nebyly porušeny ani v době apoštolských Otcův a apoštolů samých.

Že tomu tak, přisvědčí každý tím spíše, uváží-li, že nebylo ani možno v době oné učiniti v nich podstatné změny.

Neboť mezi knihami novozákonními jest jistá vzájemnost; vypravujíť evangelia většinou tytéž děje, tytéž řeči neb alespoň řeči sobě podobné, mnohdy i týmiž slovy; také z ostatních vyličují mnohé knihy tytéž pravdy, které v jiných knihách pověděny jsou; a knihy ty byly dány obcím od sebe odlehlým, jedny v Palestině, jiné v Italii, jiné v Řecku, Makedonii, v Malé Asii; a byly záhy opisovány a v četných opisech šířeny. Kdyby tedy někdo byl chtěl něco podstatného v nich změniti, neb z nich vypustiti, neb k nim přidati s účinkem, t. j. tak, aby podvod ten nebyl zpozorován, a text způsobem oním povstalý aby byl za apoštolský pokládán, byl by musil učiniti porušení to stejnou měrou ve všech jak evangelních, tak ostatních knihách, které o té věci jednají, a to nikoli pouze v originálech či v prvopisech, nýbrž i ve všech opisech, ať byly kdekoli. Toho však nemohl učiniti nikdo. Vždyť nemohl ani věděti, kolik opisů jest již zhotoveno, a kde který se chová. A kdyby to byl věděl, nebyl by mohl ke všem nepozorovaně se dostati a stejnou měrou v nich změny činiti. Mimo to ke konci prvního století žili ještě někteří apoštolé, zejména sv. Jan, a ti byli by zajisté zmařili všeliký pokus, který by byl učiněn o porušení evangelií a vůbec knih novozákonních. Neboť oni byli úřadem svým vázáni, bdíti nad ryzostí zjeveného učení, a hotovi pro ně i smrt podstoupiti. Že by se byli dověděli o pokusu takovém, není pochybnosti; vždyť byli v stálém a úzkém spojení s obcemi křesťanskými.

Jejich žáci pak dožili se i poloviny století druhého a nejen znali dobře spisy apoštolské a velice si jich vážili, nýbrž měli také péči až úzkostlivou o to, aby neporušilo se nic z učení, jež přijali od apoštolů, jakož patrno jednak z těch napomenutí, která na př. sv. Ignác činí ve svých listech k věřícím, aby drželi se učení apoštolského, jednak z toho, že řečená úzkostlivost právě byla jednou z příčin,

pro které v některých obcích nepřijali hned všech spisů novozákonních do kánonu, a že oněch exemplářů evangelia Matoušova, kterých užívali Nazareovci a Ebionité, a těch exemplářů evangelia Lukášova, jichž užívali Marcionité, nikdy do církve nepřipustili právě proto, že tito bludaři porušili v nich text původní.

Podobnou úctu a péči v příčině knih apoštolských chovali také ostatní věřící: život raději obětovali, než by vydali do rukou pohanů knihy svaté, které měli. A takoví lidé nebyli by zajisté svolili k nějakému porušení knih apoštolských, nýbrž ihned by je překazili, jakmile by se o něm dověděli. A že by se byli dověděli o takových pokusech není pochybnosti. Neboť spisy apoštolské byly předčítány veřejně při službách Božích a vešly ve známost obecnou. Byl by tedy každý z věřících ihned se pozastavil nad tím a věc na příslušném místě oznámil, kdyby byl dostal do rukou evangelní text, který by ve věcech podstatných se lišil od toho, který slýchal při službách Božích. Dokladem k tomu jest ono pokárání, které při shromáždění biskupů Kyperských r. 350. učinil biskup sv. Spiridion biskupu Trifylliovi z Ledry, když byl, cituje slova Jan 5 8., užil výrazu klassického σκίμπους (skimpús, lože) místo biblického κράβαττος (crabatos); pravilť k němu přede vším lidem shromážděným: Což jsi ty lepší, než ten, který řekl κράβαττος, že se stydíš užíti slov jeho? (Sozom. h. e. 1, 12.) Dokladem k tomu jest i jednání sv. Augustina, který právě proto zdráhal se z počátku přijmouti do bohoslužby opravený překlad sv. Jeronyma, poněvadž se obával, že by rozrušil lid, jehož uši i srdce byly uvykly slýchati překlad starý.

Není tedy žádné pochybnosti o tom, že knihy novozákonní nebyly porušeny dogmaticky od časův apoštolských až na naše doby.

K té jediné proto ještě otázce jest odpověděti s ohledem na četné varianty, které se časem dostaly do různých rukopisův i vydání tiskových, zdali snad nejsme v úplné nejistotě o tom, jak znělo původně to které místo biblické, jež v jednom rukopise neb vydání zní tak, v jiném jinak.

V úplné nejistotě nejsme. Neboť, jak již svrchu bylo podotknuto, řečené varianty jsou roztroušeny po velikém počtu rukopisův a překladův a citátů sv. Otcův a vydání tiskových, z nichž jedny pocházejí z doby starší, jiné z pozdější. Srovnáním jich vespolek lze tedy poznati, které varianty vznikly později a tedy do textu nepatří, které čtení vyskytalo se již v době nejstarší, a tedy jako správné a původní podržeti se má. Tím způsobem stalo se, že jak praví s jakousi nadsázkou znamenití kritikové angličtí Westcott a Hort, sedm osmin všech variantů, jež se vyskytají, nedostalo se nikdy do vydání tiskových, a ty, které byly vytisknuty, vymýtily se po dalších studiích a novým bádáním a srovnáváním při pozdějších vydáních znenáhla tou měrou, že místa, o nichž ještě nějaká pochybnost jest v příčině původního znění, nyní již jen asi tisící část tvoří celého textu novozákonního, tedy jen as tolik, co se vytiskne na půl stránky osmerkové. A varianty ty skoro všecky vztahují se obyčejně toliko k formám mluvnickým neb k pravopisu, vůbec k věcem tak nepatrným, že jimi smysl pranic netrpí, podobně jako netrpí smysl, napíše-li někdo chlapců neb chlapcův, posílati neb posýlati. Těch několik variantů pak, které dotýkají se věcí dogmatických, jest beze vší váhy; neboť buď týkají se věcí, které zcela určitě a jasně jsou vytknuty na četných místech jiných, nepochybných, aneb záležejí v pouhé

záměně neb vynechání slov, kterou se na věci nic nemění, na př. mají-li některá vydání ve Skut. apošt. 20, 28: τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ (církev Boží) a jiná τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ κυρίου (církev Páně); aneb jestli u sv. Jana 3, 13. některá vydání za slova ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου (Syn člověka) kladou slova ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ (který jest v nebi), a jiná je vynechávají.

Ačkoli tedy v novozákonním textě našem vyskytují se některá místa, o nichž nejsme zcela jisti, zda zněla tak původně, přece vzhledem k malému počtu a nepatrné váze jejich lze s veškerým právem tvrditi, že text náš (řecký) i co do znění vyoadá až na nepatrné výjimky úplně tak, jak vyšel z rukou autorů jejich samých.

Dosud však mluvili jsme toliko o textě původním, řeckém. Ale ten není přístupen každému, leč v překladech. Třeba proto zmíniti se také o tom, jak srovnávají se naše překlady s textem původním.

První pokusy českého překladu knih biblických záležely v jednotlivých glossách či poznámkách neb překladech jednotlivých slov, které byly pro soukromou potřebu činěny mezi řádky latinskéko překladu Vu gaty. Od nich postoupilo se ku překládání oněch částí, které byly předčítány o nedělích a svátcích při službách Božích, potom i ku překládání celých knih biblických. Překlady ty pocházejíce od překladatelů různých, byly z počátku roztroušeny, potom v různé sborníky sebrány a posléze koncem XIV. ne-li až počátkem XV. stol. uvedeny v jeden celek, (tak zvaná recense první), který byl kolem r. 1420 přehlédnut i poopraven, zejména po stránce jazykové (recense druhá) a r. 1475 vytištěn Zákon nový, r. 1480 pak celá bible.

Text roku 1475 vytištěný přecházel pak až do doby Blahoslavovy do všech vydání českého překladu Nového zákona, jedno toliko vyjímajíc, od doby Blahoslavovy pak alespoň do všech vydání českých biblí katolických, s tím ovšem rozdílem, že při nových vydáních býval poopraven tu po stránce jazykové, tam s ohledem na text řecký neb latinskou Vulgatu. Jedinou onu výjimku před Blahoslavem činil překlad Nového zákona, který roku 1533 pořídil kněz Beneš Optát z Telče z překladu sice latinského, ale nikoliv toho, který jest ve Vulgatě, nýbrž toho, který byl nedlouho před tím učinil Erasmus Rotterodamský tím, že s použitím textu řeckého přepracoval Vulgatu v latině klassické, a který proto podobně, jako překlad Erasmův, reprodukuje celkem text Vulgaty, ale též zcela přirozeně podobných chyb se dopouští, kterých dopustil se Erasmus, na př. když první verš evangelia sv. Jana překládá slovy: „Na počátku byla řeč, a řeč byla u Boha a Bůh byla ta řeč“, a to vzhledem k tomu, že Erasmus přeložil jej slovy: „In principio erat sermo et sermo erat apud Deum, et Deus erat ille sermo.“

R. 1564. přeložil však Jan Blahoslav Nový zákon do češtiny z textu řeckého, přihlížev při tom jak ke starším překladům českým tak i k Vulgatě. Překlad jeho byl pak přijat s některými změnami do bible Kralické a později se změnami novými tu menšími tam většími a četnějšími také skoro do všech potomních biblí bratrských i do biblí českých protestantů.

Nehledíme li tedy ku překladu Optátovu, který, jak řečeno, podává celkem text Vulgaty, můžeme říci, že ve všech tištěných biblích, které byly vydány v jazyce českém, shledává se při Novém zákoně pouze dvojí překlad samostatný jako základ, a to onen, který povstav

z Vulgaty od překladatelů několika byl již r. 1475 pojat do prvního tiskového vydání českého knih novozákonních, a ten, který z textu řeckého učinil Jan Blahoslav.

Již co se týká překladu Blahoslavova, vyniká sice jak správností jazykovou, tak věrností v překládání textu původního; ale ovšem, jako žádný překlad, tak ani on není bez vad veškerých. Jsouť v něm nedostatky, které mají příčinu ve vadnosti onoho vydání textu řeckého, z něhož Blahoslav překládal, na př. když v listě k Filem. v. 7. překládá slovy: „radost zajisté máme velikou"; neboť ačkoli překlad ten srovnává se úplně s textem řeckým, který vydal Erasmus na základě rukopisů mladších, není přece ve shodě se zněním původním, poněvadž dle svědectví nejstarších rukopisů (א A C F G P Vulg.) místo to znělo původně χαρὰν γὰρ πολλὴν ἔσχον a tedy překládati se má „radost zajisté velikou jsem měl". Jsou však v něm též nedostatky, které záležejí v nesprávném přeložení textu původního, na př. když v listě k Filemon. v. 6. slova ἐν ἐπιγνώσει (en epignosei) překládá slovy „ku poznání" místo „v poznání", aneb když docela ani nehledí k textu řeckému, nýbrž k latinskému překladu Erasmovu, jako se děje v listě k Řím. 1, 17., kde slova δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται překládá ve shodě s latinským překladem Erasmovým: „Neboť spravedlnost Boží zjevuje se skrze ně" (Erasmus: per illud), místo: „Neboť spravdlnost Boží zjevuje se v něm."

Než tyto a podobné odchylky, které se dostaly do překladu Blahoslavova a potom do bible Kralické, nemění nic na podstatě smyslu, ovšem jen potud, pokud se jim nepodkládá výklad nesprávný. O výkladech však tuto nemluvíme; to jen podotýkáme v té příčině, že výklady, které se vyskytují u Blahoslava a zvláště v bibli Kralické pod čarou neb na okraji, jsou sice velikou většinou správné i pěkné, avšak jsou mezi nimi také výklady nesprávné, ať ani nezmíním se o těch, které jsou s učením katolickým v odporu. Ale výklady takové mají sice vliv na pojímání textu biblického, na znění jeho však samy o sobě nikoli, vyjma že by byly vetkány do biblického textu samého; to však nebyl by již překlad, nýbrž výklad knih biblických.

Co se týká českého překladu Nového zákona, který vyskytá se ve vydáních katolických a těch bratrských i jiných, jež byla pořízena před Blahoslavem,*) ten jak řečeno, jest zdělán na základě překladu latinského, jenž slove Vulgata. Prve tedy, než se o něm vyslovíme, třeba promluviti o Vulgatě.

Překlad latinský knih novozákonních byl zdělán alespoň po větší části své ve stol. 2. Někteří, přičítajíce zavedení latiny do bohoslužby sv. Petru, (Gutjahr, Hetzenauer, Kaulen, Brandscheid a j.) domnívají se sice, že alespoň některé knihy byly přeloženy do ní již v době apoštolské; ale to jest pouhá domněnka, kterou o vážné důvody opříti nelze. Kde povstal překlad ten, není zcela jisto; jedni myslí, že v Italii, snad v Římě, jiní, že v Africe prokonsulární. Ani o tom nelze se vysloviti s určitostí, zda všecky ty exempláře latinského překladu, které rozšířily se do časů sv. Jeronyma, do 2. pol. 4 stol., byly toliko různými recensemi jednoho a téhož překladu, aneb opisy několika pře-

*) Daniel Adam z Veleslavína vytiskl ještě r. 1597 překlad Nového zákona zdělaný dle Vulgaty, Melantrichův pak text byl ještě r. 1599 přijat do polyglotty Eliáše Huttera.

kladů samostatných; neboť ačkoli jméno starého překladu Itala poukazuje k Italii, přece hledí-li se k tomu, že jak dokázal zvláště Roensch ve svém spise „Itala und Vulgata“, latina nejstaršího překladu má ráz latiny, jaké užívali afrikánští spisovatelé 2. a 3. stol., a že při opisování mohly se snadno četné varianty do textu dostati nejen nahodile, nýbrž i úmyslně, není pravdě nepodobný ani ten náhled, že první překlad latinský povstal v Africe, tam se záhy šířil v četných opisech i recensích, v některé recensi dostal se pak i do Italie a byv tam hlavně v příčině jazykové opraven, dostal v opraveném tomto znění svém jméno Itala.

Než ať tomu jakkoli, to jest jisto, že před sv. Jeronymem již rozšířily se četné exempláře latinské jak po Africe prokonsulární, tak po Italii, že exempláře ty lišily se od sebe četnými varianty, ježto mnozí jednotlivci, pořizujíce si knihy biblické v latinském překladě pro četbu soukromou, zaměňovali v nich některé výrazy neb rčení za jiné, buď že se jim nezdály dosti elegantními, aneb že podle náhledu jejich nevystihovaly dosti smyslu textu původního. Také to jest jisto, že jeden z těchto ať již překladů neb recensí vynikal nad ostatní svou jasností i přesností, a ten že od sv. Augustina nazván jest Italou. Avšak i on utrpěl opisováním mnoho změn, podobně jako se dělo při opisování textu řeckého. Proto papež Damasus vyzval kněze Jeronyma. biblických textův i jazyků velice znalého, aby překlad latinský přehlédl a opravil. Sv. Jeronym podjal se té práce hned (r. 383) a srovnav text Italy s nejstaršími kodexy řeckými, kterých se mu dostalo, opravil jej tam, kde viděl, že smysl textu původního není podán správně. Jiných změn, zejména v příčině jazykové nečinil, neboť chtěl zachovati text latinský co do znění, pokud možno, tak, jak byl lid jemu navyklý. Také překlad starozákonních knih opravil, ba později přeložil znova z textu původního všecky knihy starozákonní až na některé a upravil tím způsobem překlad všech knih biblických tak, že vyniká přesností a jasností nade všecky překlady staré.

Nebyl však text ten uznán hned, nýbrž narazil na odpor i u přátel Jeronymových; také sv. Augustin zdráhal se z počátku užíti ho v bohoslužbě, ne že by byl neuznával jeho předností, nýbrž proto, že se bál, aby lid nebyl rozrušen, slyše některá místa čísti jinak než jak byl uvyklý je slyšeti. Znenáhla však počal se ujímati, a když ke konci VI. stol. papež Řehoř Vel. schválil jej tím, že na základě jeho vyložil knihu Job, šířil se potom vždy více, až Italu úplně zatlačil, a přišed tak v církvi západní v užívání obecné nazván jest Vulgata (Vulgata t. versio = obecný t. překlad). Jsa však častěji opisován, utrpěl znenáhla v různých opisech různé změny; i bylo proto opět a opět třeba prohlédati a opravovati jej. Stalo se to zejména počátkem stol. IX. od Alkuina k vyzvání Karla Velikého, v stol. XI. od Lanfranka, v stol. XIII. a XIV. od některých společností řeholních a universit. Vždy hledělo se k tomu, aby použitím a srovnáním starších rukopisů docílilo se oné ryzosti textu latinského, na kterou přivedl jej sv. Jeronym; ale tím nezabránilo se, aby do nových rukopisů nedostávaly se odchylky nové nejen nahodile, nýbrž i úmyslně, zvláště od té doby, kdy oživeno bylo studium klassikův, a kdy nastaly proudy reformatorské. Neboť mnozí zalíbivše si latinu klassickou, neměli pak zalíbení ve Vulgatě pro její latinu lidovou, nekatolíci pak někteří zavrhovali ji i pro svůj odpor k církvi katolické; i zaměňovali mnozí ve svých rukopisech

jednotlivé výrazy za jiné klassické, jiní činili překlady nové z textu původního, a tak rozšířil se značný počet nejen rukopisů, nýbrž po vynalezení umění knihtiskařského i tiskových vydání latinských, které se lišily od sebe četnými varianty, a z nichž některé obsahovaly dosti vážné nesprávnosti věcné. Tím ovšem vznikala nejistota v příčině spolehlivosti textu latinského, a nastala potřeba, aby příslušná autorita buď vytknula, které z kolujících vydání latinských jest spolehlivé, aneb pořídila spolehlivý překlad nový.

Potřebě té vyhověl obecný sněm církevní v Tridentě tím, že prohlásil Vulgatu za autentickou a nařídil, aby vydala se znova co nejlépe opravena. Nového překladu nepořídil proto, aby nekatolíci nemohli vytýkati církvi, že dosud čerpala učení své z pramene, který nyní sama zavrhla, jakož i proto, že nebylo toho potřebí.

Prohlásiv však sněm Tridenský Vulgatu za autentickou, netvrdil tím, že by ona vystihovala text původní úplně ve všem: vždyť nejenal v prohlášení svém o autentickém výkladě Písma sv., nýbrž o vydání textu latinského. Také neřekl tím, že by ona jediná podávala text biblický správně, tím méně, že by měla větší cenu vnitřní, než text původní a staré překlady druhdy v církvi užívané, jako na př. pokud se týká zákona Starého, překlad alexandrijský; vždyť nemluvil ani o textě původním ani o starých překladech. Ba ani toho netvrdil sněm řečeným prohlášením, že by Vulgata byla prosta všech chyb a nesprávností; vždyť sám dal to na jevo tím, že nařídil, aby Vulgata byla vydána co nejlépe opravena. Ale v tom smyslu prohlásil ji sněm za autentickou, ve kterém listina pokládá se před soudem za spolehlivou a právoplatnou, tak že důvody z ní vedené nejen mohou, nýbrž i mají býti uznávány za platné, tedy ve smyslu právním či v tom, že zjevení Boží v textě původním obsažené podává správně, takže nejen nic neobsahuje, z čeho by při správném výkladě mohlo býti vyvedeno bludné učení víry neb mravů, nýbrž i srovnává se s textem původním jak v těch věcech, které se vztahují k víře a mravům, tak v celkovém podání dějin a proroctví, byť nevyjadřovala jich vždy týmž způsobem, kterým je vyjadřuje text původní.

V tomto smyslu však mohl sněm prohlásiti Vulgatu za autentickou; neboť jednak i při těch nedokonalostech, které se v ní shledávají, a jakých žádný překlad není prost, vyniká přece správností ve všech věcech podstatných, jmenovitě také těch, jež týkají se víry neb mravů, jednak byla již po mnoho století v církvi užívána a tak mnoholetou praxí církevní schválena.

Chtěje však sněm míti Vulgatu ve znění co nejsprávnějším, nařídil, jak řečeno, aby byla vydána co nejlépe opravena. I byli proto postupně zřízeni od papežů (od Pia IV. — Klementa VIII.) zvláštní sborové, kteří srovnávajíce Vulgatu s nejstaršími její rukopisy a s textem původním, pracovali po dlouhou řadu let, aby zbavíce ji změn od opisovatelů časem způsobených, přivedli ji k té čistotě, na kterou ji byl uvedl sv. Jeronym. Text jimi opravený vyšel tiskem v Římě r. 1590 za papeže Sixta V. Poněvadž však měl mnoho chyb tiskových, byl znova přehlédnut, opraven a vytisknut zase, a to r. 1592, 1593, 1598, za papeže Klementa VIII., který pak přikázal jej jako text úřední pro celou církev a nařídil co nejpřísněji, aby se v něm nic neměnilo, nepřidávalo ani neubíralo leč by běželo o patrnou chybu tiskovou. Byl tak dán rozkaz velice moudrý; neboť zabránilo se jím, aby nemohly

v církvi vznikati a šířiti se biblické texty od sebe rozdílné, které by budily zase nejistotu v příčině spolehlivosti textu biblického.[1])

Jak tedy patrno z toho, co dosud řečeno, není novozákonní text Vulgaty nic jiného, než starý onen překlad, který byl zdělán, ne-li ve svém celku, alespoň ve převážné většině své již během 2. stol., ale upravený, pokud bylo možno, tak, jak jej ve IV. stol. upravil sv. Jeronym. Platí proto o něm totéž, co již svrchu bylo řečeno o textě Jeronymovském. Nevystihuje sice ve všem úplně textu původního, ani není prost veškerých chyb; ale nesprávnosti, které v něm jsou, buď nedotýkají se pravd zjevených vůbec, aneb nemění alespoň nic na jejich podstatě, na př. když v Řím. 13, 12. slova ἡ νὺξ προέκοψεν překládá slovy „nox praecessit" a s ní český překlad „noc předešla" místo „nox processit" = „noc pokročila", aneb když v Mat. 28, 1. ὀψὲ δὲ σαββάτων překládá „Vespere autem sabbati" místo „sero autem sabbati". Jinak však podává text původní v překladě věrném tak, že plným právem platí o ní, co druhdy řekl sv. Augustin, že totiž vyniká přesností. Uznávají to za našich dob i z protestantů ti, kteří se vážnými studiemi o Vulgatě zabývali, na př. Berger (ve spise Histoire de la Vulgate), Haevernich (Einleitung I. s. 414), Keil (Einleitung, s. 572) a jiní.

Dle Vulgaty však jsou zdělány všecky překlady do jiných řečí, které jsou určeny pro veřejnou potřebu církve, a i ty jsou a po nyní platných předpisech musí býti schváleny od církve, než se jich smí užíti, jako vůbec není ani pro soukromou potřebu dovoleno katolíku bez zvláštního povolení čísti Písmo sv. v řeči národní, leč by překlad, v němž chce čísti, byl schválen od církevní vrchnosti, takže církev sama ručí za spolehlivost toho překladu.

Z toho již patrno, co souditi jest o překladech do řeči národní, jichž se v církvi užívá. Nevystihují sice ani ony textu původního ve všem, podobně jako žádný překlad nevystihuje úplně svého originálu; ve všech věcech podstatných však vyjadřují jej věrně neb alespoň bez chyb vážnějších, takže nic neobsahují, čím by při spravném jich výkladu trpěla podstata smyslu biblického vůbec, míst dogmatických pak zvlášť. A to platí, pokud se týká překladu českého vzdělaného na základě Vulgaty, nejen o těch vydáních jeho, jež pořízena jsou nověji, nýbrž i o těch, která byla učiněna před sněmem Tridentským, když až na některé výjimky krajinné nevyžadovalo se ještě církevního schválení k jednotlivým vydáním. Ty stesky, které se v některých vydáních starých činí do vydání ještě starších, jakoby byla nesprávná, týkají se také z pravidla jen stránky jazykové, neb pořádku slov a vůbec věcí nepatrných, a to i tehdy, když vyznívají mocně. V bratrské bibli z r. 1518 diví se na př. vydavatel té smělosti, s kterou ve vydání Be-

---

[1]) Nijak však nebránilo a nebrání se tím pracím vědeckým v příčině textové; zejména zůstalo volno vyšetřovati poměr Vulgaty k textu původnímu, hebrejskému a řeckému, jakož i bádati ve starých rukopisech, zejména těch, které se nověji objevily, zdali snad některé místo nebylo od překladatele přeloženo jinak, nežli čteme nyní ve Vulgatě. A ačkoliv nebylo a není dovoleno výsledků bádání těch použiti k samovolnému opravování a vydávání Vulgaty, přece mohl a může se tím připraviti cenný materiál pro případ, že apoštolská stolice sama uzná za vhodné provésti novou revisi Vulgaty. Případ ten nastal skutečně za Pia X., jenž listem ze dne 3. prosince 1907 uložil anglickým benediktinům, aby na základě starých rukopisů text Vulgaty prohlédli a k novému opravenému vydání připravili. O věci té pracuje se již po několik roků.

nátském (kališnickém) položeno jest slovo bylo místo bieše, vždyť prý bylo znamená tolik co latinské fuit, bieše pak, co latinské erat. Nad smělostí takovou nepozastaví se zajisté za naší doby nikdo; byloť zcela přirozeno, aby při nových vydáních nahrazovaly se starší formy mluvnické formami novějšími.

Ptáme-li se ještě, v kterém poměru jest překlad Blahoslavův (bible Kralické Nov. zák.) ku překladu knih novozákonních vzdělanému na základě Vulgaty a vyskytujícímu se v katolických vydáních novějších, povím jen krátce: Úplně bez vady není žádný z nich, neboť chyboval jeden i druhý někdy, buď že překládal nesprávně, neb měl, nesprávné čtení (pokud se týká nesprávný překlad) v onom exempláři, z něhož překládal.

Že v takových případech nesrovnávají se spolu, jest přirozeno, neboť nechybovali oba na týchž místech, ale jeden na tom, druhý na onom. Ale jako ony varianty, které dostaly se časem do exemplářů řeckých, jsou bez váhy, tak bezvážny jsou i ty nesprávnosti a varianty, jež dostaly se do oněch překladů, pokud jen nepodkládá se jim výklad nepravý. Podávajíť překlady ty i přes své vady zjevení Boží obsažené v textě původním správně, takže o obou lze říci, co bylo svrchu řečeno o Vulgatě, že totiž neobsahují nic, z čeho by při správném výkladě mohlo býti vyvedeno bludné učení víry neb mravů, nýbrž i srovnávají se s textem původním jak v těch věcech, které se vztahují k víře a mravům, tak v celkovém podání dějin a proroctví, byť nevyjadřovaly jich vždy týmž způsobem, kterým to činí text původní. Blahoslav sice volí někdy výraz s patrným hledem ke svému smýšlení náboženskému, odchylnému od učení katolického, ale takový, že i on odpovídá případnému slovu textu původního a při správném výkladě správný smysl dává, na př. když slova προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας (Jak 5, 14) překládá slovy: „zavolej starších sboru", ačkoli slovo πρεσβύτερος překládá jinde (Tit. 1. 5.) slovem kněz a slovo ἐκκλησία u Mat. 16, 18 slovem církev. Poněvadž slovo ἐκκλησία znamená skutečně také sbor a πρεσβύτερος staršího, nelze proti překladu tomut nic namítati, pokud sborem rozumí se církev a staršími kněží.

Že pak řečené dva překlady odchylují se od sebe zhusta také tam, kde co do věci srovnávají se s textem původním, není s podivením, vždyť ani novější katolická vydání jednoho a téhož překladu nejsou úplně spolu shodna, ale liší se od sebe tu výrazem, tam pořádkem slov. Užilť někdy z oněch překladů jeden výrazu sice jiného, ale stejnoznačného s tím, jehož užil druhý, jindy opsal dvěma slovy, co druhý vyjádřil slovem jedním, aneb pověděl celou větou, co druhý řekl vazbou přechodníkovou neb participiální, jindy chtěl jeden (Blahoslav) uhnouti se hebraismu a rčení nečeskému, i vyjádřil proto překladem volnějším ne tak slova jako smysl textu původního, který druhý překladatel přeložil doslovně.

Nicméně jest velmi mnoho míst, v nichž shodují se ony překlady úplně, nejen ve výrazech, nýbrž i ve vazbě a pořádku slov, a jest mnoho jiných, ve kterých jen tím se liší od sebe, že v některém verši to neb ono slovo přemístěno jest. Shoda tato vykládá se odtud, že novější katoličtí vydavatelé českých biblí použili překladu Blahoslavova. Tvrzení to však jest správno pouze do jisté míry. Jest pravda, při novějších vydáních Nového zákona pro katolíky bylo použito také překladu Blahoslavova, vyskytujícího se v bibli Kralické; stalo se to ze-

jména ve vydání Procházkově a Bezděkově (které však nebylo schváleno); avšak toto použití nebylo jedinou příčinou oné shody; patrno to odtud, že v překladě Blahoslavově jsou také četná místa, která shodují se doslovně aneb skoro doslovně nejen s novějšími vydáními katolickými, nýbrž i s těmi, která byla pořízena před Blahoslavem. Ve vydání z r. 1475 zní na př. Mat. 20, 17. takto: „A wstupuge Gežiš do Geruzalema poyał s sebu dwanacte učedlnikow svych taynie, y wece gim: ay wstupugeme do Geruzaléma, a syn člowieka zrazen bude" a v bibli Kralické zní takto: „A wstupuge Gežjž do Geruzaléma, pogal dwanácte Učedlnjkůw swých soukromj na cestě: y řekl gjm: „Aj wstupugeme do Geruzaléma, a Syn Člowěka wydán bude". Ve vyd. Benátském pak (z r. 1506) čteme Luk. 21, 1: „A pohlediew uzrzel ty kteřij metali dary swé do pokladnicze, boháčze. Y uzrzel také gednu wdowu chudijčžkú: ana uwrhla dwa ssarty miedienà: y rzekl: Zagisté prawijmť wám, že wdowa tato chudá wijecze uwrhla nežli wssiczkni". A v bibli Kralické čteme je takto: „A pohleděw, uzřel lidi bohaté, kteřjž metali dary swé do pokladnice. Uzřel pak y gednu wdowu chudičkau, ana uwrhla dwa ssarty. Y řekl: W prawdě prawjm wám, že wdowa tato chudá wíce uwrhla nežli wssickni ginj". Používal tedy Blahoslav také překladu již hotového, a to onoho, který byl zdělán na základě Vulgaty, a který, jak řečeno, stal se základem všech katolických vydání českého překladu Nového zákona. Ne tedy pouze v použití překladu Blahoslavova má příčinu ona shoda, která se jeví mezi překladem Blahoslavovým (biblí Kralickou Nového zákona) a mezi novějšími vydáními katolickými, nýbrž také v tom, že Blahoslav sám použil překladu, který po různých změnách a opravách přešel do všech katolických vydání Nového zákona, ale zajisté i v tom, že tento překlad český, byv zdělán co možná doslovně na základě Vulgaty pořízené až na některé výjimky doslovně z textu řeckého, podává i řecký text v překladě co možná doslovném, doslovně však že hleděl, pokud možno, překládati z textu řeckého i Blahoslav při všem šetření ducha jazyka českého.

Uvážíme-li tedy ještě jednou vše, co bylo řečeno, že totiž původní text knih novozákonních zachován jest nám až na nepatrné výjimky tak, jak vyšel z rukou jejich autorů, a že jak Vulgata, tak překlady do jiných řečí od církve schválené podávají text původní věrně, byť ne ve všech vedlejších, přece ve všech věcech podstatných, jmenovitě ve věcech víry a mravů, nemůžeme zajisté než přisvědčiti, že knihy novozákonní jsou nám zachovány ne sice kriticky, ale zcela rozhodně dogmaticky neporušeny.

4. Věrohodnost knih Nového zákona.

Jest mnoho knih, o jejichž pravosti a neporušenosti není pochybnosti, a přece nevěříme jim. Proč ne? Poněvadž autorové jejich buď se mýlili, píšíce o věcech, jichž dobře neznali, aneb klamali úmyslně. Chceme-li tedy míti jistotu o tom, zdali knihy novozákonní obsahují pravdu, nesmíme přestávati na tom, že víme o jejich pravosti a neporušenosti, nýbrž musíme ještě odpověděti k otázce, zdali jsou věrohodny.

Pravý katolík ovšem nepochybuje o věrohodnosti jejich, neboť z neomylného učení církve ví, že všecky knihy Písma sv. jsou vzhledem

k svému přednímu autoru původu božského a proto naprosto věrohodny, jak bude řečeno níže. Avšak byli a jsou lidé, kteří zavrhujíce veškeré učení zjevené, vystupovali a vystupují také proti knihám, které vydávají rozhodné svědectví o skutečnosti zjevení nadpřirozeného. A nemohouce popříti pravost a neporušenost jejich, obracejí se proti věrohodnosti autorů samých tvrdíce, že buď vymyslili si ty věci, o nichž v knihách novozákonních vypravují, neb alespoň události přirozené přioděli v roucho zázračnosti, aneb že jsouce lidé neučení a lehkověrní, mýlili se a z omylu jako zázraky vylíčili zjevy zcela obyčejné.

Jest proto i pro katolíka důležito, aby znal též rozumové důvody, z nichž vysvítá věrohodnost evangelií a knih novozákonních vůbec. Neboť, ačkoli přesvědčen jest o věrohodnosti Písma sv. z učení církve, přece působí to i jemu nemalé upokojení, když sám také vidí, v jak ladné shodě jest učení církve se zdravým rozumem, a jak vratké a bezdůvodné jest to, co se od protivníků namítá proti učení církve.

Abychom však zjistili, že knihy novozákonní jsou věrohodny, třeba ukázati, že autorové jejich mohli a chtěli pověděti pravdu o věcech, které psali. Neboť tehdy zajisté pokládáme spis za věrohodný, víme-li, že autor jeho znal dokonale to, o čem spis jedná, a tedy pravdu pověděti mohl, a že také byl tak poctivý a upřímný, aby píše pověděti chtěl pravdu čistou. A věrohodnost ta vynikne tím více na světlo, dokáže-li se, že autor byl okolnostmi nucen psáti pouze pravdu.

1. Nuže, jak bylo to u spisovatelů knih novozákonních? Mohli-liž pověděti pravdu? Zajisté. Neboť *a*) co se týká evangelistů, dva z nich, Matouš a Jan, byli apoštoly, stálými průvodci Ježíše Krista a svědky jeho života veřejného. Sami tedy viděli a slyšeli většinu těch věcí, které zaznamenali ve spisech svých. Napsali ovšem také takové věci, při nichž nebyli, ale i ty mohli poznati od jiných svědků očitých: zejména sv. Matouš mohl nabýti od Panny Marie známosti o Kristově početí, narození a mládí, od učeníků Janových zprávy o působení Jana Křtitele a Kristově křtu, od Petra, Jakuba a Jana mohl dověděti se o proměnění Páně, od Krista saméno pak o jeho postě, pokušení a jiných věcech.

Podobně platí o sv. Janu. I on mohl čerpati od očitých svědků známost nemnoha těch věcí, které zaznamenal, nebyv jim přítomen. Sv. Marek a sv. Lukáš nebyli sice ani z apoštolů ani ze 72 učeníků Páně. Přece však mohli i oni zjednati si snadno dokonalou známost toho, co psali ve svých evangeliích.

Neboť, ať nedíme nic o tom, že sv. Marek, jakožto obyvatel jerusalemský, sám zajisté viděl některé z těch věcí, o nichž psal, ať nic nepravíme ani o tom, že v domě matky jeho scházeli se apoštolové a první křesťané jerusalemští ke službám Božím, a tedy že již při té příležitosti mnohého poučení mohl nabýti: on byl vyučen a pokřtěn od sv. Petra, provázel sv. Pavla na první cestě jeho apoštolské, šel se sv. Petrem do Říma, slyšel tam jeho kázání, a na základě těchto kázání psal své evangelium, byv požádán od křesťanů římských, aby jim napsal v krátkosti to, co Petr kázal; mohl tedy snadno a náležitě poznati vše to, co zaznamenal ve svém evangeliu.

Sv. Lukáš pak sám dosvědčuje, že pilně vyzvěděl od svědkův očitých vše, co Kristus činil a čemu učil; a to mohl učiniti tím spíše, poněvadž nejen průvodcem byl sv. Pavla, kterému se dostalo přímě-

řeného zjevení od Krista, nýbrž stýkal se též s jinými apoštoly a učeníky Páně tu v Antiochii, tu v Caesarei a v Jerusalemě.

A jako to, co vypravuje se v evangeliích, tak i to, co se vyličuje v ostatních knihách Nového zákona, mohli dokonale poznati spisovatelé jejich. Neboť pět z nich — Petr, Jakub, Juda, Pavel a již jmenovaný Jan evangelista — nepodává v listech svých nic jiného, než učení Ježíše Krista; tu a tam jen zmiňují se o některém ději ze života jeho, na př. Petr o proměnění Páně (2. Pet. 1, 17—18), Pavel o poslední večeři a ustanovení nejsvětější svátosti (1. Kor. 11. 23 — 25), o vzkříšení a některých zjeveních se Krista z mrtvých vstalého (I. Kor. 15. 3 — 8). To všecko však mohli poznati sami vlastním názorem a náslechem. Neboť, jako sv. Jan, tak až na sv. Pavla též všichni ostatní byli ustavičnými průvodci Kristovými ve veřejném životě jeho, slyšeli tedy učení a viděli skutky jeho, Petr zejména byl svědkem i proměnění Páně.

Sv. Pavel nepatřil sice k učeníkům Páně za pozemského života jeho. Ale, jak sám dosvědčuje (Gal. 1, 12), i jemu se dostalo přímého poučení od samého Ježíše Krista, a to ve zvláštních zjeveních, která mu učinil Pán Ježíš po jeho obrácení se. Ať tedy nedíme nic o tom, že několik těch dějů ze života Páně, o nichž zmiňuje se ve svých listech, mohl snadno seznati od sv. Petra neb sv. Jakuba, s nimiž se stýkal, měl zajisté i on pramen nejlepší a nesjpolehlivější, z něhož zcela bezpečně mohl poznati vše, o čem psal.

Totéž platí o sv. Janu v příčině proroctví, jež zaznamenal ve svém Zjevení či Apokalypsi. I toho dostalo se mu zvláštním zjevením od Boha samého, když dlel ve vyhnanství na Pathmu. (Zjev. sv. Jana 1, 9 a dále.)

A co se týká Skutků apoštolských, také jejich spisovatel sv. Lukáš viděl a slyšel sám většinu toho, co se v nich vypravuje od kapitoly šestnácté. Co však ještě mimo to sděluje o sv. Pavlu, a co zaznamenal v první polovici díla toho o počátcích a prvním stavu církve, zejména o seslání Ducha sv., o působení sv. Petra, o jáhnu Štěpánovi a Filipovi, toho mohl snadno dověděti se dílem od sv. Pavla, jehož důvěrným společníkem byl po delší čas, dílem od jiných svědků očitých. Zejména v Caesarei byv pohoštěn od jáhna Filipa, mohl seznati nejen, kterak Filip ten kázal v Samaří a pokřtil komorníka královny ethiopské, nýbrž i kterak setník Kornelius pokřtěn byl s rodinou svou v Caesarei od sv. Petra. Zdržuje se pak po dva roky brzy v Caesarei, brzy v Jerusalemě a v okolí, stýkal se s apoštolem Jakubem a s jinými učeníky Páně a očitými svědky toho, co po nanebevstoupení Kristově dělo se v Jerusalemě a jeho okolí, i mohl tedy z bezpečného pramene seznati důkladně vše, co vypravuje o těch věcech ve spise zvaném Skutky apoštolské.

b) Někdy však jest člověk přítomen některé události neb přednášce, a přece nepoznává náležitě těch věcí, o které běží, ač dobře vidí i slyší. Chybí mu přiměřené vzdělání, aby mohl chápati to, o čem jest řeč. Nebylo tak též u spisovatelů novozákonních? Nikoli. O sv. Lukáši alespoň a sv. Pavlu nebude to tvrditi zajisté nikdo. Vždyť Lukáš byl lékařem, Pavel pak vyučen zprvu ve školách tarsenských, potom v Jerusalemě od znamenitého učitele Gamaliele. Oba tedy, a zvláště Pavel, měli vzdělání vyšší. Ostatní spisovatelé novozákonní

neměli sice vzdělání vyššího, přece však ani o nich nelze tvrditi právem, že by nebyli bývali schopni náležitě pojmouti ty věci, kterým byli přítomni a které vyličují ve svých spisech. Uzná to zajisté každý, kdo uváží obsah jejich spisů.

Vypisujíť se v nich Kristovy skutky, Kristova povaha a učení. Aby však člověk mohl postřehnouti náležitě skutky nějaké, nepotřebuje k tomu, než aby měl zdravé smysly a zdravý rozum. A to platí nejen o skutcích přirozených, nýbrž i o zjevech nadpřirozených. Neboť my neptáme se, jak apoštolé soudili o oněch zjevech, nýbrž zda správně mohli je postřehnouti a osvědčiti; a vědouce, že postřehli a podali děj tak, jak se udál, sami pak můžeme posouditi, byl-li to zázrak, nebo ne. Aby však mohl někdo vydati svědectví, že viděl Krista, kterak chodil po vodě, kterak dával hluchým sluch, slepým zrak, chromým zdravé údy, kterak vzkřísil Lazara již pochovaného, kterak na kříži pněl a zemřel, kterak byl pohřben a vstav z mrtvých se ukázal a s ním rozmlouval, k tomu zajisté není také třeba nic jiného, než zdravého rozumu a zdravých smyslův. A těch přece nebude nikdo upírati apoštolům. Vždyť popírati to, bylo by výtkou, činěnou Kristu samému, že při volbě svých apoštolův a svědků svého života neužil ani takové opatrnosti, které šetří každý člověk i nejprostší.

Co pak se týká povahy, aby tu mohl někdo poznati a vylíčiti, nepotřebuje k tomu rovněž žádného vzdělání zvláštního, nýbrž dostačí, vídá-li častěji a v různých okolnostech osobu, jejíž povahu má vylíčiti, neboť věrným vylíčením toho, co u ní viděl a slyšel, vylíčí již i její povahu. Avšak apoštolé byli skoro po tři roky důvěrnými průvodci Páně, viděli ho tu v soukromí, tam u uveřejnosti učiti, tu s dobrými, tam s hříšníky obcovati, byli s ním, i když mu utrhali, i když jej oslavovali, ano i když, přijav pozvání, súčastnil se hostiny. Mohli tedy nahlédnouti v duši jeho a poznati i vylíčiti jeho povahu.

Neméně byli s to, aby pojali správně Kristovo učení. Neboť ono jest ustanoveno pro všecky lidi a proto všem přiměřeno, všem přístupno: učeným i neučeným, vznešeným i prostým, a tedy ani apoštolům nebylo nepřístupno. Nelze proti tomu namítati právem, že dle sv. Marka apoštolé neporozuměli slovům Páně ani tehdy, když po druhé mluvil o své smrti a svém vzkříšení, ani, že Kristus Pán sám nazval učeníky jdoucí do Emaus zpozdilými srdcem k věření všemu, co mluvili proroci. Neboť neporozuměním oním nemíní sv. Marek nechápavost, jako by snad apoštolé nebyli chápali smyslu Kristových slov, nýbrž nedovednost srovnati smysl ten se svými názory, které měli o Vykupiteli, takže příčina řečeného neporozumění nebyla v nedostatku chápavosti neb vzdělání, nýbrž v předpojatých názorech o Vykupiteli. Poněvadž totiž měli na mysli hlavně ta proroctví starozákonní, jež vztahovala se k věčnému kralování Vykupitelovu, a ne také ta, která se týkala jeho utrpení a smrti, myslili, že Vykupitel nikdy nezemře, podobně jako to mysliti též jiní židé (Jan 12, 34). Slyšíce tedy Krista mluviti o smrti jeho, nedovedli slov jeho srovnati s řečeným svým názorem o něm, i myslili, že mluví obrazně, či že pod obrazem utrpení a smrti mluví o nějaké věci jiné, ale nedovedli si vyložiti, o které; a v tom smyslu nerozuměli slovům Páně: smysl jejich chápali zcela dobře, (proto, jak dí sv. Matouš (17, 22), zarmoutiti se velice), ale věc samu — že by totiž Kristus měl umříti —

nedovedli srovnati se svými názory o Vykupiteli. A co se týká slov, jimiž Pán Ježíš nazval učeníky jdoucí do Emaus zpozdilými k věření všemu tomu, co mluvili proroci (dle řeck. textu: k věření přes to vše, co mluvili proroci. Luk. 24, 25), třeba považiti, že zpozdilost či váhavost k věření jest něco docela jiného, než nedostatek chápavosti neb schopnosti porozuměti něčemu. A byť i kryly se pojmy ty a byť apoštolé skutečně byli těžko chápaví, nešlo by z toho ještě, že nemohli pochopiti a vylíčiti správně učení Kristovo, nýbrž jen, že bylo delšího času a poučování třeba, než je pochopili; neboť zkušenost učí, že čím tíže kdo chápe, tím pevněji podržuje věc v paměti, když ji pochopí, a jest známo, že apoštolé nerozumějíce některé věci, žádali častěji za vysvětlení, a že Pán Ježíš apoštoly zvláště poučoval a smysl parabol vykládal a ještě po svém z mrtvých vstání tajemství Boží jim odkrýval; ba i Ducha sv. seslal jim, aby je uvedl do veliké pravdy zjevené. Není tedy ni nejmenší příčiny domnívati se, že by apoštolé nebyli mohli pravdu náležitě poznati.

c) To jediné bylo by překáželo náležitému pojetí věcí, kdyby nebyl bývali jednotlivým dějům a výkladům přítomni s dostatečnou pozorností, aneb kdyby jsouce lehkověrní a blouznivci přístupni byli bývali klamu. Ale ani to nelze tvrditi právem o apoštolech. Ty nepatrné okolnosti zajisté, které mnohdy zaznamenali, udávajíce na př. i počet ryb, jež byly uloveny (Jan 31, 11), ta živost, s kterou věci líčí, ty časté dotazy, kterými hledali u Krista poučení, když něčemu nerozuměli, jsou svědectvím, že dávali pilně pozor na všecko, co se před nimi dělo a že nespokojili se s poznáním ledabylým, a to tím méně, poněvadž si byli vědomi důležitosti povolání, které na ně čekalo, i potřeby dokonalé známosti života a učení Kristova k zastávání povolání toho, jako patrno z toho, že sv. Petr výslovně žádal, aby pouze z těch mužů byl zvolen nový apoštol na místo Jidáše, kteří byli svědky celého veřejného života Kristova. (Skut. ap. 1, 21—22.) A ta přesnost a jasnost, s kterou vypravují, ten klid, který zachovávají, i když sdělují věci úžasné, jest důkazem, že nebyli blouznivci. A že dovedli rozeznávati nepravdu od pravdy, skutečnost od myšlenky, že zkoumali též jednotlivé události, bylo-li toho třeba, aby se přesvědčili o pravdě, vyjadřují sami, zejména sv. Lukáš hned na počátku svého evangelia, kde tvrdí, že vyzvěděl všecko důkladně od počátku, a sv. Jan v 19, 35, kde ujišťuje s důrazem, že pravé jest svědectví jeho.

A že by lehkověrni byli bývali? Tvrdili to sice někteří o nich. Ale kdo v takové podezření bere apoštoly, nechť vzpomene na ty výtky, které Pán Ježíš činil apoštolům pro malou víru jejich, nechť považí tu nevěru, s kterou přijímali první zprávy o Kristově vzkříšení, a která u Tomáše dostoupila až té výše, že nechtěl věřiti, dokavad by nevpustil prstů svých v místo hřebův a nevložil ruky své v bok, a zajisté upustí od všelikého podezření takového.

Ale snad veliká láska ke Kristu svedla je, že některé okolnosti pominuli mlčením, jiné přimyslili neb v jiném světle viděli, než jak se vskutku udály. Nikoliv. Milovali sice mistra svého vroucně, avšak nedali se zaslepiti láskou tou, aby pojímali neb vyličovali činy a řeči jeho příznivěji, než byly vykonány neb prosloveny. Patrno to z toho, že mnohdy byli mínění jiného, než Pán Ježíš, a hned mu to řekli, a to mnohdy způsobem takovým, jakoby mu domlouvali. Když na př. Pán Ježíš

poprvé předpověděl slovy zřejmými své utrpení a svou smrt, pojal jej Petr stranou a přimlouvaje mu pravil: Odstup to od tebe, Pane, to se ti nestane (Mat. 16, 22.) A když jindy žena krvotokem již po 12 roků trpící dotkla se potají roucha jeho v pevné důvěře, že bude uzdravena, a Kristus Pán chtěje víru její dáti za příklad otázal se, kdo se ho dotekl (totiž úmyslně), řekli mu učeníci jeho: Vidíš, že zástup tlačí se na tebe, a pravíš: kdo se mne dotekl? A tak myslíce na dotknutí nahodilé, jakoby upozorňovali jej, že to není nic divného, dotkne-li se ho někdo v tlačenici (Mar. 5, 25—31).

Není tedy ani to pravda, že by byli apoštolé, zaslepeni láskou k mistru svému, věci jinak pojímali a vylíčili, než se staly. Patrno proto, že nelze právem pochybovati o tom, že spisovatelé novozákonní pravdu pověděti mohli; neboť byli dílem sami svědky toho, o čem psali, dílem stýkali se s očitými svědky a tak měli příležitost pravdu poznati. Mimo to byli nejen schopni, aby náležitě postřehovali všecky ty věci, jež zaznamenali, nýbrž též tak pozorni a bedlivi, aby pojali je správně, tak, jak se udály. Mohli tedy poznati a vylíčiti je pravdivě.

2. Avšak oni byli též tak upřímni a pravdomluvni, že jen pravdu psáti chtěli. Že tomu tak, vysvítá již z toho, že nebylo u nich příčiny, pro kterou by byli klamali. Nikdo zajisté nelže, leč má k tomu příčinu, že buď pohání jej k tomu naděje v časné výhody, neb obava před škodou a nepříjemností, aneb že chce straniti, neb jest mravně sklesly.

Avšak u spisovatelů novozákonních nebylo žádné z těchto pohnutek, jako vůbec u žádného ze svatých apoštolův.

Oni nehledali spisy svými ani zisku ani přízně jiných, ani vyznamenání a důstojností. Někteří z nich dali to na jevo sami tím, že se nepodepsali při nich. Také nemohli ani čekati výhod podobných. Neboť, ať pomlčíme o tom, že tehdáž nedávalo se spisovatelům honoráře žádného, obsah spisů jejich nebyl takový, aby jim zjednal přízeň velmožů neb časné výhody. Byloť učení o Kristu ukřižovaném židům pohoršením, pohanům bláznovstvím, a budilo odpor proti sobě tím spíše, poněvadž nesrovnávalo se ani s lidskými předsudky ani se smyslností člověka. A to pronásledování, ty žaláře a rány, které vytrpěli pro své kázání o Kristu, byly by zapudily zajisté již v zárodku každou myšlenku, že se jim povede lépe, jestli napíší něco z toho, co káží ústně. Ani bázně nebylo v nich, která by je sváděla ke lži. Důkazem toho jest jejich zmužilost, s kterou všady vystupovali, dávajíce na jevo i příkladem i životem i smrtí, že více sluší poslouchati Boha než lidí.

A že by byli někomu stranili? To mohl by tvrditi jen ten, kdo buď nezná spisů jejich, aneb úmyslně mluví proti přesvědčení svému. Ukazujíť zajisté spisovatelé ve spisech svých úsudek nezkažený a objektivnost všestrannou. Vytýkajíť chyby jak židům, tak pohanům, vznešeným tak, jako prostým; ani vlastních slabostí nezamlčují; a jako pohanům dokazují nemoudrost modlářství, tak připomínají židům, že zákon jejich nemůže spasiti. Nikoho také nevyjímají z povinností, ukládají je podřízeným i představeným, dítkám i rodičům, služebným i pánům. Nelze tedy právem vytýkati jim strannictví.

Tím méně lze jim vytýkati kleslost mravní. Vždyť poctivost jejich a neporušený charakter mravní vyniká ze spisů jejich tak patrně, že nelze přehlédnouti jej. Zavrhujíť lež a podvod a všelikou přetvářku,

projevují úctu hlubokou k zákonu mravnímu, útlou svědomitost a bázeň Boží. A o takových lidech nelze zajisté domnívati se právem, že by byli chtěli pravdu porušovati.

Ale nejen že nebylo u nich žádné příčiny, pro kterou by byli chtěli klamati, oni sami dávají ve spisech svých, jmenovitě v evangeliích, patrné známky, že klamati nechtěli a neklamali. Vypravujíť většinou takové věci, které se děly veřejně, před četnými svědky a tak ukazují, že není se jim báti kritiky veřejné ani výtky, že nemluví pravdu. Ba o soukromém životě Páně podávají zprávy tak sporé, že až na nejútlejší mládí jeho a jedinou událost z chlapeckého věku jeho pomíjejí jej úplným mlčením; a přece měli při něm nejlepší příležitost udati různé smyšlenky a báje, kdyby byli chtěli klamati.

V celém vypravování jejich jeví se prostoduchost, upřímnost, zevrubnost a poctivost, jež patrně poukazují k tomu, že chtěli pravdu mluviti. Píšíť docela prostě, beze vší strojenosti, nepřetřásají, nevykládají theorií, ale nechávajíce v evangeliích z pravidla mluviti Krista, ustupují sami do pozadí; nikde také nejeví se u nich při vypravování dějů ze života Kristova vnitřního hnutí, aniž budí úžas u jiných, ale největší události vypravují jako věci obyčejné, neodůvodňujíce zpráv svých a nevnucujíce víry nikomu, nýbrž prostě sdělujíce, co se stalo. Nikdy také nelichotí, nikdy předsudkům jiných nehoví, spíše kárají vady, ať je spatří u kohokoli. Tak věru nepíše ten, kdo má úmysl šáliti, ten zajisté tu elegancí slohu, tu důvody sofistickými, tu lichocením neb přizpůsobováním se názorům jiných hledí strhnouti jiné na svou stranu a zjednati si stoupenců.

Mimo to spisovatelé novozákonní znají se k vlastním předsudkům a chybám, které měli před příchodem Ducha sv., na př.: ke své malověrnosti (Mat 8, 24—25. Luk. 24, 11), marnivosti (Luk. 9, 46; 22, 24), netečnosti (Mat. 26, 40 43). Nezamlčují, že Kristus zarmoutil se v zahradě až k smrti a na kříži zvolal: Bože můj, Bože můj, projsi mne opustil! Zprávy ty byli by zajisté potlačili, kdyby byli chtěli klamati. Neboť pisatel lhář snaží se oslaviti hrdinu svého a proto vynechává, co by se zdálo ponižovati jej. Líčí pak evangelisté vše tak živě a s takovou důkladností, že mnohdy udávají i pohyby osob jednacích a dotýkají se i nepatrných okolností místa a času, na př., že bylo okolo hodiny šesté (našeho poledne), když Kristus Pán mluvil u studně Jakubovy se ženou Samaritánkou (Jan 4, 6—26), že to bylo v sobotu v synagoze kafarnaumské, kde Pán Ježíš uzdravil člověka posedlého (Mar. 1, 21—26), v městečku Naim, kde vzkřísil mrtvého mládence (Luk. 7, 11—15), v Betanii u Jerusalema, kde vzkřísil Lazara již čtyři dny v hrobě ležícího za přítomnosti nejen apoštolů, nýbrž i mnohých občanů jerusalemských (Jan 11, 1—45) a jiné. O věcech těch byli by zajisté také pomlčeli, kdyby bylo běželo jim o podvod. Neboť pisatel lhavý vyhýbá se všemu, v čem může býti stopován a z nepravdy usvědčen. A co se týká objektivnosti, ta vysvítá již z toho, co svrchu bylo o ní řečeno; zvláště však jeví se v těch zprávách, které podávají o Kristově umučení. Napsali je tak, že by člověk nepoznal z ní, vyšla li z péra přítele či nepřítele Ježíše Krista. Nikde neprojevují soustrasti s ním, nikde nevole a rozhorlení proti nespravedlivým soudcům jeho; ani proti Jidášovi nemají hany a slova odsouzení. Tak nebyli by si počínali, kdyby byli chtěli šáliti. Neboť pisatel podvodný tupí spíše protivníky své a budí odpor proti nim, vychvaluje

věc svou, aby zjednal stoupenců co nejvíce. Patrně tedy běželo jim předem o to, aby podali věc pravdivě, tak jak se udála.[1])

3. Ale spisovatelé novozákonní, zejména též evangelisté, nejen chtěli pověděti pravdu, oni byli též okolnostmi nuceni, aby píšíce jenom pravdu zaznamenali. Neboť psali v době, kdy byli ještě na živě očití svědkové těch věcí, o nichž vypravují, a to nejen přátelé, nýbrž i nepřátelé Kristovi. A nepřátelé ti nebyli by zajisté mlčeli, kdyby byli

---

[1]) Jest ovšem pravda, v knihách novozákonních vyličují se věci zcela mimořádné a na výsost podivuhodné, nadpřirozené zjevení Boží a zázraky, ale z toho přece nelze soudit právem, že by spisovatelé novozákonní nebyli věrohodní, a že by nebylo pravdou, co se v jejich spisech vypravuje, jak někteří soudili a soudí, nazývajíce příběhy biblické legendami. Neboť úsudek ten byl by jen tehdy správný, kdyby nadpřirozené zjevení a zázraky byly ať vzhledem k Bohu, ať vzhledem k člověku nemožny. Ale tomu není tak přes to, že to tvrdili deisté, naturalisté a jiní Není tu ovšem na místě dokazovati možnost zjevů takových, sic bychom se odchýlili příliš od svého úkolu, a proto upozorňujeme pouze na to, že možnost nadpřirozeného zjevení mohou sice lidé popírat — vždyť popírají mnohdy i své vlastní výpovědi a to nejen vědomě, nýbrž i bezděky, zapomenutím, — avšak dokázati nemožnost tu nepodařilo se, ani nepodaří se nikomu nikdy, poněvadž i zjevení nadpřirozené i zázraky jsou skutečně i možny i poznatelny. Co se Boha týká, ten zajisté, jenž svět stvořil, může také působiti v něj, působiti ve svět hmotný i ve svět duchový, a tedy též v ducha lidského. I může ve své všemohoucnosti a moudrosti způsobem duchu lidskému přiměřeným a od něho poznatelným zjeviti mu své myšlenky a úmysly, které ve své prozřetelnosti a dobrotě zjeviti mu chce, a to tím spíše, poněvadž činností tou neopravuje původního svého zřízení, nýbrž dále je rozvinuje, jednaje tak zcela přiměřeně své moudrosti a dobrotě, aby lidstvo bylo vždy znova na něho upozorňováno a k němu přiváděno, když zneužitím své svobody od něho odpadlo, jakož i proto, poněvadž činností tou duchovního života člověká neruší, nýbrž jej k takovému stupni povznáší, aby mohl poznati pravdy a pojmouti úmysly, na které by sám buď vůbec nepřišel, aneb jen s velikými obtížemi, po mnoha námahách i pobloudeních a s jistotou nevalnou. Co pak se týká člověka může-li on přijímati poučení od člověka, může zajisté přijímati je též od svého Tvůrce, a není-li Boha nedůstojno myšlenky a úmyslu člověku zjevovat, jest tím méně nedůstojno člověka takové zjevení přijímat. Poznati je může, ať se děje přímým osvícením rozumu, ať ve vidění neb v extasi či vytržení mysli neb způsobem jiným. Neboť jest schopen, aby rozeznal, zda myšlenka, představa a p., která v něm vznikla, byla způsobena jím samým neb příčinou jinou, člověkem, přírodou a j., a jestli povstala příčinou jinou, vnější, jest též schopen pravidelně rozeznati, zdali příčina byla smyslná neb duchovní Pravíme „pravidelně“, poněvadž může se též mýliti, jmenovitě není-li dosti pozoren. Může-li však rozeznati povahu příčiny vnější v něj působící, zda totiž jest to příčina smyslná neb duchovní, může zajisté rozeznati též, zdali myšlenka v něm způsobená byla vzbuzena od tvora neb od Tvůrce, předpokládaje ovšem, že příčina božská jest kvalitativně rozdílná od každé příčiny jiné, jak skutečně jest. Není tedy ani v Bohu ani v člověku příčiny, proč by zjevení nadpřirozené nebylo možné. A podobně platí o zázracích. Ani jejich možnost nelze popírati, leč by se kdo vzdal víry v Boha. Neboť kdo věří, že jest Bůh osobní, ten také věří o něm, že může činiti věci, které přesahují síly přírodní, a to i při zákoně přírodním, kterým pořádá působnost přírodních sil, neboť nahlíží, že, jako žádný zákonodárce neomezí se daným zákonem svým tak, aby nemohl činiti také něco mimo zákon svůj, tak ani Bůh, dav zákon přírodní, neomezil se jím tak, aby nemohl činiti též mimo zákon něco, co by síly přírodní přesahovalo, a nahlíží to tím spíše, pováží-li, že zázraky nejsou nepřirozeny, nýbrž nadpřirozeny, a to jen vzhledem k přírodě a k tvorům vůbec, vzhledem k Bohu však přirozeny, ježto jemu jest zcela přirozeno činiti věci, které přesahují síly přírodní a síly stvořené, ať nedíme nic o tom, že zázraky se dějí také dle pravidla, které platí i v řádě přirozeném, že totiž vyšší síly překonávají síly nižší, přitažlivost na př. překonává tíži. Neboť moc ducha Božího jest nejvyšší, nekonečná, může proto překonati všecky síly ostatní jakožto síly nižší. Jsouce tedy nadpřirozené zjevy (zjevení, zázraky) možny a poznatelny, mohou stavše se, býti též vylíčeny od těch, jimž neb před nimiž se udály. I není proto dostatečným důvodem popírati věrohodnost knih novozákonních ta okolnost, že se v nich vyličují zjevy nadpřirozené.

apoštolé napsali něco nepravdivého, a to tím méně, poněvadž události v evangeliích obsažené byly těžkým obviněním národa israelského i římské vrchnosti, že spáchali vraždu na samém Bohočlověku, na vtěleném Synu Božím, a poněvadž i v ostatních knihách Nového Zákona z hrubých přečinů viní se jak židé tak pohané. Jak hrozné to na př. obvinění, které svatý Štěpán činí židům ve Skutcích apošt. slovy: Tvrdošíjní a neobřezaní srdcem i ušima, vy se vždycky Duchu sv. protivíte, jak otcové vaši, tak i vy. Kterého z proroků nepronásledovali otcové vaši? Ano i usmrtili ty, kteří předpovídali o příchodě toho Spravedlivého, jehož zrádci a vrahy jste se vy nyní stali, vy, kteří jste přijali zákon k nařízení andělův, a nezachovali jste ho. (Skut. ap. 7, 51—53.)

Ale nedosti na tom. Nejen vzhledem k nepřátelům, nýbrž i vzhledem ke svým druhům v povolání byli nuceni mluviti pouze pravdu. Neboť věděli, že také jiní káží ve světě o Kristu a jeho učení a že nejeden z nich pokusí se, aby perem vylíčil život a nauku Páně. Nechtěli-li tedy vejíti s nimi ve spor a tak vydati se v nebezpečenství, že budou usvědčeni že lži, nesměli líčiti věci jinak, než jak se udály.

Neméně byli nuceni mluviti pravdu vzhledem k těm, které chtěli pohnouti ku přijetí křesťanství. Uzná to zajisté každý, kdo uváží alespoň poněkud jednak tehdejší názory a mravní stav lidstva, jednak to, co křesťanství vyžadovalo a podávalo pro tento věk. Byliť tehdy až na malé výjimky židé i pohané velikou měrou oddáni smyslnosti, židé pokládali se za národ nad jiné povýšený, jemuž patří vláda nad ostatními národy, i očekávali proto v předsudcích svých většinou vykupitele toliko časného, který by je nejen vybavil z poddanství římského, nýbrž též dopomohl jim k slávě časné a k vládě nad ostatními národy. Pohané pokládali za bohy přírodní síly, různé tvory, ba zbožňovali i nešlechetné lidi, a přikládajíce bohům svým slabosti lidské, ctili alespoň některé z nich způsobem, který nejen oko jímal, nýbrž také smyslnosti plnou uzdu pouštěl. Křesťanství však vypovídalo boj smyslnosti nezřízené a ukládalo, aby člověk přemáhal sebe a potlačuje žádosti zlé, vedl život ctnostný a spěl k dokonalosti. Židé zejména měli upustili od svých předsudků, měli vzdáti se naděje ve vykupitele časného a uznati, že království messiášské není rázu politického, nýbrž duchovního, Vykupitelem pak že jest ten Ježíš, kteréhož byli usmrtili jako rouhače. Pohané pak měli zříci se úplně svých bohův a uznati za boha — koho? ukřižovaného žida; — tím alespoň zdál se jim na první poslech ten, kteréhož apoštolé hlásali jako vtěleného Syna Božího a Pána světa celého. Již toto učení příčilo se tak velice dosavadním názorům tehdejšího lidstva, že, jak dí sv. Pavel, bylo židům pohoršením, pohanům pak bláznovstvím; což teprv uváží-li se, že nejen neslibovalo výhod časných, nýbrž ohlašovalo i utrpení věrným vyznavačům Kristovým. A k takovémuto náboženství nemohli zajisté čekati apoštolé, že pouhými smyšlenkami a bájemi přivedou lidi smyslnosti oddané a předsudky předpojaté, a to tím méně, poněvadž také mimopalestinští posluchači a čtenáři jejich mohli poptávkou u svědkův očitých snadno přesvědčiti se, zda pravda jest, co vypravují o Kristu a jeho působení ať ústně ať písemně.

Nelze namítati právem proti tomu, že z prvních křesťanů přemnozí byli lidé prostí a nevzdělaní a proto neschopni, aby mohli neb dovedli přesvědčiti se o pravdivosti apoštolských výpovědí, ani že by pro vzdálenost svou od země, v níž Pán Ježíš působil, nebyli mohli podvod

odhaliti. Neboť ať pomlčíme o tom, že apoštolé nehlásali učení Kristova ani skrytě ani v odlehlých toliko vesnicích, nýbrž veřejně a v městech větších i samém Jerusalemě, dějišti to nejhlavnější události ze života Kristova, ať pomlčíme též o tom, že spisy jejich byly většinou zaslány celým obcím křesťanským a předčítány veřejně: uvěřil též Nikodem a Josef z Arimathie, znamenití to členové velerady, uvěřil Apollo Alex., muž to výmluvný a učený v Písmě (Skut. ap. 18, 24), též Sergius Paulus, prokonsul na ostrově Cypru, muž opatrný a po římsku vzdělaný, uvěřil setník Kornelius, Manahen, jenž byl spolu vychován s Herodem tetrarchou (Sk. ap. 13, 1), a o těch přece nelze říci, že by byli pro chudobu neb nedostatečné vzdělání nemohli přesvědčiti se o pravdě toho, co kázali a psali apoštolé. Mimo to přicházeli do Jerusalema četní lidé z krajin vzdálených, tu za obchodem, tu z pohnutek náboženských, a měli tak příležitost, aby nejen sami se přesvědčili, nýbrž též krajanům svým náležité podali poučení, zda jsou od apoštolů klamáni neb ne. Vždyť, jak vypravuje svatý Lukáš ve Skutcích apoštolských (2, 9—11) v den seslání Ducha sv. na apoštoly byli tam i Parthové a Medové i Elamité a obyvatelé Mesopotamie, Judska i Kappadocie, Egypta a končin Libye i příchozí Římané, jakož i Kréťané a Arabové. Toto všecko apoštolé věděli, a proto ovšem nemohli se nadíti, že podáním jejich o věcech tak podivuhodných bude slepě věřeno a nikdo se nevyskytne, kdo by po pravdivosti jejich výpovědí pátral a je z podvodu usvědčil, kdyby se byli nějakého dopustili. Nemohli tedy klamati, chtěli-li vůbec někoho k víře Kristově přivésti.

A oni byli nuceni také proto pouze pravdu mluviti, poněvadž je k tomu poháněly i ty věci, o nichž psali. Jestiť povaha Kristova, kterou líčí, tak velebná, že ani největším filosofům se nepodařilo vymysliti podobné. Ve zvláštním světle jeví se v nich Kristova velikost a vznešenost v idei, v myšlence, slově a skutku, něžnost v srdci. Objevujeť se v nich Kristus předem sice jako člověk, kterýž v lidské podobě na svět přišel a jako člověk žil. Ale jaký rozdíl mezi ním a mezi lidmi ostatními. Žádný člověk není bez chyby, bez slabosti, bez omylu. U Krista však jest výjimka. On nejen že je prost všelikého i nejmenšího dojmu žádostivosti nezřízené, každého i nepatrného omylu; on jest též nejkrásnějším vzorem ctnosti, a to tak dokonalým, že v celých dějinách nemá sobě rovného. V tom shodují se všichni, i odpůrci. Tak svatě žil, tak veliké a posvátné dílo vykonal, že ani protivníci jeho nevědí, mají-li se více diviti jeho osobě neb jeho dílu. Ani Jidáš se nemohl zdržeti, aby nevydal svědectví jeho nevinnosti, a ačkoli v každém věku pátralo se po chybách jeho, přece ani více než po 18 stech letech neodvážil se žádný jazyk vrhnouti na něho stín pochybnosti. Naopak i Renan tvrdí: Všecka století budou hlásati, že mezi syny lidskými nebyl nikdo větší nad Krista.

Bylť on prodchnut nejvroucnější láskou k Bohu. Miloval jej tak, že pokrmem mu bylo konati vůli nebeského Otce, a že neustal, dokavad nemohl říci: Dokonáno jest. A jak něžná byla jeho láska k lidem! Musilať mluva lidská zvláštní slovo utvořiti, aby v rozboru lidských citův označila onen neslýchaný druh lasky, kterou on miloval lidstvo: něžnost jeho lásky jest evangelická.

On jest něžný ke každému. Vždyť on jest to, který pravil: „Pokud jste to učinili jednomu z bratří mých, mně jste učinili.“ Jest něžný k hříšníkům zjevným a veřejným. S nimi stoluje a se zabývá. A ne-

dosti na tom: Když na strom stoupá celník, aby ho viděl, pln lásky volá k němu: Sestup spěšně dolů, nebo dnes v domě tvém musím zůstati. A když hříšnice jménem i skutky v městě známá opovažuje se přijíti za ním do večeřadla, kde jest hostem, a k nemalému pohoršení všech přítomných hostí vzácnou mastí ho maže, rtem kajícím líbá: vlévá jí do srdce balsám útěchy a klidu duševního slovy na výsost oblažujícími: Odpouštějí se tobě hříchové tvoji.

A s jakou něžností miluje vlast svou! Až k pláči je pohnut, když vida město Jerusalem na mysl přivádí si onu děsnou zkázu, která stihne město i chrám. Ba ani nepřátel svých nevylučuje z lásky své. Ještě na kříži, když žádným údem nemůže již hnouti, leč jazykem, ještě toho užívá, aby modlil se za ně slovy: Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí.

A z této lásky k Bohu a k bližnímu jaké květy ctností nejspanilejších vypučely a spojily se při něm ve věnec oslňující krásy! Neschází ť mu žádné ctnosti. I ty jsou v něm spojeny ladně, které zdají se býti protivami: pokora s důstojností, pevnost s laskavostí, přísnost se shovívavostí, spravedlnost s milosrdenstvím. A žádná z těch ctností netrpí upřílišením. On jest mírný, ale nikoliv slabý; trpělivý, ale ne bezcitný, horlí pro čest a slávu Boží, avšak nezná stíhavosti; jest oddán do vůle Boží, ale dalek tupé resignace.

Žádné nesrovnalosti není v něm, žádné jednostrannosti. On ideál mravní dokonalosti, ethická krása sama, on vzorem člověka, který možno sice následovati, ale nikdy dostihnouti ho. Proto i nevěřící Strausz ponechává mu v chrámě genia a humanity místo první, jakožto nedostižitelnému a nepřekonatelnému ideálu velikosti mravní.

Avšak nejen člověkem objevuje se Pán Ježíš v evangeliích, také vyšší bytostí ukazuje se v nich — bytostí, která byla před Abrahamem, od věčnosti, která zná vše, i myšlení lidská, a všecko může učiniti, co chce; bytostí, která co do podstaty jest jedno s Bohem Otcem, ač co do osoby od něho se rozeznává. Ano, Ježíš Kristus jeví se v evangeliích a vůbec v knihách novozákonních Bohem i člověkem — osobou božskou, která z pouhé lásky k nám vzala v čase člověčenství na sebe, aby jako Bohočlověk vykoupila lidstvo z poroby ducha zlého a zasloužila mu přístup do nebe.

Takový obraz podávají nám knihy novozákonní, jmenovitě evangelia, o Kristu svými zprávami, obraz tak velebný, že, jak jsem již řekl, ani největším filosofům nepodařilo se vymysliti podobného. A co se týká učení, jež podávají jako učení Kristovo, i to jest tak dokonalé, že krásou a vznešeností a původností i jednoduchostí vyniká měrou nesmírnou nad všecky nauky filosofů a reformátorů náboženských. I kterak tedy lze mysliti, že by tak velebný obraz o Kristu si vymysliti, na tak vznešené učení přijíti mohli lidé prostí a neučení, jakými byli apoštolé, evangelisté? Ó zajisté, kdyby nebyli Krista tak, jak jej líčí, před sebou viděli, jeho učení slyšeli, aneb alespoň od očitých svědků důkladně o něm poučeni byli, nebyli by sami nikdy vymyslili je; ano, oni by byli způsobili nelad v něm a tak se prozradili, kdyby byli jen v něčem od pravdy se uchýlili a k učení neb ku povaze Kristově přičiňovali něco ze svého. Vždyť vidíme, jak trpívá mnohdy obraz Kristův v různých hrách pašiových, když autor, uchyluje se od evangelií, ze svého něco přidává. A to stává se autorům vzdělaným, když již obraz Kristův mají před sebou. Nechtěli-li tedy autorové novozákonní způsobiti nelad v Kristově povaze a učení, nesměli přidávati k němu nic

ze svého: sama velebnost toho obrazu a vznešenost učení nutila je k tomu.

Uvážíme-li již, že knihy novozákonní jsou napsány dílem od apoštolů, dílem od žáků jejich, od mužů to, kteří nejen pravdu znali a pověděti chtěli, nýbrž okolnostmi též byli nuceni, aby píšíce jen pravdu zaznamenávali, uvážíme-li i to, že text jejich zachoval se nám co do podstaty neporušen, ano, až na nepatrné a zcela bezpodstatné výjimky, úplně tak, jak vyšel z rukou biblických autorův, a že i v překladech v církvi užívaných text ten, byť ne ve všech maličkostech, přece ve všech věcech podstatných, jmenovitě ve věcech víry a mravů, podán jest věrně, musíme zajisté doznati, i na základě úvah vědeckých, že jsou úplně věrohodny, ano že není ve světě spisu, který by se jim v této příčině mohl rovnati, a to již i tehdy, když hledí se k lidskému původu jejich. Což teprve, uváží-li se, že předním původcem jejich jest Bůh sám.

5. Vážnost knihám novozákonním a biblickým vůbec příslušná.

Posud přihlíželi jsme ke knihám novozákonním jako ke spisům toliko lidského původu, a již po této lidské stránce jejich shledali jsme, že jsou zcela věrohodny. Ačkoli však knihy ty sepsány jsou od lidí pro lidi řečí lidskou, nejsou přece dílem pouze lidským, nýbrž, a to předem, též dílem božským, a to proto, poněvadž jsou sepsány vnuknutím Ducha sv.

Rozumíme pak vnuknutím tímto onu působnost Boží, kterou Bůh nejen vnuká spisovateli lidskému věci, jež chce míti napsány, nýbrž též budí jej, aby ty věci jménem jeho či jako slovo Boží napsal, a chrání ho, aby při spisování jich od pravdy se neuchýlil, takže spis jeho jest skutečně psaným slovem Božím a proto božskou vážnost má.

Není tedy vnuknutí totožné s neomylností; neboť darem neomylnosti chrání Bůh toliko před pobloužením v zachovávání a vykládání těch pravd víry a mravů, které byly zjeveny; vnuknutím však působí také přímo, a to i v rozum oznamováním mu některých věcí, i ve vůli vybízením ji k sepsání toho, co bylo vnuknuto či vdechnuto. Ale ani se zjevením nesmí se vnuknutí stotožňovati. Neboť předmětem zjevení jsou toliko věci, které byly dosud neznámy buď tvorstvu rozumnému vůbec aneb alespoň tomu, komu se zjevují; předmětem vnuknutí však či inspirace mohou býti také takové věci, které autoru lidskému byly již známy, na př. když Bůh přikázal Mojžíšovi, aby zaznamenal boj s Amalekitskými, jehož Mojžíš sám byl svědkem.

Působí tedy, jak již napověděno, při sepsání knih z vnuknutí Božího činitelé dva: Bůh, jakožto autor přední, jenž udává myšlenky a ku psaní podnět dává, a člověk, jakožto autor druhotní, jenž myšlenky ony jménem Božím spisuje. Kam až při tom sahá působnost Boží, a kde počíná působnost lidská, a co proto v Písmě sv. Bohu a co autoru lidskému jest přičítati, nelze přesně vymeziti, neboť nevyslovilo se o tom ani Písmo sv. ani církev sv. Uvážíme-li však, že vnuknutím jest Bůh dle učení církve předním autorem Písma svatého a že k autorství patří, aby kdo původcem byl spisu jistého, neuchý-

líme se zajisté od pravdy, tvrdíme li, že vnuknutí či inspirace zaujímá v sobě působnost trojí a to:

a) působnost v rozum, kterou Bůh jakožto přední autor lidskému spisovateli oznámí všecky ty myšlenky, výroky a věci, jež chce, aby byly napsány, ať to již učiní přímým osvícením rozumu aneb ve snu neb ve vidění neb způsobem jiným;

b) působnost ve vůli, kterou Bůh pohne spisovatele lidského, aby všecko, co mu bylo oznámeno od Boha, také napsal, a to nikoli jménem svým či jako svoje myšlenky a poznání, nýbrž jménem Božím či jako slovo Boží;

c) působnost ve výkonné síly, kterou ho Bůh při spisování řídí a chrání před bludy.

Nikterak však nepatří k inspiraci či k vnuknutí Božímu, aby Bůh vnukal i slova a formu, které by měl autor lidský užiti. Vysvítá to již z různosti slohu, která se jeví v jednotlivých knihách biblických a která zajisté nemá příčiny své ve vnuknutí božském, nýbrž v nestejné povaze a různých okolnostech spisovatelů samých; a jest to patrno také z různých chyb mluvnických a řečnických, které se vyskytují v knihách Písma sv. a které zajisté nelze bez rouhání přičísti Bohu. Ačkoli však Bůh vnuknutím svým neudává ani slov, ani formy které by měl autor užiti, přece působí při ní i v této příčině tak, aby autor lidský užil slov takových a formy takové, která by bez omylu a přiměřeně vyjadřovala úmysly božské.

Užijeme-li tedy porovnání, můžeme inspiraci či vnuknutí Boží srovnati do jisté míry s jednáním majitele závodu, když podává zprávu nějakou firmě jiné prostřednictvím svého písaře. Kterak to činí? Nejprve oznámí písaři všecko to, co chce s onou firmou sděliti, a to mnohdy i takové věci, které písař ten již znal, jen že nevěděl, že je má napsati (působení v rozumu); potom vyzve ho, aby napsal ty věci jménem jeho (působí ve vůli) a konečně prohlédne si dopis a po případě opraví jej, aby tam nebylo nějaké nesprávnosti. Dopis ten napsal sice písař, který vyjádřil v něm jisté věci slovy svými a formou sobě vlastní. Když pak firma druhá jej dostane, neřekne zajisté, že dostala list od písaře, nýbrž od majitele firmy prvé, ač snad ví, kdo jej sepsal. Proč? Poněvadž majitel to byl, který nejen list svým jménem napsati dal, nýbrž i obsah jeho určil a přehlédnuv jej postaral se, aby v něm nebylo nic proti jeho vůli, jest tedy předním jeho autorem, písař pak jeho pouze autorem druhotním. A podobně též všecky knihy Písma sv. byly sice sepsány od lidí slovy jejich a formou jim vlastní, nicméně nejsou lidé ti předními, nýbrž druhotními autory knih těch, předním pak autorem jejich jest Bůh sám; neboť Bůh to byl, který nejen pohnul spisovatele biblické, aby jisté pravdy jménem jeho napsali, nýbrž také poučil je o tom, které pravdy mají jménem jeho napsati, a je při psaní chránil, aby neuchýlili se od pravdy.

Pravíme-li však, že Bůh také novozákonní spisovatele pohnul ku psaní a jim udal pravdy, kteréž měli zaznamenati, nemíníme tím onoho poučení, kterého se dostalo apoštolům od Krista za pozemského života jeho, ba ani toho ne, které dal jim Duch sv., když vstoupil na ně o letnicích a když později i Pavla zasvětil k úřadu apoštolskému. Neboť, ať pomlčíme o tom, že Marek a Lukáš nebyli apoštoly, působností onou nebyli ani povzbuzeni ku psaní, ani poučeni o tom, které pravdy mají napsati. Ale rozumíme jisté působení či vnuknutí

Boží zvláštní, a to takové, kterým Bůh působil skutečně nejen v rozum, nýbrž i ve vůli a výkonné síly jejich tak, aby řečené knihy napsali jménem jeho či jako slovo Boží.

Božským totiž řízením neb i dopuštěním povstaly v prvních obcích křesťanských různé okolnosti a potřeby, které vyžadovaly bezpečného poučení, buď aby vysvětlily se jim věci nedosti jasné, neb aby odstranily se pochybnosti a bludy, které tu a tam povstávaly neb šířeny byly, aneb aby povzbudili se věřící k větší horlivosti a odložení mravních chyb, aneb i, aby udrželi snáze v paměti, co bylo jim hlásáno od apoštolův ústně.

Okolnostmi těmi působil pak Bůh ve vůli některých mužův apoštolských a pohnul je, aby písemně vyhověli oněm potřebám. Zároveň osvítil rozum jejich a působil k tomu, aby ze všeho učení zjeveného právě ty pravdy vybrali, neb ty důsledky vyvodili a napsali, které by vyhověly potřebám té které obce křesťanské, a to tím spíše, poněvadž věděl, že podobné potřeby budou vyskýtati se v životě církve častěji. A když psali, chránil je a působil ve výkonné síly jejich tak, aby nejen neodchýlili se od pravdy, nýbrž napsali též vše způsobem důstojným a božským ideám přiměřeným.

Že tomu tak vskutku jest, hledí dokázati někteří i z povahy učení, které jest obsaženo v těchto knihách. Ale nevhodně. Pravda sice jest, že učení v knihách Nového zákona obsažené vyniká vznešeností, všeobecností a působností nad veškeré nauky filosofů všech; pravda i to, že poučuje o věcech, na které rozum lidský sám sebou nepřišel by nikdy. Avšak tím ukazuje sice, že samo jest od Boha, a že Bohem jest ten Ježíš, kterýž je dal, nikoli však že božského původu jsou také ty knihy, které obsahují ono učení. Ale ani z toho nelze na jisto dokázati božský původ oněch knih, že Duch sv. vstoupil o letnicích na apoštoly, aby dle zaslíbení Kristova uvedl je do všeliké pravdy a uzpůsobil je k apoštolskému úřadu jejich. Neboť, ačkoliv úkonem tím Duch sv. uschopnil je a svou pomocí ujistil k tomu, aby podávali lidem zjevené pravdy neomylně, ať by to činili ústně nebo písemně, nedal jim přece tím už také práva a moci, aby spisovali knihy jménem Božím, tak totiž, aby Bůh sám mohl býti zván a skutečně byl předním a vlastním jejich původcem.

Na čem tedy spočívá učení, že knihy Nového zákona jsou božského původu ve smyslu svrchu řečeném? — Písmo svaté samo nepodává vůbec žádného takového svědectví, které by pravdu tu dokazovalo přímo, jako je podává o knihách starozákonních. Jenom takové výroky vyskytují se v něm, které vyjadřují pravdu onu nepřímo, tím totiž, že některé knihy zákona Nového souřaďují s knihami zákona Starého, aneb že uvádějí z nich místa týmž způsobem, kterým uvádějí místa z knih starozákonních. Tak na př. sv. Petr praví o listech sv. Pavla, že „lidé nevědomí a neutvrzení překrucují je jako i ostatní Písma (totiž Starého Zákona) k své vlastní záhubě.“ (2, Petr. 3, 15—16.) A sv. Pavel uvádí výrok z evangelia Lukášova (10, 7.) touž formuli, kterou cituje slova zákona Starého (5. Mojž. 25, 4.) Praví v prvním listě k Timotheovi: „Neboť praví Písmo: Nezavážeš úst volu mláticímu“ a „Hoden jest dělník své mzdy.“ (1. Tim 5, 18) Souřaďujíce takto knihy tyto s knihami starozákonními, kladou je jim co do vážnosti na roveň, a přičítají jim tak vážnost božskou a původ božský; neboť o božském původě knih starozákonních svědčí nejen někteří spiso-

vatelé jejich sami, nýbrž i Kristus Pán a sv. apoštolé. Tím častější však a určitější jsou svědectví, kterými ústní podání dokazuje, že vlastním původcem knih novozákonních jest Bůh sám.

Apoštolé totiž, dostavše rozkaz od Krista, aby učili národy a nikoliv, aby psali jeho učení, šířili pravdy zjevené zpravidla toliko ústně. Písemně zaznamenávali některé pravdy pouze tehdy, když toho žádaly příčiny zvláštní. Na všecky však kladli stejnou váhu, ať je napsali, aneb pouze ústně hlásali. Sv. Pavel dává to na jevo zřejmě, když napomíná první křesťany slovy: „Bratři, stůjte a zachovávejte podané nauky, kterým jste se naučili ať skrze naši řeč ať skrze náš list.“ (2 Thess. 2, 15).

Kázajíce pak ústně, poučovali lid také o tom, jaká vážnost přísluší knihám, které v apoštolském působení napsali buď sami neb jiní. Křesťané první pak uvěřili jim tím spíše, poněvadž viděli, jakými zázraky Bůh potvrzoval slova jejich. Byliť zázraky těmi, jak již řečeno svrchu, utvrzeni v přesvědčení, že apoštolé při šíření Kristova učení těší se zvláštní pomoci Ducha sv., ano že Duch svatý sám mluví a působí skrze ně. I nepokládali proto spisů jejich za dílo pouze lidské, nýbrž přičítali jim vážnost božskou, majíce je za psané slovo Boží. Přesvědčení to chovalo se pak v církvi stále a bylo projevováno i písemně od sv. Otcův a spisovatelův církevních. Nazývaliť je písmem svatým, písmem božským, ano tvrdili, že Bůh mluví v nich, aneb že Bůh psal je skrze autory lidské. Tak, abychom alespoň některé z nich uvedli, svatý Ireneus dí: „Písma jsou dokonalá, poněvadž jsou řečena od Slova Božího a Ducha jeho.“ Sv. Řehoř Nyssenský pak píše: „Cokoli praví písmo božské, jsou slova Ducha sv.“ A Řehoř Neocaesarejský: „Ústy prorokův a apoštolů mluví Pán náš. — Kdykoli pak čte se evangelium neb spis apoštolský, nehleď ke knize ani k čtenáři, nýbrž k tomu, co zaznívá s nebes.“ Sv. Augustin pak učí: „Cokoli ze svých činů a řečí chtěl přečísti (Kristus), to přikázal, aby takřka jako jeho rukama napsali.“

Byla tedy vždy úplná jistota o tom, že Bůh sám jest předním a vlastním původcem oněch knih, kteréž apoštolé napsali neb za svaté uznali. Pouze o tom, a to jen v některých obcích křesťanských, vyskytala se druhdy pochybnost, zda také tak zvané druhokánonické knihy Nového zákona pocházejí od apoštolův a zda tedy mají vřaditi se jako spisy apoštolské mezi knihy svaté neb ne, list totiž k židům, svatého Jakuba, II. Petrův, II. a III. sv. Jana, list sv. Judy, a Zjevení sv. Jana či Apokalypse. Ale, jak již svrchu bylo řečeno, pochybnosti ty vymizely také u nich, jakmile dostalo se jim v té věci spolehlivých svědectví, takže znenáhla byly i ony knihy po celé církvi vřaděny mezi knihy Písma sv. Ale v 16. stol. obnovili je na novo někteří, zejména lutheráni. Aby tedy věřící nebyli jimi znepokojováni a uváděni v pochybnost ani o tom, které knihy mají přičítati k Novému zákonu, ani o tom, jakou vážnost mají přičítati jim, prohlásila církev sv. na sněmě Tridentském slavnostně své učení o knihách jak starozákonních tak novozákonních; vyjmenovala totiž všecky knihy, které čítá ke Starému a Novému zákonu, a to, pokud se týká Nového zákona, všech 27 knih, které obsaženy jsou v překladě Vulgatě; a prohlásivši je za svaté a kánonické, udala též příčinu, pro kterou je za takové prohlásila. Pravila totiž, že přijala je za svaté a kanonické nikoli proto, že obsahují pravdu beze všeho omylu, ani proto, že by snad bylo do-

stalo se jim od Boha dodatečného schválení, nýbrž že „byvše sepsány z vnuknutí Ducha sv., mají Boha za původce".

Výrok tento jest pro katolíka rozhodný a naprosto přesvědčivý; neboť byl dán slavnostně na sněmě obecném pro celou církev a týká se víry. Slavnostní prohlášení však, která se dějí na sněmech obecných ve věcech víry, jsou neomylná a zavazují ve svědomí každého úda církve.

Jest tedy nade vši pochybnost jisto, že jako knihy starozákonní, tak i knihy Nového zákona přes to, že sepsány jsou od lidí, za předního a vlastního autora či původce mají Boha, On sám že účinně působil v rozum, ve vůli a ve výkonné síly autorů lidských způsobem svrchu řečeným a tak původ dal knihám novozákonním, jako vůbec všem knihám Písma sv.

Jsouce však knihy ty původu božského (v textě neporušeném) jsou prosty všeho bludu; Bůh sám jest zárukou, že obsahují pravdu. Ovšem tím není řečeno, že všecky výroky v nich zaznamenané obsahují pravdu objektivní, naprostou, aneb že následování hodny jsou všecky ty skutky, o nichž se v nich mluví. Nikoliv; nýbrž to jediné tvrdí se, že všecky ty myšlenky, řeči a skutky, které jsou tam podány, skutečně byly pojaty, a byť ne co do slov, přece co do smyslu vyjádřeny neb vykonány tak, jak se tam vypovídá. Pravíme „byť ne co do slov"; neboť, jak jsme se zmínili již dříve, slov, kterých by měli užiti svatopisci, nevnukl jim Bůh, ani formy, ve které by měli vyjádřiti to, co jim bylo vnuknuto. Ale ovšem řídil je mocí svou, aby užili takových slov a takové formy, kterými by vůle Boží vyjadřovala se správně a důstojně. Připomínáme to opětně proto, aby snad někdo nemyslil, že ty řeči Páně, které v evangeliích jsou obsaženy, byly všecky právě těmi slovy učiněny, kterými jsou v nich zaznamenány. Že tomu tak není, patrno z toho, že mnohý výrok Páně poněkud jinak jest podán u jednoho evangelisty, než u druhého, ano že ani ta slova nejsou podána u všech evangelistů zcela stejně, kterými Pán Ježíš ustanovil nejsvětější svátost oltářní. Dle sv. Matouše „Ježíš vzal chléb a požehnav, rozlámal jej a dav učeníkům svým řekl: Vezměte a jezte: toto jest tělo mé. A vzav kalich, poděkoval a dal jim řka: Píjte z toho všichni: neboť toto jest krev má Nového zákona, která se vylévá za mnohé na odpuštění hříchů." Dle svatého Lukáše však „vzav chléb, poděkoval a rozlámav jej dal jim řka: Toto jest tělo mé, které se za vás vydává; to čiňte na mou památku. Taktéž (vzal) i kalich po jídle a řekl: Tento kalich jest nová úmluva (potvrzená) mou krví, který se za vás vylévá." Ač tedy smysl podali oba tentýž, neužili přece týchž slov.

Zdali výrok v knihách novozákonních a biblických vůbec obsahuje pravdu naprostou, objektivní, a zdali skutek tam vylíčený jest následování hodný, záleží na tom, kdo jej učinil, a jaké povahy jest výrok neb skutek ten. To však lze, ano dlužno jest věřiti a tvrditi již předem, dříve než se přihlédne k výroku neb skutku samému, že ani pravdě ani ctnosti nepříčí se, nýbrž v úplně shodě s ní jest výrok a skutek ten, který v Písmě sv. učinil Bůh neb Kristus Bohočlověk, neb andělé a jiní nebešťané, neb poslanec Boží jakožto poslanec Boží, aneb shromáždění zastupující celou církev, či, jak zkrátka říkáme, výrok a skutek ten, který učinila osoba kánonická. Výroky, které učinili poslanci Boží (proroci, apoštolé) jako osoby soukromé, nemají samy

o sobě vážnosti božské, a skutky, které tak vykonali, nejsou samy o sobě neb proto již chvalitebny, že oni je vykonali. Neboť jako osoby soukromé byli podrobeni omylu a chybám a někdy skutečně se mýlili neb chybili, na př. prorok Natan, který jednoho dne schválil úmysl Davidův vystavěti Bohu chrám, druhého dne však již výrok svůj odvolati musil, poněvadž mu Bůh v noci přikázal, aby řekl Davidovi, že nemá mu stavěti chrám on, nýbrž jeho syn (1. Paral. 17, 1—14). Totéž platí o výrocích a skutcích, které učinily osoby nekánonické; i nelze proto z toho, že zaznamenány jsou v Písmě sv., usuzovati, že výroky ty obsahují pravdu naprostou, aneb že skutky ty jsou následování hodny, nýbrž třeba dříve posouditi povahu jejich.

Někdy však také osoby nekánonické mluvily z vnuknutí Božího, a výroky jejich zaznamenány byly v Písmě svatém. Stato-li se tak, měly a mají i jejich výpovědi samy o sobě vážnost božskou a vyjadřují pravdu naprostou. Kdy takový případ nastal, poznáváme buď z výslovného svědectví neb schválení autora biblického neb vůbec osoby, která má vážnost kánonickou, z toho totiž, že autor biblický neb jiná osoba kanonická (Bůh, Pán Ježíš Bohočlověk, anděl, prorok neb apoštol) vydává svědectví v Písmě sv., že ta která osoba promluvila jistá slova z vnuknutí Ducha sv. či naplněna byvši Duchem sv., moudrostí božskou neb pod. Tak na př. o Zachariáši, otci Jana Křtitele, praví výslovně evangelista sám, že chvalozpěv Benedictus (Požehnaný) proslovil naplněn byv Duchem svatým. O matce synů Makkabejských pak praví svatopisec, že naplněna jsouc moudrostí božskou napomínala jednoho každého z nich zmužile přirozeným jazykem a řekla k nim: „Stvořitel světa, jenž utvořil narození člověka a kterýž nalezl všech věcí počátek, i ducha i život vám zase z milosrdenství navrátí“ (2 Makk. 7, 21). Ačkoli tedy ani Zachariáš ani matka synů Makkabejských nebyli osobami kánonickými, ne poslanci Božími, přece řečené výroky jejich jsou samy o sobě vážnosti božské a vyjadřují pravdy naprosté; neboť dle svědectví biblických autorů samých vydaného v Písmě sv. učinili výroky ony z vnuknutí Božího.

6. O čtení Písma svatého.

Písmo sv. obsahuje sice zjevení Boží, ale ne celé, a jest pramenem víry, ale ne jediným ani nutným. Neboť, jak řečeno, Pán Ježíš ani sám nenapsal ničeho, ani apštolům nedal rozkazu, aby psali jeho učení, nýbrž velel: Jdouce po všem světě, kažte evangelium všemu stvoření. (Mar. 16, 15.) A proto apoštolé, poslušní jsouce rozkazu Páně, hlásali sice ústně celé učení Kristovo, ale nepsali z počátku ničeho. Teprv později, když byly již založeny četné obce křesťanské, jali se řízením Božím také psáti, ale nikoli všichni, nýbrž jen někteří, a ne celého učení Kristova, ani pro všecky věřící, nýbrž jen pro jisté obce křesťanské a tolik, kolik bylo třeba, aby vyhověli přáním těch kterých obcí křesťanských neb pomohli v jejich potřebách. Dosvědčují to sami, buď, že udávají pohnutky, kterými byli přivedeni ku psaní (Luk. 1, 1—4), neb, že poukazují k ústním kázáním svým (2. Thess. 2, 5—13), aneb výslovně prohlašují, že ve spisech jejich není obsaženo vše, co Ježíš Kristus činil a čemu učil (Jan 21, 25.) Jako tedy před Kristem zachovávalo a šířilo se zjevení Boží původně

toliko ústním podáním a po veliké řadě let teprve bylo psáno, tak i po Kristu hlásalo se učení Páně nejprve ústně toliko a teprv později byly některé části jeho zaznamenány také písemně. A přece i v té době, kdy církev neměla ještě žádné knihy novozákonní, přiváděla své věrné ke spáse, jakož jest jisto o sv. Štěpánu.

Avšak ani tehdy neustali apoštolé od kázání ústního, když byly již napsány knihy Nového zákona. A jako oni, tak jednali i nástupci jejich, a činila i činí církev učící vůbec, zachovávajíc a šíříc ústním podáním celé učení Kristovo, které byla přijala od apoštolův.

Poněvadž tedy ani Pán Ježíš nevelel psáti učení svého, ani apoštolé z popudu vlastního nenapsali celého učení jeho a to, co napsali z vnuknutí Božího, neurčili pro všecky věřící, nýbrž jen pro jisté obce křesťanské, a poněvadž v církvi od prvního počátku jejího hlásalo, šířilo a zachovávalo se ústním podáním celé učení Kristovo, a i v té době, kdy nebylo ještě knih novozákonních, přiváděla církev věrné údy své ke spáse, jest na jevě, že není každému katolickému křesťanu nevyhnutelně třeba ke spasení, aby Písmo sv. četl. Pravdu tu vyjádřila církev sv. sama. Neboť papež Klement XI. odsoudil r. 1713 náhled Quesnelův, že by četba Písma sv. byla ke spasení potřebna, a Pius VI. zavrhl r. 1794 učení synody pistojské, že by pouze nemožnost fysická omlouvala od povinnosti čísti Písmo sv. Proto také církev nikdy nepřikazovala věřícím čísti v Písmě sv.; pouze na knězích žádala toho, ale nikoli jako věci ke spasení potřebné, nýbrž jednak vzhledem k úřadu, kterým povinni jsou vykládati věřícím zjevené pravdy v Písmě sv. obsažené, jednak vzhledem ku prospěchu, který ta četba přináší.

Ačkoli totiž čtení Písma sv. není ke spasení potřebno, prospívá přece velice, koná-li se po řádné přípravě a způsobem náležitým. Rozmnožujeť poznání náboženských pravd, staví názorně před oči božskou moudrost a lásku a dobrotu a milosrdenství i spravedlnost, podává četné pohnutky i výstrahy, a tak nejen vzdělává rozum, nýbrž i ušlechťuje srdce a povzbuzuje vůli k dobrému. Dokladem k tomu jest sv. Justin, sv. Augustin a jiní. Neboť světci ti byli právě četbou Písma sv. pohnuti, že opustivše dosavadní způsob života nastoupili na cestu, která přivedla je k velikým ctnostem a nepomíjející blaženosti. Proto také sv. Otcové doporučovali věřícím vůbec četbu Písma sv. Praví na př. sv. Augustin: Kdo s Bohem obcovati žádá, má často a zhusta se modlívati a v Písmě sv. čítati; nebo když modlíme se, mluvíme s Bohem; a když čteme Písmo sv., Bůh mluví s námi. A křesťané prvních století čítali skutečně velmi horlivě v knihách svatých, ba někteří znali je všecky z paměti, jakož svědčí Eusebius o sv. Valensovi a Janu mučedníkovi —

Avšak i nebezpečnou a škodlivou může býti četba Písma sv., jak dokazuje příklad různých bludařů, kteří nesprávné nauky své hleděli dokázati z knih biblických. Jest totiž Písmo sv. složeno v řečech cizích a dávno již mrtvých, a proto málo komu přístupno jinak než v překladě. Jsouc pak sepsáno v zemi a v době od nás vzdálené, kdy byly jiné obyčeje a jiné poměry náboženské i společenské, mnohdy toliko naráží na věci, které tehdy byly sice zcela známy, nyní však nepovědomy jsou. Mimo to ve veliké části své jedná o pravdách nadpřirozených, z nichž mnohé obsahují hluboká tajemství, a vyjadřuje se nezřídka způsobem velmi nejasným, takže na mnohých místech jest jednotlivci

*

nesnadno, ba i nemožno dodělati se s bezpečností pravého smyslu, leč vyložila-li je církev sv., která těšíc se ve vykonávání učitelského úřadu svého daru neomylnosti, může s jistotou naprostou rozsuzovati o pravém smyslu těch míst Písma sv., která se týkají víry neb mravů, jakož i jiných, pokud s učením víry neb mravů souvisí. Jestli tedy někdo čte v překladě nesprávném aneb bez náležité přípravy, vrhá se v nebezpečenství, že biblická místa pojme nesprávně a padne do bludu, a to tím spíše, jestli pojat jsa předsudky neb prost pokorné a poslušné poddanosti pod ustanovenou pravomoc církve, vykládá některá místa neb slova jinak, než jak je vykládá církev.

V prvních dobách křesťanství ovšem nebylo nebezpečenství plynoucí z četby Písma sv. tak veliké. Neboť jednak četli věřící v textě původním, jednak byli v úzkém spojení s apoštoly a jejich žáky, později pak s biskupy a duchovními správci svými, a zjednávali si proto snadno správný výklad míst, jimž nerozuměli. Povstali sice tehdy také bludaři, kteří nepravé nauky své opírali o Písmo sv., ale oni poukazovali pouze k jednotlivým výrokům jeho, nehlásali však o celém Písmě zásad takových, které by činily četbu knih svatých zvláště nebezpečnou. Jinak bylo později, když v některých zemích ochably styky věřících s duchovními správci, a když i lid neumělý vrhnuv se skoro náruživě na četbu knih biblických v překladě, sám si je vykládal a ve svůj výklad jakožto pravý spoléhal Tu byli mnozí četbou tou svedeni ke bludům (Valdenští), a bylo nebezpečenství, že budou strženi do nich také jiní. Proto nejen papežové (Innocenc III.) upozorňovali na nebezpečenství plynoucí ze čtení Písma sv., když lidé prostí a neumělí hledí vystihnouti smysl jeho, nýbrž i některé synody zakázaly podřízeným věřícím laikům čísti vůbec v Písmě sv. Učinila tak synoda v Toulouse (1229) a v Taragoně (1233), když nabyly přesvědčení, že šíření se bludu valdenského a albigenského souvisí s četbou knih biblických; synoda v Oxfordě (1408) pak, hledíc k tomu, že Viklif položil Písmo sv. za jediný pramen víry a v anglickém překladě bible přizpůsoboval je svým bludům, omezila laikům čtení knih biblických a zakázala nejen překlad či spíše výklad Viklifův, nýbrž i každý jiný anglický, který by nebyl schválen od biskupa neb od sněmu krajinského. Ale zákazy tyto byly pouze místní a dány vzhledem k poměrům a nebezpečenstvím nastalým v těch kterých krajinách.

Když však reformátoři stol. XVI., prohlásivše Písmo sv. za jediný pramen a pravidlo víry, bludy své vůbec o ně opírali a tvrdili, že kniha ta, jsouc každému srozumitelna, může od každého býti vykládána, vzrostlo nebezpečenství plynoucí z neomezeného čtení bible měrou zvláště velikou a stalo se skoro obecným. Proto církev sv. viděla se nucenu, ne sice zakázati, ale omeziti obecnou četbu Písma sv. Ustanovila totiž třetím a čtvrtým pravidlem kongregace indexu (1564), že laikové nesmějí čísti Písmo sv. v řeči národní, leč by dostali k tomu písemné svolení od biskupa (případně od inkvisitora) a překlad, jehož by chtěli použíti, pocházel od autora katolického. Později bylo odňato biskupům právo udělovati takové svolení a vyhrazeno papeži, případně kongregaci indexu, a ustanoveno, aby vůbec jen takové překlady byly připouštěny ku četbě, které by byly opatřeny vysvětlivkami. Avšak ustanovení to nebylo všudy prohlášeno a v život uvedeno, a v některých zemích vyvinul se právoplatný obyčej, dle něhož jest katolíku bez zvláštního svolení dovoleno čísti Písmo sv. v řeči národní, užívá-li

překladu, který jest opatřen vysvětlivkami a schválen od biskupa. Obyčej ten platí též v krajinách našich. Ano v Německu nabyl již mnohaletým užíváním a tichým souhlasem biskupů práva i překlad Kistemakerův, který má sice schválení biskupské, ale žádných vysvětlivek.

Avšak i při všem opatření, která učinila církev svatá, může četba Písma sv. státi se nebezpečnou, zejména tomu, kdo čte bez náležité známosti a zbožnosti a spoléhaje příliš ve vlastní rozum, nevšímá si výkladů církve aniž hledá na příslušném místě poučení, když něčemu nerozumí, jakož i tomu, kdo bere pohoršení z nepravostí, kterých se dopustily některé osoby biblické, místo aby bral z nich výstrahu, aneb kdo myslí, že vůbec jest dovoleno, co Bůh v Starém zákoně některým osobám ze zvláštních příčin buď přikázal, neb dovolil neb alespoň u nich strpěl. Člověk takový byl by již podle přirozeného zákona povinen, aby se četby Písma sv. zdržel. Jsou však knihy, které podávají pouze výbor dějů biblických, soustavně uspořádaný a potřebnými výklady opatřený; ty čísti jest ovšem prospěšno každému.

7. Čeho jest dbáti, aby se poznal pravý smysl Písma sv.

Jak řečeno, Písmo sv. z různých příčin není dosti jasné a snadno pochopitelné. Aby se mu tedy porozumělo, třeba výkladu, který by spolehlivě udával pravý smysl knih biblických, t. j. to, co slovy Písma sv. po úmyslu Božím vyjádřiti se mělo a vskutku vyjádřeno bylo. Výklad takový podává sice o některých místech biblických církev sv., která těšíc se u vykonávání učitelského úřadu svého daru neomylnosti, může s jistotou naprostou udati pravý smysl všech míst Písma sv., pokud obsahují pravdy věroučné neb mravoučné, aneb pokud s takovými pravdami souvisí. Avšak jest celkem málo míst biblických, která církev sv. vysvětlila tímto výkladem neomylným, autentickým. Má-li se tedy dobře porozuměti Písmu sv. také v ostatních částech (od církve autenticky nevysvětlených), třeba utéci se k výkladu vědeckému, t. j. takovému, který podává se cestou soukromou dle jistých pravidel vykladacích; ba výklad takový není zbytečný ani při těch místech, která církev sv. vyložila, neboť jednak odůvodňuje a dokazuje správnost autentického výkladu církve, jednak hájí ho proti námitkám odpůrcův. Ovšem výklad vědecký nepodává jistoty naprosté, jako výklad církve. nýbrž jen jistotu vztažnou či relativní, závislou totiž na tom, jak vykladatel pravidla vykladací znal a jich užiti mohl a vskutku užil.

Aby však vykladatel vyšetřil smysl p r a v ý, nesmí pustiti s mysli, že při sepsání Písma sv. působil činitel dvojí, božský a lidský, že totiž jsou sice sepsány od lidí pro lidi řečí lidskou, ale že Bůh to byl, který jako přední autor Písma sv. nejen pohnul ony lidi, aby (jakožto druhotní autoři) jisté pravdy jménem jeho napsali, nýbrž též poučil je o tom, které pravdy mají jako jeho slovo napsati, a chránil je, aby píšíce neuchýlili se od pravdy, neboť po jednom i druhém původě tomto mají knihy biblické jisté vlastnosti, jichž vykladatel přehlédnouti nesmí, nechce-li již předem vydati se v nebezpečenství, že při výkladě mine se s pravdou.

Pokud totiž knihy biblické jsou původu lidského, mají až na inspirační ráz plynoucí z božského vnuknutí tytéž vlastnosti, které shledáváme při knihách jiných, i jest proto při vykládání jich šetřiti týchž

pravidel, kterými jest se říditi při vykládání kterékoli knihy nebiblické. I nesmí tedy vykladatel, chtěje se dodělati pravého smyslu, podkládati slovu takový význam, kterého by to slovo nemělo skutečně ať již v mluvě obecné nebo biblické neb v mluvě příslušného autora biblického.[1]) Ale ani z těch významů, které to které slovo má, nesmí mu podkládati kterýkoli, nýbrž pouze ten, který se srovnává jak s pohnutkou řeči (neb spisu) a jejím účelem, tak s její obdobou či tím, co byl autor na jiném místě své řeči (neb spisu) pověděl,[2]) tak se stavem věcí neb osob, o nichž jest řeč,[3]) a s charakterem i autorovým i jeho čtenářů neb posluchačův,[4]) aneb alespoň musí zjistiti, že význam, který tomu

---

[1]) Jest totiž pravidlem všeobecně platným a přirozeně nutným, že člověk sděluje s jinými své myšlenky, užívá k tomu jistých znamení, obyčejně slov, a že chtěje býti pochopen, podkládá při tom každému znamení, slovu, jehož užívá, jen takové významy, které to slovo skutečně má, a jestli přece někdy podloží některému slovu význam jiný, než mu přísluší, aneb docela utvoří si slovo nové, dá vždy též alespoň nějak na jevo, co mínil oním slovem říci. Podobně dělo se i při sepsání knih biblických. Patrno tedy, že kdo jim chce dobře porozuměti, nesmí žádnému slovu jejich podkládati významu jiného, než který příslušné slovo v mluvě skutečně má.

[2]) Jsou totiž slova, která mají několik významů dílem vlastních, dílem i nevlastních či obrazných. Slovo chléb na př. znamená nejen jistý pokrm moučný, nýbrž i potravu vůbec, živnost, statek, řecké slovo sarx pak značí v mluvě biblické nejen maso, nýbrž i tělo, lidskou přirozenost člověka. Jakmile však někdo užije takového slova mnohoznačného v řeči souvislé k vyjádření své myšlenky, nepodkládá mu všech významů, které slovo to připouští, nýbrž jen jeden, a to ne kterýkoliv, nýbrž ten, který přiměřen jest i pohnutce, ze které své myšlenky projevuje, i účelu, kterého chce svou řečí dosíci, i souvislosti s jinými částkami řeči (spisu), a který není v odporu s tím, co byl o téže věci na jiném místě pověděl. Patrno tedy, že vykladatel, chtěje se dodělati pravého smyslu, nesmí žádnému slovu podkládati významu, který by byl v odporu s některým sudidlem právě jmenovaným.

[3]) Jsou totiž věci přemnohé, které mohou býti přivedeny k rozličnému stupni rozvoje neb dokonalosti. Vyslovuje-li se však kdo o nich, má vždy na mysli pouze jeden stupeň určitý, a ten právě podkládá onomu slovu, jehož o něm užívá, ačkoliv slovo to hodí se také k vyjádření jiného stupně rozvoje neb dokonalosti. Tak stalo se též v Písmě sv.; když na př. Natanael pojal za pravdu, že Pán Ježíš jest zaslíbený Vykupitel, pravil o něm Pán Ježíš sám, že v něho věří (Jan 1. 50); když pak při svatbě v Káni Galilejské Natanael a jiní čtyři učeníci Páně byl utvrzeni ve své víře prvním zázrakem Kristovým, pravil o nich Jan evangelista, že uvěřili v něj, v Krista (2, 11), a když ještě při poslední večeři chtěl Pán Ježíš povzbuditi apoštoly, aby měli za pravdu, že On jest soupodstatným Synem Boha Otce, Bohem i člověkem v jedné osobě (božské) a jako takový Vykupitelem světa, v něhož mohou a mají míti plnou důvěru, užil zase pouhého slova věřiti pravě „i ve mne věřte“ (Jan 14, 1). V prvním případě tedy užil slova věřiti o nižším stupni víry (o přijetí za pravdu, že Pán Ježíš jest Vykupitelem), v druhém o jejím stupni vyšším (o utvrzení ve víře), po třetí o víře dokonalé, po každé tedy tak, jak bylo přiměřeno věci, o které byla řeč. Patrno, že také ke stavu věci neb osob, o nichž jest řeč v bibli, musí přihlížeti, kdo chce knihám biblickým náležitě porozuměti.

[4]) Každý člověk totiž sděluje své myšlenky s jinými, vyjadřuje se o předmětech také tak, jak jej k tomu má jeho vzdělání, povaha, vnitřní nálada, zkrátka jeho charakter v širším smyslu slova; vyjadřuje se tedy buď více neb méně přesně, podkládaje slovům významy užší neb širší, aneb mluví o věcech s větší neb menší vážností, snad i s ironií neb posměchem, aneb pro veliký dojem věc příliš zvětšuje neb zmenšuje a pod. Zároveň však chtěje býti pochopen, přihlíží též ke svým posluchačům neb čtenářům a upravuje řeč svou tak, jak jest přiměřeno jejich charakteru v širším smyslu slova, promlouvaje o věcech tu obšírně a s důrazem, tam stručně a jen na ně narážeje a vůbec tak, jak myslí, že jest potřebno neb záhodno učiniti, aby od čtenářů byl při jejich vzdělání, povaze a duševní náladě pochopen a došel u nich účelu, jehož řečí svou (spisem svým) chce docíliti. A podobně vedli si též lidští autorové bibličtí, jakož i ty osoby, které se v Písmě

kterému slovu podkládá, srovnává se s některým jmenovaným sudidlem a se žádným z ostatních není v odporu.

Aby tak učiniti mohl, musí ovšem přičiniti se, aby všecka jmenovaná sudidla náležitě poznal. Musí tedy osvojiti si s dostatek jazyk, ve kterém sepsána jest kniha, kterou vykládá, a to i tehdy, když by činil výklad na základě překladu, neboť i v tom případě bylo by dlužno opět a opět přihlížeti k textu původnímu, poněvadž žádný překlad, i když věc podává správně, nevystihuje originálu ve všem úplně. Mimo to musí vyšetřiti, co pohnulo autora neb osobu mluvící, aby ten který výrok učinil neb spis napsal, čeho chtěl řečí svou neb spisem svým docíliti, jakož i kterak souvisí jednotlivé části řeči s částmi předcházejícími a následujícími, a který jest souhrn zásad neb pravd v řeči (spise) vyjádřených. Vyšetří to buď na základě výroků autorových, neb na základě hodnověrných svědectví jiných, někdy i z obsahu řeči neb spisu samého. Podobným způsobem, tedy též důkladnými studiemi dějepisnými dlužno vyšetřiti také, v jakém stavu byly věci neb osoby, o nichž autor mluví, jakož i který byl charakter (vzdělání, povaha, duševní nálada a pod.) autora a jeho čtenářů neb posluchačů. Poněvadž pak autor nechává nezřídka mluviti ve svém spise také osoby jiné, musí vykladatel přísně rozeznávati, zdali ten výrok učinil autor sám neb osoba jiná, a která, jakož i zdali výrok ten učinila osoba mluvící jménem vlastním, z přesvědčení vlastního, aneb jménem jiných, sama s vysloveným náhledem nesouhlasíc.

Kdyby však vykladatel nemohl vyzvěděti všech udaných sudidel, a zdálo se mu pak, že některý smysl neb výklad jest rovně tak aneb skoro tak přípustný, jako jiný, nechť neukvapuje se ve svém úsudku, aniž na zdařbůh udává za jisté, co jisto není, nýbrž nechť spokojí se v případě takovém s větší neb menší pravděpodobností, po případě nechť nechá věc nerozhodnutou, dokavad dalším pátráním a novými studiemi nebude moci zjistiti, který smysl či výklad jest pravý.

Smysl, jehož se vykladatel tímto způsobem dodělá, vyplývá z vlastního významu slov, kterých bylo použito; nazývá se proto literním neb i slovným. Avšak Bůh pořádal někdy, zvláště ve Starém zákoně, některé osoby, věci a zřízení tak, aby předobrazovaly jisté zjevy novozákonní, zejména Krista Pána, jeho působení a zřízení. Když tedy předměty ty byly z vnuknutí Božího v Písmě sv. vylíčeny po té stránce, po které Bůh je chtěl míti předobrazy věcí budoucích, obdržely příslušné výpovědi po úmyslu Božím mimo smysl literní ještě smysl jiný, který neplyne z vlastního významu slov, nýbrž s předmětů slovy vylíčených, a který jaksi zakryt jest pod smyslem literním. Smysl ten slove typický či předobrazný neb i mystický, duchovní. Také tento smysl má vykladatel vyšetřiti. Poněvadž však jedině na Bohu záleželo, zda některého zjevu chtěl užiti a skutečně užil v některé příčině jako předobrazu, jest na jevě, že pouze tehdy lze říci s jistotou, že některý zjev byl v jisté příčině předobrazným a že tedy to které místo Písma sv. má vedle smyslu literního také smysl typický, jestli Bůh sám to dal nějak na jevo ať přímo, ať skrze splnomocněné zřízence své (proroka, apoštola, autora

sv. uvádějí jako mluvící. I oni vyjadřovali se nejen tak, jak bylo přiměřeno stavu osob neb věcí, o nichž jednali, nýbrž i jak toho žádal charakter (v širším smyslu slova) i jejich i těch, k nimž mluvili neb psali. Patrno tedy, že také k těmto věcem musí přihlížeti, kdo chce se dodělati pravého smyslu Písma sv.

inspirovaného, učitelský úřad církve). I jest proto na vykladateli, aby vyšetřil, zdali a pokud takový projev byl o některém zjevu učiněn.[1])

Pokud knihy biblické jsou původu božského, nesmí vykladatel pustiti s mysli, že knihy ty obsahují pravdu s jistotou naprostou, pravda pak že pravdě neodporuje a odporovati nemůže, a že tedy není a nemůže býti odporu skutečného mezi Písmem sv. a tím, co bylo zjištěno jako pravda nepopíratelná, ať již pravda ta byla poznána pouhým rozumem lidským aneb podána byla zjevením. I nesmí proto vykladatel biblický, chtěje dodělati se pravdy, činiti o žádném místě biblickém výklad takový, který by předpokládal, že autor biblický se mýlil, aneb připouštěl odpor mezi Písmem sv. a tím, co věda zjistila jako pravdu nepopíratelnou. A činí-li jej přece, jest výklad jeho nesprávný. Jako tedy povinnost jest zástupců vědy přírodní, dějepisné a j. uznati za pravdu, co Písmo sv. jasně a zřejmě vyslovilo o věcech spadajících do jejich oborů, tak povinen jest i vykladatel biblický přihlížeti k tomu, co věda zjistila jako pravdu nepopíratelnou, a zaříditi podle toho výklad svůj. Poněvadž však mnohdy vydávají se za pravdu nepopíratelně zjištěnou pouhé domněnky a dohady, musí vykladatel v tvrzeních přírodozpytců a j. rozlišovati přísně udání pravá od nepravých, bezpečná od pochybných a ukázati, že to, co věda spolehlivě jako pravdu skutečně zjistila, Písmu sv. neodporuje, ale ovšem musí se míti při tom na pozoru, aby soukromých náhledů svých nevydával za pravdy v Písmě sv. obsažené. Kdyby však přes to přece zpozoroval odpor nějaký mezi udáním některým Písma sv. a mezi tvrzením zástupců věd přírodních, dějepisných a j., nechť předem zjistí, zdali snad v rukopise, neb ve vydání, jehož užívá, není biblický text na dotyčném místě porušen, aneb zda nevykládá místa toho nesprávně, aneb se snad nemýlí, vida odpor tam, kde ho není; a shledá-li, že tomu tak není, nechť přesvědčen jsa o pravdivosti Písma sv. nepřisuzuje příčinu odporu toho Písmu sv., jakoby v něm tvrzena byla nepravda, nýbrž nesprávnosti tvrzení příslušných zástupců věd, kteří mohou nejen mýliti se, nýbrž i klamati.

Rovněž nechť varuje se, aby nečinil o žádném místě biblickém výkladu takového, který by připouštěl odpor v Písmě sv., tvrdě, že některý autor biblický odporuje na jistém místě tomu, co byl na jiném místě o téže věci s téhož stanoviska pověděl buď sám neb jiný autor biblický. Sice kdyby tak tvrdil, byl by výklad jeho nesprávný; neboť poněvadž předním autorem celého Písma sv. jest Bůh, jenž nemůže si odporovati, jest na jevě, že skutečného odporu v Písmě sv. býti nemůže a není. Kdyby tedy přece se zdálo, že jedno místo biblické odporuje jinému, jest odpor ten pouze zdánlivý, plynoucí buď z nesprávnosti textu, jehož kdo užívá, neb z nesprávnosti výkladu, neb z nesprávného úsudku či z toho, že někdo vidí odpor tam, kde ho

---

[1]) Takové projevy shledáváme u sv. Matouše častěji, na př. v Mat. 2, 15. uvádí se výrok z proroctví Oseášova: „Z Egypta povolal jsem syna svého," výrok to, který po literním smyslu svém týká se vysvobození Israelitů z Egypta. Avšak sv. Matouš pojímá jej jako proroctví, které bylo vyplněno, když sv. Josef a Panna Maria utekli s Pánem Ježíšem do Egypta a odtud se zase vrátili. Vykládaje tedy pobyt Israelitů v Egyptě a východ odtud jako předobraz Kristova pobytu v Egyptě a návratu z něho, udává, že uvedená výpověď z proroctví Oseášova má vedle smyslu literního také smysl typický, udání to pak jest nade vši pochybnost bezpečné, poněvadž je činí autor inspirovaný či Duchem sv. nadchnutý, a tedy Bůh sám skrze něj.

není, buď že pokládá místa za parallelní, která jimi nejsou, aneb přehlíží, že se na příslušných místech vypovídají sice o témže předmětě věci sobě odporující, ale ne s téhož stanoviska. I jest v případě takovém na vykladači, aby vyšetře příčinu zdánlivého odporu toho, ukázal, že skutečného odporu mezi biblickými místy není.

Ale také toho jest se chrániti vykladači biblickému, aby výkladem svým netvrdil ani nepřipouštěl, že by Kristus Pán neb apoštol neb vůbec některý autor inspirovaný byl se kdy přizpůsobil či akkomodoval někomu kladně dogmaticky, t. j. tak, že by chtěje někoho tím spíše získati, cizí názory nepravé podával jako názory vlastní a přesvědčen jsa, že pravé nejsou, přece je schvaloval a pojednával o nich jako o pravých. Neboť přizpůsobení takové odporovalo by i naprosté svatosti a pravdomluvnosti Kristově i účelu, pro který Kristus přišel na svět a pro který apoštoly rozeslal do světa, aby hlásali pravdu, a nesrovnávalo by se ani s povahou a jednáním Ježíše Krista, ani s povahou a jednáním apoštolů, kteří raději muka a smrt podstoupili, nežli by pravdu porušili.

Konečně jest vykladači biblickému varovati se také toho, aby o žádném místě Písma sv. nečinil výkladu, který by byl v odporu s učením církve katolické a s autentickým výkladem, který církev učinila o některých výrocích Písma sv.; neboť učení církve obsahuje pravdu zjevenou a církev sv. těší se při hlásání a zachovávání učení toho daru neomylnosti; i není proto možno, aby pravda v Písmě sv. obsažená odporovala učení církve sv., a každý výklad, který by odpor takový připouštěl, byl by nesprávný.

O evangeliích vůbec.

Slovo evangelium jest původu řeckého. Znamenalo původně dar za dobré poselství samo. V Novém zákoně bylo tak nazváno poselství či kázání o království messiášském, o vykoupení lidstva skrze Krista Pána a tom blahu, jehož lze skrze něho dosíci, ano nazváno tak i učení Kristovo, jak bylo od apoštolův a mužův apoštolských hlásáno. Stalo se to zcela přiměřeně, neboť nebylo pro lidstvo poselství lepšího, zvěsti radostnější nad tu, která se týkala vykoupení lidstva. V době apoštolských Otců podložen byl slovu evangelium také význam psaného poselství o Vykupiteli a jeho díle i učení. Nazývali totiž evangeliem také spisy, které obsahovaly od apoštolů šířenou zvěst o dokonaném vykoupení. Poněvadž zvěst ta podána jest více méně obšírně v každém spise apoštolském, dávali, jak se zdá, s počátku jméno to všem spisům apoštolským, novozákonním. Avšak záhy, již v první polovici 2. století omezen jest výraz ten pouze na ony spisy přímo neb nepřímo apoštolské, aneb alespoň za takové vydávané, které vyličují slova a skutky Vykupitele samého, ve kterých tedy Kristus sám slovem i skutkem učí, jedná, trpí a moc i slávu svou zjevuje. — Kolovalo pak v prvních stoletích církve Kristovy mnoho spisů, které vypravovaly o životě a působení Ježíše Krista, a to i takových, které byly vydávány za spisy apoštolů samých; přece církev nepřijala jich nikdy více do svého kánonu než čtyři svrchu

jmenované. Příčina, proč pouze tato čtyři přijala, byla v tom, že jediné ona byla sepsána z vnuknutí Ducha sv. a jako taková církvi osvědčena svědectvím nezvratným. První tři evangelia (Mat., Mark., Luk.) nazývají se synoptickými či přehlednými, poněvadž výběrem a uspořádáním předmětu podobají se tak, že obsah jejich lze sestaviti v jednom stručném přehledu.

O evangeliu sv. Matouše.

První evangelium kánonické sepsáno jest od svatého Matouše. Evangelista tento byl synem jakéhosi Alfea, odlišného od Alfea, otce Jakuba Mal. a Judy. Jiné jméno jeho bylo Levi. Povoláním svým byl celníkem v Kafarnaum, které Pán Ježíš vyvolil za východiště galilejské činnosti své. Od celnictví dostal se ke Kristu nedlouho před velikonocemi, které se slavily v druhém roce veřejného života jeho. Tehdy totiž šel Pán Ježíš kolem celnice jeho při jezeře Genesaretském a spatřiv ho tam seděti, vyzval jej, aby šel za ním či aby se stal trvalým průvodcem a učeníkem jeho. A on, nechav všeho, šel za Ježíšem. Věděl ť již o četných zázracích, které Pán Ježíš učinil v Kafarnaum a jeho okolí, nejednal tedy pošetile, jda beze všeho za Kristem, ale v plném vědomí, že není obyčejným člověkem, nýbrž poslancem Božím ten, jehož se přidržuje. Od té doby as, zejména jako apoštol, nazýval se Matoušem, ačli již dříve neměl jmen obou, neboť Židé[1] mívali dvě jména. Později zvolil jej Pán Ježíš za apoštola. Jinak však nemluví se o něm výslovně v Novém zákoně, leč že uvádí se jméno jeho ve čtyřech katalozích či seznamech apoštolských, které vyskytují se v prvních třech evangeliích (zvaných synoptických) a ve skutcích apoštolských. Jak svědčí sv. Ireneus a zvláště Klement Alex. a Eusebius, apoštolskou činnost svou vykonával nejprve v Palestině mezi židy, veda dle tvrzení Klementa Alexandrijského život tak přísný, že se zdržoval všech pokrmů masitých a požíval pouze zeleniny. Později odešel k národům pohanským. Do kterých krajin však se odebral, není jisto, poněvadž staré zprávy odchylují se v té věci od sebe. Jmenujíť jako působiště jeho Syrii, Persii, Parthii a Medii, Ethiopii, Pontus, Macedonii, Hispanii. Nejvíce však podobá se pravdě, co udává Rufin a Sokrates, že totiž odešel do Ethiophie, t. j. do krajin jižně od moře Kaspického ležících, a tam kázal evangelium. V zemi té nejspíše také podstoupil smrt mučednickou. Tvrdí sice Herakleon, stoupenec sekty valentinské, že zemřel smrtí přirozenou, ale všecky zprávy ostatní odporují tomu, udávajíce že zemřel smrtí mučednickou. Dle martyrologia římského byl k rozkazu krále Hirtaka probodnut mečem, právě když sloužil mši sv., a to proto, poněvadž utvrdil v úmyslu zachovati ustavičné panenství královskou dceru Ifigenii, kterou Hirtakus chtěl si vzíti za manželku; tělo jeho pak později přeneseno do Salerna a tam uloženo ve chrámě ke cti jeho zasvěceném.

---

[1]) Jméno Židé znamená i národ židovský i vyznavače náboženství mojžíšského. Jako jméno národa píši je velkou literou *Ž*, jako jméno vyznavačů náboženství mojžíšského literou malou *ž*, ježto není příčiny, proč by v tomto případě mělo se psáti literou velkou, píší-li se jména vyznavačů jiných vyznání (křesťan, katolík, evangelík a j.) literou malou.

Evangelium své napsal sv. Matouš v Palestině snad v Jerusalemě r. 42 ne-li spíše již r. 41, a to pro křesťany palestinské obrácené ze židovství. Pohnutku k tomu daly mu neutěšené okolnosti, ve kterých křesťané ti žili. Židé totiž nenáviděli křesťany vůbec, zvláště pak ty, kteří byli obráceni ze židovství. Pokládaliť je za odpadlíky od náboženství pravého. I pronásledovali je proto nebo hleděli různým způsobem přesvědčiti je o bludnosti jejich víry a pohnouti, by vrátíce se k židovství spojili se s nimi proti nenáviděným Římanům, jejichž jho tak těžce nesli. Mimo to křesťané neměli dosud chrámův, a bohoslužba jejich byla jednoduchá, prosta obřadů mocně smysly jímajících. Židé však měli chrám velkolepý, bohoslužbu na oko skvělou, plnou obřadů vnějších. To vše působilo mocně v palestinské a zvláště v jerusalemské křesťany obrácené ze židovství, a budilo nebezpečenství, že se vrát k židovství a budou s nimi čekati Vykupitele časného, který by je vybavil z moci římské a obnově pozemskou říši Davidovu, dopomohl jim k časné slávě a blahu pozemskému. Nebezpečenství to vzrostlo zvláště za Agrippy I., když král ten, chtěje se židům zalíbiti, nejen zvláštní zápal předstíral pro zákon Mojžíšský, nýbrž i apoštola Jakuba Velkého usmrtil, Petra uvěznil v úmyslu také jej usmrtit a vůbec křesťany pronásledovat se jal. Neměli-li tedy mnozí z křesťanů tamních podlehnouti v něm, bylo tehdy velice potřebí co nejpřesvědčivěji ukázati, že Vykupitel již přišel a očekávané království messiášské založil. A právě touto potřebou, z oněch okolností řízením Božím vzniklou, byl sv. Matouš pohnut, aby napsal své evangelium. Chtělť ukázati, že Ježíš Kristus jest zaslíbeným Vykupitelem, a marně proto že by kdo čekal vykupitele jiného; chtěl poučiti též, že církev od Krista založená jest oním královstvím messiášským, které v Starém zákoně bylo zaslíbeno, představenými jeho že nejsou židovští velekněží ani velerada, nýbrž apoštolé; ano chtěl ukázati též, že statky messiášské nezáležejí ve světské slávě a časném lesku, nýbrž že jsou předem duchovními, a prostředkem k dosažení jich že jest život ctnostný a cesta utrpení a přemáhání sebe. — Vzhledem k tomuto účelu svému upravil též spis svůj. Vybralť předem ze života Kristova právě takové děje, které byly v Starém zákoně předpověděny neb předobrazeny, a připomínaje neb uváděje rozličná místa prorocká, opět a opět ukazuje, že na Ježíši Kristu se vyplnilo, co proroci předpověděli o budoucím Vykupiteli. Aby pak nikdo nedal se másti Kristovou chudobou a jeho i vlastním utrpením, upozorňuje též na jeho slávu a podává důkazy jeho vyšší přirozenosti, vysvětluje jasněji, než který jiný evangelista povahu království messiášského a poměr jeho k bohovládě starozákonní, a poučuje o potřebě snášeti trpělivě utrpení a přemáhati sebe. Ačkoli pak postupuje celkem pořadem času, neřadí přece jednotlivých událostí vždy tak, jak udály se po sobě, nýbrž jak věcně hodí se k sobě a k jeho účelu. Ukázav totiž hned v prvních kapitolách, že Pán Ježíš pochází skutečně z toho rodu, z něhož Vykupitel podle proroctví měl vyjíti, a že narodil se z Panny, a to v Betlemě, jakož byl předpověděl jednak Isaiáš, jednak Micheáš, a vylíčiv, kterak již jako dítko byl od pohanských mudrců vyhledán a jako Bůh uctěn, od židů však zneuznán, ano od jejich krále i na smrt pronásledován, ale útěkem do Egypta zachráněn, popisuje ony děje, které předcházely bezprostředně veřejný život jeho. Učiniv tak vhodný úvod k dílu svému, líčí Krista jako učitele, divotvorce a zakladatele nového krá-

lovství, jenž poučiv a připraviv apoštoly, jakožto budoucí představené církve své, k náležitému zastávání úřadu jejich a vykonav dílo vykupitelské, udělil apoštolům poslání světové, by všecky národy učili a do jeho království přiváděli.

Vzhledem k tomu, že začíná evangelium své rodokmenem Krista jako člověka, zobrazuje se sv. Matouš obyčejně se symbolem člověka.

Nejstarší svědek, který jmenuje Matouše spisovatelem evangelia, jest sv. Papiáš, žák sv. Jana evangelisty. Po něm činí to sv. Ireneus, Tertullian a j. Jakési narážky na ně, ano i citáty či výroky uvedené z evangelia Matoušova buď doslovně neb více méně volně shledáváme již ve spise Učení dvanácti apoštolů, v listě sv. Barnabáše a v listě sv. Polykarpa († 107 neb 109), jenž byl též žákem sv. Jana evangelisty.

Jak patrno z výslovného svědectví řečeného Papia (U Euseb. H. E. 3, 29), Irenea (Adv. haer. 3, 1, 1.), Origena (U Euseb. H. E. 6, 25, 4), Eusebia (H. E. 3, 24, 6) a j., jakož i z povahy řeči v textě řeckém, Matouš napsal své evangelium nikoli jako ostatní evangelisté v řeči řecké, nýbrž v hebrejštině v širším slova smyslu, t. j. v aramejštině. Ale aramejský originál ten byl záhy, již v době apoštolské, v druhé polovici I. století přeložen do řečtiny. Patrno to mimo jiné z toho, že textu řeckého užili již sv. Otcové apoštolští: autor listu Barnabášova, Polykarp, Ignác muč., Klement Řím., jakož i z toho, že dle jednoho rukopisu syrského, přičítaného neprávem Eusebiovi Caesarejskému a chovaného v museu britském, bylo evangelium sv. Matouše v řeckém znění svém předmětem jednání na církevním sněmě konaném r. 119 v Římě pod papežem Xystem. Přeložil je nejspíše některý žák apoštolský možná pod nějakým dozorem a snad i ku pohnutce některého apoštola, a to byť ne otrocky doslovně, nýbrž poněkud volně, a byť ne dokonale, přece celkem zdařile a věrně tak, že překlad jeho jest náležitým zástupcem ztraceného originálu Matoušova aramejského co do obsahu jemu rovným. Důkazem toho jest jednak ono všeobecné uznání, jehož dle výpovědi Papiášovy dostalo se mu nejen od křesťanů maloasijských vůbec, nýbrž i od samého apoštola Jana, jednak to, že církev jej přijala a schválila jako spis sv. Matouše. — Rozděliti lze je ve 4 části: *a*) od 1, 1—4, 11; *b*) od 4, 12—14, 12; *c*) od 14, 13—20, 28; *d*) od 20, 29—28, 20.

Svaté evangelium Ježíše Krista podle sepsání sv. Matouše. [1])

KAPITOLA 1.

Rodokmen Ježíše Krista 1, 1—17.

1 Kniha rodu Ježíše Krista, syna Davidova, syna Abrahamova,
2 Abraham zplodil Isáka, Isák zplodil Jakuba, Jakub zplodil Judu a bratry

[1]) Nadpis tento není od sv. Matouše, jakož ani nadpisy ostatních knih novozákonních nepocházejí od jejich spisovatelů, nýbrž od těch, kteří je pořádali nejprve ve sbírku neb opisovali. První nadpisy byly zcela krátké, totiž „Podle Matouše“ neb „Evangelium podle Matouše“ při prvním evangelii, a podobně i při ostatních knihách. Později je rozšiřovali. Také rozdělení v části menší a větší nebylo původně, nýbrž později teprv zavedeno; ani nebylo vždy stejné. Rozdělení v nynější kapitoly pochází od Štěpána Langtona, profesora university

jeho. [3] Juda pak zplodil Faresa a Zaru z Tamary, Fares zplodil Esrona,
Esron zplodil Arama, [4] Aram zplodil Aminadaba, Aminadab zplodil
Naasona, Naason zplodil Salmona, [5] Salmon zplodil Booza z Rahaby.
Booz pak zplodil Obéda z Ruty. Obéd zplodil Jessea. [6] Jesse zplodil
Davida krále, David pak král zplodil Šalomouna z té, která bývala
Uriášovou, [7] Šalomoun zplodil Roboama, Roboam zplodil Abiama,
Abiam zplodil Asu, [8] Asa zplodil Josafata, Josafat zplodil Jorama,
Joram zplodil Oziáše, [9] Oziáš zplodil Joatama, Joatam zplodil Achaza,

---

pařížské, který zemřel r. 1228 jako kardinál a arcibiskup Cantenburský. Rozdělení v nynější verše pochází z r. 1551. od knihtiskaře Roberta Štěpána.

První část evangelia (1, 1—4, 11) obsahuje události z Kristova dětství a děje, které předcházely bezprostředně před veřejným životem jeho jako příprava k němu, a podává je tak, aby mysl čtenářů byla jimi již upozorněna i na vykupitelský úřad Ježíše Krista i na způsob, kterým lidstvo vykoupil. Evangelista totiž jednaje 1. o dětství Páně (kap. 1—2), podává

a) rodokmen Ježíše Krista (1, 1—17), kterým ukazuje způsobem pro tehdejší rodilé židy postačitelným, že Pán Ježíš pochází skutečně z potomků Abrahamových a z rodu Davidova, jak dle zaslíbení daných Abrahamovi a Davidovi Vykupitel měl vyjíti.

1. Kniha rodu jest tolik co rodokmen. Slova prvního verše nejsou nadpisem celého evangelia, nýbrž pouze prvního odstavce od v. 2—17. Výraz syn znamená zde potomka, jakož i jinde v Písmě sv. častěji.

3. Juda nebyl nejstarším, nýbrž čtvrtým synem Jakubovým. Jmenovati v rodokmenech ženy (matky) nebylo obyčejem u Židů. Přece však sv. Matouš jmenuje nejen Pannu Marii (v. 16.), kterou jakožto matku Vykupitelovu bylo nutno jmenovati, nýbrž i čtyři ženy jiné, Tamaru, Rahabu, Rutu (v. 5) a bývalou manželku Uriášovu Betsabee (v. 6), z nichž dvě, Rahab a Rut, byly původu pohanského (Jos. 2, 1; 6, 25; Rut 1, 4.), Tamar a Betsabee těžce se prohřešily proti čistotě (1. Mojž. 38, 12–18, 29; 2. Král. 11, 3—5), Rahab pak i nevěstkou byla. Učinil tak nejspíše proto, poněvadž chtěl upozorniti na zvláštní řízení božské prozřetelnosti, kterým Bůh i ženy pohanské a těžce se prohřešivší připustil za předky Vykupitelovy, snad aby tak již naznačil, že vykoupení lidstva jest svobodným konem božským, a že Vykupitel přišel ke spáse hříšníkův, a to pro všecky lidi, jak židy, tak pohany. — Spojku pak, řec. δὲ, lat. autem (v. 11. d) klade text řecký i latinský od jména Isák až do jména Jakub po každém jméně podmětném (Isák pak zplodil . . .).

4. Fares narodil se ještě v zemi Kanaan (palestinské), Naason však či Nahason byl již mezi těmi, kteří vyšli z Egypta (4. Mojž. 1, 7). Počítá se tedy na pobyt Israelitů v Egyptě pouze čtyři pokolení, počet to příliš malý na dobu 430 roků, po kterou dle Gal. 3, 13. trval onen pobyt v Egyptě; zvláště uváží-li se, že již Abraham uslyšev zaslíbení, že narodí se mu syn, podivil se jako věci přirozeně nepodobné pravdě, aby ještě jako stoletý dostal syna (1. Mojž. 17, 17). I zdá se proto, že zde bylo několik členů vynecháno, jak se dělo u Židů v rodokmenech častěji. Tomu-li tak, má výraz „zplodil“ před jménem Esron, neb Aram, neb Aminadab význam širší „zplodil skrze syna neb vnuka svého“.

5. Dle 3. Král. 6, 1. počala se stavba chrámová ve čtvrtém roce panování krále Šalomouna v 480. roce po vyjití Israelitů z Egypta. Odečteme-li od tohoto čísla 40 roků, které pobyli na poušti, 70 roků života Davidova a 4 roky, po které kraloval Šalomoun, než počal stavbu chrámovou, zbude 366 roků na dobu od dobytí Jericha do narození Davida. Také pro tuto dobu čítají se zde pouze 4 pokolení, počet to příliš malý pro dobu tak dlouhou. I zdá se proto, že také v tomto verši vynecháno jest několik členův, a to mezi Obédem a Jessem či Isajem, neboť o Boozovi praví se výslovně, že byl zplozen z Rahaby, o Obédovi, že zplozen byl z Ruty, a také o Jesseovi (Isajovi) jest známo, že byl vlastním otcem Davidovým.

8. Joram nebyl otcem, nýbrž prapradědem Oziášovým; zplodil jej tedy nikoli přímo, nýbrž nepřímo, totiž skrze svého pravnuka Amasiáše. Tři členy, totiž Joramova syna Ochoziáše, vnuka Joasa a pravnuka Amasiáše vynechal buď sv. Matouš aneb již sám autor oné listiny, z níž Matouš přejal tento rodokmen, a to nikoli nedopatřením, neboť vynechání podobné dělo se v židovských rodokmenech častěji, nýbrž úmyslně, nejspíše proto, že členové ti, jsouce potomky Jorama a jeho manželky Atalie, dcery krále Achaba, pocházeli po přeslici z rodu Achabova,

Achaz zplodil Ezechiáše, [10] Ezechiáš zplodil Manassa, Manasses
zplodil Amona, Amon zplodil Josiáše, [11] Josiáš pak zplodil Jechoniáše
a bratry jeho za stěhování babylonského. [12] A po stěhování babylon-
ském Jechoniáš zplodil Salatiele, Salatiel zplodil Zorobábele, [13] Zoro-
bábel zplodil Abiuda, Abiud zplodil Eliakima, Eliakim zplodil Azora,
[14] Azor zplodil Sadoka, Sadok zplodil Achima, Achim zplodil Eliuda,
[15] Eliud zplodil Eleazara, Eleazar zplodil Matana, Matan zplodil Jakuba,
[16] Jakub pak zplodil Josefa, muže Marie, z níž se narodil Ježíš, jenž

---

nad nímž Pán Bůh vyslovil kletbu pro zločiny páchané od Achaba a jeho manželky Jezabely. Kletby totiž vztahovaly se až na třetí i čtvrté pokolení.

11. stěhováním rozumí se tu odvádění Židů do zajetí babylonského. Počalo se za Joakima (r. 605 př. Kr.) a bylo dokončeno za Jechoniáše a Sedekiáše — Josiáš byl dědem Jechoniášovým; zplodil jej tedy nikoli přímo, nýbrž prostředečně, totiž skrze syna svého Eliakima, který vládl pod jménem Joakim 11 roků. Joakima vynechal sv. Matouš nejspíše proto, poněvadž nastoupil na trůn nikoli platným řádem o posloupnosti, nýbrž byv dosazen od egyptského krále Necha na místo svého bratra Joachaza, kterého Necho sesadil a do Egypta odvedl. — Jechoniáš měl pouze jednoho bratra, Sedekiáše. Mluvě tedy sv. Matouš o bratřích Jechoniášových, bere slovo bratr ve smysle širším o příbuzenstvu neb potomstvu vůbec jakož se děje v Písmě sv. častěji, a rozumí jimi také strýce Jechoniášovy, vlastní syny Josiášovy; činí to nepochybně proto, aby naznačil, že veškeré potomstvo Josiášovo dostalo se do zajetí (vyjma Joachaza, který byl odveden do Egypta, a Eliakima či Joakima, jenž zemřel v Palestině).

12. Jechoniáš (= Joachin) byl sice od krále Nebukadnezara (= Nabuchodonosora) vržen do žaláře (4. Král. 24, 15), ale jak souditi lze z Barucha 1, 3—7, do žaláře mírného, i mohl tedy míti syny (měl jich osm) již za své vazby, a ne, jak někteří myslí, teprve tehdy, když r. 37 po svém odvedení do zajetí byl od Evilmerodacha propuštěn na svobodu. Zorobábel byl synem Salatielovým i dle Agg. 1, 1. 12. 14; 2, 3. 24; Esdr. 3, 2. 8; 5 2; 2. Esdr 12, 1; Luk. 3, 27; v 1. Paral. 3, 17. 19. však zove se synem Fadaiovým nejspíše chybou opisovatelův, ač někteří myslí, že oboje tvrzení jest správné, potud totiž, pokud prý Fadaia byl vlastním, přirozeným otcem Zorobábelovým, Salatiel pak, jenž prý zemřel zanechav vdovu bezdětnou, otcem jeho zákonným podle zákona o manželství levirátním či povinném (Viz 5 Mojž. 25, 5; Mat. 22, 24. pozn.).

16. Josef nazývá se mužem Panny Marie, neboť po vůli Boží uzavřel s ní sňatek manželský. Dle sv. Otců řídil tak Bůh za tím účelem, aby bylo šetřeno cti Panny Marie i Pána Ježíše, jakož i aby Josef byl ochráncem Panny Marie a svědkem jejího panenství. Dle sv. Ignáce chtěl to Bůh také proto, aby tajemství vtělení Syna Božího zůstalo ještě skryto před satanášem. Ale i v manželství zachovali Josef i Panna Maria ustavičné panictví, žijíce spolu jako bratr se sestrou. — Josef nebyl přirozeným otcem Pána Ježíše, neboť Pán Ježíš byl počat způsobem nadpřirozeným přímou mocí božskou; proto sv. Matouš nepraví o něm: „Josef zplodil“, nýbrž „byl mužem Marie, z nížto se narodil Ježíš Kristus“. Poněvadž však mezi Josefem a Marií Pannou bylo uzavřeno řádné manželství, patřilo dítko Ježíš právem manželským nejen Panně Marii, nýbrž i sv. Josefu. Kdyby na př. Bůh na poli neosetém mimořádně způsobil přímou mocí svou velikou úrodu, patřila by zajisté úroda ta právem majetkovým tomu, komu patří pole, ačkoliv on pole neosel; a tak i když Bůh řádem nadpřirozeným požehnal manželství Josefa s Pannou Marií dítkem, patřilo dítko to právem manželským těm, čí bylo manželství, tedy nejen Marii, vlastní matce jeho, nýbrž i Josefovi, jenž s ní řádně manželství uzavřel a v jehož manželství dítko se zrodilo. A v tom též příčina, proč rodokmen vedený od sv. Matouše, kterýž jest vlastně rodokmenem Josefovým, mohl býti označen od něho (ve v. 1.) jako rodokmen Ježíše Krista, přes to, že Josef nebyl otcem jeho přirozeným. Poněvadž totiž Pán Ježíš podle lidské přirozenosti své patřil právem manželským také Josefovi, zákonnému otci jeho, proto rodokmen Josefův byl zároveň rodokmenem Kristovým. Jeden rukopis překladu starosyrského (Curetonský), 7 rukopisů starolatinských a čtyři minuskulní mají znění volnější, ale co do smyslu stejné, totiž: „A vzal Marii (k sobě) a čistotně zůstával s ní, až porodila syna svého a nazvala jméno jeho Ježíš“ Jeden však rukopis starosyrského překladu (sinajský, Syrus Sinaiticus) podává v. 16. takto: „Jakub zplodil Josefa; Josef, s nímž Panna Maria byla zasnoubena, zplodil Ježíše, jenž slove Kristus“. Text tento dal podnět k různým dohadům. Rationalisté dovolávali se ho

slove Kristus. [17] Všech tedy rodů od Abrahama až do Davida bylo
čtrnáct, od Davida až do stěhování babylonského rodů čtrnáct a od
stěhování babylonského až do Krista rodů čtrnáct.

Početí a narození Ježíše Krista. 1, 18—2, 1 a.

[18] Kristovo narození stalo se takto: Když matka jeho, Maria,
byla zasnoubena Josefovi, nalezena jest prve než se sešli, těhotnou
z Ducha svatého. [19] Josef pak, muž její, jsa spravedlivý, a nechtěje
postaviti ji na odiv, odhodlal se propustiti ji tajně. [20] Když však o tom

---

proti nadpřirozenému početí Pána Ježíše, jiní viděli v něm úmyslné porušení ve smyslu ebionitském aneb soudili, že alespoň rodokmen nepatřil původně k evangeliu Matoušovu, nýbrž připojen byl k němu z evangelia ebionitského. (Ebionité totiž podobně jako nynější rationalisté měli Ježíše za pouhého člověka přirozeným řádem zplozeného). Ale neprávem. Svědčiť proti všem názorům těm mimo jiné již to, že ponechán jest v. 18., který tak zřejmě vydává svědectví o nadpřirozeném početí Pána Ježíše. Neboť verše toho byl by žádný popírač nadpřirozeného početí nenapsal, ani žádný porušovatel ebionitský neponechal. Uznává to i Zahn, protestant orthodoxní, i Wellhausen, protestant liberální a jiní. Buď tedy syrský překladatel místa toho pojímal slovo zplodil (auled) ve smyslu otcovství zákonného (ve smyslu: Josef platil před zákonem a veřejností po právu manželském za otce Ježíšova, ač přirozeným otcem jeho nebyl), podobně jako u Jan. 1, 45., aneb řečené čtení jest chybou nahodilou, mající příčinu dílem ve volnosti překladu (který as původně zněl tak jako v Curetonském), dílem v bezmyšlenkovitosti opisovatele, který nepozorností a nedívaje se na každé slovo zvlášť podržel výraz auled (zplodil), jenž v předchozí části opakoval se několikráte. Domnívati se s Heerem (katolíkem), že řečené čtení syrského překladu sinajského jest původní (ve smyslu: „Dal se zapsat za otce, jakožto otec zákonem uznávaný“), jest taktéž zcela nesprávno; čelíť proti tomu všecky přečetné rukopisy ostatní, řecké i překladové, které mají čtení svrchu v textě podané.

17. Všech totiž zde vyjmenovaných rodů jest třikrát čtrnáct.

b) v. 18—25. Evangelista líče rozpaky, do kterých přišel Josef, když seznal, že snoubenka jeho stala se matkou, a způsob, kterým byl z nich vyveden od anděla, poučuje, že Pán Ježíš byl počat mocí božskou z Panny a narozen v Betlemě, jak bylo předpověděno.

18—19. Slova „prve než se sešli“ (totiž: v domě Josefově jako manželé) znamenají tolik co „prve než Josef přijal k sobě Marii jako manželku“ či „prve než s ní uzavřel sňatek manželský.“ Židé totiž neuzavírali sňatku manželského vždy hned jak se zasnoubili, nýbrž mnohdy několik měsíců, ba i celý rok po zasnoubení se. Podobně bylo též u Panny Marie a sv. Josefa. V tom čase pak, kdy Maria byla sice zasnoubena, ale ještě za manželku nepojata, obdržela od anděla radostnou zvěst, že se stane matkou Vykupitelovou, a obdrževši ji, odešla brzy na to do Judska navštívit svou tetu Alžbětu. Asi po třech měsících se vrátila (Luk. 1, 26—56). A tehdy nejspíše přihodilo se to, co se svrchu vypravuje. Josef zpozoroval, že snoubenka jeho stala se matkou a nevěda, kterak se to událo, přišel do rozpaků; neboť vnější okolnosti měly jej k tomu, aby soudil v nevěrnost její a jako nevěrnou udal ji úřadům, ale zbožnost a ctnost její bránily mu, aby nepřipouštěl si takového podezření a neuváděl nevěsty své v lehkost. Jsa však muž spravedlivý, chtěl i šetřiti cti Panny Marie i vyhověti zákonu, který zavrhoval nevěrnost u snoubenců právě tak jako u manželů. Ustanovil se proto na tom, že propustí Marii tajně ze závazku snubního, aby mohla se provdati za jiného. Maria zajisté zpozorovala na něm jakýsi nepokoj a zármutek a znala též jeho příčinu, přece však neřekla mu, kterak se stala matkou; neboť by tím prozradila sama nesmírnou onu důstojnost, na kterou ji Bůh povýšil. A v tom bránila jí pokora její. Ponechala proto vše Bohu, pevně doufajíc, že Bůh sám vyloží Josefovi tajemství vtělení Syna Božího, jako byl poučil o tom Alžbětu. A důvěra ta nezklamala jí. — Josefa nazývá již mužem (v. 19) a Pannu Marii jeho manželkou (v. 20), ač ještě v manželství nebyli; neboť snoubenci měli táž práva a tytéž povinnosti jako manželé, a proto snoubenka zvala se také někdy již manželkou (5. Mojž. 22, 22. 23) a snoubenec mužem.

20—21: Anděl řekl, že z Ducha sv. jest to, co v Marii se počalo, poučuje tak, že se stala matkou nikoli způsobem přirozeným, nýbrž nadpřirozeným, to jest: mocí božskou. Touž všemohoucností totiž, kterou Bůh učinil z ničeho svět

přemýšlel, hle, anděl Páně ukázal se mu ve snách a řekl: „Josefe, synu Davidův, neboj se přijmouti Marii, manželku svou; neboť co se v ní počalo, z Ducha svatého jest. [21] Porodí pak syna a nazveš jméno jeho Ježíš (Spasitel), neboť on spasí lid svůj od hříchů jejich.“ [22] Toto pak všecko stalo se, aby se naplnilo, co bylo pověděno od Pána

---

a z hlíny tělo Adamovo, touž všemohoucností — pouhou vůlí svou — učinil v životě Panny Marie tělo Pána Ježíše a stvořiv z ničeho duši, spojil ji s ním v lidskou jeho přirozenost, s kterou spojil se ihned Syn Boží se svou přirozeností božskou, takže potom lidská a božská přirozenost byly při něm spojeny v jedné, a to božské osobě, nerozdílně a nesmíšeně. Vtělení to stalo se působením Boha trojjediného, tedy působením všech osob božských, přece však přičítá se Duchu sv.; neboť vtělení Syna Božího jest dílem lásky Boží k lidem; díla lásky však přičítají se podle mluvy biblické Duchu sv. — Panna Maria byla ovšem matkou toliko člověčenství Kristova; vždyť božství nerodí se. Poněvadž však ten člověk Ježíš, jehož počala a porodila, nebyl ani okamžik pouhým člověkem, nýbrž též Bohem, takže porodila bohočlověka, slove právem a jest Rodičkou Boží.

22. t. skrze proroka Isaiáše 7, 14 Jméno Ježíš jest hebrejské, znamená tolik co spasitel. -- Slovy těmito zaslíbil Bůh ústy Isaiášovými před králem Achazem, že v rodě Davidově narodí se Vykupitel z panny jako z panny, t. j. řádem nadpřirozeným, a zaslíbil to na znamení, že královský dům Davidův nebude vyhuben od spojených králů, syrského a israelského. Král syrský totiž Rasin a israelský Pekah, spojivše se spolu proti Achazovi, králi judskému (742—727), přitáhli k Jerusalemu v úmyslu, že královský rod Davidův vyvrátí a syna jakéhosi pohana Tabeela učiní králem judským. Úmysl ten však Bůh nemohl nechati provésti, neboť čelil proti zaslíbením, která dal Davidovi, zejména v příčině věčného kralování jednoho z potomků jeho, Vykupitele světa. Když tedy Achaz v úzkostech svých pomýšlel již na to, že požádá krále assyrského za pomoc, poslal k němu proroka Isaiáše, aby mu oznámil, že spojeni králové nezvítězí nad ním, nýbrž úplně poraženi budou. Aby pak tím spíše vzbudil v něm důvěru v Boha, vyzval ho Isaiáš jménem Božím, aby si vyžádal nějaký zázrak jako znamení, že se skutečně vyplní, co Bůh skrze něho slíbil. Ale Achaz, jsa již příliš oddán modlářství, spoléhal více v pomoc krále assyrského, nežli v zaslíbení Hospodinovo. Aby tedy nebyl snad nucen změniti své smýšlení, kdyby se vyplnil zázrak, kterého by si přál, nežádal znamení žádného. Avšak věc, o kterou běželo, netýkala se pouze Achaza, nýbrž celého rodu Davidova. Praviltě na to Isaiáš jménem Hospodinovým: „Slyšte tedy, (členové) domu Davidova! Jest vám málo roztrpčovati lidi, že i Boha mého roztrpčujete? Proto sám Hospodin dá vám znamení: Aj, panna počne a porodí syna, a nazvou ho jménem Emanuel (= S námi Bůh, Bohočlověk, Vykupitel, jenž lidem milost zasloužil). Jako znamení tedy, že královský rod Davidův nebude vyhuben od spojených králů, dal Bůh zaslíbení, že z rodu toho narodí se Vykupitel z panny jako z panny, způsobem nadpřirozeným. A v tom smyslu uvádí je sv. Matouš tvrdě, že zaslíbení to se vyplnilo početím a zrozením Ježíše Krista z Panny Marie. Ovšem někteří tvrdí, že nelze vhodně pannou od Isaiáše řečenou rozuměti Pannu Marii, ani slova jeho vykládati o nadpřirozeném početí a zrození Panny Marie; neboť početí a zrození toto stalo se až po sedmi stech letech od smrti Achazovy, kdy válka s králem israelským a syrským byla již dávno ukončena, za Isaiáše však běželo prý o znamení, z něhož by Achaz poznal, že nebude poražen, a tedy musilo prý dané znamení záležeti v něčem takovém, co by se vyplnilo ještě před ukončením války té, tedy co nejdříve. Ale tvrdí to neprávem. Neboť třeba si všimnouti, že Achaz odmítl znamení, když Isaiáš ho vyzval, aby nějakého žádal, a že proto Isaiáš, osloviv na to z vůle Boží rod Davidův, nedal řečeného znamení tak Achazovi, jako celému rodu Davidovu, o nějž běželo, jakoby byl řekl: Neboj se, rode Davidův, spojení králové nevyhladí tebe; znamením toho jest, že ještě nepřišel Vykupitel, kterého Bůh slíbil Davidovi poslati z rodu jeho, a který, jak nyní jménem Božím předpovídám, bude počat a zrozen z panny (jako panny) a podstatou svou bude Emanuel-Bohočlověk. Poněvadž tedy znamení to bylo dáno v řečeném smyslu celému rodu Davidovu, nebylo zajisté třeba, aby se vyplnilo co nejdříve, spíše právě z toho, že se nevyplnilo již tehdy, mohli a měli potomci Davidovi čerpati přesvědčení, že rod jejich nebude vyhuben od králů spojených. Neprávem proto říkají někteří, že sv. Matouš uvedl slova prorokova v jiném smyslu, než ve kterém je proslovil Isaiáš, neboť jak evangelista, tak Isaiáš vztahovali je k Vykupiteli a jeho nadpřirozenému početí a zrození z Panny.

skrze proroka slovy: [23] „Aj, panna počne a porodí syna a na-
zvou ho jménem Emanuel“, to jest (v překladě) „S námi Bůh.“
[24] Probudiv se pak Josef ze sna, učinil, jak mu přikázal anděl Páně.
I přijal manželku svou, [25] ale nepoznal ji, až porodila syna svého
prvorozeného, a nazval jméno jeho Ježíš.

KAPITOLA 2.

Příchod mudrcův od východu, 2, 1—12.

[1] Když tedy Ježíš narodil se v Betlemě judském za dnů Heroda
krále, hle mudrci od východu přišli do Jerusalema, [2] řkouce: „Kde

---

24. Uzavřel totiž s Pannou Marií řádné manželství.

25. Poznámkou touto upozorňuje evangelista znova, že Pán Ježíš nebyl počat způsobem přirozeným. Pravé však, že Josef nepoznal Panny Marie, až porodila syna svého prvorozeného (Pána Ježíše), nikterak netvrdí tím, že by ji byl poznal tělesně po narození Páně, a že by tedy Panna Maria byla měla dítky ještě jiné, přirozeným řádem zplozené. Nepoť spojka až, až do nepoukazuje podobně, jako spojka prve než, k ničemu jinému, než k tomu, co se stalo nebo nestalo do jistého okamžiku, a nic netvrdí ani nepopírá o tom, co se stalo později. Když na př. v 2. Král. 6, 23 praví se, že Micholi, dceři Saulově, nenarodil se syn až do dne smrti její, nikdo nebude rozumně souditi z toho, že se jí narodil syn po její smrti. A tak i sv. Matouš slovy svrchu uvedenými netvrdí nic jiného, leč to, že před narozením Páně Josef nepoznal tělesně Panny Marie; o tom, zda poznal ji po narození Kristově, vůbec nemluví, a to proto, poněvadž nepodává životopisu ani Panny Marie, ani svatého Josefa, nýbrž život Pána Ježíše, a to za tím účelem, aby ukázal o něm, že jest Vykupitelem v Starém zákoně zaslíbeným, a z té příčiny běží mu na tomto místě předem a jediné o to, aby dokázal, že Pán Ježíš byl počat způsobem nadpřirozeným z Panny, a tedy že jest ten, k němuž již Isaiáš poukazoval slovy: Aj panna počne a porodí syna atd. Pána Ježíše nazývá prvorozeným synem Panny Marie nikoli proto, že by Panna Maria byla měla ještě jiné dítky později rozené, nýbrž že byl jednorozeným či jediným synem jejím; neboť slovo prvorozený (řecké prototokos) odpovídá hebrejskému slovu bekór, kteréž po výkladě Boha samého (2. Mojž. 13, 2) znamenalo prvorozence vůbec, nehledíc k tomu, zda ještě jiný narodí se po něm, tedy i prvorozence i jednorozence. Vzhledem k tomu nazval sv. Pavel (Žid. 1, 6) Pána Ježíše i prvorozencem Boha Otce, ač jest jisto, že Bůh nemá jiného syna soupodstatného. V Novém zákoně mluví se sice na několika místech o bratřích, ano i o sestrách Páně, ale nikde nerozumějí se jimi jeho bratři ve vlastním, nýbrž v širším slova smyslu, t. j. jeho příbuzní, dítky totiž Alfea a jeho manželky Marie, která dle Jan. 19, 25. byla sestrou, t. j. snad příbuznou neb švakrovou Panny Marie. Nazývajíť se v Písmě sv. mnohdy bratry i příbuzní a švakrové i přátelé.

c) 2, 1—23. Evangelista vypravuje o příchodě mudrců, útěku do Egypta, zavraždění dítek betlemských, návratu z Egypta a usídlení se v Nazaretě, a tak upozorňuje nejen na náplň toho, co ve smyslu předobrazném pověděl Oseáš (11, 1) o Vykupiteli slovy: „Z Egypta povolal jsem syna svého,“ nýbrž i na děje, které byly jakousi předzvěstí toho, že Pán Ježíš bude jako Vykupitel od židů zneuznán a zavržen, od pohanů však uznán a přijat.

2. 1. Míní se Herodes Veliký, syn Antipatra Idumejského, jenž byv 37 roků před Kristovým narozením jmenován králem židovským, r. 34 př. Kr. Jerusalema se zmocnil a panovav potom 34 roky, zemřel nedlouho po Kristově narození, krátce před velikonocemi, dle obyčejného mínění r. 750, spíše však až r. 753 po založení Říma. (Viz pozn. k Luk. 2, 7.) — Mudrci, o nichž svrchu je řeč, či magové, jak je nazývá evangelista v řečtině, byli vznešení a učení pohané, pocházející nejspíše z Persie, kteří zabývali se vědami přírodními, zvláště hvězdopravectvím či předpovídáním budoucnosti, jmenovitě osudů lidských, z běhu a vzájemné polohy hvězd, a požívali všeobecné vážnosti. Pozdější podání nazývá je králi, ač jimi nebyli, alespoň ne v obvyklém smyslu slova. Možná však, že byli pohlaváry některých rodův a pro svou učenost požívali veliké vážnosti i u krále a byli jeho rádci, a odtud vyvinulo se podání, že byli králi. Kolik jich bylo, evangelista nepraví: podání však udává, že byli tři; a že podání to jest

jest ten novorozený král židovský? Neboť viděli jsme hvězdu jeho na
východě, i přišli jsme poklonit se jemu.“ 3 Uslyšev to král Herodes,
vzrušil se, a všechen Jerusalem s ním. 4 I shromáždiv všecky vele-
kněze a znalce Písma v lidu, tázal se jich, kde se má Vykupitel na-

---

pravé, lze souditi již z počtu darů, které obětovali. Jména jejich objevují se nejprve v jistém rukopise ze VII. stol. neb z počátku VIII. stol., a to Bithisarea, Melichior a Gathaspa. Od IX. st. však zobecněla jména Kašpar, Melichar, Baltasar. Není tedy jisto, jak se původně jmenovali. Podání označilo je jmény, poněvadž chtíc je uctívati, vidělo potřebu nějak je jmenovati. Vybralo pak jména taková, která, zdá se, že poukazují k potomkům synů Noemových. Neboť jméno Kašpar upomínajíc na moře Kaspické, poukazuje k potomkům Jafetovým, kde se usadili Jafetovci, jméno Melchior (Melichar), znamenajíc tolik co král světla, poukazuje ke krajinám poledním, k Egyptu a Ethiopii, kde se usadili potomci Chámovi. Baltasar pak jsouc jméno chaldejské, které bylo dáno v Babylonii Danielovi, poukazuje k Babylonii, kde byli potomci Semovi. Hvězda, která se jim ukázala na východě, nebyla obyčejná, ani nebyl to povětroň neb vlasatice neb jiný zjev přirozený, jak někteří myslili, nýbrž zvláštní zjev světelný, jen k tomu konci od Boha stvořený, aby dala se mudrcům známost o Kristově narození. Patrno to z toho, že jediné s tímto výkladem srovnává se to, co sv. Matouš praví o hvězdě mudrců, že totiž šla před nimi, že stanula nad jistým domem, a to tak nízko, že mudrci poznali, v kterém domě jest Spasitel, ať nedíme nic o tom, že jdouc od Jerusalema k Betlemu pohybovala se směrem opačným tomu, kterým vidíme pohybovati se tělesa nebeská. Předpokládá se sice výkladem tímto zázrak; ale učinil-li Bůh nesmírný onen zázrak vtělení Syna svého, bylo zajisté přiměřeno velebnosti jeho, aby jiným zázrakem menším oznámil jej těm, pro něž Syn Boží se vtělil: i židům i pohanům. Židům, kteří ctíce Boha pravého, užívali v té příčině dobře svého rozumu, oznámil jej skrze bytosti rozumné, skrze anděly (Luk. 2, 9, 14), i bylo zcela vhodno, aby pohanům, kteří neznajíce a nectíce pravého Boha, neužívali v té příčině svého rozumu dobře, oznámil jej tvorem nerozumným. — Kterak z té hvězdy poznali, že se Vykupitel narodil, vysvětlí se takto: V Starém zákoně byla dána četná proroctví o budoucím Vykupiteli, a ta vešla v známost také u pohanů, jmenovitě od té doby, kdy Židé dostali se do zajetí a kdy počali se usazovati mezi jinými národy. Proroctví ta znali zajisté jistou měrou také mudrci, mezi nimi i to, které Balaam pověděl slovy: „Vychází hvězda z Jakoba, povstává žezlo z Israele; pobije knížata moabská a zahubí všecky syny Setovy“ (4. Mojž. 24, 17). Z toho učinili si mínění, že jakási zvláštní hvězda objeví se na nebi, až se narodí Vykupitel, a učinili si je tím spíše, poněvadž jako astrologové či hvězdopravci drželi se zajisté mínění tehdy rozšířeného, že při narození velikého muže objevuje se hvězda zvláštní jasnosti. Bůh proto, chtěje oznámiti jim, že se Vykupitel narodil, použil mínění jejich a učinil na obzoru světlo zvláště jasné, neobyčejné. A mudrci zpozorovali je zajisté hned, a vědouce, že tu dobu má podle proroctví již přijíti z Judska král, jenž by ujal vládu nad celým světem, přišli ihned zcela pochopitelně na myšlenku, že král ten — Vykupitel světa — již se narodil. Bůh pak utvrdil je v myšlence té zvláštním vnuknutím, povzbuzuje je zároveň, aby vyhledali novorozeného krále a uctili jej. A oni uposlechnuvše vnuknutí a puzeni jsouce vlastní tužbou srdce svého, dali se na cestu. Brzy však ztratila se jim hvězda, snad již ve vlasti jejich; lze to alespoň souditi z veliké radosti, kterou pocítili, když ukázala se jim zase na cestě z Jerusalema do Betlema (v. 9). Ale oni nepotřebovali na cestě vůdce tak mimořádného; neboť z proroctví věděli, že král onen vyjde z Judska. Brali se proto do Judska, a to do Jerusalema jakožto města hlavního. Neboť nevěděli o proroctví Micheášově, dle něhož Vykupitel měl se naroditi v Betlemě.

3. Herodes příjmím Veliký poznal dobře, že běží o krále všeobecně očekávaného, o Vykupitele, ale představoval si ho jako panovníka světského, proto bál se, aby nebyl připraven o trůn, a vzrušil se; s ním rozrušili se též obyvatelé jerusalemští, neboť jedni strachovali se bouří a převratů politických, jaké myslili, že nastanou při příchodě Vykupitelově, jiní, znajíce krutost Herodovu, báli se krveprolití od něho, jiní cítili s Herodem a báli se o něho, poněvadž se jim líbily velkolepé podniky jeho.

4. Velekněží rozumějí se nejvyšší kněz (velekněz úřadující) a představení 24 tříd kněžských, ve které bylo veškeré kněžstvo židovské rozděleno. Nejvyšší kněz (hlava všech kněží a levitů) měl sice podle zákona zastávati úřad svůj do-

roditi. [5] Oni pak řekli jemu: „V Betlemě judském; neboť takto jest
psáno skrze proroka: [6] A ty, Betleme, území judské, nikoli
nejsi nejmenší mezi knížecími městy judskými: neboť
z tebe vyjde vévoda, který bude spravovati lid můj
israelský.“ [7] Tu Herodes, povolav tajně mudrce, vyptal se jich
bedlivě na čas, kdy hvězda svítila, [8] a poslav je do Betlema, řekl:
„Jděte a ptejte se pilně po dítěti a když je naleznete, zvěstujte mi,
abych i já přijda poklonil se jemu.“ [9] Oni pak vyslechnuvše krále,
odjeli; a hle, hvězda, kterou byli uzřeli na východě, předcházela je,
až přišedši stanula nad místem, kde bylo dítě. [10] Uzřevše hvězdu, za-
radovali se radostí velmi velikou. [11] I vešedše do domu, nalezli dítko

---

životně, ale Římané nedbajíce toho, sesazovali je nezřídka, ale i sesazený kněz nejvyšší podržel svůj předešlý titul. — Znalci Písma či zákoníci byla zvláštní třída neb zvláštní stav židů, který zabýval se studiem a vykládáním Písma sv. Starého zákona, zejména zákona mojžíšského a užíváním ho v jednotlivých případech. Byli roztroušeni po celé Palestině a požívali veliké vážnosti. Někteří byli členy velerady neb jiného soudu, menšího, jiní vyučovali zákonu neb byli rádci lidu v právních věcech veřejných i soukromých. V Novém zákoně, zvláště u sv. Matouše, slují obyčejně γραμματεῖς, grammatejs, literáti t. j. znalci Písma; poněvadž činnost jejich vztahovala se hlavně k zákonu (Božímu, mojžíšskému), sluli též jmenovitě u sv. Lukáše νομικοί (nomikoj) zákoníci či znalci zákona, právníci, a pokud zákonu učili, nazývali se i νομοδιδάσκαλοι (nomodidaskaloj), učitelé zákona. V prvních dvou případech budeme překládati slovem zákoník, hlavně proto, aby se předešlo možné neporozumění, jakoby znalec Písma byl něco jiného než zákoník neb znalec zákona. Pouze tam, kde v textu přihlíží se hlavně k jejich znalosti zákona, jako svrchu ve v. 4., užijeme výrazu znalec Písma.

5. 6. Odpověděli tak hned, nehledavše v knihách; neboť znali Písmo sv., jmenovitě proroctví messiášská z paměti. Proroctví Micheášovo (5, 2) uvedli nikoli doslovně, nýbrž volně, ale co do smyslu správně.

7. Myslil nepochybně, že hvězda svítila jim trvale, i chtěl proto z doby, po kterou hvězda svítila, seznati stáří novorozeného krále onoho, jednak aby zvěděl, zda nehrozí mu nebezpečenství z prodlení, jednak, aby pojistil si vodítko k vypátrání dítka.

11. Panna Maria a sv. Josef nebyli již ve chlévě (jeskyni), ve kterém se Pán Ježíš narodil, nýbrž v některém domě betlemském — Ačkoli mudrci viděli před sebou toliko dítko chudé, vzdávali mu přece poctu božskou. Byliť hvězdou a ovšem i působením Boží milosti přivedeni k víře, že to není pouhý člověk, nýbrž také Bůh. Obětovali mu dary, neboť bylo na východě obyčejem nepřicházeti před krále bez darů. Zdali si byli vědomi významu svých darů, není jisto, ale sv. Otcové vykládají, že zlatem uctili Kristovu důstojnost královskou, kadidlem jeho božství, myrrhou či vonnou pryskyřicí, které se užívalo k balsamování mrtvol, jeho přirozenost lidskou. — Kolik dní uplynulo od narození Páně do příchodu mudrců a zejména, zda-li mudrci přišli před obětováním Páně (či před 40. dnem po narození Páně), anebo až po něm, nelze říci s jistotou. Neboť sv. Matouš vypravuje pouze o příchodě mudrcův a pomlčuje o obětování Páně; sv. Lukáš pak líčí pouze obětování Páně a pomlčuje o příchodě mudrců. Není proto jisto, v kterém pořádku události se tyto děje za sebou. V církvi byl sice záhy slaven svátek Zjevení Páně, ve kterém se připomínal příchod mudrců. Ale není známo, zdali církev vyvolila ten den pro řečený svátek na základě bezpečného podání, že toho dne v měsíci přišli mudrci od východu, anebo z důvodu jiného. Ve 4. stol. bylo ovšem rozšířeno mínění, že mudrci ti přišli 13. dne po narození Páně (6. ledna), a ono udržovalo se potom dále jako starobylé podání. Poněvadž však není jisto, na jakém základě podání to vzniklo, nelze ani z něho usuzovati nic bezpečného o době, kdy přišli mudrci, a to tím méně, poněvadž vedle něho vyskytalo se již od 4. st. tu a tam také mínění, že přišli až po obětování, ano snad až dva roky po narození Páně.

Za naší doby tvrdí vykladači většinou, že mudrci přišli až po obětování Páně, a to buď hned, jak myslí jedni, aneb až dne 6. ledna roku následujícího, jak vzhledem k řečenémn podání domnívají se jiní. Na odůvodněnou svého náhledu uvádějí 1. že za třináct dní nemohli mudrci přibýti do Betlema z krajin tak vzdálených; 2. že Herodes nebyl by čekal tak dlouho, skoro 4 týdny, se za-

s Marií, matkou jeho, a padše, klaněli se jemu, a otevřevše poklady své, obětovali mu dary: zlato, kadidlo a myrrhu. [12] A dostavše napomenutí ve snách, aby se nevraceli k Herodovi, navrátili se jinou cestou do země své.

---

vražděním dítek betlemských; 3. že Panna Maria nebyla by mohla jíti potom bezpečně do Jerusalema k obětování; 4. že, dostavši od mudrců zlato, nebyla by obětovala oběti chudých, dvou hrdliček neb dvou holoubátek. Také k tomu poukazují 5., že Herodes dal zabíti chlapce do dvou let, a to vzhledem k času, na který se byl vyptal od mudrců, jakož i k tomu, že na starých vyobrazeních v katakombách představuje se Pán Ježíš při příchodě mudrců již jako dítko větší, a to jest prý důkazem, že tehdy uplynul delší čas od narození Páně.

Než jakkoli jsou vážné důvody tyto, nepřesvědčují přece. Neboť a), ať nehledíme k tomu, že na velbloudech mohli již v 10 dnech vykonati cestu 1100 km, až z Babylonie, není pravdě nepodobno, že hvězda objevila se jim hned při vtělení Páně, a že tedy měli dosti času i na přípravy i na cestu a mohli zcela pohodlně již dne 13. po narození Páně býti v Betlemě, jak udává podání; b) Herodes pak mohl domnívati se, že mudrci nic nenalezli a styděli se proto jíti k němu, aby se jim nevysmál, že na pouhý přelud nějaký vážili cestu tak dalekou, a proto, nechtěje utráceti hned dítky pro pouhou domněnku cizinců neznámých, mohl zcela pochopitelně i při kruté povaze své čekati a zatím snad i potají pátrati, zdali pravda jest, co řekli mudrci, a to tím spíše, poněvadž vzhledem k mládí domnělého soka svého věděl, že nebezpečenství ještě nehrozí Lze domnívati se tak zcela právem, poněvadž dle sv. Matouše Herodes žádal, aby se navrátili k němu pouze, když dítko najdou, či spíše dle textu řeckého, kdyžby dítko nalezli. Potom ovšem, když po obětování Páně roznesla se pověst o dítku a dostala se až k němu, a on seznal, že mudrci měli pravdu, rozhněval se nad tím, že nedostáli slovu, a chtěje rozhodně dítko usmrtiti, nečekal déle, nýbrž dal ihned utratiti dítky betlemské. c) Že Panna Maria šla do chrámu bezpečně ještě po odchodě mudrců, není s podivením. Vždyť ani ona nevěděla o úmyslech Herodových, ani toho, kdo ji snad potkal, nenapadlo, že dítko její jest oním králem, jehož Herodes tak se obává. d) Také není proti mysli, že obětovala obět chudých; neboť ať nehledíme ani k tomu, že není jisto, v jaké formě bylo zlato dáno, Maria dobře věděla, že mudrci obětovali dary své jejímu dítku jako zaslíbenému Vykupiteli a králi světa; proto neužila jich pro sebe, aniž šetříc vlastních věcí podala z nich obět očistnou, nýbrž obětovala je nejspíše jako obět zvláštní mimo předepsanou obět očistnou. e) Herodes dal ovšem zabiti chlapce betlemské od dvou roků níže; ale z toho nejde, že dítko Ježíš bylo tu dobu již tak staré. Neboť Herodes zajisté nadsadil hodně, aby tím spíše došel svého účelu a dal proto usmrtiti starší i mladší dítky, než byly ty, k nimž poukazovalo první objevení se hvězdy. Jestli tedy hvězda objevila se již při vtělení se Pána Ježíše, a Herodes několik měsíců nadsadil, vyloží se, proč dal usmrtiti dítky od dvou let níže, a to tím spíše, poněvadž slova „ode dvou let“ netřeba bráti přesně o těch, kterým již byly plné dva roky, nýbrž o těch, kterým šel teprv druhý rok. f) Konečně co se týká starých vyobrazení, jest sice pravda, že všecka až na jedno, představují Krista již jako dítko dospělejší, ale tím se nic nedokazuje; neboť ať nehledíme k tomu, že alespoň na jednom jest zobrazen přece jako dítko malé, zavinuté, v obrazech těch jeví se taková rozmanitost, že z nich nic vyvoditi nelze. Vždyť na několika z nich představuje se Pán Ježíš i jako dítko čtyř- neb pětileté, a přece nikdo nebude z toho souditi, že mudrci přišli až po 4—5 letech. — Označuje-li však sv. Matouš dobu příchodu mudrců pouze slovy „když se Ježíš narodil“, nechce zajisté tím říci, že přišli až dlouhý čas po narození jeho. A praví-li, kterak otázkou jejich byl polekán Herodes a celý Jerusalem s ním, a kterak velekněží a znalci Písma odůvodňovali svou odpověď o místě narození Kristova výrokem proroka Micheáše, dává tím zajisté na jevo, že při příchodu mudrců ještě nikdo v Jerusalemě nevěděl o narození Kristově, a tedy že ještě Pán Ježíš obětován nebyl. Neboť po obětování Páně „mluvila o něm Anna všechněm, kteří očekávali vykoupení israelského“ (Luk. 2, 28). Uvážíme li tedy tyto věci a přihlédneme-li ještě k tomu, že dle sv. Justina, světce i rodištěm i věkem velice blízkého apoštolům, přišli mudrci od východu hned jak se narodil Pán Ježíš, nemůžeme, než dáti přednost náhledu, dle něhož mudrci přišli již před obětováním Páně:

Útěk do Egypta. 2, 13—15.

[13] Když pak odešli, hle anděl Páně ukázal se ve snách Josefovi
a řekl: „Vstaň a vezmi dítě i matku jeho a utec do Egypta, a buď
tam, až povím tobě; neboť Herodes bude hledati dítěte, aby je za-
hubil." [14] On pak vstav, vzal dítě i matku jeho v noci a odešel do
Egypta, [15] a byl tam až do smrti Herodovy, aby se naplnilo, co bylo
pověděno od Pána skrze proroka slovy: „Z Egypta povolal
jsem syna svého."

Zavraždění dítek betlemských. 2, 16—18.

[16] Tu Herodes vida, že byl oklamán od mudrců, rozhněval se
náramně, a poslav (vojíny), dal usmrtiti všecka pacholata, která byla
v Betlemě i ve všech končinách jeho ode dvou let a níže podle času,
který vyzvěděl na mudrcích. [17] Tehdy se naplnilo, co bylo pověděno
skrze proroka Jeremiáše slovy: [18] „Hlas v Rámě slyšen jest,

---

15 Do Egypta velel jim Bůh jíti ovšem také proto, poněvadž to byla země nejbližší z těch, které nepatřily pod vládu Herodovu; tam utíkali se Židé častěji a bylo jich tam mnoho usazeno; tam chtěl i Vykupitel světa pobýti. Ale to byla pouze vedlejší a nižší příčina. Hlavní a vyšší příčina, proč to Bůh přikázal, byla dle neomylného výkladu sv. evangelisty v tom, že chtěl, aby se naplnilo proroctví: „Z Egypta povolal jsem syna svého." Slova ta proslovil prorok Oseáš v literním smyslu sice o národě israelském, který jako národ vyvolený nazývá se mnohdy v Písmě sv. synem Božím; avšak jak evangelista sám vykládá, v předobrazném smyslu pověděl je o budoucím Vykupiteli, předpovídaje jimi, že Spasitel světa uteče se za hrozícího nebezpečenství života do Egypta a odtud zase svým časem vrátí se zdráv za spolupůsobení andělova, podobně jako kdysi rodina Jakubova utekla se tam za hrozícího nebezpečenství hladu a vzrostši v národ, vyvedena byla odtud mocí božskou. Mělo zajisté pobytem Kristovým v Egyptě býti naznačeno, že jest Vykupitelem nejen židů, nýbrž i pohanův, a učitelem těch, kteří musí kráčeti po cestě utrpení a kříže. Zároveň měla tím posvěcena býti půda egyptská, jako na záruku, že tam co nejdříve se ujme a zkvétati bude víra Kristova. — Dle podání pozdějšího usadili se prý v Matarii nedaleko nynějšího města Kairo.

16. Událo-li se obětování Páně (Luk. 2, 22—39), jak myslíme až po příchodě mudrců, udála se věc takto: Po obětování Pána Ježíše roznesla prorokyně Anna zprávu, že se Vykupitel již narodil. Zpráva dostala se také k Herodovi. A tu on seznav, že mudrci měli pravdu, a že nedali mu zprávy o dítku, ač je nalezli, cítil se tím oklamána a potupena od nich; i rozhněval se proto a chtěje rozhodně domnělého osobovatele trůnu usmrtiti, poslal vojíny, aby zavraždili všecka pacholata do dvou let jak v Betlemě, tak v okolí. Myslilť že mezi nimi bude usmrcen také Pán Ježíš. Nebylo však těch chlapcův usmrceno celkem mnoho, jak se někdy myslí, nýbrž jen as 15—20. Neboť Betlem bylo město malé a nevelké byly i jeho končiny či území k městu patřící; nebylo tam tedy zajisté více chlapců toho věku. Ptá-li se někdo, proč Bůh dopustil aby dítky ony byly zavražděny, nelze ovšem říci, než že Bůh nebrání svobodné vůli člověka, a že nevyzpytatelni jsou soudové jeho. Možná, že dopustil to proto, poněvadž Betlemští odepřeli s počátku pohostinství svaté rodině. Jisto však jest, že pro dítky byla smrt ona prostředkem k blahu nepomíjejícímu. Neboť ony byly první z těch, kteří vydaly Kristu svědectví prolitím krve své a jsou proto ctěny v církvi jako mučedníci.

17—18. Jako častěji, tak i nyní užívá evangelista Matouš příležitosti, aby upozornil na náplň starozákonního proroctví. Uvedl však výrok, který opět jen potud jest proroctvím, pokud bere se ve smyslu předobrazném. Neboť ve smyslu literním vztahuje se k odvedení Židů do zajetí babylonského. Tehdy totiž porušili Židé přestupováním zákona úmluvu s Bohem, a Bůh potrestal je za to tím, že byli odvedeni do zajetí. I stal se proto všeobecný nářek, který prorok Jeremiáš líčí tím způsobem, že představuje pramáteř Židů Ráchel, jako by ona, vstavši z hrobu, plakala nad záhubou svých synů. Ale nářek ten byl dle neomylného výkladu sv. Matouše zároveň předobrazem nářku nad záhubou mnohem

pláč a kvílení mnohé: Ráchel to plačící synů svých; a nedávala se potěšiti, poněvadž jich není."

Návrat z Egypta. 2, 19—23.

19 Když pak umřel Herodes, hle anděl Páně ukázal se ve snách Josefovi v Egyptě 20 a řekl: „Vstaň a vezmi dítě i matku jeho a jdi do země israelské; neboť zemřeli ti, kteří hledali bezživotí dítěte." 21 I vstal,

---

větší, která měla stihnouti národ israelský proto, že zavrhl Vykupitele, a která vzala jakýsi počátek již vraždou dítek betlemských a nářkem jejich matek. Neboť tím, že král židovský, chtěje zabíti Krista Pána, donutil jej takřka, aby utekl do ciziny, byla porušena zvláštní měrou úmluva s Hospodinem, a dána jedna z prvních příčin k úplné oné záhubě, která byla dokonána zkázou Jerusalema a odnětím veškeré samostatnosti politické Židům.

19 Herodes zemřel brzy, snad již za 7—8 neděl po zavraždění dítek betlemských, a to smrtí velmi bolestnou. Nejen že trápen byl hroznými výčitkami svědomí, také tělesně trpěl nesmírně. Bylť stižen silnou horečkou, prudkými bolestmi ve vnitřnostech, zánětem podbřiší, hnilobou některých částí těla, opuchnutím nohou, dušností a jak Josef Flavius dí, trpěl více, než člověk může snésti. Všeobecně pak skoro myslilo se, že stalo se mu to z trestu za jeho ukrutnosti.

20. Anděl užívá čísla množného zemřeli, hledali, ne že by bylo více těch, kteří hledali bezživotí dítěte, nýbrž prostě místo čísla jednotného, a to nepochybně s ohledem na 2. Mojž. 4, 19., kde podobně praví Pán Mojžíšovi: „Jdi a navrať se do Egypta, neboť zemřeli všickni, kteří ukládali o tvůj život."

21. V Egyptě nepobyl Pán Ježíš dlouho, snad ne déle, než asi 7 týdnů vždyť vrátili se s ním odtamtud ještě jako s dítkem, a k tomu, aby se naplnilo proroctví Oseášovo (11, 1), uvedené ve v. 15., nebylo potřebí času delšího. Patrno tedy, jak nesmyslné jest tvrzení těch popíračů Kristova božství, kteří chtíce vyložiti zázraky jeho způsobem přirozeným, namlouvali, že Ježíš naučil se v Egyptě od tamních kněží léčení čarodějnému a moudrosti vyšší. Tvrdili tak již v prvních stoletích křesťanských židé i pohané, jakož o židech svědčí Mišna (trakt. Šabat a Sanhedrin), o pohanu Kelsovi Origenes (Contra Celsum I, 28). A přes to, že tvrzení to vyvrací jako nepravdivé nejen svrchu podané svědectví Matoušovo, že Maria a Josef s Ježíšem ještě jako s dítkem se vrátili, nýbrž i povaha Kristových zázraků sama, ukazujíc, že zázraky ty přesahují nesmírně všecky síly stvořené (uzdravení ochrnulého Mark. 2, 1—12; slepce od narození Jan 9; vzkříšení Lazara již čtyři dni pohřbeného a j.), opakovali přece také později a opakují dosud někteří ono tvrzení, formu jen poněkud měníce, a neštítíce se ani podvodu. Tak ještě r. 1910 Arnošt z Planice uveřejnil list (jak udává) egyptského lékaře Benana z r. 83 po Kr. prý na základě jednoho papyrusu koptického, který prý obsahuje paměti jakéhosi pohana, jenž byl v úzkém spojení s Ježíšem a nejstaršími křesťany, a podává o tom zprávu Stratonovi, tajnému sekretáři Tiberiovu; sděluje, že Ježíš byl vychován v Egyptě v židovském chrámě Oniášově v Leontopoli (v Dolním Egyptě) a pod vlivem egyptských kněží v blízké Heliopoli vycvičen v lékařství a staré moudrosti kultovní, až jako reformator židovství podjal se boje proti pravověrnému Jerusalemu. Ale ukázalo se, že jest to podvod. (Viz D. Schmidt Carl und D. Hermann Grapow: Eine moderne Lebens-Jesu-Fälschung. Der Benanbrief des Herrn Ernst Edler von der Planitz. Leipzig, Hinrichs'sche Buchhandlung.) A r. 1894 Mikuláš Notowitsch (La vie inconnue de Jesus Christ, Paris, a Eine Lücke im Leben Jesu, Stuttgart-Wien) tvrdil, že nalezl v Tibetě v jednom klášteře buddhistickém (v Kažmíru), kde, zlámav nohu, byl pohostěn, starou listinu, ve které se vypravuje, kterak Ježíš ve 14. roce věku svého utekl se do Indie a tam od brahmínů naučil se čísti Vedy a modlitbou uzdravovati nemocné a vymítati duchy zlé, kterak po šesti letech přišed do území Buddhova studoval jeho učení a vrátiv se ve 29. roce svého věku do Palestiny, byl tam jako člověk nebezpečný obžalován, odsouzen a popraven, a kterak potom rozšířila se zpráva, že nejvyšší soudce poslal svého anděla, aby tělesnou schránku jeho povznesl do výšin nebeských. Ale Max Müller, znamenitý znatel sanskritu v Oxfordě, ukázal brzy, že tvrzení to jest podvodem, zvláště když z blízkosti řečeného kláštera dostal zprávu, že v klášteře tom nevědí o ruském cestovateli, že v posledních 50 letech nebyl pohostěn v klášteře

vzal dítě i matku jeho a vešel do země israelské.
22 Uslyšev však,
že Archelaus kraluje v Judsku místo otce svého Heroda, obával se
tam jíti, a byv napomenut ve snách, obrátil se do krajin galilejských.
23 A přišed, bydlel v městě, které slove Nazaret, aby se naplnilo, co
bylo předpověděno skrze proroky, že Nazaretským slouti bude.

KAPITOLA 3.

Působení Jana Křtitele. 3, 1—12.

1 V tom čaze vystoupil Jan Křtitel a kázal na poušti judské řka:
2 „Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské.“
3 To jest
totiž ten, jenž byl předpověděn od proroka Isaiáše slovy: „Hlas volajícího na poušti: připravte cestu Páně, přímé čiňte
stezky jeho.“
4 Sám pak Jan měl roucho ze srsti velbloudí a pás
kožený kolem beder svých; pokrmem jeho byly kobylky a med
lesní.
5 Tu vycházel k němu Jerusalem a veškeré Judsko i všecka

---

nikdo se zlámanou nohou a že tam není nic známo o rukopise jednajícím o životě Ježíšově.

22. Byltě Archelaus neméně ukrutný než otec jeho.

23. Proroci totiž nazývali někdy budoucího Vykupitele výhonem či prutem z kořene Jesse aneb výrazy podobnými. Výhon však slove v hebrejštině právě tak, jako slulo město Nazaret (Nécer) v jižní Galilei. Když tedy Pán Ježíš, usadiv se v Nazaretě, nazýván byl proto Nazaretským, dostal tím jméno, kterým označovali jej někdy proroci. Patřil pak Nazaret v čas Kristova narození pod vládu Heroda Vel., po jeho smrti pod jeho syna Heroda Antipu. Nyní má as 6000 obyvatelův.

2. Od 3, 1—4, 11. líčí evangelista děje, které předcházely bezprostředně před veřejným životem Páně, a to a) působení Jana Křtitele, jakožto předchůdce Vykupitelova, vyzývajícího slovem i příkladem ku pokání, b) křest Pána Ježíše a c) pokušení jeho od ďábla; činí tak zcela vhodný úvod k důkazům, které pro vykupitelskou důstojnost Kristovu chtěl uvésti z veřejného života jeho; neboť děje ty poukazují jednak na duchovní povahu království messiášského, jednak na to, že Pán Ježíš jest vtěleným Synem Božím, jenž vzal hříchy lidstva na sebe, aby za ně dostičinil, a že dílo vykupitelské vykoná tím, že cestou pokání a utrpení ďábla přemůže a království jeho zkazí

3, 1—12. Viz Mark. 1, 1—8. Luk. 3, 1—18.

3. 1. V tom čase t. j. tehdy, kdy Pán Ježíš dlel ještě v Nazaretě. Srovn. 2, 23. Luk. 3, 1. —

2. Království nebeské, v ostatních evangeliích též královstvím Božím neb Syna Božího neb Kristovým zvané, jest království, které podle předpovědí prorockých Vykupitel měl založiti a vskutku založil, církev totiž Kristova, a to i v nynějším svém trvání na zemi i v budoucím svém dokonání čl dovršení na nebi. Slove král. nebeským, a) po svém původě, ježto založena jest od vtěleného Syna Božího, jenž vyšel z nebe; b) po svém obsahu či statcích svých, ježto obsahuje a prostředkuje milost a pravdu zjevenou, které nejsou z tohoto světa, nýbrž od Boha; c) po svém cíli posledním, ježto cílem církve jest prostředkovati věčné blaho lidstva; d) po svých prostředcích, ježto k účelu svému (k cíli poslednímu) vede prostředky nadpřirozenými a duchovními, které dostala od Boha.

3. Udává příčinu, proč Jan vystoupil způsobem ve v. 1. a 2. řečeným, proto totiž vystoupil tak, poněvadž to bylo předpověděno tak od proroka Isaiáše v 40, 3. Viz 3, 4—6.

4. Neměl tedy za roucho pouze kůži přehozenou přes sebe, jak se zhusta zobrazuje, nýbrž roucho z hrubé látky zhotovené ze srsti velbloudí. Medem lesním (podle textu řeckého polním, divokým) rozumí se sladká šťáva vytékající z některých stromů, když se porani kůra jejich a nikoli med lesních včel: neboť med pokládal se za lahůdku, evangelista však chce vytknouti, že pokrm Janův byl prostý a chudý. Někteří však rozumějí med divoký t. j. med, který divoké včely ukládají v skalních slujích a dutinách a jinde.

6. V Jordaně. Některé rukopisy i nejstarší mají: v řece Iordaně.

krajina kolem Jordanu, 6 a byli křtěni od něho v Jordaně vyznávajíce
hříchy své. 7 Uzřev pak mnohé z fariseův a saduceů, ani přicházejí ke
křtu jeho, řekl jim: „Pokolení zmijí, kdo ukázal vám, abyste utekli
budoucímu hněvu? 8 Přinášejte tedy ovoce hodné pokání, 9 a nemy-
slete říkati sami u sebe: Otce máme Abrahama; neboť pravím
vám, že Bůh může z kamenů těchto syny vzbuditi Abrahamovi. 10 Již
přiložena jest sekera ke kořeni stromů: každý tedy strom, který ne-
nese ovoce dobrého, bude vyťat a na oheň uvržen. 11 Já křtím vás
vodou ku pokání, ale ten, jenž přijde po mně, mocnější jest nade
mne; a já nejsem hoden ponésti obuvi jeho. On bude vás křtíti
Duchem svatým a ohněm. 12 Jeho vějička jest v ruce jeho, i vyčistí
mlat svůj a shromáždí pšenici svou do obilnice, plevy však bude
páliti ohněm neuhasitelným."

---

6. Křest Janův nebyl svátostný, nýbrž přípravný, symbolický a typický. Přípravným byl potud, pokud budil pravou kajícnost a tak připravoval ku přijetí odpuštění hříchů; symbolickým či obrazným, pokud označoval ono očištění duševní, ke kterému měl se člověk připraviti pokáním; typickým pak či předobrazným byl proto, poněvadž předobrazoval křest Kristův (svátostný), který skutečně působí očistění duševní. Uděloval se pohroužením do vody.

7. Fariseové byla nábožensko-politická strana židovská, která povstala nejspíše v době Makabejské z Assideů, pravých vlastencův israelských, kteří jsouce proniknuti láskou k Bohu i k svému národu, přičiňovali se nejen o to, aby zákon Boží byl plněn, nýbrž i aby svéráz národa israelského se zachoval (Eleazar, bratři Makabejští). Uznávajíce mimo zákon Mojžíšův též starobylé podání či různé výklady a užití zákona, které prý Mojžiš také obdržel od Hospodina, snažili se sice s počátku všemožně, aby nejen sami zákon Boží plnili, nýbrž také jiné ku plnění jeho povzbudili; avšak upřilišňujíce ve snaze té, zašli brzy tak daleko, že pro literu přehlíželi ducha zákona a dbajíce úzkostlivě i okázale o přesné vyplnění litery zákona a pouhých obřadů vnějších, nehleděli k čistotě smýšlení ani ke svatosti vnitřní. Zvrhli se tedy po většině v pouhé pokrytce a hrdopýšky, kteří majíce sebe za dokonalé pohrdali jinými jakožto méně dokonalými a odlučovali se od nich. Přece však pro velikou znalost zákona a líčenou svatost svou požívali u lidu veliké vážnosti. Saduceové byla strana liberální, rozumářská, která povstala nejspíše z oněch kněží a čelných židů, kteří naklonili se ku pohanským názorům Řeků, jmenovitě filosofie epikurejské. Popírali odlišně od fariseů prozřetelnost Boží v řízení osudů lidských, jakož i jsoucnost andělů dobrých i zlých, nesmrtelnost duše, vzkříšení a věčnou odplatu, což všecko Fariseové uznávali. Vyhlašujíce pozemský blahobyt za účel života, oddávali se nezřídka měrou nezřízenou rozkošem smyslným. Pro volnou mravouku svou měli nejvíce členů mezi vznešenými rody židovskými a předními kněžími. Z té příčiny byla váha jejich v národě nemalá. Na pravé pokání nemyslili jedni ani druzí, saduceové proto ne, poněvadž nevěřili ve věčnou odplatu, fariseové pak proto, poněvadž se pokládali za dokonalé. Přišli tedy k Janovi nejspíše jen vzhledem k lidu, aby se zdálo, jak velice jim záleží na skutečné svatosti života. — Pokolení zmijí t. j. zvrhlí potomci zvrhlých předků. Oslovil je ostře, neboť láska žádá, aby zlé bylo také zlým nazýváno, by tím spíše pohnuli se ku pokání lidé převrácení.

8. t. j. Chcete-li ujíti trestu Božímu, konejte skutky, z nichž by bylo patrno, že činíte pravé pokání.

9. t. j. nemyslete, že můžete říkati „otce máme Abrahama", jako byste již pro svůj původ od Abrahama musili býti přijati do království messiášského; Bůh má moc z kamenů vzbuditi si pravé ctitele, kteří by mu sloužili věrně jako Abraham, čím spíše, zavrhna vás, může vzbuditi si je z národů pohanských?

10. Již hrozí trest, a vy neujdete mu, nebudete-li činiti pravé pokání. Pod obrazem zahradníka, jenž se již chystá poraziti strom suchý, neplodný, představuje Vykupitele jako soudce, jenž se již hotoví vykonati soud nad nekajícníky, a to za tím účelem, aby poukazem na blízkost soudu toho přiměl fariseje a saduceje a nekajícníky vůbec ke pravému pokání.

11.—12. Slova tato řekl, když seznal, že někteří pozorujíce jeho jednání a život, domnívali se, že snad jest Vykupitel. Ukazuje na rozdíl mezi ním a sebou,

Křest Pána Ježíše. 3, 13.—17.

13 Tehdy přišel Ježíš z Galilee na Jordan k Janovi, aby byl pokřtěn
od něho. 14 Ale Jan bránil mu řka: „Já mám potřebí pokřtěn býti od
tebe, a ty jdeš ke mně?“ 15 Odpovídaje Ježíš, řekl mu: „Nechej nyní;
neboť tak sluší nám vyplniti všelikou spravedlnost.“ I nechal ho.
16 A když byl Ježíš pokřtěn, vyšel ihned z vody; a hle, otevřela se
mu nebesa, i viděl Ducha Božího sestupovati jako holubici a přichá-
zeti na něj. 17 A hle, hlas s nebe řkoucí: „Tento jest Syn můj milý,
v němž se mi zalíbilo.“

KAPITOLA 4.

Půst a pokušení Páně. Mat. 4, 1—11.

1 Tehdy byl Ježíš uveden na poušť od Ducha, aby pokoušen byl
od ďábla. 2 A postiv se čtyřicet dní a čtyřicet nocí, potom zlačněl.

---

poučuje, že Vykupitel vyniká nad něho mocí udělovati milost a mocí soudcovskou, tedy ve smyslu tomto: Křest můj nepůsobí milosti, jako voda nepůsobí duševního očištění, nýbrž jest toliko obřadem vnějším, kterým se budí neb na jevo dává kajícnost, ale Kristus má moc udělovati milost Ducha sv., která by pronikala a očišťovala duši, podobně jako oheň proniká a očišťuje kovy. Má moc i souditi a tak oddělovati dobré od zlých, jako hospodář věječkou (lopatou) věje a tak odděluje pšenici od plev. A já jsem tak nepatrný proti němu, že nejsem hoden, abych prokázal mu službu nejnižší, kterou konávají poslední otroci, abych totiž ponesl mu obuv (aneb jak má Marek 1, 7., Luk. 3, 16; Jan 1, 27.: abych rozvázal řeménky u obuvi jeho.)

3, 13—17. Viz Mark. 1 9—11. Luk. Luk. 3, 21—22. Jan. 1, 31—34.

13—15. Jan neznal dosud Krista, ač byl příbuzný jeho podle těla a věděl nejen, že již brzy se objeví, nýbrž i, že k němu přijde na poušt (Jan. 1, 31—34). Přece však, osvícen byv milostí Boží, poznal ho hned podobně, jako cítil přítomnost jeho jsa ještě v životě mateřském (Luk. 1, 41), a proto pln úcty a přesvědčení, že jest nejen prost všelikého hříchu, nýbrž i zdroj veškeré svatosti, zdráhal se ho pokřtíti. Ale Pán Ježíš, ač uznal, že by Jan měl býti spíše pokřtěn od něho, než on od Jana, přece trval na tom, aby Jan nyní (pro tentokráte) upustě od svého zdráhání, ho pokřtil, poněvadž (nyní) toho žádá veškerá spravedlnost, to jest odvěký úradek, který Bůh pojal o vykoupení lidstva. Po tomto úradku či vůli Boží měl Vykupitel přijmouti také křest pokání od Jana aby hned na počátku veřejného života svého ukázal, že bere na sebe hříchy lidstva a chce za ně dostičiniti.

17. Uvedl tak Bůh sám Krista ve vykupitelský úřad jeho. Neboť sotva, že Pán Ježíš přijetím křtu pokání dal na jevo, že chce dostičiniti za hříchy lidstva, již vydal mu Otec nebeský svědectví, že jest Syn jeho milý, a tedy že milé bude mu i dílo, jehož podjímá se pro lidstvo; Duch sv. pak vstoupil na něj v podobě holubice, která byla symbolem či obrazem čistoty a mírnosti a lásky, a upomínala na holubici, která Noemovi zvěstovala nový život a pokoj, a tak naznačil, že Pán Ježíš jest pln svatosti a Vykupitel lidstva, jenž vystoupí, s mírností a láskou a nový život i pokoj přinese lidstvu.

4, 1—11 Viz Mark. 1. 12—13. Luk. 4, 1—13.

4. 1. Podle podání byla to poušť Kvarantanie severovýchodně od Jerusalema, severozápadně od Jericha tak zvaná od 12. st. od čtyřicetidenního postu Kristova (quaranta = 40); ji přirovnávají k lůžku smrtelnému, na němž život se smrtí zápasí a proto duši odpornější jest, než pustina arabská, která podobajíc se hřbitovu, hrůzou nenaplňuje. Na poušť tu byl uveden od Ducha sv., tím totiž, že Duch sv. dal mu jako člověku vnuknutí, aby tam odešel, a on jako člověk ho poslechl, dávaje tak naučení, že i my dobrých vnuknutí dbáti máme. Postil se tam 40 dní a 40 nocí, zdržuje se po ten celý čas veškerého pokrmu i nápoje. Necítil však při tom hladu; neboť mysl jeho ponořila se tou měrou v uvažování o věcech božských, že tělesné potřeby jeho ustoupily ovšem za pomoci a posily božské docela do pozadí. Po 40 dnech však poddal se již dobrovolně pocitu tělesného hladu a zlačněl. A té příležitosti použil ďábel, aby ho pokoušel ke hříchu.

3 I přistoupil pokušitel a řekl jemu: „Jsi-li Syn Boží, rci, ať ka-
mení toto stane se chleby.“ 4 On pak odpověděl: „Psáno jest: Ne
samým chlebem živ jest člověk, nýbrž každým
slovem, které vychází z úst Božích.“ 5 Tu pojal ho ďábel
do svatého města a postavil jej na vrchol chrámu 6 a řekl jemu:
„Jsi-li Syn Boží, spusť se dolů, neboť psáno jest: „Andělům svým
přikázal o tobě, a na ruce uchopí tebe, abys snad

---

3. Ďábel nevěděl o tajemství vtělení Syna Božího ani o tom, že Ježíš jsa Bohem i člověkem v jedné osobě nemůže hřešiti; ale uslyšev, kterak Bůh Otec prohlásil jej za Syna svého, a věda z daných proroctví, že jest poslán, aby lidstvo vykoupil, odvážil se pokoušeti a sváděti ho ke hříchu, jednak aby seznal jasně jeho bytost, jednak, aby možno-li, zabrániti vykupitelskému dílu jeho. Nevědělť, že Pán Ježíš jest Bohočlověkem a jako takový hřešiti nemůže. Přistoupil v podobě viditelné, a to zajisté v podobě člověka, jak lze souditi z toho, že nechtěl as býti hned poznán. Pán Ježíš pak připustil pokušení to, ano právě za tím účelem odebral se na poušť, aby pokoušen byl od ďábla, poněvadž chtěl hned na počátku veřejné působnosti své utkati se s ním, aby, jako první člověk v pokušení klesl a tím celému lidstvu uškodil, tak on nad ním zvítězil a tím celému lidstvu prospěl, jakož i aby nám milost proti pokušením zasloužil a příklad dal, kterak i my máme odrážeti a přemáhati úklady zlého ducha a pokušení ke hříchu vůbec. — Slovy „Jsi-li Syn Boží, rci, ať kamení toto stane se chleby“ budil v Kristu žádost těla a sváděl k nedůvěře v božskou prozřetelnost a k pochybování o tom, zdali jest pravým Synem Božím. (Jsi-li . . ., možná, že nejsi.)

4. Proti nedůvěře, ke které ďábel sváděl, projevil Pán Ježíš naprostou důvěru v Boha a jeho prozřetelnost, a to slovy z 5. Mojž. 8, 3., kterými Mojžíš před svou smrtí vyzýval lid israelský k důvěře v Boha, připomenuv mu četná dobrodiní, která Bůh jim prokázal na poušti. — Slovem z úst Božích mínil stvořitelské slovo či tvůrčí moc Boží, kterou Bůh rovně tak může tvorstvo udržeti a udržuje, jako je stvořil, a kterou také dává pokrmům moc živnou.

5. Pokušení toto sv. Lukáš (4, 5—7) vypravuje na třetím místě dávaje pokušení na hoře na místo druhé. Ačkoli však sv. Lukáš obyčejně postupuje chronologicky, klada jednotlivé děje tak, jak se udály po sobě časově, v tomto případě přece zdá se, že postup chronologický zachoval sv. Matouš, takže pokušení v Jerusalemě bylo skutečně druhé. Kterak ďábel dostal Pána Ježíše do svatého města t. j. do Jerusalema, není známo. To jen jest nepochybno, že se stalo skutečné přemístění z místa na místo pod jakýmsi nátlakem ďáblovým, který Pán Ježíš dobrovolně připustil. Pod nátlakem tím dle mínění jedněch šel Pán Ježíš s ďáblem do Jerusalema pěšky, dle jiných však ďábel přenesl ho (s tichým dopuštěním jeho) okamžitě ovzduším podobně, jako druhdy anděl přenesl Habakuka do Babylona k Danielovi do jámy lví. Tento náhled pokládáme za správný. (Myslíme však, že není zcela nepřípustný ani ten náhled, dle něhož jednotlivá pokušení nenásledovala bezprostředně po sobě, jestli totiž ďábel byv jednou odražen nepřistoupil hned k pokusu druhému, nýbrž čekal, až se mu naskytla nová příležitost, která by mu dávala jakous naději, že se mu pokus podaří; po druhé as tehdy, když Pán Ježíš sám přišel do Jerusalema na slavnost velikonoční a vyklidiv tam chrám od prodavačův, způsobil proti sobě nevoli členů velerady (Jan 2, 18), po třetí pak as tehdy, když fariseové těžce nesouce stálý vzrůst učeníků Kristových, pomýšleli na to, aby tomu nějak zabránili (Jan. 4, 1—3). Tomu-li tak, učinil ďábel řečený nátlak na Ježíše při druhém pokušení teprve v Jerusalemě. Postavil ho pak na vrchol chrámu t. j. na okraj neb cimbuří (rovné) střechy (nikoli chrámu samého, nýbrž některého podloubí či spíše té hradby, která celou prostoru chrámovou obkličovala a k níž na straně jižní a východní přiléhala sráz do propasti tak hluboké, že mnohdy závrať pojímala toho, kdo se střechy dolů se díval).

6. Slovy těmi budil ďábel v Kristu pýchu, chtěje ho pohnouti, aby krkolomným skokem obrátil na sebe pozornost a tak snadným způsobem zjednal sobě stoupence. Zároveň chtěl nabýti jasného poznání o jeho osobě. Poněvadž při prvním pokušení Pán Ježíš uvedl slova Písma (5. Mojž. 8. 3), kterými projevil důvěru v Boha, uvedl i ďábel slova Písma, aby tím spíše dosáhl svého účelu a to ze Žalm. 90, 11. Jimi žalmista pod obrazem ženy berouci na cestě kamenité dítko své na ruce, aby se neporanilo, líčí něžnou péči, kterou Bůh má o spravedlivé lidi v něho důvěřující na všech cestách jejich t. j. při všem jednání jejich, v nebezpečenstvích, do kterých nevydali se svévolně. Ďábel však vyklá-

neurazil o kámen nohy své.“ 7 Dí jemu Ježíš: „Také psáno
jest: „Nepokoušej Pána Boha svého.“ 8 Opět pojal ho
ďábel na horu velmi vysokou a ukázal mu všecka království světa
i slávu jejich 9 a řekl: „Toto všecko tobě dám, jestliže padna, budeš
se mi klaněti.“ 10 Tu řekl mu Ježíš: „Odejdi, satane, neboť psáno jest:
„Pánu Bohu svému budeš se klaněti a jemu jediné
poctu božskou vzdávati.“ 11 I opustil ho ďábel a hle, andělé
přistoupili a sloužili jemu.

Odchod do Galilee. 4, 12—17. 1)

12 Když pak Ježíš uslyšel, že Jan byl uvězněn, odebral se do
Galilee 13 a opustiv Nazaret, přišel do Kafarnaum přímořského v kon-

---

daje je nesprávně o Boží ochraně i v takovém nebezpečenství, do něhož se člověk vrhá svévolně, sváděl Krista k důvěře opovážlivé.

7. Nepokoušej . . . tím totiž, že bys vydával se v nebezpečenství svévolně a chtěl, aby Bůh ti pomohl zázračně, jako bys zkoušeti chtěl, bude-li to moci učiniti. Slova ta jsou z 5. Mojž. 6, 16. Mojžíš pravil je k lidu israelskému, když na poušti reptal pro nedostatek vody a tím Boha takřka vyzýval, aby ukázal, dovede-li mu pomoci. Pán Ježíš uved je proti ďáblovi, ukázal zároveň, že není správný ten výklad Písma sv., který odporuje jinému jasnému výroku biblickému.

8. Není známo, na kterou horu jej pojal, ani jakým způsobem mu všecka království světa i jejich slávu ukázal. Někteří pojímajíce výpověď evangelistovu jako nadsázku, hyperbolu, myslí, že ukázal pouze na Palestinu aneb veliký kraj země vůbec aneb že ukázav rukou na různé strany, pouze slovy vylíčil, která království kde jsou a jak to v nich vypadá. Ale žádný z těchto výkladů nepřiléhá k slovům Matoušovým. Nejspíše způsobem magickým napodobil fata morgana či obrazy vzduchové a tak náhle a rychle představil mu před oči všecka království země i slávu jejich. Chtěl tak vzbuditi v Pánu Ježíši žádost očí a přiměti ho, aby upustě od zamýšleného díla svého, bez námahy hledél si zjednati vládu nad světem, kterou dle daných proroctví má zaujmouti.

10. Uvedeno z 5. Mojž. 6, 13. Přemohl tak Pán Ježíš žádost těla, pýchu života a žádost očí, trojí to druh pokušení, ve kterých zahrnuta jsou všecka pokušení vůbec, která přicházejí na člověka. Také první rodiče byli pokoušeni tím způsobem. Bylať i v Evě buzena žádost těla nepřímým vyzýváním, aby jedli se stromu prostředního, potom pýcha slibováním, že budou jako Bůh, a žádost očí ujišťováním, že otevrou se oči jejich. První rodiče však podlehli, ačkoli měli hojnost pokrmů jiných, a proto anděl zabránil jim, aby byvše z ráje vyhnáni, nemohli se do něho vrátiti, ale Pán Ježíš zvítězil v pokušení, ač po čtyřicetidenním postě trpěl hlad, a proto andělé poctili ho službami mimořádnými. — Jak patrno z výkladu, pokušení Páně od evangelistů vylíčené neobsahuje nic, co by bylo proti mysli, a jest zcela nesprávno popírati jeho dějinnost ať tím neb oním způsobem. Nesprávno zejména jest rozuměti jím vnitřní pokušení, jako by snad v Pánu Ježíši byly povstaly zlé myšlenky, ale od něho hned zapuzeny byly; neboť poněvadž Pán Ježíš jest nejen člověkem, nýbrž i Bohem v jedné, a to božské osobě, nebylo pro toto osobní spojení s přirozeností božskou u něho pokušení vnitřní možné. Nesprávno též pojímati vypravování o řečeném pokušení jako smyšlenku, báji neb legendu z toho povstalou, že v Starém zákoně se mluvívá o ďábelském pokušení lidí spravedlivých; neboť výklad takový čelí proti věrohodnosti a povaze evangelistů, při které byli daleci toho, aby smyšlenky neb báje a legendy předkládali jako děje skutečné. Nesprávno také pokládati je za pouhou parabolu, kterou by Kristus byl poučoval, jak si máme vésti v pokušeních, neboť také tento výklad čelí proti způsobu, kterým v evangeliích podávají se paraboly. Rovně nesprávno jest tvrditi, že některý žid pokoušel Krista, chtěje se přesvědčiti, je-li Vykupitelem; neboť toho nebyl by se odvážil žádný žid, aby požadoval pro sebe pocty božské. O ději samém nemohli se ovšem dověděti apoštolé od nikoho jiného leč od Krista samého, jenž uznal za dobré pověděti jim o něm ku poučení jiných. Od apoštolů pak dověděli se o něm i Marek a Lukáš a jiní.

1) Druhá část evangelia (4, 12—14, 12) vylíčuje děje skoro výhradně z galilejské činnosti Kristovy, a to ony, ve kterých Pán Ježíš se objevuje jako učitel, divotvorce a zakladatel církve a tím i jako Vykupitel. Líčí totiž 1. kterak Pán Ježíš vyvoliv si Kafarnaum za východiště galilejské činnosti své, naplnil proroctví

činách zabulonských a neftalimských a usídlil se (tam), [14] aby se na-
plnilo, co bylo pověděno skrze proroka Isaiáše slovy: [15] „Země
zabulonská a země neftalimská při moři, Zajordán-
sko, Galilea pohanská, [16] lid, který seděl ve tmě,
uzřel světlo veliké a těm, kteří seděli v krajině
smrtného stínu, vzešlo světlo.“ [17] Od toho času počal Ježíš
hlásati a říkati: „Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské.“

Povolání prvních učeníků k trvalému následování. v. 18—22.

[18] Chodě pak podle moře Galilejského, spatřil dva bratry, Šimona,
jenž slove Petr, a Ondřeje, bratra jeho, ani pouštějí síť do moře, neboť

Isaiášovo (8, 23; 9, 1), dle něhož měl Vykupitel působiti také v území zabulonském a neftalimském, a kterak povolal první učeníky. K tomu připojuje přehled galilejské činnosti jeho až do prvního vyslání apoštolů (4, 12—25).

4. 12—17. Viz Mark. 1, 14—15. Luk. 4, 14—15.

12.—13. Jest to druhá cesta, kterou konal Pán Ježíš po svém pokušení do Galilee. (Obšírně ji vyličuje sv Jan 4, 1—45). Co činil od svého pokušení do této cesty, o tom pomlčuje i sv. Matouš i sv. Marek a sv. Lukáš, vypravuje však sv. Jan (1, 29—3, 38.). Pohnula jej pak k té cestě zpráva, že Jan byl uvězněn; dle Jana 4, 1. však pohnula ho k ní zpráva, že fariseové uslyšeli o něm, že nabývá více učeníkův a více křtí než Jan. Ale pohnutky ty neodporují si, nýbrž souvisí spolu. Fariseové totiž uslyševše, že tak velice roste počet posluchačů Kristových, rozmrzeli se nad tím a byli by rádi překazili tomu, ale nevěděli jak. V tom dověděli se také oni, že Herodes (Antipa) Jana uvěznil. A tu přišli nepochybně na myšlenku, že by podobným způsobem mohli se zbaviti Ježíše, kdyby totiž namluvili o něm Pilátovi, že bouří lid, a pohnuli ho, aby proti němu zakročil podobně, jako Herodes proti Janovi. Ale Pán Ježíš nechtěl ani ještě trpěti, ani dáti přítomností svou příležitost, by se lid pro něho pobuřoval, ani užívati vyšší moci své tam, kde stačily prostředky přirozené. Proto znaje smýšlení fariseův, odešel (přes Samařsko as koncem listopadu neb počátkem prosince veřejného života svého) do Galilee a navštíviv Kánu a několik měst jiných, vešel do Nazareta, naraziv však tam na odpor a nevěru, odebral se do Kafarnaum na severozápadní straně jezera Genezaretského a vyvolil si je za východiště galilejské činnosti své, která trvala až do podzimu ve třetím roce veřejné působnosti jeho (Jan 4, 1—54; Luk. 4, 14—23). Za celou tu dobu byl jen jednou v Jerusalemě, a to o slavnosti velikonoční druhého roku veřejného života svého. (Za takovou alespoň máme z důvodů vážných onu slavnost, o které mluví sv. Jan 5, 1.)

15. Slova „při moři“ určují krajinu zabulonskou a neftalimskou jako krajinu, která jest při moři t. j. při jezeru Galilejském či Genesaretském neb Tiberiadskem. Někteří však (jako Sickenberger) pojímají je o sobě jako označení krajin ležících při moři Středozemním. Galilea pohanská jest Galilea severní při Foinikii (Fenicii) a Syrii; zove se pohanskou, poněvadž v ní obývali po většině pohané.

16. t. j. lidu, který trval ve tmách bludův a v duchovní smrti či ve hříších, vzešel Spasitel.

18—22. Viz Mark. 1, 16—20. Luk. 5, 1—11. Pán Ježíš chtěje, aby učení jeho bylo hlásáno lidu, i když nebude již bydleti na zemi viditelně, vyvolil si několik učeníků, kteří by byli svědky veškeré činnosti a celého učení jeho. Byli to Petr, Ondřej, Jakub, Jan. Povolal je u jezera Galilejského, a to buď ještě než vešel z Nazareta do Kafarnaum, aneb brzy na to, jak tam přišel. O povolání tom vypravují všichni evangelisté synoptičtí, s tím však rozdílem, že sv. Marek činí to dříve než podává zprávu o uzdravení člověka posedlého a tchyně Petrovy, sv. Lukáš však teprve potom, když vylíčil již ono uzdravení. Také v tom se liší, že Lukáš nejmenuje Ondřeje přímo, jako sv. Matouš a sv. Marek, nýbrž nepřímo jen k němu poukazuje a přesněji udává okolnost, za které se to stalo, pravě, že to bylo při zázračném zahrnutí ryb. Pro tyto různosti domnívají se někteří, že vypravování Matoušovo (4, 18—22) a Markovo (1, 16—20) týká se jiné události než vypravování Lukášovo (5, 1—11), a soudí, že Pán Ježíš jmenovaným učeníkům dovolil ještě jednou na čas domů odejíti a teprv potom při zahrnutí ryb povolal je navždy. Poněvadž však hlavní děj jest u všech synoptiků stejný, a jen některé okolnosti jsou různé, ty však snadno dají se srovnati, nesouhlasíme s ná-

byli rybáři. [19] I řekl jim: „Pojďte za mnou, a učiním vás rybáři lidí."
[20] A oni hned zanechavše sítě, šli za ním. [21] A popošed odtud, spatřil
jiné dva bratry, Jakuba (syna) Zebedeova a Jana, bratra jeho, na lodi
se Zebedeem, otcem jejich, ani spravují sítě své; i povolal je. [22] A oni
hned zanechavše loď i otce svého, šli za ním.

Přehled galilejské činnosti Páně do prvního rozeslání apoštolů. v. 23—25.

[23] I obcházel Ježíš celou Galilei uče v synagogách jejich a hlásaje
evangelium o království a uzdravuje všelikou nemoc i všeliký neduh
v lidu. [24] A roznesla se pověst o něm do celé Syrie. I přivedli a (při-
nesli) k němu všecky chorobné: různými neduhy a mukami sklíčené,
i posedlé a náměsíčníky a ochrnulé. A uzdravil je. [25] I šli za ním

---

hledem tímto, nýbrž s mnoha jinými vykladači máme za pravdu, že příslušné zprávy všech tří evangelistů vztahují se k jedné a téže události, totiž ke konečnému povolání řečených učeníků, to pak že hledíc k oněm zprávám událo se tím postupem, že nejprve stalo se to, co vypravují Matouš a Marek (povolání oněch učeníků, po němž zanechavše loď svou i sítě své, šli za souhlasu otcova za ním), a potom to, co má sv. Lukáš (kázání z lodičky a zahrnutí ryb, po němž opustili všecko a následovali ho). Jest totiž rozeznávati troje povolání učeníků. První stalo se, když Pán Ježíš překonav pokušení, přišel k Janovi na poušť (Jan 1, 37—52); to bylo povolání prozatímní, k tomu jen, aby byli důvěrnějšími posluchači Kristovými. Vrátili se proto po nějakém čase ke svému zaměstnání a zůstali při něm, až při příležitosti svrchu řečené byli povoláni podruhé, trvale. Třetí povolání bylo k apoštolství, to stalo se před řečí horskou v druhém roce veřejného života Páně (Luk. 6, 13—16; Mark. 3, 13—19).

19. rybáři lidí t. j. jako jste sítí lovili ryby, tak budete hlásáním mého učení shromažďovati lidi do mé církve.

22. zanechavše loď, tak dle řeckého textu; dle Vulgaty bylo by „zanechavše sítě".

23. Synagogy (shromáždění, shromaždiště) byly budovy, ve kterých se židé shromažďovali k modlitbám veřejným a ku vzdělávání se v zákoně mojžíšském. Povstaly nejspíše v době Esdrášově buď ještě v zajetí babylonském anebo spíše až po návratu z něho, a to z veřejných příspěvkův a darů, vydržovány pak byly z poplatkův a věnování. V době Makabejské rozšířily se tak, že skoro každá vesnice měla svou synagogu, města pak i několik mnohdy velmi nádherných. Podle talmudu měla býti všude tam, kde bylo alespoň deset dospělých židů svobodných (svéprávných). Po způsobě chrámu byly rozděleny ve tři části; v první, od vchodu až asi doprostřed, shromažďoval se lid, muži od žen odděleně, v druhé, as uprostřed synagogy, byl na místě vyvýšeném pult pro předčitatele neb předříkávatele, za nímž v polokruhu s tváří k lidu obrácenou zasedal sbor starších s náčelníkem či představeným synagogy, i jiné osoby čelnější, v třetí pak, nejzazší, oponou zastřené, byla schránka, ve které se uschovávaly knihy (závitky) biblické, zejména mojžíšské a prorocké. Mimo představeného a sbor starších měla každá synagoga též svého předříkávatele, almužníka a sluhu, jenž přinášel a odnášel knihy, ze kterých se předčítalo. Předčítati však a vykládati Písmo sv. mohl též každý jiný, kdo přihlásiv se povstáním, byl od představeného uznán k tomu za způsobilého. Shromažďovali se v nich každou sobotu a ve svátky, později též v pondělí a ve čtvrtek, ve větších obcích i v ostatní dny všední. Pobožnost počínala se modlitbou, kterou předříkávatel předříkával, a k níž lid některá slova, zejména „amen", odpovídal, po té čítala se část z knih Mojžíšových, v sobotu i z některé knihy prorocké, potom bylo kázání, ve kterém přečtěná část se vykládala, na život praktický obracela a lid k zachovávání zákona se povzbuzoval. Zakončilo se požehnáním, které ve formě prosby k Bohu konal nad lidem kněz neb v jeho nepřítomnosti předčitatel neb některý starší člen shromážděné obce.

24. Do Syrie v užším smyslu slova t. do krajin ležících severně a severovýchodně od Palestiny. Přivedli (a přinesli) v řeckém textě jest slovo jedno, které však znamená i přivésti i přinésti.

25. Desítiměstí (Dekapolis) svaz a území desíti měst samosprávných skoro vesměs za Jordanem (na levém břehu Jordanu) kolem řeky Jarmuku ležících

četní zástupové z Galilee a z Desítiměstí, i z Jerusalema a Judska a ze Zajordanska.

KAPITOLA 5.[1])

[1]Uzřev pak Ježíš zástupy, vystoupil na horu, a když se posadil,
přistoupili k němu učeníci jeho. [2]I otevřel ústa svá a učil je takto:

a většinou od pohanův obydlených. Dle Plinia (Hist. nat. 5, 18) patřil k němu Damašek, Filadelfie, Rafana, Gadara, Hippos, Dium, Pella, Gerasa, Kanatha, vesměs za Jordanem, a Skythopolis před Jordanem. Někteří udávají dvanáct i více měst. Sv. Matouš míní zde zajisté ne tak počet měst, jako území severovýchodně od Jordanu. — Jerusalem byl sice také v Judsku, přece však jej jmenuje zvlášť, chtěje s důrazem vytknouti, že i z hlavního města a střediska židovského za Kristem vycházeli.

[1]) Od kap. 5, 3.—12. (Luk. 6, 21—49) evangelista uvádí řeč horskou, ve které Pán Ježíš jako učitel a zákonodárce poučuje o povaze svého království a prohlašuje základní jeho stanovy. Ona není uměle sestavena od sv. Matouše z různých výpovědí, které by Pán Ježíš v různých dobách na různých místech před různými posluchači byl učinil, jak někteří se domnívali, nýbrž jest jednotná a byla od Krista skutečně najednou před týmiž posluchači, a byť ne co do slov, přece co do věci proslovena tak, jak ji apoštol zaznamenal. Patrno to jistou měrou již z těsné a ladné souvislosti jednotlivých částí jejích, hlavně však z toho, že sv. Matouš podávaje ji, ani slovem nenaznačuje, že by ty ony části byly pověděny na jiném místě v jinou dobu a před jinými posluchači, nýbrž udav v 5, 1. 2., kterak Pán Ježíš počal na hoře učiti, uvádí ho jako nepřetržitě mluvícího až do 7, 27. a teprve v 7, 28. a 8, 1. sděluje, že Ježíš dokončiv svou řeč, s hory sestoupil. Jest ovšem řeč ta dlouhá a obsahem přebohatá, ale z toho nejde, že ji Pán Ježíš nemohl míti najednou před lidem prostým, aby ho nepřetížil. Neboť, jak evangelista sám naznačuje v 4, 23—25, on nekonal ji hned na počátku veřejné své činnosti nýbrž až delší čas již učil (až v druhém roce veřejného života svého), a do té doby zajisté vyložil již po částech mnoho z těch pravd, které jsou obsaženy v řeči horské; i nebyly tedy pravdy ty alespoň po značné části své posluchačům zcela neznámy a mohly proto bez obtíže pojaty a pochopeny býti, když na hoře podány byly souhrnně, byť i ve spojení s některými pravdami lidu dosud neznámými. — Jest pak řeč tato parallelní s onou, kterou sv. Lukáš zaznamenal v 6, 20—49. Soudíme tak z toho, že u obou evangelistů týmiž skoro slovy se počíná i končí, v podstatných věcech jedna s druhou se srovnává a že dle obou Pán Ježíš dokončiv řeč svou, odebral se do Kafarnaum a tam uzdravil služebníka setníkova. Nelze proti tomu namítati právem, že u sv. Matouše obsahuje mnohé věci, jichž u sv. Lukáše vůbec není aneb sice jsou, ale na jiném místě a v jiné souvislosti. Neboť sv. Lukáš psal pro čtenáře většinou pohanokřesťanské, sv. Matouš pak pro křesťany obrácené ze židův, i jest proto pochopitelno, že Matouš zaznamenal, Lukáš pak vynechal ty věci, které sice byly důležity pro rodilé židy, nikoli však pro rodilé pohany, zejména poučení o poměru zákona Nového k zákonu Starému a o nedostatečnosti spravedlnosti farisejské; mimo to Pán Ježíš pověděl některé věci několikráte před různými posluchači za různých okolností; i mohly proto také v jiné souvislosti býti uvedeny, nežli ve které je uvádí sv. Matouš. Proslovil-li však Pán Ježíš řeč tu dle Matouše 5, 1—2, když vystoupil na horu a se posadil, dle Lukáše pak (6, 17. 18), když sestoupiv s učeníky, stanul na místě rovném a nemocné tam přítomné uzdravil, nesvědčí to, že by řeč u Matouše zaznamenaná byla jiná, nežli ta, kterou podává Lukáš, nýbrž ukazuje další okolnosti, za kterých byla proslovena, poučujíc, že Pán Ježíš vystoupiv na horu, vytrval tam celou noc na modlitbě, ráno pak povolav k sobě učeníky, vyvolil z nich dvanáct apoštolů, potom sestoupiv s nimi na rovinu, t. j. nikoliv až do údolí na úpatí hory, nýbrž, jak Lukáš výslovně praví, na místo rovné ještě na hoře se vyskytající, kde se lid shromažďoval maje s sebou nemocné, stanul tam a vyčkav, až se shromáždil úplně, učil jej ovšem posadiv se k tomu, jak bylo obyčejem, a jak Matouš sděluje výslovně. — Postupuje pak Pán Ježíš tak, že

a) od 5, 3—12. v osmeru blahoslavenství udává vlastnosti, jimiž má vynikati ten, kdo chce býti náležitým členem jeho království. Jsou pak blahoslavenství ctnosti či spíše vynikající úkony ctností, které čelí přímo proti duchu světa. Co do počtu již sv. Otcové čítali jich zcela správně osm (v. 3—10); někteří však v době novější (Meyer, Ewald a j.) jmenují jich pouze 7, vynechávajíce jedni blahoslavenství

Řeč horská. *a*) Osmero blahoslavenství.

3 Blahoslavení chudí duchem, neboť jejich jest království nebeské.
4 Blahoslavení tiší, neboť oni zemí vládnouti budou. 5 Blahoslavení

---

druhé, jiní třetí, poněvadž v některých rukopisech jsou přemístěna, druhé na třetím třetí na druhém místě; ale zcela neprávem, neboť přemístění to stalo se jen přehlédnutím opisovatelů. Jiní počítají jich děvet neb deset, přibírajíce jako zvláštní blahoslavenství též v. 11. neb i 12. (Delitzsch). Ale také neprávem; neboť verše tyto (11. 12.) neobsahují zvláštního blahoslavenství, nýbrž pouhou applikaci či užití verše 10. (blahoslavenství osmého) pro apoštoly. Proslovil pak Pán Ježíš ona blahoslavenství krátkými průpověďmi tak, že nejprve blahoslavil či šťastnými nazval ty, kteří řečenými ctnostmi neb úkony ctností vynikají, potom výpověď svou odůvodnil zaslíbením zvláštní odměny, která chová zároveň pohnutku a povzbuzení, aby každý oněmi ctnostmi neb kony jejich hleděl vyniknouti. Proslovil je jak před apoštoly, tak před shromážděnými zástupy; patrno to jednak z 5, 1—2, jednak z 7, 28.

3. Nepraví „chudí na duchu", jako by blahoslavil ty, kteří jsou duševně zakrnělí neb všeho vzdělání prosti, nýbrž „chudí duchem" t. j. ti, kteří s pomocí Boží nelnou (měrou nezřízenou) k statkům pozemským, časnou bídu (ať chudobu a nouzi, ať nemoc a utrpení neb jiné strasti) trpělivě snášejí a uznávajíce v pokoře nedostatečnost svoji ve věcech spásy, nejen s důvěrou k Bohu se utíkají ve svých potřebách, nýbrž i užívají prostředků od Boha ke spáse ustanovených. Neblahoslaví tedy všech chudých, nýbrž jen ty z nich, kteří v řečeném smyslu jsou chudí duchem, ani neprohlašuje za šťastné pouze chudých, nýbrž také ty bohaté na statky pozemské, kteří jsou chudí duchem ve smyslu řečeném, ani neblahoslaví jich jenom proto, že jsou chudí, nýbrž že jejich jakožto duchem chudých jest královsví nebeské t. j. proto, že již zde na zemi nosí v sobě nebe bohumilého smýšlení a dosáhnou též nebe věčné blaženosti, (ačli v dobrém vytrvají) — U sv. Lukáše 6, 20 blahoslaví se sice prostě chudí; že však ani u něho nemíní se všichni chudí a pouze chudí, nýbrž chudí v řečeném smyslu slova, patrno z toho, že u něho Pán Ježíš mluvě v 2. osobě, oslovuje posluchače své, kteří všichni byli chudí duchem; praví: „Blahoslavení (jste vy) chudí, neboť vaše jest království nebeské"; také z toho to vysvítá, že u Lukáše 6, 24. proti chudým, kteří jsou blahoslaveni, staví se s hrozbou ne všichni boháči, nýbrž ti jen z nich, kteří mají potěšení své t. j. ti, kteří veškeré potěšení své hledají ve statcích pozemských a v těch věcech, které se jimi zjednávají. Mimo to třeba považiti, že příslušné slovo hebrejské 'anijjím (עֲנִיִּים) v první řadě neznamená chudých na statky hmotné, nýbrž ty, kteří v příčině společenské a právní mají postavení nižší. Poněvadž však lidé takoví bývali obyčejně nepříznivě na tom také ve věcech majetkových a někdy i utiskováni, znamenalo v další řadě také chudé na statky pozemské, ubohé, bez pomoci postavené, jakož i ty, kteří cítili se bídnými, nešťastnými a při vnitřní zbožnosti k Bohu se utíkali a od něho pomoci očekávali. (Srvn. Zahn, Das Evang. des Matthäus, Leipzig 1905, str. 185.) Lidem takovým činívali i v Starém zákoně proroci zaslíbení messiášská na př. Isaiáš 61, 1; 66, 2; Sofon. 3, 12. Ukazuje tak Pán Ježíš hned na počátku své řeči, že pravé blaho člověka nespočívá v statcích pozemských.

4. Tiší t. j. mírní, kteří se nerozhořčují ani ku pomstě nerozpalují pro bezpráví a utrpení jim způsobená, nýbrž přemáhajíce hněvivost i pomstychtivost, křivdy trpělivě snášejí, zlé zlým neodplacujíce a do vůle Boží se odevzdávajíce. Tichým činí se různá zaslíbeni již v Starém zákoně (Žalm 24, 9; 75, 10; 146, 6) i messiášská (Js. 11, 4; 29, 27), ano v žalmu 36, 11. slibuje se jim, že budou vládnouti zemi, zemí zaslíbenou či že budou pokojně žíti v zemi zaslíbené, majíce každý dostatečný majetek svůj. Pán Ježíš blahoslaví je proto, že zemí vládnouti budou; míní však tímto vládnutím účast v království messiášském, ve své církvi jak bojující, tak vítězné, prohlašuje tedy je za šťastné proto, že stanouce se údy jeho církve, budou již na zemi, jistou měrou účastni milostí od něho nám zasloužených, jmenovitě též pokoje s Bohem a s bližním, plnou měrou pak v nebesích požíváním pokoje a blaha věčného. Výraz vládnouti zemí znamenal totiž v dědičném držení míti zemi zaslíbenou, Palestinu; poněvadž pak země zaslíbená byla obrazem i předobrazem království messiášského, užívalo se ho také o držení či účasti v království Kristově, církvi jak bojující tak vítězné.

5. t. j. blahoslavení, kteří zarmouceni jsouce nad nebezpečenstvími, pokušeními a strastmi tohoto života, jakož i nad hříchy svými, vzdychají tužbou po

lkající, neboť oni potěšeni budou. [6] Blahoslavení, kteří lačnějí a žíznějí
po spravedlnosti, neboť oni nasyceni budou. [7] Blahoslavení milosrdní,
neboť oni milosrdenství dojdou. [8] Blahoslavení čistého srdce, neboť
oni Boha viděti budou. [9] Blahoslavení pokojní, neboť oni synové
Boží slouti budou. [10] Blahoslavení, kteří protivenství trpí pro spra-

---

věcech nebeských, neboť oni potěšeni budou jednak již v tomto životě vítězstvím nad oněmi nebezpečenstvími a dosažením odpustění hříchů, zvláště však po smrti životem věčným. — Také lkajícím (kvílícím) činí se již v Starém zákoně různá zaslíbení, jmenovitě slibuje se též útěcha v době messiášské. Kristus blahoslavě je proto, že budou potěšeni (řečeným způsobem), dává na jevo, že nejsou to strasti pozemské, které činí člověka v pravdě nešťastným, podobně jako to nejsou statky pozemské, které by ho učinily v pravdě a trvale šťastným.

6. j. Blahoslavení, kteří touží a snaží se, aby se stali spravedlivými a ctnostnými, neboť touha jejich se vyplní již zde (ospravedlněním na křtu sv., Boží milostí), zvláště však v nebesích (takovým utvrzením ve spravedlnosti a svatosti, že již nikdy nebudou moci hříchem ji ztratiti.) — Spravedlností totiž, o které zde Kristus mluví, rozumí se onen bohumilý stav mravní, ve kterém člověk vůli svou srovnává úplně s vůlí Boží, stav svatosti. Zjednává se skrze Krista ospravedlněním na křtu sv.; udržuje a zdokonaluje se milostí Boží (ve sv. svátostech) a dobrými skutky obnovuje se, byla-li hříchem ztracena, ve svátosti pokání, dovršuje se nehřešitelností v životě věčně blaženém. Po ní toužili již v Starém zákoně proroci Duchem sv. nadchnuti, na př. Js. 4, 3; 11, 4; Jerem. 31, 33; Malach. 3, 3, kde předpovídá, že v době messiášské Pán „vyčistí syny Leviovy, protříbří je jako zlato a stříbro, by Pánu obětovali v spravedlnosti."

7. t. j. Blahoslavení, kteří majíce soucit ať s tělesnou ať duchovní bídou jiných, přispívají jim, konajíce, pokud mohou, skutky tělesného i duchovního milosrdenství. Bůh jsa k nám nejvýš milosrdný, vyžaduje milosrdenství též na nás. V Starém zákoně vyzýval k němu opět a opět na př. Oseáš 12, 6; Zach. 7, 9; Žalm. 36, 21-26. Přes to však v době Kristově zanedbávali je fariseové tak, že Kristus viděl se pohnuta připomenouti jim slova, která Bůh pravil skrze proroka Oseáše (6, 6): „Milosrdenství chci a ne oběti." (Mat. 12, 7.). Chtěje pak povzbuditi vyznavače své, aby tím ochotněji dbali milosrdenství, blahoslaví milosrdné pravě, že „milosrdenství dojdou" zde na zemi odpuštěním hříchův a božskou pomocí v různých potřebách, po smrti pak dosažením blaha věčného.

8. Blahoslavení čistého srdce (dle řeck. textu: čistí srdcem, co se týká srdce) t. j. ti, kteří jsou čisti od hříchův a všeho, co se Bohu nelíbí. Blahoslavení jsou proto, poněvadž Boha viděti t. j. dokonale poznávati a ho požívati budou po smrti i v nebi, ale jistou měrou již zde na zemi, pokud totiž již v tomto životě Boha v jeho díle a prozřetelnosti jasněji poznávají a ve spojení s ním šťastny se cítí.

9. pokojní t. j. ti, kteří zachovávajíce mír s bližním a s Bohem, také jiným hledí zjednati pokoj, jmenovitě ten, který pochází ze smíření s Bohem. Oni budou slouti synové Boží t. j. připodobní se Bohu, jenž „není Bohem rozbroje, nýbrž pokoje" (1. Kor. 14, 33); budou též přijati za syny Boží a jako takoví vejdou ve věčně blažené spojení s Bohem. Výraz býti synem Božím znamená totiž nejen ve smyslu literním býti synem Božím (byť i přijatým), nýbrž i ve smyslu obrazném podobati se Bohu.

10. Pán Ježíš věda, že božská prozřetelnost dopustí různá protivenství také na věrné ctitele jeho, aby měli příležitost vytříbiti svou ctnost a rozmnožiti své zásluhy pro nebe (a zajisté i proto, aby vytrpěli si časné tresty za své přestupky). upozorňuje na to v blahoslavenství tomto a těší podobně jako při prvním blahoslavenství zaslíbením království nebeského těm, kteří je snášejí trpělivě. Chce tak jednak povzbuditi k trpělivému snášení protivenství, jednak zabrániti, aby nepadali v nich v malomyslnost. Neblahoslaví však každého, kdo trpí protivenství, nýbrž ty jen, kteří je trpí pro spravedlnost aneb, jak vykládá ve v. 11., pro něho („pro mne") t. j. proto, že v Krista jakožto vtěleného Syna Božího a Vykupitele světa věří, jeho učení uznávají, vyznávají a jím se řídí a prostředků spásy od něho ustanovených náležitě užívají; neboť tak připodobňují se zvláště tomu, jenž trpěl nevinně, pro pravdu a spásu lidstva a utrpením vešel ve slávu svou a stávají se tak zvláště hodni, aby následovavše Krista v jeho utrpení, následovali ho i v jeho oslavě.

vedlnost, neboť jejich jest království nebeské. [11] Blahoslavení jste, když
pro mne budou vás tupiti a pronásledovati a mluviti všecko zlé proti
vám lhouce; [12] radujte se a veselte se, neboť odplata vaše hojná
jest v nebesích Tak zajisté pronásledovali proroky, kteří byli před vámi.

b) Povinnosti představených církve. 5, 13—16.

[13] Vy jste sůl země: jestliže sůl se zkazí, čím se osolí? K ničemu nehodí se již, leč aby byla vyhozena ven a pošlapána od lidí.
[14] Vy jste světlo světa. Nemůže se ukrýti město na hoře ležící. [15] Aniž
rozsvěcují svíci a kladou ji pod kbelík, nýbrž na svícen, aby svítila
všem, kteří jsou v domě. [16] Tak svěť světlo vaše před lidmi, ať vidí
skutky vaše dobré a velebí Otce vašeho, jenž jest v nebesích.

c) Kristus Pán přišel zákon naplnit. 5, 17—20.

[17] Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit zákon nebo proroky;
nepřišel jsem zrušit, nýbrž naplnit. [18] Vpravdě zajisté pravím vám:

11—12. Slovy těmito nevyjadřuje nového blahoslavenství, nýbrž rozvádí a na apoštoly obrací blahoslavenství předešlé, připomínaje znova nejen slovy „pro mne“, nýbrž i slovem „lhouce“ (lživě), že přihlíží tu pouze k takovým protivenstvím, která kdo trpí nevinně, pro něho. Zároveň poučuje, že dobrými skutky lze si zjednati zásluhy pro nebe.

b. od v. 13—16. vyzývá apoštoly, aby jako budoucí představení církve konali věrně povolání své i v čas pronásledování pamatujíce, že mají býti lidstvu tím, čím jest sůl pokrmům a světlo světu.

13. t. j. Jako sůl chrání pokrmy před hnilobou a dodává jim chuti, tak i vy jsouce opatřeni dary nebeskými, máte chrániti lidstvo před hnilobou mravní a dodávati jim příkladem svým chuti k dobrému. Jestli se zkazíte a nebudete konati svého úřadu aneb docela ode mne odpadnete, bude velmi těžko, ba skoro nemožno, abyste se napravili a opět blahodatnou činnost konali, podobně jako nemožno by bylo, aby byla osolena či solivou mocí opět opatřena sůl, kdyby se zkazila a solivou vlastnost ztratila. I přišli byste v neváżnost a záhubu jakožto lidé neužiteční a ode mne odloučení.

14. t. j. máte světlem učení mého lidstvo duševně osvěcovati, zahřívati a oživovati. Vzhledem k tomuto úřadu vašemu jest postavení vaše tak vyvýšené, že vám není ani možno ani dovoleno skrývati se před světem, abyste se neprohřešili proti úřadu svému a si na duši neuškodili, podobně jako nemůže ukrýti se město postavené na kopci, aby nebylo viděti, ani dáti světlo pod nádobu, aby nezhaslo.

c) Vykládá poměr zákona Starého k Novému (5, 17—20). Prohlašuje totiž, že nepřišel svým zákonem (Novým) zrušit zákon Starý co do jeho obsahu, nýbrž naplnit, k dokonalosti přivést. Zákon Nový není tedy leč náplň a zdokonalení zákona Starého. Učinil to prohlášení nejspíše proto, že mezi posluchači byli někteří, kteří uslyševše, kterak Pán Ježíš své učení (zákon Nový) přirovnává k vínu mladému, které se nevlévá do měchů starých (Luk. 5, 37), a kterak obrací na sebe slova proroka Isaiáše „poslal mě kázat evangelium chudým“ (Mat. 4, 18), učinili si mínění, že Ježíš chce zavésti novoty, které by se příčily zákonu Starému. Odtud slova: Nedomnívejte se a d.

17. Zákon Starý naplnil Pán Ježíš tím, že předpisy jeho mravní sám zachovával, dokonaleji vyložil a vyšší pohnutku (lásky) stanovil i pomoc nám dal, abychom je mohli zachovávati; předpisy obřadní tím že podal a ustanovil ve skutečnosti to, co starozákonními úkony bohoslužebnými bylo toliko nastiňováno a předobrazováno; obětí svou podal Bohu nekonečné dostiučinění a ustanovil bohoslužbu (oběť mše sv. a svátosti), kterou se i Bohu zdává pocta nejdokonalejší i lidem se zjednává ospravedlnění a posvěcení a spojení s Bohem. Proroky naplnil tím, že vykonal a v církvi koná, co oni předpověděli o něm a o jeho díle.

18. potvrzuje slavnostně předešlé prohlásení své ujištěním, že žádné ani nejmenší ustanovení neb zaslíbení Starého zákona neztratí svého významu, své platnosti, dokavad nynější tvářnost světa potrvá, a dokavad se nenaplní. — Je-

dokavad nepomine nebe a země, nepomine jediné písmě neb jediná
čárka ze zákona, až se všecko stane. 19 Kdo by tedy zrušil jeden
z příkazů těchto nejmenších a vyučil tak lidi, nejmenším slouti bude
v království nebeském; kdo by však činil a učil, ten bude velikým
slouti v království nebeském. 20 Neboť pravím vám: nebude-li hojnější spravedlnost vaše než zákoníků a fariseů, nevejdete do království
nebeského.

d) *Zákon má se plniti co do ducha, ne jen co do litery.* 5, 21—48.

21 Slyšeli jste, že řečeno jest starým: „Nezabiješ! Kdo by
zabil, propadne soudu." 22 Já však pravím vám, že každý,
kdo se hněvá na bratra svého, propadne soudu. Kdo by však řekl
bratru svému „rácha", propadne veleradě, a kdo by řekl „blázne",
propadne pekelnému ohni. 23 Přinášíš-li tedy dar svůj k oltáři a tam

---

diné písmě neb jediná čárka, doslovně bylo by „jediné jota neb jediný růžek". Jota totiž (י = j) jest nejmenší písmě v abecedě hebrejské, růžkem pak (čárkou, háčkem) rozumí se ona část písmene, kterou v abecedě hebrejské líší se litera jedna od druhé podobné, na př. ב (b) od כ (k). K takové čárce (růžku) Pán Ježíš přirovnává ony předpisy, ustanovení a zaslíbení zákona Starého, které se týkají věcí nedůležitých.

19. t. j. kdo by za neplatný neb bezvýznamný prohlásil některý z těch předpisů, které jsem přirovnal k čárce proto, že se týkají věcí nedůležitých, obdrží sice odměnu, ale menší, poněvadž zákon zachovával sice ve věcech důležitých, přestupoval jej však ve věcech nedůležitých a tím urazil Boha, jenž dal přikázání o těch i oněch věcech.

20. Fariseové v době Kristově hleděli sice zachovávati zákon mojžíšský přísně, přece však spravedlnost jejich byla nedokonalá, a to z trojí příčiny: 1. činíce rozdíl mezi předpisy velikými (o věcech důležitých, k nimž čítali též vnější předpisy obřadní) a malými (o věcech nedůležitých), tvrdili, že předpisy malé lze přestupovat beztrestně, 2. podle svých výkladů drželi se toliko litery zákona, přičiňujíce se o kony vnější a zanedbávajíce pokoru, lásku a vůbec posvěcování vnitřní; 3. konali dobré skutky (byť ne všichni, přece většina z nich) z pohnutky nekalé, pro lidskou chválu. Chce tedy Kristus na svých vyznavačích 1. aby nečinili samovolně rozdílu mezi předpisy velkými a malými, nýbrž aby se snažili zachovávati všecky, 2. aby dbali nejen o vnější zákonitost, nýbrž též o vnitřní svatost, 3. a aby nedávali se k dobrým skutkům vésti pohnutkami nekalými, nýbrž čistými. — Tímto veršem Pán Ježíš končí stať předešlou a zároveň činí úvod ke stati následující, čtvrté *d*), ve které na výkladech některých přikázání Božích ukazuje, jaká má býti spravedlnost novozákonní (5, 21—48).

21. Slyšeli jste totiž v synagogách při předčítání a vykládání zákona mojžíšského, že řečeno jest starým (buď předkům vašim při výkladech, které jim činili učitelé zakona, aneb spíše) oněm israelitům, kteří vyšedše z Egypta, uslyšeli přikázání od Mojžíše u Sinaje. Slovo nezabiješ jest z 2. Mojž. 20, 13., slova pak „kdo by zabil, podroben bude soudu" nejsou výkladem farisejským, nýbrž jsou uvedena také ze Starého zákona, ale ne doslovně, nýbrž jen co do smyslu z oněch míst, kde se praví, že provinilec má býti postaven před soud a podle zákona potrestán, byla-li vina dokázána. Kristus však, jak z dalších slov patrno, nestaví se tu přímo ani proti rabínům ani proti mojžíšskému zákonu samému, nýbrž jen proti zákonu, jak jej pojímali zákoníci.

22. Kdo se hněvá pouze ve svém nitru (nejmenší to stupeň hněvu), hoden bude takového trestu, jaký stanoví místní soud váš, trestu časného menšího; páše tedy hřích, ač toliko všední. Kdo by řekl Rácha t. j. prázdný neb hlupáku, a tak projevil hněv svůj nadávkou nemnoho urážlivou, hoden bude velerady nejvyššího to soudu vašeho, a tedy i nejvyššího trestu, který soud lidský může stanoviti. Páše tedy hřích větší, než předešlý, ale přece ještě jen všední. Kdo by řekl blázne či bezbožníku a tak projevil hněv svůj nadávkou velice urážlivou, hoden bude pekelného ohně; hněv jeho jest tedy hříchem těžkým. V 5. přikáz. Bož. nezakazuje se tedy pouze vražda, jak učili vykladači židovští, nýbrž i nejmenší stupeň hněvu nespravedlivého. Slovem blázen (řeck. μωρος, heb. nabal) označovali člověka bezbožného i toho, kdo popíral jsoucnost Boží. (Žalm. 14,1; 53,2.)

23—26. Na dvou příkladech učí, jak nutno a důležito jest smířiti se s protivníkem co možná rychle; jest smíření tak nutné, že bez něho není Bohu obět

se rozpomeneš, že bratr tvůj má něco proti tobě, 24 zanechej tam
daru svého před oltářem a jdi prve, smiř se s bratrem svým a potom
přijda, obětuj dar svůj. 25 Srovnej se s protivníkem svým rychle,
dokud jsi s ním na cestě, aby snad nevydal tebe protivník soudci,
a soudce vydal by tebe (soudnímu) služebníku, a byl bys uvržen do
vězení. 26 Vpravdě pravím tobě, nevyjdeš odtud, dokavad nenavrátíš
posledního haléře.
27 Slyšeli jste, že řečeno jest starým: „*Nezcizoložíš.*“
28 Já však pravím vám, že každý, kdo hledí na ženu, aby jí požádal,
již zcizoložil s ní ve svém srdci. 29 Pohoršuje-li tě oko tvé pravé,
vylup je a vrhni od sebe; neboť prospěšnější jest pro tebe, aby zahynul jeden úd tvůj, než aby celé tělo tvé bylo uvrženo do pekla.
30 A jestli pravá ruka tvá tě pohoršuje, utni ji a vrhni od sebe,
neboť prospěšnější jest pro tebe, aby zahynul jeden úd tvůj, než aby
celé tělo tvé bylo uvrženo do pekla. 31 Řečeno jest také: „*kdo by
propustil manželku svou, dej jí lístek zápudný.*“
32 Já však pravím vám, že každý, kdo propouští manželku svou
vyjma pro smilství, uvádí ji v cizoložství, a kdo by propuštěnou pojal,
cizoloží.
33 Opět jste slyšeli, že řečeno jest starým: „*Nebudeš křivě
přísahati, ale splníš Pánu přísahy své.*“ 34 Já však
pravím vám, abyste nepřísahali vůbec: ani nebem, neboť trůnem
Božím jest, 35 ani zemí, neboť jest podnoží nohou jeho, ani Jerusalemem,
neboť jest to město velikého krále, 36 ani hlavou svou nebudeš přísahati, neboť jediného vlasu nemůžeš učiniti bílým neb černým. 37 Budiž
však řeč vaše: „ano, ano“; „ne, ne“; co nad to jest, ze zlého jest.

---

milá, a jest tak nalehavé, že možno provésti je pouze, pokud jsme na cestě k soudu t. j. v tomto životě, jehož trvání však jest nejisté.

haléře; v řeck. textě kodrantes; lat. quadrans (čtvrťák), římský peníz. který platil as $1^1/_4$ haléře.

27—28. učí, že v 6. přikáz. Božím (2. Mojž. 20, 14) zakazuje se nejen smilstvo a cizoložství, nýbrž i nečisté či smilné žádosti a myšlenky; *aby jí požádal* t. j. s úplně vědomou a dobrovolnou žádostí vnitřní páchat s ní věci nečisté, smilné.

29—30. (Mark. 9, 46. Mat. 18, 9.) Nemíní říci, že by člověk měl skutečně vyloupnouti si oko neb utnouti ruku, kdyby ho pohoršovaly, nýbrž učí, jak nutno varovati se všeho, co by člověka pohoršovalo. Jestli některá osoba neb věc dává někomu pohoršení k hříchu, nechť zřekne se jí aneb přetrhne spojení s ní, byť byla mu tak milá a tak potřebná jako pravé oko neb pravá ruka. — S tělem zmrzačeným nepřijde však do nebe nikdo; neboť všichni spravedliví budou míti po vzkříšení těla oslavená, dokonalá, byť v tomto životě měli těla jakkoli zmrzačená.

31—32. Vzhledem ku porušenosti, která nastala po pádu prvních lidí, dopustil Bůh v Starém zákoně, aby manželství smělo v jistých případech býti rozloučeno. Kdo však propustil manželku svou, byl povinen dáti jí list propustný či zápudný. (5. Mojž. 24, 1.) Pán Ježíš prohlašuje však manželství za nerozlučitelné a připouští rozvod toliko od stolu a lože, ale upozorňuje, že i ten, kdo takto propouští manželku či rozvádí se s ní od stolu i lože, vydává ji v nebezpečenství, že zcizoloží, ten jediný případ vyjímaje, když by sama již byla cizoložství se dopustila; neboť v případě tom nebyl by hříchem jejím vinen.

33—37. (2 Mojž. 20, 7; 3. Mojž. 19, 12; 5. Mojž. 5, 11.) Dle židovských výkladů byla jen ta přísaha (přípovědná) závaznou, při které se vzývalo jméno Bůh. Proti tomu prohlašuje Pán Ježíš, aby vůbec nepřísahali v domnění, že by ta přísaha nevázala, neboť i ten, kdo přísahá skrze věci stvořené, dovolává se Boha alespoň nepřímo, a to jako stvořitele a zachovatele oněch věcí. Jest tedy i jeho přísaha závazná. Ostatně (učí Pán dále ve v. 37) přísaha má původ svůj ve zlém, v tom, že lidé z porušené přirozenosti své buď pravdu porušují a jiné

[38] Slyšeli jste, že bylo řečeno: „Oko za oko, zub za zub.“
[39] Já však pravím vám, abyste neodpírali zlému; nýbrž udeří-li tě
někdo v pravé líce tvé, nastav mu i druhé, [40] a tomu, kdo chce souditi se s tebou a (tak) vzíti sukni tvou, zanechej i plášť; [41] a přinutí-li
tě někdo na míli jednu, jdi s ním (i jiné) dvě. [42] Tomu, kdotě prosí,
dej, a od toho, kdo chce si vypůjčiti od tebe, neodvracej se.
[43] Slyšeli jste, že bylo řečeno: „Milovati budeš bližního
svého a nenáviděti budeš nepřítele svého.“ [44] Ale já

oklamat hledí, aneb jedni druhým nedůvěřují. Ale tak nemá býti mezi údy království Kristova. Ti mají si důvěřovati a mluviti vždy jen pravdu, tak aby nebylo přísahy potřebí. Že nezakazuje přísahu naprosto, patrno z toho, že sám přísahal (Mat. 26, 63. 64), odsuzuje však zneužívání přísahy, jakož i přísahu lehkovážnou, a křivou. — Město velikého krále t. j. Boha, jemuž tam byl chrám zasvěcen, jediný, který židé měli v Palestině.

38—42. Aby se krotilo násilnictví, platilo v Starém zákoně právo odvety, které však mělo býti vykonáváno toliko mocí úřední. (Mojž. 21, 24; 3. Mojž. 24, 20; 5 Mojž. 19 21) Ale někteří osobivše si je, vykonávali je sami, dopouštějíce se při tom nezřídka bezpráví také. Proti tomu učí Pán Ježíš na čtyřech příkladech, že údové jeho království mají býti hotovi raději větší ještě bezpráví snášeti ať na těle a na cti, ať na majetku neb na osobní svobodě, nežli zlé zlým spláceti. Nikterak však nezakazuje, aby kdo cestou zákonnou hájil sebe a svých práv. — Udeří li tě v líce a tak působí ti nejen bolest, nýbrž i potupu. — Kdo chce.. vzíti sukni tvou (spodní šat) totiž nespravedlivě a souditi se pro ni s tebou. — Plášť, veliký to šátek jako plaid (pléd), šat svrchní; jeho užívali chudí jako přikrývky v noci, proto podle zákona (2 Mojž. 22, 26; 5. Mojž. 24, 13) nesměl býti ponechán v zástavě déle než do večera. Jako šat zákonem zvláště chráněný byl proto pokládán za přednější a potřebnější než sukně či tunika, šat spodní, dlouhý (Srovn. Luk. 6, 29 — 30. pozn.). — Přinutí-li tebe někdo na míli jednu. Pán Ježíš naráží tu na obyčej, který v době Kyrově byl zaveden v říši perské a později rozšířil se odtud také do jiných krajin, jmenovitě též k Římanům, ovšem s některými změnami. Po celé říši perské ustanovil totiž Kyrus v určitých stanicích rychlé posly (na koních), kteří měli dopravovati královské rozkazy rychle jeden ke druhému, až by se dostaly na místo příslušné. Poslové ti sluli angaroj (ἄγγαροι) a měli právo vyžadovati na komkoli, aby, bylo-li by toho třeba, nejen propůjčil jim na cestu svého koně neb loď a pod., nýbrž i sám s ním šel a jim cestu ukazoval neb nesl břímě. Vzhledem k tomu utvořili od slova angaros sloveso angaravejn, které se ujalo také v řečtině i v latině (angariare) a znamenalo donutiti někoho, aby ho provázel k tomu konci, by mu cestu ukazoval, břímě nesl neb jinou službu prokázal. Chce tedy Pán Ježíš na svých učenících, aby jsouce od někoho na újmu své svobody donucováni, aby mu na cestě jednu míli (římskou) či asi 1·5 km. ponesli břímě neb jinou službu prokázali, nejen mu vyhověli, nýbrž raději větší ještě službu prokázali, než aby se hněvali neb mstili. (Slov „i jiné“, která má Vulgata „et alia“ duo, v řeckém textě není.) — vypůjčiti si totiž bezúročně, ne lichvářsky. Viz Luk. 6, 34. 35.

43-48. Nabádá k lásce k nepřátelům. Slova položená v závorce v řeckém textě scházejí; dostala se sem v textě latinském as z Luk. 6, 27.

43. 44. — Láska k bližnímu byla přikázána také ve Starém zákoně (3. Mojž. 19, 18), ale bližním, jak již hebr. slovo rea' ukazuje, rozuměl se druh, přítel, soukmenovec a ten, kdo z pohanů jako proselyta přistoupil k židovství, vůbec ten, s kým žili ve styku vzájemném, přátelském. S pohany neměli židé vůbec míti styku vzájemného, aby nebyli od nich svedeni k modlářství. Také láska k nepřátelům přikazovala neb doporučovala se alespoň příležitostně tu jednotlivými výpověďmi (na př. 2. Mojž. 23, 4. 5.: „Potkáš-li býka neb osla, který se tvému odpůrci zaběhl, přiveď mu jej. Shledáš-li, že osel tvého nenávistníka pod břemenem klesl, nepomineš ho, ale pomůžeš mu ho pozdvihnouti“; (Přísl. 25, 21, srovn. 24, 27), tam dojemnými příklady (Josef, David a j.), avšak jednak nepřítelem mínil se při tom odpůrce osobní (soukromý), jednak rabínskými výklady zatemnilo se znenáhla vědomí toho tak, že jak vidno ze slov Kristových, nabádajíce k lásce k bližnímu, k příteli, hlásali nenávist k nepříteli „nenáviděti budeš nepřítele svého.“ Svésti dali se k tomu dílem as lpěním na liteře zákona, dílem oněmi příkazy, kterými Bůh velel zahubiti některé kmeny kananejské jednak jim za trest, jednak židům na výstrahu neb záchranu. Proti tomu Kristus žádá na

pravím vám: Milujte nepřátele své, (dobře čiňte těm, kteří vás nená-
vidí), a modlete se za ty, kteří vás pronásledují (a pomlouvají), [45] abyste
byli podobni svému Otci, jenž jest v nebesích, jenž slunci svému velí
vycházeti na dobré i na zlé a déšť dává na spravedlivé i na nespra-
vedlivé. [46] Neboť milujete-li ty, kteří vás milují, jakou odplatu míti
budete? zdali nečiní toho i celníci? [47] A budete-li pozdravovati toliko
své bratry, co více činíte? zdali nečiní toho i pohané? [48] Buďte tedy
dokonalí, jakož i Otec váš nebeský dokonalý jest.

KAPITOLA 6.

e) Spravedlnost má se vykonávati s dobrým úmyslem. 6, 1—18.

[1] Mějte se na pozoru, abyste nečinili dobrých skutků svých před
lidmi, byste byli od nich viděni; sice nebudete míti odplaty u svého
Otce, jenž jest v nebesích. [2] Když tedy dáváš almužnu, netrub před
sebou, jako pokrytci činí v synagogách a na ulicích, aby byli ctěni
od lidí; vpravdě pravím vám, vzali odplatu svou. [3] Ale když ty dáváš
almužnu, ať nezví tvá levice, co činí pravice tvá, [4] aby byla almužna
tvá ve skrytě, a Otec tvůj, který vidí ve skrytě, odplatí tobě.
[5] A když se modlíte, nebuďte jako pokrytci, kteří si libují v syna-
gogách a na rozích trhů stojíce se modliti, aby byli viděni od lidí.
Vpravdě pravím vám: vzali odplatu svou. [6] Když však ty se modlíš,
vejdi do pokojíka svého, zavři dveře a pomodli se k Otci svému ve

---

svých vyznavačích činné lásky ke každému bližnímu, i k nepříteli, a jak učí podobenstvím o milosrdném Samaritánu (Luk. 10, 30—37), bližním rozumí každého člověka bez rozdílu národnosti i náboženství. Poněvadž pak láska k nepřátelům zdá se býti lidské smyslnosti požadavkem přílišným, udává k ní přemocnou pohnutku, aby tím spíše poslechli, pohnutku nadpřirozenou, aby totiž se připodobnili a tedy i zalíbili nebeskému Otci, jenž lásku svou projevuje dobrým i zlým. Abyste byli podobni, doslovně bylo by „abyste se stali syny (dítkami) Otce svého . . .“

46. Celníci či publikáni byli i římští najímatelé cel v krajinách Římanům poddaných i jejich podnajímatelé a výběrčí, ať pohanští neb židovští. Pro své vydírání byli v nenávisti všudy, u židů však i proto, že vůbec nesli těžce poddanství římské jako bezpráví na nich páchané. I pohrdali jimi židé jako veřejnými hříšníky.

e) od 6, 1—18. učí, že skutky dobré (almužna, modlitba, půst) mají se konati s úmyslem dobrým, nikoli pro chválu lidskou, nýbrž ke cti a chvále Boží. Dobrých skutků svých, doslovně: spravedlnosti své.

6. 1. byste byli od nich viděni t. j. s tím úmyslem, aby jiní viděli vaše skutky dobré a chválili vás pro ně. Nebrání tedy konati skutky dobré před lidmi vůbec, spíše pro dobrý příklad vyzývá k tomu v 5, 16; ale to jen chce, aby nekonaly se skutky dobré pro lidskou chválu, nýbrž ke cti Boží, mají-li býti pro nebe záslužné. Co takto řekl, vysvětluje dále (v. 2—18) na třech předních skutcích dobrých, almužně, modlitbě a postu.

2. netrub před sebou jest rčení obrazné místo: nedávej almužny okázale, by si toho každý všimnul. Pokrytci či lidé, kteří staví se býti spravedlivými a zbožnými, nejsouce jimi, dávají almužnu pro chválu lidskou; té se jim dostává, i berou odplatu svou, které si přáli, nemohou proto čekati, že se jim dostane odplaty od Boha, pro jehož poctu jí nedávají.

3. ať nezví tvá levice atd. jest rčení obrazné ve smyslu: Dávaje almužnu, buď tak dalek všeliké tužby po lidské chvále, že kdyby možno bylo, ani sám nebyl by sis vědom těch skutků dobrých, které činíš.

5 6. Nehorlí tu proti pobožnostem veřejným vůbec, zejména ne proti těm, které se konají při veřejných službách Božích, nýbrž toliko proti tomu, aby kdo stavěl pobožnost svou na odiv pro lidskou chválu.

skrytě, a tvůj Otec, který vidí ve skrytě, odplatí tobě. [7] Modlíce se pak,
nemluvte mnoho, jako pohané; domnívajíť se, že budou vyslyšeni pro
svou mnohomluvnost. [8] Nepřipodobňuje se tedy jim; ví zajisté Otec
váš, čeho jest vám potřebí, prve než ho prosíte.

[9] Takto tedy budete se modliti vy: Otče náš, jenž jsi na
nebesích, posvěť se jméno tvé. [10] Přijď království

---

7. Zavrhuje toliko bezmyšlenkovité odříkávání modliteb dlouhých, jakoby na délce modlitby záleželo, zda bude vyslyšena; nikoli však nezakazuje konati modlitby delší neb opakovati touž modlitbu několikráte, děje-li se to s opravdovou zbožností a odevzdaností do vůle Boží.

8. Ač Bůh zná, čeho potřebujeme, máme ho přece prositi, nikoli abychom jej teprve poučili o svých potřebách, nýbrž abychom prosbami svými uznávali a vyznávali svoji závislost na něm, jeho darů tím více si vážili a jemu tím vroucněji se oddali.

8—13. Jako vzor modlitby Pán Ježíš podává ctitelům svým modlitbu zvanou po prvních slovech Otčenáš. Pravě však „takto se budete modliti" nepřikazuje, aby se modlili po každé těmi slovy, nýbrž tím tak prostým způsobem; ani nechce, aby po každé jen za to prosili, co jest v ní vytknuto, nýbrž jen, aby prosili po každé za věci, které s ní se srovnávají, nikdy však za něco, co by bylo s ní v odporu. Vyniká však modlitba tato jak svým původem, jsouc od Bohočlověka, tak svou formou prostou a bohatým obsahem, obsahujíc v jednoduché formě takovou hloubku myšlenek, že ani nejmoudřejší exegeté nemohli jich vystihnouti, a vyjadřujíc v krátkosti všecko, zač máme Boha prositi, abychom byli pravými údy v království jeho na zemi a stali se jimi též v království jeho na nebi. Proto také církev přijala modlitbu tu doslovně do své bohoslužby i do mší sv. Obsahuje pak mimo předmluvu, sedm proseb, z nichž první tři vztahují se k Bohu, další čtyři k člověku.

9. Předmluva: Otče náš, jenž jsi na nebesích. Učí Boha nazývati otcem také sice proto, že jest Tvůrcem a zachovavatelem naším, hlavně však proto, že jest původcem našeho vykoupení, jenž poslav Syna svého na svět a skrze něho lidstvo vykoupiv, přijal nás na křtu sv. za dítky své a vešel tak s námi v poměr Otce k dítkám. Nazývajíce však Boha otcem, jsme tím upozorňováni, že jsme dítkami Božími a že tedy máme se chovati k Bohu jako dítky jeho, jej tedy milovati, vůli jeho z lásky zachovávati, jemu se připodobňovati. Máme však nazývati Boha otcem svým (Otče náš), neboť všichni, kdo v Krista věří, jsou nejen tvory téhož Boha, nýbrž i jako přijatí synové Boží s Kristem členy jedné veliké rodiny, jichž všech otcem jest Bůh. Také tato slova obsahují mocné vyzvání k milování všech lidí. Neboť je-li Bůh otcem všech lidí, jsou všichni lidé vespolek bratři a sestry. Slova tato odsuzují tedy všeliké otroctví, všecku nenávist, všecky války i rozbroje národnostní a třídní. Máme však přičiňovati slova, „jenž jsi na nebesích", jednak abychom byli upozorněni, že ač Bůh všudy jest přítomen, ano žádným prostorem obmezen, přece zvláště na nebi zjevuje svou velebnost a blaženost a dává v ní účast svým věrným, jednak abychom byli povzbuzováni tak žíti, bychom do nebe jakožto pravé vlasti své přišli.

Prosba první: Posvěť se jméno tvé. Jménem Božím rozumí se Bůh sám, pokud se lidem zjevuje a tak jméno přijímá. Světiti znamená vyloučiti z obecného užívání a věnovati zvláštní službě neb účelu ve věci posvátné. Jsouc pojato vzhledem Bohu znamená ctíti, oslavovati. Prosíme tedy v této prosbě, aby Bůh (jeho velebnost, vlastnosti) byl ode všech lidí vždy více poznáván, uznáván a ctěn způsobem jeho velebnosti přiměřeným (veřejnou i soukromou bohopoctou, zachováváním jeho přikázání, svatým životem). Prosba ta jest na prvním místě, poněvadž vyjadřuje poslední cíl všech činů božských i našeho stvoření. Jako totiž Bůh stvořil všecko ke cti a chvále své, tak má i tvorstvo jmenovitě rozumné oslavovati Boha. A kdyby to byl člověk vždycky činil, nebylo by hříchu ani jeho následků porušujících lidskou blaženost. Proto také pravý lidumil nemůže si ničeho více přáti, než aby jméno Boží vždy více bylo na zemi uctíváno, svěceno, o nic více usilovati, než aby sám jméno Boží světil a pokud může, k tomu působil, by bylo ctěno také od jiných.

10. Prosba druhá: Přijď království tvé. Tato a následující prosba rozvádí prosbu první, udávajíc nejlepší způsob, kterým jméno Boží by se světilo. Království Boží záleží vlastně v onom poměru otcovském, ve který Bůh vešel

tvé. Buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi. 11 Chléb
náš vezdejší dej nám dnes. 12 A odpusť nám naše

---

s námi, a v poměru synovském (dětinném), ve který jsme my (s jeho milostí) vešli s ním. Uvádí se, prospívá a vzrůstá skrze církev oněmi prostředky spásy, které Kristus ve své církvi složil. Jest však ještě mnoho národů pohanských, kteří jsou oddáni modlářství, židé dosud neuznávají Ježíše jako Vykupitele, mezi křesťany samými jest nejen mnoho rozkolníkův a bludařů, u nichž není pravého poznání Boha a náležité pocty jeho, nýbrž i mnoho pravověrců (katolíků), v jejichž mysli nekraluje Bůh, nýbrž hřích a kteří neustále brojí proti jeho církvi ve snaze zničiti ji, kdyby mohli. Prosíme tedy v této prosbě, a) aby náboženství Kristovo (církev katolická či království Boží na zemi) rozšířilo se mezi židy i pohany a aby rozkolníci i bludaři do lůna církve katolické se vrátili, b) aby katolíci sami ve víře a lásce se utvrzovali a hříšníci pravé pokání činili, zkrátka, aby Bůh svou milostí kraloval v srdcích všech, tak aby po tomto životě mohli přijíti do nebe. Aby však se to mohlo státi, jest třeba zachovávati vůli Boží, neboť je-li Bůh naším králem, jest vůle jeho nám zákonem. Proto Pán Ježíš připojuje prosbu třetí „buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi", uče tak nás prositi za pomoc, abychom vůli Boží tak ochotně a tak dokonale plnili na zemi, jako ji andělé a svatí plní na nebi, ať již Bůh projevil vůli svou přímo, zákonem přirozeným neb zjeveným či nadpřirozeným (Starým, Novým), ať nepřímo skrze církev svou.

11. Prosba čtvrtá; v ní prosíme za chléb, jímž však se rozumí v první řadě všecko to, čeho třeba k zachování tělesného života našeho, v další řadě i to, čeho jest třeba k zachování nadpřirozeného života duševního, milosti Boží. Někteří spisovatelé a sv. Otcové doby staré rozuměli jím nejsv. svátost oltářní buď výlučně, jako Origenes, aneb alespoň v řadě první, jako Tertullián, Cyprián, ovšem neprávem. Má pak v této prosbě každé slovo zvláštní moc a sílu. Mámeť podle naučení Kristova prositi za chléb, ne za nějaké lahůdky, abychom považili, že se máme spokojiti i s pokrmem prostým; za chléb náš t. j. ten, který jsme si sami zjednali prací a poctivě, ne podvodem a nespravedlivě, neboť jednak člověk jest stvořen ke práci, jednak i k tomu, abychom pracovati mohli, jest potřebí Boží pomoci, za chléb vezdejší t. j. vždy každého dne potřebný, k ždodenní, ne tedy nadbytný, bychom učili se přestávati na tom, co jest potřebné, a pamatovali na svou smrtelnost, nevědouce, zdali se zítřka dožijeme. Máme pak prositi, aby ten chléb dal Bůh, neboť „není něčím ani ten, kdo sází, ani kdo zalévá, nýbrž Bůh, jenž dává vzrůst" a „v jehož rukou jsou osudy naše", takže každý i bohatec má příčinu modliti se a prositi. Máme prositi, aby chléb ten dal nám, (dej nám, nikoli dej mi), bychom tak prosili nejen za sebe, nýbrž i za jiné, neboť láska žádá, abychom byli pamětlivi také jiných a pomáhali jim v potřebách jejich, alespoň modlitbou, nemůžeme-li též hmotně a jinak, a to tím spíše, poněvadž jest přemnoho těch, kteří trpí bídu, nemajíce ani věcí k životu nejpotřebnějších; — aby jej dal dnes a tedy i na dnešek, ne na budoucnost, abychom tak upozorňováni byli, že se máme modliti každý den a se varovati úzkostlivé péče o budoucnost.

12. Prosba pátá přihlíží ku potřebě zachovati nadpřirozený život duševní odpuštěním viny hříchů, doslovně dluhů, jak hřích nazývá se v Písmě také jinde, abychom byli upozorněni, že hříchem děláme u Boha dluh, který platiti nemůžeme, a proto u vědomí své nedostatečnosti prositi máme za jeho odpuštění. Prosíme však dle návodu Kristova, aby Bůh odpustil nám (nikoli „mně"), neboť nikdo není bez hříchu a kdo by řekl, že hříchu nemá, sám sebe klame (1. Jan. 1, 8); a prosíme, aby nám Bůh odpustil, jako i my odpouštíme našim viníkům, udávajíce tak nejen porovnání, nýbrž i příčinu, pro kterou žádáme a doufáme odpuštění, proto totiž, poněvadž i my odpouštíme, příčinu to a pohnutku sice nedostatečnou, ale nutnou, takže bez ní nemohli bychom doufati odpuštění, neboť kdo prosbu tu koná nejsa hotov jiným odpustit, říká vlastně „neodpusť mi jako ani já neodpouštím." Prosbou touto jsme zároveň upozorňováni na svou slabost, při které neuchráníme se denních poklesků, takže denně máme prositi za odpuštění, též na milosrdenství Boží, ježto Bůh již tím slibuje nám odpuštění, že sám nás vyzývá za odpuštění prositi, jakož i na to, abychom odpouštěli těm kdo urazili nás, poněvadž by jinak Bůh nám neodpustil. (Koná-li kdo prosbu tu náležitě, odpouštějí se mu hříchy všední, má-li těžké, nabývá daru pravé kajícnosti).

viny, jakož i my odpouštíme našim vinnníkům.
[13] A neuvoď nás v pokušení. Ale zbav nás od zlého
(Amen). [14] Neboť jestli odpustíte lidem hříchy jejich, odpustí i vám
Otec váš nebeský (hříchy vaše); [15] pakli neodpustíte lidem, ani Otec
váš neodpustí vám hříchů vašich.
[16] Když pak se postíte, nebuďte jako pokrytci zasmušilí; neboť
zohyzďují obličej svůj, aby zjevno bylo lidem, že se postí. Vpravdě
pravím vám, vzali odplatu svou. [17] Když však ty se postíš, pomaž
hlavu svou a tvář svou umyj, [18] aby nebylo zjevno lidem, že se postíš,
nýbrž Otci tvému, jenž jest ve skrytě; a Otec tvůj, jenž vidí ve skrytě,
odplatí tobě.

f) O snaze po statcích nebeských. 6, 19—34.

[19] Neskládejte sobě pokladů na zemi, kde rez a mol kazí, a kde
zloději vykopávají a kradou; [20] ale skládejte sobě poklady v nebi,

---

13. Prosba šestá směřuje k tomu, abychom také v budoucnosti se uchovali při nadpřirozeném životě duševním (v milosti Boží). Výraz pokušení (πειρασμός pejrasmos) má v Písmě sv. různé významy; znamená zkoušení či přesvědčování se o silách a vlastnostech někoho, též lákání neb svádění ke hříchu, neb protivenství a různé okolnosti, které jsou s to, aby probudily zlou žádostivost a skrze ni přivedly člověka do hříchu (kdyby k žádosti té svolil). Bůh ovšem nepokouší nikdy v tom smyslu, že by chtěl se přesvědčiti o jeho ctnosti, neboť jsa vševědoucí zná všecko, ani v tom, že by sváděl ke hříchu, neboť v tomto smyslu, jsa nejsvětější, nepokouší nikoho (Jak. 1, 13). Na takovéto pokušení tedy konajíce tuto prosbu nemyslíme a mysliti nemáme. Ale Bůh připouští na člověka neb i uvádí takové okolnosti, ve kterých zlá žádost může se probuditi a on hřešiti, ale činí to nikoli k tomu konci, aby člověk hřešil, nýbrž aby měl příležitost přemáháním pokušení takového ve víře se utvrzovati, ctnost osvědčovati a zásluhy pro nebe si zjednávati a rozmnožovati. Konajíce tedy prosbu tuto, neprosíme ani za to, aby Bůh všecka pokušení od nás odvrátil, — sic bylo by to tak, jako chtíti, aby odňal od nás veškerou příležitost osvědčiti a vytříbiti ctnost svou, ano tak, jako chtíti, aby nás vzal s tohoto světa, neboť jednak nosíme jednoho pokušitele stále s sebou, tělo, smyslnost, jednak, jak dí sv. Jan (I. 2, 16), všecko, co jest ve světě, jest žádost těla a žádost očí a pýcha života, a také protivník náš ďábel obchází jako lev řvoucí hledaje, koho by pohltil (I. Petr. 5, 8). Ale za to modlíme se prosbou touto, aby Bůh nedopouštěl na nás takových okolností, o nichž ví, že bychom v nich svedeni byli ke hříchu ať vlastní smyslností, ať zjevy ve světě příznivými nebo nepříznivými, ať nástrahami ďáblovými, a jestli podle prozřetelnosti a dobrotivosti božské pokušení nemohou nás minouti, aby neodepřel nám pomoci, bychom je překonati mohli.

Prosba sedmá rozvádí předešlou (za ochranu od zla pokušení) prosbou za ochranu od zla veškerého, mravního i fysického, za ochranu ode všeho, co by nám škodilo, ať jsou to věci na oko příznivé neb nepříznivé, ať nemoc, válka, hlad, ať dlouhý neb krátký život, ať věci jiné. Neboť Bůh ví nejlépe, co nám jest ku prospěchu, co ku škodě, my nikoliv. — Po této prosbě vyskytají se v některých rukopisech i dosti starých (z VIII., IX. st.) řeckých, latinských a jiných slova „neboť tvoje jest království a moc i sláva na věky věků“, která nejsou původní, scházejíce v rukopisech nejstarších i u sv. Otců starých, ale dostala se do nich as z liturgie, do níž byla uvedena snad již v době apoštolské. Protestanté je připojují posud k Otčenáši. Ani slovo „Amen“ není původní.

16—17. Jest tu řeč o postech, které si ukládali někteří dobrovolně ze zbožnosti, fariseové zejména každý čtvrtek, kdy prý Mojžíš vystoupil na Sinai, a každý pondělek, kdy prý zase s hory sestoupil. Ve dnech takového (dobrovolného) postu zohyzďovali či nevzhledným činili svůj obličej, tím totiž, že si nemyli obličeje ani neupravovali vousův a vlasů svých; chtěliť, aby jiní zvěděli, že se postí dobrovolně, a chválili je pro jejich zbožnost. Pán Ježíš nechce však, aby jeho vyznavači, postíce se dobrovolně (mimo dny postu přikázaného), dávali to na jevo pro lidskou chválu, i vyzývá proto, aby ve dnech postu dobrovolného neměnili ve způsobu svého života nic, co by bilo do očí, jako bylo na př. ma-

kdež ani rez ani mol nekazí, a kde zloději nevykopávají aniž kradou.
[21] Neboť kde jest poklad tvůj, tam bude i srdce tvé. [22] Svící těla tvého
jest oko tvé. Je-li oko tvé zdravé, bude světlým celé tělo tvé; [23] je-li
však oko tvé špatné, celé tělo tvé bude tmavým. Jestliže tedy světlo,
které jest v tobě, tmou jest, jak veliká bude tma sama? [24] Nikdo
nemůže dvěma pánům sloužiti; neboť buď bude jednoho nenáviděti
a druhého milovati, aneb jednoho se přidrží a druhým pohrdne. Nemůžete Bohu sloužiti a mamoně. [25] Proto pravím vám: nepečujte
úzkostlivě o život svůj, co byste jedli, ani o tělo své, čím byste se
odívali. Není-li život více nežli pokrm, a tělo více než oděv? [26] Pohleďte na ptactvo nebeské že neseje, ani nežne, ani neshromažďuje
do stodol, a Otec váš nebeský živí je. Nejste-li vy dražší nežli

---

zání si hlavy obvyklé vůbec, zvláště ve dnech radostných a slavnostních. Nikterak však nemíní říci, že jsou povinni mazati si hlavu.

e) od 19—34. varuje před bažením po statcích pozemských, a vyzývá, aby člověk hleděl předem zjednati si ctnostmi a skutky dobrými zásluhy pro nebe jakožto poklady nebeské a nepomíjející. Zároveň udává tři důvody, proč po statcích pozemských bažiti se nemá, a to: že statky ty jsou pomíjející, nebeské však nepomíjející (v. 19—20), že statky pozemské zaslepují mysl člověka (v. 22) a odvracejí od služby Boží (v. 24). V řeckém textě stojí pořádkem opačným „mol a rez“. Slovem rez překládáme však vzhledem ke překladu starému řecký výraz brosis (βρῶσις), který však má význam širší znamenaje jedení, sžírání, potom vše, co pojídá, sžírá, stravuje, jako jest pro kovy rez, pro příbytky oheň, pro nábytek a jiné věci červ.

21. t. j. Mnoho na tom záleží, co kdo pokládá za poklad či v čem vidí svou spásu. Kdo ji vidí pouze ve věcech pozemských, toho mysl plazí se jenom v prachu země; kdo však spásu svou vidí v Bohu, toho myšlení, žádosti a tužby směřují k Bohu a věcem nebeským. Ukazuje tu tedy také na nebezpečenství, které hrozí duši nezřízeným bažením po statcích pozemských, jak Pán Ježíš sám hned vysvětluje přirovnáním.

22—23. Oko nazývá se svící těla, pokud přijímajíc světlo, sdílí se o ně s celým tělem, tak že všecky údy zdravé mohou konat svoje úkony. Činí to však oko toliko zdravé. Je-li špatné či nezdravé, nevnímá světla náležitě a proto ovšem nesdílí se o ně ani s tělem, takže údy nemohou konat náležitě své úkony. Pravdu tuto obrací Pán Ježíš na světlo, které jest v člověku, t. j. na srdce, pokud ono dle tehdejších názorů židovských jest sídlem mohutnosti poznávací i žádací a tedy i středem veškerého života duševního. Také ono, jsouc zdrávo či prosto nezřízených žádostí po věcech časných i nepravých názorův o nich, nejen přijímá s ochotou zjevené pravdy a milosti Boží, nýbrž i sdílí se o ně s ostatními silami duševními, takže celý duševní život člověka jest dobře spořádán a všecky snahy jeho tak řízeny, aby předem zalíbil se Bohu a dosáhl posledního cíle svého. Je-li však srdce to nezdravé či pokaženo nezřízenými žádostmi a nepravými názory o světě a cíli člověka, nevnímá světla víry a milosti Boží a ovšem ani nesdílí se o ně s ostatními silami duševními, takže celý duševní život jeho potácí se temnotou bludů a hříchů a spěje k záhubě.

24. Vyvrací domněnku, že by mohl někdo oddati se zcela i Bohu i věcem pozemským. Není to možné. Nebo jako vůbec nikdo nemůže sloužiti dvěma pánům sobě odporujícím a veškerou službu člověka vyžadujícím, tak nemůže ani celou službou svou oddati se i Bohu i mamoně či statkům pozemským, tak totiž, aby i zásluhy pro nebe si zjednával i nezřízené žádosti věcí pozemských vyhovoval. Důtklivě tak vyzývá zároveň, by se opravdově oddali Bohu a jeho službě, a poněvadž v té příčině bývá na překážku také úzkostlivá péče o pokrm a oděv, ve

v. 25—34. varuje též před ní a poukazem na božskou dobrotu a péči o ptactvo a lilie povzbuzuje k důvěře v božskou prozřetelnost, která davši člověku, co jest cennější, to jest život, dá mu zajisté i to, co jest méně cenné, pokrm a oděv k zachování života potřebný, a která starajíc se o tvory nižší, ptactvo, květiny, postará se zajisté tím spíše o tvora vyššího, o člověka. Tím ovšem nevyslovuje se proti práci a péči o život a oděv vůbec, neboť nepraví: „Nepracujte a nepečujte vůbec“, nýbrž: „Nepečujte úzkostlivě.“

ono? [27] A kdo z vás staraje se může přidati k délce svého věku loket
jeden? [28] A proč pečujete úzkostlivě o svůj oděv? Pozorujte lilie polní,
kterak rostou, nepracují aniž předou; [29] pravím pak vám, že ani Šalomoun
ve vší slávě své nebyl tak oděn, jako jedna z nich. [30] Jestli tedy trávu
polní, která dnes jest a zítra do peci vržena bývá, Bůh tak odívá,
čím spíše vás, malověrní? [31] Nepečujte tedy úzkostlivě, říkajíce: Co
budeme jísti, aneb co budeme píti aneb čím se budeme odívati?
[32] Neboť toho všeho pohané hledají; ví zajisté Otec váš nebeský, že
toho všeho potřebujete. [33] Hledejte tedy nejprve království Božího
a spravedlnosti jeho, a toto všecko bude vám přidáno. [34] Nepečujte
proto úzkostlivě o zítřek; neboť zítřek bude pečovati sám o sebe,
dosti má den na své lopotě.

KAPITOLA 7.

g) O lehkovážném posuzování. 7, 1—6.

[1] Nesuďte, abyste nebyli souzeni; [2] neboť jakým soudem soudíte,
takovým budete souzeni, a jakou měrou měříte, takovou bude vám
odměřeno. [3] Proč pak vidíš třísku v oku bratra svého a trámu ve
svém oku nepozoruješ? [4] Aneb kterak díš bratru svému: Nechej, ať
vyvrhnu třísku z oka tvého; a hle, trám jest v oku tvém? [5] Pokrytče,
vyvrz nejprve trám z oka svého, a potom přihlédni, abys vyvrhl třísku

---

27. k délce svého věku, doslovně: ke svému věku. V řeckém textě stojí slovo helikia (ἡλικία), jež znamená sice také postavu, obyčejně však značí věk, který se v Písmě sv. představuje někdy (Žalm 39, 6) jako něco co do délky měřitelného. Na tomto místě jest lépe překládati slovem věk neb délka věku, neb Pán Ježíš varuje před úzkostlivou péčí o život, upozorňuje, že člověk ani nejmenší věci nezmůže staráním se nejúsilovnějším, ovšem bez pomoci Boží. Avšak přidati ku postavě loket jeden není věcí malou, ale zcela nemožnou ovšem přidati loket či malou míru (časovou) ku věku svému

32. Slova „nebeský" ve Vulgatě není ani v rukopise Sinajském.

33. spravedlnosti jeho t. j. Boží neb Otcovy. Smysl jest: Snažte se především o to, abyste dosáhli blaženosti věčné a té spravedlnosti, které Bůh požaduje a která vede k věčné blaženosti, a toto všecko, čeho jest třeba k zachování života a oč pohané tak úzkostlivě se starají neznajíce Boží vševědoucnosti, všemohoucnosti a dobroty, bude vám jakožto věc méně cenná přidáno k oné spravedlnosti, o kterou jakožto věc nad jiné cennou se postaráte, podobně jako tomu, kdo drahou věc kupuje, přidává se nádavkem nějaká věc menší.

34. Poslední dvě věty jsou příslovím řečeny; zítřek a den představují se v nich jako osoby. Smysl jejich jest tento: Není třeba starati se úzkostlivě o zítřek, neboť on postará se o sebe sám; ba není to ani přiměřeno, poněvadž každý den má dosti svých vlastních trampot.

f) od 7, 1—6. varuje před lehkovážným a nelaskavým posuzováním, ukazuje tak nepřímo opět, jak nedostatečná jest spravedlnost fariseů, kteří pokládajíce se za spravedlivé, chyb jiných rádi si všímali, je nelaskavě posuzovali a odsuzovali.

7. 1. (Luk. 6, 37. Řím. 2, 1.)

2. (Mark. 4, 24) t. j. podle toho, jak vy budete posuzovati jiné, zda přísně neb laskavě a milosrdně, bude i Bůh souditi vás, s přísnou spravedlností neb s milosrdenstvím.

3—5. Rozuměje třískou chyby malé a trámem chyby veliké, kárá Pán Ježíš ty, kteří majíce samy chyby veliké, všímají si všetečně a opravují malé chyby jiných. Zároveň učí, že ti, kteří povoláním svým jsou povinni napravovati a kárati chyby jiných, mají předem sami své chyby odložiti a ctnostným životem příklad dávati. Pokrytcem nazývá toho, kdo maje sám chyby veliké, kárá malé chyby jiných, poněvadž, kdo kárá, opravuje chyby jiných, staví se, jako by jich byl prost, jako by byl bezúhonným, přetvařuje se tedy.

z oka bratra svého. 6 Nedávejte věci svaté psům, aniž házejte perel
svých před prasata, aby snad nepošlapala jich svými nohami a obrátíce
se neroztrhala vás.

h) Vyzvání ku prosbě za vyšší pomoc. (7, 7—12).

7 Proste, a bude vám dáno; hledejte, a naleznete; tlucte, a bude
vám otevřeno; 8 neboť každý, kdo prosí, béře, kdo hledá, nalézá,
a tomu, kdo tluče, bude otevřeno. 9 Či jest který člověk mezi vámi,
jenž podá synu svému kámen, když bude ho prositi za chléb? 10 aneb
bude-li prositi za rybu, zdali podá jemu hada? 11 Jestliže tedy vy,
jsouce zlí, umíte dobré dary dávati dítkám svým, čím spíše Otec váš,
jenž jest v nebesích, dá dobré věci těm, kteří ho prosí? 12 Všecko
tedy, co chcete, aby vám lidé činili, i vy tak čiňte jim; neboť to
jest zákon i proroci.

ch) Závěrek řeči horské. 7, 13—27.

13 Vcházejte těsnou branou; neboť široká jest brána a prostranná
cesta, která vede k zahynutí, a mnoho jest těch, kteří vcházejí skrze
ni. 14 Jak těsná jest brána a úzká cesta, která vede k životu, a málo
jest těch, kteří ji nalézají.
15 Mějte se na pozoru před nepravými proroky, kteří přicházejí
k vám v rouše ovčím, uvnitř však jsou vlci draví. 16 Po ovoci jejich

---

6. t. j. Nepodávejte svaté pravdy a věci posvátné lidem zatvrzelým a takovým, kterým není nic svato, aby snad neodvažovali se to káleti a znesvěcovati, a vám samým neublížili. Vyzývaje tak, dává spolu na jevo, že slovy: „Nesuďte a nebudete souzeni,“ nezakázal všech soudův o jiných, jmenovitě ne těch, které činí oprávněné úřady neb představení o svých podřízených.

7, 7—11. Srovn. Luk. 11, 9—13. Poněvadž lidské síly nestačí, aby kdo dospěl ku spravedlnosti, vyzývá ku prosbě za pomoc božskou. Trojím výrazem vyzývá pravě „proste, hledejte, naleznete“, aby upozornil, že máme prositi snažně, vroucně, vytrvale. Pravě pak, že každý, k d o p r o s í, b é ř e, neslibuje tím, že každý, kdo prosí, dostane t o, z a č prosí, ani že prosba jeho bude vyslyšena h n e d, tím méně, že k a ž d á prosba bude vyslyšena; neboť nepraví, že každý dostane to, zač prosí, ani že to dostane hned, jak prosí, nýbrž prostě, že kdo prosí, b é ř e, dostane, ujišťuje tak, že žádná prosba vroucná, vytrvalá, náležitá nezůstane bez účinku, nýbrž že svým časem jistě nějaký prospěch přinese. Nedáváť Bůh člověku vždy to, zač prosí, buď že ví, že by mu to neprospělo, nýbrž spíše uškodilo, aneb že mu chce dáti věc jinou, cennější, o níž ví, že mu prospěje, zejména jeho duši; a nedává to vždy hned, jak kdo prosí, jednak, aby člověk jasněji poznával a v pokoře uznával svou závislost na Bohu a uznávaje ji, tím více se mu oddal a tak své duši prospěl, jednak aby vida, že musí déle prositi, než věc obdrží, tím spíše darů Božích si vážil a jich užíval. Někdy ovšem zůstává prosba také beze všeho účinku, tehdy zejména, když člověk neprosí náležitě, aneb když stav se životem svým vyslyšení nehoden, nestará se, aby Boha pravým pokáním usmířil.

11. jsouce zlí, t. j. ačkoli jste přirozenosti porušené a více ke zlému než k dobrému nakloněné.

12. toť zákon i proroci = to (abyste pro Boha milovali bližního láskou činnou) jest hlavní obsah a naučení zákona i proroků či celého zákona Starého.

7, 13—27. Pán Ježíš zakončuje svou řeč vyzváním ku přemáhání sebe, k varování se nepravých vůdcův a k tomu, by budovu dokonalosti stavěl každý na základě jeho učení.

13. Branou širokou rozumí nekajícnost, cestou prostrannou život nezákonný. Ty vedou k zahynutí věčnému. Branou těsnou pak rozumí kajícnost, cestou úzkou život spořádaný podle zákona Kristova. Ty vedou k životu věčnému.

15—16. Nepraví proroci jsou zlí učitelé či lidé, kteří vtírajíce se jiným za vůdce a učitele, hlásají slovem neb písmem učení nepravé a zásady podvratné. Aby nebyli poznáni a prohlédnuti, přicházejí „v rouše ovčím“, staví se totiž býti

poznáte je: Zdali sbírají s trní hrozny aneb s bodláčí fíky? [17] Tak
každý strom dobrý nese ovoce dobré, špatný strom ovoce špatné
přináší. [18] Nemůže strom dobrý nésti ovoce špatné, ani strom špatný
přinášeti ovoce dobré. [19] Veliký strom, který nenese ovoce dobrého,
bývá vyťat a na oheň uvržen. [20] Nuže tedy po ovoci jejich poznáte je.
[21] Ne každý, kdo mi říká „Pane, Pane", vejde do království ne-
beského, nýbrž kdo činí vůli Otce mého, jenž jest v nebesích, ten
vejde do království nebeského. [22] Mnozí řeknou mi v onen den: Pane,
Pane, zdali jsme ve jménu tvém neprorokovali, a ve jménu tvém zlých
duchů nevymítali a ve jménu tvém mnoho zázraků nečinili? [23] A tehdy
ohlásím jim: Nikdy jsem vás neznal; odejděte ode mne, pachatelé
nepravosti.
[24] Každý tedy, kdo slyší tato slova má a koná je, bude připo-
dobněn muži moudrému, jenž postavil dům svůj na skálu. [25] I spadl
příval, a přišly řeky, a zavály větry a obořily se na ten dům; a nepadl,
neboť byl založen na skále. [26] A každý, kdo slyší tato slova má a ne-
koná jich, bude připodobněn muži pošetilému, jenž postavil dům svůj
na písku. [27] I spadl příval, a přišly řeky, a zavály větry a obořily se
na ten dům. I padl a pád jeho byl veliký.
[28] A když Ježíš dokončil řeči tyto, užasli zástupové nad jeho
učením, [29] neboť učil je jako moc maje, a ne jako zákoníci jejich
a fariseové.

KAPITOLA 8.

Uzdravení malomocného. 8, 2—4.

[1] Když pak sestoupil s hory, šli za ním zástupové mnozí.
[2] A hle, malomocný přišed, klaněl se mu řka: „Pane, chceš-li,
můžeš mne očistiti." [3] I vztáhl Ježíš ruku a dotekl se ho řka: „Chci,

---

přáteli a příznivci lidu i milovníky ctnosti, předstírajíce osvětu a slibujíce blahobyt, vskutku však jsou jeho nepřáteli a škůdci, zavádějíce do bludů, v nemravnost a v záhubu časnou i věčnou. Nicméně lze je poznati, a to nikoli po květu a hojném listí (po slibech a mnoha mluvení), nýbrž po ovoci, t. j po jejich skutcích a těch následcích, jež mají jejich nauky a zásady.

21. Nedostačí tedy ke spasení pouhá víra, nýbrž třeba též dobrých skutků. Zdvojeným „Pane, Pane" vyznačuje horlivost ve víře.

22—23. Mimořádné dary, činiti zázraky, prorokovati a j. udílely se v prvních dobách křesťanství častěji některým věřícím, zvláště věrozvěstům, aby se tak učení Kristovo potvrzovalo a tím spíše šířilo — Slova „nikdy jsem vás neznal" znamenají tolik co: „Nikdy jsem vás neuznával za své pravé učeníky, hodné věčné odplaty." Prohlašuje tedy Pán Ježíš, že i při největší horlivosti ve víře a nejvyšších darech mimořádných a ovšem i při nejvyšších důstojnostech může člověk býti na věky zavržen, tehdy totiž, když dle své víry nežije a v hříchu těžkém do smrti trvá nekajícně.

24—27. Na konci řeči své vyzývá k věrnému a vytrvalému konání všeho toho, k čemu ve své řeči nabádal. Činí to dvojím podobenstvím, upozorňuje na veliký prospěch, který plyne ze zachovávání jeho učení, a na velikou škodu, která přichází, nedbá-li se jeho. Jako totiž i při největších bouřích a přívalech bez pohromy zůstává dům tomu, kdo postavil jej na pevném základě na skále, tak i při největších pokušeních a utrpeních bez pohromy a neotřesena zůstává životní stavba, spása, tomu, kdo ji zakládá na věrném a vytrvalém zachovávání Kristova učení. A jako při bouřích a přívalech rozpadá se dům postavený na základě chatrném, na písku, tak rozpadá a řítí se ona stavba, spása, tomu, kdo sice učení Kristovo slyší i věří, ale podle něho nežije, ho nezachovává.

7, 28—29. A když J. dokončil, doslovně: I stalo se, když J. dokončil. Ale to jest rčení hebraistické; evangelista podává zprávu o účinku, o úžasu, který způsobila v posluchačích řeč Kristova svou novotou a vznešeností myšlenek i způsobem, kterým byla podána. Učilť, nikoli jako židovští zákonici

buď čist.“ A hned byl uzdraven od svého malomocenství. [4] I řekl mu
Ježíš: „Viz, abys toho nepravil nikomu, ale jdi, ukaž se knězi a obětuj
dar, který přikázal Mojžíš, na svědectví jim.“

Uzdravení služebníka setníkova, v. 5—13.

[5] Když pak vešel do Kafarnaum, přistoupil k němu setník a prosil
ho řka: [6] „Pane, služebník můj leží doma ochrnulý a hrozně se trápí.“
[7] I dí mu Ježíš: „Já přijdu a uzdravím ho.“ [8] Odpověděv pak setník,

---

a fariseové, kteří výpovědi své opírali o autoritu rabínů starších, (ba ani jako proroci, kteří podávali ne svá, nýbrž Boží slova říkajíce: „Toto praví Hospodin“), nýbrž jako ten, jenž moc má, jenž tedy neučiv se, svou vlastní autoritou jako Bůh může nejen učiti a přikazovati, nýbrž i slibovati a hroziti, a to, co slibuje neb čím hrozí, vykonati. (Já však pravím vám.)

8. 1. Končí se zpráva o řeči horské.

2. Od 8, 2—9, 34 ukazuje evangelista na divotvornou moc Kristovu, kterou se objevil býti pánem jak života i smrti, tak přírody i duchů zlých. Jednotlivých zázraků nelíčí v tom pořádku, ve kterém se udály po sobě.

2—4. Zázrak tento učinil Pán Ježíš nejspíše již nějaký čas před řečí horskou. (Srovn. Mark. 1, 40—44. Luk. 5, 12—14.) Že neučinil ho po řeči horské, naznačuje sv. Matouš sám podávaje slova Kristova „viz, abys toho nepravil nikomu.“ (v. 4.) Neboť zákaz tento byl by bezúčelný, kdyby byl Pán Ježíš jej učinil až po řeči horské mezi četnými zástupy, kteří tehdy ho provázeli. (v. 1.) Malomocenství jest celkové, jistou měrou nakažlivé onemocnění, způsobené bacilly leprovými (malomocenskými), které, dostoupí-li vyššího stupně, jest nevyléčitelno. Objevuje se ve dvojí hlavní formě, jako malomocenství uzlovité a nervové. S počátku vyznačuje se bílými, zarudlými neb hnědými skvrnami na těle, zvláště v obličeji, na rukou a na chodidlech, na nichž vyvinou se později buď uzlovité otoky (vředy) velikosti čočky, ba i vlašského ořechu (malomocenství uzlovité), aneb boule vypouštějící odporný hnis, při čemž se jeví na některých místech úplná bezcitnost, na jiných pak nesmírná citlivost (malomocenství nervové). Při vyšším stupni padají vlasy, vychází odporný zápach z úst a odumírají i odpadávají prsty i celé údy až po dlouhém, osmi- i dvacetiletém trápení umírají malomocní buď vysílením aneb, a to obyčejně, tím, že připojí se k malomocenství nemoc jiná, zejména zápalení plic neb pohrudnice neb ledvin. Poněvadž malomocenství nejen poskvrňovalo a znetvořovalo tělo, nýbrž přivádělo též poskvrnu zákonnou, ježto malomocný podle zákona byl pokládán za nečistého, znamenal výraz nečistý také malomocného a výraz očistiti (malomocného) také uzdraviti (od malomocenství).

4. Zakázal mu rozhlašovati dobrodiní to proto nejspíše, poněvadž chtěl, pokud bylo na něm jako člověku, zabrániti všemu, čím by živeny byly liché naděje, které lid měl, mysle, že Vykupitel vysvobodí jej z moci římské a dopomůže mu k lesku časnému. Podobné rozkazy dával Pán Ježíš uzdraveným častěji, aneb učiniv zázrak, odcházel do samoty, tehdy totiž, když bylo nebezpečenství, že lid způsobí politické bouře a bude chtíti jej prohlásiti za krále. Chtělť hned od počátku vystříhati se všeho, co by budilo podezření, že hoví oněm nadějím lidu a je živí. Ovšem zázraky jeho nemohly zůstati dlouho v tajnosti, vždyť právě proto činil je, aby přišly ve známost, ale ony měly býti rozhlašovány nikoli, aby lid byl podněcován k bouřím a sílen v nepravých nadějích svých, nýbrž aby znenáhla přiveden byl k víře a k přesvědčení, že Pán Ježíš jest poslancem Božím a vysvoboditelem od bídy duševní. — Že přikázal onomu člověku, aby se ukázal knězi, učinil proto, aby dal na jevo svou úctu k zákonu, jehož nepřišel rušit, nýbrž naplnit, jakož i proto, aby uzdravený mohl se navrátiti domů bez obavy, že někoho nakazí. Aby se totiž zabránilo nákaze, byl malomocný po zákonu Mojžíšově vyloučen z obcování s jinými a musil bydleti mimo město neb vesnici, případně mimo ležení. Uzdravil-li se, byl povinen ukázati se knězi, aby jej prohlédl a (dle známek v zákoně udaných) zjistil, že jest skutečně od malomocenství očištěn. Potom měl obětovati oběť za vinu a za hříchy a oběť zápalnou.

5—13. Srovn. Luk. 7, 1—10. Zázrak tento stal se v Kafarnaum po řeči horské. (Luk. 7, 1—2.) Sv. Matouš vypravuje jej stručně, jen co do podstaty. Jak patrno ze sv. Lukáše, setník ten, jsa rodem pohan, poslal nejprve jiné, pokládaje se za nehodna, aby sám před Krista předstoupil. Potom teprve přišel sám, když viděl, že Kristus přece přichází.

řekl: „Pane, nejsem hoden, abys vstoupil pod střechu mou, ale toliko
rci slovo, a uzdraven bude služebník můj. [9] Neboť i já jsem člověk pod
mocí postavený, maje pod sebou vojáky; a dím tomuto: ‚Jdi,‘ i jde,
a jinému: ‚Přijď,‘ a přijde, a svému služebníku: ‚Učiň toto,‘ i učiní.“
[10] Uslyšev to Ježíš, podivil se a řekl těm, kteří šli za ním: „Vpravdě
pravím vám, nenalezl jsem tak veliké víry (ani) v lidu israelském.
[11] Pravím pak vám, že mnozí přijdou od východu i od západu, a sto-
lovati budou s Abrahamem, s Isákem a s Jakubem v království
nebeském; [12] příslušníci království však budou vyvrženi do temnosti
vnější; tam bude pláč a skřípění zubů.“ [13] I řekl Ježíš setníkovi: „Jdi
a jak jsi uvěřil, staň se tobě.“ A v tu hodinu služebník byl uzdraven.

Uzdravení tchyně Petrovy a jiných nemocných. v. 14—17.

[14] A přišed Ježíš do domu Petrova, spatřil tchyni jeho, ana leží
a má zimnici. [15] I dotekl se ruky její, a přestala jí zimnice; i vstala
a posluhovala mu. [16] Když pak byl večer, přivedli k němu mnoho
posedlých; i vymítl duchy slovem a uzdravil všecky chorobné, [17] aby
se naplnilo, co bylo pověděno skrze proroka Isaiáše slovy: „On vzal
na se mdloby naše a nesl nemoci naše.“

Následování Krista. Bouře na moři. v. 18—27.

[18] Uzřev pak Ježíš mnoho zástupů kolem sebe, rozkázal přeplaviti
se na druhý břeh. [19] A přistoupiv jeden zákoník, řekl jemu: „Mistře,
budu tě následovati, kamkoli půjdeš.“ [20] I řekl mu Ježíš: „Lišky mají
doupata, a ptactvo nebeské hnízda, ale Syn člověka nemá, kde by
hlavu položil.“ [21] Jiný pak z učeníků jeho řekl jemu: „Pane, dovol
mi prve odejíti a pochovati otce mého.“ [22] Ale Ježíš řekl jemu: „Pojď
za mnou, a nech, ať mrtví pochovají své mrtvé.“

---

9. t. j. jestliže mne poslouchají podřízení, když jim něco rozkáži, čím spíše poslechnou tebe nemoci, když jim rozkážeš.

10. Pán Ježíš podivil se, ne že by byl dosud neznal setníkovy víry (vždyť jest vševědoucí), ani že by se byl pouze stavěl, jako by se divil, (vždyť jsa nejvýš svatý nemůže se přetvařovati), nýbrž že tehdy seznal také zkušeností to, co dříve znal pouze svojí vševědoucností. — (ani) „v lidu israelském“, doslovně „v Israeli“, míní tím ovšem lid israelský vůbec, nikoli však Pannu Marii, apoštoly a nejbližší jeho následovníky.

11—12. t. j. Mnozí z pohanův uvěříce vstoupí do církve a skrze ni do blaženosti věčné, mnozí ze židů však zůstanou v nevěře a budou proto zavrženi. — Blaženost věčná představuje se v Písmě sv. pod obrazem hostiny již Is. 25, 6; též Mat. 22, 1—13; Luk. 22, 30. Židy nazývá příslušníky (doslovně „syny“) království nejen proto, že jim předem byla spása messiášská zaslíbena a z nich Spasitel se narodil, nýbrž i že byli údy starozákonního království Božího.

14—17. srovn. Mark. 1, 29—34. Luk. 4, 38—41. Zázrak tento Pán Ježíš učinil sice také v Kafarnaum, ale mnohem dříve než předešlý, již v prvním roce veřejného působení svého (Srovn. Mark. 1, 21. 29. 30). Dle podání jmenovala se tchyně Petrova Johanna, manželka Konkordie, dcera Petronila. — Posluhovala mu, tak dle textu řeckého. Čtení posluhovala jim dostalo se do Vulgaty (ministrabat eis) as z Mark. 1, 31., kde jest řeč také o učenících Páně.

18. na druhý břeh totiž na východní břeh jezera Genesaretského.

19—22. Případ první jest podobný sice, ale ne totožný s tím, o němž mluví sv. Lukáš v 9, 57—58. Případ druhý (v. 21—22) jest totožný s Luk. 9, 59—60. Stal se tedy při jiné příležitosti. Sv. Matouš vypravuje jej již nyní pro jistou podobnost s případem předešlým. Pán Ježíš nepřipustil zákoníka za trvalého učeníka svého, poněvadž věděl, že ho chtěl následovati pouze z klamné naděje ve výhody časné, mysle, že Kristus založí slavnou říši pozemskou; druhého člověka připustil, znaje dobré smýšlení jeho; nedovolil mu však odejíti

[23] A když vstoupil na lodičku, brali se za ním učeníci jeho.
[24] A hle, bouře veliká povstala na moři, takže lodička se pokrývala
vlnami; on pak spal. [25] I přistoupili k němu učeníci jeho a zbudili
ho řkouce: „Pane, zachovej nás, hyneme.“ [26] I dí jim Ježíš: „Proč se
bojíte, malověrní?“ Potom vstal a přikázal větrům a moři, a nastalo
ticho veliké. [27] Lidé pak divili se řkouce: „Kdo jest tento, že větrové
i moře ho poslouchají?“

Uzdravení dvou posedlých, v. 28—34.

[28] A když přišel na druhý břeh do krajiny Gerasenské, potkali
se s ním dva posedlí vycházejíce z hrobů, zuřiví náramně, takže nikdo
nemohl projíti onou cestou. [29] A hle, vykřikli řkouce: „Co tobě
do nás, Ježíši, Synu Boží? Přišel jsi sem trápit nás před časem?“
[30] Bylo pak nedaleko od nich stádo mnoha vepřů, pasouc se. [31] I prosili
ho duchové zlí, řkouce: „Vymítneš-li nás odtud, pošli nás do stáda
vepřů.“ [32] I řekl jim: „Jděte.“ Oni pak vyšedše vešli do vepřů; a hle,
veškeré stádo rozehnalo se srázem do moře a utonulo ve vodě. [33] Pa-
stýři pak utekli a přišedše do města, oznámili všecko, i o posedlých.

---

domů, poněvadž věděl, že by jej příbuzní jeho přemluvili, aby se nestal trvalým učeníkem jeho, a poněvadž chtěl ukázati, že vyšší povinnosti úřadu, jichž nemohou konati jiní, nemají se zanedbávati pro práce nižší neb méně důležité, jež mohou vykonati jiní.

23—27. Srovnej Mark. 4, 36—40. Luk. 8, 22—25.

28—34. Viz Mark. 5. 1—20. Luk. 8. 26—29.

28. Krajina Gerasenská byla na střední části východního břehu jezera Genesaretského. Posedlí byli lidé, jejichž těla a nižší síly duševní duch zlý násilně ovládl, aby jich zneužil ke škodě jejich i jiných. Řečení posedlí vycházeli z hrobů. Býváť u Židů hroby jeskyně (komory) buď přirozené neb uměle ve skále vytesané a mnohdy tak prostorné, že podepíraly se sloupy; užívali jich proto někteří jako skrýší.

29. Doslovně: Co jest nám a tobě Ježíši? t. j. my nemáme s tebou nic společného, tvoje snahy příčí se záměrům našim. Přišel jsi před časem, t. j. před soudným dnem, zbavit nás zhoubného vlivu, který máme, v lidi a jiné tvory, a tím připravit nás o radost, kterou máme, když jiným škodíme neb je trápíme? Duchové cítí sice pekelná muka svá stále a stejně i tehdy, když s dopuštěním Božím vycházejíce, lidi ke hříchu ponoukají, neb jakýmkoli způsobem jim a tvorstvu nerozumnému škodí, avšak v té radosti kterou mají z toho, že mohou jiným škoditi a mnohdy skutečně škodí, pociťují jakousi úlevu nepodstatnou. Každé umenšení a tím více zbavení vlivu toho jest jim proto trápením. Bůh dopouští jej dílem ke své oslavě, dílem ku potrestání zlých neb ku blahu dobrých (zejména aby měli příležitost vytříbiti svou ctnost a rozmnožiti své zásluhy). Při posledním soudu budou ho zbavení úplně a na věky.

30. „nedaleko od nich“, tak dle Vulgaty, s níž souhlasí Mark. 5, 11. „tam u hory“ a Luk. 8, 32. „tam na hoře“; dle textu řeckého bylo by „daleko od nich“. Příčina rozdílu toho mezi Vulg. a řeckým textem u Matouše jest v opisovateli neb překladateli, mezi Matoušem však s jedné a mezi. Mark. a Luk. s druhé strany jest v různém pojímání věcí t. j. v tom, že co jednomu jest blízko, druhému zdá se býti daleko.

31—32. Duchové zlí správně soudili. že budou vymítnuti z lidí, a proto bojíce se, aby nebyli posláni do pekla a tím připraveni o zhoubný svůj vliv, prosili Pána Ježíše, by směli vejíti do blízkého stáda vepřů, jichž dle Mark. 5, 13 bylo na 2000. A Pán Ježíš povolil jim; chtělť i na zvířatech ukázati, nejen, že posedlost ďábelská skutečně jest, a to stavem velmi hrozným, nýbrž i že má moc nad duchy zlými a že tedy může lidstvo z moci jeho vybaviti — že jest Vykupitelem z moci ďáblovy. Vepři hnali se do moře (jezera Gennesaretského), ne, že by byli puzeni tam od duchů zlých, nýbrž že byvše posednuti, cítili jakýsi žár a palčivost velikou, a proto přirozeným pudem běželi k vodě, aby se ochladili, potom však z vody nemohli se dostati. Tak ukázala se zároveň malomocnost duchů zlých, ježto nemohli zachrániti si ani vepřů, kterých si vyžádali k obý-

[34] A hle, všecko město vyšlo naproti Ježíšovi, a spatřivše ho, prosili, aby odešel z jejich končin.

KAPITOLA 9.

[1] I vstoupiv na lodičku, přeplavil se a přišel do města svého.

Uzdravení ochrnulého, v. 2—8.

[2] A hle, přinášeli k němu ochrnulého, ležícího na loži. A Ježíš vida
víru jejich, řekl ochrnulému: „Buď dobré mysli, synu, odpouštějí se
tobě hříchové tvoji.“ [3] A tu, někteří ze zákoníků si pomyslili: „Tento
se rouhá.“ [4] Ale Ježíš, znaje smýšlení jejich, řekl: „Proč myslíte zlé
věci v srdcích svých? [5] Co jest snáze říci: „Odpouštějí se tobě hří-
chové tvoji,“ aneb říci: „Vstaň a choď?“ [6] „Abyste však věděli, že
Syn člověka má moc na zemi odpouštěti hříchy, tedy (dí ochrnulému)
vstaň, vezmi lože své a jdi do domu svého.“ [7] I vstal a odešel do
svého domu. [8] Uzřevše to zástupové, báli se a velebili Boha, který dal
takovou moc lidem.

Povolání Matouše, v. 9—17.

[9] A jda Ježíš odtud, spatřil člověka jménem Matouše, an sedí
u celnice, a řekl jemu: „Pojď za mnou.“ I vstal a šel za ním. [10] Když
pak v domě stoloval, hle, mnozí celníci a hříšníci přišedše, stolo-

---

vání. Že byla tím způsobena škoda majitelům, lze rovně tak málo pozastavovati se nad tím, jako když způsobí se komu škoda povodní nebo krupobitím. Jestiť Pán Ježíš jako Bůh sám nejvyšším pánem a majitelem všeho a může o tom rozhodovati, jak chce; mimo to zdá se, že majitelé ti prohřešili se nějakým způsobem těžce, a že tedy byla ona škoda dopustěna také za trest pro ně.

34. Byli si nepochybně vědomi nějaké viny, a proto báli se, aby nebyli potrestáni ještě více.

9, 1. do města svého t. j. do Kafarnaum, které se nazývá městem Ježíšovým, poněvadž si je Pán Ježíš vyvolil za sídlo a východiště galilejské činnosti své.

9, 2—8. Viz Mark. 2, 1—12. 5, 18—26. Zázrakem tímto ukázal Pán Ježíš, že jest lékařem nejen těla, nýbrž i duše, a dal na jevo božskou přirozenost svou, dokázav, že zná i myšlení lidská a může vlastní mocí odpouštěti hřích. Sv. Lukáš vypravuje jej dříve, než podává řeč horskou, sv. Marek pak hned na to, jak vylíčil uzdravení malomocného. Odchýlil se tedy nepochybně sv. Matouš, jako častěji, také zde od postupu časového. Tomu-li tak, patří 9, 1. aneb alespoň první polovice tohoto verše k stati předešlé, jako její zakončení, slova pak a hle ve 2., ne-li již druhá polovice verše 1. (a přišel do města svého) ke stati následující jako přechod k ní.

2. Jak lze souditi z Kristových slov „odpouštějí se“ atd., člověk ten zavinil si nemoc svou sám nějakým činem hříšným.

5—6. Jedna i druhá slova říci s účinkem, tak aby prvními hříchy skutečně se odpustily, po druhých pak ochrnutý (mrtvicí raněný) v pravdě se pozdravil, může toliko Bůh. Odpuštění hříchů nelze však viděti, tělesné uzdravení ano. Pán Ježíš proto uzdravil pouhým slovem nemocného a tak ukázal, že jest Bohem a má tedy moc i hříchy odpouštět.

9—17. Srovn. Mark. 2, 14—22; Luk. 5, 27—39; též str. 58.

9. „Pojď za mnou“, t. j. buď trvalým učeníkem mým. Matouš, též Leví zvaný, slyšel již o divech, které činil Ježíš, a věděl, že jest poslancem Božím. Nejednal tedy nerozvážně, jda za Kristem hned, jak ho vyzval.

10. Matouš pln radosti a vděčnosti ke Kristu, že ho povolal za učeníka, učinil v domě svém hostinu Kristu na počest, a chtěje také jiné přivésti v oblažující styk s ním, pozval k ní mimo Krista a učeníky jeho také četné druhy své a ty, s nimiž byl ve spojení při dosavadním zaměstnání svém, a kteří proto jakožto lidé nespravedliví a spojenci celníků (publikánů) byli rovně tak v nenávisti u židů a pokládáni za veřejné hříšníky, jako celníci sami. Pán Ježíš přijal přes to pozvání, poněvadž věděl, že bude míti příležitost promluviti o věcech důležitých a povzbuditi mnohé ku polepšení života.

vali s Ježíšem a s učeníky jeho. 11 A vidouce to fariseové, řekli
učeníkům jeho: „Proč s celníky a hříšníky jí mistr váš?“ 12 Ale Ježíš
uslyšev to, řekl: „Nepotřebují zdraví lékaře, nýbrž chorobní. 13 Jděte
a naučte se, co jest to: ‚Milosrdenství chci a ne oběti.‘
Neboť nepřišel jsem povolat spravedlivé, nýbrž hříšné.“ 14 Tu přistoupili
k němu učeníci Janovi řkouce: „Proč my a fariseové postíme se často,
učeníci tvoji pak se nepostí?“ 15 I řekl jim Ježíš: „Mohou-liž svatebníci
truchliti, pokud jest s nimi ženich? Přijdou však dnové, kdy bude
odňat od nich ženich, a tehdy se budou postiti. 16 Nikdo zajisté ne-
přišívá záplaty ze sukna nového k rouchu starému, neboť jinak odtrhne
vypl... jeho od roucha, a povstane díra horší. 17 Ani nelijí vína nového
do měchů starých, sic měchy se rozpukají, a víno se vyleje a měchy
se zničí, ale víno nové lijí do měchů nových a obé bývá zachováno.“

Uzdravení ženy krvotoké a vzkříšení dcery Jairovy, v. 18—26.

18 Když k nim (toto) mluvil, jeden představený přistoupiv, klaněl
se mu řka: „Pane, dcera má právě skonala, ale pojď, vlož na ni
ruku svou, a bude žíti.“ 19 I vstal Ježíš a šel za ním i učeníci jeho.

12—13. Hostiny konaly se veřejně za přítomnosti četných diváků. Tak bylo i při hostině Matoušově, kde k divákům přimísili se také fariseové, kteří pozorovali Ježíše již při každé příležitosti, chtíce vyslíditi při něm něco, proč by mohli proti němu vystoupiti a připraviti jej o vážnost u lidu. Zpozorovavše ho, že stoluje s těmi, které oni pokládali za veřejné hříšníky, horšili se a vyslovili nad tím svou nevoli před učeníky Páně, chtíce v nich podvrátiti vážnost ke Kristu. Pán Ježíš, uslyšev výtku jejich, odpověděl sám, aby učeníci nepřišli do rozpaků, a to tak, že třemi důvody ukázal, jak správné jest jeho jednání, totiž a) z povahy věci, pravě ve v. 11; Nepotřebují zdraví (doslovně: silní) t. j. Jako nepotřebují lékaře tělesně zdraví (silní), nýbrž nemocní, tak ani duchovního lékaře nepotřebují spravedliví, nýbrž hříšní. Celníci však jsou dle vašeho vlastního tvrzení hříšní. Jest proto mně jakožto duchovnímu lékaři nejen dovoleno, nýbrž i potřebí s nimi obcovati, abych je vyléčil. b) z výroku proroka Oseáše (6, 6) skrze něhož Bůh prohlašuje, že tak rozhodně vyžaduje lásky a milosrdenství k bližnímu, že by mu ani oběti nebyly milé, kdyby milosrdenství a lásky dbáno nebylo, a to tímto způsobem: Uvažte, co to znamená, „milosrdenství chci, a ne oběti“, že totiž Bůh tak rozhodně vyžaduje milosrdenství k bližnímu, že by se mu bez něho ani oběti nelíbily, a vy poznáte, že já, jakožto Vykupitel musím předem konati skutky milosrdenství k hříšníkům. c) ze svého poslání; byl totiž k tomu konci poslán na svět, aby volal ku pokání nikoli spravedlivé, nýbrž hříšníky.

14—17. Jest tu řeč o postech soukromých, jaké ukládali si učeníci Janovi i fariseové dobrovolně.

15. Pán Ježíš ukazuje, že by rovně tak bylo nevhodno, aby učeníci jeho postili se a činili projevy smutku v tu dobu radostnou, kterou trvá u nich, jako by bylo nevhodno, aby svatebníci se postili v době, kdy s ženichem trvají při hostině svatební. Zároveň předpovídá, že přijde čas, kdy od nich odejde, a tehdy že se budou postiti.

16—17. Poněvadž otázka učeníků Janových spočívala na domněnce, že starozákonní formy a obřady zůstanou také v království messiášském, v církvi, ukazuje podobenstvím, že by nebylo ani přiměřeno ani s prospěchem, aby formy a obřady Starého zákona ponechal také v Zákoně novém. Jako totiž nehodí se ke starému rouchu přišívati záplaty ze sukna nového, ani do starých nádob dávati víno nové, tak starozákonní formy a obřady (obřízka, příkazy o pokrmech čistých a nečistých a j.), jsouce dány pouze pro jeden národ a k tomu, aby připravovaly na Vykupitele, nehodily se, aby podrženy byly také v Novém zákoně, který dán jest pro všecky národy a má působiti vnitřní posvěcení a přivlastňovati milosti Vykupitelem již zasloužené. Praví „do měchů“, nebot víno i vodu uchovávali ve měších, nádobách kožených.

18—26. Viz Mark. 5, 22—43. Luk. 8, 41—56. Náměstka „toto“ ve v. 18., jak se zdá, nepochází od sv. Matouše, nýbrž od jeho překladatele do řečtiny neb

[20] A hle, žena, která trpěla krvotokem dvanáct roků, přistoupila od
zadu a dotkla se třepení roucha jeho, [21] neboť řekla sama u sebe:
Dotknu-li se jen roucha jeho, budu uzdravena. [22] Ale Ježíš obrátil se
a uzřev ji, pravil: „Buď dobré mysli, dcero, víra tvá tě uzdravila.“
I byla žena zdráva od té hodiny. [23] Přišed pak Ježíš do domu předsta-
veného a spatřiv flétisty i zástup hlučící, řekl: „Odejděte, neboť neumřela
dívka, nýbrž spí.“ I posmívali se mu. [25] A když byl vypuštěn zástup,
vešel a ujal ji za ruku. I vstala dívka. [26] A roznesla se pověst o tom
po celé té zemi.

Uzdravení dvou slepců a posedlého, v. 27—34.

[27] A když Ježíš odtud odcházel, šli za ním dva slepci, volajíce
a říkajíce: „Smiluj se nad námi, synu Davidův.“ [28] Když pak vešel
do domu, přistoupili k němu slepci. I dí jim Ježíš: „Věříte, že vám
to mohu učiniti?“ Řkou jemu: „Ano, Pane.“ [29] Tu dotekl se očí jejich
a řekl: „Staň se vám podle víry vaší.“ [30] I otevřely se oči jejich.
A pohrozil jim Ježíš řka: „Hleďte, ať nikdo se (toho) nedoví.“ [31] Ale
oni vyšedše, rozhlásili ho po celé krajině oné. [32] Když pak oni vy-
cházeli, přivedli k němu člověka němého, který byl posedlý. [33] A když
byl vymítnut duch zlý, mluvil němý. I podivili se zástupové řkouce:
„Nikdy neukázalo se takto nic v lidu israelském.“ [34] Fariseové však
pravili: „Knížetem duchů zlých vymítá zlé duchy.“

Podnět ku prvnímu poslání apoštolů, v. 35—38.

[35] I obcházel Ježíš všecka města i všecky vesnice, uče v syna-
gogách jejich a hlásaje evangelium o království a uzdravuje všelikou
nemoc i všeliký neduh. [36] Uzřev pak zástupy, pojal lítost nad nimi, že
byli zmořeni a povrženi jako ovce nemající pastýře. [37] Tehdy pravil

---

od některého z prvních opisovatelů. Tomu-li tak, napsal-li totiž sv. Matouš pouze „když k nim mluvil“, není nutno vztahovati slova ta k rozmluvě v předešlých verších zaznamenané, nýbrž možno je rozuměti o řeči jiné, jindy proslovené, tehdy totiž, když se vrátil z krajiny Gerasenské, tedy takto; když (jindy) k nim mluvil, přistoupil k němu. Srovn. Mark. 5, 22. pozn. Jak patrno z druhých dvou evangelií, byl to představený synagogy, jménem Jair. Jeho dcera dvanáctiletá (jediná) byla ještě živa, když vycházel z domova, ale zemřela brzy na to. Po chvíli však přišel posel a oznámil, že již zemřela. Přes to však klade sv. Matouš Jairovi do úst slova: „dcera má právě skonala“, ač bezpochyby řekl, že právě skonává (umírá). Učinil to jednak proto, že tu chvíli, kdy s Kristem mluvil, byla dívka skutečně již mrtva, jednak ze snahy po stručnosti chtěje pouze na to upozorniti, že Pán Ježíš vzkřísil mrtvou.

20—22. Uzdravení ženy krvotoké viz Mark. 5, 25—34.

23. Byly tu shromážděny ženy ku pohřbu, neboť pohřeb konával se brzy na to, jak někdo zemřel.

24. Kristus Pán řekl, že dívka neumřela, nýbrž spí, poněvadž měl moc i úmysl vzkřísiti ji z mrtvých. Bylo tedy pro něho, jakoby spala.

28. Ptal se tak, ač o jejich víře věděl, poněvadž chtěl, aby svou víru vyznali slovy.

30. Zákazem tímto nechtěl Pán Ježíš, aby nemluvili o svém uzdravení vůbec — vždyť zázrak tak patrný nedal se utajiti, — nýbrž aby prozatím, zejména pokud byli ve městě, o něm nevypravovali, by nenastal tam veliký rozruch. Nejednali tedy, alespoň, jak se domnívali, proti zákazu tomu, když vyšedše z města, rozhlašovali jej po celé krajině.

3. Od 9, 35—13, 58 evangelista sděluje, kterak Pán Ježíš, upozorniv na potřebu, aby místo dosavadních vůdců lidu ustanoveni byli vůdcové noví (v. 35—38), položil první základy ke svému království, a to tím, že a) zvoliv apoštoly, svěřil jim úkol poučovati lid o jeho království a dal jim k tomu nejen potřebný návod, nýbrž i moc divotvornou jakožto průkaz, že jsou od něho zřízeni a posláni (10, 1—42).

učeníkům svým: „Žeň sice jest mnohá, ale dělníků málo. [38] Proste tedy
Pána žní, aby poslal dělníky na žeň svou."

KAPITOLA 10.

První poslání apoštolů. 10, 1—11, 1.

[1] A přivolav k sobě dvanáct učeníků svých, dal jim moc nad
duchy nečistými, aby je vymítali a uzdravovali všelikou nemoc i vše-
liký neduh. [2] Jména pak dvanácti apoštolů jsou tato: První Šimon, jenž
slove Petr, a Ondřej, bratr jeho, [3] Jakub (syn) Zebedeův a Jan, bratr
jeho, Filip a Bartoloměj, Tomáš a Matouš celník, Jakub (syn) Alfeův
a Tadeáš, [4] Šimon horlivec a Jidáš iškariotský, který ho zradil.
[5] Těchto dvanáct poslal Ježíš, přikázav jim takto: „K pohanům
nechoďte a do měst samařských nevcházejte, [6] ale jděte raději k za-
hynulým ovcím domu israelského. [7] Chodíce pak, hlásejte: ‚Přiblížilo
se království nebeské.' [8] Nemocné uzdravujte, mrtvé křiste, malo-
mocné očišťujte, zlé duchy vymítejte. Zdarma jste obdrželi, zdarma
dejte. [9] Neopatřujte si zlata ani stříbra ani mědi do svých opasků,
[10] ne mošny na cestu ani dvou sukní, ani obuvi ani holi; neboť hoden

---

1—4. Volba apoštolů stala se v druhém roce veřejného života Kristova bezprostředně před řečí horskou (Luk. 6, 12.). Slovo apoštol jest původu řeckého, znamená posla, jenž přináší od někoho zprávu, po výtce však znamená ony muže, které Pán Ježíš sám vyvolil a vyučil, svědkem svého života aneb alespoň svého z mrtvých vstání učinil a úřadem učitelským, kněžským a pastýřským pověřil. Nepřikládá se proto mimo dvanáct tuto (v. 2—4) jmenovaných mužů nikomu leč jen Matějovi, který řízením Božím nastoupil na místo Jidáše Iškar. (Skutk. 1.), a Pavlovi s Barnabášem, kteří po vůli Kristově byli k nim připojeni (Skutk. 13.). Dvanáct vyvolil jich Pán Ježíš nejspíše vzhledem ke dvanácti praotcům starozákonním chtěje, aby jako starozákonní lid vyvolený pocházel od 12 praotců tělesných (synů Jakobových), tak i novozákonní lid vyvolený pocházel od 12 praotců duchovních. Petr jmenuje se prvním nikoli proto, že byl první jmenován apoštolem neb v apoštolském seznamu první místo zaujímal, — vždyť ostatní apoštolé se ani nečítají, ani všichni na témže místě v seznamech apoštolských neuvádějí, — nýbrž proto, že co do hodnosti měl býti mezi apoštoly a v církvi prvním, hlavou apoštolů, hlavou církve. Proto Petr nejen také v ostatních seznamech apoštolských (Mark. 3, 16—19; Luk. 6, 14—16; Skutk. 1, 13) jmenuje se na místě prvním, nýbrž i mnohdy sám toliko připomíná se jménem, ostatní pak jen obecně, na př. Luk. 8, 45. (pravil Petr a ti, kteří byli s ním), Skutk. 2, 34. a j. Bartoloměj (= syn Ptolomeův), jak pravděpodobno jest totožný s Natanaelem (Jan. 1, 46; 21, 1); Jakub, syn Alfeův, slove též malým (Mark. 16, 4) neb menším na rozdíl od Jakuba, syna Zebedeova, jenž zajisté pro větší postavu svou nazývá se mnohdy velkým (větším). Tadeáš (= prsnatý, t. j. zmužilý), též Lebeus (= srdnatý) zvaný, jest totožný s Judou, bratrem Jakuba Malého. Simon horlivec (v textě řeckém i latinském slove sice u Mat. i Mark. Kananaios (Chananaeus), avšak slovo to není odvozeno od jména Kána ani od Kanaan, a neznamená tedy Kananejský, jakoby snad Šimon pocházel z Kány, neb byl původu kananejského, nýbrž jest odvozeno od hebr. Kan'ani (קַנְאָנִי), jež znamená tolik co horlivec, jak správně vykládá sv. Lukáš (6, 15). Jidáš (Juda) iškariotský t. j. muž Kariotský tak zvaný, poněvadž pocházel z Kariotu v pokolení Judově.

5. K pohanům (a k Samaritánům) nechoďte t. nyní. Návod daný od 5—15. týká se totiž hlavně prvního poslání apoštolského, které měli vykonávati ještě za pozemského života Kristova jedině mezi svými krajany, mezi židy, a to hlavně proto, poněvadž dle zaslíbení židům daných měla spása podána býti nejprve židům, a od nich teprve přijíti k pohanům i k Samaritánům, kteří povstali smíšením se židů s pohany. Vzhledem k oněm zaslíbením obraceli se apoštolé i po seslaní Ducha sv. nejprve k židům.

9—10. Chtěje Pán Ježíš, aby se mu apoštolé podobali také způsobem života a důvěřovali ve všem v božskou prozřetelnost, nakázal, aby nebrali s sebou

*

jest dělník pokrmu svého. [11] Když pak do některého města neb
místa vejdete, vyptejte se, kdo v něm jest hoden; a tam zůstaňte,
dokavad nevyjdete. [12] Vcházejíce pak do domu, pozdravte jej řkouce:
‚Pokoj domu tomuto.‘ [13] A bude-li dům ten hoden, přijdiž pokoj váš
na něj; pakli nebude hoden, pokoj váš vrať se k vám. [14] A kde
vás nepřijmou a neposlechnou řečí vašich, tu vycházejíce z domu neb
města, setřeste prach s nohou svých. [15] Vpravdě pravím vám, lehčeji bude
zemi sodomské a gomorské v den soudný, než městu tomu.“

[16] „Hle já posílám vás jako ovce mezi vlky; buďte tedy opatrní
jako hadové a prostí jako holubice. [17] Ale mějte se na pozoru před
lidmi; neboť budou vás vydávati soudům a bičovati vás budou ve
svých synagogách; [18] i před vladaře a krále budete voděni pro mne
na svědectví jim a pohanům. [19] Když však vydají vás, nestarejte se,
kterak aneb co byste mluvili; budeť vám dáno v onu hodinu, co máte
mluviti, [20] neboť nejste to vy, kteří mluvíte, nýbrž Duch Otce vašeho,

---

žádných peněz, ani měděných, jakož ani mošny či tašky cestovní s pokrmy, ani dvou sukní, leč by toho bylo potřebí pro zimu neb churavost. nikoli však pro pouhou výměnu, ani obuvi, ovšem mimo tu, kterou měli na nohou, ani holi, kromě že někteří ji už měli, neboť dle Mark 6, 8, nebránil jim vzíti si hůl. Nabádaje tak, čelí hlavně k tomu, aby apoštolé nezdržovali se přípravami na cestu, nýbrž ve svých potřebách důvěřovali v prozřetelnost Boží.

11. t. j. Vyptejte se, kdo jest svou pověstí hoden toho, abyste u něho byli pohostinu a rozšiřovali z jeho domu mé učení. U toho pak, o jehož hodnosti se dovíte, zůstaňte, dokud z města toho neodejdete do jiného. Byť tedy nabízel vám někdo pohostinství lepší, nepřecházejte k němu, aby se nezdálo, že vám více záleží na vlastním pohodlí, než na kázání evangelia a spáse duší.

12—13. Pozdravení „pokoj tobě, pokoj vám“ a pod. bylo u židův pouhou formulí zdvořilostní; v ústech apoštolů však mělo býti účinným vyprošováním Božího požehnání a Božích milostí pro toho, kdo by jich byl hoden. Aby však apoštolé nepřišli do rozpaků, mají-li komu oním pozdravením milostí Božích vyprošovati, nevědouce, zda-li jich jest hoden, přičiňuje slova: pakli nebude hoden, pokoj váš vrátí se k vám, t. j. bude to tak, jakobyste onoho pozdravení nebyli vyslovili, člověk onen nebude účasten pokoje a dobra, kterého byste mu vyprošovali svým pozdravením. Slova „řkouce: Pokoj domu tomuto“ v některých rukopisech chybějí. — Způsob rozkazovací „přijdiž, vrať“ jest podle textu řeckého, podle latinského bylo by „přijde, vrátí se“.

14. Doslovně bylo by „kdokoli vás nepřijme“. — Setřeste prach jakoby poskvrněna byla půda jeho, a to na znamení, že obyvatelé jakožto nehodní nebudou účastni blaha messiášského.

16—42. V této části dává Pán Ježíš návod, který se vztahuje hlavně k budoucímu světovému poslání jejich, jež jim nastane, až vstoupí na nebesa. Upozorňuje je na nebezpečenství a pronásledování, která jim nastanou od židův i pohanů (v. 16—18), a která také proti jiným vyznavačům jeho vypuknou tou měrou, že budou lidé v slepém fanatismu vydávati na smrt i nejbližší příbuzné své jediné proto, že budou Kristovými ctiteli (21—23), těšil je zaslíbením pomocí Ducha svatého (19—20) a poukázáním k vlastnímu příkladu (24—27), k božské prozřetelnosti (28—31) a k věčné odměně (32—42).

16. Opatrnými mají býti, aby se nevydávali zbytečně v nebezpečenství smrti, prostými (sprostnými) pak, aby z obavy před nebezpečenstvím nezanedbávali svého úřadu.

17—18. Soudům t. židovským (řecky „synedria“) budou vás vydávati jako rouhače a rušitele náboženství; před vladaře a krále t. pohanské postaví vás jako lidi státu nebezpečné, a to pro mne, t. j. proto, že jste moji učeníci a mé učení budete vyznávati a kázati. — na svědectví jim t. židům a pohanům, abyste totiž svým zmužilým vystupováním a svými slovy svědčili a příležitost dávali židům i pohanům poznávati víru a učení Kristovo i velikou cenu jeho, jakož i, aby to bylo jednou (při soudu) svědectvím proti nim, kdyby kázání apoštolské odmítli. — (Řecké slovo „synedria“ jsouc v množném čísle, neznamená zde jen velerady, nýbrž židovské soudy vůbec.)

jenž mluví ve vás. [21] Vydá pak na smrt bratr bratra a otec dítko
a povstanou dítky proti rodičům a budou je zabíjeti. [22] A budete v nenávisti u všech pro jméno mé; kdo však vytrvá až do konce, ten
spasen bude. [23] Když pak budou vás pronásledovati v městě tomto,
utecte do jiného. Vpravdě pravím vám, vy nebudete u konce se všemi
městy israelskými, až přijde Syn člověka. [24] Není učeník nad mistra
ani služebník nad pána svého. [25] Dosti jest učeníku, má-li se jako
mistr jeho, a služebníku (má-li se) jako pán jeho. Jestliže hospodáře
nazvali Beelzebubem, čím spíše domácí jeho? [26] Nebojte se jich tedy,
neboť nic není skryto, co nebude odkryto, a nic tajno, co nebude
zvěděno. [27] Co vám pravím ve tmě, povězte na světle, a co slyšíte
v ucho, hlásejte na střechách. [28] A nebojte se těch, kteří zabíjejí tělo,
duše však zabíti nemohou, ale bojte se spíše toho, jenž může duši
i tělo zatratiti do pekla. [29] Zdali neprodávají dvou vrabců za pětihaléř? a nespadne z nich ani jeden na zem bez Otce vašeho. [30] U vás
však jsou sečteny i všecky vlasy na hlavě vaší. [31] Nebojte se tedy;
dražší jste nad mnoho vrabců. [32] Každého tedy, kdo mě vyzná před
lidmi, vyznám i já před Otcem svým, jenž jest v nebesích. [33] Kdo by
však mě zapřel před lidmi, toho zapru i já před Otcem svým, jenž
jest v nebesích."

[34] „Nedomnívejte se, že jsem přišel uvésti pokoj na zem; nepřišel
jsem uvésti pokoj, nýbrž meč. [35] Přišel jsem zajisté, abych rozdvojil

---

21. Sv. Lucie vydána na smrt od vlastního syna, sv. Hermenegild od vlastního otce, taktéž sv. Barbora, sv. Vít.

22. budete v nenávisti u všech řečeno s nadsázkou místo „u mnohých" nebo alespoň místo „u všech odpůrců pravdy".

23. Vy nebudete u konce ... t. j. ani vy ani vaši nástupci nepřivedou všech židů ke křesťanství do té doby, kdy já přijdu k soudu. — U sv. Jana (10, 11) praví sice Pán Ježíš, že „dobrý pastýř dává život za ovce své"; tím však neodporuje tomu, co praví zde o útěku z místa na místo; neboť apoštolé (podobně jako ani jiní věrozvěstové a missionáři) nebyli pastýři určitého stádce, nýbrž měli poslání světové ke všem národům; jsouce tedy někde pronásledováni, mohli zcela přiměřeně svému povolání opustiti místo to, aby působili na místě jiném. Duchovní pastýř, biskup, nemá ovšem opouštěti v čas pronásledování svého stádce, své farnosti, své diecése, leč že by, jak praví sv. Augustin (Ad Honorium) byl soukromě vyhledáván, a byli jiní, kteří by ho mohli zastupovati, aneb že by celé stádce jeho se rozprchlo, aneb že by více mohl prospěti, kdyby utekl, než kdyby zůstal.

25. Beelzebub neb Beelzebul jest jméno pohanského bůžka fenického (akka onského). Židé nazývali tak knížete duchů zlých. Nazvavše tak i Krista, jenž sám sebe přirovnává k hospodáři, označili jej tím ve svém odporu proti němu jako člověka nejhoršího, s ďáblem spolčeného, a tak potupili jej co nejvíce.

26. t. j. jako nic není tak ve skrytu a v tajnosti, aby to nepřišlo někdy na jevo, tak nezůstane skryta ani vaše nevina, ani nepravost těch, kteří vás budou pronásledovati, nýbrž bude svým časem zjevena (a to již při šíření se evangelia, zvláště pak při soudu posledním).

27. ve tmě a v ucho znamená totéž co v soukromí, na světle a na střechách totéž co veřejně.

29. Za pětihaléř, v řečtině a v latině as, t. j. peníz, který platil asi 5 haléřů. Bez Otce vašeho, t. j. bez vůle neb dopuštění Božího.

31. Dražší jste ... čím spíše tedy bude Bůh opatrovati vás.

32. t. j. kdo nejen ve svém nitru věří ve mne jakožto Vykupitele a Syna Božího, nýbrž trvaje se mnou ve spojení (Boží milostí) tuto víru též slovy i skutky (zachováním mého učení) vyznává veřejně (i v čas pronásledování), toho uznám v den soudu za svého učeníka a jako takového věčným blahem odměním.

33. toho i já zapru t. j. neuznám ho za svého učeníka a na věky jej zavrhnu.

34—36. Kristus Pán přišel ovšem na svět pro všecky lidi, pro všecky také trpěl, takže všichni mohou míru duševního a spásy věčné dojíti. Poněvadž však

člověka proti otci jeho a dceru proti matce její a nevěstu proti tchyni
její, 36 a nepřátelé člověka jsou domácí jeho. 37 Kdo miluje otce neb
matku více než mne, není mne hoden, a kdo miluje syna neb dceru
více než mne, není mne hoden. 38 A kdo nebéře kříže svého a nená-
sleduje mne, není mne hoden. 39 Kdo nalezne život svůj, ztratí jej, a kdo
ztratí život svůj pro mne, nalezne jej. 40 Kdo vás přijímá, mne přijímá,
a kdo mne přijímá, přijímá toho, který mě poslal. 41 Kdo přijímá pro-
roka proto, že jest prorok, obdrží odplatu proroka, a kdo přijímá
spravedlivého proto, že jest spravedlivý, obdrží odplatu spravedlivého.
42 A kdokoli by podal píti jednomu z maličkých těchto číši vody stu-
dené toliko proto, že jest (můj) učeník, vpravdě pravím vám, neztratí
odplaty své."

KAPITOLA 11.

1 A když Ježíš dokonal přikázání dvanácti učeníkům svým, odešel
odtud, aby učil a hlásal v městech jejich.

Poselství Jana Křtitele, v. 2—19.

2 Jan pak uslyšev v žaláři o skutcích Kristových, poslal (k němu)
dva z učeníků svých 3 a vzkázal mu: „Ty-li jsi ten, který přijíti má,

---

všichni lidé nechtěli a nechtějí v Krista uvěřiti a se ho držeti, nastane po příchodě Kristově jisté rozlišování duchů či rozdělování se lidstva dle toho, zda v Krista uvěřili a se ho drželi, neb proti němu se stavěli, a poněvadž Bůh nechtěl svobody člověka rušiti a tedy ani nutiti jej, aby se Krista přidržel, souviselo rozlišování ono s příchodem Kristovým na svět nutně, takže Kristus chtěje, aby učení jeho po světě se šířilo, tím již zcela nutně také ono rozlišování připouštěl. A právě vzhledem k této nutné souvislosti s příchodem Kristovým na svět praví Pán Ježíš: Nedomnívejte se atd., tedy ve smyslu tomto: Nemyslete, že nyní po mém příchodě na svět nastane na zemi mezi lidmi pokoj; tomu tak nebude; neboť s příchodem mým na svět souvisí nutně, aby povstalo a až do konce světa trvalo jisté rozlišování duchů dle toho, zda ve mně kdo uvěří neb ne, a rozlišování to bude se díti mnohdy s takovou prudkostí, že lidé ve slepém fanatismu povstanou nepřátelsky i proti nejbližším příbuzným svým pouze proto, že ve mne uvěří a mne se přidrží.

37—38. Úzká jest páska mezi rodiči a dítkami, ale užší ta, která jest mezi Tvůrcem a tvorem, mezi Vykupitelem a vykoupencem. Kdo by tedy k vůli rodičům neb dítkám přerušil pásku s Bohem a Kristem, jmenovitě tím, že by ho zapřel, od své víry v něho odpadl, není hoden věčného s ním spojení v nebi, rovněž ani ten, kdo by nebyl hotov pro něho snášeti kříž, t j. jakékoli utrpení neb potupu.

39. (Luk. 9, 24, Jan 12, 25) t. j. kdo zachová život svůj časný v čas pronásledování a útrap tím, že zapře mne, ztratí život věčně blažený, a kdo ztratí život svůj časný proto, že mne neohroženě vyznává, nalezne život věčný (sv. mučedníci).

41. proto, že jest prorok . . . spravedlivý . . učeník, doslovně bylo by „ve jméno proroka . . spravedlivého . . učeníka," t. j. kdo přijímá proroka (věrozvěsta, neb hlasatele učení Kristova) vzhledem k tomu či proto, že jest prorok, a to tím, že mu přispívá k výživě a ho podporuje, aby mohl konati úřad svůj, obdrží odměnu takovou, jaká přísluší proroku.

42. jednomu z maličkých těchto, t. j. z apoštolův a vůbec z hlasatelů učení Kristova. Nezůstane bez odměny ani nejmenší služba, kterou kdo prokáže některému z nich proto, že jest učeníkem Páně. Apoštoly a věrozvěsty vůbec nazývá maličkými vzhledem k sociálnímu postavení jejich, že jsou ve světě bezbranní, v pohrdání.

11, 1. Doslovně: „I stalo se, když J. dokonal."

11, 2—12, 50 líčí sv. Matouš, kterak Pán Ježíš položil první základy ke svému království b) tím, že potvrdiv u příležitosti Janova poselství vykupitelskou důstojnost svou, ukázal na vrátkost a nevnímavost lidu a stále rostoucí odpor

či-li jiného čekáme?“ 4 A Ježíš odpověděl jim: „Jděte a zvěstujte Ja-
novi, co jste slyšeli a viděli: 5 slepí vidí, kulhaví chodí, malomocní
se očišťují, hluší slyší, mrtví vstávají z mrtvých, chudým se zvěstuje
evangelium, 6 a blahoslavený jest, kdo nebude se horšiti nade mnou.“
7 Když pak oni odcházeli, počal Ježíš mluviti k zástupům o Janovi:
„Co jste vyšli na poušť viděti? třtinu-li větrem se klátící? 8 (Nikoli),
nýbrž co jste vyšli viděti? člověka-li měkkým rouchem oděného? Hle,
ti, kteří měkká roucha nosí, v domech královských jsou. 9 Co tedy
jste vyšli viděti? Proroka-li? Zajisté; pravím vám, i více nežli pro-
roka; 10 neboť tento jest to, o němž jest psáno: ‚Hle, já posílám
anděla svého před tváří tvou, který připraví cestu
tvou před tebou.‘ 11 Vpravdě, pravím vám, nepovstal mezi zro-
zenci ženinými větší nad Jana Křtitele, avšak (i ten), kdo menší jest

---

fariseův, a tak i na překážky, na které narazí království jeho při svém počátku i šíření se.

2—19. Viz Luk. 7, 19—35. O vazbě Janově viz Mat. 14, 3—5.

2. poslal dva.. tak podle lat. Vulgaty, překladu koptického, ethiopského a některých mladších rukopisů řeckých; podle nejstarších rukopisů řeckých i latinských a podle překladu syrského bylo by: poslal skrze učeníky své a řekl t. j. vzkázal mu po svých učenících.

3. t. j. Jsi zaslíbený Vykupitel, či-li nejsi? Otázku tuto učinil Jan skrze učeníky své nikoli pro sebe, jakoby snad sám byl upadl v pochybnost o vykupitelské důstojnosti Ježíšově a hledal poučení o tom (jak myslil již Tertullián), aneb jakoby čekaje pouze časného vykupitele, netrpěliv byl, že Ježíš posud pozemského království nezakládá, a proto pohnouti ho chtěl, aby je již založil, neboť ať pomlčíme o jiném, výklady tyto nesrovnávají se s tou pochvalou, kterou mu Pán Ježíš před tolika svědky vyslovil, nýbrž dal se tak tázati k vůli učeníkům svým a židům ostatním, jež přál si pohnouti, aby uvěřili v Ježíše jakožto Vykupitele. Chtěltě přímou otázkou onou dáti příležitost Pánu Ježíši, aby se prohlásil veřejně a zřejmě za Vykupitele zaslíbeného, mysle, že potom i učeníci a jiní tím spíše se ho přidrží, byť mu byli dosud odpírali. Konal tak i ve vězení úkol svůj jako předchůdce Páně, aby přiváděl k němu lid.

4—5. Podle řeckého textu bylo by: „co slyšíte a vidíte.“ K otázce dané neodpověděl Pán Ježíš přímo, nýbrž nepřímo, tím totiž, že poukázal k zázrakům, z nichž některé právě byli viděli, o jiných pak, jako o vzkříšení mládence Naimského, od jiných se dověděli. Učinil tak proto, poněvadž věděl, že zmůže u nich více svědectví, které mu vydávají jeho skutky, než by zmohlo pouhé prohlášení, že jest Vykupitelem. Poukázal však k oněm zázrakům skoro týmiž slovy, kterými Isaiáš předpovídal o budoucím Vykupiteli, i dal tak zcela zřejmě na jevo, že jest oním Vykupitelem, o kterém byl Isaiáš (61, 1; 35, 5) prorokoval.

6. t. j. kdo z mé chudoby a z mého utrpení nevezme příčinu, aby ve mne jako Vykupitele nevěřil neb v té víře se viklal.

7. t. j. šli jste snad proto na poušť k Janovi, že jste chtěli viděti člověka povahy vrátké a nestálé? Zajisté nikoli; neboť jste věděli, že Jan jest povaha pevná a neohrožená.

8. t. j. či vyšli jste snad proto tam, že jste chtěli viděti člověka zženštilého, rozmařilého? Ani to ne; neboť bylo vám známo, že Jan vede život velmi přísný a prostý.

9—11. t. j. Vy jste vyšli k Janovi na poušť proto, že jste ho měli za proroka. A v tom měli jste pravdu; Jan jest prorok, ano více než prorok, neboť on jest předchůdce Vykupitelův, který byl předpověděn od Machaiáše (3, 1) slovy: Aj já posílám atd. (Mat. 11, 10. Mark. 1, 2.) A já pravím vám, že co do důstojnosti úřadu nepovstal v Starém zákoně větší muž nad Jana Křtitele; neboť proroci, jejichž úřad byl nad jiné důstojný, prorokovali toliko a jen jako z dáli ukazovali ke mně, k Vykupiteli, Jan však sám byl prorokován a nikoli z dáli, nýbrž z blízka ukázal prstem na mne jakožto na Vykupitele a Beránka Božího, jenž snímá hříchy světa. Nicméně, ač tak velikým jest Jan svým úřadem, že ve Starém zákoně nemá v sobě rovného mezi syny lidskými, přece i ten, kdo menší jest v království nebeském, či kdo menší úřad neb menší důstojnost zastává v církvi, větší jest co do úřadu než on. Neboť Nový zákon jest ne-

v království nebeském, větší jest než on. 12 Ale od časů Jana Křtitele
až dosud království nebeské násilí trpí, a ti, kteří násilí činí, uchva-
cují je. 13 Všichni proroci totiž i zákon prorokovali až do Jana;
14 a chcete-li to přijmouti, on jest Eliáš, který má přijíti. 15 Kdo má
uši k slyšení, slyš. 16 Komu však připodobním pokolení toto? Podobno
jest chlapcům, kteří sedíce na náměstí, volají k soudruhům: 17 ‚Pískali
jsme vám, a netančili jste; naříkali jsme, a nekvíleli jste.‘ 18 Neboť
přišel Jan, ani nejeda ani nepije, a říkají ‚Má zlého ducha.‘ 19 Přišel
Syn člověka jeda i pije, a praví: ‚Hle, člověk žrout a pijan vína,
přítel celníkův a hříšníků.‘ Avšak uznána byla ta moudrost od
moudrých.“
20 Tehdy počal vytýkati městům, ve kterých se událo nejvíce zázraků
jeho, že neučinili pokání: 21 „Běda tobě, Korozain, běda tobě, Betsaido!
Neboť kdyby v Tyru a Sidonu byly se udály zázraky, které se děly ve vás,
byli by dávno v žínici a popelu učinili pokání. 22 Avšak pravím vám:

---

smírně vyvýšen nad zákon Starý. — Tak pochválil Pán Ježíš Jana pro jeho pevnou povahu, přísný život a přednost přede všemi proroky a ukázal, že zákon Nový nesmírně vyniká nad zákon Starý. Učinil to jednak proto, aby předešel podezření u lidu, že snad také Jan upadl v pochybnost o vykupitelské důstojnosti jeho, jednak, a to předem, aby podal výtku zákoníkům a fariseům a těm, kteří neuvěřili v něho, ač vydal o něm svědectví sám Jan, kteréhož oni uznávali za poslance Božího a k němuž jako ku proroku vyšli na poušť. Zároveň však chtěl tím povzbuditi lid, aby, vida přednost království Kristova před zřízením starozákonním, hotov byl vstoupiti do něho.

12. Slova tato vykládají se obyčejně v ten rozum, že člověk musí přičiniti a přemáhati se, chce-li přijíti do království nebeského, a jen ten, kdo se přičiňuje, tam přijde. Více však srovnává se i s významem slova násilí, jmenovitě řeckého biadzein (*βιάζειν*), jakož i se souvislostí (že totiž Pán Ježíš činí zvláště v části následující výtky židům pro jejich tvrdošíjnost a odpor), ten výklad, který slova pojímá ve smyslu nepřátelském takto: Proti království nebeskému (církvi) činí se útoky, vystupuje se nepřátelsky, a ti, kteří útočí proti němu, nejen sami do něho nevstupují, nýbrž berou je i jiným, zdržujíce je, aby do něho nevstoupili. Děje se to od časů Jana Křtitele, tedy hned od jeho počátku, hned jak Jan ohlašoval, že království to se přiblížilo, již nastává.

13. t. j. Starý zákon, který prorokoval o Kristu a jeho království, jakožto o něčem budoucím, končí se Janem, jenž ukázal na Vykupitele již přítomného a na království jeho jako něco, co již nastávalo. Kristus Pán buď vysvětluje jimi, proč teprve od doby Janovy lze do království Božího (do církve a skrze ni do nebe) přijíti (proto, poněvadž ho dříve nebylo), aneb spíše upozorňuje, že již od počátku jeho vystupovalo se proti němu nepřátelsky (od zákoníkův a fariseů).

14. t j. chcete-li to uznati, Jan jest Eliáš, který dle Malach. 4, 5 má přijíti před příchodem Vykupitelovým, ne sice co do osoby, nýbrž co do způsobu života a co do ducha i moci s kterými vystupuje.

16—19 Činí další výtku židům pro jejich tvrdošíjnost. Přirovnává je k chlapcům rozmarným a svéhlavým, kteří nijak nedají si říci a zůstávajíce ve své pošetilosti, zlobí se při svých hrách, když jiní nejsou jim po vůli. Nedaliť se židé pohnouti ku pokání ani přísným životem Jana Křtitele, který nepožíval chleba ani vína (Luk. 7, 33), nýbrž jen kobylky lesní a med (Mat. 3, 4), ani dobrotivosti Kristovou, který v té příčině vedl si podobně jako jiní lidé. Avšak ti kdo v pravdě moudří jsou, poznávají a uznávají moudrost jednání Janova i Kristova, dobře nahlížejíce, že v jednání jejich, v jednání přísném a dobrotivém zahrnuty jsou všecky možné způsoby, kterých Bůh užívá k nápravě židů Avšak uznána byla . . . Doslovné bylo by „ospravedlněna (t. j. uznána) byla moudrost od synů svých (od synů moudrosti). Některé rukopisy (i Sinajský) mají „od skutků jejích“ — *ἀπὸ τῶν τέχνων αὐτῆς*; dle tohoto čtení byl by smysl: „Ale moudrost jejich jednání ukázaly skutky jejich, čili jejich (Janovy a Kristovy) skutky ukázaly, že ono jednání jejich bylo moudré. (Srovn však Luk. 7, 35, kde jest také „od synů jejích“, od moudrých).

22. Korozaim a Betsaida byla města galilejská při severním břehu jezera Genesaretského nedaleko Kafarnuam. Tyrus (nynější Sur) a Sidon (nyní Saida)

Tyru a Sidonu bude lehčeji v den soudný nežli vám. [23] A ty Kafar-
naum, zda budeš povýšeno až do nebe? Až do propasti sejdeš; neboť
kdyby v Sodomě byly se udály zázraky, které se děly v tobě, byla by
zůstala až podnes. [24] Avšak pravím vám: Zemi sodomské bude lehčeji
v den soudný nežli tobě."

Pán Ježíš velebí Boha Otce a volá k sobě lidstvo sklíčené, v. 25—30.

[25] V tom čase promluviv Ježíš řekl: „Velebím tebe, Otče, Pane
nebe i země, že jsi skryl tyto věci před moudrými a opatrnými a zjevil
jsi je nedospělým; [26] ano, Otče, že tak se tobě zalíbilo. [27] Všecko jest
mi dáno od mého Otce, a nikdo nezná (úplně) Syna leč Otec, aniž
kdo zná (úplně) Otce, leč Syn, a komu by chtěl Syn zjeviti. [28] Pojďte
ke mně všichni, kteří se lopotíte a jste obtíženi, a já vás občerstvím.

---

byla pohanská města fenická, proslulá obchodem, průmyslem, bohatstvím, ale i kleslostí mravní, pro kterou jim proroci nejednou hrozili tresty Božími. S nimi naloží Bůh při soudu mírněji, než s městy oněmi (t. j. s obyvateli oněch měst), poněvadž nedostalo se jim takového poznání Boha a tolik milostí, jako obyvatelům řečených měst galilejských, kteří přes to, že měli zákon zjevený i proroctví, a že Pán Ježíš u nich působil a četnými zázraky božské poslání své dokazoval, neuvěřili v něho jako ve Vykupitele.

23. t. j. Myslíte, Kafarnaumité, že dostane se vám větší ještě slávy a většího povýšení, než se vám dostalo tím, že jsem město vaše vyvolil za východiště galilejské činnosti své a v něm tolik zázraků vykonal? Nestane se to, ale budete úplně pokořeni a přijdete v zapomenutí. — Kterak se to vyplnilo, patrno z toho, že z Kafarnauma zbyly jen zříceniny, a neví se zcela jistě ani, které to jsou, zda zříceniny zvané Tell-Hum na severozápadním konci jezera Genesaretského, aneb, jak někteří myslí sotva správně, zříceniny zvané Chan Minje. Že Pán Ježíš nekázal a nečinil zázraků také v Tyru a Sidonu, ač věděl, že by obyvatelé jejich byli činili pokání, toho příčina byla jednak v tom, že podle daných zaslíbení byl poslán toliko k národu israelskému, aby odtud přišla spása k jiným národům, jednak v tom, že Bůh v udílení darů svých jest zcela svoboden a nikomu nečiní křivdy, udělí-li někomu více milostí než jinému, a to tím méně, poněvadž každému (i Tyrským a Sidonským) dával a dává tolik milostí, kolik stačí, aby mohl býti spasen, užije-li jich.

25—36. srovn. Luk. 10, 21—22.

25. Moudrými a opatrnými míní Pán Ježíš ty, kteří spoléhajíce a pyšni jsouce na vlastní moudrost a opatrnost světskou, chtějí dosíci blaha způsobem, jejž sami uznali za dobrý, a proto vidouce, že Pán Ježíš názorům jejich nevyhovuje, jemu i učení jeho a tím i milosti Boží odpírají, jakými byli tehdy fariseové skoro všichni. Nedospělými míní ty lidi prosté a neučené neb i za takové pokládané, kteří uznávajíce v pokoře svoji nedostatečnost v příčině spásy, dychtili po pomoci Boží a uvěřivše v Krista jako Vykupitele, učení jeho přijali. Před oněmi skryl Bůh věci týkající se Kristovy osoby a jeho poměru k Bohu i k dílu vykupitelskému, ne sice přímo, ani ve smyslu vlastním, nýbrž tak, že pro jejich pýchu a odpor, kterým milosti jeho odpírali, nedal jim milostí větších, kterými by odpor jejich zlomil, a tak ponechal je v duševní zaslepenosti a neznalosti věcí ke spáse potřebných. Těmto (nedospělým, prostým a pokorným), zjevil je, pohnuv je milostí svou, aby v Krista uvěřili a učení jeho přijali. V tomto řízení božské prozřetelnosti jeví se zvláštní měrou božská láska i spravedlnost, a za to velebí Pán Ježíš (jako Bohočlověk) Boha Otce k našemu poučení.

26 Po slově „ano" přimysliti jest slova „velebím tě".

27. Vysvětluje, které věci před moudrými jsou skryty, nedospělým však se zjevují, ty totiž, že v Kristu Ježíši jest veškerá moc i moudrost, a že jediné skrze něho lze dojíti i pravého poznání Boha a jeho vůle i blaženosti. Praví: Všecky věci . . . t. j. všecko, i božskou podstatu a božské poznání i božskou moc mám od Boha Otce odvěkým zplozením. A žádný nezná totiž dokonale... Otce, leč Syn . . . Musí tedy uvěřiti ve mne, vtěleného Syna Božího, a přijmouti mé učení, kdo chce náležitě poznati Boha Otce a vůli jeho.

28—30. Poněvadž jediné skrze Krista lze dojíti spásy, zve k sobě všecky, kteří lopotíce se, umdlévají zvláště hledáním pravdy ve věcech spásy a obtíženi

[29] Vezměte jho mé na sebe a učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem; a naleznete pokoj duším svým; [30] neboť jho mé jest sladké a břímě mé jest lehké.“

KAPITOLA 12.

Apoštolé trhají v sobotu klasy. 12, 1—8.

[1] Onoho času šel Ježíš v sobotu obilím; učeníci pak jeho, jsouce
lačni, počali trhati klasy a jísti. [2] Ale fariseové uzřevše to, řekli jemu:
„Hle, učeníci tvoji činí, co není dovoleno činiti v sobotu.“ [3] On však
řekl jim: „Nečetli jste, co učinil David, když dostal hlad, i ti, kteří
byli s ním? [4] Jak vešel do domu Božího a jedl chleby předkladné,
jichž nebylo dovoleno jemu jísti, ani těm, kteří byli s ním, leč jediné
kněžím? [5] Aneb nečetli jste v zákoně, že o sobotách kněží ve chrámě

---

jsou různými strastmi, jmenovitě břemenem hříchů. On občerství je zvláště sdělením pravdy, odpuštěním hříchův a udělením Boží milosti i blaha věčného. Jest sice i jeho jho — povinnosti, které ukládá — břemenem samo o sobě těžkým, ale ono stává se lehkým jeho milostí a zaslíbenou odměnou.

12. 1—8. Srovn. Mark. 2. 23—28, Luk. 6, 1—5.

1. Onoho času — v sobotu t. j. první sobotu po druhém svátku velikonočním v druhém roce veřejného působení Kristova (Viz Luk. 6, 1) Obilím t. j. cestou, která vedla obilím již dozrávajícím. Učeníci majíce hlad, trhali klasy a vymínajíce je rukama, jedli, neboť zákon Mojžíšův dovoloval lačným utrhnouti si i na cizím tolik klasů, kolika bylo třeba k zahnání hladu. (5. Mojž. 23, 25).

2. Vykládaliť příkaz o svěcení soboty (2. Mojž. 20, 10) tak úzce, že měli za nedovolené trhati v sobotu klasy k utišení hladu Výtkou svojí mířili ovšem na Krista samého, že nebránil apoštolům trhati. Pán Ježíš však zastal se apoštolů, ukázav na příkladech, že fariseové nesprávně vykládají předpis o svěcení soboty, a prohlásiv, že jakožto Pán soboty má moc rozhodovati o sobotě a jejím svěcení.

3—4. David utíkaje před Saulem, přišel do Nobe, kde byl svatostánek, a maje hlad, žádal velekněze Achimelecha o 5 chlebů neb vůbec něco k jídlu. (1. Král. 21.) Velekněz neměl leč chleby předkladné (posvátné), t. j. ony chleby nekvašené, počtem 12, které každou sobotu kladly se ve svatyni na stůl zlatem obložený, jakožto obět dvanácti pokolení israelských a symbol (znak) božské prozřetelnosti nad národem israelským (a jako předobraz nejsvětější svátosti). Každou sobotu vyměňovaly se za jiné a směly býti požity jedině od kněží a to v předsíni stánku. Dal mu tedy tyto, a to i pro jeho průvodce, kteří čekali v úkrytu. A přece nečiní se proto nikde v Písmě sv. výtka ani veleknězi ani Davidovi. Čím méně tedy, ukazuje Pán Ježíš, jsou pokárání hodni moji učeníci, když konají v sobotu práci tak nepatrnou, a to ve věci, o níž nemluví zákon zjevný, nýbrž jen pochybný výklad váš? — i ti kteří byli s ním. Pán Ježíš mluví zde o průvodcích Davidových, ač v 1. Král. 21, 1. se praví, že David přišel k veleknězi sám. Není tu odporu mezi tímto a oním místem, neboť i dle 1. Král. 21, 2. David měl s sebou průvodce, (vojíny), jen že nevzal jich s sebou k veleknězi, nechav je čekati na jistém místě, a Pán Ježíš nepraví, že je vzal s sebou k veleknězi. Ani nelze tvrditi, že David lhal, když řekl, že průvodce má a že je nechal na sebe čekati na jistém místě, ježto prý žádných neměl. Neboť dle Luk. 6, 4. Pán výslovně praví, že David „odbržev chleby předkladné jedl a dal i těm, kteří byli s ním.“ A to On, jakožto bytost nejvýš svatá nebyl by mohl říci, kdyby tomu tak nebylo. Ač tedy David lhal v tom, že řekl, že byl poslán od Saula v důležité záležitosti, nelhal, když přišed k veleknězi sám, mluvil o svých původcích kdesi ponechaných. Bylo tomu tak skutečně; David pak vyžádal si od velekněze chleba nejen pro sebe, nýbrž i pro své průvodce.

5. Zabíjejí totiž zvířata obětní a konají ve chrámě ještě jiné práce i těžké, při obětování potřebné, kterými jinak znesvěcuje se sobota, a jsou přece bez hříchu, poněvadž to konají ve službě Boží. Čím spíše tedy jsou bez viny učeníci moji, kteří konají tuto práci tak malou ve službě mé?

sobotu znesvěcují a jsou bez viny? [6] Pravím však vám, že tuto větší
jest než chrám. [7] Kdybyste věděli, co to jest: ‚Milosrdenství
chci a ne oběti,‘ nebyli byste odsoudili nevinných. [8] Pánem zajisté
(i) soboty jest Syn člověka.“

Člověk s uschlou rukou. Kristova mírnost. v. 9—21.

[9] A odebrav se odtud, přišel do jejich synagogy. A hle, byl tu
člověk s uschlou rukou. [10] I otázali se ho: „Jest dovoleno v sobotu
uzdravovati?“ — Chtěli ho obžalovati. — [11] On pak řekl jim: „Kdo
z vás bude člověk (takový), který, bude-li míti ovci jednu a ta upadne
mu v sobotu do jámy, neuchopí a nevytáhne jí? [12] Oč dražší jest
člověk než ovce! Jest tedy dovoleno v sobotu dobře činiti.“ [13] Tu řekl
onomu člověku: „Vztáhni ruku svou.“ I vztáhl a učiněna jest zase
zdráva jako druhá. [14] Vyšedše pak fariseové, vešli v radu proti němu,
kterak by jej zahubili.

[15] Ale Ježíš seznav to, uchýlil se odtud; a šli za ním mnozí,
i uzdravil je všecky [16] a přikázal jim přísně, aby ho nerozhlašovali,
[17] by se naplnilo, co bylo pověděno skrze proroka Isaiáše slovy:
[18] „Hle, služebník můj, kterého jsem vyvolil, miláček
můj, v němž jsem si zalíbil. Dám ducha svého na něj
a bude zvěstovati soud národům. [19] Nebude se hádati
ani křičeti, aniž kdo uslyší na náměstích hlas jeho.
[20] Třtiny nalomené nedolomí a knotu doutnajícího
neuhasí, až přivede soud k vítězství; [21] a ve jménu
jeho budou doufati národové.“

Uzdravení člověka posedlého. Zloba fariseův. v. 22—37.

[22] Tehdy přivedli k němu člověka posedlého, jenž byl slepý a němý,
a uzdravil ho, takže mluvil a viděl. [23] I žasli všichni zástupové a pravili:

---

6. Při těch slovech ukázal nepochybně na sebe jakožto na toho, jenž jest, nekonečně větší než chrám.

7. t. j. kdybyste věděli, co znamenají slova proroka Oseáše (6. 6) „Milosrdenství chci a ne oběti,“ že totiž Bůh tak rozhodně vyžaduje u člověka milosrdenství, že bez něho ani oběti nejsou mu milé, nikdy byste nebyli odsoudili nevinných.

8. Může tedy rozhodovati o sobotě, i zrušiti příkaz o klidu sobotním (jakož skutečně se stalo již v době apoštolské, kdy místo soboty byla ustanovena neděle za den sváteční).

9—14. viz Mark. 3, 1—6; Luk. 6. 6—11. do synagogy jejich t. j. buď fariseů aneb spíše židů neb Galileanův (do synagogy židovské neb galilejské) nejspíše v Kafarnaum. Přišel tam v sobotu následující (druhou po druhém svátku velikonočním).

16. aby totiž nerozhlašovali (prozatím) o něm, že byli uzdraveni od něho. Neboť ve své mírnosti nechtěl ani rozčilovati lid k bouřím nakloněný, jenž mysle, že Vykupitel bude světským panovníkem, byl by jej chtěl as prohlásiti za krále proti Římanům, ani nepřátelům podnět dávati k zlosti větší, a to tím méně, poněvadž čelil také k tomu, aby, jak dí sv. Matouš, naplnilo se proroctví Isaiášovo (42, 1) svrchu nikoli doslovně uvedené, kterým se mimo jiné předpovídá, že Vykupitel bude povahy tiché a mírné.

20. až přivede soud k vítězství, t. j. dokud nezjedná vítězství evangeliu svému, zlé zavrhna, dobré pak v život věčný uveda.

v. 22—37. Viz Mark. 3, 22—27, Luk. 11, 14—26. Je-li tato událost, jak myslíme, totožná s tou, o které vypravuje Luk. 11, 14—36 (a Mark. 3, 22—27), nestala se hned po předešlé, nýbrž až ve třetím roce veřejného působení Kristova nějaký čas po slavnosti stánků. Příslovka „tehdy“ neoznačuje zde postupu časového, nýbrž spojuje prostě vypravování následující s předchozím, jakož se děje

„Není-li tento syn Davidův?“ [24] Fariseové však uslyševše to, řekli:
„Tento nevymítá duchů zlých, leč Beelzebubem, knížetem zlých duchů.“
[25] Ale Ježíš znaje myšlení jejich, řekl jim: „Každé království proti sobě rozdělené zpustne, a žádné město, žádný dům proti sobě rozdělený neostojí. [26] Vymítá-li satan satana, jest rozdělen proti sobě, kterak tedy ostojí království jeho? [27] A vymítám-li já duchy zlé Beelzebubem, kým je vymítají synové vaši? Protož oni budou soudci vašimi. [28] Jestli však já Duchem Božím vymítám duchy zlé, tož přišlo k vám království Boží.
[29] Aneb kterak může někdo vejíti do domu silákova a pobrati jeho nářadí, leč prve sváže siláka? Potom oloupí dům jeho. [30] Kdo není se mnou, proti mně jest, a kdo neshromažďuje se mnou, rozptyluje.
[31] Proto pravím vám: Všeliký hřích, i rouhání odpustí se lidem, ale rouhání proti Duchu neodpustí se. [32] A kdo by byl řekl slovo proti Synu člověka, bude mu odpuštěno, kdo by však mluvil proti Duchu

u Matouše častěji. Čas udává pouze široce slovem „tehdy“, t. j. když Pán Ježíš veřejně působil.

23. Syn Davidův t. j. Vykupitel, jenž jako člověk měl vyjíti z potomků Davidových.

24. Nemohouce popříti zázrak, chtěli ve svém odporu proti Kristu seslabiti alespoň dojem jeho; pouze přičítali jej moci ďábelské tvrdíce, že jej Pán Ježíš učinil Beelzebubem či mocí satanovou, jsa s ním ve spojení.

25—27. Zcela mírně ukazuje, jak nesmyslné jest jejich tvrzení, ježto satan není tak pošetilý, aby vymítaje duchy zlé neb pomáhaje k tomu, sám proti sobě působil a moc svou seslaboval, a ježto fariseové sami učí syny t. j. žáky své, že duchové zlí mohou býti vymítáni pouze mocí božskou, takže oni (jejich učeníci) sami usvědčí je, že mluví proti svému přesvědčení tvrdíce, že on (Ježíš) ve spolku se satanem vymítá zlé duchy.

28. t. j. vymítám tedy duchy zlé nikoli ve spojení s ďáblem, nýbrž mocí božskou, a to budiž vám znamením, že přiblížilo se království messiášské, já že jsem Vykupitelem, moc ďáblova pak že jest zlomena.

29. Přirovnávaje pak satana k siláku, svět k domu a lidstvo vůbec, posedlé pak zvlášť k nářadí, ukazuje, že vymítaje duchy zlé a převáděje lidi od neřesti ke ctnosti a do království Božího, jeví se býti silnějším nad ďábla, vítězem nad ním a tedy i zaslíbeným Vykupitelem.

30. t. j. poněvadž Pán Ježíš ukázal se již Vykupitelem, skrze něhož jediné lze dojíti spásy, nelze nikomu bez viny zůstávati na vahách, má-li se ho přidržeti neb ne, ani nelze tu býti lhostejným, ježto již každý jest buď přítelem neb nepřítelem jeho.

31—32. Ukázav důvody rozumovými, že tvrzení fariseů, jakoby ve spojení s ďáblem vymítal duchy zlé, jest nepravé a že vyšlo z jejich zloby, upozorňuje nyní fariseje, na jak nebezpečnou cestu nastoupili a do jak veliké záhuby ta cesta vede; v tomto smyslu: Všecky hříchy, byť byly jakkoli veliké, i ty, kterými kdo potupil Krista nevěda neb nemaje poznání o tom, že jest Bohočlověkem a Vykupitelem světa, odpouští Bůh, ovšem činí-li člověk pokání. Hříchy proti Duchu sv. však, t. j. hříchy, kterými člověk poznané pravdě úmyslně odpírá, neb duchu zlému přičítá takové zjevy, ve kterých se jeví patrně moc Boží, neodpouští Bůh, pokud člověk v onom stavu trvá, a to nikoli, že by neměl vůle odpustiti, kdyby člověk činil pokání, nýbrž že takový člověk, trvaje ve svém hříchu zatvrzele, zpravidla pravého pokání nečiní. Pravě, že hříchy ty neodpouštějí se ani v budoucím věku, dává na jevo, že některé hříchy Božím milosrdenstvím odpouštějí se na onom světě, hříchy totiž všední či spíše tresty za ně, které by měl trpěti v očistci. — Hřích proti Duchu sv. není pouze hříšný kon, nýbrž, jak patrno z jednání fariseů, hříšný stav, stav ze zloby vyšlé zatvrzelosti proti božské pravdě v Kristu zjevené a (stav) nepřístupnosti k milosti Kristem podávané. Jest sice jen jeden, ale jeví se šesterým způsobem: 1. zúmyslně na milosrdenství Boží hřešiti; 2. nad milosrdenstvím Božím zoufati; 3. poznané zjevené pravdě odpírati; 4. bližnímu svému milosti Boží záviděti; 5. k spasitelnému napomínání se zatvrditi; 6. v životě nekajícím úmyslně (do konce) setrvati.

sv., nebude mu odpuštěno ani v tomto věku ani v budoucím. [33] Buď
učiňte strom dobrým (a tedy) i ovoce jeho dobrým, nebo učiňte strom
špatným (a tedy) i ovoce jeho špatným, neboť po ovoci poznává se
strom. [34] Pokolení zmijí, kterak můžete mluviti věci dobré, jsouce zlí?
neboť z hojnosti srdce mluví ústa. [35] Dobrý člověk vyndává z dobré,
zásoby věci dobré, a zlý člověk vyndává ze špatné zásoby věci špatné.
[36] Ale pravím vám: z každého slova prázdného, které lidé promluví,
vydají počet v den soudu; [37] neboť ze slov svých budeš ospravedlněn,
a ze slov svých budeš odsouzen."

Zákoníci a fariseové žádají znamení s nebe. v. 38—45.

[38] Tu oslovili ho někteří ze zákoníkův a fariseů řkouce: „Mistře,
chceme od tebe viděti znamení." [39] On pak odpověděl jim: „Pokolení
zlé a cizoložné žádá znamení, a znamení nebude mu dáno, leč zna-
mení proroka Jonáše. [40] Jako totiž Jonáš byl v břiše velké ryby tři dni
a tři noci, tak bude Syn člověka v nitru země tři dni a tři noci.
[41] Muži ninivetští povstanou na soudě s pokolením tímto a odsoudí je,
neboť učinili pokání na kázání Jonášovo, a hle, více než Jonáš jest
tuto. [42] Královna jihu povstane na soudě s pokolením tímto a odsoudí

33—34. Aby ukázal, že spravedlivý soud vyslovil o fariseích pravě, že jednání jejich jest hodno trestů věčných, odhaluje jejich zvrhlou povahu v ten způsob: Vy konáte skutky zlé a stavíte se býti dobrými. To není jednání povahy přímé; ukažte se tedy tak, jakými skutečně jste, buď patrně dobrými, aneb patrně zlými, aby vás mohli poznati také jiní. Tak po sv. Augustinu vykládají Maldonat, Olshausen, Schanz a j. stromem rozumějíce fariseje. Ale mnozí po sv. Hilariovi, Chrysostomovi, Jeronymovi rozumějíce stromem Krista samého, mají slova ta za další výtku fariseům proto, že v odporu s obecným pravidlem pokládají ho (Krista) za špatného, ač skutky jeho jako dobré schvalují. Ale tento výklad nepřiléhá k v. 34. Pravě „kterak můžete mluviti dobré jsouce zlí," míní pouze nemožnost mravní, nechce nikterak říci, že by člověk povahy zlé nemluvil a nečinil nikdy nic dobrého, nýbrž že jednání jeho obyčejně bývá zlé.

38—42 viz Luk. 11, 16. 29—32.

38. Vyžadovali znamení, a to, jak patrno z Luk. 11, 16., znamení či zázrak s nebe, nějaký totiž zjev mimořádný, zázračný na obloze neb v ovzduší, kterým by dokázal, že jest Vykupitelem. Žádali toho nikoli že by byli chtěli uvěřiti, kdyby jej učinil, nýbrž, jak dí Lukáš (11, 16), pokoušejíce jej. Myslilíť nepochybně, že jim nevyhoví, a to nikoli, že by nemohl, nýbrž že nebude chtíti vyhověti (vzhledem k tomu, co se stalo nedávno před tím o slavnosti stánků, kdy ho chtěli i kamenovati), oni pak použijí toho, aby uváděli u lidu v pochybnost jeho moc a seslabili jeho vážnost.

39—40. Poněvadž Pán Ježíš učinil již tolik zázraků, že mohli z nich poznati, že jest Vykupitelem, za něhož se vydával, odmítl žádost jejich, a to tím spíše, poněvadž ji přednesli ze zlé vůle. Odkázal je však na své vzkříšení jakožto na zázrak, který zvláštní měrou dokazuje o něm, že jest od Boha poslán a že pravé jest jeho učení. Smrt a vzkříšení své nazývá znamením proroka Jonáše pro jich podobnost s tím, co se dělo s Jonášem, jak sám vysvětluje ve v. 40. Pravě, že bude v nitru (doslovně: v srdci) země t. j. v hrobě aneb spíše v předpeklí (1. Petr. 3, 19) tři dni a tři noci, přihlíží ku počítání lidovému, dle něhož část dne počítá se za celý den přirozený (den a noc). Byltť v hrobě pouze část pátku, celou sobotu a část neděle. — Pokolením cizoložným nazývá je pro jejich nevěrnost k Bohu, kterou projevili odmítnutím Vykupitele od něho poslaného, jak sám ukazuje v. 41—42. V Písmě sv. totiž představuje se poměr národa israelského k Bohu pod obrazem manželství a vzhledem k tomu označuje se v něm i nevěrnost k Bohu nezřídka oním výrazem, kterým se označuje nevěrnost manželská.

41—42. odsoudí je nikoli vyslovením rozsudku, nýbrž příkladem svým, kterým dokáží, že dali se pohnouti menšími dary a milostmi, než byly ty, jichž dostalo se židům, kteří však přes to zůstali v nevěře. Královna jihu jest královna ze Sáby. Přišla od končin země t. j. z daleka na pouhou pověst o moudrosti Šalomounově; uslyševši uznala ji (3. Král. 10, 1—10); čím spíše tedy měli

je, neboť přišla od končin země, aby uslyšela moudrost Šalomonnovu,
a hle, více než Šalomoun jest tuto. 43 Když pak duch nečistý vyjde
od člověka, chodí po místech bezvodných, hledaje odpočinutí, a ne-
nalézá. 44 I řekne: ‚Navrátím se do domu svého, odkud jsem vyšel.‘
A přijda, nalezne jej prázdný, vymetený a ozdobený. 45 Tu jde a vezme
s sebou sedm jiných duchů horších, nežli jest sám, a vejdouce přebý-
vají tam. I stávají se poslední věci člověka toho horší, než byly první.
Tak bude i tomuto pokolení špatnému.“

Matka a příbuzní Páně, v. 46.—50.

46 Když ještě mluvil k zástupům, matka a bratři jeho stáli
venku, žádajíce s ním mluviti. 47 I řekl mu kdosi: „Hle matka tvá

židé uznati učení Kristovo a káti se na jeho slova, ježto on jest nekonečně více než Šalamoun i Jonáš.

43—45. Pod obrazem člověka na novo posedlého ukazuje na nešťastný stav, do kterého upadají ti, kteří po tolika milostech a darech odpírají mu víru a poslušnost. Klesnouť mnohem hlouběji než dříve a upadnou v tresty přísnější, neučiní-li v čas pokání. Zároveň učí tím, že člověk padaje po učiněném pokání do předešlých hříchů, působí sobě duševní stav mnohem horší.

43. po místech bezvodných (dle Vulgaty „suchých“) t. j. pustých. Poněvadž totiž na poušťích jeví se zvláštní měrou účinek kletby, kterou Bůh vyslovil nad zemí pro hřích Adamův, přikazují se v Písmě sv. pouště obrazně nejednou duchům zlým za obydlí, ač se tím netvrdí, že by tam bydleli skutečně. Zlý duch nenalézá tam pokoje, poněvadž se odloučil od Boha, v němž jediné tvor rozumný, byv pro něho stvořen, pokoje dosíci může.

44. do domu svého, do člověka, z něhož byl vypuzen. Hledíť duch zlý opět zmocniti se, svésti toho, koho byl jí jednou svedl. Nalezne jej prázdný t. j. opuštěný od onoho obyvatele jeho, od něhož byl vypuzen, totiž od Boha či spíše od jeho milosti, vymetený od ctností a ozdobený náklonnostmi zlými a vůbec tím, co ducha zlého takřka zve, aby se tam uhostil.

46—50. Mark. 3, 31—35. Luk. 8, 19—21. Zdali tento výstup stal se bezprostředně po předešlém, aneb hledíc k Luk. 8, 19 a 8, 9—18., až po výkladě podobenství o rozsevači (Mark. 4, 1—25), nelze říci s jistotou. V případě druhém byl by smysl v. 46. tento: „Když kdysi ještě mluvil“; a sv. Matouš byl by se také zde uchýlil od postupu chronologického. V případě prvním bylo by nutno buď odlišovati tento výstup od toho, který líčí sv. Lukáš, aneb hledíc k tomu, že Lukáš žádného času neudává, uznati, že výstup tento nepodal Lukáš v postupu chronologickém.

46. Bratři Páně t. j. nikoli bratři Ježíšovi ve vlastním smyslu slova, jak od konce XVIII. století soudí až na malé výjimky všichni skoro protestanté, ani bratři jeho nevlastní či polourodí, jak na základě některých spisův apokryfních soudili někteří v době staré, majíce je za dítky Josefovy z nějakého manželství jeho prvního, nýbrž příbuzní Pána Ježíše, synové Alfea (Kleofáše) a jeho manželky Marie, která byla sestrou (Jan 15, 40), t. j. jak se podobá pravdě, ne sestrou vlastní, nýbrž příbuznou Panny Marie. Že tomu tak, dokazují alespoň s velikou pravděpodobností již důvody tyto:

a) V Písmě nazývají se zhusta bratry a sestrami také příbuzní, sešvakření, přátelé i druhové. (Abraham nazval Lota bratrem, ač byl jeho strýcem.) Mohli tedy i příbuzní Ježíšovi nazývati se jeho bratry (v širším smyslu slova).

b) Dle Jan 19, 29 Panna Maria měla sestru (t. j. jak právě řečeno, nejspíše příbuznou, ne li švakrovou) jménem Marii, která byla manželkou Klopovou či (jak Vulgata má) Kleofášovou. Marie tato byla dle parallelních míst Mark. 15, 40, a Mat. 27, 56. matkou Jakuba Malého a Josefa. Oba tito bratři byli tedy příbuznými Pána Ježíše a jako takoví mohli se nazývati jeho bratry. Sv. Marek (16, 1) pak a sv. Lukáš (24, 10) chtíce Marii Kleofášovu rozlišiti od jiných žen téhož jména, nazývají ji prostě Marií Jakubovou, t. matkou. Tím dávají na jevo, že tento syn její, Jakub Malý, byl u prvních křesťanův osobou vůbec známou a vynikající, sic jinak nemohli by se nadíti, že jim čtenáři jejich porozumějí a budou hned věděti, kterou Marii myslí, když k jménu tomu připojí pouze jméno jejího syna Jakuba, a to tím méně, poněvadž nebylo obyčejem jmenovati

i bratři tvoji stojí venku, žádajíce s tebou mluviti.“ 48 On pak odpovídaje tomu, který mu to byl pověděl, řekl: „Kdo jest matka má, a kdo

---

matky po dítkách, vyjma případy zvláštní, nýbrž po manželích. Byli však v církvi prvotní pouze dva apoštolé, jeden syn Zebedeův, druhý Alfeův, jenž po seslání Ducha sv. stal se biskupem jerusalemským a zvláště u židokřesťanů, ano i u židů veliké vážnosti požíval pro svou zbožnost a „Spravedlivým“ byl nazýván. Na syna Zebedeova však nelze tu mysliti, neboť jeho matka nejmenovala se Marie, nýbrž Salome, nezbývá tedy, nežli rozuměti na řečeném místě Jakuba, syna Alfeova. Jest proto Jakub Malý, syn Marie Klopovy či Kleofášovy, a Jakub apoštol, syn Alfeův, jedna a táž osoba, (takže u velikém omylu jsou ti, kteří odlišujíce Jakuba Malého od Jakuba Alfeova, uznávají vedle vlastního bratra Páně ještě Jakuba čtvrtého, Jakuba Mal. neapoštola). Zdá se ovšem, že úsudku tomu jest na odpor různost jména Alfeus (řec. Alfaios) a Klopas (Vulg. Kleofáš). Ale tomu není tak. Neboť jména tato nejsou než různě vyslovené jedno a totéž jméno aramejské Chalpai, Alfeus po řecku, Klopa po galilejsku. Mimo to, byť skutečně, jak někteří myslí, Klopa bylo původu řeckého, a tedy jiným jménem, než jest jméno Alfeus, nešlo by z toho přece, že Alfeus a Klopa a proto i Jakub Alfeův a Jakub syn Marie nebyly osoby totožné. Neboť židé užívali často dvé jmen, na př. Jan Marek, Šavel Pavel, Tomáš Didymus a j. Pokládá-li Zahn (Forschungen VI. s, 334) za pravděnepodobné, aby sv. Jan užil o Jakubově otci jména jiného (Klopa, Vulg. Kleophas), nežli užili o něm evangelisté ostatní (Alfeus), jest to bezdůvodno, neboť také o Bartoloměji (Mat. 10, 3; Mark. 3, 18; Luk. 6, 14) Jan (21, 2) užil jména jiného (Natanael), a jestli skutečně jméno Klopa jest jiné nežli Alfeus, a to, jak myslí Zahn, Maier a j., řecké, jest jednání Janovo tím méně s podivením, neboť v případě tom bylo by zcela přirozeno, aby ve spise určeném pro čtenáře řecké užil jména řeckého.

Jakub Alfeův však, syn Marie Klopovy (Alfeovy) měl ve sboru apoštolském bratra jménem Judu (Jan. 14, 22; Skutk. ap. 1, 13; Jud. 1, 1.), jenž dle Mat. 10, 2—4; Mark. 3, 16—19. slul také Tadeášem. Ten jakožto bratr Jakubův byl zajisté též synem Marie, sestry Panny Marie, a jako takový příbuzným Páně či bratrem jeho v širším smyslu slova. Hegesipp však (v II. st. po Kr.) zmiňuje se ještě o jiném bratru Jakubově. Sděluje totiž, že po smrti Jakuba Spravedlivého (Alfeova) nastoupil na místo jeho jako biskup jerusalemský Simeon (= Šimon), syn Klopův, druhý příbuzný Páně (U Euseb. H. E. 4, 22, 4). Jmenuje ho druhým příbuzným Páně nepochybně s ohledem na Jakuba, o němž právě mluvil, a jenž jako prvorozený syn sestry matky Ježíšovy byl příbuzným Páně. Byl-li však Šimon synem Klopovým a příbuzným Páně jako Jakub, byl zajisté Jakubovým bratrem a nepochybně také synem Marie Klopovy či Kleofášovy (Alfeovy), sestry Marie, matky Ježíšovy. Jakub Alfeův či Klopův měl tedy tři bratry, Josefa, Judu, Šimona, a ti všichni jsouce dítkami sestry matky Ježíšovy, byli příbuznými Ježíšovými a jako takoví mohli se nazývati bratry Páně (v širším smyslu slova). Ti však, kteří v Písmě sv. se nazývají bratry Páně, mají také jména Jakub, Josef, Šimon, Juda (Mat. 13, 55; Mark. 6, 3). Uvážíme-li tedy již, že byli čtyři bratři, Jakub, Josef Juda, Šimon, kteří pro své příbuzenství s Pánem Ježíšem mohli se jmenovati jeho bratry, a že byli čtyři bratři týchž jmen, Jakub, Josef, Juda, Šimon, kteří v evangeliích bratry Páně neb bratry Ježíšovými skutečně se jmenují, mimoděk vtírá se myšlenka, že jedni od druhých nebylí odlišni, a že tito tak zvaní bratři Páně byli totožni s řečenými příbuznými Páně, syny Marie Klopovy.

Co takto ukázalo se pravděpodobným, jde na jevo jako věc jistá z Gal. 1, 19. Na tomto místě sv. Pavel jednoho z těch, kteří se v evangeliích nazývají bratry Páně, totiž Jakuba, čítá mezi apoštoly a v Gal. 2, 9. sděluje o něm, že byl v Jerusalemě také za onoho pobytu jeho jerusalemského, který se tak stal 14 roků po jeho obrácení se, t. j. r. 51 (na sněmě apoštolském). Mezi apoštoly nebylo však jiných Jakubův leč Jakub, syn Zebedeův, zvaný Velikým, a Jakub, syn Alfeův, zvaný Malým. Patrno tedy, že oním Jakubem, bratrem Páně, nemíní, leč jednoho z těchto dvou, a to nikoli Jakuba Zebedeovce, neboť ten byl usmrcen již r 42., nýbrž Jakuba Alfeovce, který byl skutečně živ a v Jerusalemě přítomen nejen r. 51. (Skutk. ap. 15.), nýbrž ještě později (Skutk. 21, 18). Ten však nebyl bratrem Páně ve vlastním slova smyslu, nýbrž jako příbuzný jeho pouze bratrem v širším smyslu slova. Co však platí o něm, platí též zajisté o jeho třech bratrech, Josefovi, Judovi, Šimonovi a o sestrách. Ani oni nebyli bratry a sestrami Ježíšovými ve vlastním, nýbrž toliko v širším smyslu jako jeho příbuzní. (Viz též pozn. k Mat. 1, 18—19. 25. a můj článek „Bratři Páně v „Českém slovníku bohovědném“.)

jsou bratři moji?“ 49 A vztáhnuv ruku na své učeníky, řekl: „Hle matka
má a bratři moji. 50 Neboť kdo činí vůli Otce mého, jenž jest v ne-
besích, ten jest mi bratrem i sestrou i matkou.“

KAPITOLA 13.

Pán Ježíš učí v podobenstvích, v. 1—52.

1 V ten den vyšed Ježíš z domu, posadil se u moře. 2 I sešli se
k němu zástupové mnozí, takže vstoupiv na lodičku, posadil se,
a veškeren zástup stál na břehu. 3 I promluvil k nim mnoho věcí v po-
dobenstvích řka: „Hle vyšel rozsevač, aby rozséval. 4 A když rozséval,
padla některá (zrna) vedle cesty; i přiletěli ptáci (nebeští) a sezobali je.
5 Jiná padla na místa skalnatá, kde neměla mnoho země, a vzešla rychle,
poněvadž neměla hluboké země. 6 Když však vyšlo slunce, uvadla,
a poněvadž neměla kořene, uschla. 7 Jiná padla do trní; i vzrostlo trní
a udusilo je. 8 Jiná však padla v zemi dobrou; i vydávala plod, některé
stonásobný, jiné šedesátinásobný, jiné třicetinásobný. 9 Kdo má uši
k slyšení, slyš.“

10 I přistoupili učeníci a řekli jemu: „Proč mluvíš k nim v po-
dobenstvích?“ 11 On pak odpověděl jim: „Poněvadž vám jest dáno
poznati tajemství království nebeského, jim pak není dáno. 12 Neboť

48—50. Nejeví tu Pán Ježíš nevážnosti ke své matce, nýbrž prohlašuje, že při vykonávání vykupitelského úřadu svého řídí se vůlí Otce nebeského a ne svazky příbuzenskými; zároveň učí, že všickni ti, kdo spojeni jsou s ním věrou, poslušností a láskou, trvají v duchovním příbuzenství s ním, a příbuzenství toto že má větší cenu nad příbuzenství tělesné, které neprospívá, není-li spojeno s duchovním. Že dočiv, Pannu Marii i své příbuzné přijal a s nimi mluvil, není pochybnosti.

Od 13, 1—52 líčí sv. Matouš, kterak Pán Ježíš položil první základy ke svému království c) tím, že různými podobenstvími (o rozsevači, o koukoli, o zrnu hořčičném a kvase, o pokladě ukrytém a drahé perle, o síti hozené do moře a z něho ze všeho rodu ryb vytahující) poučil o novém rázu svého království, o jeho vnějším i vnitřním rozvoji, o vysoké ceně jeho a konečném dovršení jeho po předchozím oddělení nespravedlivých od spravedlivých.

13, 1—9. Podobenství o rozsevači. Viz Mark. 4, 1—9. Luk. 8, 4—8. Výklad jeho podává Pán Ježíš sám níže od v. 19—23.

1. Z domu nepochybně Petrova v Kafarnaum.

10—17. Proč učí Pán Ježíš v podobenstvích; srovn. Mark. 4, 10—12; Luk. 8, 9—10.

10. Jak patrno ze sv. Marka (4, 10), otázku tuto učinili teprv později, když byli s Kristem sami.

11. t. j. vám, kteří přijímáte s věrou učení mé, dáno jest od Boha, abyste poznali a porozuměli tajemstvím či pravdám dosud neznámým, jež týkají se povahy mého království (messiášského). Jim, totiž fariseům a jiným židům, kteří trvají v nevěře a jsou zaujati proti mně, není dáno té milosti. Ukazuje tak Pán Ježíš, že proto podává nyní učení v podobenstvích, lidu ho nevykládaje, poněvadž způsob tento hodil se pro všecky. Kdo byli dobré vůle, ti byli povzbuzeni jimi, aby buď přemýšlením neb dotazováním se u Pána Ježíše vnikli zcela do smyslu jejich, kdo však byli nevnímaví neb zlovolní, těm nejen zůstaly ony pravdy zahaleny, nýbrž i zabránilo se, aby nemohli svatých tajemství zneužiti neb zlehčiti. Co takto řekl, potvrzuje ve verši

12. příslovím vzatým z té zkušenosti, že člověk majetný svůj majetek snadno rozmnoží, chudý však (nějakou neopatrností) snadno přijde i o to málo, jež má. Učí totiž příslovím tím, že kdo milosti Boží užívá dobře, dostává milosti větší, kdo však jí neužívá, neb jí pohrdá, ztrácí i tu, kterou dosud měl, a zejména též, kdo vnímavý jest pro učení Kristovo a je přijímá s věrou, snadno buď vlastním přemýšlením neb vyhledav poučení u osob věci znalých, své poznání a porozumění učení tomu rozmnoží, kdo však jest nevnímavý neb zaujat

kdo má, tomu bude dáno a bude oplývati, ale kdo nemá, od toho
bude odňato i to, co má. [13] Proto mluvím k nim v podobenstvích,
poněvadž hledíce nevidí a poslouchajíce neslyší ani nerozumějí.
[14] I naplňuje se na nich proroctví Isaiášovo, které praví: „Ušima
budete poslouchati, a neuslyšíte; očima budete
hleděti, a neuvidíte; [15] neboť otupělo srdce lidu
tohoto, a těžce poslouchali ušima a zamhuřovali
oči své, aby snad někdy očima neuviděli a ušima
neuslyšeli a srdcem nesrozuměli a neobrátili se,
a abych neuzdravil jich.‘ [16] Vaše oči však jsou blahoslaveny,
že vidí, i uši vaše, že slyší. [17] Neboť vpravdě pravím vám: Mnozí
proroci a spravedliví toužili uzříti, co vidíte, a neuzřeli, a uslyšeti, co
slyšíte, a neuslyšeli.“

[18] „Vy tedy poslyšte podobenství o rozsevači: [19] Jestliže kdo slyší
slovo o království a nerozumí mu, přichází zloboh a uchvacuje to, co
bylo zaseto v srdci jeho; to jest ten, který byl naset vedle cesty.
[20] Kdo však byl zaset na místa skalnatá, jest ten, který slyší slovo
a hned je přijímá s radostí; [21] ale nemá v sobě kořene, nýbrž jest
chvilkový a když nastává pro to slovo soužení neb pronásledování,
ihned se pohoršuje. [22] A kdo byl zaset mezi trní, jest ten, jenž slyší
slovo, ale starost toho světa a klam bohatství udušuje slovo, i stává
se neplodným. [23] Kdo však byl zaset v zemi dobrou, jest ten, jenž
slovo slyší a mu rozumí a přináší užitek a vydává jeden sto, druhý
šedesát, jiný třicet.“

[24] Jiné podobenství předložil jim řka: „Podobno jest království
nebeské člověku, který nasel dobrého semene na poli svém; [25] a když

---

proti němu, snadno i ty pravdy zjevené si zatemní neb i zavrhne, které již dříve znal, jim rozuměl a věřil. Židé nevěřili, a ztratili porozumění zákonu i prorokům.

13. hledí na mé zázraky, a nevidí v nich důkazů, že jsem zaslíbený Vykupitel; slyšeli svědectví Jana Křtitele a poslouchají i to, které vydávám sám o sobě, ale neslyší ho ušima mysli své, t. j. neuznávají ho a staví se proti mně. Vykládá tedy, že proto nyní podává lidu své učení v podobenstvích, poněvadž při své nevěře a svých předsudcích nesnaží se, aby poznali a pochopili, kdo jest on a co jest rozuměti královstvím messiášským.

14—15. Slova tato jsou uvedena volně z Is. 6, 9—10. Jimi vyzýván jest prorok od Boha, aby kázal lidu, byť i neposlechl a se zatvrdil. A jak dí Pán Ježíš, slova ta platila také o Židech jeho doby. Kázal jim a zvěstoval vůli Boží i spásu, ale oni nevěřili, neposlechli, nýbrž zatvrdili se. Pán Ježíš kázal jim, ačkoli věděl, že se zatvrdí, neboť pro zlobu jednotlivců nemohl zůstati nevyplněn úradek, který Bůh pojal o vykoupení lidstva, a proto ani zamlčena jeho vůle a zjevení týkající se spásy pokolení lidského. — Otupělo (doslovně ztučnělo) srdce, t. j. mysl jejich jest nevnímavá a lhostejná k věcem nebeským.

16—17. Za blahoslavené či šťastné prohlašuje apoštoly, že dostalo se jim, po čem marně toužili starozákonní proroci a lidé spravedliví, že totiž žijí v době jeho, a mohou jej samého, zaslíbeného Vykupitele, viděti a slyšeti.

18—23. Dle Mark. 4, 10. a Luk. 8, 9. tázali se apoštolé také po smyslu podobenství o rozsevači. Vyložil jim je proto, ukázav na podobenství tom, že poslouchání slova Božího přináší užitek pouze u těch, kteří prosti jsouce povrchnosti (lehkomyslnosti), nestálosti a mysli pozemské, mají vůli dobrou.

19. Semenem tedy rozumí slovo o království nebeském či učení Kristovo. Kdo je slyší povrchně a nestará se o to, aby mu porozuměl, tomu je uchvacuje zloboh či duch zlý pokušením, působě k tomu, aby mu vyšlo z paměti.

22. starost toho světa, t. j. péče o věci časné. Klam bohatství, t. j. klam, který dávají statky časné tím, že odvracujíce od statků vyšších (nebeských), nevedou k tomu blahu, jež slibují.

24—30. Podobenství o koukoli. Je zaznamenal pouze sv. Matouš. Pán Ježíš vykládá je sám ve v. 37—43; učí jim, že církev jeho jest viditelná, sestávajíc

lidé spali, přišel jeho nepřítel, nasel koukole mezi pšenici a odešel.
26 Když pak vyrostla bylina a vydala plod, tu ukázal se i koukol.
27 I přistoupili služebníci hospodářovi a řekli jemu: ‚Pane, zdali jsi nenasel dobrého semene na poli svém? Odkud tedy má koukol?‘ 28 On
pak pravil jim: ‚Člověk nepřítel to učinil.‘ I řekli mu služebníci: ‚Chceš-li, abychom šli a vytrhali jej?‘ 29 A on pravil: ‚Ne, abyste snad trhajíce
koukol, nevytrhali spolu s ním i pšenice. 30 Nechte, ať oboje spolu
roste až do žní; a v čas žní řeknu žencům: Seberte nejprve koukol a svažte jej ve snopky ke spálení; pšenici však shromážděte do stodoly mé‘.“
31 Jiné podobenství předložil jim řka: „Podobno jest království nebeské zrnu hořčičnému, které vzav člověk jeden, zasel na poli svém;
32 ono jest sice nejmenši mezi všemi semeny, ale když vzroste, větší jest než (všecky) byliny a stává se stromem, takže ptáci nebeští přilétají a hnízdí na ratolestech jeho.“
33 Jiné podobenství pověděl jim: „Podobno jest království nebeské kvasu, který vzavši jedna žena, zadělala do tří měřic mouky, až zkynulo všecko.“
34 Toto všecko Ježíš mluvil zástupům v podobenstvích, a bez podobenství nemluvil jim, 35 aby se naplnilo, co bylo pověděno skrze
proroka slovy: „Otevru v podobenstvích ústa svá, vypravovati budu věci skryté od ustanovení světa.“
36 Potom rozpustiv zástupy, přišel do domu. I přistoupili k němu učeníci jeho a řekli: „Vylož nám podobenství o koukoli polním.“ 37 On
pak odpověděl jim: „Rozsevač dobrého semene jest Syn člověka;
38 pole jest svět; símě dobré, to jsou údové království; koukol pak
jsou (lidé) zlí; 39 nepřítel však, jenž je nasel, jest ďábel, žeň pak
jest konec světa, a ženci jsou andělé. 40 Jako tedy sbírá se koukol
a ohněm se pálí, tak bude při skonání světa. 41 Syn člověka pošle
anděly své, i seberou z království jeho všecka pohoršení i ty, kteří

---

z údů dobrých i zlých, kteří však na konci světa budou navždy od sebe odděleni: Také ukazuje v něm na božskou shovívavost, s kterou Bůh trpí hříšníky, dávaje jim čas k pokání.

31—32. Mark. 4, 31—32. Luk. 13, 19. Podobenství o zrnu hořčičném; jím předpovídá Pán Ježíš vnější rozvoj církve, kterak totiž z malého počátku rozšíří se daleko a údové ze všech národů do ní vstoupí. — Símě hořčičné není sice nejmenší mezi semeny bylinnými (mák jest menší), ale Pán Ježíš přihlíží k semenům, která v Palestině se sila, v Palestině pak bylo pokládáno za nejmenší símě bylinné, a jmenováno zhusta v příslovích k označení věci nepatrné. V Palestině (na břehu jordanském) vzrůstá v keř až 3—4 metry vysoký.

33. Luk. 13, 21. Podobenství o kvase; jím předpovídá Pán Ježíš vnitřní rozvoj církve či spíše onen mocný vliv a blahodatnou působnost, kterou církev Kristova učením jeho a jinými prostředky od Krista jí svěřenými bude jeviti na smýšlení a život jak jednotlivců tak celých národů . . . Měřicí míní se hebrejská míra seah, obsahující 7—8 litrů.

34. bez podobenství nemluvil jim při této příležitosti totiž; jindy mluvíval bez podobenství také.

35. Slova „otevru v podobenstvích“ atd. uvedena jsou volně ze žalmu 77, 2., který se přičítá Asafovi. Žalmista prohlašuje jimi, že bude Boha chváliti v podobenstvích a průpovídkách, jak skutečně v onom žalmu činí; tím předobrazoval a v tom smyslu dle výkladu sv. Matouš prorokoval, že také Vykupitel bude při svých kázáních vyjadřovati se v podobenstvích (parabolách) a průpovídkách. Viz Mark. 4, 33—34.

36—43. Výklad podobenství o koukoli podaný od Krista samého, když přišli do domu, t. j. do toho domu v Kafarnaum, ve kterém bydlel, nepochybně do

činí nepravost, [42] a uvrhnou je do pece ohnivé; tam bude pláč a skřípění zubů. [43] Tehda budou spravedliví stkvíti se jako slunce v království Otce svého. Kdo má uši k slyšení, slyš."

[44] „Podobno jest království nebeské pokladu skrytému v poli, jejž člověk nalezna, zakryje a radostí nad ním jde a prodá všecko, co má, a koupí pole to. [45] Také podobno jest království nebeské kupci, jenž hledal dobrých perel, [46] a když nalezl jednu perlu drahocennou, odešed prodal všecko, co měl a koupil ji."

[47] „Také podobno jest království nebeské síti, která byvši spuštěna do moře, shromažďuje ze všeho rodu ryb, [48] a když se naplní, vytáhnou ji na břeh a posadíce se vyberou dobré do nádob, špatné však odvrhnou pryč. [49] Tak bude při skonání světa: vyjdou andělé a oddělí zlé od spravedlivých [50] a uvrhnou je do peci ohnivé; tam bude pláč a skřípění zubů. [51] Srozuměli jste všemu tomu?" Řkou jemu: „Ano."
[52] I dí jim: „Proto každý učitel zákona vyučený v království nebeském podoben jest hospodáři, který vynáší ze své zásoby věci nové i staré."

Pán Ježíš v Nazaretě. Jeho matka a příbuzní, v. 53—58.

[53] A když Ježíš dokončil podobenství ta, odebral se odtud.
[54] A přišed do své otčiny, učil je v synagoze jejich, takže žasli

---

domu Petrova. — Símě dobré či spíše to, co z dobrého semene, učení Kristova, vzejde, jsou praví údové (doslovně synové) království, koukol pak jsou lidé zlí (doslovně synové zla).

44—46. V podobenství o pokladě v poli ukrytém a perle drahé ukazuje Pán Ježíš vysokou cenu království messiášského i jeho statků, milosti Boží totiž a pravdy zjevené, a to tak, že v podobenství o perle upozorňuje zároveň na píli, s kterou má člověk statků těch vyhledávati a si zjednávati, v podobenství pak o pokladu ukazuje na opatrnost, s kterou člověk má hleděti, aby o statky ony, o milost a pravdu božskou nepřišel.

47—50. Podobenství o síti spuštěné do moře. Sítí rozumí se církev Kristova, mořem svět, rybami lidé, břehem život posmrtný (věčný). Církev přijímá svým učením a křtem sv. údy ze všeho lidstva; když bude naplněna, t j. když bude učení její hlásáno po celém světě mezi všemi národy, ukončí se pozemské trvání její úplným oddělením zlých od dobrých; dobří budou vzati do nebe, zlí zavrženi. Ukazuje tedy podobenství toto na dokonání království messiášského, jakož i na to, že není národní či jenom pro některý národ, nýbrž obecná či pro všecky národy, a že nepostačí, aby člověk stal se údem církve, nýbrž že musí též v dobrých skutcích prospívati, býti dobrým, chce-li účasten se státi blaha věčného.

51. učitel zákona znamená zde věrozvěsta, učitele křesťanského.

52. Proto t. j. poněvadž předloženým podobenstvím, jejich smyslu, dobře rozumějí, mohou také jiné o tom poučovati a je do pravd království Božího uváděti, je o nich poučovati. — Jako řádný hospodář nepředkládá svým domácím a hostům pořád stejných věcí, nýbrž zjednav si náležité zásoby podává z nich brzy ty, brzy ony, dle toho, jak toho žádají potřeby, přání a různé okolnosti jejich, tak i dobrý (v zjevených pravdách o království messiášskem vyučený) učitel (ať apoštol, ať jiný učitel křesťanský) neučí pořád týmž způsobem a týmž věcem, nýbrž zjednav si dokonalé poznání všech pravd zjevených a náležitou zásobu příkladů, podobenství a vědomostí jiných, poučuje brzy o těch, brzy o jiných pravdách, a to brzy tím, brzy oním způsobem, dle toho, jak toho žádají potřeby, schopnost a jiné okolnosti jeho posluchačů.

Od 13, 53 do 14, 12 zakončuje evangelista celou část druhou svého evangelia vypravováním o pohrdnutí, které učinili Nazaretáni Pánu Ježíši, ač užasli nad jeho zázraky, a o nepravé domněnce, kterou pojal o něm Herodes přes všecky zázraky jeho, a tak učí názorně, že k tomu, aby někdo stal se údem království messiášského, nestačí toliko náležité poučovaní se strany představených církve, nýbrž třeba též dobré vůle se strany posluchačů.

54—57. Mark. 6, 1—6; (Luk. 4, 16—30) do své otčiny t. j. do Nazareta, kde byl vyrostl a strávil soukromý život svůj. Odešel tam pravděpodobně ne

*

a pravili: „Odkud má tento moudrost tu a moc? [55] Není-liž to syn
tesařův? zda nejmenuje se matka jeho Maria a bratři jeho Jakub
a Josef a Šimon a Juda? a sestry jeho, nejsou-li všecky u nás?
[56] Odkud tedy má všecky věci tyto?" [57] I horšili se nad ním. Ježíš však
řekl jim: „Není prorok bez úcty leč ve své otčině a ve svém domě."
[58] A neučinil tam divů mnoho pro jejich nevěru.

KAPITOLA 14.

Herodovo mínění o Kristu Pánu. Smrt Jana Křtitele, v. 1—12. (Mark. 6, 14—29. Luk. 9, 10—17.)

[1] V ten čas uslyšel tetracha Herodes pověst o Ježíšovi. [2] I řekl
služebníkům svým: „To jest Jan Křtitel; on vstal z mrtvých, a proto
moc divotvorná působí v něm."
[3] Herodes totiž jal Jana a spoutav jej dal ho do žaláře pro Hero-
diadu, manželku bratra svého; [4] neboť Jan říkal jemu: „Není dovoleno
tobě míti ji." [5] A chtěl ho zabíti, ale bál se lidu, poněvadž ho měli za
proroka. [6] Když však byly Herodovy narozeniny, tančila dcera Hero-
diadina uprostřed (hostí) a zalíbila se Herodovi; [7] proto s přísahou
zaslíbil jí dáti, začkoli by ho požádala. [8] Ona pak byvši navedena
od své matky, pravila: „Dej mi zde na míse hlavu Jana Křtitele."
[9] Tu zarmoutil se král; pro přísahu však a pro spoluhodovníky při-
kázal ji dáti. [10] I dal stíti Jana v žaláři, [11] a byla přinesena hlava jeho
na míse a dána dívce; i odnesla ji matce své. [12] Potom učeníci jeho
přišedše vzali jeho tělo a pochovali je; a šedše pověděli to Ježíšovi.

---

hned, jak ukončil podobenství, nýbrž, jak lze souditi ze sv. Marka (4, 35—6, 1), když byl dříve navštívil krajinu Desítiměstí za Jordanem a vrátiv se vzkřísil dceru Jairovu. V Nazaretě učil v sobotu. Nazaretští sice žasli nad neobyčejnou moudrostí a vědomostí Kristovou, avšak jati závistí, neuvěřili, že by byl poslancem Božím (prorokem), tím méně, že jest Vykupitelem; i opovrhli jím. Jakub, Josef, Šimon a Juda, jakož i sestry, o nichž mluví, nebyli bratry a sestrami Páně ve vlastním smyslu slova, nýbrž příbuznými jeho, jakož bylo řečeno při 12, 46. Byly to dítky Alféa či Klopy, neb, jak Vulgata má, Kleofáše a manželky jeho Marie, která dle Jan. 19, 25 byla sestrou, to jest nejspíše příbuznou neb švakrovou Panny Marie. V Písmě sv. se totiž nazývají mnohdy bratry také příbuzní a švakři i přátelé a druhové, na př. Abraham nazval Lota bratrem, ač byl jeho strýcem a ne bratrem. — Sv. Lukáš (4, 16—30), vypravuje také o tom, jak Nazaretští Kristem pohrdli, ano usmrtit ho chtěli, avšak děj ten jest as odlišný od toho, o němž Matouš vypravuje. Stal se dříve.

14, 1—2. Mark. 6, 14—16. Luk. 9, 7—9. Míní se tu Herodes Antipa, syn Heroda Vel. a Samaritánky Malthake. Po smrti otce svého vládl jako tetrarcha nad Galileí a Pereou až do r. 39., kdy byl poslán do vyhnanství. On drže se názorů saducejských, nevěřil ve vzkříšení z mrtvých, přece však uslyšev o Kristových zázracích, domníval se, ne sice hned (Luk. 9, 7), nýbrž po nějaké době, že to jest z mrtvých vstalý Jan. Učinil to pro výčitky svědomí, kterými byl trápen proto, že Jana dal usmrtiti. Že teprve nyní uslyšel o Kristu, ač již dlouho přes rok veřejně působil, toho příčina byla jednak v jeho náboženské netečnosti a v smyslnosti, při které o věci náboženské se nestaral, ani od svých dvořanů znajících jeho povahu jinými zabýván nebyl, jednak v tom, že často dlel mimo Galileí. Možná, že něco o něm přece slyšel, ale maje ho za obyčejného učitele židovského, nestaral se o něho. Když však po smrti Janově z Macheruntu přesídlil do Galilee, byla pověst o Kristu již tak rozšířena a tak skvělá, že jí nedbati nemohl.

3—12. Dodatečně vypravuje tu evangelista o smrti Jana Křtitele, poněvadž ve verši předešlém zmínil se o domněnce Herodově, že Jan vstal z mrtvých, ač dosud nesdělil, že zemřel. Herodias byla manželkou nevlastního bratra Herodova Filipa, odlišného od tetrarchy Filipa, který byl také nevlastním jeho bratrem (po otci Herodovi Vel.), ale z jiné matky. Onen Filip žil v Římě v soukromí. Bratr

Nasycení pěti tisíc mužů, v. 13—23.

13 Uslyšev to Ježíš, odebral se odtud na lodičce na místo osamělé
v soukromí, a když to uslyšeli zástupové, šli za ním z měst pěšky.
14 A vyšed uzřel zástup veliký, i slitoval se nad nimi a uzdravil ne-
mocné jejich. 15 Když pak nastal večer, přistoupili k němu učeníci
jeho řkouce: „Osamělé jest místo toto, a hodina minula. Rozpusť zá-
stupy, ať odejdou do vesnic a nakoupí sobě pokrmů.“ 16 Ale Ježíš řekl
jim: „Není potřebí, aby odešli; dejte vy jim jísti.“ 17 Odpověděli jemu:
„Nemáme zde, leč pět chlebův a dvě ryby.“ 18 I řekl jim: „Přineste mi
je sem.“ 19 A rozkázav zástupům, aby se rozložili na trávě, vzal pět
chlebův i dvě ryby a pohlédnuv k nebi, požehnal je; a rozlámav chleby,

---

jeho Herodes odvedl mu za pobytu svého v Římě manželku Herodiadu i s dcerou Salome a žil s ní v poměru nedovoleném. Jan vytýkal mu to veřejně. Proto uvěznil jej v Macheruntě, východně od Mrtvého moře, a byl by jej usmrtil hned, kdyby se nebyl bál lidu. Později však seznav, že to jest muž svatý a spravedlivý, pojal k němu úctu a chránil ho před úklady Herodiadinými, která bojíc se, aby Herodes ji nepropustil na slova Janova, chtěla se pomstíti, že Jan vystoupil proti jejímu sňatku s Herodem (Mark. 6, 20). Konečně dav se strhnouti smyslností svou ku přenáhlenému slibu (ovšem neplatnému), utratil jej. Trestu však neušli. Dle Josefa Flavia byl později od císaře sesazen a i s Herodiadou poslán do vyhnanství nejprve do Lugdunu (Lyonu) v Gallii (Starožitnosti židov. 18, 7, 2), potom do Španělska, kde zemřel v bídě (Flavius, Válka židov. 2, 9, 6).

Dle vypravování dějepisce Nicefora (Cirk. dějiny, 1, 20) Salome probořila se na ledě, a byl jí při tom krk proříznut ledem.

Třetí část evangelia (14, 13—20, 28) obsahuje hlavně ony děje a řeči Kristovy, které čelily k tomu, aby apoštolé byli připraveni k náležitému zastávání úřadu jim svěřeného. Vyličuje totiž a) kterak Pán Ježíš nasytiv zázračně 5000 mužů mimo ženy a děti, a kráčeje po moři jako pán přírody, vedl lid a zvláště apoštoly k jasnějšímu poznání jeho bytosti (14, 13—36).

14, 13—21. Mark. 6, 32—44. Luk. 9, 10—17. Jan 6, 1—13. Událost tato stala se krátce před velikonocemi, které připadly do třetího roku veřejného života Kristova.

13—14. na místo pusté t. j. neobydlené nedaleko Betsaidy Juliady, města to ležícího na východním břehu Jordanu při vtoku jeho do jezera Genesaretského. Nejprve vystoupil tam na jeden vrch (Jan 6, 3), aby v soukromí popřál odpočinku apoštolům, kteří se byli právě před tím vrátili z apoštolských cest svých po Galilei (Luk. 9, 10) a pro nával lidu tak byli zaměstnáni, že neměli ani času najísti se (Mark. 6, 31); když však lid, dověděv se, kam se odebral, přišel k němu pěšky obešed severní břeh jezera, sestoupil k němu a učil a uzdravoval.

15. večer zvaný první t. j. doba od 3 hodin do západu slunce. — Již minula hodina totiž k rozchodu či ta, ve které by lid měl býti rozpuštěn, aby obstaral si potřebný pokrm.

16. Upozorňoval je tak na moc divy činiti, kterou jim dal a kterou mohli sami nasytiti je zázračně, kdyby měli víru dokonalou. A činil to za tím účelem, aby přivedl je k jasnějšímu poznání své osoby a ku přesvědčení, že věrou a jmenem jeho mohou přispěti ve všech potřebách života. Ale apoštolé neporozuměli jeho pokynu, a proto Pán Ježíš, chtěje utvrditi víru jejich a ukázati svou milosrdnost, ustanovil, že pomůže sám. Dříve však chtěl, aby se zjistilo přede všemi, že není mezi lidem pokrmů, a proto že nelze nasytiti jej leč zázračně. Otázal se proto Filipa, zkoušeje ho: Odkud nakoupíme chlebů, aby pojedli tito? On pak řekl, že ani za 200 denárů (asi 150 K) chlebů nestačí, aby z nich každý něco málo vzal (Jan 6, 6—7). A když ostatní, nemajíce nepochybně tolik peněz u sebe, otázali se s podivením, zdali mají jíti a nakoupiti za 200 peněz chlebů, řekl jim Ježíš: Kolik chlebů máte? Jděte a vizte. I šli a seznali, že v celém zástupu není více pokrmů než pět chlebů a dvě ryby, které měl jeden mladík (Mark. 6, 7—38) Věc tu pověděl Pánu Ježíši Ondřej s poznámkou: Ale co jest to mezi tak mnohé? (Jan 6, 9.) Sv. Matouš hledě stručnosti, sděluje hned to, co byli apoštolé, či spíše jménem ostatních sv. Ondřej řekl Pánu Ježíši, že totiž nemají (ani oni, ani v zástupu) více než pět chlebů a dvě ryby.

dal je učeníkům, učeníci pak zástupům. [20] I jedli všichni a nasytili se.
A sebrali zbytky, dvanácte košů plných kousků. [21] Těch pak, kteří
jedli, bylo as pět tisíc mužů kromě žen a dětí. [22] A ihned přinutil Ježíš
učeníky, aby vstoupili na lodičku a plavili se napřed na druhou stranu,
až by rozpustil zástupy. [23] A rozpustiv zástup, vstoupil na horu sám,
aby se modlil. Když pak byl večer, byl tam samoten.

Ježíš kráčí po jezeru, potom uzdravuje různé nemocné, v. 24—36.

[24] Lodička pak zmítala se již uprostřed moře vlnami; neboť byl
vítr protivný. [25] O čtvrté hlídce pak noční přišel k nim, jda po moři.
[26] A učeníci spatřivše ho, an jde po moři, ulekli se řkouce: „Strašidlo
jest to;“ a vykřikli strachem. [27] I promluvil k nim hned Ježíš, řka:
„Buďte dobré mysli, já jsem to, nebojte se.“ [28] Odpověděv pak Petr,
řekl: „Pane, jsi-li to ty, rozkaž mi, ať přijdu k tobě po vodě.“ [29] A on
řekl: „Pojď.“ I sestoupil Petr z lodičky a šel po vodě, aby přišel k Je-
žíšovi. [30] Vida však vítr silný, bál se a počav tonouti zkřikl: „Pane,
zachraň mne.“ [31] A ihned Ježíš vztáhl ruku, ujal ho a řekl jemu: „Malo-
věrný, proč jsi pochyboval?“ [32] A jakmile vstoupili na lodičku, přestal
vítr. [33] Ti pak, kteří byli na lodičce, přistoupivše poklonili se mu
řkouce: „V pravdě Syn Boží jsi ty.“ [34] I přeplavivše se, přišli do krajiny
Genesaretské.
[35] A poznavše jej muži onoho místa, rozeslali po veškeré té kra-
jině; i přivedli a přinesli mu všecky chorobné, [36] a ti prosili ho, aby
směli dotknouti se alespoň třepení roucha jeho; a kteří se ho dotkli,
byli uzdraveni.

---

20 Rozmnožování (zázrak) počalo se v rukou Kristových, pokračovalo v rukou apoštolův a dokonalo se v rukou těch, kteří přijímali. Kristus lámal a dával, a v rukou neubývalo, podobně apoštolé a lid. — Sebrali dvanáct košů plných kousků či úlomků (κλάσματα), neboť nebyly to pouhé drobty, nýbrž i větší kousky. Každý apoštol naplnil nepochybně cestovní košík svůj. Byl to nový zázrak; neboť ony chleby byly tenké, podobně jako u nás podplamenice neb jako lívance, takže by všech pět dohromady nenaplnilo bez zázraku ani jednoho koše.

22—23. Lid totiž pomýšlel na to, že Krista chytí a učiní králem, mysle, že jest vykupitelem časným, který by je vybavil z poddanství římského a obnovil pozemské království Davidovo (Jan 6, 15). Aby tedy nezpůsobili pobouření a nestrhli s sebou apoštolů, přinutil je (apoštoly), aby vstoupili na loď a plavili se přes jezero, sám pak vystoupil na horu. Když byl večer, t. j. tak zvaný večer druhý, či doba od západu slunce do úplného setmění se.

22—33; Mark. 6, 45—51; Jan. 6, 15—21. Ježíš kráčí po jezeru.

24—26. Ačkoli apoštolé vstoupili na lodku již z večera, byli přece o čtvrté hlídce noční, t. j. v době mezi 3.—6. hod. ranní teprve uprostřed jezera, a to, jak má sv. Jan, asi 25 honů neb 5 kilometrů od břehu. Že tak málo urazili, příčina byla nejspíše v tom, že s počátku čekali myslíce, že k nim Pán Ježíš přijde, nato plavili se pomalu podél břehu, a když potom, vidouce, že Pán Ježíš nejde, odrazili do hlubiny, zavál již proti nim silný vítr, takže nemohli postupovati, leč pomalu a s velikou námahou. — Strašidlo t. j. duch v tělesné podobě, který by jim mohl uškoditi.

30. Věrou zasloužil si Petr, aby mohl jíti po vodě; počav tedy obávati se a pochybovati, připravil se o nadpřirozenou moc a tonul. V okamžiku však vzpamatoval se a oživil víru, volaje ke Kristu, a proto přispěl mu Pán ihned zase.

34. Krajina Genesaretská byla velmi úrodná krajina na západním břehu jezera Genesaretského, nyní slove El-Guwér nebo Malý Ghor mezi Chan-Minje a Meddžel (Magdalou).

35—36. Srovn. Mark. 6, 54—56. Učinil tak Pán Ježíš krátce za sebou několik zázraků, poněvadž chtěl jimi, zvláště zázračným nasycením, co nejvíce utvrditi v nich přesvědčení o vyšší své bytosti a tak připraviti je, aby s věrou přijali zaslíbení nejsvětější svátosti, které hodlal právě učiniti v Kafarnaum (Jan 6. 27—59).

KAPITOLA 15.

Pán Ježíš kárá převrácené stanovy zákoníků a fariseů, v. 1—20.

1 Tehdy přišli k Ježíšovi z Jerusalema zákonici a fariseové a
řekli: 2 „Proč přestupují učenici tvoji podání starších? neboť neumývají
rukou svých, když jedí chléb.“ 3 On pak odpověděv řekl jim: „Proč
i vy přestupujete přikázání Boží pro podání svoje? 4 Neboť Bůh řekl:
‚Cti otce i matku‘ a ‚Kdo zlořečí otci neb matce, ať
umře‘, 5 vy však pravíte: ‚Kdo by řekl otci neb matce: ‚Oběť (jest
to), z čeho bys mohl míti ode mne prospěch,‘ 6 není povinen ctíti
otce svého neb matku svou.‘ I zrušili jste přikázání Boží pro podání
svoje. 7 Pokrytci, dobře prorokoval o vás Isaiáš řka: 8 ‚Lid tento
ctí mne ústy, ale srdce jejich daleko jest ode mne. 9 Nadarmo
však mne ctí, učíce naukám a stanovám lidským‘.“
10 A svolav k sobě zástupy, řekl jim: „Slyšte a rozumějte: 11 Ne, co
vchází do úst, poskvrňuje člověka, nýbrž co vychází z úst, to poskvrňuje člověka.“

---

b) Od 15, 1—20. líčí, kterak Pán Ježíš, chtěje zabrániti, aby se apoštolé nedali svésti od zákonníků a fariseů, použil jedné jejich výtky k tomu, aby ukázal na převrácené jejich smýšlení a nespolehlivé vedení (Mark. 7, 1—16).

15, 1—20. Mark. 7, 1—23.

1. Tehdy, t. j. po zázracích právě vylíčených, ale ne hned, nýbrž alespoň 14 dní později, totiž po svátcích velikonočních, jež mezitím nastaly (třetích za veřejného života Páně). Na svátky tyto nešel Pán Ježíš do Jerusalema, a to dílem pro nevěru veliké části jerusalemského obyvatelstva, dílem pro nepřátelské smýšlení velerady a kruhů rozhodujících (Srovn. Jan. 6, 4. a 7, 1). Odebrali se proto zákoníci a fariseové z Jerusalema k němu do Galilee, nepochybně za tím účelem, aby ho pozorovali, zdali by neshledali při něm něčeho, proč by jej mohli obžalovati. Byli as posláni k tomu konci od samé velerady Ti zpozorovavše jednou, že někteří z učeníků jeho neumyli si proti zavedenému obyčeji rukou před jídlem, vytkli mu to hned. — Dle 3. Mojž. 15, 11. totiž poskvrnil se leviticky či v příčině bohoslužebné ten, kdo se dotekl osoby neb věci leviticky nečisté. Aby se očistil, měl si umýti ruce. Poněvadž však takovou poskvrnu mohl si přivoditi israelita nahodile a nevědomky, umývali si ruce i před jídlem, aby, byli- i snad poskvrněni, neposkvrnili také pokrmů, i po jídle, aby se očistili, jestliže snad při jídle dotekli se pokrmu nečistého a tím se leviticky poskvrnili. S počátku činili to samovolně, později však, jmenovitě v době po zajetí babylonském, bylo to od zákoníků (Mat. od starších) přísně přikazováno. — Přišli k Ježíšovi, dle Vulgaty k němu. Když jedí chleb t. j. při jídle.

2—7. Pán Ježíš zastal se učeníků svých, poukázav ku pokrytectví zákoníkův i fariseů, které jevilo se tím, že vytýkali apoštolům nešetrnost k obyčeji zavedenému od lidí, a sami přestupovali přikázání daná od Boha. — Obět jest to, z čeho bys mohl míti ode mne prospěch, t j. Bohu přinesl (určil) jsem v oběť (dar) to, co bych mohl dáti tobě ku podpoře. Kdo tedy obětoval Bohu (chrámu) to, co by mohl dáti rodičům chudým na potřebnou jich podporu neb výživu, vyhověl již podle učení zákoníků a fariseů přikázání a nebyl povinen více činiti něco na jejich podporu. — Výraz ctíti míněn jest zde ve smyslu širším také o podporování rodičů. Viz 2. Mojž. 20, 12: 21, 17.

8—9. Is. 27, 13. (Mark. 7, 6.) Nadarmo mne ctí t. j. bez užitku, takže nemá z toho žádného prospěchu pro duši svou, a to proto, poněvadž učí stanovám lidským a nikoli vůli a ustanovením Božím.

11. t. j. žádný pokrm ani nápoj neposkvrňuje sám o sobě člověka mravně (na duši a na svědomí), byť jich člověk požíval rukama neumytýma, ale ovšem poskvrňují h mravně zlé myšlenky a slova, jež ústy vyjadřuje a snad i skutky provádí. Viz v. 17—20. (Požívá-li tedy katolický křesťan bez dovolení masitých pokrmů v dny postní vědomě, nejsou to tyto pokrmy, které ho poskvrňují na duši hříchem, nýbrž neposlušnost jeho, ve které dobrovolně přestupuje přikázání oné církve, o které Kristus řekl: „Kdo ani církve neuposlechne, budiž tobě jako pohan a celník.“)

12 Tu přistoupili k němu učeníci jeho a řekli jemu: „Víš-li, že
fariseové, uslyševše tu řeč se pohoršili?“ 13 On pak odpověděl: „Vše-
liké štípení, jehož neštípil Otec můj nebeský, bude z kořene vy-
vráceno. 14 Nechte jich; slepí jsou to vůdcové slepých; vede-li však
slepý slepého, padnou oba do jámy.“ 15 Odvětiv pak Petr řekl jemu:
„Vylož nám to podobenství.“ 16 A on pravil: „Také vy jste ještě nechá-
paví? 17 Nenahlížíte, že vše, co vchází do úst, jde do břicha a vypouští
se do stoky? 18 co však vychází z úst, jde ze srdce, a to poskvrňuje
člověka. 19 Ze srdce zajisté vycházejí zlé myšlenky, vraždy, cizoložství,
smilstva, krádeže, křivá svědectví, rouhání. 20 To jsou věci, které po-
skvrňují člověka, neumytýma rukama však jísti neposkvrňuje člověka.“
21 A vyšed odtud Ježíš, odebral se do krajin tyrských a sidon-
ských. 22 A hle, žena kananejská, vyšedši z těch končin, volala k němu
řkouc: „Smiluj se nade mnou, pane, synu Davidův! Dcera má krutě se
trápí od ducha zlého.“ 23 On však neodpověděl jí ani slova. I přistou-
pili učeníci jeho a prosili ho řkouce: „Propusť ji, neboť volá za námi.“
24 On pak odpověděl: „Nejsem poslán leč k zahynulým ovcím domu
israelského.“ 25 Ale ona přišedši, klaněla se mu a řekla: „Pane, pomoz
mi.“ 26 On pak odpověděl: „Není dobré bráti chléb dítkám a házeti

---

12. Fariseové vzali pohoršení ze slov Kristových, neboť myslili, že jimi ruší předpisy Starého zákona o pokrmech čistých. Apoštolové dověděvše se o tom, oznámili to Pánu Ježíši.

13. Štípením od Otce nevštěpeným míní sektu farisejskou (s jejími zásadami nepravými); nejsouc od Boha, bude z kořene vyvrácena či vyloučena z království Božího, a to proto, že členové její jsou duchovně slepí, neuznávajíce božské pravdy v Kristu zjevené a přece jako duchovní vůdcové jiných si počínají a podle postavení svého si počínati mají.

15. Žádá, aby Pán Ježíš vyložil průpověď ve v. 11. proslovenou, neboť také on a s ním též jiní apoštolé myslili, že slova ta čelí proti zákonu. Žádost svou projevil ne hned, nýbrž jak patrno z Mark. 7, 17, až když Kristus rozpustiv zástup, vešel do domu.

17—20. Smysl jest: V životě čistě živočišném podléhá člověk fysickým zákonům přírodním a není proto v něm svoboden a tedy ani příčetný; v životě mravním (duševním) však a tedy ve všem tom, co vychází z jeho vědomí a svolení, podléhá zákonům mravním a jest tedy příčetný. – Srdce pokládali židé za sídlo života duševního, mohutnosti poznávací a žádací. Do stoky vypouští se sice z břicha pokrm všechen, ale ne celý, nýbrž jen jistou částí svou.

c) Od 21—39 ukazuje, kterak Pán Ježíš přes nepřátelské smýšlení fariseův a jiných uznal při uzdravení dívky kananejské, že podle daných zaslíbení mají židé právo, aby předem jim byla podávána spása messiášská, a kterak různými zázraky projevil ochotu i dále přispívati jim v potřebách jejich, zvláště duchovních.

22. Do krajin tyrských a sidonských, t. j. do Foinikie (Fenicie). Odebral se tam cestou as 2—3 dní buď aby se zbyl svých nepřátel, kteří přišli z Jerusalema, aneb aby také židům přebývajícím ve Foinikii dal útěchu a poučení. — Žena kananejská t. j. Foiničanka. Seznala i ona ze styků se židy zaslíbení messiášská a slyšela o činech Ježíšových, a proto, ač pohankou byla, uvěřila, že jest zaslíbeným Vykupitelem, a nazvala jej synem či potomkem Davidovým, jak slýchala od židů jmenovati budoucího Vykupitele.

23. Neodpověděl jí, neboť jednak chtěl šetřiti práva, daného v zaslíbeních židům, dle něhož spása měla býti podána nejprve jim a od nich teprve dostati se k pohanům, jednak chtěl jí dáti příležitost, aby osvědčila svou víru a důvěru a pokoru i vytrvalost, a ukázati, co zmůže modlitba vytrvalá. V témž úmyslu odpověděl jí potom na oko tvrdě.

24. Pán Ježíš řekl to vzhledem k odvěkému úradku Božímu, dle něhož Vykupitel přišel sice pro všecky lidi na svět, avšak osobně působiti měl toliko mezi židy, skrze apoštoly pak a jiné zřízence mezi pohany, ač ne tak, že by sám nesměl zajíti k pohanům vůbec.

26. Užil tu obyčeje židovského, kterým pohany pro jejich modlářství a kleslost mravní nazývali psy; zmírnil však tvrdost jeho slovem zdrobnělým

psíkům.“ [27] A ona řekla: „Ovšem Pane, neboť i psíci jedí z drobtů,
které padají se stolu pánů jejich.“ [28] Tu Ježíš odpověděl jí: „Ženo, veliká jest víra tvá, staň se tobě, jak žádáš.“ I uzdravena jest dcera její od té hodiny.

[29] A odebrav se odtud Ježíš, přišel k moři Galilejskému a vystoupiv na horu, posadil se tam.
[30] I přišli k němu zástupové mnozí, majíce s sebou němé, slepé, kulhavé, chromé a mnoho jiných a položili je k nohám jeho; i uzdravil je,
[31] takže zástupové divili se vidouce, že němí mluví, (chromí jsou zdrávi), kulhaví chodí, slepí vidí, i velebili Boha israelského.

Nasycení čtyř tisíc mužů, v. 32—39.

[32] Ježíš pak přivolav k sobě učeníky své řekl: „Lítost mám nad zástupem, neboť již tři dny trvají se mnou a nemají, co by jedli; a rozpustiti je lačné nechci, aby nezemdleli na cestě.“
[33] I řekli mu učeníci: „Odkud tedy vezmeme v pustině tolik chlebů, abychom nasytili zástup tak veliký?“
[34] A Ježíš řekl jim: „Kolik chlebů máte?“ Oni pak pravili: „Sedm a několik rybiček.“
[35] I rozkázal zástupu, aby se rozložil na zemi.
[36] A vzav sedm chlebův i ryby a učiniv díky, rozlámal je a dal učeníkům svým, učeníci pak dali je lidu.
[37] I jedli všichni a nasytili se; a zbylé kousky sebrali, sedm košíků plných.
[38] Bylo pak těch, kteří jedli, čtyři tisíce mužů kromě žen a dětí.
[39] A rozpustiv zástup, vstoupil na lodičku a přišel do končin magedanských.

KAPITOLA 16.

Ježíš odmítá žádost fariseův a varuje před jejich učením, v. 1—12.

[1] Tu přistoupili k němu fariseové a saduceové, aby ho pokoušeli; i prosili ho, aby jim ukázal znamení s nebe.
[2] On pak odpověděl jim: „Když nastane večer, říkáte: ‚Bude pěkně, neboť nebe se červená‘;
[3] a ráno: ‚Dnes bude nepohoda, neboť červená se nebe pošmurné.‘
[4] Tvářnost nebe umíte tedy posouditi, znamení časů však poznati ne-

---

(psík) a zajisté i hlasem přívětivým. Žena uznala v pokoře své správnost slov Kristových, zároveň však ve své víře čerpala z nich důvod, o který opřela prosbu svou. Ačkoli totiž není dobře bráti chléb dítkám a házeti jej psům, nasycují se přece bez újmy dítek i psi, pojídajíce drobty, které padají se stolu pánů jejich, a podobně, ač není dobře, t. j. ve shodě s řečeným úradkem Božím, aby Vykupitel, nechaje židů, odebral se k pohanům a tam jevil svou činnost a uděloval milosti, mohl přece ve shodě s úradkem tím a bez újmy židů vyhověti její žádosti, poněvadž to, co žádala, bylo jen jako drobtem, padajícím se stolu proti tomu, co Kristus činil a uděloval židům.

29. Přišed až do Sidonu, odebral se odtud nejspíše směrem jihovýchodním cestou při jižních výběžcích Libanonu vedoucí k Leontu, potom k hornímu Jordanu a přes Jordan do krajin Desítiměstí na východním břehu jezera Genesaretského ležících. Cesta ta byla více než 90 km. dlouhá.

32—39. Srovn. Mark. 8, 1—10.

37. Kousky, řecky klasmata (κλάσματα); bylyť to nejen pouhé drobty, nýbrž i větší kousky.

39. Místo „Magedan“ jmenuje sv. Marek „Dalmanuta“. Bylať místa ta zajisté nedaleko sebe, a to na západním břehu jezera Genesaretského, ač neví se určitě, kde ležela.

16, 1—12. Viz Mark. 8, 11—21.

1. znamení s nebe; viz 12, 38, pozn.

4. znamení časů, t. j. náplň starozákonních proroctví o Vykupiteli, kázání Jana Křtitele, zázraky a veškerá působnost Kristova, z kterýchžto věcí mohli

dovedete? Pokolení špatné a cizoložné hledá znamení, a znamení nebude mu dáno leč znamení proroka Jonáše." A nechav jich odešel.
5 A když se plavili na druhý břeh, učeníci zapomněli vzíti
s sebou chleby. 6 I řekl jim (Ježíš): „Hleďte a varujte se kvasu farisejského a saducejského." 7 Ale oni uvažovali mezi sebou řkouce: „To proto, že jsme nevzali chlebů." 8 Věda pak to Ježíš, řekl: „Co uvažujete mezi sebou, malověrní, že nemáte chlebů? 9 Ještě nechápete ani se nepamatujete na pět chlebů pro pět tisíc lidí, a kolik košů jste sebrali?
10 Ani na sedm chlebů pro čtyři tisíce lidí, a kolik košíků jste sebrali?
11 I proč nechápete, že o chlebích nepravil jsem vám: ‚Varujte se kvasu farisejského a saducejského?'" 12 Tu porozuměli, že neřekl, aby se varovali kvasu chlebů, nýbrž učení farisejského a saducejského.

Petrovo vyznání, primát v církvi, předpověď utrpení Kristova, potřeba přemáhati se, v. 13—28.

13 Přišed pak Ježíš do krajin Caesaree Filipovy, otázal se učeníků svých řka: „Kým praví lidé býti Syna člověka?" 14 I řekli (jemu): „Jedni Janem Křtitelem, jiní Eliášem, jiní Jeremiášem neb jedním z proroků." 15 Dí jim (Ježíš): „Vy pak kým mě býti pravíte?" 16 Odpovídaje

---

snadno poznati, že jest zaslíbeným Vykupitelem. — O znamení Jonáše proroka viz 12, 39.

5. na druhý t. j. na východní břeh jezera Genasaretského, a to, jak patrno z Mark 8, 22. do Betsaidy (Julias). Nejspíše ve spěchu zapomněli si vzíti dosti chlebů, takže neměli na lodi více než jeden chléb (podpopelný).

6—7. Rozmluva tato stala se na lodi při plavbě. Pán Ježíš bera výraz „kvas" ve smyslu obrazném, varoval je slovy těmi před nepravými zásadami farisejskými a saducejskými. Avšak apoštolé rozuměli je o chlebích, myslíce, že jim zakazuje kupovati chleby od jeho nepřátel. — Slova „Ježíš" v řeckém textě není.

9—10. Pán Ježíš připomínaje nasycení pěti a čtyř tisíc lidí a pozůstalých kousků, sám dává na jevo, že to, co se vypravuje u Mat. 14, 15—21 (Mark. 6, 35—44) o nasycení pěti tisíc lidí a u Mat. 15, 32—38 (Mark 8, 1—9) o nasycení čtyř tisíc mužů, není vypravováním jednoho a téhož děje podle různých pramenů, jak tvrdili a tvrdí někteří racionalisté, chtíce popříti věrohodnost evangelních zpráv, nýbrž vypravování dějů různých, které, jak patrno z údajův evangelních, staly se v různých dobách za různých okolností.

d) Od 16, 13—28 líčí evangelista, kterak Pán Ježíš přivedl apoštoly, Petra předem, k jasnému poznání i vyznání božské přirozenosti své a slibiv Petrovi primát v církvi, počal předpovídáním svého utrpení a vzkříšení připravovati je na svou smrt a spolu ukazovati na potřebu, přemáhati se z lásky k němu a raději utrpení, ba i smrt podstoupiti, než ho zapříti. — Slov do závorek daných (Ježíš, jemu) v řeckém textě není.

13. Caesarea Filipova, původně Paneas zvaná, byla as 10—12 hodin cesty či as 40—48 km. severně od Betsaidy na úpatí Hermonu v krajině Gaulanitské u pramene Jordanu zvaného Paneas od jména bůžka pastýřů Pan, jemuž tam byla zasvěcena skála, z níž onen pramen vychází. Tetrarcha Filip ji rozšířil, upravil a ke cti Caesara Augusta Caesareou nazval. Nyní jest to vesnice Baneas. — Apoštolé věřili sice již, že Pán Ježíš jest Vykupitelem a Synem Božím, ale víra jejich nebyla ještě dosti jasná ani dosti pevná. Bylo proto třeba přivésti ji k vědomí jejich a utvrditi ji v nich, a to tím spíše, poněvadž se blížil již čas největšího pokušení pro ně, čas utrpení a smrti jeho. Aby tedy Pán Ježíš vyhověl té potřebě apoštolů, pomodliv se (Luk. 9, 18), otázal se jich řka: Kým praví... A tu Petr odpověděl: Ty jsi Kristus (= Pomazaný, Vykupitel) atd.

16. Jak patrno ze členu v textě řeckém (ho hyios — ten syn), jakož i ze slov Kristových (v. 17), že k poznání tomu přišel Petr nikoli sám ze sebe, nýbrž osvícen byv milostí Boží či vnuknutím Božím, Petr poznal a vyznal oněmi slovy Pána Ježíše jako Vykupitele, Syna Božího nikoli ve smyslu kterémkoli, ne v tom smyslu, ve kterém spravedliví nazývají se dítkami neb syny Božími, nýbrž vyznal jej jako syna jednorozeného, s Bohem Otcem soupodstatného, který vtěliv se,

Šimon Petr řekl: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého.“ [17] A Ježíš odpo-
věděv řekl jemu: „Blahoslavený jsi Šimone, synu Janův! neboť tělo a
krev nezjevilo toho tobě, nýbrž Otec můj, jenž jest v nebesích. [18] I já
pravím tobě: Ty jsi Petr (t. j. skála), a na té skále vzdělám církev
svou, a brány pekelné jí nepřemohou. [19] A tobě dám klíče království
nebeského, a cokoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi; a co-
koli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ [20] Tu přikázal přísně
učeníkům svým, aby nikomu neříkali, že on jest Kristus.

[21] Od té chvíle počal Ježíš ukazovati učeníkům svým, že musí
jíti do Jerusalema a mnoho vytrpěti od starších a zákoníků i velekněží
a býti zabit a třetího dne vstáti z mrtvých. [22] I pojal ho Petr stranou
a počal mu domlouvati řka: „Odstup to od tebe, Pane, to se ti ne-
stane.“ [23] Ale Ježíš obrátiv se pravil Petrovi: „Jdi mi s očí, satane!
Pohoršením jsi mi, neboť nemáš na zřeteli věcí Božích, nýbrž věci
lidské.“

---

přišel podle daného zaslíbení na svět, aby lidstvo vykoupil. A on byl první, který přišel k vědomí tomu, osvícen byv milostí Boží. Neboť všichni ti, kteří před jeho vyznáním pozdravili Krista Pána jako Syna Božího, brali jméno to nikoli jako Petr ve smyslu vlastním, metafysickém, nebo soupodstatném Synu Božím, vyjma snad jediného Jana Křtitele (Jan 1, 34), nýbrž ve smyslu nevlastním neb alespoň velice nedokonalém, pokud totiž měli jej za poslance Božího, zvláště omilostněného, jak si představovali zaslíbeného Vykupitele (tak asi Natanael u Jan. 1, 49) aneb pokud sice tušili v něm přirozenost vyšší, božskou, ale nebyli si toho vědomi, že jest Synem Božím soupodstatným.

17. Ze slov těch patrno, že ostatním apoštolům nedostalo se takového vnuknutí. Ale ovšem oni souhlasili (až na Jidáše) s výpovědí Petrovou, a v tom smyslu lze říci, že Petr učinil ono vyznání také jménem ostatních apoštolů.

18. t. j. Ty jsi vzhledem k úřadu, který ti svěřím, Petr, t. j. skála; já svěřím ti úřad, který bude v podobném poměru k mé církvi, ve kterém jest základ k domu, úřad tedy v církvi jediný a nutný a po všecky časy trvající zároveň s církví, takže nepřestane po celý ten čas, po který bude trvati církev, jako nemůže býti vzat od domu základ, pokud trvá dům. Nepřestane tedy úřad ten (primát) tvojí smrtí, nýbrž přejde na tvoje nástupce.

19. dáti klíče někomu od něčeho jest obrazem odevzdání nejvyšší moci v té věci. Svázati a rozvázati znamená tolik jako ustanoviti a zrušiti. Smysl slov Kristových jest tedy tento: Dám tobě nejvyšší moc ve všem tom, co udělím církvi, totiž v úřadě učitelském, kněžském a královském či pastýřském. Cokoli tedy ustanovíš neb zrušíš jako nejvyšší učitel v příčině vykládání neb prohlašování zjevených článků víry a mravů, neb jako nejvyšší kněz v příčině přisluhování svátostmi a posvátnými obřady, neb jako nejvyšší pastýř či král v příčině kázně církevní, bude platiti a zavazovati ve svědomí tak, jako by to ustanovil sám Bůh na nebi. — Prohlašuje tedy Pán Ježíš, že úřad Petrův nebude úřadem pouze čestným, nýbrž též s pravomocí spojeným.

20. Prozatím měli pomlčeti o messiášské důstojnosti Kristově, aby lid, mysle, že Vykupitel vybaví jej z moci římské a obnoví pozemské panství Davidovo, nezpůsobil politických bouří, jakož i aby potom, vidouce při jeho umučení a smrti, že naději těch nevyplní, neztratili veškeré víry v něho ti, kteří by nyní uvěřili.

21. Uváděl je tak do vykupitelského díla svého, aby vědouce, že jest Vykupitel a vtělený Syn Boží, byli si též vědomi, že není vykupitelem pozemským, jakého čekali lidé, nýbrž takovým, jaký byl předpověděn a jaký podle úradků Božích musí k vykoupení lidstva trpěti a tak vejíti do slávy své. Zároveň hleděl je tím připraviti na svoje utrpení, by pak nebyli překvapeni a neztratili veškeré víry v něho.

22. Domlouval Pánu Ježíši, aby si takových myšlenek nepřipouštěl; nemohlť pochopiti, že by měl zemříti On, vtělený Syn Boží, který podle daných proroctví měl kralovati na věky.

23. satane, t. j. odpůrce; neboť to jest význam slova satan. Odporovalť tomu, aby Kristus podstoupil smrt, kterou přece lidstvo mělo býti vykoupeno

24 Na to řekl Ježíš učeníkům svým: „Chce-li kdo za mnou přijíti,
zapři sám sebe a vezmi kříž svůj a následuj mne. 25 Neboť kdo by
chtěl život svůj zachovati, ztratí jej; kdo by však ztratil život svůj
pro mne, nalezne jej. 26 Neboť co prospěje člověku, byť celý svět
získal, život (věčný) však ztratil? Aneb jakou dá člověk výměnu za
(věčný) život svůj? 27 Syn člověka zajisté přijde ve slávě Otce svého
s anděly svými a tehda odplatí jednomu každému podle skutků jeho.
28 V pravdě pravím vám: Jsou tu někteří mezi přítomnými, kteří ne-
okusí smrti, dokud neuzří Syna člověka přicházeti v jeho království.“

KAPITOLA 17.

Proměnění Páně, uzdravení náměsíčníka, v. 1—20.

1 A po šesti dnech Ježíš pojal Petra, Jakuba a Jana, bratra jeho,
a vedl je na horu vysokou v soukromí 2 a proměnil se před nimi.

Ovšem, nebyl si vědom toho, co činí. — Věci lidské, t. j. takové, jaké mají na zřeteli lidé, kteří beze všeho utrpení chtějí dojíti blaženosti.

24. Jako Pán Ježíš námahou a utrpením vešel do slávy své, tak i po úradku Božím chce, aby také jeho vyznavači hotovi byli pro něho a jeho věc přemáhati se a utrpení snášeti, chtějí-li ve spojení s ním státi se účastni věčné blaženosti. Praví: Chce-li kdo za mnou přijíti t. j. býti pravým učeníkem či vyznavačem mým a jako takový státi se jednou účasten věčné blaženosti, *a*) zapři sebe sám t. j. přemáhej své náklonnosti a tužby přirozené, pokud by se nesrovnávaly s vůlí Boží; *b*) vezmi kříž svůj t. j. snášej trpělivě utrpení, jež Bůh dopustí, a buď hotov zmužile i smrt podstoupiti, když by toho bylo třeba, a *c*) následuj mne t. j. oboje i sebe zapírati (přemáhati) i bráti na sebe a nésti kříž svůj hotov buď pro Krista.

25—27. Viz 10, 39. Udává tři důvody, pro které člověk nemá následovati své smyslnosti, nýbrž říditi se vůlí Boží a tedy zapírati sebe a brátí kříž svůj na sebe pro Krista, totiž *a*) poněvadž jenom tímto způsobem lze dojíti spásy (v. 25.), *b*) poněvadž ztráta duše či života věčného jest nenahraditelná (v. 26.), *c*) poněvadž o posmrtném životě našem bude rozhodovati soudce nejvýš spravedlivý, Ježíš Kristus, jenž odplatí každému podle skutků jeho (v. 27.). — Ve v. 25. užívá hry slovní, bera výraz ψυχή (psyché = duše, život) v předvětích o životě časném, v závětích (ztratí jej, nalezne jej) o životě věčném · v tomto smyslu: Kdo by (v čas pronásledování neb utrpení) zachoval časný život svůj tím, že by, ať z bázně před lidmi neb utrpením, ať ze smyslnosti neb mysli pozemské mě (a svou víru) zapřel, ztratí život věčně blažený, a kdo by ztratil život svůj proto, že mě neohroženě vyznává, nalezne, obdrží život věčně blažený. Také ve v. 26. užívá vyrazu ψυχή o životě věčném; poněvadž pak slova ζημιοῦσθαί τι značí utrpěti škodu ztrátou něčeho (ζημ. τὴν ψυχήν, utrpěti škodu ztrátou duše či ztrátou života věčného neb ztratiti duši či život věčný), jest správnější překládati „život (věčný) však ztratil“ a „dá výměnu za věčný život svůj“, jak jsme svrchu přeložili, nežli „na duši však škodu trpěl“ a „dá výměnu za duši svou“, jak se obyčejně překládá.

28. t. j. dožijí se té doby, kdy přijdu, abych jako král vykonával nejvyšší moc svou. Míní tu patrné soud nad Jerusalemem (zkázu města), která byla předobrazem soudu posledního.

e) Od 17, 1—26 vypravuje evangelista, kterak Pán Ježíš utvrzoval víru apoštolů proměněním se na hoře, uzdravením posedlého náměsíčníka a poučením, že pouze proto nemohli uzdraviti jej sami, poněvadž neměli dostatečné víry, jakož i tím, že zvláštním projevem své vševědoucnosti a moci opatřil peníz daně chrámové pro sebe i pro Petra.

17, 1—9. Mark. 9, 1—9; Luk. 9, 28—36. Pán Ježíš objevil se ve slávě, podobné té, ve které objeví se při soudu posledním. Učinil to předem k tomu konci, aby slavnostně byla prohlášena závaznost zákona Nového. Z té příčiny ukázali se Mojžíš a Eliáš, zástupcové zákona Starého, a před nimi prohlásil Bůh Otec: „Toho poslouchejte“ — ne tedy již Mojžíše a Eliáše, ne zákona Starého, nýbrž Ježíše Krista, zákona Nového, a to nikoli proto, že by zákon Starý odporoval zákonu Novému, nýbrž že dochází v něm svého naplnění a zdokona-

I zastkvěla se tvář jeho jako slunce a roucho jeho stalo se bílé jako
sníh. [3] A hle, ukázal se jim Mojžíš a Eliáš rozmlouvajíce s ním. [4] Petr
pak promluviv řekl Ježíšovi: „Pane, dobře jest nám zde býti; chceš-li,
udělejme tu tři stánky, tobě jeden, Mojžíšovi jeden a Eliášovi jeden."
[5] Když ještě mluvil, hle, oblak světlý zastínil je, a hlas z oblaku zazněl
řka: „Tento jest Syn můj milý, v němž se mi zalíbilo, toho poslouchejte."
[6] A učeníci uslyševše to, padli na svou tvář a báli se
velmi. [7] I přistoupil Ježíš a dotek se jich pravil: „Vstaňte, nebojte se."
[8] Pozdvihše pak očí svých, neviděli nikoho, leč Ježíše samotného.
[9] A když sestupovali s hory, přikázal jim Ježíš řka: „Nepovídejte
nikomu o tom vidění, dokud Syn člověka nevstane z mrtvých." [10] I otá-

---

lení. Také však chtěl Pán Ježíš proměněním svým znova utvrdit přítomné apoštoly ve víře a připraviti je na své utrpení a onu úzkost smrtelnou, jejíž svědky měli býti v zahradě Gethsemanské. Z té příčiny rozmlouval s Mojžíšem a Eliášem o svém vyjití či o své smrti (Luk. 9, 31), kterou měl podstoupiti v Jerusalemě. Mimo to chtěl asi poukázati k budoucí oslavě těla lidí spravedlivých a povzbuditi tak i k zachovávání svého zákona. Proto nejen sám, nýbrž i Mojžíš a Eliáš ukázali se ve slávě. Děj stal se na jedné hoře vysoké. Která hora to byla, Písmo sv. nepraví, ale prastaré podání, které možno sledovati až do III. století (Origenes), sděluje, že to byla hora Tábor, která 10 km. východně od Nazareta v podobě kužele komolého do výše 562 m nad hladinu moře Středozemního vyniká a všecky okolní hory převyšuje. Pán Ježíš vzal s sebou apoštoly, aby měl svědky svého proměnění, ale jen tři, poněvadž nechtěl, aby událost ta přišla před časem v širší známost. Vzal pak právě Petra, Jakuba (Velkého) a Jana, poněvadž toho byli nejvíce hodni: Petr pro své vyznání u Caesaree Filipovy, Jakub pro svou horlivost pro Krista (Mark. 3, 17; Luk. 9, 54), Jan pro své panictví a svou horlivost a všichni tři pro zvláštní svou oddannost ke Kristu, a poněvadž toho měli zvláště zapotřebí k utvrzení víry své, Petr jakožto budoucí hlava církve, jenž měl utvrzovati jiné ve víře, Jakub jakožto apoštol, který měl podle božské prozřetelnosti první podstoupiti mučednickou smrt pro Krista, Jan jakožto apoštol, který měl žíti nejdéle z apoštolův a ještě tehdy vydávati svědectví o jeho božské velebnosti, když již bludy o jeho osobě povstaly a božství jeho počalo bráti se v pochybnost, všichni tři pak, jak řečeno, proto, že měli býti svědky smrtelného zápasu Kristova v zahradě Gethsemanské. Eliáš, jenž beze smrti byl vzat se země, objevil se nejspíše v těle svém z toho místa, do kterého byl vzat, Mojžíš pak v těle na tu chvíli přijatém, jako se objevují andělé. Apoštolé poznali je nejspíše nikoli z rozmluvy, nýbrž z toho, že celý zjev jejich srovnával se s těmi představami, které si o nich učinili na základě Písma sv. a ústního podání. — Místo „roucho jeho učiněno jest b í l é j a k o s n í h" (t. j. bělostkvoucí), jak jest překládati dle kodexu D (Kembridžského), překladu starolatinského, Vulgaty, syrcur a j., bylo by dle jiných rukopisů, „j a k o s v ě t l o" (ὡς τὸ φῶς). — Oblak světlý, známka viditelně přítomného Boha, zastínil pouze Ježíše, Mojžíše a Eliáše, ne apoštoly; zastínil je tak, že je bylo s ce viděti, ale ne tak jasně jako dříve.

9. Přikázal to jednak proto, že nehledal slávy své a nepřišla ještě doba oslavy jeho člověčenství, jednak proto, že nechtěl ani ostatním apoštolům dáti podnět k závisti, ani rozčilovati lid k bouřím tak velice nakloněný a jen časných výhod od Vykupitele očekávající. Proto právě nevzal s sebou na horu více apoštolů, než kolik bylo třeba, aby děj byl náležitě osvědčen, a i těm, které s sebou vzal, nakázal, aby prozatím o věci pomlčeli.

10. Malachiáš (4, 5-6) předpověděl, že před „velikým dnem Páně" vystoupí Eliáš a bude připravovati na něj jmenovitě obnovením porušeného života rodinného. Mínil však velikým dnem Páně ve smyslu literním příchod jeho k soudu poslednímu. Ale zákoníci nečiníce rozdílu mezi prvním a druhým příchodem Vykupitelovým, učili na základě slov Malachiášových, že před založením království messiášského vystoupí Eliáš a bude jakousi činností d e l š í k němu připravovati. S učením tím však nedovedli apoštolé srovnati k r á t k ý p o b y t a n á h l ý o d c h o d Eliášův, soudíce z předešlého napomenutí Kristova, že království messiášské bude zařízeno co nejdříve. Odtud ona otázka: Proč tedy říkají zákoníci atd.

zali se ho učeníci řkouce: „Proč tedy říkají zákoníci, že prve má při-
jíti Eliáš?“ 11 On pak odpověděl: „Eliáš přijde sice a napraví všecko;
12 ale pravím vám: Eliáš přišel již, ale nepoznali ho, nýbrž učinili mu,
co se jim zlíbilo. Tak i Syn člověka bude trpěti od nich.“ 13 Tu po-
rozuměli učeníci, že jim to pravil o Janu Křtiteli.
14 A když přišli k zástupu, přistoupil k němu člověk jeden a
pad před ním na kolena pravil: „Pane, smiluj se nad synem mým,
neboť jest náměsíčný a zle se trápí; často totiž padá do ohně a
často do vody. 15 I přivedl jsem jej tvým učeníkům, ale nemohli ho
uzdraviti.“ 16 Odpověděv Ježíš řekl: „Ó pokolení nevěřící a převrácené,
dokavad mám býti s vámi? Dokavad vás mám trpěti? Přiveďte mi ho
sem.“ 17 I přikázal mu Ježíš, a duch zlý vyšel od něho; i byl uzdraven
pacholík od té chvíle. 18 Tu přistoupili učeníci k Ježíšovi v soukromí
a řekli: „Proč nemohli jsme my ho vymítnouti?“ 19 A on pravil jim:
„Pro malou víru svou. Vpravdě zajisté pravím vám: Budete-li míti víru
jako zrno hořčičné, řeknete této hoře: ‚Přejdi odtud tamto‘ a přejde,
a nic nebude vám nemožno. 20 Takovýhle rod však nevymítá se leč
modlitbou a postem.“

Pán Ježíš předpovídá po druhé svou smrt, platí daň chrámovou, v. 21—26.

21 Když pak dleli v Galilei řekl jim Ježíš: „Syn člověka bude vydán
v ruce lidské, 22 a zabijí ho, ale třetího dne vstane z mrtvých.“ I za-
rmoutili se velmi.
23 A když přišli do Kafarnaum, přistoupili k Petrovi výběrčí daně
chrámové a řekli: „Což mistr váš neplatí daně chrámové?“ 24 I řekl:

11—12. t. i. Eliáš přijde skutečně, ovšem až před druhým příchodem mým (k soudu poslednímu) a způsobí jakousi všeobecnou nápravu či obnovu mravní, zvláště ve svém národě; v jistém smyslu však (ve smyslu předobrazném) lze říci, že Eliáš již přišel, ne sice v osobě vlastní, nýbrž v osobě Jana Křtitele, pokud totiž Jan jakožto předobraz Eliášův vystoupil v duchu a moci Eliášově a připravoval na můj příchod první.

14—20. Srovn. Mark. 9, 13—28, Luk. 9, 37—43. Syn ten byl hluchoněmý a trápen záchvaty epileptickými (padoucničními), jež se objevovaly zvláště při ubývání neb přibývání měsíce. Stav ten však nebyl nemocí přirozenou, nýbrž, jak patrno z Mark. 9, 16. 24., způsoben duchem zlým.

19. P r o m a l o u v í r u s v o u, tak dle řeckého; dle Vulgaty bylo by „p r o n e v ě r u s v o u“, t. j. pro nedostatek víry pevné, divotvorné.

20. Rozuměl tu víru divotvornou či pevné přesvědčení, že Bůh dá jim překonati i největší překážky a jim pomůže i zázračně, bude-li to ke cti a chvále jeho neb ke spáse lidí. Takovéto víry pevné i nejmenší míra, míní Pán Ježíš, stačí jim, aby dosáhli na Bohu největších dobrodiní.

21—22. Viz Mark. 9, 30—31, Luk. 9, 44—45. Čím více se utužovala víra apoštolů, že jest zaslíbený Vykupitel a Syn Boží, tím více zdálo se jim pravděnepodobno, že by měl kdy umříti. Připomínaliť si jen ona místa prorocká, která mluvila o věčném kralování jeho, a nehleděli k těm, ve kterých ae předpovídalo i jeho utrpení, smrt a z mrtvých vstání. Proto když Kristus oznámil jim, že bude trpěti a zemře, nebrali výroku jeho doslovně, ač nevěděli, co by měli slovy jeho rozuměti. Chtěje tedy Pán Ježíš připraviti je na svou smrt, opětně mluvil k nim na další cestě své po Galilei o tom, co naň čeká v Jerusalemě.

22. Z a r m o u t i l i s e v e l i c e; neboť ačkoli z řečené příčiny ani nyní neporozuměli slovům Páně (9, 31), berouce je ve smyslu obrazném, přece tušili, že jimi předpovídá něco trpkého a životu nebezpečného.

23. Daň chrámovou (na potřeby chrámové) povinen byl platiti každý israelita od 20. roku věku svého. Obnášela půl siklu či dvě drachmy (asi 150—160 halířů); proto v řeckém i latinském textu stojí: zdali platí „dvoudrachmy“. Daň tato nebyla přikázána zákonem. Pouze to přikázal Mojžíš na poušti, aby každý

„Platí.“ A když přišel domů, předešel ho Ježíš otázkou: „Co se ti zdá, Šimone? Od koho berou králové pozemští clo neb daň? Od synů svých či-li od cizích?“ [25] A on řekl: „Od cizích.“ I řekl mu Ježíš: „Synové tedy jsou svobodni. [26] Abychom však jich nepohoršili, jdi k moři a vrhni udici, a tu rybu, která se chytí nejprve, vezmi a otevra ústa její, nalezneš stater; ten vezmi a dej jim za mne i za sebe.“

KAPITOLA 18.

O pokoře, o pohoršení, o bratrském napomenutí a smířlivosti, v. 1—35.

[1] V tu dobu učeníci přistoupili k Ježíšovi a řekli: „Kdo pak jest větší v království nebeském?“ [2] A Ježíš zavolav k sobě dítko, postavil je uprostřed nich a řekl: [3] „Vpravdě pravím vám: „Neobrátíte-li se a nebudete li jako dítky, nevejdete do království nebeského. [4] Kdo se tedy poníží jako dítko toto, ten jest větší v království nebeském. [5] A kdo přijme jedno dítko takové pro jméno mé, mě přijímá.“

[6] „Kdo by však pohoršil jedno z maličkých těchto, kteří ve mne věří, tomu bylo by lépe, aby kámen mlýnský zavěšen byl na hrdlo jeho a on pohroužen byl do hlubokosti mořské.“

---

israelita od 20. roku věku svého zaplatil jednou provždy půl siklu na potřeby svatostánku. Po zajetí pak zavázali se židé ku podnětu Nehemiášovu dobrovolné platiti ročně na potřeby chrámové každý po jedné třetině siklu; později dávka ta byla zvýšena na půl siklu a v době Kristově vyžadovali ji od každého (volného) Israelity (i od těch, kteří žili mimo Palestinu), jak překročil 20. rok svého věku. Platiti měla se před velikonocemi, ale z krajin vzdálenějších mohla se dodati také později, o letnicích neb i o slavnosti stánků. Poněvadž slavnost stánků se již blížila a Pán Ježíš daně té posud nezaplatil, obrátili se v té věci na Petra, buď že se obávali, že Ježíš pokládá se za nepovinna ji platiti, aneb že chtěli ho tak jemně upomenouti, aby zaplatil. Nešli však přímo ke Kristu samému nejspíše proto, že si netroufali pro veliké zázraky, které činil a pro věhlas, který měl; ale šli k Petrovi zajisté proto, že viděli, že požívá u Krista zvláštní důvěry.

24. Řekl tak, ne že by byl kdy viděl Krista platit daň chrámovou, nýbrž, že myslil, že se to samo sebou rozumí, a to tím spíše, poněvadž Pán Ježíš uchyloval se jen tehdy od zavedených obyčejů, když toho žádala nutná potřeba a prospěch jiných. Nepovážil však při tom, že Pán Ježíš, jakožto Syn Boží, není povinen platit onu daň. — Pán Ježíš, chtěje poučiti jej, předešel ho, osloviv jej totiž dříve, než Petr mohl mu věc povědět, a srovnáním se syny královskými ukázal, že jakožto Syn Boží není povinen platit daň chrámovou, směřující k oslavě Boží, podobně jako synové královští neplatí daně svému otci. — Podle řeckého a latinského textu Petr odpověděl slovem „ano“ (ναί, etiam). Přeložili jsme však slovesem „platí“ pro větší jasnost vzhledem k tomu, že otázka byla mu učiněna záporně.

26. Stater, peníz, který platí čtyři drachmy (asi 3 K) a stačil tedy na daň pro dvě osoby.

f) Od 18, 1—20, 16 vyličuje sv. Matouš, kterak Pán Ježíš naváděl apoštoly, jakožto budoucí představené církve, k tomu, aby úřad, sobě svěřený, zastávali řádně, a to aa) tím, že poučoval je u příležitosti jejich sporu o přednost o pokoře, o hříšnosti pohoršení, o bratrském napomínání a o smířlivosti (18, 1—35).

1—5 viz Mark. 9, 32—36. Luk. 9, 46—48.

3. t. j. nebudete-li zase skromní a pokorní, jako jsou dítky, nejen nebudete velicí v království nebeském, ale ani do něho nevejdete.

5. t. j. kdo dítko (neb i takového dospělého, který svým smýšlením, skromností, pokorou dítku se podobá) přijme tím, že mu prokáže nějaký skutek blahovolný, o něho, zvláště o spásu duše jeho péči má, činí skutek tak bohumilý a tak záslužný pro nebe, jakoby mě samého přijal (Krista), jakoby Bohu oběť přinesl.

6—9. viz Mark. 9, 41—47. (Luk. 17, 2—3.)

6. kámen mlýnský (doslovně „žernov osličí“), t. j. svrchní kámen mlýnský, který býval otáčen od oslův a proto žernovem oslicím zván. — Bylo by mu lépe, aby byl utopen, než aby dal pohoršení. Neboť tak ztratil by toliko

7 „Běda světu pro pohoršení! Neboť jest nutno, aby přicházela
pohoršení, ale běda člověku tomu, skrze něhož pohoršení přichází.
8 Pohoršuje-li tě však ruka tvá neb noha tvá, utni ji a vrhni od sebe;
lépe jest tobě vejíti do života bezrukému neb kulhavému, než abys,
maje obě ruce neb obě nohy, uvržen byl do ohně věčného. 9 A po-
horšuje-li tě oko tvé, vylup je a vrhni od sebe; lépe jest tobě jedno-
okému vejíti do života, než abys maje obě oči uvržen byl do pekel-
ného ohně.“
10 „Hleďte, abyste nepohrdali nikým z těchto maličkých: neboť
pravím vám, že andělé jejich v nebi stále patří na tvář Otce mého,
jenž jest v nebesích. 11 Přišelť Syn člověka, aby spasil, co zahynulo.
12 Co se vám zdá? Kdyby měl někdo sto ovec a zabloudila by jedna
z nich, zda nenechá devadesáti devíti na horách a nejde hledati té,
která zabloudila? 13 A podaří-li se mu ji nalézti, vpravdě pravím vám,
že se raduje nad ní více, než nad devadesáti devíti, které nezabloudily.
14 Tak také není vůle Otce vašeho, jenž jest v nebesích, aby zahynul
jeden z těchto maličkých.“
15 „Zhřešil-li pak (proti tobě) bratr tvůj, jdi a pokárej ho mezi
sebou a jím samým. Poslechne-li tě, získal jsi bratra svého; 16 pakli
neposlechne, přiber si ještě jednoho neb dva, aby ústy dvou neb tří
svědků každá věc byla zjištěna. 17 Nebude-li jich dbáti, pověz církvi;
neposlechne-li však ani církve, budiž tobě jako pohan a celník.

život časný, dávaje však pohoršení, páše těžký hřích a vydává se v nebezpečenství, že ztratí život věčný, neučiní-li totiž včas pokání a daného pohoršení nenapraví.

7. Aby přicházela pohoršení, jest nutno, ale nikoli nutností naprostou, nýbrž pouze vzhledem ku porušenosti lidské přirozenosti a ke zlobě mnohých lidí. Bůh připouští pohoršení podobně jako i jiné hříchy, poněvadž, dav člověku svobodu, nechce mu ji bráti ani tehdy, když ji zneužívá, a poněvadž nechce spravedlivým bráti příležitost osvědčiti a vytříbiti ctnost svou a tím i rozmnožil své zásluhy.

8—9. viz 5, 29—30. pozn. Jest zřejmo, že Pán Ježíš nemíní to doslovně; vždyť údy těla nejsou pramenem, nýbrž nástrojem hříchu; pramenem hříchu jest zlá žádostivost, a ta zůstává, i kdyby se údy uťaly. Nemíní tedy říci, že by člověk měl odejmouti si ten onen úd, kdyby ho pohoršoval, nýbrž učí, jak nutno varovati se všeho, co pohoršuje.

10. abyste nepohrdali, tím totiž, že byste je zanedbávali (myslíce, že na nich nezáleží) a tak zavinili jejich zkázu. V dalším udává tři důvody, proč nemají pohrdati dítkami řečeným způsobem: a) poněvadž Bůh sám uznal je za hodné, aby je svěřil péči duchů nebeských, kteří stále na něho patří či v nejužším a na výsost oblažujícím spojení s ním jsou; b) poněvadž Kristus přišel na svět ku spáse všech lidí a c) poněvadž Bůh nechce, aby kdo zahynul. Kdo tedy, zanedbávaje dítek, zaviňuje jejich zkázu, odporuje přímo i vůli Boží i účelu, pro který Kristus přišel na svět.

11. viz Luk. 19, 10.

12—13. viz Luk. 15, 4—10.

15—18. Učí, že jest třeba nejen chrániti se před pohoršováním osob nevinných a bezúhonných, nýbrž i starati se o nápravu těch, kteří pochybili, a to zejména bratrským napomínáním a pokáráním, kterým člověk veden láskou domlouvá bližnímu, aby zamýšleného hříchu se nedopouštěl aneb ze spáchaného hříchu činil pokání.

15. získal jsi bratra svého, totiž ku spáse.

16. aby . . . každá věc byla zjištěna (na jisto postavena) a tedy, aby člověk ten, vida, že několik osob vytýká mu chyby, tím spíše uvěřil a uznal, že chybil, a chtěl se polepšiti.

17. Pověz církvi ovšem, jak rozumí se samo sebou, ne při každé maličkosti, nýbrž když běží o veliké prohřešení se, kterým dává se zároveň pohoršení jiným. Jako pohan a celník, t. j. jako člověk k církvi nepatřící, z církve vyloučený. Má zajisté církev právo i moc vylučovati ze svého středu

18 Vpravdě pravím vám: Cokoli svážete na zemi, bude svázáno na nebi.
a cokoli rozvážete na zemi, bude rozvázáno i na nebi. 19 Opět pravím
vám: Sjednotí-li se dva z vás na zemi o kterékoli věci, za kterou by
prosili, stane se jim to od Otce mého, jenž jest v nebesích. 20 Neboť
kde jsou dva neb tři shromážděni ve jméno mé, tam jsem já mezi nimi."
21 Tu přistoupil k němu Petr a řekl: „Pane, kolikrát mám odpu-
stiti bratru svému, když zhřeší proti mně? Až do sedmikráte?" 22 Dí
jemu Ježíš: „Nepravím tobě ‚až do sedmikráte', nýbrž až do sedm-
desátisedmkrát. 23 Proto podobno jest království nebeské králi, který
chtěl počet klásti se služebníky svými. 24 A když počal počet klásti,
přivedli mu jednoho, který mu byl dlužen deset tisíc hřiven. 25 Když
pak neměl čím zaplatit, rozkázal jej pán jeho prodati, též manželku
jeho i dítky a všecko, co měl a zaplatit. 26 Pad tedy služebník ten
před ním, prosil ho řka: ‚Poshověj mi, a všecko zaplatím tobě.' 27 I sli-
toval se pán nad služebníkem oním, propustil ho a dluh mu od-
pustil. 28 Vyšed pak služebník ten, nalezl jednoho ze svých spolu-
služebníků, který mu byl dlužen sto denárů, i uchopil ho a rdousil ho
řka: ‚Zaplať, co's dlužen.' 29 Pad tedy spoluslužebník jeho před ním,
prosil ho řka: ‚Poshověj mi, a všecko zaplatím tobě.' 30 Ale on nechtěl,
nýbrž odešed, dal jej do žaláře, až by zaplatil dluh. 31 Uzřevše pak
spoluslužebníci jeho, co se událo, zarmoutili se velmi a přišedše, po-
věděli pánu svému všechno, co se stalo. 32 Tu povolal ho pán jeho a
řekl jemu: ‚Služebníku nešlechetný, všechen dluh odpustil jsem tobě,
poněvadž jsi mě prosil: 33 neměl jsi tedy také ty slitovati se nad
spoluslužebníkem svým, jako i já slitoval jsem se nad tebou?' 34 I roz-
hněval se pán jeho a dal jej mučitelům, dokud by nezaplatil všeho
dluhu. 35 Tak i Otec můj nebeský učiní vám, jestli neodpustíte jeden-
každý bratru svému ze srdcí svých."

údy neposlušné a zatvrzelé. Právo a moc tu dává jí Kristus sám právě ve v. 18. Cokoli svážete atd.

18. Zákonodárnou a výkonnou moc, kterou v 16, 19. dal Petru a skrze něho i nástupcům jeho (papežům) o sobě, a která obsahuje v sobě též moc neposlušné a zatvrzelé údy z církve vyobcovati, dává nyní též sboru apoštolskému, spojenému s Petrem a tím i nástupcům jejich či veškerenstvu biskupů, spojenému s papežem.

20. Ve jméno mé, t. j. k tomu cíli, kterého Pán Ježíš žádá jako Vykupitel, či k tomu, co směřuje ke cti a chvále Boží a ke spáse duší. Jsem uprostřed nich, a to nejen svou mocí, nýbrž i zvláštní milostí, kterou bych myšlení i prosby i srdce jejich pořádal a tak za ně se přimlouval.

21. S příkazem dávati bratrské napomenutí v případě, že by bližní zhřešil neb hřích spáchati obmýšlel, souvisí úzce povinnost odpouštěti těm, kteří nám ublížili. Když tedy Pán Ježíš mluvil o bratrském napomenutí, Petr vzpomenul si na ni a přál si býti o ní poučen, jmenovitě o tom, kolikrát jest povinen odpustiti bližnímu urážku. Zákoníci židovští tvrdili, že dlužno odpouštěti do třetice. Ale Petr, znaje Kristovu dobrotivost, dobře cítil, že tak malý počet nestačí; myslil však, že dosti bude, udá-li počet více než dvojnásobný. Pán Ježíš řekl: „Do sedmdesáti sedmkrát", a tak udal počet veliký, aby naznačil, že máme býti hotovi odpouštěti vždycky. Aby pak vyložil, jak spravedlivý jest ten požadavek, ukázal v podobenství o nemilosrdném služebníku (v. 23—35), jak malá jest urážka, kterou nám činí bližní, proti té, kterou my činíme hříchem Bohu, a jak proto spravedlivo, aby člověk odpouštěl každou urážku, jemu učiněnou, chce-li, aby Bůh odpustil jemu hříchy.

24. deset tisíc hřiven = asi 40 millionů korun.

28. sto denárů = asi 75—80 korun.

35. Slovy těmi nemíní říci, že by Bůh, odpustiv někomu vinu, později přece pro ni trestal, jako pán z podobenství vyžadoval dluh přes to, že jej dříve odpustil, nýbrž že člověk svou tvrdostí k bližnímu dopouští se takové nevděč-

KAPITOLA 19.

Nerozlučitelnost stavu manželského, přednost stavu panického, v. 1—12

[1] Když Ježíš dokonal tyto řeči, odebral se z Galilee a přišel
do končin judských Zajordánskem. [2] I šli za ním mnozí zástupové,
a uzdravil je tam. [3] Tu přistoupili k němu fariseové a pokoušeli ho,
řkouce: „Jest dovoleno člověku propustiti manželku svou z příčiny
kterékoliv?“ [4] On pak odpověděl jim: „Což jste nečetli, že ten, který
stvořil člověka, na počátku mužem a ženou je učinil a řekl: [5] ‚Proto
opustí člověk otce svého i matku svou a přidrží se manželky své a ti
dva budou tělem jedním?‘ [6] Nejsou tedy již dva, nýbrž jedno tělo.

---

nosti k Bohu a uvaluje tím na sebe novou vinu tak velikou, že vyrovná se té, která mu byla dříve odpuštěna.

Od 19, 1—20, 16. vyličuje sv. Matouš, kterak Pán Ježíš naváděl apoštoly k řádnému zastávání úřadu jejich bb) tím, že na své cestě Zajordánskem nabádal je za různých příležitostí k životu dokonalému, tu upozorňováním jich na přednost stavu panického před manželstvím, jež byl právě prohlásil za nerozlučitelné (v. 1—12), tam poukazováním na bohumilost dětinné prostomyslnosti a na záslužnost dobrovolné chudoby a každé oběti, kterou kdo z lásky ke Kristu přináší (v. 13—30), jakož i poučením, že blaženost věčná nezáleží pouze na přičinění člověka, nýbrž i a to předem na milosti Boží (20, 1—16). Všecky věci ty staly se v Pereı (Zajordansku) na poslední cestě Kristově do Jerusalema as půl roku po těch věcech, které se vypravují ve dvou kapitolách předešlých. Sv. Matouš (podobně jako i sv. Marek) pomíjí tedy mlčením onu činnost Kristovu as pololetou, kterou jevil od slavnosti stánku (v třetím roce veřejného života svého) včetně až asi do konce února, kdy se vydal posledně na cestu do Jerusalema, zejména pomlčuje o jeho cestě na slavnost stánků (Jan 7, 2—13; Luk. 9, 51—10, 42), o jeho činnosti o slavnosti stánků v Jerusalemě (Jan 7, 14—10, 21), v Judsku od slavnosti stánku do slavnosti posvěcení chrámu (Luk. 11, 1—13, 21), v Jerusalemě o slavnosti posvěcení chrámu (Luk. 11. 22; Jan. 10, 22—39), v Perei (Jan 10, 40—42; Luk. 13, 23 — 17, 10) o jeho cestě do Betanie, vzkříšení Lazara a odchodu do Efremu (Jan 11, 1—54) a odtud Samarskem a Galileí do Zajordanska (Peree) na poslední cestu do Jerusalema (Luk. 17, 11—18, 14).

3—6. Jak řečeno při 5, 31—32, v Starém zákoně dovolil Bůh v jistých případech rozloučiti svazek manželský. V době Kristově učili však někteří (škola Hillelova), že dovoleno rozloučiti jej z příčin nepatrných, na př. i když žena spálí muži jídlo (ano, jako kolem r. 100 po Kr. učil rabbi Akiba, i když jiná zalíbila se mu více), jiní (škola Sammaiova) pak tvrdili, že dovoleno to pouze tehdy, když by žena dopustila se skutku nepočestného. Vzhledem k těmto různým náhledům předložili fariseové řečenou otázku Pánu Ježíši myslíce, že na jedné straně narazí zcela jistě, ať odpoví ve smyslu volnějším aneb přísnějším, a jestli odpoví ve smyslu přísnějším, jak as očekávali, že narazí i u Heroda Antipy, který propustil řádnou manželkou svou. Ale Pán Ježíš nevmísil se do sporu stran, nýbrž poukázav na vůli Boží, projevenou při stvoření prvních manželů, Adama a Evy, prohlásil manželství za nerozlučitelné způsobem tímto: Jak stojí v Písmě, Bůh stvořil na počátku dvoje pohlaví navzájem se doplňující a k sobě nutně patřící. Tím dal na jevo svou vůli, aby muž a žena v manželství spojovali se nerozlučně, manželství tedy aby bylo svazkem nerozlučným. Vůli tu projevil také zřejmě, když ústy Adamovými pravil: P r o t o o p u s t í č l o v ě k o t c e i m a t k u s v o u a p ř i d r ž í s e m a n ž e l k y s v é, atd. prohlásiv tak, že v manželství jest páska mezi mužem a ženou tak těsná a tak silná, že uvolňuje i onu pásku přirozenou, která poutá dítky k rodičům, a že, ač muž a žena jsou dvě osoby, stávají se v manželství jako jedním tělem, jedním organismem, jedním ústrojím — Slova „P r o t o o p u s t í č l o v ě k“ atd. řekl sice Adam, když po prvé spatřil Evu. Poněvadž však ř je řekl nikoli sám ze sebe ani o sobě (neboť nemaje žádných rodičův, o sobě íci je nemohl), nýbrž z v n u k n u t í B o ž í h o a jako prorok o svých potomcích, Pán Ježíš praví, že je řekl Bůh. Slovo „p r o t o“ ve v. 5. v ústech Adamových vztahuje se k tomu, že tělo Evino bylo učiněno z těla (žebra) Adamova (Mojž. 2. 23), tedy ve smyslu tomto: Poněvadž žena podle těla svého vzata jest z muže a tedy původně s ním byla tělo jedno, p r o t o opustí člověk atd. t. j. proto jest tak těsná páska mezi mužem a ženou v manželství,

Nuže, co Bůh spojil, člověk nerozlučuj." [7] Řekli jemu: „Proč tedy přikázal Mojžíš dáti lístek zápudný a propustiti?" [8] Dí jim: „Pro tvrdost srdce vašeho dopustil vám Mojžíš propouštěti manželky vaše, ale s počátku nebylo tak. [9] Pravím však vám: Kdo propustí manželku svou leč pro smilství a pojme jinou, cizoloží, a kdo pojme propuštěnou, cizoloží." [10] Řkou jemu učeníci jeho: „Takový-li jest poměr mezi mužem a ženou, není dobře ženiti se." [11] On pak řekl jim: „Ne všichni chápají slova toho, nýbrž ti, jimž jest dáno. [12] Jsouť panicové, kteří se tak narodili z matky, a jsou panicové, kteří učiněni jsou jimi od lidí, a jsou panicové, kteří sami oddali se panictví pro království nebeské. Kdo může chápati, chápej."

Pán Ježíš žehná dítkám a doporučuje dobrovolnou chudobu, v. 13—30.

[13] Tehdy podali mu dítky, aby na ně vložil ruce a se pomodlil; učeníci však domlouvali jim, [14] ale Ježíš řekl jim: „Nechte dítek a nebraňte jim přijíti ke mně; neboť takových jest království nebeské." [15] A vloživ na ně ruce, odešel odtud.

[16] Tu přistoupil k němu kdosi a řekl: „Mistře dobrý, co dobrého

---

že překoná a uvolňuje i přirozenou pásku mezi dítkami a rodiči. V ústech Kristových však na tomto místě vztahují se ke stvoření dvého pohlaví připomenutého ve v. 4., tedy v tomto od předešlého neodlišného smyslu: Poněvadž Bůh lidi, kteří původně byli jedno, rozdělil na počátku ve dvoje pohlaví na sobě závislé, k sobě patřící a se navzájem doplňující, proto opustí člověk atd. — V kterém smyslu jsou muž a žena v manželství tělo jedno, o tom se mínění rozcházejí, Jedni rozumějí to o spojení duchovním, o vzájemné lásce mezi mužem a ženou, jiní o spojení tělesném, na něž v manželství oba mají právo vzájemné, jiní nejsprávněji o spojení duchovním i tělesném, ale o duchovním na prvním místě. — „Ten, který stvořil člověka" tak podle Vulgaty; podle řeck. textu, v němž slova „člověka" není, bylo by: „že Stvořitel na počátku atd."

7. Jak řečeno svrchu, z některých příčin bylo u Židů lze svazek manželský rozloučiti, ale stalo-li se tak, byl manžel povinen propuštěné manželce dáti list propustný či rozlučovací (srv. Mojž. 24, 1.)

8. Pro tvrdost srdce vašeho t. j. proto, aby někdo maje něco proti své manželce, proti ní nezanevřel, jí netrýznil a snad i neusmrtil, moha svazek s ní zrušiti. Byla to tedy jen jakási dispens od zákona obecného, kterou Bůh dal židům pro onu nedokonalost, která byla před dokonaným vykoupením. Když však Kristus přišed, vykoupení objektivní dokonal a zasloužil milost, aby člověk mohl spěti k dokonalosti, přestala příčina k oné dispensi a proto i dispens sama, a nerozlučitelnost manželství opět obnovena.

9. Slov „leč pro smilství" některé rukopisy řecké nemají, jiné kladou po nich slova „uvádí ji v cizoložství", a vynechávají slova „a pojme jinou". Viz Mark. 10, 2—12, (Luk. 16, 18.)

10. Slovy „není dobře ženiti se", vyslovili apoštolé ovšem nevědomky pravdu, že stav panický jest přednější než manželský; Pán Ježíš schválil proto odpověď jejich, ale připojil, že každý není s to, aby panictví ustavičně zachoval, nýbrž jen ten, kdo má dar zdrželivosti tedy s milostí Boží.

12. Panicové ze života matky, t. j. ti, kteří pro nějakou chybu přirozenou jsou neschopní k uzavření sňatku manželského; panicové učinění od lidí, t. j. kteří jsou od lidí donuceni žíti v bezženství (eunuchové), panicové, kteří se sami oddali panictví pro království Boží, t. j. ti, kteří z lásky k Bohu zachovají dobrovolně ustavičné panictví, aby rozmnožili své zásluhy pro nebe.

13. Věděli zajisté, že Pán Ježíš uzdravil mnoho nemocných vzkládáním rukou, i měli proto pevnou naději, že dítky jejich budou ochráněny od zlého, vloží-li On na ně ruce a požehná jim. Učeníci však uzřevše to domlouvali těm, kteří je přinášeli; neboť myslili, že přicházejí Kristu v nevhod. (Viz Mark. 10, 13—16. Luk. 18, 15—17.)

14. Takových jest království nebeské; srov. 18, 3—5.

16—30 viz Mark. 10, 17—31. Luk. 18, 18—30.

16. t. j. který skutek dobrý mám zvláště činiti, abych došel života věčného? Myslilť, jako i mnozí jiní židé, že jest jisté dobro, které jsouc vykonáno, zvláště zabezpečuje život věčně blažený.

mám činiti, abych obdržel život věčný?" [17] On pak řekl jemu: „Co se mě ptáš o dobrém? Jediný jest dobrý, (Bůh). Chceš-li však vejíti do života, zachovávej přikázání." [18] Dí jemu: „Která?" A Ježíš řekl: „Nezabiješ, nezcizoložíš, nepokradeš, nepromluvíš křivého svědectví, [19] cti otce svého i matku svou a milovati budeš bližního svého jako sebe samého." [20] Dí jemu mládenec: „To všecko zachovával jsem od svého mládí. Čeho se mi ještě nedostává?" [21] Řekl mu Ježíš: „Chceš-li dokonalý býti, jdi, prodej co máš a dej chudým, a budeš míti poklad v nebi; a pojď a následuj mne." [22] Uslyšev mládenec slova ta, odešel smuten, neboť měl mnoho statků. [23] Ježíš pak řekl učeníkům svým: „Vpravdě pravím vám: Boháč vejde těžko do království nebeského. [24] A opět

---

17. Pán Ježíš chtěje ho vyvésti z bludu, navázal svou odpověď na jeho vlastní slova v tomto smyslu: Proč ty, maje mě za pouhého člověka, ptáš se mè o dobrém? (Jest otázka ta zbytečná). Neboť naprosto dobrý jest pouze jeden, a proto též jediné toliko dobro naprosté, totiž Bůh. Činnost lidská jest proto potud dobrá, pokud se s tímto jedním dobrem naprostým, s vůlí Boží srovnává; potud však jest zlá, pokud jí odporuje. Vůli svou však projevil Bůh v přikázáních. Chceš-li tedy, aby skutky tvé byly dobré, ktěré by ti pojistily život věčně blažený, zachovávej přikázání Boží. Zachovávání přikázání jest tedy podmínkou k dosažení života věčného. Slova „Bůh" v řeckém textě není.

18. Jmenoval tak jen na příklad některá přikázání daná na Sinaji, aby jej upozornil na přikázání Boží vůbec a poučil, že dojde jistě života věčného, bude-li zachovávati vůli Boží projevenou v přikázáních.

20. Mládenec t. j. mladý muž. Dle Luk. 18, 18. byl náčelníkem, t. j. buď představeným synagogy neb přísedícím některého soudu židovského. Pravě, že to všecko zachovával od svého mládí, mluvil pravdu; neboť dle Mark. 10, 21 po těch slovech Pán Ježíš pohleděl naň laskavě, a to nebyl by učinil, kdyby byl muž ten mu lhal. — Čeho se mi ještě nedostává, totiž k tomu, abych byl dokonalý.

21. Chceš-li dokonalým býti atd. Radil mu tak (ale nepřikazoval) dobrovolnou chudobu jakožto prostředek k dosažení vyšší dokonalosti a větší odměny v životě věčném.

22. Odešel smuten, neboť uznával sice, že rada Kristova jest dobrá, ale neměl tolik síly mravní, aby se svých statků zřekl.

23—24. Slovy těmi ovšem nepravil Pán Ježíš, že by boháči nemohli býti spaseni vůbec, nýbrž použiv běžného přísloví o velbloudu tvrdil, že nesnadno přicházejí k spasení ti, kteří v penize doufají (Mark. 10, 24) či měrou nezřízenou se jim oddávají, a to proto, poněvadž lidé takoví dají se snadno svésti, aby jich buď nedovoleným způsobem dobývali neb k věcem nepravým zneužívali. — Poněvadž v těch slovech jest nadsázka tak veliká, že se zdá, jakoby jimi Pán Ježíš prohlašoval, že boháčům jest vůbec nemožno dojíti spásy, podkládali někteří exegeté, a to již sv. Cyrill Alex. († 444), slovu κάμηλος (kamelos = velbloud) na tomto místě význam lana (lodního), vykládajíce takto: Jako jest ne sice nemožno, přece však velmi těžko provléknouti lano uchem jehelním, (tak totiž, že by se rozpletlo ve vlákna, každé vlákno zvlášť uchem jehelním se provléklo a potom všecka zase v lano spletena byla), tak jest také ne sice nemožno, ale přece velmi těžko boháči dojíti spásy. Ačkoli však také při tomto výkladě uznává se správně, že Pán Ježíš onou výpovědí neprohlásil spásu pro boháče za nemožnou, nýbrž jen za těžko dosažitelnou, nelze s ním přece souhlasiti. Neboť v hebrejštině výraz gamal = velbloud, neznamená, pokud lze dokázati, nikde v hebrejské literatuře lana. I není proto pravděpodobno, že by ho v tom významu užil Pán Ježíš. V arabštině vyskytá se sice vedle výrazu džaml (n. džmel = velbloud) také výraz džamal, jenž značí lano, a dosud prý nazývají lano kamilon, avšak, jak upozorňuje Theod. Zahn, jest pravděnepodobno, že by byl Pán Ježíš tohoto slova užil, a kdyby to byl učinil, ještě více pravděnepodobno, že by všichni synoptikové (Matouš, Marek, Lukáš) byli je přijali do textu v téže formě řecké (s koncovkou os) nijak nenaznačivše ani, že to jest slovo cizí, ani který význam má. Jiní čtou místo kamelos (velbloud) κάμιλος (kamilos = lano), držíce se v ostatních věcech téhož výkladu. Avšak slovo to nevyskytá se v žádném rukopise starším, nýbrž jen v několika minuskulích, jest tedy nepravé, nepůvodní Jiní rozumějí uchem

pravím vám: Snáze jest velbloudu projíti uchem jehelním, než boháči
vejíti do království nebeského." [25] Uslyševše to učeníci, divili se velmi
říkouce: „I kdo tedy může býti spasen?" [26] Ježíš však pohleděv na ně,
řekl jim: „U lidí jest to nemožné, ale u Boha všecko jest možné."
[27] Tu odpověděl mu Petr: „Hle, my jsme opustili všecko a následovali
jsme tebe; čeho se nám tedy za to dostane?" [28] Ježíš pak řekl jim:
„Vpravdě pravím, že vy, kteří jste mne následovali, při znovuzrození,
kdy Syn člověka zasedne na slavné stolici své, seděti budete i vy na
dvanácti stolicích, soudíce dvanáct pokolení israelských. [29] A každý,
kdo opustí dům neb bratry neb sestry neb otce neb matku neb manželku
neb dítky neb pole pro jméno mé, stokrát více vezme a život
věčný v dědictví dostane. [30] Mnozí pak první budou posledními a poslední
prvními."

---

jehelním úzký průsek skalní, neb nízkou a úzkou branku, neb nízké dveře při dobytčí ohradě, neb poleno v takových dveřích v jisté výši napříč položené, aby dobytek nevyšel, tvrdíce, že na východě řečené předměty mnohdy uchem jehelním se nazývají, a podkládajíce slovům Kristovým smysl, že jako jest ne sice nemožno, přece však velmi obtížno velbloudu takovým průsmykem neb takovou brankou neb dveřmi tak úzkými neb dveřmi takovým polenem příčným opatřenými se provléknouti, tak také jest ne sice nemožno, ale přec velmi těžko boháči dojíti spásy. Avšak ačkoliv ani z těchto výkladů žádný zcela správně nepojímá slov Kristových tak, jakoby spásu boháčovu prohlašoval za nemožnou, nýbrž jen za těžkou, nelze přece právem ani z nich se žádným souhlasiti. Neboť v židovské a v křesťanské starobylosti neshledává se ani známky toho, že by také tehdy byli ony předměty tak nazývali neb slova Páně tak pojímali. Častěji však užívali židé výrazu slon příslovečně, o věcech velikých neb těžkých, obtížných, v koránu pak v suře 7. přichází v tom smyslu výraz velbloud (praví se tam o jistých lidech, že nevejdou do ráje, dokud velbloud neprojde uchem jehelním). Ano Pán Ježíš sám v Mat. 23, 2 užívá tak slova velbloud pravě o fariseích, že cedí komára a polykají veblouda. I jest tedy zcela odůvodněno vykládati také na tomto místě výrok Kristův příslovečně ve smyslu svrchu (na počátku poznámky) řečeném.

25. t. j. I kdo může býti spasen, ježto, jak učí zkušenost, každý člověk lne více méně ke statkům pozemským?

26. t. j. pouze svými silami nemůže člověk dojíti blaha věčného, ale ovšem s pomocí Boží.

28. Při znovuzrození, t. j. při vzkříšení. Pán Ježíš naráží as na Is. 65, 17; 66, 22., kde podobně jako v. Petr. 3, 13; Apok. 21, 1. předpovídá se nové nebe a nová země či obnova veškeré přírody. Poněvadž však obnova ta počne se vzkříšením z mrtvých, vykládají mnozí výraz ten o vzkříšení, a to zajisté správně, poněvadž hned na to jest řeč o soudě, který nastane hned po vzkříšení, a poněvadž vzkříšení to bude jakýmsi novým zrozením k životu lepšímu. — Pán Ježíš slibuje tu apoštolům jakousi zvláštní, a to autoritativní a s mocí spojenou účast při posledním soudě, ač nelze říci určitě, v čem ta účast bude záležeti. Slibuje ji apoštolům jako sboru těch, kteří byli ustanoveni, aby byli svědky vzkříšení Kristova a zakladateli církve. V počet dvanáct tedy, jímž míní sbor apoštolský, ani nezahrnuje Jidáše, ani nevylučuje z něho Pavla. Dvanácti pokoleními pak nemíní pouze židů, nýbrž israelity v duchovním smyslu slova, t. j. všechny věřící.

29. t. j. kdo z lásky ke Kristu (aby mu tím horlivěji mohl sloužiti) opustí nějakou věc neb osobu milou, řádem ovšem dovoleným (vyhověv totiž ustanoveným podmínkám), obdrží za to již tu na zemi stokrát více, t. j. odměnu mnohonásobnou, jako jest pokoj svědomí, útěcha duševní, naděje života věčného a jiné milosti, jichž lze v církvi dojíti a jež pomáhajíce k dosažení života věčného mají větší cenu než statky pozemské; mimo to bude-li mu skutečně sloužiti s takovou oddaností až do smrti, obdrží život věčně blažený.

30. podle toho totiž, jaké kdo obdrží milosti a jak horlivě jich užívá a s nimi spolupůsobí.

KAPITOLA 20.

Podobenství o dělnících na vinici najatých, v. 1—16.

1 „Podobno jest totiž království nebeské hospodáři, který vyšel na
úsvitě, aby najal dělníky na vinici svou. 2 Smluviv pak s dělníky denár
na den, poslal je na vinici svou. 3 A vyšed okolo třetí hodiny, uzřel
jiné, ani stojí na trhu zahálejíce. 4 I řekl jim: ‚Jděte i vy na vinici
mou, a co bude spravedlivo, dám vám.‘ 5 A šli. Opět však vyšel o šesté
i deváté hodině, a učinil taktéž. 6 Ale vyšed o hodině jedenácté, nalezl
jiné, ani stojí. I řekl jim: ‚Proč tu stojíte, celý den zahálejíce?‘ 7 Řkou
jemu: ‚Nikdo nás nenajal.‘ Dí jim: ‚Jděte i vy na vinici mou.‘ 8 A když
byl večer, řekl pán vinice svému správci: ‚Zavolej dělníky a dej jim
mzdu, počna od posledních až do prvních.‘ 9 Přišedše tedy ti, kteří
nastoupili o jedenácté hodině, obdrželi každý po jednom denáru. 10 Při-
šedše pak i první, domnívali se, že obdrží více; dostali však i oni
po jednom denáru. 11 A dostavše, reptali proti hospodáři 12 řkouce:
‚Tito poslední pracovali jedinou hodinu, a rovnými učinil jsi je nám,
kteří jsme nesli břímě dne i horko.‘ 13 Ale on odpověděv jednomu
z nich pravil: ‚Příteli, nečiním tobě křivdy; zdali nesmluvil jsi se mnou
jednoho denáru? 14 Vezmi, co jest tvoje, a odejdi. Chci však také
tomuto poslednímu dáti jako i tobě. 15 Aneb snad nesmím učiniti (se

---

20, 1. Podobenstvím tímto vykládá poslední verš kapitoly předešlé, proto praví: podobno jest t o t i ž . . .

2. denár, as 75—80 haléřů, byl obyčejnou mzdou denní.

3—16. Hodiny počítají se od východu slunce; jest tedy hodina třetí naše devátá, hodina šestá naše dvanáctá v poledne, hodina 9. a 11. naše 3. a 5. od poledne. O reptání některých dělníků mluví v podobenství jen proto, aby hospodář měl příležitost dáti vysvětlující odpověď, nikoli však nemíní tím říci, že by v nebi nebyli někteří spokojeni se svou odměnou a záviděli jiným. Hospodářem rozumí Boha, jenž v různých dobách volá národy i jednotlivce do církve a k tomu, aby konali jeho vůli; vinicí rozumí církev, trhem svět; denními hodinami, pokud se týká lidstva vůbec, rozumí různá období časová, v nichž ten onen národ neb jednotlivec povolán jest do církve; pokud se týká jednotlivců, rozumí jimi různé doby života, ve kterých kdo do církve vstoupí neb ze hříchů se kaje a službě Boží opravdu se oddá, zda již jako dítko po narození (na úsvitě), nebo jako jinoch (3. hod.), neb jako muž dospělý (6. hod.) neb ve věku pokročilém (9. hod.), neb teprve ve vysokém stáří jsa již nad hrobem (11. hod.); večerem rozumí pro veškeré lidstvo konec světa, pro jednotlivce konec života, smrt; denárem blaženost věčnou, která ač objektivně jest různa, subjektivně přece jest táž, to jest největší, ježto každý obdrží nejvyšší stupeň blaženosti, který vzhledem ke svým zásluhám bude moci snésti. Ač dělníci pracovali nestejně dlouho, obdrželi přece každý mzdu stejnou; podobně jest ve službě na vinici Páně, ve službě Boží. Petr na př. uvěřil v Krista a přidržel se ho dříve než lotr na kříži, a přece přišel do nebe později než lotr; někdo slouží Bohu věrně od svého mládí, jiný oddá se mu teprve nad hrobem, a přece, vytrvá-li pak v milosti Boží do smrti obdrží blaženost věčnou podobně jako onen. Učí tedy Pán Ježíš podobenstvím tímto, že věčná odměna nezáleží pouze na přičinění člověka ani na době, kterou kdo působí ve službě Boží, nýbrž též, a to předem na milosti Boží, která svobodným činům člověka dodává nadpřirozené ceny, tu větší, tam menší, dle toho, zda větší neb menší měrou byla komu udělena. Zároveň ukazuje podobenstvím oním, kterak možno, aby člověk v kratším čase zjednal sobě tytéž, ano větší ještě zásluhy pro nebe, než jiný v čase delším, tak totiž, že obdařen jsa hojnější milosti Boží, působí s větším zápalem vnitřním, který roznítila v něm milost Boží.

15. Slov „se svým“ v latinském textě není. V řeckém textě stojí 'εν 'εμοῖς (en emojs), jež lze přeložiti buď s e s v ý m t. jměním, se svými penězi, neb „v e s v ý c h v ě c e c h“. Smysl však zůstává celkem stejný, ať se přeloží tak neb onak.

svým) co chci? Či oko tvé jest zlé, že já dobrý jsem?‘ 16 Tak budou
poslední prvními a první posledními; neboť mnoho jest povolaných,
ale málo vyvolených.“

Pán Ježíš předpovídá po třetí své umučení a doporučuje pokoru, v. 17—28.

17 A když Ježíš se ubíral do Jerusalema, pojal dvanáct učeníků
v soukromí a řekl jim na cestě: 18 „Hle, béřeme se do Jerusalema, a Syn
člověka bude vydán velekněžím a zákoníkům, a ti odsoudí ho na smrt
19 a vydají ho pohanům, aby se mu posmívali, jej bičovali a ukřižovali; ale třetího dne vstane z mrtvých.“

20 Tu přistoupila k němu matka synů Zebedeových se svými syny
a klanějíc se mu, prosila ho za něco. 21 On pak jí řekl: „Co chceš?“
Dí jemu: „Řekni, aby tito dva synové moji seděli v tvém království
jeden na pravici a jeden na levici tvé.“ 22 Ale Ježíš odpověděl: „Nevíte,
zač prosíte. Můžete píti kalich, který já budu píti?“ Řkou jemu: „Můžeme.“ 23 Dí jim: „Kalich můj sice píti budete, seděti však na pravici neb
na levici mé není mojí věcí dáti (vám), nýbrž těm, jimž připraveno jest od
Otce mého.“ 24 A uslyševše to deset ostatních, rozmrzeli se na ty dva
bratry. 25 Ale Ježíš zavolav je k sobě řekl: „Víte, že knížata národů
panují nad nimi a velmoži provádějí moc svou nad nimi. 26 Tak
nebuď mezi vámi, nýbrž kdo chce státi se mezi vámi větším, buď slu-

---

16. t. j. proto mnozí první budou poslední a poslední první, poněvadž mnoho sice jest těch, kteří povoláni jsouce ke službě Boží udělením obyčejných milostí Božích, s nimi dle sil svých nepůsobí, málo však jest těch, kteří byli vyvoleni, aby obdrželi milosti mimoobyčejné a s nimi podle sil působí.

17—19. viz Mark. 10, 32—34. Luk. 18, 31—34.

20—28. viz Mark. 10, 35—45.

20. Poslední slova o zmrtvýchvstání (20, 19.) vykládali si synové Zebedeovi, Jan a Jakub, v ten rozum, že Pán založí již království messiášské, a poněvadž představovali si je jako království pozemské, žádali ho ústy matky své Salome, aby jim dal nejpřednější místa ve svém království. Báli se as, aby před nimi nebyla dána přednost Petrovi, který byl s ním na hoře při proměnění Páně, a za něhož Pán Ježíš zaplatil daň chrámovou. Salome nemajíc odvahy vyjádřiti prosbu jejich hned zjevně, žádala nejprve jen za něco. („Prosím tě, udělej mi něco.“) Ostatní apoštolé horšili se nad oněmi bratry, neboť přáli si sami míst předních.

22. t. j. nejste si toho vědomi, zač žádáte. Můžete-li snášeti utrpení a podstoupiti mučednickou smrt, jako já podstoupím? Užíváť se v Písmě sv. slova kalich často obrazně o dobrém neb zlém údělu, jehož se komu dostane.

23. Pán Ježíš přijav jejich osvědčení věrnosti a ochoty, že chtějí píti kalich utrpení, který on bude píti, prohlásil, že nepřísluší jemu rozhodovati teprve nyní o tom, kdo má dostati přední místa v jeho království, nýbrž že rozhodnuto jest o tom již od Otce jeho; On totiž znaje od věčnosti skutky lidské, ustanovil též od věčnosti vzhledem k zásluhám jednoho každého, jakou odměnu přisoudí komu v království nebeském. Ustanovil tak sice Bůh trojjediný, tedy všecky osoby božské, ale Pán Ježíš přičítá úradek ten Otci, poněvadž v mluvě biblické stvoření, předurčení (podmíněné) a prozřetelnost přičítá se Otci, podobně jako vykoupení Synu a posvěcení Duchu sv. — Náměstky „vám“ není v textě řeckém, a to správně, neboť Pán Ježíš nevyslovuje se tu pouze o Janovi a Jakubovi, nýbrž všeobecně o všech lidech. Nepřísluší vůbec teprve nyní o tom rozhodovati, zdali Jakub neb Jan neb kdo jiný místo přední dostane v království nebeském, poněvadž již o tom jest rozhodnuto vzhledem k zásluhám jednoho každého. Rozmrzeli se jednak ze řevnivosti, jednak ze ctižádosti, přejíce si při dosavadní nedokonalosti své každý sám míti místa přední.

25. panují nad nimi t. j. dávají jim to cítit, že jsou jejich pány.

26—28. Doporučuje pokoru a úslužnost.

Čtvrtá část evangelia (21, 29—28, 20) obsahuje děje z poslední doby pozemského života Kristova, a to ony, z nichž vychází na jevo, kterak Israel

žebníkem vaším, [27] a kdo chce mezi vámi býti první, buď sluhou
vaším, [28] jako Syn člověka nepřišel, aby se mu sloužilo, nýbrž aby
sloužil a dal život svůj na vykoupení za mnohé."

Slepci u Jericha, v. 29—34.

[29] A když vycházeli z Jericha, šel za ním zástup veliký. [30] A hle,
dva slepci seděli podle cesty a uslyševše, že Ježíš tudy jde, zvolali:
„Pane, smiluj se nad námi! Synu Davidův!" [31] Zástup pak domlouval
jim, aby mlčeli. [32] Ale oni tím více volali: „Pane, smiluj se nad námi!
Synu Davidův!" [33] I zastavil se Ježíš a zavolav je řekl: „Co chcete,
abych vám učinil?" Řkou jemu: „Pane, ať otevrou se oči naše." [34] I sli-
toval se nad nimi Ježíš a dotekl se očí jejich. A hned prohlédli a šli
za ním.

KAPITOLA 21.

Kristův vjezd do Jerusalema. Prodavači vyhnáni z místností chrámových, v. 1—17.

[1] A když se přiblížili k Jerusalemu a přišli k Betfage k hoře
Olivetské, tehda Ježíš poslal dva učeníky [2] řka jim: „Jděte do vesnice,
která jest proti vám, a hned naleznete oslici přivázanou a oslátko s ní.
Odvažte je a přiveďte ke mně. [3] A řekne-li vám kdo co, rcete: ‚Pán
jich potřebuje', a hned je propustí." [4] Toto pak stalo se, aby se na-
plnilo, co bylo pověděno skrze proroka slovy: [5] „Povězte dceři
sionské: Hle, král tvůj béře se k tobě tichý, sedě na
oslici a oslátku jhu podrobené." [6] Odešedše pak učeníci
a učinivše, jak jim přikázal Ježíš, [7] přivedli oslici i oslátko a vložili
na ně roucha svá; i posadil se na ně. [8] Přemnohý pak zástup prostřel
roucha svá na cestu, a jiní sekali ratolesti se stromův a prostírali na

---

zavrhnuv Vykupitele a na smrt jej odsoudiv, sám byl zavržen, a nové království, církev, založeno.

a. Nejprve jako úvodem k této části vypravuje o uzdravení dvou slepců u Jericha, kteří vyznali jej jako syna Davidova či Vykupitele (29—34) a líčí slavný vjezd Kristův do Jerusalema, při němž bral se Pán Ježíš podle proroctví Zachariášova (9, 4) jako král pokoje a vstoupiv do chrámu, ukázal tam svou moc vyhnáním prodavačů i penězoměnců z místností chrámových a uzdravením slepců a lidí chromých, kteří k němu byli přistoupili, jsa při tom pozdravován jako syn Davidův nejen od dospělých, nýbrž i od dítek k nemalé nelibosti jeho nepřátel (21, 1—17).

29—34. viz Mark. 10, 46-52 Luk. 18, 35—43.

21, 1—11. viz Mark. 11, 1—11; Luk. 19, 28—44; Jan 12, 12—19. Všichni evangelisté vypravují tuto událost, navzájem se doplňujíce. Pán Ježíš vyšel z Betanie (od Jerusalema as tři čtvrti hodiny cesty vzdálené) v neděli před velikonocemi dne 10. měsíce nisanu (ke konci března, Jan 12, 1. 2. 12.) as v poledne neb brzy po poledni. S ním šli nejen apoštolé a učeníci jeho, nýbrž i četní židé jiní, kteří dověděvše se o pobytu Ježíšově v Betanii, přišli tam ráno z Jerusalema i pro Ježíše Krista i aby viděli Lazara, kteréhož nedávno před tím vzkřísil z mrtvých. Byli to as většinou poutníci, kteří zavítali již do Jerusalema ke svátkům velikonočním. As po 20 minutách přišli k Betfage, která byla poněkud stranou od cesty jerusalemské. Tu dospěv k místu, kde jiná cesta odbočovala do Betfage, zastavil se a poslal dva učeníky do vesnice, udav napřed všecky okolnosti, které budou spojeny s jejich cestou, aby ještě krátce před smrtí svou upozornil je na svou vševědoucnost a utvrdil ve víře, že jest Bohem.

5. Jsou to slova proroka Zachariáše (9, 9); evangelista uvádí je nikoli doslovně, nýbrž jen podle smyslu, předeslav před nimi slova „Povězte dceři sionské" z Isaiáše (62, 11). Zachariáš předpověděl jimi příchod Vykupitele, jakožto knížete

cesi. 9 zástupové pak, kteří šli v předu i ti, kteří vzadu byli, volali
řkouce: „Hosanna, Synu Davidovu! Požehnaný, jenž se béře
ve jménu Páně, hosanna na výsostech!“ 10 A když vjel do Jeru-
salema, vzrušilo se všecko město řkouc: „Kdo jest tento?“ 11 Lid pak
pravil: „To jest Ježíš, prorok z Nazareta galilejského.“
12 I vešel Ježíš do chrámu Božího a vyhnal všecky, kteří pro-
dávali a kupovali ve chrámě, a zpřevracel stoly penězoměnců i stolice
těch, kteří prodávali holuby, 13 a řekl jim: „Psáno jest: ‚Dům můj
domem modlitby slouti bude, vy však jste jej

---

pokoje, který chtěje naznačiti mírnost svou, nevjede do sv. města na koni, symbolu to nepokoje a války, nýbrž na oslátku jakožto symbolu míru a pokoje. Praví-li prorok, že onen kníže pokoje pojede na oslici a oslátku jhu podrobené (či spíše dle hebrejského textu „na oslu a na mláděti jhu podrobené“), nemíní tím říci, že pojede na obou, nýbrž užívá tu toliko mluvy obrazné (allegorie), aby vyjádřil mírnost Vykupitelovu; ovšem z allegorie té vyplnila se jedna část též doslovně, ona totiž, která mluví o jízdě na oslátku.

9. Hosanna (z hebrejského hoší'ánâ) znamená „zachovej přece“; později užívali slova toho při oslavách podobně, jako my užíváme slova „sláva“. Tehdy brali je však ve smyslu původním. Věřili totiž, že Ježíš jest Vykupitel a obnoví říši Davidovu, z moci Římanů je vysvobodí a je oblaží; i toužili, aby jim byl zachován a dílo jeho se zdařilo. Proto volali hosanna Synu Davidovu a tak vzývali Boha, aby zachoval jim Vykupitele, kterého nazývali synem či potomkem Davidovým, poněvadž vyjíti měl a vyšel z rodu Davidova. Slova „požehnaný, jenž se béře ve jménu Páně“ vybrali ze známého jim žalmu 117, 25. 26., který byl vůbec uznáván za messiášský či takový, jenž obsahuje proroctví o Vykupiteli. Jimi také vysílali prosbu k Bohu, aby požehnal Vykupiteli a dal dílu jeho zdaru. Neboť slovy „jenž se béře“ či zkrátka „beroucí se“ neb „přicházející“ označovali také Vykupitele, a to jako toho, který podle zaslíbení Božího jistě přijíti měl.

10. Nastal totiž veliký rozruch mezi obyvateli jerusalemskými. Slovy „Kdo jest tento“ netázali se, kdo by byl Ježíš, nýbrž vyslovili nevoli svou nad tím, že taková sláva se mu činí, a že Ježíš ji přijímá. Byliť ti, kteří ta slova pravili, většinou fariseové, zákonici, kněží a stoupenci farisejští, k nimž patřila většina obyvatelstva jerusalemského. Chlad tento, s kterým obyvatelé jerusalemští přijali Krista, působil též na lid Krista provázející. Odpověděli sice s jásotem: „To jest Ježíš, prorok z Nazareta galilejského,“ ale Synem Davidovým — Vykupitelem již ho nejmenovali, předzvěst to smutná, že lid v brzku se zřekne svého Vykupitele.

Průvod bral se až ke chrámu. U vchodu do předsíně pohanů zastavil se Pán Ježíš a sestoupiv s oslátka propustil bezpochyby nějakým způsobem zástupy a vešel do chrámu.

Že Pán Ježíš konal slavný vjezd svůj do Jerusalema z Betfage dne 10. nisanu, bylo velice významné. Byloť přikázáno, aby dne 10. měsíce nisanu v každém domě zaopatřili si beránka, jehož by dne 14. nisanu k večeři obětovali a potom požívali jakožto předobraz budoucího Vykupitele, který se za nás obětovati a nám za duchovní pokrm dáti chtěl. Poněvadž však na svátky velikonoční scházelo se do Jerusalema veliké množství židů odjinud, bylo potřebí pro ten čas velikého počtu beránků. Z té příčiny dopravovali obchodníci mnoho beránků již nějaký čas před velikonocemi do Betfage, aby si ho tam mohl každý dne 10. nisanu zaopatřiti. Konaje tedy Pán Ježíš slavný vjezd svůj z Betfage dne 10. nisanu, naznačil tím, že jest oním Beránkem, který byl předobrazován beránkem velikonočním, jenž podle zákona již dne 10. nisanu v každém domě měl býti obstarán a jenž obyčejně z Betfage se obstarával. Seděl na oslátku, jak předpověděl prorok Zachariáš, a tak dal na jevo, že jest knížetem pokoje od Zachariáše předpověděným; neboť, jak řečeno, osel byl symbolem míru. V Jerusalemě vešel do chrámu v tu as dobu, kdy podávala se oběť večerní, a tak představil se takřka Otci svému jako oběť za nás a ukázal, jaké bude jeho království.

12—13. srovn. Mark. 11, 15—17. Luk. 19, 45—46 Děj tento stal se až v pondělí (druhý den) po vjezdu. Sv. Matouš vypravuje jej už nyní, nepochybně, aby upozornil na protivu, jaká byla mezi Kristovým vystoupením slavnostním a mezi převráceností a zlobou, kterou dávali na jevo představení a vůdcové lidu. Konalť se onen prodej v místnostech chrámových (zvaných předsíň pohanů) s dovolením velerady a rušil nemálo z pobožnosti jak pohany, kteří zřeknuvše se modlářství,

učinili peleší lotrovskou.'“ [14] I přistoupili k němu ve chrámě
slepí a kulhaví, a uzdravil je. [15] Ale velekněží a zákoníci uzřevše
divy, které učinil, a pacholata, ana volají ve chrámě a říkají: „Hosanna Synu Davidovu,“ rozmrzeli se [16] a řekli jemu: „Slyšíš-li, co tito
praví?“ Ježíš pak řekl jim: „Ano. Což jste nikdy nečetli: ‚Z úst
nemluvňat a kojenců připravil jsi sobě chválu?'“
[17] A nechav je, vyšel ven z města do Betanie a zůstal tam.

Kletba nad fíkovým stromem, v. 18—22.

[18] Ráno pak vraceje se do města zlačněl. [19] A spatřiv strom
fíkový podle cesty, šel k němu, nenalezl však na něm ničeho leč
toliko listí. I řekl mu: „Nerodiž se z tebe ovoce na věky.“ I uschl hned
fík ten. [20] A spatřivše to učeníci, podivili se řkouce: „Kterak fík ihned
uschl!“ [21] Ježíš pak odpověděl jim: „Vpravdě pravím vám: Budete-li
míti víru a nebudete-li pochybovati, učiníte nejen to, co se stalo na
fíku, nýbrž i když této hoře řeknete: ‚Zdvihni se a vrhni se do moře,‘
stane se; [22] a začkoli budete prositi v modlitbě s vírou, všecko obdržíte.“

Členové velerady táží se po Kristově pravomoci, 21, 23–27.

[23] A když přišel do chrámu, přistoupili k němu, mezitím co učil,
velekněží a starší lidu řkouce: „Jakou mocí činíš věci tyto? A kdo dal
ti moc tuto?“ [24] Odpověděv Ježíš řekl jim: „Otážu se vás i já na jednu
věc; řeknete-li mi ji, i já povím vám, jakou mocí ty věci činím.

tam v předsíni se modlili, tak židy, kteří v sousední předsíni Israelitů konali svou pobožnost. — Slova „Dům můj“ atd. jsou dle smyslu vzata z Isaiáše 56, 7 a Jeremiáše 7, 11; slova „Z úst nemluvňat“ ze Žalmu 8, 3.

18—22. Viz Mark. 11, 13—14. 20—24. Pán Ježíš věděl ovšem, že strom ten nemá ovoce, přece však ho hledal na něm, poněvadž chtěl stromu toho užiti jako symbolu či obrazu národa israelského, který měl zákon zjevený, proroctví a těšil se zvláštní péči Boží, a přece ovoce dobrých skutků nepřinášel.

19—20. Míza přestala v něm vystupovati hned; známky toho však, že strom uschl, zpozorovali apoštolé až druhého dne (v úterý), kdy také apoštolé projevili své podivení slovy „Kterak fík ihned uschl!“ Sv. Matouš dbaje stručnosti, neudává přesně, kdy se co stalo.

21—22. Viz 17, 29.

b) 21, 23—23, 39. Evangelista sděliv, že Pán Ježíš vyslovil kletbu nad neúrodným stromem fíkem, jakožto obrazem národa israelského, vyličuje od 22, 23—23, 39 ony řeči sporné, které měl Pán Ježíš (v úterý před svou smrtí) se zástupci velerady a jinými nepřáteli svými, kterak totiž lidé ti snažili se doptávkou po jeho pravomoci a různými otázkami úskočnými buď přivésti jej do rozpakův a tak připraviti o věhlas proroka a učitele nad jiné vynikajícího, aneb vylouditi z něho výrok, kterým by lid proti sobě popudil, neb jim příčinu dal k soudnímu stíhání, a kterak Pán Ježíš úklady ty s podivuhodnou snadností zmařil, v podobenstvích o dvou synech, o vinařích a o královské svatbě ukázal nejen na jejich vinu a zatvrzelost, nýbrž i na to, že království Boží bude od nich odňato a dáno lidu přinášejícímu ovoce dobrých skutků bez rozdílu národnosti, a kterak na konec, vytknuv zákoníkům a fariseům jejich převrácenost, pohrozil jim věčnou záhubou a ohlásil jak jim, tak lidu od nich svedenému trest časný — zkázu Jerusalema.

23. Tázali se tak jako členové velerady, nejvyššího soudu židovského. — věci tyto, t. j. všecko to, co činil Pán Ježíš od slavného vjezdu, zejména, že učil v chrámě a vyhnal odtud prodavače i kupující, ač tam byli s dovolením velerady. Tázali se tak myslíce, že Pán Ježíš nebude moci nikoho jmenovati, od koho má k řečeným činům pravomoc, aneb řekne, že ji má od Boha. V prvním případě byli by jej obžalovali, že vykonává nezákonně učitelský úřad a ruší ustanovení velerady, v druhém obvinili by jej, že si přičítá neprávem božskou moc neb božské poslání.

25 Křest Janův, odkud byl, s nebe či-li od lidí?“ Ale oni rozmýšleli
mezi sebou řkouce: 26 „Díme-li ‚S nebe‘, řekne nám: ‚Proč jste mu
tedy neuvěřili?‘ Řekneme-li však ‚Od lidí‘, bojíme se lidu; neboť
všichni mají Jana za proroka“ 27 Odpověděli tedy Ježíšovi: „Nevíme.“
I řekl jim také on: „Ani já vám nepovím, jakou mocí to činím.“

Podobenství o dvou synech, v. 28—32.

28 „Než, co se vám zdá? Člověk jeden měl dva syny, a přistoupiv
k prvnímu, řekl jemu: ‚Synu, jdi dnes, pracuj na vinici mé.‘ 29 On však
odpověděl: ‚Nechci.‘ Ale potom byv hnut lítostí šel. 30 Přistoupiv
pak ke druhému, mluvil k němu taktéž. A on odpověděl: ‚Půjdu,
pane,‘ a nešel. 31 Který z těch dvou vykonal vůli otcovu?“ Řkou jemu:
„První.“ I řekl jim Ježíš: „Vpravdě pravím vám, že celníci a nevěstky
předejdou vás do království Božího. 32 Neboť Jan učil vás cestě spra-
vedlnosti, a neuvěřili jste mu, celníci však a nevěstky uvěřili mu; vy
pak uzřevše to, ani nekáli jste se potom, abyste mu uvěřili.“

Podobenství o vinařích, v. 33—46.

33 „Jiné podobenství poslyšte: Byl jeden hospodář, který štípil
vinici a ohradil ji plotem, vykopal v ní lis, postavil věž a pronajal ji
vinařům; a odcestoval. 34 Když pak přiblížil se čas plodů, poslal slu-

---

25. Křtem Janovým rozumí veškerou činnost, kterou Jan Křtitel připravoval na Vykupitele, zejména též svědectví, které vydal jemu jako Vykupiteli (Jan 1, 29.) Jmenuje ji křtem, poněvadž vrcholila ve křtu, neboť kdo dal se od Jana pokřtíti, dával tím na jevo, že činí aneb chce činiti pokání, a tedy způsobilý jest, aby přijal milost Vykupitelovu. — s n e b e - l i č i o d l i d í, t j. konal-li Jan to, co činil, z vůle Boží, byv od Boha poslán, či-li ku podnětu lidskému?

26. Jan totiž vydal svědectví, že Ježíš jest Vykupitelem, oni však mu nevěřili; proto nechtěli říci o něm, že působil z moci Boží neb jako poslanec Boží, aby neuvalili na sebe zaslouženou výtku, že nevěřili tomu, o jehož poslání božském byli přesvědčeni. Říci však, že Jan působil pouze ku podnětu lidskému, také nechtěli, a to z bázně před lidem, který uznával, že Jan byl prorokem od Boha poslaným.

27. Odpovědí touto popřeli, co dle vlastního přiznání jejich věděl i lid a co sami od Jana slyšeli (Jan. 1, 19—24); lhali tedy, a proto Pán Ježíš neuznal jich za hodny, aby k otázce jejich odpověděl přímo. (Viz Mark. 11, 27—33. Luk. 20, 1—8.)

28—32. Otcem rozumí Boha, vinicí království Boží na zemi, a to i starozákonní i novozákonní či církev svou, synem prvním míní celníky a nevěstky a vůbec hříšníky. Ti svými skutky hříšnými jako by byli říkali, že nebudou Bohu sloužiti. Když však Jan Křtitel kázal, dali se mnozí z nich pohnouti a učinivše pokání, oddali se službě Boží. Synem druhým míní členy velerady, kteří patřili většinou ke straně farisejské. Ti stavěli se sice, jakoby byli spravedlivými a opravdovými ctiteli Božími, skutky svými však přestupovali zákon Boží a nečinili pokání, ani když Jan k němu vyzýval.

32. Doslovně bylo by: P ř i š e l c e s t o u s p r a v e d l n o s t i, t. j. učil cestě či způsobu života, který spravedlnost předpisuje.

33—46. Mark. 12, 1—12, Luk. 20, 9—19. V podobenství tomto ukazuje Pán Ježíš na nevděčnost, kterou židé projevili k Bohu přes všecka dobrodiní jim prokázaná, a předpovídá trest, který je stihne. Hospodářem rozumí Boha, vinicí království Boží starozákonní (národ israelský), ohradou, lisem a věží různá zřízení (zákon zjevený, chrám a j.), která Bůh dal národu israelskému, aby mohli ochrániti se od zlého a činiti dobré. Vinaři míní jak náboženské tak politické představené národa toho, kteří měli lid vésti dle zákona Božího; užitky, jež měli odváděti, míní Boží oslavu a vděčnost, lásku i poslušnost k Bohu; služebníky rozumí proroky, které Bůh v různých dobách k nim posílal, aby dobrých skutků vyžadovali neb k nim představené i podřízené nabádali, z nichž však oni mnohé potupili, jiné usmrtili. Synem míní sebe sama jakožto Vykupitele

žebníky své k vinařům, aby přijali užitky její. [35] Ale vinaři javše slu-
žebníky jeho, jednoho zmrskali, jiného zabili, jiného ukamenovali. [36] Opět
poslal služebníků jiných více než prve, a učininili jim taktéž. [37] Na-
posledy poslal k nim syna svého řka: ‚Zastydí se před synem
mým.' [38] Ale vinaři uzřevše syna, řekli mezi sebou: ‚To jest dědic;
pojďme, zabijme ho a budeme míti jeho dědictví.' [39] I chopili se ho,
vyvrhli jej ven z vinice a zabili. [40] Když tedy přijde pán vinice, co
učiní oněm vinařům?" [41] Řkou jemu: „Zlé zle zahubí a vinici svou
pronajme jiným vinařům, kteří by mu vydávali užitek časem svým."
[42] Tu řekl jim Ježíš: „Nikdy jste nečetli v Písmech: ‚K á m e n, k t e r ý
z a v r h l i s t a v i t e l é, t e n s t a l s e k a m e n e m ú h e l n í m. O d
P á n a s t a l o s e t o a j e s t t o p o d i v n é v o č í c h n a š i c h?'
[43] Proto pravím vám: Bude odňato od vás království Boží a dáno
(bude) lidu, který bude přinášeti plody jeho. [44] A kdo padne na ten
kámen, rozrazí se; na koho však on padne, toho rozdrtí." [45] A uslyševše
velekněží a fariseové podobenství jeho, porozuměli, že mluví o nich;
[46] i hledali ho uchopiti, ale báli se zástupů, neboť měli ho za
proroka.

KAPITOLA 22.

Podobenství o královské svatbě, v. 1—14.

[1] A tu Ježíš ujav se slova, mluvil k nim opět v podobenstvích
řka: [2] „Podobno jest království nebeské králi, kterýž učinil svatbu synu
svému. [3] I poslal služebníky své, aby povolali pozvané na svatbu;
ale nechtěli přijíti. [4] Opět poslal jiné služebníky řka: ‚Povězte pozvaným:
Hle, oběd svůj připravil jsem; volové moji a dobytek krmný pobiti
jsou a všecko jest připraveno; pojďte na svatbu.' [5] Ale oni nedbali
a odešli, jeden na pole své, jiný po zaměstnání svém. [6] Ostatní pak
zjímavše služebníky jeho, potupili je a zabili. [7] I rozhněval se král
a poslav vojska svá, zahubil ony vrahy a město jejich zapálil. [8] Potom

---

a Syna Božího. Členové velerady poznali jej aneb alespoň poznati mohli jako Syna Božího (Jan 11, 47), nicméně zavrhli a usmrtili jej, a byli též sami zavrženi od Boha. Pravě, že vinaři syna zabili, předpovídá, že bude usmrcen.

41—45. Členové velerady nevědouce, že podobenství týká se jich samých, vyslovili tak trest sami nad sebou. Pán Ježíš pak opětovav dle Mark. 12, 9. s důrazem slova jejich, potvrdil je nejprve slovy žalmu 117, 22—23, potom výpovědí vlastní. Kamenem, který byv zavržen stal se kamenem úhelním, rozumí se v žalmu onom ve smyslu literním národ israelský, pokud dostav se do zajetí upadl sice u pohanů v opovržení, ale přece stal se národem velmi důležitým proto, že z něho vyšel Vykupitel; v předobrazném smyslu rozumí se jím dle výkladu samého Krista Pán Ježíš, pokud on byl sice zavržen, ano usmrcen od učitelův a náčelníků židovských, ale přece stal se jako Vykupitel základem církve, ve které spojuje v jedno židy i pohany (když se obrátí), podobně jako kámen úhelní spojuje dvě zdi neb stěny.

43. t. j. přestanete býti národem vyvoleným a na místo vás nastane ze všech národů společnost věřících, kteří budou vydávati takové ovoce dobrých skutků, jaké přiměřeno jest údům království Božího.

44—45. Mimo vyloučení z království Božího vyslovuje Kristus nad protivníky svými (pokud se nepolepší) ještě dvojí trest jiný, časný a věčný, a to v tento smysl: Kdo padne na ten kámen, t. j. kdo vezma pohoršení z Kristovy osoby a jeho nízkého stavu vnějšího, neuvěří v něho jako Vykupitele, toho stihne trest (časný) již v tomto životě; na koho však padne kámen ten, t. j. na koho Kristus přijde jako soudce odsuzující, toho zahubí — na věky odsoudí.

22, 1—14. V podobenství tomto učí, že židé připravují se sami svojí vinou o spásu, předpovídá jim trest a ohlašuje znova, že pohané budou povoláni do

řekl služebníkům svým: ‚Svatba jest sice připravena, ale ti, kteří byli
pozváni, nebyli hodni. 9 Jděte tedy na rozcestí, a kohokoli naleznete,
pozvete na svatbu.‘ 10 I vyšli služebníci jeho na cesty a shromáždili
všecky, které nalezli, zlé i dobré, a naplnila se svatební síň hodov-
níky. 11 Vešed pak král, aby se podíval na hodovníky, spatřil tam
člověka neoděného rouchem svatebním. 12 I řekl jemu: ‚Příteli, kterak
jsi sem vešel, nemaje roucha svatebního?‘ On pak mlčel. 13 Tu řekl
král přisluhovačům: ‚Svažte ruce i nohy jeho a uvrzte jej do temnosti
vnější; tam bude pláč a skřípění zubů; 14 neboť mnoho jest povolaných,
ale málo vyvolených.‘“

Pán Ježíš odpovídá k úskočným otázkám svých nepřátel, v. 15—40.

15 Tehdy fariseové odešedše radili se, kterak by jej polapili
v řeči. 16 I poslali k němu učeníky své s herodiány kteří pravili: „Mistře,
víme, že pravdomluvný jsi a cestě Boží v pravdě učíš a nedbáš na
nikoho, neboť nepatříš na osobu lidskou. 17 Pověz nám tedy, co se
tobě zdá: Jest dovoleno dávati daň císaři, či nikoli?“ 18 Ale Ježíš po-

---

církve, ale že nestačí ke spasení, aby kdo stal se údem církve jeho, nýbrž že třeba též, aby zachoval si k soudu stav milosti Boží, kterou na křtu sv. obdržel.

Králem rozumí se Bůh Otec, ženichem Ježíš Kristus, nevěstou církev sv.; svatba započala se vtělením se Syna Božího, v ní pokračuje se, když lidé spojují se s Kristem na křtu sv., a trvati bude až do příchodu jeho k soudu, kdy církev bude dovršena ve věčné slávě. Doba tohoto života jest dobou jakési snídaně svatební, pokud totiž věřící stávají se účastni rozličných milostí a dobrodiní, které se v církvi podávají. Vlastní hostinou svatební rozumí se blaženost v životě věčném. Pozvanými míní se židé, kteří již tím, že stali se národem vyvoleným, s nímž Bůh učinil úmluvu, a z něhož Vykupitel měl vyjíti, byli povoláni k tomu, aby až přijde Vykupitel, vstoupili do jeho království či do církve. Služebníky, kteří byli posláni ku pozvaným nejprve, míní se Jan Křtitel, apoštolé a učeníci Kristovi, pokud již před utrpením jeho ohlašovali, že přiblížilo se království nebeské, a vybízeli, by v Krista uvěřili. Služebníky, kteří byli vysláni po druhé, rozumějí se apoštolé a jiní, kteří po dokonaném již vykoupení a po seslání Ducha sv. poučovali lid o dokonaném vykoupení a kázajíce volali do církve, by stali se v ní účastni milostí Kristem zasloužených. Oni však po většině nejen neuposlechli jich, nýbrž i pronásledovali je a zabili některé z nich (sv. Štěpána, Jakuba Vel.); byli proto potrestáni úplnou ztrátou politické samostatnosti své a zkázou Jerusalema. Rozesláním služebníků na rozcestí rozumí se rozeslání apoštolů a věrozvěstů vůbec mezi národy pohanské. Všecky mají povolati, všichni tedy mohou se státi údy církve Kristovy, i dobří, kteří jako pohané drželi se zákona přirozeného, i zlí, kteří zákona toho nešetřili. Vlastní hostiny svatební však či blaženosti věčné nebudou účastni všichni, kdo do církve vstoupí, nýbrž jen ti, kdo objeví se v rouše svatebním či ve stavu milosti Boží.

15—17. Členové velerady dobře cítili, koho Pán Ježíš mínil při svých podobenstvích 21, 28—23, 14. Vzplanuli proto záštím proti němu a hledali ho usmrtiti, ale vidouce, že zástupové mají ho za proroka, báli se vztáhnouti ruku na něho. Odešli tedy a radili se, jakou otázku by mu měli učiniti, aby jej polapili v řeči a úskočně vyloudili z něho výpověď nějakou, pro kterou by jej mohli stíhati soudně. Radily se o tom sice všechny třídy velerady, jak patrno ze sv. Marka a sv. Lukáše, poněvadž však většina členů velerady byla ze strany farisejské, praví sv. Matouš, že radili se o této věci fariseové. Dle úradku toho poslali fariseové k Pánu Ježíši učeníky své jakožto osoby po naučení dychtící a tedy méně podezřelé, a s nimi i herodiány, přívržence Heroda Antipy, s nimiž byli v nepřátelství, kteří však neméně byli proti nadvládí římskému. Ti pak podle daného návodu lichotili mu nejprve chválíce jeho pravdomluvnost, pravověrnost a nestrannost, potom tázali se, zda sluší dávati daň císaři či zda srovnává se to s vůlí Boží, aby pohanskému císaři (římskému) daň platil a tak nadvládu jeho uznával národ vyvolený, jehož vlastním králem jest Bůh. Myslili, že Ježíš neujde úkladům jejich; neboť odpoví-li, že daň platiti mají, popudí proti sobě lid, který panství římské těžce nesl, a oni budou potom moci

znav zlobu jejich řekl: „Proč mě pokoušíte, pokrytci? [19] Ukažte mi
peníz daně.“ I podali mu denár. [20] A Ježíš řekl jim: „Čí jest tento
obraz i nápis?“ [21] Řkou jemu: „Císařův.“ Tu řekl jim: „Dávejte tedy,
co jest císařovo, císaři, a co jest Božího, Bohu.“ [22] A uslyševše to podivili se a nechavše ho odešli.
[23] V ten den přistoupili k němu saduceové, kteří tvrdí, že není
z mrtvých vstání, a otázali se ho: [24] „Mistře, Mojžíš řekl: Zemře-li
někdo bez dítek, ať bratr jeho vezme si manželku jeho a vzbudí potomstvo svému bratru. [25] Bylo pak u nás sedm bratrů; a první oženiv
se zemřel a nemaje potomstva zanechal bratru svému manželku svou.
[26] Podobně i druhý a třetí až do sedmého. [27] Nejposléze pak ze všech
zemřela i žena. [28] Čí tedy z těch sedmi bude žena ta při vzkříšení?
Neboť měli ji všichni.“ [29] Odpověděv Ježíš řekl jim: „Mýlíte se neznajíce Písem ani moci Boží. [30] Neboť při vzkříšení nebudou se ani ženiti ani vdávati, nýbrž budou jako andělé Boží v nebi. [31] O vzkříšení
pak z mrtvých zda-li jste nečetli, co bylo vám řečeno od Boha slovy:
[32] ‚Já jsem Bůh Abrahamův a Bůh Isákův a Bůh Jakubův?‘ Není Bůh (Bohem) mrtvých, nýbrž živých.“ [33] A uslyševše
to zástupové divili se a žasli nad učením jeho.

---

snadno se ho zmocniti; řekne-li však, že nemají platiti daně císaři římskému, obviní jej u vladaře jako buřiče a rušitele pokoje.

19. Podavše mu jakožto peníz daně peníz s obrazem a nápisem císaře římského, peníz tedy římský, dosvědčili tak sami, že peníz římský jest u nich platný při placení daní, a že tedy patří pod svrchovanost císaře římského, a proto povinni jsou konati všecky poddanské povinnosti k němu, tedy i platiti daň jemu. Jsouce však zároveň celou bytostí závislí na Bohu, jsou též povinni konati všecko to, čeho žádá Bůh; proto řekl jim Pán Ježíš: Dávejte atd. Proti odpovědi té nemohli nic namítati, nýbrž i divili se, že tak snadno zmařil jejich nástrahy.

23—33. Mark. 12, 18—27. Luk. 20, 27—39. O saduceích viz Mat. 3, 7.

24. Zemřel-li u židů manžel, nezanechav žádných dítek, měl dle zákona Mojžíšova (5. Mojž. 25, 5.) dosud svobodný bratr (neb blízký příbuzný) jeho právo, po případě povinnost, vzíti si za manželku vdovu po něm, a první syn, kterého s ní měl, byl zapsán do rodokmenu jakožto syn zemřelého, jehož dědicem se stal, (ale ovšem není pochybnosti, že se zaznamenalo také, kdo byl otec jeho vlastní).

25—27. Případ ten byl sice možný, spíše však, zdá se, že si jej vymyslili, aby mohli učiniti otázku úskočnou.

28. Myslili, že k otázce jejich nelze odpověděti jinak, leč že manželka ta bude patřiti všem sedmi neb pouze jednomu z nich; poněvadž však v prvním případě přestoupil by se zákon, který zakazuje mnohomužství, v druhém pak porušilo by se právo ostatních šesti, kteří ji také měli za manželku, soudili, že Pán Ježíš nebude moci leč vysloviti se ve smyslu protizákonním neb vůbec v souhlase s nimi popříti budoucí vzkříšení.

29. t. j. vaše otázka (námitka) pochází odtud, že nemáte pravého ponětí o tom, jaké bude tělo po vzkříšení, a nesprávné ponětí toto má příčinu v tom, že neznáte náležitě Písma, ani moci Boží.

30. Ukazuje, že neznají náležitě moci Boží v tomto smyslu: Vy myslíte, že Bůh nemůže vzkřisiti člověka, leč s tělem úplně takovým a týmž potřebám podrobeným, jaké má nyní. Tomu však není tak. Pokud pokolení lidské jest smrtelné, potřebuje ovšem svazku a života manželského, aby mohlo se udržovati a rozplozovati. Při vzkříšení dostanou však lidé tělo nesmrtelné, takže nebude třeba pokolení lidské rozplozovati; i nebude proto po vzkříšení života manželského, ba ani pudu pohlavního, podobně jako ho není mezi anděly; i ti, kteří nyní žijí jako manželé, budou v životě věčném jako bratr a sestra; ona žena nebude tedy patřiti jako manželka nikomu.

31—32. Aby ukázal, že neznají Písem, upozorňuje, že i v Písmě sv. (Starého zákona) vyslovena jest pravda o vzkříšení z mrtvých. Mohl sice pro pravdu tu uvézti místa mnohem jasnější, na př. z Job. 19, 25—27. Ezech. 37, 3—6; Dan. 12, 7, uvádí však jen z 2. Mojž. 3, 6., a to proto, poněvadž saduceové uznávali

[34] Ale fariseové uslyševše, že přivedl k mlčení saduceje, sešli se
vespolek. [35] I otázal se ho jeden z nich, zákoník, pokoušeje ho:
[36] „Mistře, které přikázání v zákoně jest veliké?“ [37] Ježíš pak řekl jemu:
„Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a z celé duše
své a z celé mysli své. [38] To jest největší a první přikázání. [39] Druhé
pak jest podobné jemu: Milovati budeš bližního svého jako sebe sa-
mého. [40] Na těch dvou přikázáních záleží celý zákon i proroci.“

Co soudí fariseové o Vykupiteli, v. 41—46.

[41] Když pak fariseové byli pohromadě, otázal se jich Ježíš řka:
[42] „Co se vám zdá o Kristu? Čí jest syn?“ Řkou jemu: „Davidův.“
[43] I řekl jim: „Kterak tedy David nazývá jej v Duchu Pánem pravě:
[44] ‚Řekl Pán Pánu mému: Seď na pravici mé, dokavad
nepoložím nepřátel tvých za podnoží nohou tvých.‘
[45] Nazývá-li ho tedy David Pánem svým, kterak jest synem jeho?“.
[46] A nikdo nemohl mu odpověděti ani slova, aniž kdo již osmělil se
od toho dne otázati se ho.

---

jako pravdu věroučnou pouze to, co bylo v knihách Mojžíšových a poněvadž také oni dovolávali se knihy Mojžíšovy. Důkaz vede v tomto smyslu: Bůh není Bohem mrtvých, nýbrž Bohem živých; ale on nazývá se Bohem Abrahamovým a Isákovým a Jakobovým ještě tehdy, když patriarchové ti byli již dávno, přes 500 roků mrtvi; patrně tedy žijí nějakým způsobem i po tělesné smrti své. Způsobem tím dokazuje sice přímo toliko nesmrtelnost duše; pro saduceje bylo to však postačitelným důkažem také pro vzkříšení těla; neboť oni popírali vzkříšení těla tím způsobem, že tvrdili, že s tělem zahyne i duše. Proto uznali i zástupové moc jeho důkazu a divili se, že tak snadno vyvrátil jejich námitku a učení o budoucím vzkříšení ze samého pojmu o Bohu vyvodil.

34—40. viz Mark. 12, 28—34. Slova „které přikázání v zákoně jest veliké?“ buď jsou řečena hebraisticky ve smyslu „které přikázání v zákoně jest největší“ či první, jak stojí u sv. Marka (12, 28), aneb [hledíc k tomu, že židovští zákoníci rozdělovali všecka přikázání v zákoně (počtem 613) na veliká a malá, ale přeli se spolu o to, která jsou veliká a která malá] řečena jsou ve smyslu, jaké povahy musí býti to ono přikázání, aby se mohlo vůbec pokládati za veliké. Byla-li povědēna v tomto smyslu, ptal se zákoník po dvou věcech, i po tom, které přikázání jest v zákoně největší či první (a to zaznamenal sv. Marek), i po tom, jaké povahy musí býti přikázání vůbec, aby mohlo čítáno býti k velikým (a to by byl zaznamenal sv. Matouš). Otázku tu zákoník učinil po úradě fariseů v úmyslu Krista pokoušeti, buď že chtěl ho přivésti do úzkých, aby nemohl odpověděti vůbec a přišel u lidu o věhlas, aneb spíše popuditi proti němu tu školu židovskou, která by se snad nesrovnávala s jeho odpovědí; neboť myslil: ať odpoví jakkoli, vždy u některé strany narazí. S úmyslem tím zdá se sice býti v neshodě pochvala, kterou Pán Ježíš mu dal na konec, pravě, že není daleko od království Božího. Avšak neshoda ta snadno se vyrovná, uzná-li se, že zákoník ten přišel sice s úmyslem Krista pokoušet, jak mu bylo uloženo, ale uslyšev Kristovu odpověď, smýšlení své změnil, s Kristovou odpovědí souhlasil, a proto od něko pochválen byl. Pán Ježíš jmenoval dvě přikázání jakožto nad jiná větší, příkaz lásky k Bohu a příkaz lásky k bližnímu. Příkaz lásky k Bohu nazval však největším, prvním, neboť všecko, co Bůh nám přikazuje, obsaženo jest v příkaze lásky k Bohu, a to buď jako podmínka neb příprava k milování Boha, neb jako osvědčování a následek lásky k Bohu; a všecky skutky dobré jsou před Bohem bez zásluhy, jsou-li konány bez lásky k Bohu. S příkazem lásky k Bohu spojil příkaz lásky k bižnímu jakožto druhé přikázání nad jiné veliké, prvnímu svou vážností a důstojností podobné, poněvadž láska k bližnímu souvisí úzce s láskou k Bohu, neboť jednak láska k Bohu osvědčuje se láskou k bližnímu, jednak láska k bližnímu plyne nutně z lásky k Bohu.

41—46. Luk. 20, 41—44. Nazvavše Vykupitele Davidovým synem či potomkem, dali na jevo, že mají jej za pouhého člověka. Že mínění to jest nesprávné, ukázal jim Pán Ježíš ze žalmu 109., ve kterém král David v Duchu, t. j. v Duchu sv. či z vnuknutí Božího nazval Vykupitele svým pánem; neboť otec nenazývá svého syna (potomka) svým pánem.

KAPITOLA 23.

Pán Ježíš odhaluje a kárá ostře převrácenost zákoníků i fariseův. v. 1—29.

1 Tehda mluvil Ježíš k zástupům a učeníkům svým řka: 2 „Na
stolici Mojžíšovu zasedli zákoníci a fariseové. 3 Všecko tedy, co vám
řeknou, zachovávejte a čiňte, ale podle skutků jejich nečiňte; neboť
mluví, ale nečiní. 4 Navazují totiž břemena těžká a nesnesitelná a vklá-
dají je na ramena lidská, sami však ani prstem svým nechtějí hnouti
jimi. 5 A všecky skutky své činí, aby je lidé viděli: roztahují modli-
tební řeménky své a prodlužují třepení; 6 rádi sedí na prvních místech
při hostinách a v prvních stolicích v synagogách, 7 a libují si, když
lidé nazývají je rabbí (t. j. mistr). 8 Vy však nedávejte se nazývati
rabbí; neboť jeden jest mistr váš, vy pak všichni jste bratři. 9 A otcem
nenazývejte sobě nikoho na světě, neboť jeden jest Otec váš, jenž jest
v nebesích. 10 Ani nenazývejte se vůdci, neboť jeden jest vůdce váš,
Kristus. 11 Kdo z vás jest největší, buď služebníkem vaším. 12 Kdo
však se povýší, bude ponížen, a kdo se poníží bude povýšen."

23, 1—39. Přísnou tuto řeč činil Pán Ježíš proto, poněvadž chtěl varovati apoštoly i zástupy, aby se nedali od zákoníkův a fariseů svésti a strhnouti v záhubu. Činil tak tím spíše právě nyní, v úterý před svou smrtí, poněvadž chtěl již v brzku s toho světa odejíti a poněvadž fariseové a zákoníci přes všecka naučení a napomenutí, přes všecky výstrahy a hrozby zůstávali při své nevěře a převrácenosti a při svém odporu proti němu a mohli proto příkladem a vlivem svým snadno pokaziti jiné. Podobnou výtku učinil as o půl roku v domě jednoho farisea (Luk. 11, 37—54).

2. t. j. zákoníci a fariseové jsou jakožto učitelé zákona oprávnění nástupci Mojžíšovi.

3. t. j. co vám nařídí jakožto vykladači zákona Mojžíšova, tedy v příčině vnější pocty Boží, obětí, očisty, svěcení svátků a p., to čiňte.

4. t. j. svými výklady zákona stanoví přemnoho předpisů, jež všecky zachovati jest na výsost obtížno, sami však jich nešetří, nalézajíce pro sebe vždy nějakou omluvu, a tak jsouce k jiným tvrdí, k sobě jsou velmi shovívaví.

5—7. Kárá jejich snahu po marné chvále. — Modlitební řeménky (thefillin) byly a jsou proužky pergamenové, popsané čtyřmi místy Písma sv. (2. Mojž. 13, 1—10; 13, 11—16; 5 Mojž. 6, 4—9; 11, 13—21) a vložené do krychlových pouzder, které si zvláště při ranní modlitbě přivazovali na čelo a na levé rámě naproti srdci na význam, že dbají zákona a mysl i srdce obracejí k Bohu. Zákoníci a fariseové nosili řeménky ty hodně široké, aby se zdálo, že jsou zvláště pobožní a zákona pamětliví, a aby dostávalo se jim tím větší pocty od jiných. Třepení či třapce z vlněných nití nosili židé na základě 4. Mojž. 15, 38 a 5. Mojž. 22, 12. na 4 rozích svého pláště (majícího podobu velikého šátku či plaidu) k tomu konci, aby patříce na ně, rozpomenuli se na svou příslušnost k národu vyvolenému, na zákon a na povinnost zachovávati jej, jakož i na to, že odstoupiti od národa toho a od zákona jest hříchem. Zákoníci a fariseové nosili třapce ty hodně dlouhé, aby se zdálo, že zvláště bedlivě šetří zákona, a aby dostalo se jim proto tím větší vážnosti.

8—12. Obraceje se k apoštolům a svým věrným, vyzývá je, aby byli prosti ctižádosti a tužby po marné chvále. Názvy mistr (rabbí), otec a vůdce (duchovní) dávali si a přijímali jako čestné tituly učitelé a lidé učení, název vůdce také náčelníci či hlavy jednotlivých stran neb sekt. Samy o sobě nejsou ovšem špatné; proto také Kristus zakazuje dávati a přijímati je, nemínil nic jiného, než aby nikdo nehledal a nepřijímal titulů těch z pouhé ctižádosti neb docela v odporu proti církvi, jakož i aby vyznavači jeho nepřeceňovali jimi nemírně onoho učitele na újmu a ponížení jiných. Jako důvod uvádí to, že jméno otec právem nejvyšším patří jediné Bohu, od něhož máme všichni život přirozený i nadpřirozený, jméno mistr (učitel) pak a vůdce právem nejvyšším pouze jemu, Kristu, který jsa zdrojem veškeré pravdy a všeho poznání, jest společným učitelem všech. Druhý důvod vede z toho, že jakožto žáci téhož učitele jsou

[13] „Běda vám, zákoníci a fariseové, pokrytci, že zavíráte království
nebeské před lidmi; neboť sami nevcházíte do něho, a těm, kteří chtějí
vejíti, nedopouštíte, aby vešli. [14] Běda vám, zákoníci a fariseové, po-
krytci, že stravujete domy vdov, konajíce dlouhé modlitby; proto do-
stane se vám soudu těžšího. [15] Běda vám, zákoníci a fariseové, po-
krytci, že obcházíte moře i zemi, abyste získali jediného proselytu,
a když se jím stane, činíte jej dvakrát hodnějším pekla než jste
sami. [16] Běda vám, vůdcové slepí, kteří říkáte: ‚Kdo přisáhne skrze
chrám, nic to není, kdo však přisáhne skrze zlato chrámové, jest po-
vinen.‘ [17] Pošetilci a slepci; neboť co jest větší, zlato či-li chrám, který
posvěcuje zlato? [18] ‚A kdo přisáhne skrze oltář, nic to není; kdo však
přisáhne skrze dar, který jest na něm, jest povinen.‘ [19] Pošetilci a slepci,
i co jest větší: dar, či oltář, který posvěcuje dar? [20] Kdo tedy pří-
sahá skrze oltář, přísahá skrze něj i skrze všecko to, co jest na něm,
[21] a kdo přísahá skrze chrám, přísahá skrze něj i skrze toho, který
přebývá v něm. [22] A kdo přísahá skrze nebe, přísahá skrze trůn Boží
i skrze toho, který sedí na něm. [23] Běda vám, zákoníci a fariseové
pokrytci, kteří desátky dáváte z máty, a kopru a kmínu, a opustili jste
to, co jest důležitější v zákoně: soud a milosrdenství a věrnost. Toto

---

vespolek bratři, a proto nemají se jeden nad druhého vyvyšovati. — „Kdo z vás jest největší“; tak správně co do smyslu. Doslovně, avšak hebraisticky, bylo by „kdo z vás jest větší.“ Srovn. Mat. 20, 26—27. — K v. 12 viz Luk. 14, 11; 18, 14.

13. nedopouštíte, aby vešli, tím totiž, že šíříce o mně (o Kristu) různé pomluvy, svádíte lid, aby neuvěřil ve mne jako Vykupitele a Syna Božího.

14. Kárá lakotu a podvodnost jejich, ve které konali dlouhé modlitby s tím úmyslem, aby získali statky jiných, i vdov, aby totiž dosta i od nich peníze na modlitby. Verš tento schází však v některých vážných rukopisech řeckých i latinských. Možná tedy, že se sem dostal z Mark. 12, 40. neb Luk. 20, 47.

15. t. j. přičiňujete se sice s horlivostí neobyčejnou, abyste přivedli některého pohana ke svému náboženství; ale činíte to nikoli ze zbožnosti, nýbrž abyste se jím honosili a byli za svou snahu chváleni; proto také získavše některého pohana, nestaráte se o jeho nápravu mravní, nýbrž kazíte jej špatným příkladem svým, takže nejen při starých chybách svých zůstává, nýbrž i vašim se přiučuje a tak stává se horším a proto i pekla hodnějším, než jste vy sami. — Proselyté (*προσήλυτοι* = příchozí, přistoupivší t. k jiné víře) byli u židů ti pohané, kteří přistoupili k víře židovské (novověrci), a to buď úplně tím, že uvěřivše v jednoho pravého Boha, přijali obřízku a tak se zavázali zachovávat celý zákon mojžíšský (proselyté ve smyslu užším), neb neúplně tím, že odřekli se sice modlářství a uvěřili v jednoho Boha pravého, avšak nepřijavše obřízky, zavázali se zachovávat pouze některé předpisy zákona, zejména o svěcení soboty (proselyté v širším smysle). V Novém zákoně slovou onino prostě proselyté (Mt. 23, 15; Skut. 2, 11), tito proselyté bohabojní (Skutk. 13, 43) neb prostě bohabojní *σεβόμενοι* (Skutk. 17, 17; 18, 7).

16—22. t. j. vy říkáte, že tehdy není člověk povinen dáti neb učiniti, k čemu se byl zavázal přísahou, když přísahu tu učinil skrze chrám neb skrze oltář, že však povinen jest to dáti neb učiniti, když přísahal skrze zlato chrámové neb skrze dar položený na oltář jako oběť. To říkajíce, nejen učíte chybně, nýbrž i kazíte lid, navádějíce jej zneužívati i přísahy k podvodu. Neboť každá přísaha (dovoleně učiněná) jest zavazná, i ta, která se koná skrze věci stvořené, poněvadž také ona vztahuje se k Bohu, jakožto Tvůrci jejich; ano přísaha, učiněná skrze chrám neb oltář, jest závažnější ještě než ta, která se děje skrze zlato chrámové neb dar obětní, neboť chrám a oltář jsou přímo zasvěceny Bohu, zlato chrámové však a dar obětní nabývají posvěcení teprve z chrámu neb z oltáře.

23. Kárá dále jejich pokrytství. Zákon velel dávati desátky pouze z obilí, vína a ovoce, oni však chtíce se jeviti zbožnějšími, dávali je i z rostlin nižších, i z máty a kmínu, ale nedbali spravedlnosti při rozsuzování sporů, ani milosrdenství a lásky k jiným, ani věrnosti k Bohu a k bližnímu.

měli jste činiti a onoho neopouštěti. 24 Vůdcové slepí, kteří cedíte ko-
mára, velblouda však polykáte. 25 Běda vám, zákoníci a fariseové, po-
krytci, neboť čistíte číši a mísu po vrchu, uvnitř však jsou plny lou-
peže a nečistoty. 26 Fariseji slepý, vyčisť prve vnitřek číše a mísy, aby
byl čist i povrch jejich. 27 Běda vám zákoníci a fariseové, pokrytci,
neboť podobáte se hrobům obíleným, které zevně se jeví (lidem)
úhlednými, uvnitř však jsou plny kostí umrlčích a všeliké nečistoty.
28 Tak i vy zevně zdáte se lidem spravedlivými, uvnitř však jste plni
pokrytství a nepravosti. 29 Běda vám, fariseové a zákoníci, pokrytci,
kteří vzděláváte hroby proroků a ozdobujete pomníky spravedlivých
30 a říkáte: ‚Kdybychom byli žili za dnů našich otců, nebyli bychom
stali se účastníky jejich v krvi proroků,' 31 a tak svědčíte proti sobě
samým, že jste syny těch, kteří zabili proroky. 32 I vy naplňte míru
otců svých. 33 Hadové, plémě zmijí, kterak utečete před soudem pe-
kelným? 34 Proto já posílám k vám proroky a moudré a učitele, a
z těch některé zabijete a ukřižujete a některé z nich budete bičovati
ve svých synagogách a pronásledovati z města do města, 35 aby přišla
na vás veškerá krev spravedlivá, která byla vylita na zemi od krve
spravedlivého Abela až do krve Zachariáše, syna Barachiášova, kte-

---

24. Slova velbloud užívá se tu jako obrazu věci veliké a důležité. Smysl jest: Ve věcech nepatrných jste nad míru svědomití, v důležitých však nesvědomití; malých přestupků se chráníte, velké hříchy však pášete lehkovážně.

25—26. uvnitř jsou plny loupeže a nečistoty, t. j. obsah číše a mísy, pokrm a nápoje pořídili jste loupeží a nečistou lakotností. Smysl jest: O vnější, zákonnou čistotu pečujete velmi bedlivě, o to však, abyste byli čisti uvnitř, na své duši, se nestaráte. A přece předem máte pečovati o čistotu vnitřní, duševní.

27. Podle zákona (4. Mojž. 19, 16) uvalil na sebe poskvrnu (zákonnou či levitickou) na sedm dní, kdo se dotekl mrtvoly neb hrobu. Aby tedy každý mohl snadno poznati, kde hrob jest, a tak se uchrániti takové poskvrny nahodilé, obílili každý rok před velikonocemi hroby zevně, tolik totiž místa na povrchu, kolik zaujímala mrtvá těla uvnitř.

29—31. t. j vzděláváte hroby .. a říkáte: kdybychom byli žili . . ., a tak stavíte se, jako byste měli úctu k prorokům a byli lepší než předkové. Činíte to však nikoli z úcty k prorokům a lidem spravedlivým, nýbrž z tužby po lidské chvále; neboť nejen nenásledujete mravův a napomenutí prorockých, nýbrž pronásledujete a usmrtiti chcete i mne, jenž jsem hlava prorokův a o němž proroci předpovídali. Mluvíce tedy o *dnech otců svých* svědčíte tím proti sobě samým, že jste v plném smyslu slova *syny* či potomky *těch, kteří zabíjeli proroky*, pokud totiž nejen podle těla od nich pocházíte, nýbrž i smýšlením svým se jim podobáte. Slova „lidem" v řeckém textě není. — „*kteří vzděláváte*" (v. 29.) tak podle Vulgaty; podle řeckého bylo by: *že* neb *neboť*

32. *naplňte míru* (nepravostí a zločinů od vašich otců započatou) . . . tím totiž, že usmrtíte mě i hlasatele mého učení. Užívaje způsobu rozkazovacího *naplňte*, nepřikazuje jim, aby zločiny ty provedli, nýbrž vyjadřuje nad nimi svoji nelibost.

33. t. j. zvrhlé pokolení zvrhlých otců (předků).

34. t. j. poněvadž jste tak zlí, proto zabijete . . . některé z těch, které k vám pošlu (apoštoly a jiné věrozvěsty).

35. t. j. aby stihl vás trest za všecku krev lidí spravedlivých, která kdy byla prolita vražedně. Praví to, nikoli že by pronásledujíce jeho poslance, měli při tom úmysl býti potrestáni, nýbrž, že Bůh, který dav člověku svobodnou vůli, nebrání mu jí zneužiti, stanovil trest na hříchy, takže ten, kdo chce páchat hřích nepřímo tím chce i to, co se hříchem jest spojeno, totiž trest. Ale nečiní jich slovy těmi zodpovědny za všechny ty činy vražedné, které kdy byly spáchány, nýbrž ukazuje jimi velikost viny, kterou na sebe uvalí tím, že nejen jeho usmrtí, nýbrž i potom v nekajícnosti setrvají a poslance jeho pronásledovati a usmrcovati budou, jakoby řekl, že uvalí tím na sebe vinu tak velikou a zaslouží trest takový již na této zemi, jaký by zasloužili, kdyby sami byli prolili onu krev nevinnou, která kdy byla prolita. Také však třeba si všimnouti, že Pán Ježíš mluví

rého jste zabili mezi chrámem a oltářem. [36] Vpravdě pravím vám:
Přijdou všecky věci tyto na pokolení toto."
[37] „Jerusaleme, Jerusaleme, který zabíjíš proroky a kamenuješ ty,
kteří jsou posláni k tobě; kolikrát chtěl jsem shromážditi dítky tvé,
jako slepice shromažďuje pod křídla kuřátka svá, a nechtěl jsi? [38] Hle,
zanechá se vám dům váš pustý; [39] neboť pravím vám: neuzříte mě
od této chvíle, dokavad neřeknete: ‚Požehnaný, jenž se béře ve
jménu Páně.'"

KAPITOLA 24.

Pán Ježíš předpovídá zkázu Jerusalema a konec světa, v. 1—35.

[1] A vyšed Ježíš z chrámu, bral se odtud. I přistoupili k němu
učeníci jeho, aby mu ukázali stavby chrámové. [2] On pak odpovídaje
řekl jim: „Vidíte toto všecko? Vpravdě pravím vám, nezůstane tu kámen
na kameni, který by nebyl rozbořen." [3] A když se posadil na hoře

---

tu k zákoníkům a fariseům jakožto k vůdcům a učitelům lidu, jichž lid dobrovolně následoval a i sám vinen se stával, že tedy jest tu řeč o vině a tedy i o trestu celého národa, a to nikoliv o trestu věčném, nýbrž o časném, o tom, který je stihne hlavně zkázou Jerusalema. Pro tu jednotu však, kterou předkové i potomci tvoří spolu jeden celek, jeden národ, přičítají se někdy činy předků za zásluhu neb vinu také jejich potomkům, takže i oni nejen mívají prospěch ze skutků jejich dobrých, nýbrž i trpívají za činy jejich zlé, a to tím spravedlivěji, jestli sami kráčejí ve šlépějích předků svých a snad ještě hůře si vedou než oni, jako to bylo u těch, kteří zabili Krista a pronásledovali jeho církev. Nezahubí pak Bůh žádného národa ani města hned pro jeho skutky zlé, nýbrž napomíná, hrozí a z části i kárá mnohdy po několik pokolení; když však míra shovívavosti jeho se naplní, a On konečně zkázu na ně přivede, zdá se, jako by některé pokolení trpělo za všecka pokolení předešlá, poněvadž samojediné trpí to, co zasloužili také jeho předkové. — Ze všech lidí spravedlivých nevinně usmrcených jmenuje pouze Abela a Zachariáše, poněvadž při jejich vraždě jevila se zvláštní krutost; byltʼ Abel zavražděn ze všech první, a to od vlastního bratra (1. Mojž. 4, 8), Zachariáš pak k rozkazu krále Joasa na místě svatém, když vytýkal lidu jeho neřesti (2. Paral. 24, 22.), a to dle podání o slavnosti smíření; také snad proto, že při nich vyzývá se v samém Písmě svatém božská spravedlnost, aby zločiny ty potrestala (1. Mojž. 4, 10; 2. Paral. 24, 22). Že Zachariáš ten jmenuje se synem Barachiášovým, ač byl synem Jojadovým, má příčinu nejspíše v omylu opisovatelově.

37. Podle řeck. „a nechtěli jste".

38. t. j zanecháno bude vám hlavní město vaše Jerusalem ve stavu zpustošeném (bude zbaveno zvláštní ochrany Boží a zpustošeno od nepřátel).

39. Neuzříte mne od této chvíle jako toho, který by vám podával svou milost a spásu, dokavad v kajicnosti se ke mně neobrátite a mě jako Vykupitele svého nepozdravíte (neuznáte). Skončil tak v úterý dne 12. nisanu k večeru veřejnou činnost svou učitelskou.

c) Od 24, 1—25, 46. podává evangelista řeči, které Pán Ježíš konal téhož dne (v úterý) večer pouze ke svým apoštolům na hoře Olivetské jako na útěchu po tom, co byli slyšeli při předešlé řeči hrozivé. V řečech těch předpověděl nejprve (ještě v Jerusalemě) úplnou zkázu chrámu, a když potom na hoře Olivetské se ho otázali na čas té zkázy a na znamení, která budou předcházeti příchod jeho (k soudu) a konec světa, vyzval je předem, aby se měli na pozoru, by nebyli svedeni, ježto nastanou jim mnohá pokušení (24, 1—14), poté udal znamení i zkázy Jerusalema (24, 15—22) i konce světa co do nynější jeho podoby (24, 23—35).

3. Myslili, že chrám i město Jerusalem nepřestane leč až na konci světa nebo jen o málo dříve, potom že nastane říše messiášská. Proto uslyševše Pána mluviti o rozvalení chrámu, tázali se ho nejen po zkáze budovy chrámové, nýbrž i po konci světa. Pán Ježíš odpověděl k oběma otázkám. Dříve však ve v. 4. varoval je, aby se nedali svésti. A zároveň od 5—14. udal příčiny, proč se mají míti

Olivetské, přistoupili k němu učeníci v soukromí a řekli: „Pověz nám, kdy budou tyto věci a které bude znamení tvého příchodu a konce světa?“ [4] I odpověděl Ježíš a řekl jim:

„Hleďte, ať vás nikdo nesvede; [5] neboť mnozí přijdou ve jménu mém a řeknou: ‚Já jsem Kristus‘ a svedou mnohé. [6] Budete slyšeti boje a pověsti o bojích. Hleďte, ať se nepolekáte; neboť musí to nastati, ale ještě není konec. [7] Neboť povstane národ proti národu a království proti království, a bude mor a hlad a zemětřesení po místech. [8] Ale toto všecko jest jen počátkem bolestí. [9] Tehdáž vydají vás v soužení a budou vás zabíjeti, a budete v nenávisti u všech národů pro jméno mé. [10] A tu mnozí se pohorší a se zradí vespolek a jedni druhých budou nenáviděti. [11] A povstane mnoho proroků nepravých a svedou mnohé. [12] A poněvadž se rozmnoží nepravost, ustydne láska mnohých; [13] ale kdo setrvá až do konce, ten spasen bude. [14] A bude hlásáno toto evangelium o království po celém okrsku zemském na svědectví všem národům; a tehda přijde konec.“

[15] „Když tedy uzříte ohavnost zpuštění, kteráž jest předpověděna od proroka Daniele, ana stojí na místě svatém, — kdo to čte, rozumějž — [16] tehda, kdo jsou v Judsku, utecte na hory, [17] a kdo jest na střeše, nesestupuj, aby vzal něco z domu svého, [18] a kdo na poli, nevracej se, aby vzal roucho své. [19] Běda pak těhotným a kojícím v oněch dnech. [20] Modlete se však, aby útěk váš nenastal v zimě neb v sobotu; [21] neboť tehdy bude soužení veliké, jakého nebylo od počátku světa až dosavad, aniž kdy bude. [22] A kdyby nebyli ukráceni dnové ti, nebyl by zachován nižádný člověk; ale pro vyvolené budou ukráceni dnové ti.“

---

na pozoru, proto totiž, poněvadž jim v té věci nastanou veliká nebezpečenství jak od lživých učitelů, kteří budou si lživě přičítati i vážnost Vykupitele (v. 5. 11.), tak z pohrom válečných i živelných a jiných (v. 6—8), jakož i od nepřátel náboženství a špatných příkladů lidí zlých (v. 9—10.).

14. K útěše svých věrných dodává, že pronásledování ta neuškodí evangeliu a církvi jeho; neboť přes všecko nepřátelství a pronásledování bude hlásáno učení jeho všem národům.

15—22. Mark. 13, 14—20. Luk. 21, 20—24. Znamení, jež bude předcházeti zkázu Jerusalema. Bude to ohavnost zpuštění, či ohavné zpuštění na místě svatém; zpuštěním tím míní Pán Ježíš zpuštění, které židovští horlivci způsobili krátce před zkázou Jerusalema různými zločiny, zejména též velikým krveprolitím v místnostech chrámových. Jedné noci bylo tam pobito 8500 lidí (Jos. Flav. O válce židovské, 4, 5, 1). Zpuštění to bylo předpověděno již od Daniele v jeho knize 9, 27. — Kdo to čte, totiž ono proroctví v knize Danielově, rozuměj mu dobře, že totiž míněno jest v něm ono znesvěcení chrámu, po němž v krátkosti bude následovati zkáza chrámu i města.

18. nevracej se, totiž na to místo na poli, kde jsi před prací odložil svrchní roucho své. Nemyslí však to doslovně, nýbrž ukazuje slovy těmi podobně jako i ve v. 17. na nutnost rychlého útěku. Jakmile totiž nastane ve chrámě řečené zpuštění, bude již nejvyšší čas, aby utekli, budou-li se chtíti zachrániti; neboť co nejdříve na to nastane zkáza. — Jiné ještě znamení blížící se zkázy města udává se u Luk. 21, 20; totiž pochod vojska nepřátelského k Jerusalemu.

19. t. j. poněvadž jen v rychlém útěku bude spása (záchrana), budou politování hodni ti, kteří nebudou moci utíkati, jako zejména ženy těhotné a ty, které kojí.

20. V zimě totiž nemohli by utíkati pro neschůdnost cest, v sobotu pak byli by zdržováni úzkostlivostí svědomí; neboť židé nesměli konati v sobotu cesty delší než 2000 kroků, první křesťané pak, kteří byli obráceni ze židovství, zachovávali po delší dobu většinou také předpisy židovské o svěcení soboty.

22. t. j. kdyby nebyli ukráceni co do počtu dnové ti strastní, nebyl by zachován žádný člověk na živu neb při pravé víře. V těchto dvou verších (21, 22.) přechází již Pán Ježíš ku proroctví o konci světa co do nynější jeho podoby, při-

[23] „Tehdy řekne-li vám kdo: ‚Hle, tuto jest Kristus anebo tamto,‘
nevěřte; [24] neboť povstanou nepraví Kristové a nepraví proroci, a
budou činiti veliké zázraky a divy, takže by se uvedli v blud, kdyby
možno bylo, i vyvolení. [25] Hle, předpověděl jsem to vám. [26] Řeknou-li
vám tedy: ‚Hle na poušti jest,‘ nevycházejte; ‚Hle v pokojích jest,‘
nevěřte. [27] Neboť jako blesk vychází od východu a ukazuje se až na
západ, tak bude (i) příchod Syna člověka. [28] Kdekoli bude tělo, tam
shromáždí se i orlové. [29] A hned po soužení těch dnů slunce se zatmí
a měsíc nedá světla svého a hvězdy budou padati s nebe a moci
nebeské budou se pohybovati. [30] A tu ukáže se znamení Syna člo-
věka na nebi; i budou kvíleti tehdy všecka pokolení země a uzří Syna
člověka přicházeti v oblacích nebeských s mocí a slávou velikou.
[31] A pošle anděly své s mohutným hlasem trouby; i shromáždí vy-
volené jeho ode čtyř větrů, od končin nebes až do končin jejich.“
[32] „Od stromu fíkového pak naučte se podobenství. Když ratolest
jeho již omládne a list vyrazí, víte, že blízko jest léto; [33] tak i vy,
když uzříte všecky věci tyto, vězte, že blízko jest přede dveřmi.

---

hlížeje vedle utrpení, které nastane při zkáze Jerusalema, také k těm útrapám, jež nastanou před příchodem jeho k soudu.

23–31. Mark. 13, 21—27. Luk. 21, 25—28. Znamení, jež budou předcházeti konec světa. Budou dvoje: vzdálenější, k nimž bude patřiti mimo hrozné útrapy, řečené již ve v. 21., rozšiřování nepravých proroctví a vystupování nepravých učitelů, kteří budou (pomocí ďábla) činiti věci tak podivuhodné, že se budou zdáti zázraky (v. 23—24), a bližší, ano bezprostřední, jež budou záležeti z úkazů na nebi zcela neobyčejných (v. 29—30). U vyvolených (spravedlivých) nebude možno, aby byli svedeni zdánlivými zázraky falešných učitelů, poněvadž oni působí s milostí Boží, a ta pomáhá, aby člověk v pokušení neklesl.

25. Dá-li se tedy někdo přece svésti, nebude moci vymlouvati se, že viděl člověka činiti divy takové, jaké činil Kristus, a že proto jej měl za Krista, neboť Pán Ježíš předpověděl to napřed, že takoví lidé budou.

26. v pokojích nebo komnatách, komorách.

27. Příchod Kristův k soudu nebude tedy skrytý, aby teprv kdo musil jej vyhledávati, nýbrž zjevný všem.

28. t. j. jako orlové (supové) cítí kořist svou a přirozeným pudem zdaleka k ní se nesou, tak i vyvolení či spravedliví lidé, osvícení milostí Boží, poznají hned Krista, až bude přicházeti, a s největší rychlostí odevšad u něho se shromáždí.

29. t. j. přestane nynější poměr těles nebeských k sobě a nastane jiný. Nespadnou tedy hvězdy na zem, nýbrž, jakoby spadly, nebude jich viděti.

30. znamení Syna člověka, t. j. jak vykládá se skoro všeobecně, světlý kříž, který záře na výsostech zapuzovati bude světlem svým nastalou tmu. — Lidé budou kvíleti, neboť poznají, že již nastane soud, při němž nikdo ze živoucích bez zvláštního zjevení Božího neví, jak obstojí.

31. s mohutným hlasem trouby; doslovně s troubou a hlasem mohutným, podle textu latinského, podle řeckého textu: s troubou hlasu mohutného (velikého), t. j. s mohutným, velikým hlasem trouby či spíše s velikým hlasem, podobným silnému zvuku trouby. Nemíní totiž trouby skutečné, jak samozřejmo, nýbrž nesmírně silný hlas, podobný zvuku trouby, který povstane působením andělů, nejspíše tak, že způsobí takové vlnění vzduchu, jaké by povstalo foukáním v troubu zvláště velikou. — Potom nastane vzkříšení a soud. Zmiňuje se tu pouze o vyvolených, ne že by nespravedliví z mrtvých nevstali a na soud nepřišli, nýbrž že přihlíží hlavně k oblažujícímu účinku, který bude míti příchod Kristův u spravedlivých.

32—33. Létem rozumí naše jaro i léto, neboť v Palestině rozeznávali toliko dvoje roční počasí, léto a zimu. — blízko jest totiž příchod můj (Kristův) k soudu. Podobenstvím tímto učí: *a*) že mezi bližšími znameními řečenými a mezi Kristovým příchodem k soudu nebude dlouhé doby, *b*) že po znameních těch nastane Kristův příchod zcela jistě a nutně, jako zcela jistě a nutně nastává léto, když již listí vyráží, *c*) že ona znamení děsná jsou zároveň předchozími znameními veliké obnovy přírody a blažených časů, které nastanou.

34 Vpravdě pravím vám: nepomine pokolení toto, až toto všecko se
stane. 35 Nebe a země pominou, ale slova má nepominou."

Pán Ježíš vyzývá ku bdělosti, v. 36—51.

36 „O tom dni však a hodině neví nikdo, ani andělé nebeští, leč
Otec sám. 37 Ale jako bylo za dnů Noemových, tak bude i při příchodě
Syna člověka. 38 Jako totiž za oněch dnů před potopou jedli a
pili, ženili a vdávali se až do dne, ve kterém Noe vešel do korábu,
39 a nezvěděli, až přišla potopa a zachvátila všecky, tak bude i při
příchodě Syna člověka. 40 Budou tehdy dva na poli: jeden bude vzat
a jeden zanechán. 41 Dvě budou mlíti ve mlýně: jedna bude vzata a
druhá zanechána. 42 Bděte tedy, neboť nevíte, v kterou hodinu Pán
váš přijde. 43 To pak vězte: Kdyby hospodář věděl, v kterou hodinu
přijde zloděj, bděl by a nenechal by podkopati domu svého. 44 Protož
i vy buďte připraveni, neboť Syn člověka přijde v hodinu, kterou nevíte.
45 Kdo asi jest ten služebník věrný a opatrný, jehož ustanovil

---

34. t. j. národ israelský potrvá se svými známkami rázovitými až ke konci světa. Ale, jak učí sv. Pavel (Řím. 11, 31—32) na konci světa uvěří i oni v Krista, byť ne všichni jednotlivci, přece celkem národ celý.

Od 24, 36—25, 30 vybízí Pán Ježíš ku bdělosti a svědomitému konání povinnosti, a to trojím podobenstvím: o služebníku dobrém a zlém, o desíti pannách a o hřivnách.

36. Udává tu příčinu, proč máme bdíti, či míti se na pozoru, abychom nebyli při soude shledáni ve stavu hříšném, proto totiž, poněvadž jest zcela neznámo, v kterou chvíli soud nastane. Z těch znamení, jež Pán Ježíš právě udal, bude lze sice poznati dobu jeho vůbec, zejména to, že již se blíží, nikoli však, v který den a v kterou chvíli nastane. O té chvíli ví jediný Otec, t. j. Bůh trojjediný či všecky osoby božské, neboť všecky mají jednu a touž podstatu, a proto i totéž poznání. U sv. Marka (13, 32) praví se, že o dni tom neví ani Syn člověka či Pán Ježíš jako Vykupitel (Bohočlověk), a to nikoli, že by nevěděl o tom dni vůbec, nýbrž že neví o něm k tomu konci, aby o něm poučil jiné; pro sebe ovšem o něm ví i jako člověk.

37—41. Vysvětluje, jak neznáma jest doba Kristova příchodu k soudu. Přijde tak neočekávaně, že lidé při témže díle zaměstnaní budou náhle od sebe odděleni; jeden bude vzat do radosti věčné, druhý ponechán věčné záhubě, podle toho, v jakém stavu bude nalezen, zda ve stavu milosti, nebo ve stavu těžkého hříchu. Budou pak překvapeni mnozí soudem Kristovým, nikoli že by ze znamení svrchu od Krista udaných nebyli mohli poznati, že soud již co nejdříve nastane, nýbrž že pro mysl pozemskou budou jich nedbati a pokládati za nic jiného, než za mimořádné sice, ale zcela bezvýznamné zjevy přírodní, podobně jako před potopou lidé nedbali výstražného hlasu, kterým Bůh je varoval skrze Noema. — Mluvě o mlýně, má na mysli mlýn ruční, jehož kámen dolení byl připevněn k podlaze (k zemi), hoření pak byl otáčen od dvou služebných, kteří sedíce proti sobě a majíce mlýn mezi sebou otáčeli jej tak, že každý klikou (rukovětí) přitočil jej k sobě na půl kola.

44. Buďte připraveni, t. j. stále v takovém stavu duševním (v stavu milosti), abyste, kdyby Pán náhle přišel (neb vás povolal) k soudu, mohli obstáti a přijati býti mezi nebešťany. Jsou ta slova řečena ke každému, ačkoli každý za života posledního soudu se nedočká; neboť hodinou příchodu Kristova k soudu rozuměti jest nejen dobu příchodu jeho k soudu poslednímu, nýbrž i hodinu smrti, po které nastane soud soukromý, a která jest také nejistá.

45—51. Na příkladech ukazuje, co má člověk činiti a čeho se varovati, aby při soudu obstál; má věrně podle vůle Boží konati své povinnosti (zastávati úřad svůj, užívati svých sil) a varovati se v té příčině všeliké bezstarostnosti a nedbalosti. Služebníkem ustanoveným nad čeledí rozumí předem apoštoly, potom biskupy a kněze, jimž jest svěřena duchovní správa věřících. Pokrmem míní hlásání svého (Kristova) učení, poučování, napomínání, varování, přisluhování svátostmi, dobrý příklad a j.; ten mají podávati věřícím včas, t. j. způsobem přiměřeným rozumu, potřebám a schopnostem jednotlivých věřících a poměrům časovým.

pán jeho nad čeledí svou, aby jim dával pokrm včas? [46] Blahosla-
vený jest služebník ten, jehož pán jeho přijda nalezne, že tak činí.
[47] Vpravdě pravím vám, že ustanoví jej nade vším statkem svým.
[48] Řekne-li však zlý služebník ve svém srdci: ‚Pán můj otálí přijíti‘
[49] a počne-li bíti spoluslužebníky své a bude-li jísti a píti s opilci,
[50] přijde pán služebníka toho v den, v který se nenaděje, a v hodinu,
kterou neví, [51] a rozpoltí ho a ustanoví díl jeho s pokrytci; tam bude
pláč a skřípění zubů.“

KAPITOLA 25.

Podobenství o deseti pannách, v. 1—12.

[1] „Tehdy podobno bude království nebeské deseti pannám, které
vzavše lampy své, vyšly naproti ženichovi a nevěstě. [2] Pět z nich
bylo pošetilých a pět opatrných; [3] neboť pošetilé vzavše lampy své
nevzaly s sebou oleje, [4] opatrné však vzaly spolu s lampami také olej
ve svých nádobách. [5] Když pak ženich prodléval, zdřímly všecky a
usnuly. [6] O půl noci však nastal křik: ‚Hle, ženich přichází; vyjděte
mu naproti.‘ [7] Tu vstaly všecky panny ty a upravily lampy své. [8] Po-
šetilé pak řekly opatrným: ‚Dejte nám z oleje svého, neboť naše lampy
hasnou.‘ [9] Opatrné odpověděly řkouce: ‚(Nikoli;) nedostalo by se
nám i vám; jděte raději ku prodavačům a kupte sobě.‘ [10] Když pak
šly nakoupit, přišel ženich, a ty, které byly pohotově, vešly s ním na
svatbu; i zavřeny jsou dveře. [11] Později přišly také ostatní panny
řkouce: ‚Pane, Pane, otevři nám.‘ [12] Ale on odpověděl: ‚Vpravdě, pravím
vám, neznám vás.‘“

---

47. t. j. na výsost jej odmění, věčnou totiž blažeností a slávou.

48 49. Stavě proti služebníku věrnému služebníka nevěrného, vytýká mu dvě neřesti: nespravedlnost i krutost k jiným a hýřivý, bezstarostný život. — Kéž by nikdy nebylo bývalo takoveho biskupa ani kněze! — Některé rukopisy řecké i latinské mají ve v. 48. „zlý služebník onen“ (ἐκεῖνος, ille), ale náměstka onen není na omto místě dosti zaručena.

51. t. j. potrestá jej co nejpřísněji na těle i na duši, a to trestem věčným. Slovy „rozpoltí jej“ naráží na tehdejší obyčej výchoďanů, dle něhož pán přistihnuv otroka při zločinu, mnohdy beze všeho jej zabil neb zmrzačil.

25, 1–12. V podobenství tomto přihlíží Pán Ježíš jistou měrou k svatebnímu obyčeji tehdy u židů zavedenému, dle něhož svatební hostina konala se večer a v noci v domě ženichově, kamž si byl bezprostředně před hostinou uvedl ve slavném průvodě svou nevěstu z domu jejích rodičů, kde ho s družičkami očekávala; jestli však nevěsta byla z jiného místa než ženich, čekávaly prý družičky také v místě ženichově a přidružily se pak ke průvodu. Ženichem rozumí se Pán Ježíš, nevěstou církev, pannami věřící, lampami milost posvěcující, olejem dobré skutky a vůbec prostředky, jimiž člověk s pomocí milosti pomáhající milost posvěcující v sobě udržuje a rozmnožuje neb obnovuje; prodléváním ženichovým naznačuje delší dobu, která uplyne do Kristova příchodu k soudu, půlnocí pak dobu neočekávanou, ve které Pán Ježíš přijde k soudu (jak soukromému při smrti jednotlivce, tak k soudu obecnému). Učí pak Pán Ježíš podobenstvím tímto, kterak má se člověk připraviti na Kristův příchod k soudu; má totiž bdíti, aby neztratil milosti posvěcující. Neboť Pán Ježíš přijde v době nám neznámé a nenadále, aby k nebeské hostině svatební či do blaženosti věčné uvedl nevěstu svou církev a s ní všecky ty, kteří vyjdou mu naproti s milostí posvěcující a opatření zásluhami dobrých skutků, ty však vyloučí od blaha věčného, kteří nechají uhasnouti v sobě milost posvěcující, již na křtu sv. obdrželi, aniž se postarají včas, aby ji zase nabyli. — Záporu „nikoli“ v některých rukopisech není.

Podobenství o hřivnách, v. 13—30.

[13] „Bděte tedy, neboť nevíte dne ani hodiny. [14] Neboť jako člověk
jeden odcházeje z domova povolal k sobě služebníky své a odevzdal
jim statek svůj. [15] I dal jednomu pět hřiven, druhému dvě a jinému
jednu, každému dle schopnosti jeho, a odcestoval. Hned (pak) [16] ode-
šed ten, jenž obdržel pět hřiven, těžil jimi a vytěžil jiných pět hřiven.
[17] Tak i ten, jenž obdržel dvě, vyzískal dvě jiné. [18] Ten však, který
dostal jednu, odešed vykopal v zemi (jamku) a skryl peníze pána svého.
[19] Po dlouhém čase pak přišel pán oněch služebníkův a skládal účet
s nimi. [20] I přistoupil ten, jenž obdržel pět hřiven, a řekl: ‚Pane, pět hřiven
odevzdal jsi mi, hle, jiných pět jsem vyzískal.‘ [21] Řekl mu pán jeho:
‚Dobře, služebníku dobrý a věrný; že jsi nad málem byl věrný, nad
mnohem ustanovím tebe, vejdi v radost pána svého.‘ [22] Přistoupiv pak
i ten, kterýž obdržel dvě hřivny, řekl: ‚Pane, dvě hřivny odevzdal jsi
mi, hle, jiné dvě jsem vyzískal.‘ [23] Řekl mu pán jeho: ‚Dobře, služeb-
níku dobrý a věrný, že jsi nad málem byl věrný, nad mnohem usta-
novím tebe; vejdi v radost pána svého.‘ [24] Přistoupil pak také ten,
kterýž obdržel hřivnu jednu a řekl: ‚Pane, poznal jsem, že jsi člověk
tvrdý, který žneš, kde jsi nezasil, a sbíráš, kde jsi nerozsypal. [25] I bál
jsem se a odešed skryl jsem hřivnu tvou v zemi; hle, tu máš, co tvého
jest.‘ [26] A pán odpověděv řekl jemu: ‚Služebníku nešlechetný a lenivý,
věděl jsi, že žnu, kde jsem nezasil, a sbírám, kde jsem nerozsypal?
[27] Měl jsi tedy dáti peníze moje penězoměncům, a já přišed byl bych
vzal s úrokem, co moje jest. [28] Vezměte tedy od něho hřivnu a dejte
tomu, který má deset hřiven. [29] Neboť každému, kdo má, bude dáno,

---

13. Opětně vyzývá ku bdělosti, dávaje tak na jevo, jak velice mu leží na srdci, abychom na jeho příchod se připravili.

13—30 Podobenství toto není totožné s tím, které vypravuje se u Luk. 19, 11—28. Udává se tu nový důkaz, proč máme bdíti a býti věrni ve službě Boží, proto totiž, poněvadž božský soudce bude požadovati přísně od každého účtů a odmění neb potrestá podle toho, jak kdo obstojí.

14. Schází tu závětí, jež lze doplniti asi takto: tak učiní Syn člověka ve svém království, aneb možno předeslati slova, která tuto klademe do závorky: Neboť (tak učiní Syn člověka ve svém království) jako (učinil) člověk (jenž) odcházeje atd.

15. Rozumí se tu hřivna attická, která obnášela as 4500 K. Příslovku „h n e d“ vztahují některé rukopisy, i Vulgata, k větě předcházející (o d c e s t o v a l h n e d); jiné pak, a to i Vatikánský, k větě následující. „Hned (pak) odešed“. Toto čtení jest as správnější, ukazujíc na bedlivost a píli, s kterou člověk má užívati darů od Boha mu svěřených podle vůle Boží.

24. Věděl jsi, že žnu . . .? Táže se tak, ne, že by souhlasil se slovy jeho, jako by byl tvrdý, nýbrž že právě ze slov služebníka toho chce mu ukázati, jak nemístná i drzá jest jeho výmluva.

29. viz 13, 12 (Mark. 4, 25; Luk. 8, 18; 19, 26).

Člověkem, jenž hotovil se na cestu, rozumí se Pán Ježíš, který tehdy hotovil se již k tomu, aby podstoupě smrt a vstana z mrtvých vstoupil na nebesa. Služebníky míní se předem apoštolové, jimž Kristus svěřil poklady své milosti a pravdy, aby je zachovali pro sebe i pro jiné a užívali jich ke spáse vlastní i jiných; v druhé řadě rozumějí se jimi též spolupracovníci a nástupci apoštolští, biskupové a kněží, jimž svěřena jest duchovní správa věřících, jakož i všichni věřící vůbec. Hřivnami rozumějí se předem všecky dary a milosti, které Bůh udělil apoštolům, aby mohli s prospěchem vykonávati úřad svůj, potom i duchovní úřady, které Bůh svěřuje jejich nástupcům, biskupům a kněžím, jakož i milosti, jež jim dává k náležitému zastávání úřadů těch; také však rozumějí se jimi všecky dary nejen nadpřirozené, nýbrž i přirozené, které Bůh udělil a uděluje věřícím vůbec. Dary (hřivny) udělil a uděluje Pán p o d l e s c h o p n o s t i každého, t. j. podle toho, jaký úřad komu svěřil, a jak kdo užíval darů jemu již

a bude míti hojně, tomu však, kdo nemá, bude odňato i to, co má.
[30] A služebníka neužitečného uvrzte do tmy vnější; tam bude pláč a
skřípění zubů.'"

O posledním soudě, v. 31—46.

[31] „Když pak přijde Syn člověka ve své slávě a všichni andělé
s ním, tu posadí se na slavný trůn svůj [32] a shromážděni budou před
ním všichni národové. I rozdělí je od sebe, jako pastýř odděluje ovce
od kozlů, [33] a postaví ovce po své pravici, kozly pak po levici. [34] Tehdy
král řekne těm, kteří budou na pravici jeho: ‚Pojďte požehnaní Otce
mého, vládněte královstvím připraveným vám od ustanovení světa;
[35] neboť lačněl jsem, a dali jste mi jísti, žíznil jsem, a dali jste mi
píti; hostem jsem byl, a přijali jste mě; [36] nah jsem byl, a přioděli
jste mně; nemocen jsem byl, a navštívili jste mě; v žaláři jsem byl,
a přišli jste ke mě.' [37] Tu odpovědí jemu spravedliví: ‚Pane, kdy jsme
tě viděli lačného a nakrmili jsme tě, aneb žíznivého a napojili jsme
tě? [38] Kdy viděli jsme tě jako hosta a přijali jsme tě, aneb nahého
a přioděli jsme tě? [39] A kdy viděli jsme tě nemocného neb v žaláři
a přišli jsme k tobě?' [40] A král odpovídaje řekne jim: ‚Vpravdě pravím
vám: Pokud jste to učinili jednomu z nejmenších těchto bratří mých,

---

udělených. Návratem pánovým míní se pro celou církev příchod Kristův k soudu obecnému, pro jednotlivce doba smrti či příchod Páně k soudu soukromému. Při soudu tom musí se každý zodpovídati ze svého jednání a jen ten uzná se za věrného a hodna věčné odplaty, kdo úřad svůj podle vůle Boží svědomitě zastával a svěřených darů i milostí náležitě užíval (ke cti Boží a k dobru vlastnímu i jiných); kdo neužije darů svých k dobrému podle vůle Boží ani samostatně ani ve službě jiných (měl ji dáti alespoň penězoměncům), ten bude potrestán tresty věčnými; čím spíše ten, kdo jich zneužije ke zlému. Služebník, jenž obdržel pět hřiven, vytěžil více než ten, jenž dostal dvě. Budeť od každého, komu více darů bylo dáno a větší úřady svěřeny, více požadováno. Tím, že hřivna služebníku lenivému byla odňata a dána tomu, který více vyzískal, naznačuje se, že neužíváním darů svěřených člověk mnohdy připravuje se o ně, užíváním pak nových si zasluhuje a zjednává, jakož i že opomíjením povinných skutků dobrých posvěcující milost Boží nejen se umenšuje, nýbrž mnohdy se i ztrácí, konáním jich pak že se milost ona rozmnožuje a právo na větší odměnu zjednává.

31. ve své slávě (velebnosti), t. j. v oslavené lidské přirozenosti své. Posadí se, t. j. vystoupí jako soudce. Bude sice souditi Bůh trojjediný, tedy všecky osoby božské, ale pouze druhá osoba vystoupí v podobě viditelné (jako Bohočlověk). Na slavný (nebeským leskem ozářený) trůn; doslovně bylo by „na trůn slávy (velebnosti) své".

32. t. j. všichni lidé všech věkův a všech národů. Rozdělí je od sebe. a to zcela snadně a beze všech rozpaků i bez omylu, podobně jako pastýř snadně a bez omylu odděluje ovce od kozlů. Kde se tolik lidí shromáždí a kterak všichni Krista uvidí, nepraví se. Třeba však povážiti, že spravedliví vstanou s tělem oslaveným, které nebude vázáno tou měrou zákony prostorovými, jako jest vázáno nyní, takže budou moci vznésti se také do výše, i na jiná tělesa nebeská, a že Pán Ježíš jako Bohočlověk v oslaveném těle svém může býti přítomen ne sice všudy jako Bůh, ale přece na místech mnohých, podobně jako i v nejsvětější svátosti přítomen jest na mnoha místech také jako člověk pod způsobou chleba a vína. Praví-li se u proroka Joele (3, 2—12), že soud bude konán v údolí Josafat, míní se tu slovo Josafat nepochybně ve smyslu obrazném.

34—45. Slovy těmito nemíní Pán Ježíš říci, že takový hovor při soudu skutečně povede, nýbrž poučuje jimi toliko, že každý bude uvědoměn i o sobě i o každém jiném, nejen zda přijde do nebe nebo do pekla, nýbrž i o tom, proč ten do nebe, onen do pekla se dostane. Uvědomění to stane se božskou mocí v okamžiku. Připomínaje Pán Ježíš pouze to, zda kdo konal neb nekonal skutků milosrdenství, dává na srozuměnou, že již opomíjení skutků dobrých stačí, aby byl člověk zavržen, čím spíše, koná-li kdo skutky zlé a nečiní včas pokání. Tak i když klade spravedlivým do úst slova podivení se „Pane, kde jsme tě viděli"

mně jste učinili.‘ [41] Potom řekne i těm, kteří budou na levici: ‚Odejděte
ode mne, zlořečení, do ohně věčného, který jest připraven ďáblu a
andělům jeho. [42] Neboť lačněl jsem a nedali jste mi jísti, žíznil jsem
a nedali jste mi píti, [43] hostem jsem byl a nepřijali jste mne, nah
jsem byl a nepřioděli jste mne, nemocen a v žaláři jsem byl a ne-
navštívili jste mne.‘ [44] Tu odpovědí jemu také oni: ‚Pane, kdy jsme tě
viděli lačného neb žíznivého neb jako hosta neb nahého neb nemoc-
ného neb v žaláři, a neposloužili jsme tobě?‘ [45] Tehdy odpoví jim:
‚Vpravdě pravím vám: pokud jste to neučinili jednomu z nejmenších
těchto, ani mně jste nečinili. [46] I půjdou tito do trápení věčného, spra-
vedliví pak do života věčného.‘“

KAPITOLA 26.

Pán Ježíš předpovídá znova svou smrt. Velerada radí se o jeho záhubě, v. 1—5.

[1] Když dokonal Ježíš všecky ty řeči, pravil učeníkům svým: [2] „Víte,
že po dvou dnech budou velikonoce, a Syn člověka bude vydán, aby
byl ukřižován.“
[3] Tehdy shromáždili se velekněží a starší lidu v domě velekněze,
jménem Kaifáše, [4] a uradili se, aby Ježíše lstivě jali a zabili; [5] ale pra-
vili: „Ne o slavnosti, aby snad nenastala bouře v lidu.“

Pán Ježíš drahou mastí pomazán. Jidáš nabízí se, že ho zradí, v. 1—16.

[6] Když pak Ježíš byl v Betanii v domě Šimona malomocného,
[7] přistoupila k němu žena s alabastrovou nádobou masti drahé a vy-

---

atd., nemíní říci, že se tak budou tázati skutečně, nýbrž jen, že každý z nich s vděčností a v pokoře uzná, že odměna, kterou dostane, převyšuje na výsost ty skutky dobré, které vykonal v tomto životě.

d) Od 26. 1—28, 20 vylićuje Kristovo utrpení, smrt a vzkříšení, jakož i to, kterak zjeviv se ženám i apoštolům, udělil těmto (apoštolům) poslání světové. Vypravuje děje ty, upozorňuje nejen na náplň příslušných výroků prorockých, nýbrž i na to, s jakým záštím a s jakými úskoky a úklady postupovali členové velerady, aby Krista odsoudili a u vladaře dosáhli potvrzení svého rozsudku, jakož i na to, že v zatvrzelosti své zůstali přes všecky zázraky, které se děly při Kristově smrti a vzkříšení, ano i potom, když dostali o vzkříšení jeho zprávu od vojínů strážných, a kterak lid byv sveden od nich ve vině jejich účast vzal, vyzývaje vladaře, aby Krista ukřižoval, a svolávaje krev na sebe i syny své.

3. Tehdy t. j. ve středu ráno dne 13. měs. nisanu, shromáždili se, totiž k mimořádnému sedění velerady.

4. Že Krista usmrtí, o tom usnesli se již po vzkříšení Lazara (Jan 11, 47—53). Tehdy nerozhodli však ještě, kdy by jej měli zatknouti a na jakém důvodě právním odsouditi, aby mohli se nadíti, že vladař potvrdí jejich nález. Nyní usnesli se, aby Ježíš byl jat již o svátcích, avšak ne veřejně, nýbrž tajně a lstivě, by se o tom nedověděl lid, usmrcen však že má býti až po svátcích, kdy poutníci se již rozejdou. Úradek tento změnili brzy po sedění, když se jim Jidáš nabídnul, že jim Ježíše zradí (v. 15.); neboť vidouce, že i jeden z apoštolů jeho od něho odpadá a ho zrazuje, soudili z toho, že oddanost lidu k němu není tak veliká, aby pro něho způsobil bouři, a že tedy mohou ihned proti němu zakročiti a vražedný úmysl svůj provésti.

6—13. Jak patrno z Jan. 12, 12., pomazání toto stalo se již den před slavným vjezdem do Jerusalema. Sv. Matouš vypravuje o něm teprve nyní, poněvadž chce poukázati ke kontrastu, jaký byl mezi fariseji, kteří s myslí pobouřenou hledali Kristovy smrti, a mezi Ježíšem, který s úplným klidem hleděl smrti vstříc, snad i proto, že Jidáš, o jehož zradě vypravuje hned v odstavci následujícím, při pomazání tom přišel po prvé na myšlenku Krista zraditi.

7. Chtěla tak projeviti svou úctu, vděčnost a lásku k Pánu Ježíši.

lila ji na hlavu jeho, když byl za stolem. [8] Vidouce to učeníci, roz-
mrzeli se a řekli: „K čemu ztráta tato? [9] Vždyť se to mohlo draze pro-
dati a dáti chudým." [10] Věda pak to Ježíš řekl jim: „Proč té ženě činíte
obtíže? Dobrý skutek zajisté vykonala nade mnou. [11] Vždyť chudé
máte vždycky s sebou, mne však vždycky nemáte; [12] neboť vylivši
mast tu na mé tělo, učinila to k mému pohřbení. [13] Vpravdě pravím
vám: kdekoli bude hlásáno evangelium toto po celém světě, tam bude
se vypravovati na památku její také to, co učinila ona."
[14] Tehdy jeden ze dvanácti, jménem Jidáš iškariotský, odešed
k velekněžím řekl: [15] „Co mi chcete dáti, a já vám ho zradím?" I usta-
novili mu dáti třicet stříbrných. [16] A od té chvíle hledal času přihod-
ného, aby ho zradil.

Poslední večeře, v. 17—30.

[17] Prvního pak dne přesnic učeníci přistoupili k Ježíšovi a řekli:
„Kde chceš, ať připravíme tobě, abys jedl beránka?" [18] A on řekl:
„Jděte do města k jistému člověku a rcete jemu: ‚Mistr praví: Čas
můj jest blízko; u tebe budu jísti beránka s učeníky svými.'" [19] I uči-
nili učeníci tak, jak jim Ježíš nařídil, a připravili beránka.

8—9. Řekl to nejprve Jidáš (Jan. 12, 4—6) z lakoty; neboť věděl, kdyby se byla mast prodala a peníze stržené se daly Pánu Ježíši na chudé, že by je on jako pokladník dostal ke správě a si mohl z nich něco tajně vzíti. Ostatní apoštolé dali se jím strhnouti ku projevům podobným nikoli v úmyslu špatném, nýbrž že znajíce Kristovu pokoru a skromnost, myslili, že by mu skutečně bylo milejší, aby se byla mast prodala ve prospěch chudých.

11. Naznačil tak, nejen že chudí budou vždycky na zemi, nybrž i že péči o chudé nejsou na újmu ty výlohy, které se dějí ke cti a chvále Boží.

12. Prohlašuje, že pomazání ono jest přípravným úkonem k jeho pohřbu a tak zároveň upozorňuje na blízkost smrti své.

13. Nejen tedy schválil její čin, nýbrž i odměnil jej ujištěním, že o skutku jejím bude vypravovati se na její památku po celém světě všudy, kde se bude hlásati evangelium o vykoupení.

14. T e h d y t. j. ve středu ráno dne 13 měsíce nisanu po sezení velerady, o němž jest řeč ve v. 3—5., j e d e n z e d v a n á c t i t. j. ze sboru apoštolského, apoštol.

17—19. P ř í p r a v a k p o s l e d n í v e č e ř i; srovn. Mark. 14, 12—16; Luk. 22, 7—13.

17. Přesnicemi sluly svátky velikonoční od přesných či nekvašených chlebů, kterých židé měli požívati o nich. Slavily se původně od 15. do 21. dne měsíce nisanu (měsíce to trvajícího od polovice našeho března do polovice dubna); od zajetí babylonského čítali k nim také 14. den měsíce nisanu. Prvním dnem přesnic rozumí se tedy 14 den měsíce nisanu, který v roce Kristovy smrti připadl na čtvrtek. B e r á n k a, t. j. slavnostní večeři velikonoční, kterou konali židé podle ustanovení Božího každého roku, aby si připomínali s vděčností onu noc velikou, ve které byli vysvobozeni z Egypta, a oživovali tužbu po Vykupiteli. Mimo jiné pokrmy požívali při ní dle daného příkazu beránka, přesné chleby a hořké saláty; beránek předobrazoval Vykupitele, přesné chleby upomínaly na čistotu, kterou israelité jakožto národ vyvolený měli se stkvíti, hořké saláty (z pěti různých druhů zelenin) naznačovaly krutou porobu, ve které židé úpěli v Egyptě.

18. Pán Ježíš chtěje znova upozorniti je na svou vševědoucnost a tak utvrditi ve víře, neudal jménem hospodáře, k němuž měli jíti, nýbrž, jak patrno z Mark. 14, 13—15 a Luk. 22, 8—12., předpověděl jisté okolnosti, které ve městě shledají a po nichž poznají, ke komu mají jíti. Posláni byli Petr a Jan. Kdo byl onen hospodář, není známo; nejspíše otec evangelisty sv. Marka. — Č a s m ů j, t. j. čas mého utrpení a smrti mé j e s t b l í z k o.

[20] Když pak byl večer, zaujal místo u stolu se dvanácti učeníky svými. [21] A když jedli, řekl: „Vpravdě pravím vám: jeden z vás mne

---

20-25. Ohlášení zrádce srovn. Mar. 14, 18—21; Luk. 22, 21, 23; Jan. 13, 21—30.

20. Při jídle neseděli, nýbrž podle tehdejšího obyčeje leželi (na třech pohovkách, které byly položeny kolem tří stolů ve formě podkovy) podepřeni levým ramenem o polštář neb (kdo byl na levém kraji) o pelesť pohovky. Pán Ježíš byl nejspíše na levém kraji pohovky prostřední, jemu po pravici Jan, Petr pak na levém kraji pohovky pravé. Při večeři židé postupovali takto: Když se setmělo, shromáždili se ve večeřadle hodovníci, jichž však dle pozdějšího předpisu nesmělo býti méně než deset a ne více než dvacet. Neměla-li rodina dosti členů, měla přibrati si jich z jiné tolik, kolik scházelo do počtu předepsaného. Večeře zahájila se všeobecným umytím rukou. Na to se naplnil první kalich obřadní; hospodář (hlava rodiny) pak požehnal jej modlitbou a napiv se z něho podal ostatním. — Na to přinesli na stole pokrmy velikonoční (beránka, nekvašené chleby a hořké saláty jakožto pokrmy Bohem přikázané (viz pozn. k v. 17.), též misku s octem neb vodou slanou k namáčení salátů, kaši či kompot zvaný charoset, chagigu či maso z obětí pokojných, jež toho dne byly obětovány, a mnohdy i jiné pokrmy, zvláště byla-li společnost četnější. Charoset byl utvořen z mandlí, fíkův, ořechův a jablek zadělaných ve víně, octě a skořici, která mu dodávala barvy cihlové, takže barvou a snad i tvarem svým upomínal na cihly egyptské, které tam židé musili zhotovovati.

Když pokrmy byly přineseny, hospodář umyl si ruce, požehnal pokrmy a vzav do štipce hořkých salátů, namočil v charosetu neb v octě a snědl je. Totéž učinili po něm ostatní. Mezitím naplnil se druhý kalich obřadní (liturgický) A tu zeptal se jeden z mladších nebo nejmladších, proč dnes začíná se večeře s takovou obřadností. A hospodář hned vypravoval, jak otcové jejich strádali v Egyptě a jak odtud byli vysvobozeni; k tomu přičiňoval výklad, co znamená beránek, co přesné chleby a hořké saláty, a uvažoval s nimi o svobodě, které nyní požívají, na konec pak vyzval spolustolující, aby zapěli píseň na poděkování Bohu za vysvobození z Egypta. A tu zapěli žalm 112. (Chvalte, sluhové, Hospodina) a žalm 113, 1—8 (Když vyšel Israel z egyptské země). Při důležitějších věcech byl kalich pozdvižen a zase postaven. Když dokončili zpěv, hospodář požehnal kalich a napiv se z něho, dal kolovat po ostatních. Na to umyl si ruce, vzal jeden z předložených chlebů přesných, požehnal jej modlitbou a pojed z něho, lámal a dával ostatním. Poté umyli si všichni ruce a vzavše díky Bohu za příkaz jísti beránka, položili se na pohovky ke stolu. A nastaly vlastní hody. Jedli beránka a jiné pokrmy, při tom pili víno beze vší formy liturgické. Posledním soustem však musil býti kousek beránka. Když pak pojedli, umyli si zase všichni ruce, a naplněn byl třetí kalich obřadní, jenž slul kalichem požehnání či děkování, ponévadž se při něm vyjadřovaly díky za požité pokrmy a obdržená dobrodiní a konala prosba, aby brzo již nastala doba messiášská. Na to vyprázdnili kalich ten a nalivše hned čtvrtý, zapěli žalm 113, 9 - 117, 29 a žalm 135, vypili kalich ten a ukončili slavnost.

Které z těchto obřadů Pán Ježíš zachoval, s jistotou říci nelze, neboť evangelisté o tom nemluví. Poněvadž však v životě svém neuchyloval se od zavedených řádů, leč zvláštní příčina toho žádala, lze právem souditi, že také od řádu velikonočního neuchýlil se více, než pokud bylo přiměřeno blízké náplni předobrazu vůbec, ustanovení pak nejsvětější Svátosti oltářní zvlášť. Zejména zdá se, že pominul obvyklý výklad, který hospodář k otázce mladšího hodovníka podával o významu slavnosti, neboť výklad ten čelil k tomu, aby v paměti zachoval se původ, předobrazný význam slavnosti a tak aby se budila touha po Vykupiteli. Avšak účel ten odpadal nyní, kdy Pán Ježíš se chystal již naplnit, co bylo slavností tou předobrazováno. Místo výkladu toho vyjádřil as svou tužbu po jedení beránka a tím i po všem, co večeří tou bylo předobrazeno (Luk. 22, 13. 16). Mimo to jest pravděpodobno, že ono všeobecné umývání rukou, které se konávalo po večeři před třetím kalichem obřadním, zaměnil v umývání nohou apoštolům (Jan. 13, 4—18), kalichu toho pak že užil k ustanovení nejsvětější Svátosti pod způsobou vína, proměniv bezprostředně před tím chléb ve své tělo.

21. když jedli t. j. když byli ještě u jídla či u stolu, ale pokrmu již více nepožívali. Sv. Matouš totiž vypravuje věc velmi stručně a vzhledem k svému účelu naučnému odchyluje se jako na jiných místech také tuto od pořádku, ve

zradí.“ 22 I zarmoutivše se velmi, počali jeden každý říkati jemu:
„Zdali já jsem to, Pane?“ 23 On pak odpověděl: „Kdo se mnou omáčí
ruku v míse, ten mě zradí. 24 Syn člověka sice jde, jak psáno jest
o něm, ale běda člověku tomu, skrze něhož Syn člověka bude zrazen;
lépe by mu bylo, kdyby se byl nenarodil člověk ten.“ 25 I promluvil
Jidáš, kterýž ho zradil a řekl: „Zdali já jsem to, mistře?“ Dí mu Ježíš:
„Tak jest, jak jsi řekl.“
26 Když pak večeřeli, Ježíš vzal chléb a požehnav rozlámal jej a
dav učeníkům svým řekl: „Vezměte a jezte: toto jest tělo mé.“ 27 A vzav
kalich, poděkoval a dal jim řka: „Pijte z toho všichni, 28 neboť toto

---

kterém věci za sebou následovaly. Neboť, jak vysvítá ze sv. Lukáše (22, 14—23) který zachovává zpravidla pořad času, Pán Ježíš dříve ustanovil nejsv. Svátost oltářní a potom teprve označil zrádce, tak že Jidáš byl první, jenž přijímal svatokrádežně. Dříve však, než ustanovil nejsv. Svátost, pojedl s apoštoly beránka i jiné pokrmy a umyl jim nohy.

22. jeden každý jest řečeno s nadsazením ve smyslu většina neb skoro všichni. Tázali se, poněvadž každý pro sebe chtěl míti ujištění, že není míněn. Petr sotva se tázal, neboť důvěřoval si příliš, než aby se byl obával, že takový čin vykoná. Také sv. Janu nedala láska jeho ke Kristu a vědomí lásky Kristovy takovou otázku činiti. Tím vyloží se, že nikdo nepozastavil se nad tím, že se Jidáš netázal, až mu Pán Ježíš podal skývu (Jan. 13, 26). Ohlašuje zrádce neměl Pán Ježíš jiného úmyslu, nez aby jednak varoval Jidáše a povzbudil ho, aby šel do sebe a se polepšil, jednak aby ukázal apoštolům, že nebude překvapen činem zrádcovým, a tak zabránil, aby nepojali o něm mínění nepravého, až zrada bude vykonána. Výslovně však zrádce nejmenoval, poněvadž ho chtěl ušetřiti zahanbení a zůstaviti mu snazší cestu ku pokání.

23. Slovy těmi neurčuje osoby zrádcovy přesněji, nýbrž potvrzuje toliko výrok předešlý, ale tak, že zároveň s důrazem vytýká nevděčnost a velikost viny, kterou zrádce na sebe uvalil. Tedy takto: Ano, jest tomu tak, jak jsem řekl, jeden z těch, kteří se mnou jídají, a tedy jako apoštol patří do sboru těch, které jsem učinil nejdůvěrnějšími přáteli svými, mě zradí. Smysl tento nemění se, překládáme-li podle řeckého textu (ἐμβάψας) kdo se mnou omočil v míse, zvláště, povážíme-li, že na místě parallelním u sv. Marka (14, 20) jest čas přítomný (ὁ ἐμβαπτόμενος), a že tedy minulý čas (aorist) v Matoušově evangeliu má možná příčinu v překladateli Matoušova originálu aramejského do řečtiny.

24. Na novo prohlašuje, že nejde na smrt překvapen, ani proti své vůli, nýbrž dobrovolně a v plné poslušnosti Otce svého. Jde na smrt tak, jak bylo od Boha ustanoveno (uloženo, Luk. 22, 22) a od proroků předpověděno, napsáno (Mat. Mark.). Nikterak však nepraví těmi slovy, že také Jidáš vykonávaje zradu, jedná podle ustanovení Božího, či že byl předurčen od Boha, aby zradu vykonal. Neboť ať pomlčíme o tom, že tvrzením takovým přisuzoval by se Bohu samému černý čin Jidášův: Bůh dav člověku svobodu, nikomu jí nebéře, a proto nikoho nenutí ani k dobrému ani ke zlému, nýbrž povzbuzuje toliko, aby činil dobré, a varuje, aby zdržoval se zlého. Podobně bylo u Jidáše, jak patrno z opětovaných výstrah, kterými ho Kristus na velikost zločinu upozorňoval a před záhubou varoval. Ale ovšem Bůh jsa vševědoucí věděl od věčnosti, že někteří lidé, a mezi nimi též Jidáš, tak se zvrhnou, že budou hotovi zradit i vtěleného Syna Božího, a poněvadž to věděl, ustanovil, že dopustí, aby jeden z nich, Jidáš, takovou zradu vykonal, a pojal zalíbení, aby Kristus pro spásu lidstva zemřel na kříži, byv zrazen od svého učenika. Bůh tedy neustanovil, nýbrž dopustil zločin Jidášův. Jidáš pak jednal v plné svobodě, když Krista zrazoval, i uvalil proto na sebe veškerou vinu tohoto zločinu a strojil si jím věčnou záhubu, ačli by včas ještě se nepolepšil. A i na to chtěl ho Pán Ježíš upozorniti v nesmírné lásce své a péči o spásu i jediné duše, by alespoň představou přehrozné věčnosti se zarazil a šel do sebe. Praviť: Ale běda člověku . . .

26—28. Ustanovení nejsv. Svátosti. Srovn. Mark. 14, 22—24; Luk. 22, 19—20; 1. Kor. 11, 23—25.

26—28. Chléb byl pšeničný, nekvašený a tenký; proto nekrájel ho, nýbrž rozlámal, a to na 12 dílců, pro každého apoštola jeden. Poděkoval (díky činil)

jest krev má Nového zákona, která se vylévá za mnohé na odpuštění
hříchů. 29 Ale pravím vám: Od této chvíle nebudu píti z tohoto plodu
vinného kmene až do onoho dne, kdy jej budu píti s vámi nový v krá-
lovství Otce mého." 30 A chválu vzdavše vyšli na horu Olivetskou.

---

totiž Bohu Otci, jednak za dobrodiní vůbec, jež obdržel od Boha Otce buď sám jak člověk, aneb skrze něj pokolení lidské, jednak, a to zvláště, za milost nejsvětější Svátosti, kterou právě chystal se ustanoviti ku prospěchu lidstva.

• Toto jest tělo mé, toto jest krev má, t. j. toto, co mám v rukou a co vypadá a chutná jako chléb, není již podstatou svou chléb, nýbrž tělo mé; a to, co mám v kalichu a co chutná jako víno, není již podstatou svou víno, nýbrž krev má. A poněvadž ta slova řekl Pán Ježíš, věčná to pravda, které nelze mýliti se ani klamati, nemůže býti nepravdou, co se jimi vypovídá. Oněmi slovy tedy Pán Ježíš proměnil skutečně podstatu chleba v podstatu svého těla a podstatu vína v podstatu krve své. Pravíme „podstatu", která jest neviditelná, neboť způsoby chleba a vína, kteréž jsou viditelny, neproměnil; proto i po proměnění vypadalo to, co měl v rukou, jako chléb, a co měl v kalichu, jako víno. Třeba však dobře všimnouti si, že Pán Ježíš řekl „toto jest tělo mé, toto jest krev má", že tedy proměněním nastoupila na místo podstaty těla podstata živého těla Páně a na místo podstaty vína podstata živé krve jeho. Živé tělo však není, leč v něm jest krev a duše, a krev není živa, leč jest v těle spojeném s duší. Kristovo člověčenství pak nebylo nikdy o sobě, nýbrž hned od prvního počátku svého bytí spojeno bylo s božstvím. Ačkoli tedy slovy „toto jest tělo mé" přímo povstalo pouze tělo Kristovo či ona hmotná část člověčenství, která nejen od duše, nýbrž i od krve jest rozdílná, slovy pak „toto jest krev má" přímo nastala pouze krev jeho, přece nebylo po slovech oněch ani pod způsobou chleba přítomno pouze tělo, ani pod způsobou vína pouze jeho krev, nýbrž, aby byly živy, všemohoucností Kristovou připojily se k tělu pod způsobou chleba též krev a duše i božství Kristovo, a ke krvi pod způsobou vína přidružily se také tělo a duše i božství, takže pod jednou i druhou způsobou byl Pán Ježíš přítomen celý jako Bůh i jako člověk v jedné, a to božské osobě. — Učiniv řečené proměnění, obětoval se Pán Ježíš pod způsobou chleba a vína Bohu Otci, jakož sám dal na jevo slovy: toto jest tělo mé, které se za vás vydává (Luk. 22, 19), toto jest krev má, která se vylévá za mnohé na odpuštění hříchů. Slovy těmi totiž prohlásil, že to tělo, které pod způsobou chleba má před sebou, a ta krev, kterou pod způsobou vína má v kalichu, vydává neb vylévá se k tomu konci, aby se dostalo lidem odpuštění hříchů a spásy. Ale hříchy neodpouštějí se a spása neuděluje se leč pro krev, která v oběti se prolila, pro tělo, které v oběť bylo vydáno. Byla tedy obětní krev ta, kterou Pán Ježíš pod způsobou vína na odpuštění hříchů vylil, a obětí celý ten úkon, který vykonal, proměňuje chléb a víno v tělo a krev svou. Také dal to na jevo slovy: toto jest krev Nového zákona či nové úmluvy; jimi totiž prohlásil, že ta krev, kterou má pod způsobou vína v kalichu, prolévá se na potvrzení Nového zákona či nové úmluvy, oné totiž, kterou učinil s veškerým lidstvem, zaslibuje jim milost a spásu věčnou, budou-li zachovávati vůli jeho. Avšak úmluvy potvrzovaly se krví obětní. Byla tedy obětní i ona krev, kterou Pán Ježíš potvrzoval úmluvu. Konečně ukázal to tím, že proměnil podstatu dvojí: podstatu chleba a vína, jak bude vyloženo při Mark. 14, 22—24. — Pod způsobou chleba a vína podal se potom apoštolům požívat, ovšem nikoliv aby byl stráven (stravujeť se pouze způsoba chleba a vína a nikoli podstata těla a krve Páně), nýbrž aby vešel v nejužší spojení spasitelné se všemi, kteří by přijímali hodně, a dal jim záruku na slavné vzkříšení a život věčně blažený. Chteje pak také jiné lidi všech věků pozdějších oblažiti svojí láskou a účastny učiniti podobných milostí, dal apoštolům a jejich nástupcům v kněžském úřadě (biskupům a kněžím) moc, aby také oni, proměňujíce chléb a víno v tělo a krev jeho, podávali je Bohu v oběť a věřícím za pokrm duševní k jejich útěše a posile (t. j. ustanovil oběť mše sv. a nejsv. Svátost oltářní). Pravilť: „To čiňte na mou památku." Viz o tom při Luk. 22, 19.

29. Slova tato nejsou řečena o kalichu svátostném, nýbrž o (druhém) kalichu obřadním, patřícím k velikonoční večeři. Jimi prohlašuje Pán Ježíš, že na této zemi nebude již slaviti velikonoční večeře, že tedy již brzy zemře, ale ku potěše apoštolů dodává, že jej bude píti s nimi v království Božím, a to nový t. j. na výsost vznešený a dokonalý, požíváním totiž věčné blaženosti.

Pán Ježíš předpovídá útěk apoštolův a pád Petrův, v. 31—35.

31 Tehdy řekl jim Ježíš: „Vy všichni pohoršíte se nade mnou
této noci; neboť psáno jest: ‚B í t i b u d u p a s t ý ř e a r o z p r c h n o u
s e o v c e s t á d a.‘ 32 Ale když vstanu z mrtvých, předejdu vás do
Galilee.“ 33 Odpovídaje pak Petr řekl jemu: „Byť se všichni pohoršili
nad tebou, já se nikdy nepohorším.“ 34 Řekl mu Ježíš: „Vpravdě pravím
tobě: této noci, prve než kohout zazpívá, třikrát mě zapřeš.“ 35 Dí
jemu Petr: „Bych měl umříti s tebou, nezapru tebe.“ Podobně pravili
též všichni učeníci.

Pán Ježíš v zahradě Getsemanské, v. 36—46.

36 Tehdy Ježíš přišel s nimi do dvorce, který slove Getsemany,
a řekl učeníkům svým: „Poseďte tuto, až odejda tamto se pomodlím.“
37 A pojav Petra a dva syny Zebedeovy, počal se rmoutiti a teskliv
býti. 38 Tu řekl jim: „Smutná jest duše má až k smrti! zůstaňte zde,

---

31—35. Mark. 14, 27—31. Luk. 22, 33—34, Jan. 13, 36—38. Předpověď tuto učinil Pán Ježíš již ve večeřadle brzy po odchodu Jidášově. Sv. Matouš, který veršem 30. zakončil svou zprávu o poslední večeři, sděluje ji teprve nyní, poněvadž se hodí za úvod ke zprávě o utrpení Páně, které hned na to vyličuje.

31. T e h d y, t. j. tu dobu noční, která předcházela Kristovo utrpení v zahradě Getsemanské. P o h o r š í t e s e t. j. tím, co uvidíte na mně této noci, mou úzkostí, utrpením, zatknutím, budete tak postrašeni a rozrušeni, že nebudete míti tolik zmužilosti, abyste při mně vytrvali; i r o z p r c h n e t e s e o d e m n e, a v b á z n i a v z m a t k u n e b u d e t e v ě d ě t i, c o č i n i t i. Slova Písma uvedena jsou ze Zachar. 13, 7. toliko do smyslu, nikoli do slova. Neboť u proroka oslovuje Bůh meč, aby bil pastýře: „Bij pastýře, a rozprchnou se ovce.“ Praví-li však Bůh meči: „Bij pastýře“, vyjadřuje tím právě tolik, jako když řekne: „Bíti budou pastýře.“

36—46. Mark. 14, 36—42; Luk. 22, 39—46 Jan. 18, 1.

36—37. Tehdy, totiž as v 10 hodin večer. Dvorec ten se zahradou byl na úpatí hory Olivetské as 250 metrů východně od Jerusalema. (Jméno Getsemany znamená lis olivový.) Zahrada ohrazena byla zdí a uzavřena dveřmi, jež bránily vstup cizím, ne však přátelům a známým, neboť ti byli seznámeni s tím, jak mají otvírati. Možná, že patřila některému potomku Davidovu; neboť v ní byli pochováni Joachim i Anna (později, dle podání východního, i Panna Maria); mrtví však pochovávali se obyčejně na pozemku vlastním, neb alespoň na pozemku rodu svého. Část této zahrady dostala se r. 1669 v majetek Františkánů, kteří ji časem rozšířili a r. 1848 zdí $2^1/_2$ metru vysokou ohradili, aby tak chránili oliv i poutníků, kteří se tam modlí. Zahrada tato jest 52 metrů dlouhá a 50 metrů široká. V ní jest 8 oliv majících v objemu 5–6 metrů, které dle podání pocházejí z dob Kristových. (Že byly již v VII. stol., jest jisto.) — Osm apoštolů ponechal v zahradě u vchodu, neboť věděl, že nemají dosti síly, aby snesli bez pohoršení pohled na hluboké jeho ponížení a úzkost smrtelnou. Ukázal tak, že Bůh nedopouští na člověka většího pokušení, než může snésti. Tři však (Petra a syny Zebedeovy t. j. Jakuba Vel. a Jana) vzal s sebou přece; neboť chtěl míti svědky svého utrpení, aby mohli dáti o něm zprávu jiným. Vyvolil k tomu právě ony tři jednak pro velikou lásku, kterou k němu lnuli, jednak proto, že oni, byvše svědky jeho oslavení na hoře Tábor, nejvíce byli připraveni a ozbrojeni, aby vidouce i ponížení jeho neklesli ve víře a zcela od něho neodpadli.

38. Takový zármutek připustil si, jaký pojímá i nejstatečnějšího muže, když vidí jistou smrt před sebou, a taková úzkost zmocnila se ho, jaká může způsobiti i smrt. Zarmoutil se tak již představou toho, co bude trpěti, neboť jsa též pravým člověkem, byl přístupen všem dojmům čistým, kterým bývá podroben každý člověk, tedy nejen dojmům radosti, nýbrž i žalosti. Také zarmoutil se proto, poněvadž věděl, že ho Jidáš, učeník jeho, zradí, Petr zapře; hlavní však příčinou jeho zármutku byly hříchy lidské, které všecky vzal na sebe, aby za ně dosti činil, jakož i vědomí, že ač tolik bude trpěti pro hříchy lidské, přece někteří neuvěří, neposlechnou, a proto zavrženi budou.

a bděte se mnou.“ [39] A popošed maličko padl na svou tvář a modlil
se řka: „Otče můj, je-li možno, ať odejde kalich tento ode mne; ale
ne jak já chci, nýbrž jak ty.“ [40] I přišel k učeníkům svým a nalezl je,
ani spí; i řekl Petrovi: „Tak-li jste nemohli jedné hodiny bdíti se mnou?
[41] Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení; duch zajisté hotov
jest, ale tělo slabo.“ [42] Opět po druhé odešel a modlil se řka: „Otče
můj, nemůže-li kalich tento minouti mne, leč bych jej pil, staň se vůle
tvá.“ [43] A přišed opět, nalezl je, ani spí, neboť oči jejich byly obtíženy.
[44] I nechal jich a odešed opět modlil se po třetí, táž slova říkaje.
[45] Na to přišel k učeníkům svým a řekl jim: „Spěte již a odpočívejte;
hle přiblížila se hodina, a Syn člověka bude vydán v ruce hříšníků.
[46] Vstaňte, pojďme! Hle přiblížil se ten, který mě zradí.“

Pán Ježíš jat a odveden, v. 47—55.

[47] A když ještě mluvil, hle Jidáš, jeden ze dvanácti, přišel a s ním
zástup veliký s meči a kyji (posláni byvše) od velekněží a starších
lidu. [48] Ten pak, který jej zrazoval, dal jim znamení řka: „Kterého po-
líbím, ten jest to, chopte se ho.“ [49] A hned přistoupiv k Ježíšovi, řekl:
„Zdráv buď, mistře!“ A zulíbal jej. [50] I řekl mu Ježíš: „Příteli, nač jsi

---

39. Kalichem rozumí utrpení své. Prosí, aby možno-li, utrpení toho nemusil trpěti, ne že by byl božského úradku o vykoupení lidstva neznal aneb trpěti se zdráhal, nýbrž že jako člověk chtěl vyjádřiti nesmírný svůj zármutek a dáti důkaz, že jako člověk přístupen jest všem čistým dojmům lidským. Jako totiž každý člověk se leká utrpení a přeje si, aby nemusil je snášeti, tak i lidská přirozenost Kristova lekala se toho, co na ni čekalo. Ale jako nemocný, jenž podrobiti se má operaci, při všem strachu před bolestí a při vší tužbě, aby nemusil podrobiti se operaci, přece dobrovolně se jí podrobuje v naději, že zachrání život svůj, tak i Kristova přirozenost lidská při vší úzkosti, kterou pociťovala před blížícím se utrpením, podstupovala je dobrovolně, vědouc, že tím zjedná spásu lidstvu padlému.

40. Usnuli bezděky z velkého zármutku a dojmu, který pocítili již při večeři z toho, co Kristus jim mluvil a předpověděl a též v zahradě, když viděli Krista tak zarmouceného. Byl to však jen polospánek či stav, ve kterém člověk zpola spí a zpola bdí a i myšlenkami se obírá, a proto nejen se jím neposiluje, nýbrž více ještě se unavuje. — jedné hodiny, t. j. dobu krátkou.

41. Pokušením vůbec rozumí se jednak lákání ke hříchu, jednak protivenství života, poněvadž mají účel zkusiti a vytříbiti ctnost člověka. Na tomto místě rozumí Pán Ježíš předem protivenství, jež čekala na apoštoly v době utrpení jeho. Protivenství taková mohou při slabosti naší přirozenosti též probuditi hříšnou žádostivost. Aby tedy nebyla člověku ke škodě, třeba bdíti, t. j. pozor dávati, aby včas zpozoroval hrozivé nebezpečenství, a je buď odvrátil, neb není-li možno je odvrátiti, aby užil proti němu vhodných prostředků. Že k takové bdělosti je třeba, aby nebyl ani rozum zatemněn, ani vůle seslabena žádostí těla, žádostí očí neb pýchou života, netřeba podotýkati. Poněvadž však lidská vůle proti četným pokušením jest slabá, nepostačí pouze bdíti, nýbrž třeba též modliti se, prositi Boha za pomoc proti nim. Proto vyzývá Kristus apoštoly, aby i bděli i se modlili.

46. Spěte již a odpočívejte; slovy těmi buď činí jim jemnou výtku, že usnuli, aneb spíše dovoluje jim, aby na chvíli spali spánkem posilňujícím. Je-li tento druhý náhled správný, řekl slova „vstaňte, pojďme“ až po delší přestávce.

47.—56. Mark, 14, 43—52. Luk. 21, 47—53. Jan 18, 2—11.

49—50. V zástupu tom byli nejen služebníci velekněží a fariseův a oddělení stráže chrámové (Luk. 22, 52; Jan 18, 3), nýbrž i vojínové římští. Opatřiti si je nebylo nesnadno; neboť dle Josefa Flavia sídlila posádka římská na hradě Antonia (při chrámě), o svátcích pak stály tlupy vojenské i u bran chrámových, aby potlačily hned vznikající bouři neb odboj. Také vladař odebíral se o svátcích velikonočních z Caesaree, sídla svého, do Jerusalema, aby tím snáze mohl pozorovati hnutí lidu ku vzpourám nakloněného. Musili ovšem členové velerady žádati

přišel?“ Tu přistoupivše vztáhli ruce na Ježíše a jali ho. 51 A hle jeden
z těch, kteří byli s Ježíšem, vztáhl ruku, vytasil meč svůj a udeřiv
služebníka veleknězova, uťal mu ucho. 52 Tu řekl mu Ježíš: „Vtas
svůj meč na jeho místo; neboť všichni, kteří berou meč, od meče za-
hynou. 53 Či myslíš, že nemohu prositi Otce svého, a dá mi nyní více
než dvanáct plukův andělů? 54 Kterak tedy naplní se Písma, že musí
se tak státi?“ 55 V tu chvíli Ježíš řekl zástupům: „Jako na lotra jste
vyšli s meči a kyji, abyste mě jali. Denně sedával jsem (u vás) uče
ve chrámě, a nejali jste mne. 56 Ale toto všecko se stalo, aby se na-
plnila Písma prorocká.“ Tu všichni učeníci opustivše ho, utekli.

Pán Ježíš před Kaifášem, v. 57—68.

57 Ti však, kteří jali Ježíše, odvedli ho k veleknězi Kaifášovi,
kde zákoníci a starší se shromáždili. 58 Petr šel za ním z daleka
až ke dvoru velekněze a vešed dovnitř seděl se služebníky, aby
viděl konec. 59 Velekněží pak a celá velerada hledali křivého svě-
dectví proti Ježíšovi, aby ho vydali na smrt, 60 ale nenalezli, ačkoli
mnoho svědků křivých přistoupilo. Naposled přišli dva (svědkové křiví)
61 a řekli: „Tento pravil: ‚Mohu zbořiti chrám Boží a ve třech dnech

---

za spolupůsobení vojínů, ale k tomu se snadno odhodlali; neboť vojínové římští podávali větší jistotu, že vzbouření nepovstane. Nadto není pravdě nepodobno, že si chtěli tím také nakloniti Piláta, aby spíše vyhověl i dalším přáním jejich. Pilát pak měl rovněž důvody, aby jim vyhověl, neboť i jemu musilo záležeti na udržení pokoje. — Vojínové římští však neznali Krista osobně; snad ani mnozí ze služebníků veleknězských neviděli ho dosud z takové blízkosti, aby jim utkvěla jeho podoba. A byť i všichni znali jej, přece bylo jistější pro temnotu noční nějakým znamením bezpečným označiti Krista, aby se nechybili. Jidáš dal je jim slovy: „Kterého políbím, ten jest to.“ Políbení tedy, výraz lásky a úcty, vyvolil za znamení, aby tak nejen označil Ježíše vojínům, nýbrž i zakryl svou zradu alespoň před apoštoly. A předstoupiv před Ježíše, zulíbal jej, opět a opět ho líbaje, jakoby k němu láskou hořel, a pozdravil ho. Spojil tak zradu s pokrytstvím, jež jako had na venek v různých barvách se mění, uvnitř však smrtelný jed skrývá. Přece však Kristus neodsoudil ho hned, nýbrž chtěje zachovati duši jeho, ještě nyní nabízel mu milost svou. Oslovil ho přelaskavě a přítelem nazval, aby ho získal a dodal mu zmužilosti ku pokání a naděje v odpuštění. Ale Jidáš nepoužil milosti podávané, nýbrž postavil se zase mezi zástup (Jan 18, 5). Proto i Kristus odvrátil se od něho.

53. Všichni, kteří berou meč...: Slovy těmi buď proslovil zásadu právní dle 1. Mojž. 9, 6, aneb spíše vyjádřil se příslovím, kterým se naznačuje, že kdo bez potřeby a bezprávně (o své újmě) sahá k meči, hoden jest, aby sám tím způsobem zahynul.

55. denně t. j. velmi často.

56. Upozorňuje tak, že zatknutí jeho neděje se neočekávaně, nýbrž byvši předvěděno a předpověděno.

57.—59. Nejprve vedli Pána Ježíše k Annášovi, tchánu Kaifášovu, který bydlel ne-li trvale, alespoň onu noc v některém křídle paláce Kaifášova (Jan 18, 13). Potom teprv (as mezi první a druhou hodinou s půlnocí) přivedli jej ke Kaifášovi, úřadujícímu veleknězi nejvyššímu. U něho sešli se zatím členové velerady, ne však všichni, a ačkoli zavedený řád soudní nedovoloval konati v noci řízení soudní, zvláště takové, při němž by běželo o život obžalovaného, přece začali soud ihned. Poněvadž však neběželo jim o nic jiného, než by mohli vynésti rozsudek smrti alespoň na oko po právu, hledali svědectví falešného, t. j. lidí, kteří by vydali proti Ježíšovi svědectví takové, aby na jeho základě mohli odsouditi jej k smrti v naději, že vladař (Pilát) rozsudek jejich potvrdí.

61. Překroutili sice Kristova slova „Zbořte chrám tento, a já jej ve třech dnech zase vzdělám,“ která byl Pán Ježíš vyslovil o prvních velikonocích veřejného života svého (Jan 2, 19), ale ani tak neobsahovala slova ta nic závadného a nedostačovala k tomu, aby jej mohli odsouditi byť jen na oko po právu. Neboť i dle těchto svědků Pán Ježíš slíbil, že chrám zase postaví. Poněvadž však

jej zase vystavěti.'" [62] Tu povstal velekněz a řekl jemu: „Nic neodpovídáš k těm věcem, které tito proti tobě svědčí?" [63] Ale Ježíš mlčel. I řekl mu velekněz: „Zapřísahám tě skrze Boha živého, abys nám pověděl, jsi-li ty Kristus, Syn Boží?" [64] Dí mu Ježíš: „Ty jsi to řekl; avšak pravím vám: od tohoto času uzříte Syna člověka seděti na pravici

---

i Herodes, chtěje okrášliti chrám, některé části staré zboural a nově vystavěl, nebylo by alespoň v očích mnohých ani to bývalo činem svatokrádežným neb rouhavým, kdyby byl Kristus skutečně zbořil, co Herodes postavil, a zase ve třech dnech vzdělal. Z toho jediné mohli jej na základě oněch svědectví obviňovati, že si přičítá moc vyšší a umění magické. Avšak to nestačilo, aby mohli provésti nad ním rozsudek smrti, aniž podávalo naději, že by Pilát potvrdil takový rozsudek a dal jej vykonat.

62. Řekl to rozmrzen nad tím, že svědkové nemohli uvésti proti Kristu nic trestuhodného, a nevěda, co jiného činiti, aby dostal od Krista, který k nicotným žalobám mlčel, nějakou odpověď, která by dala podklad k dalšímu řízení soudnímu. Stavě se proto, jakoby viděl rouhání v těch slovech, která dle výpovědi posledních dvou svědků proslovil, zvolal rozčilen: Nic neodpovídáš atd.

63. Pán Ježíš mlčel zase; neboť jednak svědkové nepověděli proti němu nic zlého, nebylo proto třeba se hájiti proti nim; jednak soudcové byli zaujati proti němu a jen ze zlého úmyslu se tázali, nebyli tedy hodni odpovědi; jednak Pán Ježíš chtěl trpěti, proto neodpíral těm, kteří ho soudili nespravedlivě. Ale právě toto mlčení Kristovo vedlo k tomu, že vyšla na jevo pravá příčina, pro kterou chtěli Krista usmrtiti. Chtělať zajisté prozřetelnost božská, aby nade vši pochybnost bylo zjištěno, že Ježíš slavně prohlásil se za Krista (Vykupitele), Syna Božího, a že právě proto byl na smrt vydán od lidu svého. Mlčením Kristovým byl totiž Kaifáš uveden do rozpaků ještě větších; neboť, poněvadž svědkové neuvedli proti němu nic trestuhodného, nebylo při Kristově mlčení další řízení soudní v dosavadním směru možné. Ale přece usnesla se velerada již po vzkříšení Lazara, že jej usmrtí (Jan 11, 53). Chtěje proto Kaifáš každým způsobem dodělati se něčeho, oč by mohl opříti rozsudek smrti, uchopil se posledního prostředku, který mu ještě zbýval. Slavnostní formou přísežní vyzval Krista, aby odpověděl k dané otázce; neboť kdo takovým způsobem byl vyzván, byl povinen dáti odpověď a říci pravdu, přiznání jeho pak stačilo samo o sobě, aby byl buď odsouzen neb propuštěn. Vyzval pak Pána Ježíše, aby pověděl pod přísahou, je-li Kristem, (zaslíbeným Vykupitelem) a pravým Synem Božím. Tázal se tak v úmyslu, že odsoudí jej jako rouhače, odpoví-li kladně (že jest Kristem Synem Božím); i ukázal tím, že nejen zná, za koho se Pán Ježíš vydával, nýbrž i že dosavadní jednání jeho i velerady byla pouhá komedie, a že jediná otázka, o kterou jim běželo, byla ta, zda Pán Ježíš řekne, že jest Kristus, Syn Boží. Židé totiž dobře věděli, že nadešel čas, kdy podle daných zaslíbení Vykupitel má přijíti; věděli i to, že Pán Ježíš vydává se za Vykupitele zaslíbeného a dokazuje pravdivost svého tvrzení četnými zázraky. Poněvadž však nevyhovoval těm představám, které si učinili o Vykupiteli, představujíce si ho jako vykupitele světského, který by je vybavil z moci římské a dopomohl jim k slavnému panství světskému, neuznala ho velká část židů, zejména též členové velerady, ano zanevřeli na něj tak, že byli hotovi raději usmrtiti jej, než uznati jej za Vykupitele. Odtud ta otázka, je-li Pán Ježíš Kristem, Synem Božím, odtud i úmysl odsouditi jej k smrti, odpoví-li kladně, že jest jím.'

64. Otázka Kaifášova byla na výsost důležitá, týkajíc se předmětu, který byl rozhodný pro veškeré lidstvo, a ona byla učiněna úředně, způsobem slavnostním, a to od nejvyšší autority duchovní; proto Pán Ježíš nemohl k ní mlčeti, sic by se to mohlo pokládati za odpověď zápornou. Přerušil tedy mlčení, aby vydal svědectví pravdě, ač věděl, že ho to bude státi život. Pravil: Ty jsi to řekl, t. j. jsem ten, o kterém jsi řekl, se tázal. Způsobem tím totiž odpovídali židé, kdy chtěli potvrditi něco slavnostně. Kristus tedy slavným způsobem, a to přísežně prohlásil před nejvyšším soudem židovským, že jest Vykupitel a pravý Syn Boží. Aby však židé nemohli nízkým stavem jeho omlouvati svou nevěru a jeho odpověď zavrhovati důvodně, oznámil též brzkou svoji oslavu. Pravil: „Od toho času uzříte Syna člověka" atd., t. j. v brzku seznáte patrné důkazy o tom, že vládnu s Bohem a takové skutky činím, v nichž patrně jeví se moc božská; a vy uvidíte, kterak přicházím jako soudce. (Seděti na pravici Boží znamená vládnouti s Bohem a projevovati moc Božskou; přicházeti v oblacích jest tolik,

moci Boží a přicházeti v oblacích nebeských.“ 65 Tu velekněz roztrhl
roucha svá a řekl: „Rouhal se! Což ještě potřebujeme svědků? Hle nyní
jste slyšeli rouhání. 66 Co se vám zdá?“ A oni odpověděli: „Hoden
jest smrti.“ 67 Poté plivali na jeho tvář a bili jej pěstí, jiní poličkovali
ho 68 říkajíce: „Hádej nám Kriste, kdo jest to, který tě udeřil.“

Petrův pád, v. 69—75.

69 Petr pak seděl venku ve dvoře. I přistoupila k němu jedna
služebnice a řekla: „I ty jsi byl s Ježíšem Galilejským.“ 70 Ale on zapřel
přede všemi řka: „Nevím, co pravíš.“ 71 A když vyšel do brány, uzřela
ho jiná a řekla těm, kteří tam byli: „Také tento byl s Ježíšem Naza-
retským.“ 72 A opět zapřel s přísahou: „Neznám toho člověka.“ 73 A po
malé chvíli přistoupili okolostojící a řekli Petrovi: „Vpravdě i ty jsi
z nich, neboť také mluva tvá tě prozrazuje.“ 74 Tu počal se proklínati
a přísahati, že nezná člověka toho. A hned kohout zazpíval. 75 I roz-
pomenul se Petr na slovo Ježíšovo, které řekl: „Prve než kohout zazpívá,
třikrát mě zapřeš.“ A vyšed ven plakal hořce.

KAPITOLA 27.

Ranní sezení velerady. Zoufalství Jidášovo, 1—10.

1 Když pak bylo ráno, všichni velekněží a starší lidu učinili nález
proti Ježíšovi, aby ho vydali na smrt. 2 I svázavše ho přivedli a vydali
jej vladaři Pontiu Pilátovi.

---

co přicházeti jako soudce.) Důkazy ty viděli již o Kristově vzkříšení, v kázání a zázracích apoštolů, v založení a rozšíření církve, jemuž marně hleděli zabrániti, poznali je při vyvrácení Jerusalema. Jako soudce přišel neviditelně při zkáze Jerusalema a přijde viditelně k soudu poslednímu.

65. Stavěl se, jakoby ve slovech Kristových viděl rouhání se Bohu a měl zármutek nad urážkou Bohu učiněnou. Proto roztrhl šat na prsou (na znamení líčeného zármutku) Vskutku však měl radost nad tím, že má již, oč by opřel rozsudek smrti, jak sám dal na jevo slovy „Co ještě potřebujeme svědků?“ Byltť na rouhání stanoven trest smrti.

69—75. Mark. 14, 66—72; Luk. 22, 54-62; Jan 18, 15—18., 25—27. Petrův pád neudál se tak, že by byl Petr zapřel Krista Pána trojím různým vyrokem, nýbrž tak, že ho zapřel na třikrát, po každé však proslovil několik výroků popíravých i před osobami různými, aby se mu tím spíše uvěřilo. Evangelisté však nezaznamenali každý všech těch výroků, nýbrž jeden ten, druhý onen. V tom jest příčina, že zprávy jejich o pádě Petrově při vší shodě ve věcech podstatných rozcházejí se od sebe v některých okolnostech vedlejších, takže se i zdá, jakoby si odporovaly, ač při správném výkladě žádného odporu skutečného není. Kterak věc se udála, viz pozn. k Mark. 14, 66—72.

27, 1—2. Členové velerady cítili dobře, že noční zasedání i rozsudek velerady byly zcela nezákonné a to již proto, že soud byl vykonán v noci, a že při jednom a témže zasedání učiněn byl rozsudek smrti. Sešli se proto ráno (v pátek) ještě jednou v domě Kaifášově, aby znova vynesli rozsudek či nález a tak alespoň rouškou zákonitosti zastřeli své jednání; zároveň však as chtěli se poraditi, kterak by rozsudek ten provedli, který způsob smrti by mu přisoudili a kterak právě tento způsob — smrt kříže — by odůvodnili před Pilátem. O sezení tom zmiňuje se sv. Matouš a Marek jen krátce, obšírněji vyličuje jej sv. Lukáš 22, 66—72. K Pilátovi vedli Pána Ježíše, aby jakožto vladař římský potvrdil jejich rozsudek; neboť bez potvrzení toho nesměli jej provésti. — Řecká slova *συμβούλιον ἔλαβον* znamenají sice nejen „učinili nález“, nýbrž i „vešli v radu“ (lat. consilium inierunt). Ačkoli však většina vykladačů drží se významu tohoto, pokládáme přece za správnější, že sv. Matouš (či spíše jeho překladatel) bral rčení to ve významu prvém, ve smyslu „učinili nález“ proti Ježíšovi (též u sv. Marka 15, 1 slova *συμβούλιον ποιήσαντες* — učinivše nález). Neboť překlad a výklad ten jest

[3] Tehda Jidáš, jenž ho zradil, vida, že jest odsouzen, jat jsa lítostí,
navracel třicet stříbrných velekněžím a starším [4] řka: „Zhřešil jsem
zradiv krev spravedlivou." Ale oni řekli: „Co nám do toho? Ty viz."
[5] I povrhl stříbrné ve chrámě a vzdálil se; a odešed osidlem se
oběsil. [6] Velekněží však vzavše stříbrné pravili: „Není dovoleno vložiti je do pokladny, neboť jest to mzda krve." [7] A poradivše se koupili
za ně pole hrnčířovo ku pohřbívání poutníků. [8] Proto nazývá se
pole to Hakeldama, to jest pole krve, až do dnešního dne. [9] Tehda

---

nejen přiměřenější spojce ὥστε — aby, nýbrž i přiléhá více k souvislosti, zejména k tomu, že v dalším verši vypravuje sv. Matouš hned o tom, jak Krista odvedli k Pilátovi. Proto přeložili jsme nikoli „vešli v radu", nýbrž „učinili nález"; podobně sv. Mark. 15, 1.

3—4. Jidáš, spáchav zradu, šel se zástupem až do domu Kaifášova, kde mu as byla vyplacena umluvená mzda. Když ráno seznal, že Kristus jest odsouzen na smrt, zhrozil se činu svého a přál si, aby jej mohl odčinit. I vzal peníze, které ho nyní počaly páliti jako uhlí žhavé a spěchal do chrámu k těm, s nimiž byl učinil smlouvu. K Pilátovi totiž nešli všichni členové velerady, ba ani všichni velekněží (představení kněžských tříd), nýbrž jen někteří; jiní odebrali se do chrámu, aby podali obět ranní neb jiné oběti předepsané pro den sváteční. K těm do předsíně kněžské Jidáš odešel a vracel jim peníze, vyznav Kristovu nevinu. Učinil to nikoli v úmyslu, aby zrušen byl rozsudek smrti — to věděl, že se nestane — nýbrž pojat jsa již napolo zoufalstvím, kteréž ho pudilo, aby se jich zbavil. Neboť lítost jeho nebyla pravá, nepocházela z lásky k Bohu a nebyla spojena s nadějí v odpuštění; proto nevedla k životu, nýbrž k smrti. Polozoufalství to dovršilo se v zoufalství úplné, když velekněží necitelně, ano s posměchem odpověděli: „Co nám do toho." I hodil peníze do svatyně, ale tím zprostil se pouze peněz, ale ne výčitek svědomí, a ty dohnaly ho k sebevraždě. (Viz Skut. ap. 1, 16—18.)

6. Umrtiti Krista nevinného nebáli se, dáti však penize ty do pokladny pro potřeby chrámové báli se, aby si neposkvrnili svědomí! Měliť na mysli slova 5. Mojž. 23, 18. „Výdělku nevěstčina... nesmíš přinésti v oběť, neboť jest ohavností u Hospodina, Boha Tvého." A ze slov těch soudili zcela správně, že ani mzda krve nemá býti dána do pokladu chrámového. Při tom ovšem nemyslili na to, že tak obviňují sebe samy ze skutku zločinného.

7. Židé, alespoň bohatší, měli hroby své na svých pozemcích; hřbitovů společných neměli. Z toho povstávaly v Jerusalemě nesnáze, zemřel-li tam některý z cizinců (poutníků), jmenovitě z pohanů. Obtížím těm vyhnuli se nyní koupí pole hrnčířova.

8. do dnešního dne, totiž do té doby, kdy sv. Matouš tato slova psal.

9—10. Evangelista spojuje zde výpovědi dvou proroků, Zachariáše (11, 12), o odhadnutí za 30 stříbrných, a Jeremiáše (32, 6—12) o koupi pole, a uvádí je volně jako výpověď proroka Jeremiáše, a to proto, poněvadž na tomto místě upozorniti chce předem na náplň toho, co Jeremiáš pověděl o koupi pole. Týkala se však slova Jeremiášova koupě pole hrnčířova toliko ve smyslu předobrazném, ve smyslu literním vztahovala se ke koupi pole jiného. U něho totiž již v kap. 18. hrozil Bůh národu israelskému trestem nejpřísnějším, nepolepší-li se; aby pak tím více ukázal svou moc a znázornil, jakou měrou lid na něm visí, a jak nutno proto poslechnouti a polepšiti se, nechce-li pocítiti onu moc v trestání, přirovnal sebe sama k hrnčíři, který rozlamuje mnohdy nádobu již zhotovenou a jinou věc z ní činí a vůbec z hlíny tvoří nádoby, jak se mu líbí; a dodal, že lid israelský tak jest v ruce jeho, jako hlína v ruce hrnčíře. Když pak neposlechli a pokání nečinili, Hospodin zůstávaje při obraze hrnčíře, velel prorokovi v kap. 19., aby vezma od starších lidu a od starších kněží hliněnou nádobu hrnčíře, ji rozbil v údolí Hinon před branou hrnčířskou, a tak naznačil, že podobně zkažen bude Jerusalem a jeho obyvatelstvo pro svoji nekajícnost. A když ještě potom zůstal král i lid v nevěře a nekajícnosti, a i Jeremiáše do žaláře vsadil, dopustil, že Nebukadnezar přitáhnuv oblehl město a již byl na tom, aby se ho zmocnil. A tehdy před samým pádem města, když již veškeren majetek nemovitý cenu ztratil pro nebezpečenství, že bude vůbec pobrán od nepřátel, přikázal Hospodin Jeremiášovi, aby koupil pole

se naplnilo, co bylo pověděno od proroka Jeremiáše slovy: „A vzali třicet stříbrných, mzdu to muže odhadnutého, jehož

---

od příbuzného svého a list koupě a smlouvy uložil v nádobě hliněné, by mohly trvati mnoho dní. Jak sám vyložil, přikázal to proto, aby naznačil, že ačkoli lid bude odveden do zajetí, přece nezanikne, nýbrž zase zpět bude uveden; to pole, které Jeremiáš koupil, že bude zárukou, že lid zase vrátí se a pozemků opět zjednávati si bude.

Co tedy Hospodin příkazem, daným Jeremiášovi, naznačil, týkalo se ve smyslu literním jednak zavržení národa israelského a jeho odvedení do zajetí babylonského, jednak jeho omilostnění a návratu ze zajetí. Ale jak sv. Matouš, jakožto spisovatel inspirovaný, neomylně poučuje, příkazem oním hleděl Bůh také k době messiášské, a to potud, pokud chtěl, aby to, co stalo se za Jeremiáše, bylo předobrazením toho, co mělo státi se za Krista. Jako totiž za Jeremiáše nevěřili Židé slovům varovným, která Bůh mluvil skrze proroka, ano i do žaláře uvrhli Jeremiáše, a byli potom potrestáni zavržením a odvedením do zajetí, tak v době messiášské nevěřili Kristu Vykupiteli, ba i na smrt odsoudili ho, a byli proto stiženi vyloučením z říše messiášské a ztrátou veškeré samostatnosti politické, takže přestavše býti národem vyvoleným, do všech končin země rozptýleni jsou. Ale jako za Jeremiáše koupí pole, kterou on učinil k rozkazu Božímu, byla naznačena a dána záruka, že lid bude opět přijat na milost a do své vlasti nazpět uveden, tak i za Krista byla koupí pole hrnčířova penězi, za zrazení Krista vydanými, naznačena a dána záruka, že lid ten bude opět přijat na milost a do církve uveden, tak totiž, že, jak učí sv. Pavel (Řím. 11, 25—31.), na konec světa, byť ne všichni jednotlivci, přece celkem veškeren ten národ víru Kristovu přijme a do církve jeho vstoupí. Jeremiáš, jenž druhdy zprostředkoval koupi pole, předobrazoval ty, kteří za Krista koupili pole hrnčířovo. Pokud však k rozkazu Božímu vyplatil kupní sumu za ně z majetku vlastního v době, kdy vrcholu dostoupila nevěra lidu k němu i k Bohu, byl předobrazem Krista samého, jenž v době, kdy vrcholu dostoupila nevěra Židů k němu a tím i k Bohu, sám zjednal kupní cenu za pole, sumu totiž, kterou vyplatili Jidášovi za jeho vydání, by ho mohli usmrtiti. I stalo se tak pole to ve zvláštním smyslu polem „hrnčířovým“, vlastnictvím totiž Boha samého, kterýž u Jeremiáše přirovnává se k hrnčíři, podobně jako „hrnčířovým polem“ či zvláštním vlastnictvím Božím stalo se i to pole, které Jeremiáš koupil k jeho rozkazu. Koupí pole hrnčířova, kterou učinili velekněží, vyplnilo se tedy, co předobrazeno bylo koupí pole, již k rozkazu Božímu učinil kněz a prorok Jeremiáš. A na to právě chtěl sv. Matouš upozorniti předem; proto vybrav ze slov Jeremiášových tolik, kolik uznával za potřebné k svému účelu, vyjádřil to svými slovy, tvrdě, že onou koupí vyplnilo se, co pověděno jest skrze Jeremiáše proroka řkoucího: „A vzali (peníze) . . . . a dali je za pole hrnčířovo, jak mi ustanovil Pán.“

S proroctvím tímto souvisí však úzce jisté proroctví Zachariášovo, do jisté míry je doplňujíc a vysvětlujíc. Zachariáš (11, 12. 13.) vyjadřuje je takto: „I řekl jsem k nim: Jestli to dobré před očima vašima, přineste mzdu mou; pakli ne, nechte tak. I odvážili mzdu mou třiceti stříbrných. I řekl Hospodin ke mně: ‚Vrz to k hrnčíři, krásnou mzdu, kterouž jsem odhadnut od nich. I vzal jsem třicet stříbrných a uvrhl jsem je do domu Hospodinova k hrnčíři.‘“ V proroctví tomto mluví a jedná skrze proroka „pastýř synů Israelských“. On měl dosud něžnou péči o lid sobě svěřený, prokazuje mu četná dobrodiní. Ale lid ten zatvrdil se proti němu. Proto pastýř chce se již vzdáti úřadu svého; aby však ještě dříve zkusil, zda si přejí, aby zrušeno bylo všeliké spojení mezi ním a jimi, vyzývá je, aby mu dali mzdu za práci. A lid, místo aby ho žádal, by vytrval u nich, vyplatil mu jako na posměch mzdu pranepatrnou, mzdu třiceti stříbrných, a tak nejen projevil, že spojení s ním přerušuje, nýbrž i potupu mu učinil, ježto cena třiceti stříbrných, kterou jej procenili, byla cena otroka. Poněvadž však pastýř onen působil jménem a z rozkazu Hospodinova, byla potupa pastýře zároveň potupou jeho. Z té příčiny řekl Hospodin pastýři, aby „krásnou“ mzdu tu, jak ji nazval ironicky, vrhnul do chrámu před hrnčíře. Rozumí se pak pastýřem řečeným Vykupitel sám. On jako dobrý pastýř bude míti péči nejněžnější o lid israelský, působě mu četná dobrodiní a hledě ho přivésti do království svého, do církve. A Židé, až na nepatrné výjimky, zatvrdí se proti němu. Proto Kristus bude chtíti vzdáti se úřadu svého u lidu toho — zrušiti totiž poměr svůj k národu israelskému a zmařiti onu úmluvu, kterou byl učinil Hospodin s ním, učiniv jej národem vyvoleným; ale ještě, jakoby zkoumati

odhadli synové israelští, [10] a dali je za pole hrnčí-
řovo, jak mi ustanovil Pán."

Ježíš před Pilátem, v. 11—31.

[11] Ježíš pak byl postaven před vladaře. I otázal se ho vladař řka:
„Ty jsi král židovský?" A Ježíš řekl jemu: „Ty to pravíš." [12] A když
velekněží a starší na něho žalovali, neodpověděl ničeho. [13] Tu řekl mu
Pilát: „Neslyšíš, jak veliké věci proti tobě svědčí?" [14] Ale on neodpo-
věděl mu k žádnému slovu, takže vladař se divil velmi.

---

chtěl jejich smýšlení, zda chtějí, aby přerušeno bylo spojení mezi ním a jimi, bude žádati na nich mzdy za práci svou — mzdy víry a dobrých skutků.

Avšak oni vyměří mu cenu otroka, třiceti stříbrných, jež vyplatí za zrazení jeho, by mohli jej usmrtiti. Tím dostoupí nevěra jejich vrcholu, tím projeví též, že nechtějí míti žádného spojení s Kristem Vykupitelem; ano potupou Kristu učiněnou potupí i Boha samého. Proto Bůh zařídí prozřetelností svou věci tak, že peníze, za zrazení Krista vyplacené, budou dány do chrámu „před hrnčíře" t. j. před něho, před Boha samého. Výrazem tím totiž naráží Hospodin (u Zachariáše) na to, co byl předobrazil u Jeremiáše, když se přirovnával k hrnčíři, a prohlašuje, že učiní vše, co pod tímto obrazem o národě israelském předpověděl, že totiž národ ten bude zavržen a z království messiášského vyloučen, ale ne navždy, ježto přijde čas, kdy zase bude přijat na milost a do království Kristova, jeho církve, uveden; a na záruku tohoto omilostnění, že před samým zavržením jeho bude koupeno pole, jež jakožto zvláštní vlastnictví Boha, který se k hrnčířovi přirovnával, a jak se zdá, i jako předobrazení církve Kristovy, jeho krví zjednané, ve zvláštním smyslu slova bude moci zváti se polem hrnčířovým. Zároveň udává na doplněnou proroctví Jeremiášova, za jakou cenu bude pole to koupeno, a kterak cena ta zjedná se, přerušením totiž veškerého spojení s Vykupitelem, které nastane vyplacením třiceti stříbrných za krev Kristovou a tedy jaksi za cenu krve Kristovy.

Souvisí tedy úzce proroctví Zachariášovo s proroctvím či spíše s předobrazem Jeremiášovým: předpovídá i ono budoucí zavržení a opětné omilostnění národa israelského; zároveň však doplňuje je, udávajíc cenu, za kterou bude koupeno pole hrnčířovo a způsob, kterým ta cena bude zjednána. Z té příčiny upozorňuje sv. Matouš i na jeho proroctví, ale jen potud, pokud doplňuje a vysvětluje proroctví Jeremiášovo. Neudává proto jména jeho, aniž dotyčné proroctví jeho uvádí celé, nýbrž vybrav z něho jen to, co za dobré uznal k svému účelu, spojil je s proroctvím Jeremiášovým a pod jeho jménem uvedl, pravě, že koupí pole hrnčířova vyplnilo se, co pověděno skrze Jeremiáše proroka. Vyplnilo se pak patrně. Byloť předobrazem u Jeremiáše předpověděno, že bude lid israelský zavržen, ale před samým zavržením že bude koupením pole „hrnčířova" dána záruka, že lid ten zase bude přijat na milost. A hle, neuplynulo ani 40 roků od smrti Kristovy, a Jerusalem zbořen, lid rozptýlen, a celkem málo jen bylo těch, kteří z lidu toho vstoupili do církve. A před samým zjevem tímto — ani ne plných 40 roků před zkázou Jerusalema, koupili kněží za cenu krve Kristovy a tedy za peníze Páně, pole hrnčířovo. Jaký význam toho? Zajisté ten, který naznačen již u Jeremiáše. Projevena a dána tím záruka, že také druhá částť předobrazu u Jeremiáše udaného se vyplní, že přijde čas, a to, jak učí sv. Pavel, na konci světa, kdy lid ten bude přijat na milost, a byť ne matematicky všichni, přece celkem celý národ do církve Kristovy vstoupí.

11—14. Viz Mark. 15, 2—5; Luk. 23, 2—7.; Jan 18, 28—38. První přelíčení u Piláta. O celém přelíčení tom jedná sv. Jan; Lukáš zaznamenal přesně, co na Krista žalovali, jakož i to, kterak členové velerady čím dál tím rozhodněji vystupovali proti Pilátovi; Matouš a Marek zmiňují se hlavně o závěrečné části přelíčení toho.

14. Pán Ježíš neodpověděl, poněvadž věděl, že u židů nebylo by to nic platno, jakož i že trpěti chtěl, Pilát pak že nepotřeboval již toho, ježto, jak sděluje sv. Lukáš (23, 3), byl již přesvědčen o jeho nevině a veřejně ji doznal. A Pilát byl by jej vskutku propustil rád, ale vida, jak jsou židé proti němu zaujati a víc a víc se rozkvašují, bál se propustiti jej bez jejich souhlasu, aby nepobouřili se ještě více. Chtěje tedy zbaviti se věci nepříjemné, poslal Ježíše k Herodovi, když uslyšel, že jest Galilejský a tedy příslušníkem území Herodova.

15 O slavnosti však vladař propouštíval lidu jednoho vězně, kterého
chtěli. 16 Měl pak tehdy vězně pověstného, který slul Barabáš. 17 Když se
tedy sešli, řekl jim Pilát: „Kterého chcete, abych vám propustil, Barabáše
či Ježíše, jenž slove Kristus?“ 18 Neboť věděl, že ho vydali ze závisti.
19 Ale když seděl na soudné stolici, manželka jeho vzkázala mu: „Nic
neměj se spravedlivým tímto; neboť jsem mnoho vytrpěla dnes ve
snách pro něho.“ 20 Velekněží však a starší přemluvili lid, aby prosili
za Barabáše, Ježíše pak aby zahubili. 21 I promluvil vladař a řekl jim:
„Kterého chcete z těch dvou, abych vám propustil?“ A oni řekli: „Barabáše.“
22 Dí jim Pilát: „Co tedy mám učiniti s Ježíšem, jenž slove
Kristus?“ Řkou všichni: „Ukřižován buď.“ 23 Dí jim vladař: „I co zlého
učinil?“ Ale oni ještě více křičeli řkouce: „Ukřižován buď.“ 24 Vida
tedy Pilát, že nic neprospívá, nýbrž bouře větší se stává, vzal vodu
a umyl si ruce před lidem řka: „Nevinen jsem krví spravedlivého
tohoto; vy vizte.“ 25 A všechen lid odpověděl: „Krev jeho na nás i na

---

(Luk. 23, 7.) Ten neshledal také žádné viny na Ježíši, ale rozmrzen nad tím, že Ježíš neudělal před ním žádného zázraku, učinil mu posměch a poslal jej nazpět k Pilátovi (Luk. 23, 8—12.). Pilát zavedl na to přelíčení nové, ohlásiv nejprve výsledek dosavadního řízení (Luk. 23, 13—15.). První část přelíčení tohoto skončila tím, že Barabáši byla dána přednost před Kristem. Mat. 27, 15—26; Mark. 15, 6—15.; Luk. 23, 13—25.; Jan 18, 39—40.

16—18. Obyčej tento, propouštěti o velikonocích jednoho z vězňů, kterého by si lid přál, vyvinul se nejspíše u židů na památku vysvobození z Egypta. V roce Kristovy smrti Pilát, jak se zdá, nepomýšlel na to, aby obyčej ten zachoval, až ho lid za to žádal (Mark. 15, 8). Byv však žádostí tou upozorněn na něj, použil té příležitosti, aby Krista propustil se svolením lidu. Dal totiž lidu na volbu mezi Ježíšem a Barabášem, který způsobil v Jerusalemě pobouření a spáchal při tom vraždu (Luk. 23, 15). Myslilť na jisto, že lid se rozhodne pro Krista, neboť jednak věděl, že velerada vydala jej pouze ze závisti, jednak slyšel, jak četná dobrodiní lidu učinil, a s jakým nadšením vítali jej ještě minulou neděli.

18—21. Lid snad byl by rozhodl se pro Krista; avšak právě v tu chvíli, když Pilát učinil otázku, přišel posel od manželky jeho se vzkazem, aby neměl nic se spravedlivým tím, a té chvíle, ve které Pilát četl manželčin list neb jednal s poslem, použili členové velerady se svými zřízenci, aby přemluvili lid, by nevolil Krista, nýbrž Barabáše. A věc ta podařila se jim plnou měrou. Příčina toho byla jednak ve vrátkosti lidu vůbec, jednak v tom, že přítomno bylo také mnoho těch, kteří přišedše z daleka Krista neznali, jednak zajisté i v tom, že členové velerady užili nejen pomluv, nýbrž i slibů a hrozeb a že z bývalých ctitelů jeho jedni se ukryli bojíce se, aby nebyli také stíháni, jiní snad i spolu křičeli, aby byl ukřižován, by tím spíše odvrátili od sebe podezření, že drželi s Kristem.

22. Podřizoval tak ve své povolnosti soudcovskou autoritu svou úsudku lidu popuzeného a záštím naplněného a čím více povoloval, tím stával se lid drzejším, žádaje přes všecko osvědčování Kristovy neviny pro zločince svobodu a pro Krista smrt nejpotupnější. Bohužel podlý duch ten žije stále a jeví se i mezi těmi, kteří nosí jméno křesťanů; posud ještě jedni dávají přednost nepravosti a nespravedlnosti před pravdou a poctivostí, a jako žádali židé svobody pro zločince a buřiče, ale kříž pro spravedlivého, tak i nyní mnozí usilují o to, aby průchod byl zjednán zásadám znemravňujícím a podvratným a utlačena byla církev, jež šíří pravdy božské a zásady, jež zušlechťují a vedou k mravnosti.

24. Obřad umývání vodou vyskýtal se i u židů i u pohanů, jmenovitě též u Řeků a Římanů, s tím však rozdílem, že židé pokládali jej pouze za obřad symbolický, kterým se naznačovala nevina, pohané však přikládali mu též jakousi moc očisťující. Pilát prohlásil jím nanovo Kristovu nevinu a hleděl svaliti na židy veškerou zodpovědnost z prolití krve spravedlivé, jakož i varovati je, aby nebrali na sebe viny tak veliké.

25. Zodpovědnost a trest, který tak nesmyslně svolávali na sebe i na své potomky, nedal na sebe dlouho čekati. Bylť o 37 roků později vyvrácen Jerusalem i chrám a při tom dle svědectví Flaviova zahynulo (mečem a morem) přes milion lidí, takže krev tekla po ulicích i po stupních chrámových. Nezůstal však ani

naše dítky.“ 26 Tu propustil jim Barabáše, Ježíše pak zbičovav vydal
jim, aby byl ukřižován.
27 Tehda vojáci vladařovi vzavše Ježíše do soudního dvora, shro-
máždili k němu celou četu 28 a svlékše ho, přioděli ho pláštěm šarla-
tovým; 29 a spletše korunu z trní, vložili mu ji na hlavu a (dali) třtinu
v pravici jeho, a pokleknuvše před ním posmívali se mu řkouce:
„Zdráv buď, králi židovský!“ 30 A vyplivše se na něj, vzali třtinu a bili
ho do hlavy. 31 A když se mu naposmívali, svlékli s něho plášť a oblékli
jej v roucha jeho a odvedli jej, aby ho ukřižovali.

Ježíš Kristus ukřižován a pohřben, v. 32—66.

32 Vycházejíce pak nalezli člověka kyrenského, jménem Šimona;
toho přinutili, aby vzal a nesl kříž jeho. 33 A přišli na místo, které slulo
Golgota, to jest místo lebčí. 34 I dali mu píti vína smíšeného se žlučí,
a okusiv nechtěl píti. 35 Když pak jej ukřižovali, rozdělili si roucho
jeho, metajíce o ně los, (aby se naplnilo, co bylo pověděno skrze pro-
roka slovy: „Rozdělili sobě roucha má a o můj oděv metali

Pilát pro svou povolnost bez viny a bez trestu. Byliť později pro své ukrutnosti poslán do vyhnanství do Vienny v Gallii (Francii), kde si vzal život.

26. Propustiv Barabáše dal Krista zbičovat a představil jej potom zbičovaného a trním korunovaného lidu se slovy „Ejhle člověk“ (Jan 19, 4—5); myslilť, že přebolestným způsobem tím učiní dosti nenávisti, kterou členové velerady pojali proti Pánu Ježíši, a že vzbudí v lidu útrpnost, takže nebudou již naléhati na to, aby byl ukřižován. Ale zmýlil se; židé nejen neustali, nýbrž vyhrožovali mu žalobou u císaře. Proto povolil jim konečně (Jan 19, 12—16). Bičovat dal jej způsobem římským, způsobem to, při kterém odsouzenec byl po bedra i více obnažen a přivázán k nízkému sloupu a na to mrskán (buď holí neb metlou neb důtkami, jichž řeménky opatřeny bývaly kuličkami olověnými neb háčky neb kostmi) tak, že mnohdy nezůstalo na celém těle místa zdravého; ani obličeje nešetřili, ba někdy bylo viděti i kosti a vnitřnosti a nejeden nešťastník zemřel pod ranami. Kristus pak byl zbičován zvláště krutě, jakož lze souditi z toho, že byl mrskán od vojínů římských, kteří uslyševše, že bouří proti císaři, zajisté ran nešetřili, jakož i z toho, že nepřestali na bičování, nýbrž též o své újmě Krista trním korunovali a ve své hrubosti se mu posmívali.

27—31. Aby byl Kristus Pán korunován trním a posměch mu učiněn, toho Pilát nenařídil. Shromáždili celou četu, t. j. všecky vojíny posádky, kteří právě nebyli ve službě.

32—34. Mark. 15, 20—22.; Luk 23, 26—32.; Jan 19, 16—17.

32. Šimon byl rodem žid, pocházel z Kyreny v Libyi, ale byl usazen v Jerusalemě neb spíše blízko u Jerusalema. Přinutili jej as na polovici cesty nésti kříž, bojíce se, aby Kristus na cestě neumřel. Chtěliť dostati jej na kříž za živa. Pán Ježíš šel nato před ním bez kříže.

33. Místem lebčím (hebrejsky Golgota, latinsky Calvaria) slulo místo to od lebkovité podoby své, nikoli odtud, že by to bylo místem popravním.

34. se žlučí t. j. s kořením hořkým, či jak určitěji udává sv. Marek (15, 23), s myrrhou, jež se pokládala za koření nejlepší a nejvzácnější. Daly mu to as ony ženy, které krátce před tím projevily soustrast nad ním (Luk. 23, 27). Bývalidť vůbec obyčejem dávati odsouzencům k smrti nápoj opojný, aby méně cítili bolesti. Vykonávaly to obyčejně ženy ze soustrasti. Pán Ježíš okusil sice, aby uznal soustrast žen a vyplnil proroctví: „Místo pokrmů dávají mi žluč“ (Žalm 68, 22), ale nepřijal ho více nad to, než okusil, poněvadž chtěl trpěti s plným vědomím.

35. Prve než ho ukřižovali, svlékli s něho roucho, neboť bylo obyčejem přibíjeti odsouzence na kříž nahého. Zdali mu dali nákyčlík kolem beder a kyčlí, nelze říci najisto, ale jest pravděpodobnější, že mu jej dali. Co se týká podoby kříže, byla v obyčeji trojí: buď se břevno, tyč příční, svrchu na kůl přibilo, takže s ním tvořilo podobu T, neb dřevo příční vložilo se do druhého, do kolu, v úhlu buď pravém (kříž čtyřramenný pravoúhlý), neb ostrém (kříž čtyřramenný kosoúhlý ×). Při Kristu bylo použito kříže čtyřramenného, pravoúhlého, jak lze souditi ze své-

los.“). [36]A sedíce hlídali ho tam. [37]I dali nad hlavu jeho nápis viny
jeho: „Tento jest Ježíš, král židovský.“ [38]Potom ukřižovali s ním dva
lotry, jednoho na pravici, druhého na levici. [39]Ti pak, kteří tudy cho-

---

dectví Justinova a Ireneova i z toho, že sv. Otcové a spisovatelé církevní přirovnávají kříž k Mojžíšovi, když se modlil s rukama rozpiatýma, k člověku plovoucímu, k ptáku letícímu, a z toho, že nahoře byl nápis. Ukřižován byl bezpochyby na zemi a potom teprv s křížem vyzdvižen. Jest sice proti tomu většina exegetů doby nynější, neboť nelze prý dokázati způsob ten dostatečnými doklady z doby staré, a ty výrazy, jichž staří užívali o ukřižování (excurrere, ascendere, salire in crucem – vyběhnouti, vystoupiti, skočiti na kříž) že svědčí o způsobu jiném, o tom, že dříve zasadili kříž do země a potom teprv vytáhli odsouzence na něj, přivázali ho a na to přibili mu ke dřevu ruce i nohy. Byl-li však ten způsob v obyčeji, že zajisté i Kristus byl tak ukřižován. Avšak i ten způsob se vyskytal, že odsouzenec na zemi byl položen a přibit na kříž a potom teprve s křížem vyzdvižen. Patrno to z Akt sv. Pionia, dle nichž Pionius tímto způsobem byl ukřižován, jakož i z Firmika Materna, u něhož přichází místo: „Patibulo affixus in crucem crudeliter erigitur“ = byv přibit na dřevo, vyzdvihuje se ukrutně na kříž. Ano Karel Friedrich („Theol. Literaturblatt“ von Dr. Rausch, Bonn 1875, S. 451.) dokazuje důvody vážnými, že obyčejnější bylo přibíjeti odsouzence na kříž na zemi a potom vyzdvihnouti, než postaviti dříve kříž a potom teprv přibíti naň odsouzence. Jen ve zvláštních případech prý přibíjel se odsouzenec na kříž už pozdvižený, tehdy totiž, když nešťastník nenesl kříže svého na místo popravní, nýbrž jej tam už napřed postavili. Poukazuje zejména k tomu, že výrazy ascendere. excurrere, salire in crucem a pod. neznamenají toliko křižovati na kříži již postaveném, nýbrž i na kříži položeném, jakož i že přibíjení na kříž položený bylo snazší, jednodušší a přirozenější, než přibíjeti na kříž postavený, a že kříž Kristův byl poměrně malý, takže by byl nesnesl váhy tří žebříků a tří těl lidských. Také uvádí na doklad výpovědi starých spisovatelů, zejména místa již uvedená o smrti Pioniově a z Firmika Materny.

Byly pak přibity nejen ruce, nýbrž i nohy Kristovy. Popírali to sice někteří rationalisté, aby tím spíše mohli podvrátiti víru v Kristovu skutečnou smrt a z mrtvých vstání, a tím snáze vyložiti, že již v neděli po svém ukřižování mohl konati cestu do Emaus. Avšak tvrzení své nemohou ničím doložiti. Tvrdil sice Müller (prof. ve Strassburku), že Římané neměli v obyčeji přibíjeti také nohy, nýbrž přivazovali je pouze provazy, jakož i že ani evangelia ani staří spisovatelé církevní nemluví o přibití nohou Kristových. Ale docela neprávem. Neboť i Písmo sv. i dějepisné doklady usvědčují ho a všecky stejně smýšlející z nepravdy. Dle Písma sv. bylo již napřed předpověděno, že Kristus bude zboden na rukou i na nohou (Žalm 21, 17), a Kristus ukázal apoštolům ruce i nohy a bok, aby je ujistil, že jest to skutečně ten Ježíš, který pněl na kříži. Spisovatelé pak staří a svatí Otcové, pokud o té věci se zmiňují, jako jedněmi ústy dosvědčují, že ruce i nohy jeho byly přibity ke kříži. Tak činí Tertullian, Justin, Eusebius, Athanasius a j. A římský básník Plautus napsal o ukřižování jakéhosi otroka: „Ego dabo ei talentum, primus qui in crucem excurrerit, sed ea lege, ut affigantur bis pedes, bis brachia“ (Já dám jednu hřivnu tomu, kdo první vyběhne na kříž, ale pod tou podmínkou, že mu budou přibity dvakráte nohy, dvakráte ruce.) — Zda byla přibita každá noha zvlášť, neb jedna přes druhou pouze jedním hřebem, z Písma sv. není zřejmo. Exegeté pak nesouhlasí v té věci, ač většina drží se náhledu, že každá noha byla přibita zvlášť. A mínění to jest zajisté pravděpodobno, neboť četnější a starší jsou svědectví, která mluví o dvojím páru hřebů (Cyprián, Řehoř Tourský, sv. Ambrož a j.). Že by však jakési podnoží bylo připevněno pod nohy, aby tím snáze mohly se přibiti, jak se vyskýtá na některých obrazích starších, nelze dokázati a není ani pravděpodobno, poněvadž při Kristu nebylo k tomu žádné příčiny. — O rozdělení roucha a nápise viz pozn. k Jan. 19, 19—23. — Uvedených slov v závorce (Žalm. 21, 19) v řeckém textě není.

39—44. Mark. 15, 29—32; Luk. 23, 35—43. Ukřižován byl Pán Ježíš nedlouho před polednem. Prve než poledne nastalo, vojínové rozdělili sobě roucha, židé učinili Pánu Ježíši posměch, lotr se obrátil, a Pán Ježíš promluvil první dvě slova. Slovo první „Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí“, (Luk. 23, 34) promluvil hned jak byl ukřižován, ne-li snad již mězi křižováním. Druhé „Dnes budeš se mnou v ráji“ (Luk. 23, 43) řekl kajícímu lotru. Posměch učinili mu 1. lidé kolem jdoucí, dílem as ti, kteří zúčastnivše se průvodu, nyní se rozcházeli, dílem ti, kteří tudy šli z města nebo do města z blízkého okolí. Ti činili si posměch z Kristovy

dili, rouhali se mu potřásajíce hlavou svou 40 a říkajíce: „Ha, jenž boříš
chrám Boží a ve třech dnech jej zase vystavuješ, pomoz sám sobě.
Jsi-li Syn Boží, sestup s kříže.“ 41 Podobně i velekněží posmívajíce se
mu se zákoníky a staršími říkali: 42 „Jiným pomohl, sám sobě pomoci
nemůže; je-li králem israelským, ať nyní sestoupí s kříže, a uvěříme
v něho. 43 Doufal v Boha, ať ho nyní vysvobodí, miluje-li ho; neboť
pravil: ‚Syn Boží jsem.‘“ 44 Taktéž tupili ho i lotři, kteří s ním byli
ukřižováni.

45 Od šesté hodiny pak nastala tma po vší zemi až do hodiny
deváté. 46 A okolo hodiny deváté Ježíš zvolal hlasem velikým: „Eli,
Eli, lamma sabaktani,“ to jest: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne
opustil?“ 47 Někteří pak z těch, kteří tam stáli, uslyševše to pravili:
„Eliáše volá tento.“ 48 A hned jeden z nich běžel a vzav houbu,
naplnil ji octem a vloživ ji na třtinu dával mu píti. 49 Ostatní

---

moci božské a jeho synovství Božího; 2. velekněží a jiní členové velerady, kteří posmívali se také jeho moci divotvorné a jeho vykupitelské důstojnosti, jakoby totiž zázraky jeho nebyly pravé, poněvadž sám sobě nemůže pomoci, a jakoby tedy nebyl pravým Vykupitelem; 3. vojínové zůstavení na stráži (Luk. 23, 36); 4. jeden z lotrů spolu ukřižovaných (Luk. 23, 39), a to dle podání ten, který byl na levici a jmenoval se Gestas neb Gistas. Praví-li sv. Matouš a sv. Marek, že se mu posmívali l o t ř i, nemíní tím říci, že se mu posmívali oba, nýbrž naznačuje stav rouhačů, že totiž lidé různých stavů se posmívali, nejen velekněží a jiní židé, nýbrž i zločinci — podobně jako i my říkáme: „už ho vodí i strážníci, četníci),“ ač ho vede jen jeden.

45—50. Mark. 15, 33—37.; Luk. 23, 44—46.; Jan 19, 25—30.

45. O d š e s t é h o d i n y d e n n í . . . d o h o d i n y d e v á t é“, t. j. podle našeho počítání „od hodiny 12. (v poledne) do 3. hod. odpoledne nastala tma p o c e l é z e m i p a l e s t i n s k é, byvši způsobena přímo mocí božskou, podobně jako při Kristově narození osvětlena byla mocí božskou noc jako by byl den. Brzy na to, jak nastala tma, promluvil Kristus třetí slovo — ke své matce a apoštolu Janovi (Jan 19, 26—27). Na to nepromluvil již až kolem hodiny třetí odpolední. — Že nenastala tma po celém okrsku zemském, patrno již z toho, *a*) že časové udání evangelistů (od hodiny šesté do hodiny deváté t. j. od 12 do 3) nevztahuje se k celé zemi, poněvadž v jiných krajinách jiná byla doba denní, *b*) že děj celý stal se v Palestině, *c*) že slov „po celé zemi“ (ὅλη ἡ γῆ) užívá se v evangeliích častěji pouze o jistém kraji, jmenovitě o krajinách palestinských i celé zemi té.

46. Do třetí hodiny odpolední zvětšily se již Kristovy rány na rukou i na nohou tíží těla, všecky jizvy, jsouce přímo na vzduchu, zapálily se a trápily ho bolestí palčivou. Nepřirozenou polohou těla nastal nával krve do hlavy a bolesti hlavy a přílišná ztráta krve měla v zápětí žízeň přetrapnou. K tělesným bolestem těm přidružily se větší ještě bolesti duševní, jmenovitě úzkost povstalá představou opuštěnosti. Chtěje totiž trpěti také za to zvláště, že lidstvo opustilo Boha, vzdal se dobrovolně veškeré útěchy a posily se strany svého božství, takže cítil onu úzkost, která povstává, když člověk vidí se opuštěna ode všech i od Boha. A v návalu těchto bolestí a v té úzkosti zvolal „Eli, Eli . . .“, „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil,“ a to nikoli, že by si byl zoufal, ani že by se byl vskutku viděl od Boha opuštěna — vždyť, jak řečeno, úzkost onu připustil si dobrovolně, a kdyby byl chtěl, sám jako Bůh mohl si zjednati v ní útěchu bez újmy díla vykupitelského, ale zvolal tak proto, aby dal výraz nesmírným bolestem svým a ukázal, jak mnoho trpí z lásky k nebeskému Otci svému a z lásky k lidem. Také však chtěl tím upozorniti na žalm 21. a ukázati, že jest zaslíbeným Vykupitelem v onom žalmu předpověděným; neb oněmi slovy začíná ten žalm, který jest celý messiášský a jmenovitě utrpení Vykupitelovo předpovídá velmi živě.

47. Posmívali se tak znova, jakoby Kristus, nemoha si pomoci sám, volal Eliáše, aby mu pomohl.

48—49. Také při tomto výjevu činili si posměch. Mezitím totiž, co posmívali se slovy „Eliáše volá“, zvolal Pán Ježíš „Žízním“ (Jan 19, 28). A tu jeden z nich běžel, aby mu podal píti o c t a, t. j. buď kyselého vína, které tam as bylo pro vojáky, aneb spíše octa skutečného, jenž tam byl připraven, aby občerstvili

však říkali: „Nechej, ať uvidíme, přijde-li Eliáš, aby ho vysvobodil."
50 Ale Ježíš zvolav hlasem velikým, vypustil duši. 51 A hle, opona chrámová se roztrhla ve dvě půle od hora až dolů, a země se otřásla a skály se rozpukly, 52 a hroby se otevřely. A mnoho těl zesnulých světců vstalo 53 a vyšedše z hrobů po jeho vzkříšení, vešli do svatého města a ukázali se mnohým. 54 Setník pak a ti, kteří byli s ním hlídajíce Ježíše, vidouce zemětřesení a to, co se dělo, báli se velice a pravili: „Opravdu Syn Boží byl tento." 55 Byly pak tam ženy mnohé, z daleka se dívajíce, které byly šly za Ježíšem z Galilee, posluhujíce mu;
56 mezi nimi byla Maria Magdalena a Maria matka Jakubova a Josefova, a matka synů Zebedeových.

57 Když pak se připozdilo, přišel jeden člověk bohatý z Arimatie, jménem Josef, který byl také učeníkem Ježíšovým. 58 Ten přistoupil k Pilátovi a prosil o tělo Ježíšovo. Tu Pilát rozkázal mu dáti tělo.
59 A Josef vzav tělo, obvinul je v plátno čisté 60 a položil je do nového hrobu svého, který byl vytesal ve skále, a přivaliv kámen veliký ke dveřím hrobovým odešel. 61 Byla pak tam Maria Magdalena a druhá Maria sedíce proti hrobu.

---

odsouzence, kdyby padali do mdlob. Druzí však zdržovali ho, chtíce, aby ponechal tu službu Eliášovi, přijde-li. On však, jak sděluje sv. Marek 15, 36, odvětil podobně: „Nechte, ať uzříme, přijde-li Eliáš sejmouti ho." Mínil to také posměšně, předstíraje, že chce nápojem tím prodloužiti život jeho, aby měl Eliáš čas přijíti a pomoci mu.

51. (Mark. 15, 38; Luk. 23, 45.) Roztrhla se ona opona, která dělila svatyni od velesvatyně. Velesvatyně ta představovala nebe. Do ní nesměl vstoupiti nikdo (leč nejvyšší kněz v den smíření) na znamení, že dosud v platnosti jest Starý zákon a přístup do nebe uzavřen. Při smrti Kristově roztrhla se opona ta, aby se naznačilo, že přístup do nebe smrtí jeho byl otevřen a na místo řádu starozákonního nastupuje řád nový, církev Kristova. — Zemětřesením zjevoval se Bůh v Starém zákoně jako zákonodárce a soudce. Způsobiv tedy Bůh zemětřesení při smrti Kristově, prohlásil tím Syna svého za zákonodárce a soudce a oznámil židům nevěřícím svůj hněv i blížící se soud (zkázou Jerusalema); věřícím pak potvrdil, že Ježíš na kříži jest Pánem přírody, která zalkala nad smrtí Pána svého, a naznačil, že milost proudící s kříže obměkčí a promění i kamenná srdce lidská.

52—53. Hroby otevřely se hned při smrti Kristově, mrtví však nebyli vzkříšeni hned, nýbrž až Pán Ježíš vstal z mrtvých. Patrno to jednak z toho, že Kristus dle sv. Pavla (Kolos. 1, 18) jest prvorozený z mrtvých, jednak z Mat. 27, 52—53., dle něhož vstali z mrtvých teprv po vzkříšení Kristově, ač hroby se otevřely již při jeho smrti; neboť nelze mysliti, že by byli zůstali v hrobě až do vzkříšení Kristova, kdyby byli oživli hned při smrti jeho. V Jerusalemě (městě svatém) byli poznáni jakožto ti, kteří vstali z mrtvých. Lze proto souditi právem, že to byli takoví světci či lidé spravedliví, kteří zemřeli v nedávné minulosti a byli vrstevníky těch, kteří žili. Vstali nikoli s těly zdánlivými neb přijatými, s jakými se objevovali andělé, jak myslili Schegg a Fillion, nýbrž s těly vlastními; naznačujeť to evangelista sám, když praví, že mnoho těl zesnulých světců vstalo. A jak většina exegetů soudí, vstali pravděpodobně již s těly oslavenými, takže již nezemřeli, nýbrž zároveň s Kristem vstoupili na nebesa. Souditi to lze již z toho, že vstali z mrtvých, aby rozhlásili a dosvědčili vzkříšení Kristovo; Kristus však již neumírá více, zvláště však z toho, že dle Suareze jest přirozeno duši oslavené, aby byla spojena s tělem oslaveným. Avšak duše těch, kteří s Kristem vstali, byly oslavené; byvše tedy spojeny s tělem svým, obdržely zajisté již tělo oslavené.

54. Setník ten jmenoval se dle podání Longin. Mark. 13, Luk. 23, 47—48.

55—56. Mark. 15, 40—41; Luk. 23, 49.

57—61. Mark. 15, 42—47; Luk. 24, 50—56; Jan 19, 31—42. Josef pocházel sice z Arimatie, ale usadil se v Jerusalemě a byl členem velerady. Jako Nikodem tak ani on nehlasoval proti Kristu. (Viz též poznam. k Mark. 15, 42—47.)

62 Druhého pak dne, který jest po pátku, velekněží a fariseové
sešli se k Pilátovi 63 a řekli: „Pane, my jsme se rozpomenuli, že ten
svůdce jsa ještě živ řekl: ‚Po třech dnech vstanu.‘ 64 Rozkaž tedy hlídati hrob až do třetího dne, aby snad učeníci jeho nepřišli a neukradli
ho a neřekli lidu: ‚Vstal z mrtvých.‘ I byl by poslední blud horší
nežli první.“ 65 Řekl jim Pilát: „Máte stráž, jděte, hlídejte ho, jak
rozumíte.“ 66 I odešli a osadili hrob strážnými, zapečetivše kámen.

KAPITOLA 28.

Kristus vstav z mrtvých ukazuje se svým věrným a dává apoštolům poslání světové.

1 Po sobotě, když již svítalo na neděli, přišla Maria Magdalena
a druhá Maria, aby pohleděly na hrob. 2 A hle, zemětřesení stalo se

62. Velekněží a fariseové t. j. členové velerady. Fariseové jmenují se tu nepochybně místo zákoníků patřících k veleradě, a to proto, poněvadž tito patřili po většině ke straně farisejské.

63. Ten svůdce; ještě po smrti Kristově spílali mu ve své zlobě.

64. Aby tím spíše pohnuli Piláta k povolnosti, přikládali celé věci význam politický, pravíce, že bude poslední blud horší nežli první. Prvním bludem či spíše účinkem bludu bylo jim pobouření lidu osobováním si důstojnosti vykupitelské, druhým bludem či spíše druhým účinkem bludu bylo by podle jejich soudu rozčilení lidu, které by způsobila zpráva, že Ježíš vstal z mrtvých. Nedůvěřovali tedy svému vítězství, ano přiznávali, že by vzkříšení Páně aneb i zpráva o něm, třeba nepravá, byla pro ně na výsost osudnou.

65. Pilát neodepřel jim sice, čeho žádali, ale maje jich již dosti, odbyl je krátce, odkázav je ke stráži, t. j. k onomu oddělení vojska římského, které jim dle obyčeje bylo dáno již na počátku svátků na udržení pokoje a pořádku.

66. Nejen stráž dali ke hrobu, nýbrž k větší ještě bezpečnosti zapečetili i kámen před vchodem do hrobu (jenž skládal se z předsíně a komory hrobové), tak totiž, že natáhli šňůry přes kámen a připečetili je jak ke kameni, tak na obou stranách ke skále. Úzkostlivou starostí tou dali na jevo nejen velikost svého záští a své zaslepenosti, nýbrž postaravše se, aby od přátel Kristových nemohl se státi nějaký podvod, přispěli tím i ku potvrzení dějepisné události, že Pán Ježíš vstal z mrtvých. Připomínáme ještě, že zprávu o stráži u hrobu podává jediné sv. Matouš, rationalisté pak že ji pokládají za smyšlenku, ježto prý není pravdě podobno, aby teprve druhého dne šli prosit Piláta za stráž ke hrobu, mohše hned po smrti jeho zmocniti se těla jeho a pochovati je po svém soudě bezpečně. Avšak důvodem tím nic nedokazují. Neboť ať pomlčíme o tom, že dosud zločinec při zločinu zapomíná mnohdy na věci, které potom jsou mu osudny a ho prozrazují, synedrům běželo dříve jediné o to, aby se Krista co nejdříve zbavili smrtí. Když však potom viděli, kterak i členové velerady s úctou ho pochovávají a kterak zúčastňují se při tom přátelé Kristovi, tu teprv napadla je i slova Kristova i obava, že by snad učeníci jeho mohli nějaký podvod učiniti a jim tak nesnáze způsobiti. Že ani apoštolé nevzpomenuli na onu předpověď Kristovu, není s podivením; neboť jak řekl Pán, lidé oddaní světu tomuto jsou opatrnější vzhledem k sobě, nežli lidé oddaní Bohu. Byliť oni bolestnou událostí a děsnými zjevy, které se staly při smrti Kristově, tak zaraženi, že se zdá, jako by ani nebyli pomýšleli na nic jiného, než na smrt svého mistra a události s ní spojené. Ostatně nezdá se, že by byli naprosto zapomenuli na řečené proroctví Kristovo. Brání tomu ona poznámka, kterou učeníci jdoucí do Emaus učinili se zvláštním důrazem neznámému průvodci svému řkouce: „Ale nyní tomu všemu třetí den jest, jak se to stalo.“ Snad také právě proto, že na ně nezapomenuli, vytrvali v Jerusalemě i když Kristus jat, usmrcen a pohřben byl. — O proroctví Kristově, že třetího dne vstane z mrtvých, buď se dověděli členové velerady od Jidáše, neb jiného apoštola, aneb z toho, že nyní počali sami chápati smysl slov o chrámě těla. (Jan. 2, 19) a o Jonáši (Mat. 12, 40), kterými Pán Ježíš poukázal na svou smrt a své z mrtvých vstání třetího dne.

28, 1—8. Mark. 1—8; Luk. 24, 1—8; Jan 20, 1—2.

1—2. Druhá Maria, totiž matka apoštola Jakuba Mal. a Josefa (Mark. 16, 1). Mezitím, co byly na cestě, ne-li dříve, vstal Pán Ježíš z mrtvých a vyšel ven

veliké; neboť anděl Páně sestoupil s nebe a přistoupiv odvalil kámen
a posadil se na něm. 3 Byl pak obličej jeho jako blesk, a roucho jeho
bílé jako sníh. 4 Ze strachu před ním strážní se zachvěli a stali se
jako mrtví. 5 I promluvil anděl a řekl ženám: „Nebojte se vy! Neboť
vím, že hledáte Ježíše, který byl ukřižován. 6 Není ho tuto; vstalť jest,
jak byl řekl; pojďte a vizte místo, kde Pán byl položen. 7 A odejdouce
rychle, povězte učeníkům jeho, že vstal z mrtvých; a hle, předchází vás
do Galilee; tam jej uvidíte; hle pověděl jsem vám to.“ 8 I odešly rychle
od hrobu s bázní a radostí velikou a běžely, aby to zvěstovaly uče-
níkům jeho. 9 A hle, Ježíš potkal se s nimi a řekl: „Buďte zdrávy!“
A ony přistoupivše chopily se nohou jeho a poklonily se mu. 10 Tu
řekl jim Ježíš: „Nebojte se. Jděte, zvěstujte bratřím mým, ať odejdou do
Galilee; tam mě uvidí.“

11 Když pak šly, hle, někteří ze stráže přišli do města a oznámili
velekněžím všecko, co se stalo. 12 A ti shromáždivše se se staršími
a uradivše se, dali mnoho peněz vojákům 13 řkouce: „Řekněte: ‚Učeníci
jeho přišli v noci a ukradli jej, když jsme spali.‘ 14 A uslyší-li o tom

---

hrobem zavřeným. V touž dobu nastalo po nejbližším okolí zemětřesení a zjevil se anděl, oboje za tím účelem, aby dosvědčilo se nejprve stráži, potom i ženám, že Pán Ježíš vstal z mrtvých.

8. Pro bázeň nepověděly to učeníkům hned (Mark. 16, 8), nýbrž o něco později, když se sešly s jinými ženami a uslyšely od nich, že také viděly anděla (Luk. 24, 9).

9—10. Hledíc k tomu, že učeníci jdoucí do Emaus věděli sice, že ukázal se ženám anděl, nikoli však, že zjevil se jim také Ježíš, zdá se, že tyto ženy odebraly se k hrobu později ještě jednou, a že Ježíš ukázal se jim teprve tehdy, když se vracely podruhé, as kolem poledne.

11. Řízením Božím dostala se tak od svědků věci znalých zpráva o Kristově vzkříšení také nepřátelům Páně, aby neměli výmluvy pro svou nevěru. Také tuto zprávu podává pouze sv. Matouš, nejspíše proto, poněvadž sám jediný zmínil se o tom, že stráž byla dána ke hrobu, a že z této události poznává se zvlášť jasně, jak velice se zatvrdili náčelníci židovští a jak ukázali se nehodnými království messiášského. Vojáci strážní utekli od hrobu nepochybně hned z rána, jak při Kristově z mrtvých vstání nastalo zemětřesení, a anděl odvaliv kámen posadil se (z počátku) na něm; neboť, jak sděluje sv. Matouš, oni poděsili se tou měrou mimořádnými zjevy oněmi, že stali se jako mrtví. Při takovém strachu však sotva zůstali u hrobu, když zase přišli k sobě, nýbrž jak jest zcela přiměřeno lidské povaze a přirozenosti věci, dali se na útěk hned. Nešli však přímo k velekněžím, nýbrž as do strážnice či tam, kde byli ostatní vojínové ke stráži ustanovení, a oznámili tam zajisté celou věc nejprve. A teprv potom, snad když již počala se roztrušovati zpráva, že Kristova těla v hrobě není, odešli k velekněžím a pověděli jim vše, co se stalo, zejména o zemětřesení, o zjevu andělském, o odvalení kamene a o tom, že těla Kristova v hrobě neshledali. Šli pak k velekněžím (t. j. nejspíše k představenému těch kněží a levitů, kteří měli stráž u chrámu, a ten pak oznámil to ostatním), a nikoli k Pilátovi neb veliteli posádky vojenské, poněvadž nebyli ustanoveni ke stráži od jednoho ani od druhého, nýbrž od velekněží, kterým je Pilát podřídil.

12—14. Zprávou jejich byli velekněží uvedeni do rozpaků. Vědělit, že vojínové mluví pravdu; neboť jednak všichni srovnávali se ve svých výpověděch, jednak nebylo příčiny je podezřívati z nedbalosti ve službě neb nepoctivosti. Ale oni nechtěli věřiti při své zatvrzelosti ve zmrtvýchvstání Kristovo, ba nechtěli ani, aby uvěřil tomu lid; vždyť potom snadno by ho uznal za Vykupitele, od nich pak by se odvrátil jakožto od lidí, kteří usmrtili poslance Božího, tak toužebně očekávaného. Shromáždili se proto, aby se poradili, kterak zabrániti, aby lid neuvěřil, doví-li se, co se stalo u hrobu, a že hrob nalezen jest prázdný. A usnesli se na tom, že podplatí vojíny, aby řekli, že usnuli, a když spali, že přišli učeníci a vzali tělo Kristovo. Byl to sice prostředek prapodivný; vždyť člověk, který spí, nemůže býti svědkem toho, co se stalo za jeho spánku, ale nepřátelům Páně postačil, ano byl jediný, kterým mohli jakž takž vybaviti se ze svých rozpaků

vladař, uchlácholíme ho a vás učiníme bezpečny.“ [15] I vzali peníze a učinili, jak byli navedeni. A rozhlásila se ta věc u židův až do dnešního dne.

[16] Jedenáct učedníků pak odešlo do Galilee na horu, kam Ježíš jim uložil, [17] uzřevše ho poklonili se mu; někteří však pochybovali. [18] I přistoupil Ježíš a promluvil k nim řka: „Dána jest mi veškerá moc na nebi i na zemi. [19] Odejdouce tedy, učte všecky národy, křtíce je

---

nechtěli-li pověděti pravdu. — Pro vojíny byla to ovšem věc choulostivá říci, že usnuli, neboť takovéto porušení povinnosti trestalo se u Římanů přísně. Aby se tedy nerozpakovali vyhověti jejich přání, nabídli jim peníze a zaručili se jim, že přemluví vladaře a učiní je bezpečny, aby nebyli trestáni, kdyby Pilát neb představený posádky uslyšel, že usnuli na stráži. A vojínové vidouce, že právě ti chtějí se přimlouvati za ně a ochrániti před trestem, jimž nejvíce záleželo na tom, aby bděli, dali se snadno svésti, zvláště když viděli, že veliký obnos peněz jim nabízejí. A věc ta jest tím méně s podivením, poněvadž v té době i vznešení Římané bývali velice podplatni. Vždyť Jugurtha (Sallust. Jug. 35) nazval Řím prodejným, najde-li kupce, a Cicero (De officiis 2, 21) trpce si stěžoval do lakoty, která se vedrala do obce. — Že Pilát uslyšel o tom, co se pak vypravovalo o spaní vojínů na stráži, rádi přiznáváme. Poněvadž však neučinili žádného udání ti, k vůli nimž dal stráž ke hrobu, neměl příčiny, aby sám proti nim zakročoval, a to tím méně, poněvadž nebyl židům nakloněn tak, aby pro pouhou pověst zakročoval trestně proti vojínům. A že velerada mlčela, jest zcela pochopitelno vzhledem k tomu, že sama navedla vojíny k tomu, co mají lhavě mluviti. Neboť kdyby byla učinila udání u Piláta, byli by zajisté hleděti ujíti trestu a pověděli by veřejně, kterak se věc měla. A Pilát byl by jim dal tím spíše víru, poněvadž židé sami v sobotu ráno mu řekli, že Kristus ještě živ jsa pravil, že po třech dnech vstane. Ale tím dostala by se věc do veřejnosti, a toho právě velerada nechtěla. Dostála proto svému slovu a chráníc vojíny, udání neučinila.

15. d o d n e š n í h o d n e t. j. do dne, kdy sv. Matouš o této věci psal ve svém evangeliu.

16. Do Galilee odebrali se apoštolé as 14 dní po Kristově zmrtvýchvstání, když byl Pán Ježíš ukázal se již (v den svého z mrtvých vstání) Marii Magdaleně, ženám na cestě (Mat. 28, 1—10), učeníkům jdoucím do Emaus (Mark. 16, 12. 13; Luk. 24, 13—33), Petrovi (Luk. 24, 34), a večer desíti apoštolům a učeníkům s nimi přítomným (Luk. 24, 36—43; Jan 20, 19—23), v neděli nato opětně všem apoštolům i Tomášovi (Jan. 21, 24—29). V Galilei pak ukázal se nejprve u jezera Genezaretského (Jan. 21, 1—19) a potom teprv na jedné hoře, jak čteme svrchu Mat. 28, 16—20. Naposled ukázal se v Jerusalemě apoštolům v den svého nanebestoupení (Mark. 16, 14—18; Luk. 24, 44—49). Mimo to ukázal se také zvlášť Jakubovi Mal. (1. Kor. 15, 7) a dle podání též Panně Marii, jí nejprve.

Na které hoře to bylo, není známo; snad na hoře Tábor. Zdali tam přišli pouze apoštolé, aneb též jiní učeníci a ctitelé Páně, nelze říci s jistotou, neboť exegeté se v té věci nesrovnávají. Uváží-li se však, že toto zjevení Pán Ježíš ohlásil již předem a i místo určil, kde se stane (v. 16), uvážíme-li i to, že chtěl při něm dáti apoštolům poslání světové, můžeme právem souditi, že k němu se odebrali nejen apoštolé, nýbrž také jiní. I zdá se býti správným míněním, že zjevení toto jest totožné s oním, o kterém mluví sv. Pavel v 1. Kor. 15, 6. slovy: „P o t o m s e u k á z a l v í c e n e ž p ě t i s t ů m b r a t r ů n a j e d n o u.“ Objevil se pak jim s počátku poněkud v dáli; proto někteří nepoznali ho a byli v pochybnosti, zdali ten muž, kterého vidí v dáli, jest Pán Ježíš. Když se přiblížil, poznali ho.

18. v e š k e r á m o c. Rozuměl tím nikoli božskou svoji moc, kterou má jako Bůh od věčnosti, nýbrž moc vykupitelskou, která mu přísluší i jako člověku a kterou lidi z poroby hříchů vysvobozuje, ke svobodě dítek Božích přivádí, je posvěcuje a věčně blaženy činí.

19. Posílá je ke všem národům a velí všecky učiti, či spíše (jak má text řecký) všecky činiti učeníky a tedy všecky přiváděti k němu a do jeho království neboli do církve.

K r i s t o v o z m r t v ý c h v s t á n í j e s t u d á l o s t í n e p o c h y b n o u, d ě j e p i s n o u. P ř e d e m j e s t j i s t o, ž e P á n J e ž í š v s k u t k u z e m ř e l. Neboť nejen *a*) všichni evangelisté tvrdí výslovně, že Kristus duši vypustil, smrt

ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého, [20] učíce je zachovávati všecko, co jsem přikázal vám; a hle, já jsem s vámi po všecky dni až do skonání světa."

---

jeho dosvědčuje *b*) i Pilát, kterýž nevydal dříve těla jeho Josefovi ku pohřbu, pokud úředně nebylo zjištěno, že jest mrtev (Mark. 15, 44—45); dosvědčují to *c*) přátelé jeho, kteří by ho nebyli pochovali, kdyby byli měli aspoň jiskru naděje, že jest ještě život v něm; *d*) nepřátelé jeho, kteří nepochybujíce o smrti Kristově, nestarali se o nic jiného, než aby učeníci těla jeho neukradli; svědčí o tom *e*) i vojínové, které Pilát poslal, aby zlomili nohy ukřižovaným a kteří Kristu nohy nezlomili, poněvadž viděli, že jest již mrtev. Patrno to však i z toho, co se s Kristem dělo; byltť bičován způsobem římským, po kterém zhusta následovala smrt; potom trním korunován, přibit na kříž a proboden kopím (Jan 19 34), a to ranou takovou, že by člověk zdravý musil po ní zemříti; vždyť byla až do srdce a tak veliká, že Tomáš chtěl do ní ruku vložiti. Kdyby však přece ještě nebyl umřel, — což po oné ráně nebylo možno — byl by se zadusil v hrobě ohromnou vůní, již vydávalo 100 liber vonné masti (Jan 19, 39). Nijak však nebyl by mohl odvinouti se z plátna, do něhož byl zavinut, a odvaliti ode vchodu hrobového kámen, jenž byl tak veliký, že ani tři ženy netroufaly si jej odvaliti (Marek 16, 3), tím méně byl by mohl konati ještě týž den delší cestu do Emaus, maje nejen ruce, nýbrž i nohy probodeny.

A že Pán Ježíš vskutku z mrtvých vstal, to dosvědčují nejen všichni evangelisté, nýbrž i Josef Flavius (Starožit. 18, 3, 3), který výslovně praví, že Kristus ukázal se třetího dne svým věrným opět živý, jakož o něm předpověděli proroci; svědčí o tom i mlčení velerady židovské, ježto žádný člen její nevinil apoštolů ze lži, když kázali o Kristově vzkříšení; svědčí o tom i ta změna, která se stala s apoštoly po vzkříšení Páně, ta zmužilost, s kterou Krista hlásali a pro něho trpěli, a ty zázraky, které činili ve jménu ukřižovaného a z mrtvých vstalého; potvrzuje to též ono množství lidí všech stavů, kteří uvěřili k jejich slovu v Krista a hotovi byli i smrt podstoupiti pro něho, mohouce se snadno přesvědčiti, zda pravda jest to, co o Kristu kázali; ano potvrzuje to i neděle, která byla již v době apoštolské ustanovena za den sváteční na památku Kristova vzkříšení. Tvrditi, že apoštolé ukradli tělo jeho a řekli, že vstal z mrtvých, jest nesmysl; neboť apoštolé neměli ani vůle ani odvahy tolik, aby s nebezpečenstvím života pokusili se o krádež těla jeho. Ani nebylo možno je ukrásti, poněvadž byla u hrobu četná stráž vojínů, kteří znajíce přísnou povinnost svou, bděli. A byť i usnul některý z nich, nebyli by usnuli zajisté všichni; a kdyby i to se bylo stalo, byli by se zajisté probudili lomozem, který by byl nastal při odvalování tak velikého kamene. Naprosto však nebyli by židé mlčeli k tomu, nýbrž byli by žádali za potrestání vojínů, kteří by tak špatně konali povinnost. A o tom nikde zmínky; naopak evangelista tvrdí, že židé podplatili vojíny, aby řekli, že když spali, přišli učeníci a vzali tělo Kristovo. A ačkoli to napsal ještě za živobytí alespoň některých tehdejších členů velerady, přece nikdo mu v tom neodporoval. Apoštolé také nemohli se klamati. Neboť jednak nebyli lehkověrní, jakož svědčí jejich nevěra, s kterou přijímali první zprávy o Kristově vzkříšení (Mark. 16. 13—14), zvláště pak počínání Tomášovo, který nechtěl věřiti, dokud by nevložil prstů svých na místo hřebů a své ruky v jeho bok, jednak jest psychologicky nemožno, aby několik lidí v rozličných dobách a na rozličných místech mělo týž klam zrakový. Vždyť Pán Ježíš ukázal se ne jednomu, nýbrž všem jedenácti apoštolům, ano i jiným přátelům svým, a to několikráte a na různých místech, a on jedl před nimi a dovolil Tomášovi, aby vložil své prsty do jízev jeho. Apoštolé ani nechtěli klamati. Bylitť k tomu zcela neschopni při tom sklíčení, kterým byli sevřeni pro zatknutí a usmrcení mistra svého. Mimo to, kdyby byl Pán Ježíš nebyl z mrtvých vstal, nebyli by měli žádné příčiny lživě kázati o vzkříšení jeho. Vždyť by byli neměli z toho žádného prospěchu ani před Bohem, ani před lidmi, nýbrž jen posměch a pronásledování, ať nedíme nic o tom, že by Pán Ježíš je byl oklamal, a oni již pro ten klam nebyli by měli příčiny k němu tak lnouti a pro něj se obětovati. Konečně nebyli by ani mohli klamati i kdyby byli chtěli. Neboť při té opatrnosti, s kterou židé zapečetili a osadili hrob stráží, nebylo možno vzíti tělo Páně, aby podvod nebyl zpozorován aneb co nejdříve nevyšel na jevo. A že by byli tolik tisíc lidí obrátili ke Kristu pouhou smyšlenkou v době, kdy bylo ještě lze o pravdě se přesvědčiti, nebude zajisté nikdo věřiti.

O evangeliu sv. Marka.

Druhé evangelium kánonické sepsáno jest od sv. Marka. Evangelista tento připomíná se častěji ve Skutcích apoštolských, kde slove brzy Janem, brzy Markem, brzy Janem zvaným Markem. Synem byl jakési Marie, která měla v Jerusalemě dům a u níž scházeli se první křesťané ke službám Božím. Otec jeho jmenoval se prý Aristobulos. Byl příbuzným, snad bratrancem sv. Barnabáše a pocházel as z pokolení Levi, neboť i Barnabáš byl levitou. Sv. Petr nazývá jej v prvním listě svém (5, 13) svým synem, zajisté proto, poněvadž jej pokřtil a tak Kristu zplodil. Na některých cestách byl průvodcem sv. apoštolů Petra a Pavla. Pavla provázel na první cestě jeho, ale došel s ním pouze do Perge v Pamfylii. Odtud vrátil se z příčin nám neznámých. Věc ta rozmrzela sv. Pavla tou měrou, že ho nevzal s sebou na druhou cestu apoštolskou, ač si toho Barnabáš přál. Nedůvěřoval mu as, že by na cestě vytrval. Odebral se tedy Barnabáš se sv. Markem na ostrov Kypros. Avšak neshoda takto vzniklá brzy se urovnala; neboť když sv. Pavel dlel po prvé v Římě ve vazbě, byl mu Marek po ruce, a když po druhé tam strádal ve vězení, žádal Timotea, aby přivedl s sebou Marka, poněvadž jest mu užitečný k službě (2. Tim. 4, 11).

Sv. Petra provázel do Říma, pravděpodobněji nikoli již na první cestě jeho, kterou Petr konal r. 42., nýbrž až na cestě druhé, kterou předsevzal po r. 53. V městě tom napsal evangelium své, a to, pokud se týká výběru předmětu, hlavně dle kázání sv. Petra. Pro tu příčinu as nazývá jej Papiáš, žák sv. Jana apoštola, tlumočníkem, sv. Jeronym tajemníkem Petrovým. Z Říma odebral se do Alexandrie a založil tam obec křesťanskou, kterou spravoval jako biskup až do r. 62. Ustanoviv pak nástupcem svým Aniana, vrátil se do Říma a byl tam po ruce i Pavlovi, který tam byl právě držen ve vazbě (Kolos 4, 10. Filem. 24), i Petrovi, který vzkázal od něho pozdravení svým čtenářům (1. Petr. 5, 13). Z Říma odcestoval nejspíše r. 64. do Malé Asie, ale vrátil se tam nepochybně zase, a to as v prvních měsících r. 67. Alespoň sv. Pavel

---

Vstal pak Kristus z mrtvých mocí božskou, tou, kterou má Bůh Otec, a která i jemu jako Bohu patří. Proto praví Písmo sv. brzy, že Otec vzkřísil Krista, brzy, že Pán Ježíš sám vstal z hrobu mocí vlastní (božskou).

Hledíc však k tomu, že Kristus Pán své zmrtvýchvstání předpověděl jako vzkříšení sebe sama, jest zmrtvýchvstání to na výsost důležito tím, že jest největším a nutnym důkazem božského poslání a božství jeho, jakož i důkazem moci, kterou mají jeho zázraky a zaslíbení. Sv. Pavel vyjádřil to slovy: „Nevstal-li Kristus z mrtvých, marné jest kázání naše a marná i víra naše.“ I jest proto vzkříšení to základem naší víry a naděje v něho, takže s klesáním víry ve vzkříšení jeho nutně klesá i víra v jeho božství a naděje ve slavné vzkříšení naše.

Vstal pak Pán Ježíš s tělem oslaveným, podobným tomu, jaká budou míti těla spravedlivých po vzkříšení, s tělem tedy nesmrtelným, rychlým a duchovním, takže mohl projíti zavřenými dveřmi, rychle s místa na místo se dostati a vznésti se k výšinám nebeským, s tělem slavným či lesknoucím se, ač lesk či záři tu do svého nanebevstoupení zakrýval. Že všecky jeho rány zahojily se, netřeba podotýkati. Pouze pět jízev či ran ponechal si ze všech, jež utrpěl, a to na rukou, nohou a v boku. Ponechal si je as proto, *a*) aby byly důkazem že vstal s týmž tělem, ve kterém trpěl; *b*) aby byly znamením jeho vítězství nad smrtí a ďáblem; *c*) aby byly ustavičnou památkou na nekonečnou lásku jeho k lidem a proto útočištěm hříšníků i spravedlivých; neboť tím, že rány ty chová stále na svém těle oslaveném i v nebi, představuje ustavičně Bohu Otci, co za nás trpěl, a tak obnovuje i v nebi obět svou; *d*) aby byly útěchou a radostí spravedlivým, zahanbením pak a hrůzou nespravedlivým v den soudu.

žádal si toho, když dlel v Římě ve vazbě po druhé. Po smrti sv. Petra a Pavla působil možná nějaký čas oo Italii, ale, jak se zdá, vrátil se brzy opět do Alexandrie; neboť dle podání zemřel tam smrtí mučednickou, byv prý od pohanův po kostrbatinách a srázech smýkán, až vypustil duši. Roku 828 převezli kupci benátští ostatky jeho do Benátek, a od té doby ctil se tam jako patron města a republiky benátské. Zobrazuje se obyčejně se symbolem lva, neboť své evangelium začíná vypravováním o Janově kázání na poušti, kde lvi bývají domovem.

Evangelium své napsal v Římě nejspíše r. 55, a to pro křesťany římské, kteří ho žádali, aby jim jakožto průvodce sv. Petra napsal v krátkosti Petrova kázání a tak přispěl jejich paměti. S pohnutkou touto souvisí též účel, za kterým psal své evangelium; psal je totiž za tím účelem, aby křesťanům římským přivedl ku paměti to, co Petr byl kázal ústně. Ale ovšem toto připamatování kázání Petrova nebylo účelem hlavním, jehož chtěl dosíci, nýbrž vedlejším a nejbližším. Poněvadž totiž psal, co Petr kázal, měl zajisté při sepisování svého evangelia týž účel hlavní, který měl Petr a apoštolé vůbec při svém kázání: ukázati totiž, že Ježíš Kristus, původce nového učení a zakladatel nové společnosti náboženské, jest Synem Božím, a tím také že se osvědčil slovy i skutky veřejně, zejména před svými apoštoly, kteréž ustanovil k tomu, aby učení jeho hlásali a v díle jeho pokračovali.

Vzhledem k tomuto účelu svému upravil také svůj spis. Vylíčilť z veřejného života Páně hlavně ty události, z nichž zvláště vychází na jevo božská jeho moc a velebnost. Vypsal pak ne tak řeči jako předem skutky Kristovy, aniž upozorňoval při tom na náplň proroctví messiášských; neboť tak bylo přiměřeno Římanům, kteří se proslavili svými velikými činy, ale proroctví messiášských málo byli znali. Při tom dbal místy velice stručnosti, neboť chtěl pouze na paměť přivésti to, co bylo jim již známo z kázání ústního. O mládí Kristově pomlčel vůbec, neboť psal hlavně na základě kázání Petrova a k tomu konci, aby kázání ta připamatoval; ale předmětem kázání apoštolských nebylo tak Kristovo mládí, jako hlavně život jeho veřejný. Mimo to představil apoštoly jakožto stálé průvodce Kristovy a svědky jeho řečí i skutků, a vylíčil nejen, kterak byli povoláni, poučováni a posláním světovým opatřeni, nýbrž i kterak všichni, i Petr, byli před Kristovým vzkříšením stiženi různými chybami a nedostatky, takže bije do očí, i jakou moc projevilo na nich Kristovo vzkříšení, i že stali se způsobilými a oprávněnými hlasateli učení Kristova. Ačkoli pak zachoval postup času (chronologický) přesněji než sv. Matouš, přece ani on neřadí jednotlivých událostí vždy tak, jak se sběhly po sobě, nýbrž jak patří k sobě věcně; neboť ani jeho účel nebyl čistě dějepisný — vylíčiti toliko Kristův život, nýbrž také dogmatický — dokázati, že Pán Ježíš jest Synem Božím. Ačkoli pak psal (samostatně) hlavně na základě kázání Petrových, jak se na ně pamatoval, jest velice pravděpodobno, že mimo kázání to jakožto pramen hlavní užil též aramejského evangelia sv. Matouše jakožto pramene druhotního. Možná však, že upomínkou přihlédl poněkud ještě k jiným pramenům, a to i ústním, zejména as ku kázáním sv. Pavla, jehož provázel po nějaký čas na první jeho cestě apoštolské, i písemným, zejména as k některým z těch, jež připomíná sv. Lukáš na počátku svého evangelia, ovšem pokud již byly hotovy a ve známost uvedeny.

Také toto evangelium připomíná již apoštolský žák Papiáš či spíše jeho učitel Jan presbyter (t. j. Jan apoštol), jehož slova Papiáš zaznamenal takto: „Také to pravil presbyter: ‚Marek stav se tlumočníkem Petrovým napsal důkladně Kristovy řeči a skutky, která si zapamatoval... k tomu jediné hleděl, aby nevynechal nic z toho, co slyšel, ani neklamal v tom.‘“

Sv. evangelium Ježíše Krista podle sepsání sv. Marka.*)

KAPITOLA 1.

Kázání Jana Křtitele; křest a pokušení Ježíše Krista, v. 1—13.

[1] Počátek evangelia Ježíše Krista, Syna Božího (byl tak), [2] jak jest
psáno u proroka Isaiáše: „Aj, já posílám anděla svého před
tváří tvou, který připraví cestu tvou před tebou.“ [3] „Hlas
volajícího na poušti: ‚Připravte cestu Páně, přímé čiňte
stezky jeho.‘“
[4] Jan vystoupil na poušti křtě a hlásaje křest pokání na odpuštění
hříchů. [5] I vycházela k němu veškerá krajina judská a všichni Jerusalemští,
a byli od něho křtěni v řece Jordaně vyznávajíce hříchy své.
[6] Jan pak byl oděn v roucho ze srsti velbloudí a měl pás kožený
kolem beder svých, a jídal kobylky a med lesní. I hlásal řka: [7] „Přichází
za mnou silnější nežli jsem já, jemuž nejsem hoden, abych

---

*) V evangeliu tomto lze rozeznávati mimo úvod (1, 1—13) tři části, první od 1, 14—9, 49; druhou od 10, 1—13, 17; třetí od 14, 1—16, 20. V úvodě evangelista obrací pozornost čtenářů na osobu Kristovu tím, že vypravuje krátce o přípravě na Vykupitele, kterou podle dané předpovědi konal Jan Křtitel, a sděluje, kterak Pán Ježíš při svém křtu v Jordaně obdržel od Boha svědectví, že jest jeho Syn, a kterak po čtyřicetidenním postě na poušti byl od ďábla pokoušen, od andělů pak obsloužen.

1, 1—8. viz Mat. 3, 1—12 a Luk. 3, 1—18.

1. Jakožto výrok přimysliti jest k tomuto verši slova „byl tak“ neb „udál se tak“. Přičinili jsme je sami svrchu v závorce. Počátek blahověsti či kázání o Vykupiteli udál se tak, jak Isaiáš předpověděl slovy: Hlas volajícího atd. Vystoupil totiž skutečně před Vykupitelem v osobě Jana Křtitele předchůdce a připravoval na jeho příchod. Někteří však kladouce za slova Syna Božího tečku, pokládají první verš pro sebe, a to za nápis knihy, a kladouce na konci 3. verše čárku, pokládají v. 2—4. za jedno souvětí, jehož předvětím jest verš 2. a 3., závětím v. 4, v tomto smyslu: Jak Isaiáš předpověděl slovy: „Aj já posílám...“, tak vystoupil Jan na poušti křtě atd.

2—3. Slova „Aj já posílám... před tebou“ jsou uvedena z Malach. 3, 1; jimi předpověděl Bůh, že před Vykupitelem pošle anděla t. j. posla či předchůdce, aby mu připravil cesty či mysl a srdce lidské. Slova „Hlas volajícího... stezky jeho“ jsou z proroka Isaiáše, 40, 3. a ve smyslu předobrazném týkají se kázání Jana Křtitele. Evangelista uváděje výpovědi tyto, jmenuje pouze proroka Isaiáše, poněvadž toliko jeho slov užívá jako důkazu pro to, co byl řekl ve v. 1. (neboť hlas volajícího na poušti či kázání Jana Křtitele bylo právě počátkem evangelia či blahověsti o Vykupiteli), slova Malachiášova pak předesílá toliko na vysvětlenou, aby se lépe porozumělo výpovědi Isaiášově. Viz též Luk. 3, 4—6.

4. Křest pokání na odpuštění hříchů, t. j. křest, jehož přijetím by dali na jevo, že pokání činí aneb činit se zavazují, aby tak stali se hodni odpuštění hříchů pro zásluhy Vykupitelovy.

5. Jest to řečeno hyperbolicky či s nadsázkou ve smyslu: veliká část obyvatelstva judského, a to i jerusalemského.

shýbna se rozvázal řeménky u obuvi jeho. [8] Já jsem vás křtil vodou,
on však bude vás křtíti Duchem svatým."

[9] I stalo se, v oněch dnech Ježíš přišel z Nazareta galilejského
a byl pokřtěn od Jana v Jordaně, [10] a hned vystupuje z vody, uzřel
nebesa otevřená a Ducha jako holubici sestupovati na sebe. [11] A hlas
s nebe zazněl: „Ty jsi Syn můj milý, v tobě se mi zalíbilo."

[12] A hned vypudil ho duch na poušť. [13] I byl na poušti čtyřicet
dní a čtyřicet nocí a pokoušen byl od ďábla, a byl se zvěří, a andělé
mu přisluhovali.

Ježíš počíná kázat v Galilei a povolává čtyři učeníky, v. 14—20.

[14] Když pak Jan byl uvězněn, Ježíš přišel do Galilee a hlásal
evangelium o království Božím [15] říkaje: „Čas se naplnil, a království
Boží se přiblížilo; čiňte pokání a věřte v evangelium."

[16] A jda podle moře Galilejského, uzřel Šimona a bratra jeho
Ondřeje, ani pouštějí sítě do moře; neboť byli rybáři. [17] I řekl jim
Ježíš: „Pojďte za mnou, a učiním, abyste byli rybáři lidí." [18] A hned
zanechavše sítě, následovali ho. [19] A popošed odtud maličko, spatřil
Jakuba, syna Zebedeova, a jeho bratra Jana, ani také na lodi upravují
sítě. [20] A hned je povolal: oni pak nechavše otce svého Zebedea na
lodi s námezdníky, odešli za ním.

Pán Ježíš uzdravuje posedlého, tchyni Petrovu a jiné nemocné, v. 21—45.

[21] I vešli do Kafarnaum; a hned v sobotu vešed do synagogy
učil. [22] I žasli nad učením jeho; neboť učil je jako moc maje a ne
jako zákoníci. [23] Byl pak v synagoze jejich člověk, který měl
ducha nečistého; ten zvolal: [24] „Co tobě do nás, Ježíši Nazaretský?
Přišel jsi nás zahubit? Vím, kdo jsi: Světec Boží." [25] I přikázal mu
Ježíš řka: „Umlkni a vyjdi z člověka." [26] A duch nečistý zalomcovav
jím a vykřiknuv hlasem velikým, vyšel z něho. [27] I podivili se všichni,
takže se tázali mezi sebou: „Co jest to? Jaké jest to nové učení?
Neboť s mocí rozkazuje i duchům nečistým, a poslouchají ho." [28] I rozešla
se pověst o něm hned po vší krajině galilejské.

9—11. Viz Mat. 3, 13—17 a Luk, 3, 21—22.

12—13. Viz Mat. 4, 1—11 a Luk. 4, 1—13. O tom, že byl se zvěří, zmiňuje se jediný sv. Marek. Snad zmínkou tou chtěl upozorniti na hrůzu pouště a pustotu krajiny, aneb, jak myslí jiní, poukázati na Kristovu moc nad zvířaty divokými.

V části prvé (1, 14—9, 49) sv. Marek vyličuje z galilejské činnosti ony děje, kterými ukázal, že jest Synem Božím, a to ve čtyřech poddílech:

a) Nejprve upozorňuje, kterak Pán Ježíš zvoliv si první učeníky jakožto stálé průvodce své a svědky svého života i učení, různými zázraky na nemocných a zvláště na posedlých ukázal svou božskou přirozenost i moc (1, 14—2, 12).

14—15. Mat. 4, 12—17; Luk. 4, 14—15. Když Jan byl uvězněn; doslovně bylo by „když byl vydán", totiž do vězení. Sv. Marek vyslovuje se tu krátce jak o Kristově křtu, postě a pokušení, tak o Janově uvěznění; přepokládáť, že věci ty čtenáři jeho znají z Petrova kázání, a stačí pouze poukázati na ně stručně, aby se na ně dobře rozpomenuli.

14. Království Boží. Viz Mat. 3, 2.

16—20. Mat. 4, 18—22; Luk. 5, 1—11.

21—28. Luk. 4, 31—37.

23. Měl ducha nečistého, t. j. byl posedlý duchem zlým O posedlých viz Mat. 8, 28. a Mark. 5, 2.

29 A hned, jak vyšli ze synagogy, přišli do domu Šimonova a On-
dřejova s Jakubem a Janem. 30 Tchyně Šimonova pak ležela majíc
zimnici; a hned mu o ní pověděli. 31 I přistoupil a pozdvihl ji, ujav ji
za ruku, a hned přestala zimnice. I posluhovala jim.
32 Když pak nastal večer a slunce zapadlo, přiváděli k němu
všecky chorobné a posedlé, 33 a celé město shromáždilo se u dveří.
34 I uzdravil mnoho těch, kteří byli trápeni rozličnými nemocmi a vy-
mítl mnoho duchů zlých, ale nedopouštěl jim mluviti, poněvadž ho znali.
35 A ráno, když byla ještě plná noc, vstav vyšel a odešed na
místo osamělé, modlil se tam. 36 I pospíšil za ním Petr a ti, kteří byli
s ním. 37 A když ho nalezli, řekli jemu: „Všichni tě hledají.“ 38 I řekl jim:
„Pojďme do okolních městeček, abych kázal i tam, neboť k tomu jsem
přišel.“ 39 A kázal v synagogách jejich po celé Galilei a vymítal duchy zlé.
40 I přišel k němu malomocný a na kolenou prosil ho řka jemu:
„Chceš-li, můžeš mne očistiti.“ 41 Ježíš pak slitovav se nad ním, vztáhl
ruku svou a dotek se ho řekl jemu: „Chci, buď čist.“ 42 A když to po-
věděl, hned odešlo od něho malomocenství, a byl očistěn. 43 I po-
hroziv mu, odbyl ho hned 44 a řekl jemu: „Viz, ať nikomu nic nepovíš;
ale jdi, ukaž se knězi a na svědectví jim obětuj za své očistění, co
přikázal Mojžíš.“ 45 On však vyšed počal horlivě vypravovati a roz-
hlašovati věc tu, takže Ježíš nemohl již zjevně vjíti do města, nýbrž
venku zůstal na místech osamělých; ale přicházeli k němu odevšad.

KAPITOLA 2.

Uzdravení člověka ochrnulého, v. 1—12.

1 Po několika dnech vešel opět do Kafarnaum. 2 I proslechlo se,
že jest doma, a sešlo se mnoho lidí, takže jich nepojalo ani místo, které
bylo přede dveřmi; a mluvil k nim slovo (Boží). 3 Tu přišli k němu

---

29—34. Srovn. Luk. 4, 38—41; Mat. 8, 14—17. Duchům zlým nedopouště mluviti, neboť nechtěl míti svědectví od nich, nejspíše proto, aby duch zlý nemohl potom tím účinněji klamati lid předkládáním nepravdy, aneb aby odpůrci jeho nemohli bráti z toho podnět ku tvrzení, že (Ježíš) jest s ďáblem ve spojení.

35—39. Srovn. Luk. 4, 42—44. Záhy z rána odešel nepozorovaně zajisté z téže příčiny, ze které jindy zakazoval uzdraveným, aby o svém uzdravení (prozatím) pomlčeli. Chtěl ujíti lidské chvále, hledaje nikoli chvály své, nýbrž chvály Otcovy, a zabrániti všemu, čím by živeny byly liché naděje, které lid měl, mysle, že Vykupitel vysvobodí jej z moci římské a dopomůže mu k lesku časnému.

40—45. Viz Mat 8, 2—4; Luk. 5, 12—16.

43. pohrozil mu, t. j. s hrozbou přísně nakázal, aby (prozatím) o svém uzdravení nevypravoval, nýbrž hned aby šel a ukázal se knězi, by učině zadost požadavkům zákona, dostal od něho potvrzení, že jest od malomocenství uzdraven a může se odebrati do svého domova. Viz Mat. 8, 4.

2. 1—12. Viz Mat. 9, 1—8; Luk. 5, 17—26.

2. doma neb v domě t. j. v domě Petrově, kde za svého pobývání v Kafarnaum bydlel. — Mluvil k nim slovo (Boží), t. j. hlásal jim radostnou zvěst o spáse (evangelium).

b) Od 2, 13—3, 35 evangelista upozorňuje na účinky, které měla dosavadní působnost Kristova v různých posluchačích, že totiž někteří, zejména celník Leví (též Matouš zvaný), v něho uvěřili a jej následovali, jiní však, zákoníci a fariseové, proti němu se zaujali a jej vinili, že obcuje s hříšníky, že neukládá svým učeníkům postu a nechává je trhati klasy v sobotu, ano byvše od něho vyvráceni, i se svými odpůrci, Herodiány, vešli v radu, kterak by jej zahubili, ale že nicméně zástupové neustali hrnouti se ke Kristu, a proto že Pán Ježíš vyvoliv si 12 apoštolů ke své pomoci, odsoudil zákoníky, když jej vinili ze spojení s ďáblem, a prohlásil za návštěvy svých příbuzných, že ti jsou pravými příbuznými jeho, kdo konají vůli Boží.

s ochrnulým — nesli ho čtyři — 4 a nemohouce pro zástup přinésti
ho k němu, odkryli střechu, kde byl, a učinivše otvor, spustili lože, na
němž ochrnulý ležel. 5 A Ježíš vida víru jejich, řekl ochrnulému: „Synu,
odpouštějí se tobě hříchové tvoji.“ 6 Seděli pak tam někteří ze zákoníků
a myslili ve svém srdci: 7 „Co tento tak mluví? Rouhá se; kdo může
odpouštěti hříchy, leč jediný Bůh?“ 8 Ale Ježíš seznav hned duchem
svým, že tak myslí u sebe, řekl jim: „Proč myslíte ty věci ve svém
srdci? 9 Co jest snazší, říci ochrnulému: ‚Odpouštějí se tobě hříchy‘,
či-li říci: ‚Vstaň, vezmi lože své a choď?‘ 10 Abyste však věděli, že
má moc Syn člověka na zemi odpouštěti hříchy,“ (dí ochrnulému):
11 „Tobě pravím: ‚Vstaň, vezmi lože své a jdi do domu svého.“ 12 A on
vstal hned a vzav lože odešel přede všemi, takže všichni se divili
a chválili Boha říkouce: „Nikdy jsme nic takového neviděli.“

Ježíš povolává Matouše a poučuje o postě soukromém, v. 13—22.

13 I vyšel opět k moři, a veškeren zástup přicházel k němu; i učil
je. 14 A když šel kolem, spatřil Leviho, syna Alfeova, an sedí u cel-
nice, i řekl jemu: „Pojď za mnou.“ A on vstav šel za ním. 15 I stalo
se, když byl u stolu v jeho domě, že také mnozí celníci a hříšníci
stolovali s Ježíšem a s učeníky jeho; neboť mnoho bylo těch, kteří
ho následovali. 16 Zákoníci však a fariseové vidouce, že jí s celníky
a hříšníky, řekli učeníkům jeho: „Proč s celníky a hříšníky jí a pije
(Mistr váš)?“ 17 Uslyšev to Ježíš, řekl jim: „Nepotřebují zdraví lékaře,
nýbrž chorobní; nepřišelť jsem volat spravedlivých, nýbrž hříšníky.“

18 Učeníci Janovi však a fariseové postívali se; i přišli a řekli
jemu: „Proč učeníci Janovi a učeníci farisejští se postí, tvoji učeníci
však se nepostí?“ 19 A Ježíš řekl jim: „Mohou-liž postiti se svatebníci,
pokud ženich jest s nimi? Dokavad mají ženicha mezi sebou, ne-
mohou se postiti. 20 Přijdou však dnové, kdy ženich bude odňat od
nich, a tehda postí se v těch dnech. 21 Nikdo nepřišívá záplaty ze
sukna nového k rouchu starému, sic kus ten nový odtrhne něco od
starého, a povstane díra horší. 22 A nikdo nevlévá vína mladého do
měchů starých; sic víno roztrhne měchy, víno se vyleje a měchy se
zničí; ale víno mladé má se vlévati do měchů nových.“

Učeníci trhají v sobotu klasy. Pán Ježíš zastává se jich, v. 23—28.

23 I stalo se (opět), když Pán šel v sobotu obilím, že učeníci jeho
počali cestou trhati klasy. 24 Fariseové pak řekli jemu: „Hle, proč dě-
lají v sobotu, co není dovoleno?“ 25 I řekl jim: „Nikdy jste nečetli, co

---

13—22. Viz Mat. 9, 9—17; Luk. 5, 27—39. Po tomto ději nastaly brzy druhé svátky velikonoční, které připadly do veřejného života Kristova a první sobotu po druhém svátku velikonočním událo se to, co se vypravuje ve v. 23—28. (Viz Luk. 6, 1).

14. Když šel kolem, totiž kolem celnice. Otec jeho Alfeus jest jiný nežli Alfeus, otec Jakuba Mal. a ostatních tak zvaných bratrů t. j. příbuzných Páně.

19. viz Mat. 9, 15.

23—28. Viz Mat. 12, 1—8. Luk. 6, 1—5.

23. Dle Luk. 6, 1. byla to sobota druhoprvní, t. j. první po druhém svátku velikonočním, a to v 2. roce veřejného života Kristova. Slova opět (Vulgata) v řeckém textě není, ani ve starých rukopisech latinských. Místo výrazu Pán bylo by podle řeckého textu on („když on šel“ neb jen „když šel“).

26. Dle 1. Král. 21, 1. jmenoval se velekněz ten Achimelech, syn jeho pak dle 1. Král. 22, 21—22. Abiatar, ale dle 2. Král. 8, 17. a 1. Paralip. 18, 16. slul otec také Abiatarem a syn Achimelechem. Buď tedy nazývá zde otce jménem

David učinil, když měl nouzi a dostal hlad on i ti, kteří byli s ním?
26 Kterak za velekněze Abiatara vešel do domu Božího a jedl chleby předkladné, jichž není dovoleno jísti leč kněžím, a dal i těm, kteří byli s ním?“
27 I pravil jim: „Sobota jest učiněna pro člověka a nikoli člověk pro sobotu;
28 proto Syn člověka jest pánem i soboty.“

KAPITOLA 3.

Ježíš uzdravuje člověka s uschlou rukou a jiné nemocné, v. 1—12.

1 I vešel opět do synagogy, a byl tam člověk s uschlou rukou.
2 A pozorovali ho, uzdraví-li jej v sobotu, aby jej obžalovali.
3 I řekl člověku, který měl uschlou ruku: „Vstaň a postav se doprostřed.“
4 Tu pravil jim: „Jest dovoleno v sobotu dobře činiti čili zle? život zachovati či-li zahubiti?“ Oni však mlčeli.
5 I pohleděl na ně kolem s nevolí, zarmoutiv se nad zatvrzelostí srdce jejich, a řekl člověku tomu: „Vztáhni ruku svou.“ I vztáhl; a ruka jeho učiněna jest zase zdráva.
6 Ale fariseové vyšedše, vzali hned proti němu radu s Herodiány, kterak by ho zahubili.

7 Ježíš však odebral se s učeníky svými k moři, a četný zástup z Galilee i Judska šel za ním;
8 také z Jerusalema a z Idumee i ze Zajordánska a z okolí Tyru i Sidonu přišli k němu v množství velikém, uslyševše, jak veliké věci činí.
9 I řekl učeníkům svým, aby měli pohotově pro něho lodičku pro zástup, by ho netiskli;
10 neboť mnohé uzdravil, takže se valili na něho, kdo měli neduhy, aby se ho dotkli;
11 a duchové nečistí, když ho spatřili, padali před ním a křičeli:
12 „Ty jsi Syn Boží!“ On však přikazoval jim přísně, aby ho neprojevovali.

Pán Ježíš volí apoštoly, v. 13—19.

13 I vystoupil na horu a povolal k sobě ty, které sám chtěl; a přišli k němu.
14 I ustanovil dvanácte, aby byli s ním, a aby je posílal hlásat
15 s mocí uzdravovati nemoci a vymítati duchy zlé,
16 Šimona, jemuž dal jméno Petr,
17 Jakuba, syna Zebedeova, a Jana, bratra Jakubova, jimž dal jméno Boanerges, to jest synové hromu,
18 Ondřeje, Filipa, Bartoloměje, Matouše, Tomáše, Jakuba, syn Alfeova, Tadeáše, Šimona Horlivce
19 a Jidáše iškariotského, jenž ho i zradil.

---

druhým, které měl také, aneb spíše Abiatarem nemíní tu otce Achimelecha, který ony chleby Davidovi dal, nýbrž syna jeho Abiatara, v jehož přítomnosti (za Abiatara) mu je dal, jakož lze souditi z 1. Král. 22, 22—23. a z toho, že Pán Ježíš nepraví, že mu je dal Abiatar, nýbrž že mu byly dány za Abiatara, který po otci stal se veleknězem.

3, 1—12. Viz Mat. 12, 9-21; 6, 6—11.

12. Dle Mat. 12, 12. Pán Ježíš dříve uzdravil všecky, tedy i posedlé, a potom teprv nakázal jim, aby ho neprojevovali či aby (prozatím) nerozhlašovali, že je uzdravil; nechtěl, aby tím dán byl podnět k bouřím lidu, ani aby nepřátelé jeho více ještě proti němu se rozněcovali.

13—19. Srovn. Luk. 6, 12—16. Jména apoštolů též v Mat. 10, 2—4. a Skut. ap. 1, 13. Tím, že lid u velikém počtu hrnul se k Pánu Ježíši i tehdy, když dosavadní vůdcové a učitelé jeho, zákoníci a fariseové, oddělili se od něho proti Kristu Ježíši, ukázalo se, jak velice jest potřebí, aby již nyní byli ustanoveni noví vůdcové a učitelé lidu, představení království mesiášského (církve Kristovy), kteří by lid jménem Kristovým poučovali, a zejména tehdy, až sám vstoupí na nebesa, řádem od něho ustanoveným vedli ke spáse. A Pán Ježíš vyhověl této potřebě Vyvoliť právě tu dobu 12 apoštolů jakožto budoucí představené církve své a položil tak první základy toho království, proti němuž jsou slabé i moci pekelné.

Ježíšovi přátelé přicházejí; zákoníci viní Krista ze spolku s ďáblem, Ježíš odbývá je a učí, kdo jsou jeho příbuzní, v. 20—35.

[20] I přišli do domu, a opět sešel se zástup, takže nemohli ani
chleba pojísti. [21] Když to uslyšeli jeho lidé, vyšli, aby ho uchopili,
neboť řekli, že se pominul smyslem. [22] Ale zákoníci, kteří přišli z Je-
rusalema, pravili: „Má Beelzebuba a knížetem duchů zlých vymítá zlé
duchy.“ [23] I přivolal je k sobě a mluvil k nim v podobenstvích: „Kterak
může satan satana vymítati? [24] Rozdělí-li se království proti sobě, ne
může obstáti království to; [25] a rozdvojí-li se dům proti sobě, dům
ten nebude moci obstáti. [26] Také satan, povstal-li sám proti sobě, jest
rozdvojen a nebude moci obstáti, ale jest v koncích. [27] Nikdo nemůže
vejíti do domu silákova a pobrati jeho nářadí, leč prve sváže siláka,
potom teprv oloupí dům jeho. [28] Vpravdě pravím vám: Všecky hříchy
budou odpuštěny synům lidským, kterých se dopustili, i rouhání, [29] kdo
by se však rouhal proti Duchu svatému, nedostane odpuštění na věky,
nýbrž bude vinen hříchem věčným.“ [30] Neboť pravili: „Má ducha ne-
čistého.“

[31] I přišli matka jeho a bratří jeho, a stojíce venku dali ho za-
volat; [32] neboť zástup seděl kolem něho. I řekli mu: „Hle, matka tvá
a bratři tvoji jsou venku a hledají tebe.“ [33] On odpověděl jim: „Kdo
jest matka má a bratři moji?“ [34] A pohleděv kolem na ty, kteří seděli
vůkol něho, pravil: „Hle, matka má a bratři moji; [35] neboť kdo činí
vůli Boží, ten jest bratr můj i sestra má i matka má.“

---

20. Do domu, nejspíše Petrova.

21. lidé jeho (dle řeckého textu ti, kteří byli od něho); nebyli to as jeho příbuzní, jak se mnohdy myslí, nýbrž jeho přátelé či ctitelé kafarnaumští. Oni věděli, že fariseové vešli již v radu s Herodiány, aby Ježíše zahubili (v. 6). Uslyševše tedy, že Kristus obklopen jest velikým zástupem, myslili, že mu hrozí nebezpečenství, i chtěli ho uchopiti a z domnělého nebezpečenství vyvésti. Aby se jim to tím spíše podařilo, předstírali, že se pominul smyslem. — Hartmann Gerhard T. J. překládá (v „Bibl. Zeitschr.“ 1913, s. 249—279) tento verš docela odlišně od dosavadních překladů takto: „Und da die von ihm her (= die bei ihm) [sie] hörten, kamen sie heraus selbe abzuhalten; denn sie sagten: Sie (die Menge) ist ganz ausser sich“ = A když jej uslyšeli ti, kteří byli u něho, vyšli ven, aby ho zadrželi; neboť řekli: Pominul se (zástup) smyslem. Rozuměje totiž výrazem οἱ παρ' αὐτοῦ (hoi par autú) nikoli příbuzných neb stoupenců Kristových, nýbrž ty, kteří byli u něho (die bei ihm) t. j. učeníky Páně a fariseje, a překládaje slovo κρατῆσαι (kratésai) nikoli výrazem chopiti, nýbrž zadržeti (abzuhalten) a slovo ἐξέστη nikoli výrazem pominul se smyslem, nýbrž užasl (sie ist ganz ausser sich), vztahuje ono místo nikoli na Krista, nýbrž na zástup venku do domu se tlačící, v tomto smyslu: Když zástup se tlačil na Krista, někteří z těch, kteří byli u něho (učeníci a fariseové) vyšli ven k zástupu, jedni z té, jiní z jiné pohnutky, aby ho zadrželi, uklidnili; i řekli mezi sebou, že lid žasne, úžasem tak si počíná, jako by se pominul smyslem. Překlad a výklad ten připouští sice text řecký sám o sobě, za správný však uznati ho nemůžeme; neboť ať o jiném pomlčíme, nezdá se býti pravděpodobno, že by byl sv. Marek zahrnul slovy οἱ παρ' αὐτοῦ učeníky Páně i s fariseji; a myslil-li při slovech těch pouze na fariseje neb zákoníky, nezdá se, že by je byl označil dříve (ve v. 21). neurčitým výrazem οἱ παρ' αὐτοῦ, a potom teprve (ve v. 22.) výrazem οἱ γραμματεῖς (grammateis = zákonici)

22—30. Viz Mat. 12, 22—32; Luk. 11, 14—23. Událost tato nestala se hned po předešlé, nýbrž nejspíše až ve třetím roce veřejného života Páně, nějaký čas po slavnosti stánků.

31—35. Viz Mat. 12, 46—50; Luk. 8, 19—21.

c) Od 4, 1—6, 29. evangelista ukazuje, kterak Pán Ježíš připravoval apoštoly na první poslání: že totiž různými podobenstvími poučoval je veřejně i soukromě o povaze království messiášského, novými zázraky je utvrzoval ve víře

KAPITOLA 4.

Pán Ježíš učí v podobenstvích o království Božím, v. 1—34.

1 A opět počal učiti u moře; i shromáždil se k němu zástup ve-
liký, takže vstoupiv na loď, seděl (v ní) na moři, a veškeren lid byl
u moře na zemi. 2 I učil je mnohým věcem v podobenstvích a pravil jim
ve svém učení: 3 „Slyšte: Hle, vyšel rozsevač, aby rozséval. 4 A když
rozséval, některé (zrno) padlo vedle cesty, i přiletěli ptáci a sezobali
je. 5 A jiné padlo na místo skalnaté, kde nemělo mnoho země, a vzešlo
hned, poněvadž nemělo hluboké země; 6 ale když vyšlo slunce, uvadlo,
a poněvadž nemělo kořene, uschlo. 7 A jiné padlo do trní, i vzrostlo trní
a udusilo je, a nevydalo užitku. 8 A jiné padlo v zemi dobrou a vydalo
plod, který vzešel i rostl, a přinášelo na třicet, i na šedesát i na sto
(zrn)." 9 I řekl: „Kdo má uši k slyšení, slyš."
10 A když byl sám, otázalo se ho jeho okolí i se dvanácti na to
podobenství. 11 I řekl jim: „Vám jest dáno poznati tajemství království
Božího, oněm však, kteří jsou vně, podává se všecko v podobenstvích,
12 aby hledíce se dívali a neviděli a poslouchajíce slyšeli a nerozuměli, by
snad se neobrátili a neodpustily se jim hříchy." 13 I řekl jim: „Nerozumíte
podobenství tomu? i kterak poznáte podobenství všecka? 14 Rozsevač
rozsévá slovo. 15 Těmi pak, kteří (jsou) vedle cesty, rozumějí se ti, kde
slovo se rozsévá, a když je uslyší, ihned satan přichází a odnímá
slovo, které bylo zaseto do srdce jejich. 16 A podobně těmi, kteří se
rozsévají na místa skalnatá, rozumějí se ti, kteří, když uslyší slovo,
přijímají je hned s radostí, 17 ale nemají v sobě kořene, nýbrž jsou
chvilkoví; potom, když nastane soužení neb pronásledování pro to

---

a připustiv, aby byl od Nazaretánův odmítnut, připravil je na odpor, na který narazí též oni, konajíce úkol svůj (4, 1—6, 6), a sděluje, kterak po om Pán Ježíš uděliv apoštolům moc divy činiti, je dva a dva kázat rozeslal, a kterak oni konajíce ve jménu jeho zázraky, takovou měrou rozhlásili jméno jeho, že pohnul se ve svědomí i Herodes (Antipa), jenž nedlouho před tím dal usmrtiti Jana Křtitele (6, 7—6, 29).

1—9. Viz Mat. 13, 1—9; Luk. 8, 4—8.

10—12. Viz Mat. 13, 10—17; Luk. 8, 9—10. — O k o l í j e h o (doslovně: ti, kteří byli kolem něho) i s e d v a n á c t i. Tak dle textu řeckého. Okolím jeho rozuměti jest učeníky jeho v širším smyslu, jeho stoupence ho provázející, nikoli 72 učeníky, neboť ty vyvolil si Pán Ježíš až později (Luk. 10.). Vulgata nepřekládá dosti přesně majíc: „interrogaverunt eum hi, qui cum eo erant duodecim" = otázalo se ho těch dvanáct, kteří byli s ním.

12. Účelem tedy, za kterým Pán Ježíš tehdy u jezera Genezaretského učil v podobenstvích a zahalil tak jaksi pravdy věčné, bylo potrestat nevěru těch, kteří mu stále upírali víru, a zabrániti, aby zlovolníci učení jeho nezneužili a lidé nevnímaví ho neznesvětili. Sv. Matouš (13, 13) uvádí slova ta jako příčinu, pro kterou Pán Ježíš učil tehdy v podobenstvích. Vyjádřilť zajisté Pán Ježíš oboje, i že nevěra a nevnímavost oněch posluchačů byla příčinou, proč tehdy užil podobenství, i že potrestat nevěru a nevnímavost tu bylo účelem, za kterým jich užil. Rozumí se samo sebou, že řečeným způsobem vyučovacím nebyla nikomu odňata možnost učení jeho porozuměti a se polepšiti; spíše byla jim podněcována snaha, přemýšlet o smyslu podobenství aneb poptati se na jejich smysl, jakož učinili apoštolé. Praví-li tedy (narážeje na Is. 6, 9), že tak činí, a b y s e n e o b r á t i l i a n e o d p u s t i l y s e j i m h ř í c h y, nemíní tím říci, že by byl proto mluvil v podobenstvích, aby lidé neporozuměli jim a se neobrátili (to příčí se jeho svatosti a dobrotě i milosrdenství), nýbrž že ti, kteří mu víru upírají a se zatvrzují, sami nepřímo chtějí, aby učení jeho neporozuměli a se neobrátili, proto totiž, poněvadž účinky ty jsou nerozlučně spojeny s jejich nevěrou a zatvrzelostí.

14—20. Viz Mat. 13, 18—23.

14. totiž s l o v o B o ž í.

slovo, ihned se pohoršují. 18 A jsou jiní, kteří se rozsívají mezi trní; to
jsou ti, kteří slyší slovo, 19 ale starosti tohoto světa a klam bohatství
a žádosti jiných věcí vcházejíce udušují slovo a stává se neplodným.
20 A těmi, kteří byli zaseti v zemi dobrou, rozumějí se ti, kteří slyší
slovo a je přijímají i plod přinášejí, jeden třicet, jiný šedesát, jiný sto."
21 I řekl jim: „Zdali přinášejí svíci, aby ji postavili pod kbelík neb
pod postel? Ne-liž, aby ji postavili na svícen? 22 Neboť není nic skry-
tého, co by nemělo býti zjeveno, aniž co dělo se tajného, leč aby
přišlo na jevo. 23 Má-li kdo uši k slyšení, slyš." 24 I řekl jim: „Uvažte,
co slyšíte. Jakou měrou měříte, takovou měrou bude měřeno vám, ano
bude vám přidáno. 25 Neboť kdo má, tomu bude dáno, a kdo nemá,
od toho bude odňato i to, co má."
26 Také řekl: „Tak děje se v království Božím, jako když člověk
uvrhne símě do země; 27 i spí a vstává v noci a ve dne, a símě
vzchází a vzrůstá, — on sám neví, jak. 28 Neboť země sama od sebe
plodí nejprve bylinu, potom klas, nato plné zrno v klase. 29 Když
však plod to dopustí, ihned přičiní srp, neboť nastala žeň."
30 Také řekl: „K čemu přirovnáme království Boží, aneb v kterém
podobenství máme je představiti? 31 (Jest) jako zrno hořčičné, které,
když se zaseje do země, — menší jest než všecka semena, jež jsou na
zemi, 32 ale když se zaseje, — vzrůstá a stává se větším než všecky
byliny, a pouští ratolesti veliké, takže ptáci nebeští mohou bydleti pod
stínem jeho."
33 A mnoha takovými podobenstvími mluvil jim slovo, jak mohli
slyšeti; 34 bez podobenství nemluvil jim, soukromě však vykládal uče-
níkům svým všecko.

---

18. t. j. semenem padlým mezi trní rozumějí se ti, kteří sice slovo Boží slyší, ale pečováním o věci toho světa udušují v sobě působivost jeho, takže nepřináší u nich užitku.

21—25. Viz Luk. 8, 16—18. Ve v. 21. poučuje Pán Ježíš, že nemají skrývati u sebe těch naučení, která jim dává, nýbrž že mají oznamovati je jiným toho hodným, podobně jako světlo nerozsvěcuje se k tomu, aby se ukrylo, nýbrž aby svítilo jiným. Vyzvání to odůvodňuje ve v. 22. příslovím „není nic skrytého" atd., kterým učí, že Bůh nic nečiní a tedy ani pravd svých skrze něho (Krista Pána) jim nezjevuje, aby zůstaly ve skrytě, nýbrž aby přišly na jevo a sloužily k jeho slávě a ku prospěchu lidí. Ovšem mají-li učení jeho kázati jiným, musí sami je dobře znáti, a proto vyzývá je ve v. 23., aby uvážili dobře, jak důležité jsou ty pravdy, které od něho slyší, a hleděli proto zjednati si náležité porozumění jim. Aby pak tím spíše poslechli vyzvání jeho, slibuje jim průpovědí příslovečnou (kterou měrou měříte atd.), že tím většího porozumění zjeveným pravdám se jim dostane, čím více se přičiní, aby do nich vnikli; že však by se zatemnilo i to poznání, které mají, kdyby takového přičinění u nich nebylo. — Slova v. 21. řekl Pán Ježíš také v řeči horské (Mat. 5, 15), slova v. 22. také tehdy, když je po prvé rozesílal (Mat. 10, 26).

25. Viz Mat. 13, 12. Luk. 8, 18

26—29. Podobenství toto zaznamenal pouze sv. Marek. Jím Pán Ježíš učí, že jako rolník zasev símě odchází (a jinak se zabývá), símě pak samo silou od Boha mu danou roste a přináší užitek bez dalšího přičinění rozsevačova, tak i on (Kristus), až založí církev, odejde, církev pak že silou od něho jí danou bude růsti a užitek přinášeti, až na konci světa zase přijde a užitek vezme do království nebeského.

31—32. Viz Mat. 13, 31—32.

33—34. Viz Mat. 13, 34—35.

Utišení bouře, v. 35—40.

35 I řekl jim v onen den, když nastal večer: „Přeplavme se na
druhou stranu.“ 36 A nechavše lid, vzali ho tak, jak byl na lodi; a jiné
lodi provázely ho 37 I nastala veliká vichřice, a vlny vnikaly do lodi,
takže loď se již naplňovala. 38 On však spal v zadní části lodí na
podušce; i vzbudili ho a řekli jemu: „Mistře, není tobě nic do toho, že
hyneme?“ 39 I vstav přísně přikázal větru a řekl moři: „Buď ticho
a upokoj se.“ A přestal vítr a nastalo ticho veliké. 40 A řekl jim: „Proč
se bojíte? Což ještě nemáte víry?“ I pojala je bázeň veliká a pravili
druh k druhu: „Kdo asi jest tento, že i vítr a moře ho poslouchají?“

KAPITOLA 5.

Uzdravení posedlého v krajině Gerasenské, v. 5, 1.—20.

1 I přišli na druhou stranu do krajiny Gerasenské. 2 A jak vyšel
z lodi, ihned potkal se s ním (vyšed) z hrobu člověk, který byl po-
sedlý duchem nečistým. 3 Ten obýval v hrobech a již ani řetězy ne-
mohl nikdo svázati jej; 4 neboť často byv spoután okovy a řetězy,
přetrhal řetězy a rozlámal okovy, a nikdo nemohl jej zkrotiti. 5 A byl
stále, dnem i nocí v hrobech a na horách křiče a bije se kamením.
6 Spatřiv však Ježíše zdaleka, přiběhl a poklonil se mu, 7 a vykřiknuv
hlasem velikým pravil: „Co jest ti do mne, Ježíši, Synu Boha nejvyššího?
Zapřísahám tě pro Boha, netrap mně.“ 8 Řekl mu totiž: „Vyjdi z toho
člověka, duchu nečistý.“ 9 I otázal se ho: „Jak se jmenuješ?“ A on řekl
jemu: „Jmenuji se pluk, neboť mnoho jest nás.“ 10 A prosil ho velice,
aby jich nevyháněl z té krajiny. 11 Bylo pak tam u hory veliké stádo
vepřů pasouc se. 12 I prosili ho duchové řkouce: „Pošli nás do vepřů,
ať vejdeme do nich.“ 13 A povolil jim to. I vyšli duchové nečistí a vešli
do vepřův; a tu hnalo se stádo srázem do moře; bylo jich as dva
tisíce — a utonuli v moři. 14 Ti pak, kteří je pásli, utekli a ohlásili to
po městě i po venkově. I vyšli (lidé), aby viděli, co se stalo; 15 a při-
šedše k Ježíšovi, spatřili toho, jenž býval posedlý, an sedí, jest oblečen
a má rozum zdravý; i báli se; 16 ti pak, kteří to byli viděli, vy-
pravovali jim, jak se to událo posedlému; též o vepřích. 17 I počali

---

35—40. Viz Mat. 8, 23—27. Luk. 8, 22—25.

37. tak jak byl na lodi t. j. beze vší přípravy; ihned vykonali Kristův rozkaz. — Zázrak tento učinil Pán Ježíš, aby ukázal apoštolům, že jest pánem přírody, a že mohou i mají ve všech bouřích a nebezpečenstvích života v něho důvěřovati. S lodičkou bouří zmítanou, od Krista však zachráněnou, srovnávají již od pradávna církev, která přes 19 století různými bouřemi prudkými byla napadána a zmítána, ale od Krista vždy a stále zachovávána jest.

1—20. viz Mat. 8, 28—34.

2. Dle Mat. 8, 28. setkali se s Pánem Ježíšem dva posedlí; Marek však a Lukáš mluví pouze o jednom, nepochybně proto, že se na něm jevila posedlost způsobem zvláště patrným, a že proto evangelisté ti chtěli svým čtenářům, kteří sestávajíce po většině z obrácených pohanů, neměli pevného přesvědčení o tom, že by jací posedlí byli, ukázati na případě zvláště patrném, že posedlost duchem zlým jest možná a s dopuštěním Božím vskutku někdy se vyskytá.

5. Co jest ti do mne. Do slova: Co mně a tobě.

9. Ptal se tak nikoli posedlého, jakoby ho tím chtěl přivésti k sebevědomí, nýbrž zlého ducha, a to nikoli, že by jednotliví duchové zlí měli vlastní jména neb pod jistými jmény přicházeli ve známost, nýbrž že chtěl duchy vyzvati, aby sami v odpovědi své ukázali na veliký počet svůj a tím i na příčinu oné zuřivosti a síly zvláštní, kterou jevil onen člověk posedlý.

ho prositi, aby odešel z končin jejich. 18 A když vstupoval na loď,
prosil ho ten, jenž býval posedlý, aby směl jíti s ním. 19 Ale nedo-
volil mu, nýbrž řekl jemu: „Jdi do domu svého ke svojim a zvěstuj
jim, jak veliké věci učinil ti Pán, a jak slitoval se nad tebou.“ 20 I odešel
a počal hlásati v Desítiměstí, jak veliké věci učinil mu Ježíš. A všichni
se divili.

Uzdravení ženy krvotoké a vzkříšení dcery Jairovy, 5, 21—43.

21 A když se Ježíš přepravil na lodi opět na druhou stranu, sešel
se k němu zástup veliký a byl u moře. 22 I přišel k němu jeden z před-
stavených synagogy, jménem Jair, a spatřiv jej, padl k nohám jeho
23 a prosil ho snažně řka: „Dcera má skonává; pojď, vlož na ni ruku,
aby se uzdravila a byla živa.“ 24 I odešel s ním, a zástup veliký šel za
ním; i tísnili ho.

25 A tu žena jedna, která měla krvotok dvanáct rokův 26 a mnoho
vytrpěla od mnoha lékařův a vynaložila všechen statek, aniž se jí pro-
spělo, nýbrž spíše pohoršilo, 27 uslyševši o Ježíšovi, přišla v zástupu
od zadu a dotkla se roucha jeho, 28 neboť řekla: „Dotknu-li se jen
roucha jeho, budu uzdravena.“ 29 A hned vyschl tok krve její, a pocítila
na těle, že jest uzdravena od neduhu svého. 30 Ale Ježíš poznav ihned
sám v sobě, jaká moc z něho vyšla, obrátil se v zástupu a pravil: „Kdo
se dotkl roucha mého?“ 31 I řekli mu jeho učeníci: „Vidíš, že zástup
tlačí se na tebe, a pravíš: ‚Kdo se mě dotkl?‘“ 32 Ale on hleděl kolem,
aby spatřil tu, která to učinila, 33 Žena pak vědouc, co se jí událo,
s bázní a třesením přistoupila a padši před ním, pověděla mu plnou

---

22—43. Mat. 9, 18—66. Luk. 8, 41—56. Jako Marek, tak i Lukáš klade tyto děje (o dceři Jairově a ženě krvotoké) za děj předchozí. Sv. Matouš však podav zprávu o gerasenských posedlých, vyličuje nejprve povolání Matouše a tu odpověď, kterou Pán Ježíš dal fariseům a učeníkům Janovým k jejich otázce o postech soukromých, a potom teprve vypravuje o Jairovi a ženě krvotoké, připojiv vypravování to k řečené odpovědi Kristově slovy: „Když k nim toto mluvil“ Poněvadž však dle Marka (2, 14—22) a dle Lukáše (5, 27—39) Pán Ježíš dříve povolal Matouše než uzdravil posedlé gerasenské a vzkřísil dceru Jairovu, jest na jevě, že buď Matouš neb Marek a Lukáš nepodávají děje ty v tom postupu, ve kterém se udály. Kdo z nich uchýlil se od postupu toho, nelze říci s určitostí; poněvadž však Matouš, jak již řečeno, uchýlil se vzhledem k účelu svému častěji od postupu časového či chronologického, jest pravděpodobno, že to učinil také při dějích právě řečených, a že tedy děje ty udály se po sobě v tom postupu, ve kterém je podávají Marek a Lukáš. Tomu-li tak, nepochází náměstka toto ve větě „když toto mluvil“ (Mat. 9, 18), od Matouše samého, nýbrž buď od řeckého překladatele jeho neb od některého z prvních opisovatelů.

21—24. viz Mat. 9, 18—19.

25. Dle podvrženého evangelia Nikodemova žena ta jmenovala se Veronika a pocházela z města Paneas, později Caesarea Filipova zvaného.

27. Přišla od zadu z ostýchavosti a z obavy, aby nebyl jí přístup zabráněn, neboť podle zákona (3. Mojž. 15, 25) byla za leviticky nečistou pokládána žena, která trpěla krvotokem.

30. t. j. hned věděl svojí vševědoucností, že božská moc jeho působila vně, totiž uzdravení oné ženy. Chtěje však, aby žena nemyslila, že byla uzdravena bez jeho vědomí, jakož i aby vyznala víru svou veřejně jiným za příklad, a aby i zázrak jeho vyšel na jevo k utvrzení víry a důvěry Jairovy, obrátil se a tázal se, kdo se ho dotkl, totiž úmyslně. — „obrátil se *v* zástupu“, tak dle textu řeckého; dle Vulgaty bylo by „obrátil se *k* zástupu“.

31. Apoštolé pravili to s udivením; neboť nevědouce, co se stalo, nemohli pochopiti Kristovu otázku, ježto v tlačenici mohli se ho dotknouti a zajisté dotkli mnozí nahodile.

pravdu. [34] A on řekl: „Dcero, víra tvá tě uzdravila, jdi v pokoji a buď
zdráva od neduhu svého." [35] Když ještě mluvil, přišli od představeného
synagogy a řekli: „Dcera tvá zemřela; proč ještě obtěžuješ Mistra?"
[36] Ježíš však uslyšev ta slova, pravil k představenému synagogy: „Neboj
se, toliko věř." [37] A nenechal nikoho jíti za sebou leč Petra, Jakuba
a jeho bratra Jana. [38] I přišli do domu představeného synagogy, a tu
postřehl hluk a lidi, kteří plakali a kvíleli velice, [39] a vešed řekl jim:
„Proč hlučíte a pláčete? Dívka nezemřela, nýbrž spí." [40] I posmívali se
mu. On však vypustiv všecky, pojal dívčina otce i matku a ty, kteří
byli s ním a vešel tam, kde dívka ležela. [41] A vzav dívku za ruku, řekl
jí: „Talitha, kúmi," to jest v překladě: „Dívko, (tobě pravím), vstaň."
[42] A hned vstala dívka a chodila; byloť jí dvanáct roků. I žasli a di-
vili se velice. [43] A přikázal jim přísně, aby nikdo o tom nezvěděl;
a řekl, aby jí dali jísti.

KAPITOLA 6.

Pán Ježíš v Nazaretě, v. 1—6.

[1] A vyšed odtud, odebral se do své otčiny, a učeníci jeho šli za
ním. [2] Když pak nastala sobota, počal učiti v synagoze, a mnozí sly-
šíce ho, žasli nad učením jeho a pravili: „Odkud má tento všecky ty
věci? A jaká to moudrost, která mu jest dána, a takové divy, které se
dějí rukama jeho? [3] Není-liž to tesař, syn Marie a bratr Jakubův a Jo-
sefův a Judův a Šimonův? A nejsou li také sestry jeho zde u nás?"
I horšili se nad ním. [4] Ježíš pak řekl jim: „Není prorok bez úcty, leč
ve své otčině a ve svém příbuzenstvu a ve svém domě." [5] A nemohl
tam učiniti žádného divu, leč že uzdravil několik nemocných, vloživ na
ně ruce své. [6] I divil se jejich nevěře. A obcházel okolní vesnice uče.

První rozeslání apoštolů, v. 7—13.

[7] I povolal k sobě dvanáct (apoštolů) a počal je vysílati po dvou;
i dal jim moc nad duchy nečistými [8] a přikázal jim, aby nebrali na
cestu ničeho, leč toliko hůl; ne mošny, ne chleba, ani peněz do opasku,

---

34. Ženině víře přičítá (podobně jako i v jiných případech) to, co sám učinil svojí všemohoucností, a to proto, poněvadž víra byla podmínkou, pod kterou ji uzdravil zázračně, a poněvadž chtěl také jiné, jmenovitě i Jaira, k víře povzbuditi neb v ní utvrditi.

35-43. viz Mat. 9, 23—26.

43. Prozatím (pokud by Ježíš se nevzdálil) měli mlčeti o tom, aby lid uslyše o tom, nepoddal se nepravým nadějím ve vykupitele časného a nezpůsobil nějakých nepokojů v úmyslu učiniti jej králem. Ovšem na dlouho nedal se zázrak zamlčeti již proto, poněvadž bylo upuštěno od pohřbu.

6, 1—6, viz Mat. 13, 54—58.

4. Výrok tento jest příslovím, kterým se vyjadřuje pravda zkušeností stvrzená, že prorok nikde nebývá v takové neváženosti, v jaké bývá u svých rodákův a u těch, s nimiž žil v poměru přátelském před svým vystoupením jako prorok; nijak tedy nedotýká se osob určitých; zejména není jimi vyslovena stížnost také do příbuzných, a jestli přece, rozhodně ne stížnost do všech příbuzných.

5. Nemohl učiniti leč jen několik divů na nemocných, a to nikoli proto, že by se mu nedostávalo k tomu moci, nýbrž že po vůli Boží neměl je konati na těch, kteří toho nebyli hodni. Nazaretští však ukázali se nehodnými svojí nevěrou.

7—12. Viz Mat. 10, 1—15. Luk. 9, 1—6.

8. viz Mat. 10, 9—10. Sandály byly podešvy, které se přivazovaly řemínky k nohám.

9 aby však si obuli sandály, ale neoblékali dvou sukní. 10 A řekl jim:
„Kdekoli vejdete do domu, tam zůstávejte, dokavad nevyjdete odtamtud.
11 A kdo vás nepřijmou ani vás neposlechnou, odtud vycházejíce, se-
třeste prach s nohou svých na svědectví jim.“ 12 I vyšli a kázali, aby
činili pokání; 13 také vymítali mnoho duchů zlých a mazali olejem
mnoho nemocných a uzdravovali je.

Herodovo mínění o Kristu Pánu. Smrt Jana Křtitele, v. 14—29.

14 I uslyšel (o tom) král Herodes (neboť proslulým stalo se jméno
jeho) a řekl: „Jan Křtitel vstal z mrtvých, a proto moc divotvorná pů-
sobí v něm.“ 15 Jiní však pravili: „Eliáš je to.“ A jiní říkali: „Jest to
prorok jako jeden z proroků.“ 16 Uslyšev to Herodes pravil: „Jan, jehož
jsem dal stíti, ten vstal z mrtvých.“

17 Herodes ten totiž dal Jana zajmouti a vsaditi do vězení pro
Herodiadu, manželku bratra svého Filipa, že ji pojal za manželku.
18 Neboť Jan říkával Herodovi: „Není dovoleno tobě míti manželku
bratra tvého.“ 19 Herodias pak nevražila na něho a chtěla ho zabíti
a nemohla, 20 neboť Herodes bál se Jana, věda, že to jest muž spra-
vedlivý a svatý; i chránil ho a mnoho činil vyslechnuv jej a rád ho
poslouchal. 21 Přišel však den příhodný: Herodes učinil v den svých
narozenin hostinu svým velmožům a tisícníkům i předním mužům gali-
lejským. 22 Když pak (tam) vešla dcera právě té Herodiady a tančila
a se zalíbila Herodovi i těm, kteří s ním stolovali, král řekl dívce:
„Požádej mě, zač chceš, a dám tobě.“ 23 A přisáhl jí: „Začkoli požádáš,
dám tobě, byť to byla polovice mého království.“ 24 Ona pak vyšla
a řekla matce své: „Zač mám žádati?“ A ta řekla: „Za hlavu Jana
Křtitele.“ 25 I vrátila se s chvatem ke králi a prosila ho řkouc: „Chci,
abys mi dal ihned na míse hlavu Jana Křtitele.“ 26 I zarmoutil se král;
pro přísahu svoji však a pro spoluhodovníky nechtěl ji oslyšeti, 27 ale
poslav hned kata, rozkázal přinésti hlavu jeho. I sťal jej v žaláři
28 a přinesl hlavu jeho na míse a dal ji dívce, a dívka dala ji matce své.
29 Uslyševše to učeníci jeho, přišli a vzali tělo jeho a pochovali je
v hrobě.

---

10. viz Mat. 10, 11.

11. t j. v domě tom zůstávejte, dokavad z města toho nevyjdete. Viz Mat. 10, 11.

13. Mazali olejem; mazání to nebylo ani svátostným, jako jest poslední pomazání nemocných, ani obyčejným prostředkem uzdravovacím, nýbrž bylo znamením uzdravovací moci, která byla apoštolům udělena, a spolu předobrazem svátosti posledního pomazání.

14—16. viz Mat. 14, 1—2. Luk. 9, 7—9. Heroda nazývá králem, ač byl pouze tetrarchou, poněvadž panovníci východní pod tím jménem v Římě vystupovali, a nepochybně i proto, že lid jej králem nazýval.

14. Jméno jeho, totiž Krista Ježíše, jehož jménem apoštolé zázračně uzdravovali.

15. jako jeden z proroků, t. j. jako jiní proroci (doby staré).

17—19. viz Mat. 14, 3—12.

21. tisícník = velitel jednoho tisíce mužů; na tomto místě však znamená vyššího důstojníka vůbec.

d. Od 6, 29—9, 3. vyličuje, kterak Pán Ježíš novými zázraky a dalším poučováním utvrzoval apoštoly ve víře a vůbec svou božskou přirozenost projevoval; sděluje totiž:

α) kterak božskou moc i přirozenost svou projevoval tu zázračným nasycením zástupů, tam jinými divy (6, 32, 56).

Návrat apoštolův a nasycení pěti tisíc mužův, v. 30—46.

30 I sešli se apoštolé k Ježíšovi a pověděli mu všecko, co činili
a čemu učili. 31 On pak řekl jim: „Pojďte v soukromí na místo osamělé
a odpočiňte si trochu.“ Bylo totiž mnoho těch, kteří přicházeli a od-
cházeli, a oni neměli ani kdy se najísti. 32 I vstoupili na loď a ode-
brali se na místo osamělé v soukromí. 33 Ale (lidé) viděli je odcházeti
a mnozí poznali (to); i sběhli se tam pěšky ze všech měst a přišli
dříve než oni. 34 A Ježíš vyšed uzřel zástup veliký a pojal lítost nad
nimi, že byli jako ovce bez pastýře, a počal je učiti mnohým věcem.
35 A když již den se nachýlil, učeníci jeho přistoupivše řekli jemu: „Osa-
mělé jest místo toto, a den již se naklonil; 36 rozpusť je, ať odejdou
do okolních dvorců a vesnic a nakoupí si pokrmů k jídlu.“ 37 On však
odpověděl jim: „Dejte vy jim jísti.“ I řekli mu: „Máme-liž odejíti
a koupiti za dvě stě denárů chlebův a dáti jim jísti?“ 38 A on řekl jim:
„Kolik chlebů máte? Jděte a vizte.“ A když zvěděli, řekli: „Pět, a dvě
ryby.“ 39 I přikázal jim, aby rozsadili všecky po skupinách na zelenou
trávu. 40 I posadili se v řadách po stu a po padesáti. 41 A vzav pět
chlebů i dvě ryby, pohleděl k nebi a požehnav rozlámal chleby a dával
učeníkům svým, aby je kladli před ně; také dvě ryby rozdělil mezi
všecky. 42 I jedli všichni a nasytili se. 43 A sebrali zbytky, dvanáct košů
plných kousků, i z ryb. 44 Bylo pak těch, kteří jedli, pět tisíc mužů.
45 A hned přinutil učeníky své, aby vstoupili na lodičku a plavili se
napřed na druhou stranu k Betsaidě, až by rozpustil zástup. 46 A roz-
pustiv je, odešel na horu se pomodlit.

Ježíš kráčí po jezeru, potom uzdravuje různé nemocné, v. 47—56.

47 A když nastal večer, byla loď uprostřed moře, a on sám na
zemi. 48 I viděl je, ani se plaví s těžkostí, (neboť vítr jim byl protivný).
a při čtvrté hlídce noční přišel k nim jda po moři a chtěl je minouti,
49 Ale oni spatřivše ho, an jde po moři, domnívali se, že to jest stra-
šidlo, i vykřikli, 50 neboť všichni ho viděli a poděsili se. A hned pro-
mluvil k nim a řekl jim: „Buďte dobré mysli, já jsem to, nebojte se.“
51 I vstoupil k nim na loď, a vítr se utišil. I děsili se a žasli u sebe
přenáramně, 52 neboť nepovážili o chlebích; byloť srdce jejich zaslepeno.

30—32. Bylyť tehdy již na blízku židovské velikonoce (třetí za veřejného života Kristova), a zástupové ubírali se již do Jerusalema na svátky. A z těch mnozí uslyševše, že Ježíš jest v Kafarnaum, zacházeli si k němu, aby ho viděli a slyšeli, a to v takovém množství a tak často jedni po druhých, že Ježíš ani apoštolé, kteří se právě vrátili z prvního svého poslání a unaveni byli, neměli ani času najísti se. Proto Pán Ježíš chtěje i dáti apoštolům alespoň nějakou chvíli k odpočinku i vyhnouti se Herodovi (Luk. 9, 9—10), přeplavil se s nimi na místo osamělé či neobydlené nedaleko Betsaidy Juliady.

32—46. viz Mat. 14, 13—21. též Luk. 9, 10—17. Jan. 6, 1—13.

33. poznali to, totiž ze směru, kterým se loď brala, poznali, kam se Ježíš a apoštolé plavili.

47—56. viz Mat. 14., 24—36. Jan. 6, 16—21.

47. uprostřed moře jest zde míněno v smyslu širším a znamená pouze „v moři“ či „v jezeru“, nehledíc k tomu, jak daleko byli od břehu.

48. Chtěl je minouti, t. j. šel tak po moři, že, kdyby byl v témž směru šel dále, byl by je minul, takže těm, kdo ho pozorovali, se zdálo, že je chce minouti. Pán Ježíš učinil to, jednak aby ukázal svoji moc nad živly a přírodou vůbec, jednak aby zkusil a utvrdil jejich víru.

52. t. j. nepovážili náležitě ze zázračného nasycení pěti tisíc mužů, že Pán Ježíš má moc božskou a jako Pán přírody může právě tak snadno choditi po vodě

[53] A přeplavivše se přišli do země Genezaretské a přistáli. [54] A když
vyšli z lodi, (lidé) ho poznali; [55] i proběhli celou tu krajinu a počali
na ložích nositi chorobné tam, kde slyšeli, že jest. [56] A kde vcházel
do vesnic neb do měst neb dvorců, kladli nemocné na ulice a prosili
ho, aby směli dotknouti se alespoň třepení roucha jeho; a všichni,
kteří se ho dotkli, byli uzdraveni.

KAPITOLA 7.

Pán Ježíš kárá převrácené stanovy zákoníkův a fariseů, 7, 1—23.

[1] I sešli se k němu fariseové a někteří ze zákoníků přišedše z Je-
rusalema. [2] A když uzřeli některé z učeníků jeho, ani jedí chleby ru-
kama poskvrněnýma, to jest neumytýma, haněli je. [3] Fariseové totiž,
a židé vůbec, nejedí, leč si umyjí častěji ruce držíce se podání starších;
[4] a když přijdou z trhu, nejedí, leč se dříve vykoupají. A jest mnoho
jiných věcí, které byly jim podány, aby je zachovávali: umývání ko-
flíků a džbánův i měděnic a loží. [5] I tázali se ho fariseové a zákoníci:
„Proč učeníci tvoji nezchovávají podání starších, ale jedí chléb rukama
poskvrněnýma?“ [6] On však řekl jim: „Dobře prorokoval Isaiáš o vás po-
krytcích, jak psáno jest: ‚Lid tento ctí mě ústy, ale srdce jejich da-
leko jest ode mne! [7] Nadarmo však mě ctí, učíce naukám, stanovám
lidským.‘ [8] Neboť opustivše přikázání Boží, držíte se podání lidského,
umývání džbánův a koflíkův; a mnoho jiných věcí podobných těmto
činíte.“ [9] I řekl jim: „Pěkně rušíte přikázání Boží, abyste zachovali po-
dání svoje. [10] Neboť Mojžíš pravil: ‚Cti otce svého a matku
svou‘ a ‚Kdo zlořečí otci neb matce, ať umře.‘ [11] Vy
však pravíte: ‚Řekne-li kdo otci neb matce: Korban, to jest, darem
jest to, z čeho bys mohl míti ode mne prospěch‘ — [12] a již nedo-
pouštíte mu, aby co činil pro otce svého neb matku svou, [13] rušíce
slovo Boží podáním svým, jemuž jste učili; a podobných věcí takových
činíte mnoho.“

[14] A svolav k sobě opět zástup, pravil jim: „Poslyšte mě všichni
a rozumějte. [15] Nic nevchází zvenčí do člověka, co by jej mohlo po-

---

a účinně přikazovati větru i moři, jak mohl pěti chleby a dvěma rybami nasytiti veliký zástup lidí.

β) Od 7, 1—8, 30. poučuje, kterak Pán Ježíš vyvrátiv nemístnou výtku fariseů, že apoštolé jedí rukama neumytýma, a učiniv nové zázraky, varoval apoštoly před nepravými zásadami farisejskými a přivedl je, zejména Petra, znenáhla k tomu, že jasně poznali i vyznali jeho důstojnost.

7, 1—13 viz Mat 15, 1—9.

4. Dle 3. Mojž. 15, 11. poskvrnil se leviticky či v příčině bohoslužebné ten, kdo se dotkl osoby neb věci leviticky nečisté. Aby se očistil, měl si umýti ruce. Poněvadž však takové poskvrnění mohl si přivoditi israelita nahodile a nevědomky, umývali si ruce i před jídlem, aby, byli-li snad poskvrněni, neposkvrnili také pokrmů, i po jídle, aby očistili se, jestliže snad při jídle dotkli se pokrmu nečistého a tím se leviticky poskvrnili. S počátku činili to samovolně, později však bylo to od zákoníků přísně přikazováno.

10. Viz 2. Mojž. 20, 12. (5. Mojž. 5, 16; Efes. 6, 2). — 2. Mojž. 21, 17. (3. Mojž. 20, 9; Přísl. 20, 20).

11. Věta „Řekne-li kdo . . . ode mne prospěch“ není dokončena. Doplniti jest závěrek as takto: Řekne-li kdo otci neb matce: „Korban . . .“, není povinen ctíti (podporovati) otce svého neb matku svou.

7, 14. 23. viz Mat. 15, 10—20. (v. 15. viz Mat. 15, 11; v. 18—23. Mat, 15, 17—20.).

skvrniti, ale to, co vychází z člověka, to jest, co poskvrňuje člověka.
[16] Má-li kdo uši k slyšení, slyš."
[17] A když vešel do domu od zástupu, tázali se ho učenici jeho
o té průpovědi. [18] I řekl jim: „Tak jste i vy nechápaví? Nenahlížíte, že
žádná věc, která zvenčí vchází do člověka, nemůže ho poskvrniti
[19] poněvadž nevchází do jeho srdce, nýbrž do břicha jde a vychází
do stoky, vyčisťujíc všeliké pokrmy?" [20] Pravil pak: „Co z člověka vy-
chází, to poskvrňuje člověka. [21] Neboť z nitra, ze srdce lidského, vy-
cházejí zlé myšlenky, cizoložství, smilství, vraždy, [22] krádeže, lakomství,
nešlechetnosti, lesť, nestydatosti, oko zlé, rouhání, pýcha, pošetilost.
[23] Všecky tyto věci zlé vycházejí z nitra a poskvrňují člověka."

Uzdravení dívky kananejské a hluchoněmého, 7, 24—37.

[24] A vstav, odtud odešel do končin tyrských a sidonských; a vešed
do domu, nechtěl, aby se kdo o tom dověděl. Ale nemohl se utajiti;
[25] neboť hned jak o něm uslyšela jedna žena, jejíž dcera měla ducha
nečistého, vešla a padla k nohám jeho. [26] Byla to žena pohanka, rodem
Syrofeničanka; i prosila ho, aby vyvrhl ducha zlého z dcery její.
[27] A on jí řekl: „Nechej, ať prve nasytí se dítky; neboť není dobře
bráti chléb dítkám a házeti jej psíkům." [28] Ale ona odpověděla: „Ovšem.
Pane, neboť i psíci pod stolem jedí z drobtů dítek." [29] Tu řekl jí: „Pro
tuto řeč jdi; duch zlý vyšel z dcery tvé." [30] I odešla do svého domu
a nalezla, že dívka leží na loži, a že duch zlý vyšel.
[31] A vyšed zase z končin tyrských, přišel skrze Sidon k moři
Galilejskému končinami desítiměstskými. [32] I přivedli mu hluchoněmého
a prosili ho, aby vložil na něj ruku. [33] A on pojav jej od zástupu
v soukromí, vložil prsty své v uši jeho a nasliniv si prst, dotkl se ja-
zyka jeho, [34] a pohlédnuv k nebi, vzdechl a řekl jemu: „Efeta," to jest:
„Otevři se." [35] A hned otevřely se uši jeho a rozvázal se svazek jazyka
jeho, i mluvil správně. [36] A přikázal jim, aby nikomu o tom neříkali.
Ale čím více jim přikazoval, tím více to rozhlašovali. [37] I divili se nad-
míru řkouce: „Dobře učinil všecky věci; i hluchým dává slyšeti a němým
mluviti."

---

24. viz Mat. 15, 21—28.

26. Žena ta byla Feničanka. Sv. Marek nazývá ji Syrofeničankou, poněvadž Fenicie (Foinikie), z níž pocházela, přiléhala a tehdy přivtělena byla k Syrii. (Byla též Foinikie africká, Libofoinikia či Punsko v severní Africe). Sv. Matouš nazývá ji ženou kananejskou, poněvadž Feničané pocházeli od Kanaanitů.

27—29. viz Mat. 15, 26—28.

32. Prosili tak, poněvadž věděli, že Pán Ježíš vzkládáním rukou mnoho jiných nemocných uzdravil

33—34. Proč Pán Ježíš odvedl hluchoněmého stranou od zástupu, není jisto; nejspíše proto, že chtěl, aby dojem, který by zázrak způsobil v něm i v apoštolích, nebyl ničím seslabován, a oni tím spíše povznesli se od věcí pozemských k věcem vyšším, nebeským. — Prsty své vložil v uši jeho, naslinil si prst (doslovně: plivl) podobně jako se děje nyní při křtu, a dotkl se jazyka jeho, aby symbolickými kony těmi vzbudil v něm důvěru a připravil jej na milost uzdravení.

34. Pohlédl k nebi, v tiché totiž modlitbě, jednak aby upozornil na shodu vůle své s vůlí Otcovou, jednak aby nás poučil, že při modlitbě máme mysl svou povznášeti k Bohu, a že veliký dar dobrý pochází od Boha. Vzdechl, aby projevil soustrast s hluchoněmým a s lidskou bídou vůbec

36. Přikázal jim, totiž člověku uzdravenému a těm, kteří ho přivedli. O tom, proč jim to přikázal, srovnej Mat. 8, 4. str. 43. pozn. 4.

37. Divili se, totiž všichni ti, kteří se o tom dověděli, jmenovitě onen zástup lidí, od něhož Pán Ježíš hluchoněmého odvedl a k němuž se on uzdraven zajisté navrátil.

KAPITOLA 8.

Nasycení čtyř tisíc mužů, v. 1—10.

1 V těch dnech byl s ním opět zástup veliký, a poněvadž neměli,
co by jedli, (Ježíš) svolav k sobě učeníky své řekl jim: 2 „Lítost mám
nad zástupem, neboť již tři dni trvají se mnou a nemají, co by jedli;
3 a rozpustím-li je lačné do jejich domů, zemdlí na cestě, neboť ně-
kteří z nich přišli z daleka.“ 4 I odpověděli mu učeníci jeho: „Odkud
bude moci kdo nasytiti je chleby zde v pustině?“ 5 Tu otázal se jich:
„Kolik chlebů máte?“ Oni pak řekli: „Sedm.“ 6 I rozkázal zástupu, aby
se rozložil na zemi. A vzav sedm chlebův a učiniv díky, rozlámal je
a dával učeníkům svým, aby je předkládali. I předložili je zástupu.
7 Také měli několik rybiček. I požehnal je a řekl, aby je také předklá-
dali. 8 A oni jedli a nasytili se, a sebrali pozůstalé kousky, sedm košíků.
9 Bylo pak těch, kteří jedli, asi čtyři tisíce. I rozpustil je. 10 A vstoupiv
hned na loď s učeníky svými, přišel do krajiny dalmanutské.

Ježíš odmítá žádost fariseův a varuje před jejich učením, v. 11—21.

11 A tu vyšli fariseové a počali se s ním příti, žádajíce od něho
znamení s nebe, aby ho pokoušeli. 12 Ale on vzdychnuv ve svém duchu
pravil: „Proč žádá pokolení toto znamení? Vpravdě pravím vám: Ne-
bude dáno znamení pokolení tomuto.“ 13 A nechav jich vstoupil zase
na loď a plavil se na druhou stranu.

14 Zapomenuli však vzíti si chleby a neměli s sebou na lodi leč
jeden chléb. 15 A přikazoval jim řka: „Hleďte a varujte se kvasu farisej-
ského a kvasu Herodova.“ 16 I přemýšleli mezi sebou řkouce: „To proto,
že nemáme chlebů.“ 17 A Ježíš poznav to pravil jim: „Proč uvažujete, že
nemáte chlebů? Ještě nechápete ani nerozumíte? Ještě máte zaslepeno
srdce své? 18 Majíce oči, nevidíte? A majíce uši neslyšíte? 19 A ne-
pamatujete se na to, když jsem rozlámal pět chlebů mezi pět tisíc,
kolik košů plných drobtů jste sebrali?“ Řekli mu: „Dvanáct.“ 20 „A když
sedm chlebů mezi čtyři tisíce, kolik košíků drobtů jste sebrali?“ A řekli
mu: „Sedm.“ 21 I řekl jim: „Kterak ještě nerozumíte?“

Pán Ježíš uzdravuje slepce. Petr vyznává Krista, v. 22—30.

22 I přišli do Betsaidy; a přivedli k němu slepce a prosili ho,

---

8, 1—9. Viz Mat. 15, 32—39.

10—13. Viz Mat. 15, 39—16, 1—4.

10. Krajina dalmanutská byla pravděpodobně na jihozápadním břehu jezera Genesaretského.

11. Znamení s nebe, t. j. zázračný zjev na obloze neb v ovzduší, kterým by dokázal, že jest Vykupitelem zaslíbeným.

12. Vzdychnul bolestí nad jejich zlobou. Žádosti jejich nevyhověl, poněvadž již tolik zázrakův učinil, že mohli poznati v něm Vykupitele, jakož i proto, že se tázali s úmyslem zlým. Dle Mat. 16, 4. slíbil jim však znamení Jonáše, poukázav tak na svou smrt a své vzkříšení; sv. Marek pomlčel o tom, zajisté proto, poněvadž chtěl pouze na to upozorniti své čtenáře, že Pán Ježíš zlovolný úmysl fariseů poznal a proto odmítl, snad i proto, že výpověď Páně o znamení Jonášově nebyla pohanokřesťanským čtenářům jeho dosti srozumitelná.

14—21. viz Mat. 16, 5—12.

15. Kvasem farisejským rozumí převrácené zásady farisejské, kvasem Herodovým pak volné a nepravé zásady saducejské, jimž i Herodes Antipas hověl.

22. Míní zajisté Betsaidu Julias, která byla na východním břehu Jordanu při vtoku jeho do jezera Genezaretského. Tehdy byla sice již městem, byvši od

aby se ho dotkl.
23 A on ujav slepce za ruku, vyvedl ho ven z vesnice a nasliniv mu oči, vložil na něj ruce své a tázal se ho, zdali co vidí.
24 I pohlédl vzhůru a řekl: „Vidím lidi jako stromy choditi.“
25 Na to vložil opět ruce na jeho oči. I prohlédl a byl uzdraven, takže viděl všecko jasně.
26 A poslal jej domů řka: „Ani do vesnice nevcházej.“
27 I vyšel Ježíš a učeníci jeho do vesnic Caesaree Filipovy a na cestě tázal se učeníků svých řka jim: „Za koho mě mají lidé?“
28 Oni pak odpověděli jemu: „Za Jana Křtitele, a jiní za Eliáše, jiní pak, že (jsi) jedním z proroků.“
29 Tu řekl jim: „Vy však za koho mě máte?“ A Petr řekl jemu: „Ty jsi Kristus.“
30 I přikázal jim přísně, aby toho neříkali o něm nikomu.

Pán Ježíš předpovídá své utrpení a ukazuje na potřebu přemáhati se, v. 31—39.

31 I počal je učiti, že Syn člověka musí mnoho vytrpěti a zavržen býti od starších a velekněží i zákoníkův a býti zabit a po třech dnech vstáti z mrtvých.
32 A mluvil ta slova zjevně. I pojal ho Petr stranou a počal mu domlouvati.
33 Ale on obrátiv se a pohleděv na své učeníky, přísně přikázal Petrovi, řka: „Jdi mi s očí, satane, neboť nemáš na zřeteli věcí Božích, nýbrž lidské.“

---

tetrarchy Filipa zvětšena a ke cti Juliady, dcery císaře Augusta, nazvána Julias, ale lid nazýval jí zajisté ještě potom nějaký čas po způsobu starém (vesnici, Betsaidou) a po něm i sv. Marek. Možná však, že děj nestal se v Betsaidě samé, nýbrž v nějaké vesnici blízko ní ležící, a tu že míní sv. Marek. Někteří myslíce, že Dalmanuta byla na východním břehu Jordánu, rozumějí Betsaidu západojordanskou, z níž pocházel sv. Petr.

23. Vyvedl jej z města a nasliniv mu oči (doslovně: plivnuv mu do očí) t. j. nasliniv si prst dotkl se očí jeho zajisté za týmž účelem, za kterým podobně učinil s hluchoněmým (viz poznám. k 7, 33—34.)

24. Viděl sice lidi, ale nejasně, takže nepostřehoval jednotlivých údů, podobně jako když člověk vida v dálce stromy, postřehuje sice předměty do výše čnějící, ale nerozeznává jejich větví. — Jako dosud ve své prozřetelnosti nevyhovuje Bůh vždy prosbám člověka najednou, i když ho vyslyšeti chce, nýbrž znenáhla, tak i Pán Ježíš ne najednou, nýbrž znenáhla uzdravil slepce, aby vzbudil v něm tím větší tužbu po uzdravení i víru, že ho uzdraví, a přiměl ho, aby si tím více vážil obdrženého dobrodiní.

26. do vesnice (t. j. do Betsaidy) nevcházej; tak správněji podle rukopisů nejstarších. Dle toho člověk ten nepocházel z Betsaidy, nýbrž as z okolí jeho, a byv uzdraven neměl se vraceti do města, aby tam o svém uzdravení nevypravoval a tak rozruch mezi lidem nezpůsobil. Podle některých rukopisův i dosti starých (*A*, *C*, *N*, *Δ*) bylo by: „Ani do vesnice nevcházej, aniž komu ve vesnici o tom povídej.“ Podle Vulgaty pak a některých rukopisů latinských a dosti četných minuskulů řeckých bylo by: „Jdi do domu svého (domů) a vejdeš-li do vesnice, nikomu o tom nepovídej.“ Ale čtení toto jsouc málo osvědčeno, zajisté není původní.

27—30. viz Mat. 16, 13-20. Luk. 9, 18—21.

29. Ty jsi Kristus, t. j. ty jsi zaslíbený Vykupitel. Dle Mat. 16, 16. přidal ještě slova: Syn Boha živého.

γ Od 8, 31—9, 49. vyličuje, kterak Pán Ježíš předpověděv svoji smrt a z mrtvých vstání své a ukázav nutnost toho, aby také vyznavači jeho byli hotovi snášeti pro něho kříž a utrpení, chtějí-li s ním míti účast v jeho oslavě, nejen utvrzoval a povzbuzoval je tu slavným proměněním svým, tam vymítnutím ďábla a poučením, že v nedostatku víry byla příčina, proč nemohli vymítnout jej sami, nýbrž i po nové předpovědi svého umučení a vzkříšení nabádal je ku pokoře a k tomu, by varovali se pohoršení.

31—33. viz Mat. 16, 21-23. — po třech dnech místo třetího dne. Sv. Marek podává slova Kristova podle počítání lidového, dle něhož část dne počítá se jako celý den. Viz. Mat. 12, 40. pozn.

24-39. viz Mat. 16, 24—28. Luk. 9, 23—27.

[34] A přivolav k sobě zástup i učeníky své, řekl jim: „Chce-li kdo
za mnou přijíti, zapři sám sebe a vezmi kříž svůj a následuj mne.
[35] Neboť kdo by chtěl život svůj zachovati, ztratí jej; kdo by však
ztratil život svůj pro mne a pro evangelium, zachová jej. [36] Neboť co
prospěje člověku, byť celý svět získal, život (věčný) však ztratil?
[37] Aneb jakou dá člověk výměnu za (věčný) život svůj? [38] Neboť kdo
se bude styděti za mne a za slova má v tomto pokolení cizoložném
a hříšném, za toho bude se styděti také Syn člověka, když přijde
v slávě Otce svého s anděly svatými.“ [39] A řekl jim: „Vpravdě pravím
vám: Jsou tu někteří mezi přítomnými, kteří neokusí smrti, dokavad
neuzří království Boží přicházeti v moci.“

KAPITOLA 9.

Proměnění Páně. Uzdravení posedlého chlapce, v. 1—28.

[1] A po šesti dnech Ježíš pojal Petra a Jakuba a Jana a vedl je
samotné na horu vysokou v soukromí a proměnil se před nimi. [2] I stala
se roucha jeho velmi běloskvoucí jako sníh, jakých (žádný) bělič na
zemi vybíliti nemůže. [3] A ukázal se jim Eliáš s Mojžíšem a mluvili
s Ježíšem. [4] I promluvil Petr k Ježíšovi: „Mistře, dobré jest nám zde
býti; i udělejme tři stánky, tobě jeden a Mojžíšovi jeden a Eliášovi
jeden.“ [5] Nevěděl totiž, co mluví, neboť byli hrůzou jati. [6] I povstal
oblak a zastiňoval je, a z oblaku přišel hlas řkoucí: „Tento jest Syn
můj milý, toho poslouchejte.“ [7] A náhle rozhlédnuvše se kolem neviděli
již nikoho, leč samého Ježíše u sebe.

[8] A když sestupovali s hory, přikázal jim, aby nepovídali nikomu
o tom, co viděli, leč až Syn člověka vstane z mrtvých. [9] I podrželi
slovo to u sebe, ač se ptali, co by to znamenalo: „Až vstane z mrtvých.“
[10] A otázali se ho řkouce: „Proč tedy říkají zákoníci, že prve má přijíti
Eliáš?“ [11] On pak odpověděl jim: „Eliáš přijde prve a napraví všecko.
A kterak jest psáno o Synu člověka, že má mnoho trpěti a opovržen
býti? [12] Ale pravím vám, že přišel i Eliáš, a učinili mu, co se jim zlíbilo, jakož psáno jest o něm.“

---

35. viz Mat. 10, 39.

38. Za toho bude se styděti, t. j. neuzná ho za svého učeníka a na věky zavrhne.

39. t. j. dožijí se té doby, kdy církev má bude již pevně založena a moci silnou rozšířena. Pán Ježíš praví to, aby nadějí v šťastný výsledek povzbudil apoštoly, by bez strachu a bez ostychu jej i učení jeho vyznávali a hlásali.

1—9. viz Mat. 17, 1-9. Luk. 9, 28—36.

9. podrželi slovo to (rozkaz Páně) u sebe, t. j. zachovali rozkaz Páně, nepověděli nikomu o jeho proměnění se, dokavad nevstal z mrtvých.

10—12. viz Mat. 17, 10-13. Pán Ježíš potvrzuje, že fariseové učí správně, když na základě proroctví Malachiášova (4, 5–6) tvrdí, že před příchodem Vykupitelovým Eliáš vystoupí a všecko napraví, ukazuje však, že se mýlí, když ono proroctví vztahují v literním smyslu jeho ku prvnímu a nikoli, jak mají, ke druhému jeho příchodu (k soudu). Činí to tak, že otázkou, na kterou čeká odpověď zápornou, upozorňuje apoštoly na to, že, vykládá-li se Malachiášovo proroctví v literním smyslu jeho o prvním příchodě Vykupitelově na svět, nelze je srovnati s oněmi výpověďmi prorockými, dle nichž Kristus má trpěti a usmrcen býti, ale ovšem, že srovnává se s nimi zcela dobře, vykládá-li se v literním smyslu svém o druhém jeho příchodě, o prvním pak pouze ve smyslu duchovním, potud totiž, pokud Eliášem nerozumí se Eliáš sám ve vlastní osobě, nýbrž Jan Křtitel jakožto ten, jenž vystoupil v duchu a moci Eliášově. A dodává, že v tomto

13 A přišed ke svým učeníkům, uzřel zástup veliký kolem nich
a zákoníky, ani se hádají s nimi. 14 A hned veškeren lid spatřiv Ježíše
užasl a polekal se, a běžíce k němu vítali ho. 15 I otázal se jich: „Oč
se hádáte mezi sebou?“ 16 A jeden ze zástupu odpověděl mu: „Mistře,
přivedl jsem k tobě syna svého, který má ducha němého, 17 a ten,
kdekoliv jej uchopí, trhá jím, a on sliní a skřípe zuby a schne. I řekl
jsem učeníkům tvým, aby ho vymítli, ale nemohli.“ 18 On pak odpověděl
jim: „Pokolení nevěřící, dokavad mám býti s vámi? Dokavad mám
vás trpěti? Přiveďte ho ke mně.“ 19 I přivedli jej. A jak duch zlý ho
spatřil, hned zalomcoval jím; a on padl na zem a válel se a slinil.
20 I otázal se otce jeho: „Jak dávno jest tomu, co se mu to stalo?“ On
pak řekl: „Od dětinství. 21 A často vrhl jej i do ohně a do vody, aby
ho zahubil. Ale můžeš-li co, pomoz nám a měj s námi slitování.“
22 Ježíš však řekl jemu: „Můžeš-li věřiti, všecko jest možno věřícímu.“
23 A hned otec toho pacholíka zvolav pravil se slzami: „Věřím (Pane),
pomoz nedůvěře mé.“ 24 A tu Ježíš vida, že lid se sbíhá, přikázal přísně
duchu nečistému řka jemu: „Duchu zlý a němý, já rozkazuji tobě, vyjdi
z něho a již do něho nevcházej.“ 25 I vykřikl a zalomcovav jím velice,
vyšel z něho. A stal se jako mrtvý, takže mnozí pravili, že zemřel.
26 Ale Ježíš vzav jej za ruku, pozdvihl ho, a on vstal. 27 Když pak vešel
do domu, učeníci jeho tázali se v soukromí: „Proč nemohli jsme ho
my vymítnouti?“ 28 A on řekl jim: „Takovýhle rod nemůže ničím vyjíti
leč modlitbou a postem.“

Pán Ježíš předpovídá po druhé svou smrt i vzkříšení své, nabádá ku pokoře a varuje před pohoršením, v. 29—49.

29 A vyšedše odtud šli dále skrze Galileï, ale nechtěl, aby se
o tom někdo dověděl. 30 Učil pak učeníky své a řekl jim: „Syn člověka
bude vydán v ruce lidské, a zabijí ho, a když bude zabit, třetího dne
vstane z mrtvých.“ 31 Ale oni nerozuměli slovu tomu, báli se však otázati se ho.

32 I přišli do Kafarnaum. A když byli v domě, tázal se jich:
„O čem jste se na cestě hádali?“ 33 Oni však mlčeli; neboť se na cestě

---

duchovním smyslu přišel již (nejen Vykupitel, nýbrž i Eliáš, totiž v osobě Jana Křitele).

13—28 viz Mat. 17, 17-20. Luk. 9, 37—43.

18. Pokolení nevěřící. Výtka ta týkala se alespoň pravděpodobně všech přítomných: i apoštolů, kteří právě pro nedostatek náležité víry nemohli posedlého uzdraviti, i otce chlapcova, který sám doznal nedůvěru svou, i lidu, který přes všecky zázraky Kristovy klonil se k nevěře, a ve kterém byli i zákoníci hádajíce se s apoštoly.

20. Tázal se tak nikoli, že by věci té neuznal, nýbrž že chtěl projeviti svůj soucit, vzbuditi v něm důvěru a upozorněním na zastaralost nešťastného stavu chlapcova ukázati na velikost své moci, kterou ho hned nato uzdravil.

29—31. Srovn. Mat. 17, 21-22. Luk. 9, 44—45.

31. Vzpomínajíce pouze na ona zaslíbení messiášská, dle nichž Kristus má kralovati na věky, a ne též na ta, dle nichž měl trpěti a zemříti, nedovedli se svými představami o Vykupiteli srovnati Ježíšovu předpověď o své smrti. I myslili, že mluví obrazně, ale nevěděli, kterak by si měli slova jeho vyložiti. V tom smyslu praví evangelista, že mu nerozuměli. Poněvadž však při předešlém oznámení smrti své (8, 31—33) ostře pokáral Petra, že mu odmlouval, báli se nyní otázati ho o tom.

32—36. viz. Mat. 18, 1—5 Luk. 9, 46—48. O tomto případě vypravují tři první evangelisté, jeden stručněji, druzí obšírněji, ale tak, že navzájem se doplňují. Vzhledem ke všem zprávám těm udál se celý případ takto: Již na cestě

mezi sebou hádali, kdo z nich jest větší. [34] I posadil se a povolav dva-
nácte řekl jim: „Chce-li kdo býti první, buď ze všech posledním a slu-
žebníkem všech.“ [35] A vzav dítko, postavil je uprostřed nich a objav je,
řekl jim: [36] „Kdo přijme jedno z takových dítek pro jméno mé, mne
přijímá, a kdo mne přijme, nepřijímá mne, nýbrž toho, který mě
poslal.“
[37] I promluvil k němu Jan a řekl: „Mistře, viděli jsme kohosi, jenž
s námi nechodí, an ve jménu tvém vymítá duchy zlé; i bránili jsme
mu.“ [38] Ježíš pak řekl: „Nebraňte mu, neboť není nikoho, jenž by činil
divy ve jménu mém a mohl snadno zle mluviti o mně. [39] Neboť kdo
není proti vám, jest pro vás. [40] Vždyť nikdo, jenž by vám dal píti číši
vody studené ve jménu mém, protože jste Kristovi, neztratí odměny své.“
[41] „A kdo by pohoršil jednoho z maličkých těchto, kteří ve mne
věří, tomu by bylo lépe, aby kámen mlýnský ovázán byl o hrdlo jeho,
a on uvržen byl do moře. [42] A pohoršuje-li tě ruka tvá, utni ji; lépe
jest tobě vejíti do života bezrukému, než abys maje obě ruce odešel
do pekla v oheň neuhasitelný, [43] kde červ jejich neumírá a oheň ne-
hasne. [44] A jestli noha tvá tě pohoršuje, utni ji; lépe jest tobě vejíti
do života věčného kulhavému, než abys maje obě nohy uvržen byl do
pekla v oheň neuhasitelný, [45] kde červ jejich neumírá a oheň nehasne.
[46] A pohoršuje-li tě oko tvé, vylup je; lépe jest ti jednookému vejíti
do království Božího, než abys maje obě oči uvržen byl do pekelného
ohně, [47] kde červ jejich neumírá a oheň nehasne. [48] Neboť každý bude

do Kafarnaum napadla apoštoly myšlenka, kdo by z nich byl větší či přednější (Luk. 9, 46). Podnět k tomu dalo vyznamenání, jehož se dostalo Petrovi, když mu Pán Ježíš zaslíbil primát, a Petrovi, Jakubovi i Janovi, když před jinými byli vzati na horu Tábor. Myšlenky své potom sdělili jeden s druhým a poněvadž se v nich nesrovnávali, vzešla z toho znenáhla hádka mezi nimi, ten či onen-li jest přednější (Mark. 9, 32—33). Když pak přišli do Kafarnaum a tam vstoupili do domu (snad Petrova), otázal se jich Pán Ježíš, o čem se na cestě hádali; ale oni mlčeli, neboť se byli hádali o tom, kdo z nich jest větší, a proto styděli se to pověděti (Mark. 9, 32—33). Když však Pán Ježíš zaplatil daň chrámovou také za Petra (Mat. 17, 23—26), napadla je zase ona myšlenka; i přišli proto sami k Pánu Ježíši a změnivše poněkud znění předešlé otázky své, tázali se: Kdo pak jest větší v království nebeském? (Mat. 18, 1.) A tu Ježíš věda, že příčinou hádky i otázky jejich jest dílem nepravé ponětí o království mesiášském, dílem ctižádost, ukázal jim, co dodává člověku přednosti v království nebeském. Pravidlť: Chce-li kdo býti první, buď ze všech posledním (Mark. 9, 34). Aby pak tím více znázornil jim pravdu tu a povzbudil je ku pokoře, zavolal pacholátko, postavil je tak, že stál s ním uprostřed apoštolův, a objav je řekl; Amen pravím vám; Neobrátíte-li se a nebudete-li jako pacholátka atd. (Mat. 18, 8).

37—40. Srovn. Luk. 49—50.

37. jenž s námi nechodí, t. j. jenž není stálým učeníkem a průvodcem tvým. Podle řeckého textu bylo by místo řečených slov „protože s námi nechodí“, ale až po slovech „bránili jsme mu.“

38. t. j., kdo vzývá jméno mé, aby učinil zázrak, a skutečně v jménu mém, či spíše (podle řeckého) na základě jména mého (mou mocí) divy činí, ten má víru ve mne, jest mým ctitelem a tak snadno nepřevrátí se, aby se stal mým odpůrcem a mě tupil.

41—44. viz Mat. 18, 6—9, též Mat. 5, 29—30.

48. Pán Ježíš naráží tu na předpis starozákonní (3. Mojž. 2, 13), dle něhož měla se ke každé oběti přidávati sůl jakožto znamení či symbol oné moci božské, kterou se stávala oběť Bohu milou, a odůvodňuje to, co řekl ve v. 42. 44. 46. o přemáhání sebe. Prohlašuje totiž, že jako každá obět starozákonní, měla-li díti se dle předpisu a tak býti Bohu milá, musila se osoliti, tak i každý člověk (dospělý), jenž chce býti Bohu milý a tedy i ujíti věčné záhubě, musí býti osolen ohněm a solí, t. j. musí býti očištěn ohněm utrpení i přemáhání sebe a s Bohem spojen věrou a láskou.

osolen ohněm a každá oběť bude osolena solí. 49 Dobrá věc jest sůl;
stane-li se však sůl neslanou, čím ji osolíte? Mějte v sobě sůl a za-
chovávejte pokoj mezi sebou."

KAPITOLA 10.

Nerozlučitelnost stavu manželského, v. 1—12.

1 A vstav odtud šel do končin judských Zajordanskem. I scházeli
se k němu opět zástupové, a on učil je, jak činíval. 2 A tu fariseové
přistoupivše k němu, tázali se ho pokoušejíce jej: „Jest dovoleno muži
propustiti manželku svou?" 3 On pak odpověděl: „Co přikázal vám
Mojžíš?" 4 A oni řekli: „Mojžíš dopustil napsati lístek zápudný a
propustiti." 5 A Ježíš odpovídaje jim pravil: „Pro tvrdost srdce vašeho
napsal vám příkaz ten. 6 Na počátku stvoření však učinil je Bůh mužem
a ženou. 7 Proto opustí člověk otce svého i matku svou a přidrží se
manželky své, 8 a ti dva budou tělem jedním. Nejsou tedy již dva,
nýbrž jedno tělo. 9 Nuže, co Bůh spojil, člověk nerozlučuj." 10 Ale v domě
otázali se ho zase učeníci jeho o té věci. 11 A řekl jim: „Kdo propustí
manželku svou a pojme jinou, cizoloží proti ní, 12 a propustí-li žena
muže svého a vdá se za jiného, cizoloží."

---

49. D o b r á v ě c j e s t s ů l, neboť chrání před hnilobou a dodává chuti pokrmům. Kdyby však ztratila solivou moc svou, stala by se zcela neužitečnou a nebylo by prostředku, kterým by solivé moci opět nabyla. A tak i apoštolé (i jejich nástupcové) mají býti jiným k dobrému, chrániti je totiž učením i příkladem svým od zlého a dodávati chuti k dobrému a tak činiti je obětí Bohu milou, sic jinak stali by se neužitečnými a těžko, ba skoro nemožno by bylo, aby se napravili a zase blahodárnou činnost jevili. Nechť tedy mají v s o b ě s ů l, t. j. všecko to, co je uzpůsobuje, aby jiné činili Bohu milými.

Od 10, 1—13, 37. jest d r u h á č á s t e v a n g e l i a. V ní předkládá evangelista zvláště ony děje, kterými Pán Ježíš připravoval apoštoly k jejich úřadu a sebe osvědčoval jako Vykupitele na poslední cestě své do Jerusalema a v posledních dnech před svou smrtí v Jerusalemě. Vyličuje totiž

a) kterak Pán Ježíš, jda Pereou poučil ku podnětu fariseův o nerozlučitelnosti stavu manželského, doporučoval péči o dítky a mysl dětinnou, ukázal na nebezpečnost bohatství a záslužnost dobrovolné chudoby, a kterak předpověděv po třetí své umučení i zmrtvýchvstání, pobádal ku pokoře a službovolnosti (10, 1—45).

10, 1—12. Viz M a t. 19, 1—9. Rozmluvu s fariseji podává sv. Marek poněkud jinak než sv. Matouš, ač mu neodporuje. Příčina jest v tom, že evangelisté nepodávají vždy Kristových výpovědí doslovně, nýbrž mnohdy jen co do smyslu, a že nezaznamenal každý z nich všech okolností, nýbrž jeden ty, druhý jiné, takže se navzájem doplňují. Hledíc tedy k oběma zprávám udála se věc takto: Když se fariseové otázali, dovoleno-li jest propustiti manželku z kterékoli příčiny (v. 2, Mat. 19, 3), otázal se jich Pán Ježíš, co o té věci p ř i k á z a l Mojžíš (Mark. 10, 3); oni pak odpověděli, že Mojžíš d o p u s t i l manželku propustiti (v. 4.). Na to Pán Ježíš vyložil původ manželství a uvedl slova Písma na potvrzenou, že manželka nemá se propouštěti (Mat. 19, 4—6; Mark. 10, 6—8). A fariseové namítli, proč tedy p ř i k á z a l Mojžíš manželku propustiti. Užili výrazu p ř i k á z a t i místo d o p u s t i t i, aby námitku svou vyjádřili s větším důrazem. Pán Ježíš však odpověděl, že Mojžíš (nepřikázal, nýbrž toliko) připustil propustiti manželku, a to pro tvrdost srdce jejich, aby totiž muž jsa s manželkou nespokojen a nemoha ji propustiti ji netrýznil. Dopuštění to byla však jen jakousi dispensí od zákona obecného, kterým Bůh hned od počátku ustanovil, aby manželství bylo nerozlučitelné, a dispens ta dána jen pro dobu před vykoupením. Jakmile však Kristus přišel, aby lidstvo vykoupil a zjednal pomoc nadpřirozenou člověku, by slabosti své mohl přemáhati, zrušil již zákonem svým onu dispens a obnovil původní nerozlučitelnost manželství.

Pán Ježíš žehná dítkám a doporučuje dobrovolnou chudobu, v. 13—31.

13 I podávali mu dítky, aby se jich dotkl; učeníci však domlou-
vali těm, kteří je k němu brali. 14 Ale Ježíš vida je, zamrzel se nad tím
a řekl jim: „Nechte dítek jíti ke mně a nebraňte jim, neboť takových
jest království Boží. 15 Vpravdě pravím vám: Kdo nepřijme království
Božího jako dítko, nevejde do něho.“ 16 A objav je vzkládal na ně
ruce a žehnal jim.

17 A když vyšel na cestu, přiběhl kdosi a pokleknuv před ním, tázal
se ho: „Mistře dobrý, co mám činiti, abych došel života věčného?“
18 Ježíš pak řekl jemu: „Proč mne nazýváš dobrým? Nikdo není
dobrý, leč jediný Bůh. 19 Přikázání znáš: Nezabiješ, nezcizoložíš, nepo-
kradeš, nepromluvíš křivého svědectví, nebudeš podváděti, cti otce
svého i matku svou.“ 20 A on mu odpověděl: „Mistře, to všecko za-
chovával jsem od svého mládí.“ 21 A tu Ježíš pohleděv laskavě na něj,
řekl jemu: „Jednoho se ti nedostává; jdi, prodej, co máš, a dej chudým,
a budeš míti poklad v nebi; a pojď, následuj mne.“ 22 Ale on zarmoutil
se pro to slovo a odešel smuten, neboť měl mnoho statkův. 23 I po-
hleděl Ježíš kolem a řekl učeníkům svým: „Jak těžko vejdou do krá-
lovství Božího ti, kteří mají statky!“ 24 Učeníci pak žasli nad slovy jeho.
Ale Ježíš promluviv opět, řekl jim: „Dítky, jak těžko jest vejíti do krá-
lovství Božího těm, kteří doufají ve statky! 25 Snáze jest velbloudu
projíti uchem jehelním, než boháči vejíti do království Božího.“ 26 I di-
vili se tím více řkouce k sobě vespolek: „I kdo může býti spasen?“
27 Ale Ježíš pohleděv na ně řekl: „U lidí jest to nemožno, ne však
u Boha; neboť u Boha jest všecko možno.“ 28 Tu jal se Petr praviti
jemu: „Hle, my jsme opustili všecko a následovali jsme tebe.“ 29 Ježíš
pak odpověděl: „Vpravdě pravím vám: Není nikoho, jenž opustil dům
neb bratry neb sestry neb otce neb matku neb dítky neb pole pro mne
a pro evangelium, 30 aby neobdržel stokrát tolik: nyní v tomto věku
domy a bratry i sestry a matky i dítky a pole, a to i přes pronásle-
dování, a v budoucím věku život věčný. 31 Mnozí pak první budou
posledními a poslední prvními.“

13—16. viz Mat. 19, 13—15.

14. takových jest království nebeské, t. j. nejen dítek nýbrž i těch dospělých, kteří se dítkám podobají zejména v té věci, o které mluví, totiž v pokoře.

17—31. viz Mat. 19, 16—30. Luk. 18, 18—30.

18. t. j. Proč ty, který mě máš za pouhého člověka, nazýváš mě dobrým, ježto přece (naprosto) dobrý jest jediný Bůh. Rozmluvu tuto s oním mužem sv. Marek podává kratčeji než sv. Matouš, ale i z jeho vylíčení jest patrno, že Pán Ježíš zachovávání přikázání Božích stanovil jako podmínku k dosažení života věčného, dobrovolnou chudobu pak že pouze radil jako prostředek k dosažení vyšší dokonalosti a větší odměny v království nebeském. Neboť na otázku, co má činiti, aby došel života věčného, jmenoval Pán Ježíš přikázání Boží; mluvě však o dobrovolné chudobě praví, že chudobou tou zjedná si poklad v nebi, t. j. větší odměnu v životě věčném. Neoznačuje tedy ani dle vylíčení Markova dobrovolné chudoby jako podmínku, pod kterou by bylo lze dojíti života věčného, nýbrž jako prostředek těm, kteří by chtěli zjednati si větší zásluhy a dosíci vyšší odměny v nebesích. Slovy „jednoho se ti nedostává“ přihlíží Pán Ježíš k otázce mládencově zaznamenané u sv. Matouše 19, 20: „Čeho se mi ještě nedostává?“ (Ostatní výklad viz u sv. Matouše na str. 131—133.)

Pán Ježíš předpovídá po třetí své umučení a doporučuje pokoru, v. 32—45.

32 Byli pak na cestě ubírajíce se do Jerusalema, a Ježíš před-
cházel je, takže žasli a jdouce za ním báli se. I pojal opět dvanácte
k sobě a počal jim říkati, co se mu přihodí: 33 „Aj, béřeme se do
Jerusalema, a Syn člověka bude vydán velekněžím a zákoníkům, a ti
odsoudí jej na smrt a vydají ho pohanům. 34 I budou se mu posmívati
a na něj plivati a ho bičovati, a zabijí ho; ale třetího dne vstane
z mrtvých.“
35 Tu přistoupili k němu synové Zebedeovi, Jakub a Jan, a pra-
vili jemu: „Mistře, přejeme si, abys nám učinil, zač tě poprosíme.“
36 On pak řekl jim: „Co chcete, abych vám učinil?“ 37 A oni řekli:
„Dej nám, abychom ve tvé slávě seděli jeden po pravici a druhý po
levici tvé.“ 38 Ale Ježíš řekl jim: „Nevíte, zač prosíte. Můžete píti
kalich, který já piji, aneb pokřtěni býti křtem, kterým já jsem křtěn?“
39 A oni řekli jemu: „Můžeme.“ Ježíš pak řekl jim: „Kalich, který já
piji, budete píti, a křtem, kterým já jsem křtěn, budete pokřtěni,
40 avšak seděti po pravici neb po levici mé není mou věcí dáti vám,
nýbrž těm, jimž je připraveno.“ 41 A uslyševše to deset (ostatních) po-
čali se mrzeti na Jakuba a Jana. 42 Ale Ježíš povolav je k sobě, pravil
jim: „Víte, že ti, kteří se uznávají za vládce národů, panují nad nimi,
a že velmoži jejich provádějí svou moc nad nimi. 43 Ale tak to není
mezi vámi, nýbrž kdo chce býti mezi vámi větší, bude služebníkem
vaším, 44 a kdo chce býti mezi vámi první, bude sluhou všech.
45 Neboť ani Syn člověka nepřišel, aby se mu sloužilo, nýbrž aby
sloužil a dal život svůj na vykoupení za mnohé.“

Pán Ježíš uzdravuje slepce u Jericha, *a*) v. 46—52.

46 I přišli do Jericha. A když vycházel z Jericha se svými učeníky
a zástupem velikým, syn Timeův, Bartimeus, slepý, seděl podle cesty
žebraje. 47 A uslyšev, že to jest Ježíš Nazaretský, počal volati a říkati:
„Synu Davidův, Ježíši, smiluj se nade mnou.“ 48 I domlouvali mu
mnozí, aby mlčel, ale on mnohem hlasitěji volal: „Synu Davidův,

---

32—34. Srovn. Mat. 20, 17—19; Luk. 18, 31—34. — předcházel je t. j. počal najednou vykračovati nad obyčej rychle, jakoby již chtěl býti na místě utrpení, takže apoštolé žasli nad jeho odhodlaností, s kterou chvátal do Jerusalema, kde již několikráte chtěli ho usmrtiti. Chtěl tak ukázati co nejzřetelněji, že podstoupí smrt nikoli překvapen, ani z donucení neb proti vůli své, nýbrž připraven dobrovolně a ochotně. Po chvíli se zastavil a předpověděl apoštolům již po třetí svou smrt a zmrtvýchvstání.

35—45. viz Mat. 20, 20—28.

35. Jak souditi lze z Mat. 20, 20 prosbu tu přednesli nikoli sami, nýbrž ústy své matky, s níž předstoupili před Pána Ježíše. (Ostatní výklad viz u sv. Matouše str. 135.)

b) Od 10, 46—13, 37. evangelista vyličuje z poslední pozemské činnosti Ježíše Krista.

a) kterak při uzdravení slepce u Jericha a zvláště při slavném vjezdě svém do Jerusalema slavnostně vystoupil a pozdraven byl jako Vykupitel, kterak na fíku neplodném naznačil a na prodavačích ve chrámě i členech velerady dotazujících se po moci jeho ukázal dílem neplodnost lidu israelského co do dobrých skutků, dílem jeho převrácenost a nevěru jakožto předzvěst toho, že ani v budoucnosti neuvěří v něho, a kterak proto podobenstvím o vinařích předpověděl trest, který jej stihne (10, 46—12, 12).

46—52. Srovn. Mat. 20, 29—34; Luk. 35—43. Uzdravení toto vyličují všichni synoptikové (první tři evangelisté), poněkud však se rozcházejí. Sv. Matouš totiž

smiluj se nade mnou.“ [49] I zastavil se Ježíš a řekl: „Zavolejte ho.“ I zavolali slepce, řkouce jemu: „Buď dobré mysli; vstaň, volá tě.“ [50] A on odhodiv plášť, vyskočil a přišel k němu. [51] I promluvil k němu Ježíš a řekl: „Co chceš, abych ti učinil?“ A slepec řekl jemu: „Mistře, ať vidím.“ [52] Ježíš pak řekl jemu: „Jdi, víra tvá tě uzdravila.“ A hned prohlédl a šel za ním tou cestou.

KAPITOLA 11.

Slavný vjezd Kristův do Jerusalema, v. 1—11.

[1] A když se přibližovali k Jerusalemu, a to k Betfage a Betanii při hoře Olivetské, poslal dva ze svých učeníkův a pravil jim: [2] „Jděte do vesnice, která jest proti vám, a hned, jak budete do ní vcházeti, naleznete oslátko přivázané, na němž dosud žádný člověk neseděl; odvažte je a přiveďte. [3] A řekne-li vám kdo: ‚Co to děláte?‘, rcete: ‚Pán ho potřebuje‘; a hned ho propustí sem.“ [4] I odešli a nalezli oslátko přivázané u dveří na cestě; i odvázali je. [5] A někteří z těch, kteří tam stáli, pravili jim: „Co to děláte, odvazujíce oslátko?“ [6] Oni pak řekli jim, jak jim přikázal Ježíš. A nechali jich. [7] I přivedli oslátko k Ježíšovi a vložili na ně roucha svá. A vsedl na ně. [8] Mnozí pak prostřeli roucha svá na cestu, a jiní sekali ratolesti se stromův a prostírali je na cestu. [9] A ti, kteří šli v předu, i ti, kteří v zadu byli, volali řkouce: „Hosanna! [10] Požehnaný, jenž se béře ve jménu Páně! Požehnáno buď přicházející království otce našeho Davida! Hosanna na výsostech!“ [11] I vešel do Jerusalema do chrámu a pohleděv kolem na všecko, poněvadž bylo již pozdě na den, vyšel se dvanácti do Betanie.

Pán Ježíš vyslovuje kletbu nad fíkem, vyhání z chrámu prodavače a doporučuje pevnou víru, v. 12—26.

[12] A když druhého dne vyšli z Betanie, zlačněl. [13] A spatřiv z daleka fík mající listí, šel, zdali snad nenalezne něco na něm; ale přišed k němu nenalezl nic kromě listí, neboť nebyl čas fíků. [14] I promluviv

vypravuje o dvou slepcích, jež Pán Ježíš uzdravil, když vycházel z Jericha, sv. Marek však a sv. Lukáš mluví pouze o jednom, ale tak, že Marek klade uzdravení jeho podobně, jako svatý Matouš, do doby, kdy Pán Ježíš z města vycházel, sv. Lukáš pak vyličuje uzdravení jeho dříve než vypisuje vchod jeho do města a pobyt u Zachea. Pro tu příčinu domnívají se někteří, že Pán Ježíš uzdravil u Jericha tři slepce, jednoho, když do města vcházel, dva pak, když z něho vycházel. A domnění jejich jest dosti pravdě podobno. Avšak uvážíme-li, že všecky dotyčné zprávy evangelní, až na udané odchylky, srovnávají se ve všem úplně, máme za pravděpodobnější, že všecky ony zprávy týkají se pouze jedné události, a že tedy pouze dva slepci byli uzdraveni u Jericha, a to tímto postupem: Jeden slepec, nejspíše ten, který dle Marka slul Bartimeus, prosil Pána Ježíše za uzdravení již před Jerichem, ještě dříve než vešel do města. Poněvadž však Pán Ježíš chtěje mu dáti příležitost, aby vytříbil a osvědčil víru svou, neuzdravil ho hned, šel za ním až ke druhé bráně města, kterou on pobyv u Zachea zase vycházel. Tam přidružil se k němu slepec jiný, a oba uslyševše, že Ježíš již jde, úpěnlivě volali za uzdravení a skutečně oba uzdraveni byli. Sv. Marek a sv. Lukáš zmiňují se pouze o jednom, nepochybně proto, že stav jeho byl zvláště politování hodný; Lukáš však líčí o něm dříve, než mluví o Zacheovi, poněvadž slepec ten žádal Krista za uzdravení již před vkročením jeho do města, a on (Lukáš) hodlaje vypravovati také o Zacheovi, o němž ostatní evangelisté pomlčeli, nechtěl vypravování to začíti, dokud by nedokončil začaté již zprávy o slepci.

11. 1—11. viz Mat. 21, 1—11, Luk 19, 28—44; Jan 12, 12—19.
12—14. viz Mat. 21, 18—19.

řekl jemu: „Ať z tebe na věky nikdo nejí ovoce.“ A slyšeli to učeníci jeho.
15 I přišli do Jerusalema. A vešed do chrámu počal vyháněti ty,
kteří prodávali a kupovali ve chrámě, a převrátil stoly penězoměnců
i stolice těch, kteří prodávali holubice, 16 a nedopustil, aby kdo nosil
nádobu chrámem. 17 A učil je řka jim: „Není-liž psáno: ‚D ů m m ů j
d o m e m m o d l i t b y s l o u t i b u d e v š e m n á r o d ů m,‘ vy však
jste jej učinili peleší lotrovskou.“ 18 Uslyševše to velekněží a zákoníci,
hledali, kterak by ho zahubili, neboť báli se ho, poněvadž veškeren lid
žasnul nad učením jeho. 19 A když byl večer, vyšel z města.
20 Ráno pak jdouce kolem, uzřeli ten fík uschlý od kořene. 21 I rozpomenul se Petr a řekl jemu: „Mistře, hle, fík, kterému jsi zlořečil,
usechl.“ 22 A Ježíš mu odpověděl: „Mějte víru v Boha. 23 Vpravdě
pravím vám: Kdo řekne této hoře: ‚Zdvihni se a vrz se do moře‘,
a nebude pochybovati ve svém srdci, nýbrž věřiti, že se mu stane, co
praví, stane se mu. 24 Proto pravím vám: Začkoli budete prositi v modlitbě, věřte, že to obdržíte a stane se vám to. 25 A když stojíte a se
modlíte, odpouštějte, máte-li co proti komu, aby též Otec váš, jenž jest
v nebesích, odpustil vám hříchy vaše. 26 Neodpustíte-li vy, neodpustí
ani Otec váš v nebesích hříchů vašich.“

Členové velerady táží se po Kristově pravomoci, v. 27.—33.

27 I přišli zase do Jerusalema. A když chodil ve chrámě, přišli
k němuž velekněží a zákoníci i starší 28 a pravili mu: „Jakou mocí
činíš tyto věci? A kdo dal ti tu moc, abys to činil?“ 29 Ale Ježíš řekl
jim: „Otážu se vás i já na jednu věc; odpovězte mi a povím vám,
jakou mocí ty věci činím. 30 Křest Janův, byl s nebe či od lidí?
Odpovězte mi.“ 31 Ale oni rozmýšleli mezi sebou řkouce: „Díme-li:
‚S nebe,‘ řekne: ‚Proč jste mu tedy neuvěřili?‘ 32 Řekneme-li však:
‚Od lidí,‘ bojíme se lidí, neboť všichni měli Jana za pravého proroka.“
33 I odpověděli a řekli Ježíšovi: „Nevíme.“ A Ježíš řekl jim: „Ani já
vám nepovím, jakou mocí to činím.“

15—19. viz Mat. 21, 12—17; Luk. 19, 45—46. Prodej ten děl se v oné části místností chrámových, která slula předsíň pohanů. Velerada sama dala k němu svolení. Neboť židé přicházejíce na svátky, obětovali ve chrámě voly neb ovce, neb holubičky, dle toho, zdali byli bohatí neb chudí. Někteří platili také daň chrámovou neb jiné dávky, jež bylo činiti pouze mincí určitou. I bylo proto příjemno těm, kteří přicházeli z daleka, že mohli až v předsíni chrámové koupiti si obětní zvíře neb vyměniti potřebné peníze. Ale při tom činil se veliký hluk a hukot jak od zvířat, tak od prodavačův a kupujících. Mimo to někteří majíce přenášeti nádobu nějakou neb břemena z jižní části města do části severní, procházeli chrámem jako nějakou místností průchodní, aby si ukrátili cestu. A to vše rušilo nemálo z pobožností nejen pohany, kteří uvěřivše v jednoho Boha a zřeknuvše se modloslužby své konali tam, v předsíni, svou pobožnost, dále jíti nesmějíce, nýbrž i židy, kteří v sousední předsíni israelitů se modlili. Proto Pán Ježíš rozhorliv se svatým zápalem nad takovým znesvěcováním místnosti chrámové a rušením pobožnosti, vystoupil tak rozhodně proti znesvěcovatelům.

18. Fariseové báli se ho: vidouce totiž, jak lid jest dojat jeho učením; báli se, aby lid všecek v něho neuvěřil, a oni nepřišli tak o veškeren vliv svůj na něj.

20—24. viz Mat. 21, 20—22. Pravě ve v. 22. „mějte víru v Boha“, míní víru divotvornou, či pevné přesvědčení, že Bůh dá jim překonati i největší překážky a jim pomůže i zázračně, bude-li to ke cti a chvále jeho neb ke spáse lidí. (Srovn. Mat. 17, 29. pozn.)

27—33. viz. Mat. 21, 23—27.

KAPITOLA 12.

Podobenství o vinařích, v. 12, 1—12.

[1] I počal jim mluviti v podobenstvích: „Člověk jeden zřídil vinici
a ohradiv ji plotem, vykopal v ní lis, postavil věž a pronajal ji vinařům
a odcestoval. [2] A časem svým poslal k vinařům služebníka, aby přijal
od vinařů z užitku vinice. [3] Ale oni javše ho zmrskali jej a odeslali
s prázdnou. [4] I poslal k nim zase jiného služebníka; a toho zranili na
hlavě a potupili. [5] A opět poslal jiného, a toho zabili; a mnoho jiných,
a z těch jedny zmrskali, jiné usmrtili. [6] Maje tedy ještě jediného syna
milovaného, i toho poslal k nim naposled řka: ‚Zastydí se před synem
mým.‘ [7] Ale vinaři řekli k sobě vespolek: ‚To jest dědic; pojďme, za-
bijme ho, a dědictví bude naše.‘ [8] I uchopili ho, zabili jej a vyvrhli
ven z vinice. [9] Co tedy učiní pán vinice? Přijde a zahubí vinaře a dá
vinici jiným. [10] A nečetli jste Písma tohoto: ‚Kámen, který
zavrhli stavitelé, ten stal se kamenem úhelním.
[11] Od Pána stalo se to, a jest to podivné v očích
našich?‘“ [12] I hledali ho uchopiti, ale báli se zástupu, neboť poznali,
že to podobenství pověděl o nich. A nechavše ho odešli.

Pán Ježíš odpovídá k úskočným otázkám svých nepřátel, *β)* v. 13.—34.

[13] I poslali k němu některé z fariseův a herodiánův, aby jej po-
lapili v řeči. [14] A ti přišedše pravili jemu: „Mistře, víme, že pravdo-
mluvný jsi a nedbáš na nikoho, neboť nepatříš na osobu lidskou, nýbrž
vpravdě cestě Boží učíš: Jest dovoleno dávati daň císaři či nikoli?
Máme dávati či nedávati?“ [15] Ale on znaje pokrytství jejich, řekl jim:
„Proč mě pokoušíte? Podejte mi denár, ať uvidím.“ [16] A oni podali
mu jej. I řekl jim: „Čí jest tento obraz i nápis?“ A oni pravili mu:
„Císařův.“ [17] Ježíš pak řekl jim: „Dávejte tedy, co jest císařovo, císaři,
a co jest Božího, Bohu.“ I divili se mu.
[18] A přišli k němu saduceové, kteří tvrdí, že není zmrtvýchvstání,
a tázali se ho: [19] „Mistře, Mojžíš nám předepsal, zemře-li něčí bratr
a zanechá-li po sobě manželku, a nepozůstaví-li žádných synů, ať
bratr jeho vezme si manželku jeho a vzbudí potomstvo svému bratru.
[20] Bylo pak sedm bratrů; a první pojal manželku a zemřel nepozů-
staviv potomstva. [21] I pojal ji druhý a zemřel; a ani on nepozůstavil
potomstva; a třetí taktéž. [22] A tak pojalo ji všech sedm, a nepozůsta-
vili potomstva. Poslední ze všech zemřela i manželka. [23] Čí z nich
tedy bude žena ta při vzkříšení, když vstanou z mrtvých? Neboť sedm

---

12, 1—12. viz Mat. 21, 33—46. Luk. 20, 9—19.

β) Od 12, 13—13, 37. evangelista podává úskočné otázky, kterými fariseové a saduceové hleděli polapiti Pána Ježíše v řeči, i snadný způsob, kterým Pán Ježíš úklady jejich zmařil, jakož i výstrahu, kterou své vyznavače varoval před zákoníky, a ukázav, kterak Pán Ježíš ocenil oběť chudé vdovy, podává Kristovu předpověď o zkáze Jerusalema a zkáze světa (co do nynější jeho podoby), jakož i to, kterak Pán Ježíš poučiv o posledním soudě, nabádal ku bdělosti.

13—17. viz Mat. 22, 15—22.

15. Dle sv. Matouše chtěl Pán Ježíš, aby mu ukázali peníz daně, načež mu oni podali denár, jakožto peníz, kterým se platí u nich daň. Sv. Marek podává věc stručněji, pravě, že Pán Ježíš chtěl, aby mu podali denár. Předpokládá, že čtenářům jeho (římským to křesťanům) jest samozřejmo, že daň může se platiti pouze oním penízem.

18—27. viz Mat. 22, 23—33. Luk. 20, 27—39.

jich mělo ji za manželku.“ [24] A Ježíš pravil jim: „Zda nemýlíte se
proto, že neznáte Písem ani moci Boží? [25] Neboť když vstanou
z mrtvých, nebudou se ani ženiti, ani vdávati, nýbrž budou jako an-
dělé v nebesích. [26] O mrtvých pak, že vstanou, zda nečetli jste v knize
Mojžíšově při keři, jak mu Bůh pravil: ‚Já jsem Bůh Abrahamův a Bůh
Isákův a Bůh Jakubův?‘ [27] Není Bůh (Bohem) mrtvých, nýbrž živých.
Vy se tedy mnoho mýlíte.“
[28] I přistoupil jeden ze zákoníků, který je byl slyšel tázati se,
a vida, že jim dobře odpověděl, otázal se ho: „Které přikázání jest
první ze všech?“ [29] Ježíš pak odpověděl mu: „První ze všech přiká-
zání jest: Slyš Israeli, Hospodin, Bůh tvůj, Bůh jediný jest; [30] a mi-
lovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a z celé duše
své a ze vší mysli své a ze vší síly své. To jest první přikázání.
[31] Druhé jest podobné jemu: Milovati budeš bližního svého jako
sebe samého. Jiného přikázání většího nad toto není.“ [32] I řekl mu zá-
koník: „Dobře, mistře; podle pravdy jsi pověděl, že jeden jest Bůh,
a že není jiného kromě něho; [33] a že milovati ho z celého srdce a z ce-
lého rozumu a z celé duše a ze vší síly, a milovati bližního jako sebe
samého jest větší věc než všecky zápaly a oběti.“ [34] Ježíš pak vida, že

---

26. při keři t. j. na tom místě, kde vypravuje, kterak se mu Bůh zjevil ve způsobě hořícího keře (2. Mojž. 3, 6.)

28—34. srovn. Mat. 22, 34—40. Dle Mat. 22, 35. zákoník ten učinil onu otázku, aby Krista pokoušel. Dle Mark. 12, 34. však Pán Ježíš pochválil jej, což by jistě nebyl učinil, kdyby zákoník ten onen úmysl byl měl a při něm zůstal. Buď tedy vztahuje se ona poznámka Matoušova k povaze učiněné otázky a k fariseům, kteří (soudíc z Mat. 22, 34.) zákoníka toho poslali k Pánu Ježíši s tím úmyslem, aby onou otázkou ho pokoušel, aneb zákoník ten z počátku sice měl úmysl Krista pokoušet, potom však byv od Krista poučen, úmysl svůj změnil.

Zákoník tázal se, které (doslovně: jaké) přikázání jest první, t. j. které jest největší ze všech. Tentýž smysl připouští jeho otázka také v tom znění, ve kterém ji podává sv. Matouš (22, 36), pravě, že se tázal, které jest veliké přikázání v zákoně; neboť i v tom znění lze rozuměti jí ve smyslu: které přikázání jest veliké před ostatními či které přikázání jest největší. Připouští však podle znění Matoušova (které jest veliké přikázání v zákoně) také smysl: jaké povahy musí býti to ono přikázání, aby se mohlo pokládati za veliké. Možná tedy, že zákoník onen tázal se po dvou věcech, i po tom, které přikázání jest největší v zákoně, jak zřejmo jest ze sv. Marka, i po tom, jaké povahy musí býti přikázání, aby se mohlo vůbec pokládati za veliké, jak souditi lze ze sv Matouše. Otázka zakládala se na tom, že židovští zákoníci rozdělovali všecka přikázání v zákoně obsažená (počtem 613, z nichž jest 248 příkazův a 365 zákazů) na veliká a malá, ale rozcházeli se v tom, které přikázání jest největší a která přikázání vůbec mají čítati k velikým a která k malým, či k takovým, jež prý možno přestoupiti bez viny. Učinivše tedy fariseové otázku tu Pánu Ježíši ústy vyslaného zákoníka v úmyslu pokoušeti ho, chtěli ho buď přivésti do úzkých, aby nemohl odpověděti vůbec a přišel u lidu o věhlas, aneb spíše popuditi proti němu tu školu židovskou, která by se snad nesrovnávala s jeho odpovědí; neboť myslili: ať odpoví jakkoli, vždy u některé strany narazí. — Pán Ježíš jmenoval dvě přikázání jakožto nad jiná větší, příkaz lásky k Bohu a příkaz lásky k bližnímu. Příkaz lásky k Bohu nazval však prvním či největším, neboť všecko, co Bůh nám přikazuje, obsaženo jest v příkaze lásky k Bohu, a to buď jako podmínka nebo příprava k milování Boha, neb jako osvědčování a následek lásky k Bohu; a všecky skutky dobré jsou před Bohem bez zásluhy, jsou-li konány bez lásky k Bohu. S příkazem lásky k Bohu spojil příkaz lásky k bližnímu jakožto druhé přikázání nad jiné veliké, poněvadž láska k bližnímu souvisí úzce s láskou k Bohu, neboť jednak láska k Bohu osvědčuje se láskou k bližnímu, jednak láska k bližnímu plyne nutně z lásky k Bohu.

34. Slovy těmi jednak ho Pán Ježíš chválí, jednak mlčky vyzývá, aby uvěřil v něho jako Vykupitele.

odpověděl moudře, řekl jemu: „Nejsi daleko od království Božího.“ A již
nikdo se neosmělil otázati se ho.

Pán Ježíš vyvrací nepravé mínění o Vykupiteli, varuje před zákoníky a oceňuje obět vdovinu, v 35.—44.

35 I promluvil Ježíš a pravil uče ve chrámě: „Kterak říkají záko-
níci, že Kristus jest synem Davidovým? 36 Vždyť David sám praví
v Duchu svatém: Řekl Pán Pánu mému: ‚Seď na pravici mé,
dokavad nepoložím nepřátel tvých za podnoží nohou
tvých.‘ 37 David tedy sám nazývá jej Pánem; i kterak jest synem
jeho?“ A četný zástup poslouchal ho rád.
38 I pravil jim při svém učení: „Varujte se zákoníků, kteří se zá-
libou chodí v dlouhých řízách a libují si, když je pozdravují na trhu,
39 a rádi sedí v prvních stolicích v synagogách a na prvních místech
při hostinách; 40 kteří stravují domy vdov pod záminkou dlouhého
modlení; těm dostane se soudu těžšího.“
41 A posadiv se Ježíš proti pokladnici, díval se, kterak lid metá
peníze do pokladnice; a mnozí boháči metali mnoho. 42 Přišla pak
jedna vdova chudá a uvrhla tam dvě lepty, to jest (asi) jeden haléř.
43 I povolal k sobě učeníky své a řekl jim: „Vpravdě pravím vám:
Tato chudá vdova dala více než všichni, kteří metali do pokladnice;
44 neboť všichni metali z toho, co jim přebývalo; tato však dala ze
svého nedostatku všecko, co měla, všecko živobytí své.“

KAPITOLA 13.

Pán Ježíš předpovídá zkázu Jerusalema a konec světa, v. 1—31.

1 A když vycházel z chrámu, pravil k němu jeden z učeníků jeho:
„Mistře, pohleď, jaké to kamení a jaké stavby!“ 2 A Ježíš řekl jemu:
„Vidíš všecky tyto stavby veliké? Nezůstane tu kámen na kameni,
který by nebyl rozbořen.“ 3 A když se posadil na hoře Olivetské proti
chrámu, Petr a Jakub a Jan a Ondřej otázali se ho v soukromí: 4 „Po-
věz nám, kdy budou tyto věci? A které bude znamení, když všecko
to bude se míti vyplňovati?“
5 A tu Ježíš jal se k nim mluviti: „Hleďte, ať vás nikdo nesvede;
6 neboť mnozí přijdou ve jménu mém a řeknou: ‚Já jsem‘; a svedou
mnohé. 7 Když pak uslyšíte boje a pověsti o bojích, ať se nepolekáte,
neboť musí to nastati; ale ještě není konec. 8 Neboť povstane národ
proti národu a království proti království, a bude zemětřesení po mí-

---

35—37. viz Mat. 22, 41—46

38—40. viz Mat. 23, 1—39 (str. 144—146), kde podána jest tato řeč Kristova úplněji. Sv. Marek zaznamenal z ní jen malý zlomek, a to onen, ve kterém se kárá ctižádost a lakota zákoníkův, a jemuž odpovídá Mat. 23, 6. 7. 14.

42. (as) jeden haléř; doslovně: čtvrťák (kvadrans). Lepta (řecky λέπτον, tolik co tenký penízek) byl totiž řecký peníz, jenž platil o málo více než půl haléře (totiž $^5/_8$ h); dvě lepty t. j. jeden a čtvrt haléře platily tolik, co jeden římský peníz zvaný kvadrans (slul kvadrans či čtvrťák, poněvadž byl čtvrtým dílem peníze jiného, zvaného as).

44. ze svého nedostatku, t. j. z toho, co sice měla, ale co sotva stačilo jí na výživu; a dala z lásky k Bohu všecko, co měla, jiní pouze část toho, co jim přebývalo. Ukazuje Pán Ježíš, kterak člověk i chudý může darem i nepatrným zjednat si u Boha velikou zásluhu, ježto Bůh nehledí tak na velikost daru, jako na dobrotu úmyslu, s kterým člověk dar ten podává.

1—31. Viz Mat. 24, 1—35. (str. 147—150.), Luk. 21, 5—33.

stech i hlad. Počátek to bolestí. [9] Mějte se však sami na pozoru, neboť
vydají vás soudům a v synagogách budou vás bíti, i před vladaře
a krále budete postaveni pro mne na svědectví jim. [10] Ale dříve musí
evangelium býti hlásáno mezi všemi národy. [11] A když vás povedou,
aby vás vydali, nestarejte se napřed, co byste mluvili, nýbrž to mluvte,
co v tu hodinu bude vám dáno; neboť ne vy to jste, kteří mluvíte,
nýbrž Duch svatý. [12] Vydá pak bratr bratra na smrt a otec dítko své,
a povstanou dítky proti rodičům a budou je zabíjeti, [13] a budete v nenávisti
u všech pro jméno mé. Kdo však vytrvá do konce, ten spasen
bude."

[14] „Když pak uzříte ohavnost, zpuštění, ana stojí, kde nemá, —
kdo to čte, rozuměj ž, — tehda kdo jsou v Judsku, utecte na hory,
[15] a kdo na střeše, nesestupuj do domu aniž vcházej, aby vzal něco
z domu svého, [16] a kdo (bude) na poli, nevracej se nazad, aby vzal
roucho své. [17] Běda pak těhotným a kojícím v oněch dnech. [18] Modlete
se, aby to nebylo v zimě. [19] Neboť budou to dnové takového soužení,
jakého nebylo od počátku tvorstva, které Bůh stvořil, až dosavad, aniž
kdy bude. [20] A kdyby Pán nebyl ukrátil dnů těch, nebyl by zachován
nižádný člověk; ale pro vyvolené, které vyvolil, ukrátil těch dnů.
[21] A tehdy řekne-li vám kdo: ‚Hle, tuto jest Kristus, hle, tamto', nevěřte.
[22] Neboť povstanou nepraví Kristové a nepraví proroci a budou činiti
zázraky a divy, aby svedli, kdyby možno bylo, i vyvolené. [23] Mějte se
tedy na pozoru; hle, předpověděl jsem vám to všecko."

[24] „Ale v těch dnech po onom soužení slunce se zatmí a měsíc
nedá světla svého, [25] a hvězdy budou padati s nebe a moci nebeské
budou se pohybovati. [26] A tehdy uzří Syna člověka přicházeti v oblacích
s mocí a slávou velikou. [27] A tehdy pošle anděly své a shromáždí vyvolené
své ode čtyř větrů, od končin země až do končin nebe."

[28] „Od stromu fíkového pak naučte se podobenství. Když ratolest
jeho již omladne a listí vyrazí, víte, že blízko jest léto; [29] tak i vy,
když uvidíte, že tyto věci se dějí, vězte, že blízko jest přede dveřmi.
[30] Vpravdě pravím vám: Nepomine pokolení toto, až všecky tyto věci
se stanou. [31] Nebe a země pominou, ale slova má nepominou."

Pán Ježíš vyzývá ke bdělosti a k modlitbě, v. 32—37.

[32] „O tom dni však neb hodině neví nikdo, ani andělé v nebi ani
Syn, leč (jediné) Otec. [33] Mějte se na pozoru, bděte, a modlete se;
neboť nevíte, kdy ten čas přijde. [34] Jako člověk, který odcestoval opustiv
dům svůj a dav služebníkům svým plnou moc, každému dílo

---

10. Slovo „dříve" řečeno jest vzhledem k slovům „ale ještě není konec" (v. 7.). Dříve totiž, než nastane konec světa, musí podle úradku Božího hlásáno býti evangelium mezi všemi národy. Byť tedy byla pronásledování a nepřátelství proti církvi jakkoli veliká, neuškodí evangeliu a církvi Kristově

9—13. viz Mat. 10, 17—22., Luk. 12, 11—12.; 21, 12—19.

14—20. viz Mat. 24, 15—22., Luk 21, 20—24.

20. Kdyby Pán nebyl ukrátil dnů těch, t. j. kdyby byl Bůh v odvěkém úradku svém nebyl ustanovil, aby počet strastných dnů těch nebyl veliký, nebyl by zachován žádný člověk na živu neb při pravé víře.

21—27. viz Mat. 24, 23—31., Luk. 21, 24—28.

28—31. viz. Mat. 24, 32—35., Luk. 21, 29—33.

32—37. Mat. 24, 36, (str. 150).

33. Větě této schází závětí; znělo by as takto: Tak i já chystaje se k tomu, abych odešel k Otci, dávám vám moc v církvi, ustanovuji vás v ní jako vrátnými a přikazuji, abyste bděli.

jeho, a vrátnému přikázal, aby bděl. [35] Bděte tedy, neboť nevíte, kdy
Pán domu přijde, zdali večer neb o půlnoci, neb o kuropění, neb ráno,
[36] aby přijda nenadále, nenalezl vás spících. [37] Co však pravím vám,
všechněm pravím: Bděte!“

KAPITOLA 14.*)

Velerada radí se o Kristově záhubě, Maria maže vonnou mastí Pána Ježíše, Jidáš nabízí se, že Krista zradí, v. 1. 1—12.

[1] Po dvou dnech byly velikonoce a přesnice. I hledali velekněží
a zákoníci, kterak by ho lstivě jali a zabili; [2] neboť pravili: „Ne o slav-
nosti, aby snad nenastala bouře lidu.“
[3] A když byl v Betanii v domě Šimona malomocného a byl za
stolem, přišla jedna žena s nádobou alabastrovou masti drahé z pra-
vého nardu a rozlomivši nádobu vylila ji na hlavu jeho. [4] Někteří však
mrzeli se na to mezi sebou a pravili: „K čemu stala se tato ztráta
masti? [5] Vždyť ta mast mohla se prodati za více než tři sta denárů
a dáti se chudým.“ I osopovali se na ni. [6] Ale Ježíš řekl: „Nechte ji.
Proč činíte jí obtíže? Dobrý skutek učinila nade mnou; [7] vždyť chudé
máte vždycky s sebou a když chcete, můžeme jim dobře činiti, mne
však vždycky nemáte. [8] Ona učinila, co mohla: pomazalať napřed tělo
mé ku pohřbu. [9] Vpravdě pravím vám: Kdekoli bude hlásáno evan-
gelium toto po celém světě, tam bude se vypravovati na památku její
také to, co učinila ona.“
[10] A Jidáš Iškariotský, jeden ze dvanácti, odešel k velekněžím, aby
jim ho zradil. [11] Oni pak uslyševše to, zaradovali se a slíbili mu dáti
peníze. I hledal, kterak by ho zradil příhodně.

Poslední večeře, v. 12—25.

[12] A prvního dne přesnic, když zabíjeli velikonočního beránka,
řekli mu učeníci jeho: „Kde chceš, abychom odejdouce připravili tobě,
bys jedl beránka?“ [13] I poslal dva ze svých učeníkův a řekl jim: „Jděte
do města, a potká vás jeden člověk džbán vody nesa; jděte za ním,
[14] a kam vejde, tam rcete pánu domu: ‚Mistr praví: Kde jest po-
kojík můj, kde bych jedl beránka s učeníky svými?‘ [15] A on vám

*) Ve třetí části (14, 1—16, 20) evangelista vyličuje poslední večeři, umučení, zmrtvýchvstání a nanebevstoupení Páně, a to tak, aby bylo zjevno, nejen že Kristus trpěl dobrovolně, nýbrž i že božství jeho bylo osvědčeno také v největším jeho ponížení.

1—2. viz Mat. 26, 3—5, Luk. 22, 1. O přesnicích viz Mat. 26, 17 pozn.

3—9. viz Mat. 26, 6—13, Jan 12, 1—8.

3. Dle Jan. 12, 1—3. byla to Maria, sestra Lazarova. — Nard jest druh kozlíku indického, roste však i v Syrii a Arabii; má listy srdčité při oddenku a kopinaté na stvolu, květy červené pětilisté, jež na konci stvolu v malých chumáčích proti sobě stojí. Z oddenku a listů přízemních vyrábí se olej neb mast nardová velmi libě vonná, jež čítala se k nejdražším a uchovávala a prodávala se v nádobách alabastrových o štíhlých, úzkých hrdlech; později také ve skleněných, neb zlatých a stříbrných, jimž však také říkali nádoby alabastrové. — Žena rozlomila nádobu tu, t. j. zlomila hrdlo nádoby, aby mast mohla lépe vytékati.

4—5. Řekl to nejprve Jidáš a po něm někteří jiní apoštolé (viz Mat. 26, 8—9. pozn. na str. 130).

10—11. viz Mat. 26, 14—16. Luk. 22, 3—6.

12—16. Příprava k poslední večeři. Viz Mat. 26, 17—19. Luk. 22, 7—13.

ukáže večeřadlo veliké, prostřené, připravené a tam připravte.“ 16 I ode-
šli učeníci jeho a přišli do města a shledali (vše tak), jak jim pověděl,
a připravili beránka.
17 Když pak byl večer, přišel se dvanácti. 18 A když byli za sto-
lem a jedli, Ježíš řekl: „Vpravdě pravím vám: Jeden z vás mne zradí,
ten, který jí se mnou“. 19 I počali se rmoutiti a říkati jemu jeden po
druhém: „Zdali já?“ 20 On však řekl jim: „Jeden ze dvanácti, který
se mnou omáčí ruku v míse. 21 Syn člověka sice jde, jak psáno jest o něm,
ale běda tomu člověku, skrze něhož Syn člověka bude zrazen; lépe by
mu bylo, kdyby se byl nenarodil člověk ten.“
22 A když jedli, Ježíš vzal chléb a požehnav rozlámal jej a dal
jim a řekl: „Vezměte; toto jest tělo mé.“ 23 A vzav kalich, poděkoval
a dal jim — a pili z něho všichni — 24 a řekl jim: „Toto jest krev má
Nového zákona, která se vylévá za mnohé. 25 Vpravdě pravím vám:
Již nebudu píti z tohoto plodu vinného kmene až do onoho dne, kdy
jej budu píti nový v království Božím.“ 26 A chválu vzdavše vyšli na
horu Olivetskou.

Pán Ježíš předpovídá útěk apoštolův a pád Petrův, v. 27—31.

27 I řekl jim Ježíš: „Všichni pohoršíte se nade mnou této noci;
neboť psáno jest: ‚Bíti budu pastýře a rozprchnou se ovce.‘
28 Ale když vstanu z mrtvých, předejdu vás do Galilee.“ 29 Petr však
pravil jemu: „Byť se všichni pohoršili, já přece nikoliv“. 30 I řekl mu

---

17—21. Ohlášení zrádce. Viz Mat. 26, 20—25. Luk. 22, 21—23. Jan. 13, 21—30.

22—24. Ustanovení nejsv. svátosti. Viz o tom Mat. 26, 26—28, Srovn. též Luk. 22, 19—20; 1. Kor. 11, 23—25. Jak ukázáno již při Mat. 26, 26—28. pozn. důvody dvěma, to, co Pán Ježíš při poslední večeři činil proměňuje chléb a víno v tělo a krev svou, byla oběť. Že tomu vskutku tak, patrno také z toho, že proměnil podstatu dvojí, podstatu chleba a vína. Byl totiž a jest Pán Ježíš i pod způsobou chleba i pod způsobou vína přítomen celý — s tělem i duší, s božstvím i člověčenstvím svým, a proto nabývá stejně milostí ten, kdo přijímá hodně pod jednou způsobou, jako ten, kdo přijímá stejně hodně pod obojí. Kristus sám to prohlásil, když zaslibuje nejsv. svátost oltářní, připovídal život věčný právě tak k tomu, kdo přijímá pod jednou způsobou (Jan 6, 59), jako tomu, kdo přijímá pod obojí. (Jan 6, 55). Kdyby tedy oním úkonem nebyl chtěl nic jiného nežli dáti se způsobem nekrvavým za duševní pokrm ku posile a spáse duší, byla by stačila pouze jedna způsoba, druhá byla by zbytečná. A poněvadž Pán Ježíš jakožto pravý Bůh nemůže činiti nic zbytečného a tak jednati proti své moudrosti, nemohl také proměniti podstaty dvě k účelu, k němuž stačilo proměniti podstatu jednu. Proměnil-li tedy přece podstaty dvě, okázal, že nemá v úmyslu pouze dáti se za pokrm (svátostně), nýbrž že koná zároveň něco, k čemu potřebí jest nutně proměniti dvě podstaty, — okázal, že koná oběť. Tím totiž, že proměnil zvlášť chléb ve své tělo a zvlášť víno ve svou krev, naznačil násilné odloučení krve své od těla svého či svoji smrt; i představil tak Bohu Otci pravé tělo své a pravou krev svou ve stavu smrti či zkrátka; obětoval se; neboť oběť jest právě dar viditelný, který úplným neb částečným, a byť jen naznačeným zahubením, neb usmrcením podává se Bohu, aby byl vyznán a uctěn ja-jakožto svrchovaný Pán všehomíra.

24. Slova tato řekl ovšem, když jím kalich podával.

25. Viz Mat. 26, 29. pozn. (str. 158.)

27—31. viz Mat. 26, 31—35. Luk. 22, 33—34; Jan 13, 37—38.

30. prve než dvakrát zazpívá. Dle sv. Matouše (i Lukáše a Jana) Pán Ježíš řekl: že Petr ho zapře, prve než kohout zazpívá. Nicméně zprávy jejich neodporují zprávě Markově. Třeba totiž považiti, že evangelisté nepodávají výroků Kristových vždy do slova, nýbrž jen co do smyslu. Smysl však oné výpovědi Páně jest u všech evangelistů oněch týž. Neboť jak patrno z Mark. 13, 35, zazpíváním kohouta nerozumějí toliko kokrhání, nýbrž též onu dobu noční,

Ježíš: „Vpravdě pravím tobě: Dnes, této noci, prve než kohout
dvakrát zazpívá, třikrát mne zapřeš“. [31] Ale on ještě více říkal: „Bych
měl umříti s tebou, nezapru tebe.“ Podobně říkali též všichni.

Pán Ježíš v zahradě Getsemanské, v. 32—42.

[32] I přišli do dvorce, jemuž jméno Getsemany, a řekl učeníkům
svým: „Poseďte tuto, až se pomodlím.“ [33] A pojav s sebou Petra a Ja-
kuba a Jana, počal se lekati a teskliv býti; [34] i řekl jim: „Smutná jest
duše má až k smrti; zůstaňte tuto a bděte.“ [35] A popošed maličko padl
na zem a modlil se, aby, možno-li, odešla od něho ta hodina, [36] a řekl:
„Abba, Otče: všecko jest možné tobě, odejmi tento kalich ode mne:
ale ne co já chci, nýbrž co ty.“ [37] I přišel a nalezl je, ani spí; i řekl
Petrovi: „Šimone, spíš? Nemohls bdíti jedné hodiny? [38] Bděte a mo-
dlete se, abyste nevešli v pokušení; duch zajisté hotov jest, ale tělo
slabo.“ [39] A opět odešed modlil se říkaje slovo totéž. [40] A navrátiv se
nalezl je, ani opět spí, neboť oči jejich byly obtíženy, a nevěděli, co
by mu odpověděli. [41] I přišel po třetí a řekl jim: „Spěte již a odpo-
čívejte. Dosti jest. Přišla hodina, hle Syn člověka bude vydán v ruce
hříšníků. [42] Vstaňte, pojďme! Hle, přiblížil se ten, jenž mě zradí.“

Pán Ježíš jat a odveden, v. 43—52.

[43] A když ještě mluvil, přišel Jidáš iškariotský, jeden ze dvanácti,
a s ním zástup veliký s meči a kyji (posláni byvše) od velekněží
a zákoníkův a starších. [44] Dal pak jim zrádce jeho znamení řka: „Kte-
rého políbím, ten jest to; chopte se ho a veďte bezpečně.“ [45] A přišed
hned přistoupil k němu a řekl: „Mistře“ a zulíbal jej. [46] Oni pak
vztáhli na něj ruce a jali ho. [47] Ale jeden z těch, kteří tu stáli, vytasiv
meč, udeřil služebníka veleknězova a uťal mu ucho. [48] A Ježíš pro-
mluviv řekl jim: „Jako na lotra jste vyšli s meči a kyji, abyste mě
jali. [49] Denně učíval jsem u vás ve chrámě, a nejali jste mne. Ale
(toto se stalo), aby se naplnila Písma.“ [50] Tu učeníci jeho opustivše
ho utekli všichni. [51] Jeden mladík však šel za ním oděn jsa lněným
rouchem na těle nahém. I popadli ho. [52] Ale on zanechav roucho lněné,
utekl od nich nahý.

Pán Ježíš před Kaifášem, v. 53—65.

[53] I přivedli Ježíše k veleknězi, a sešli se všichni velekněží
a zákoníci i starší. [54] Petr šel však za ním z daleka až do dvora vele-

která se zvala kuropěním, to jest třetí vigilii či dobu od půlnoci do tří hodin ráno. Ať již tedy Kristus Pán řekl dle Marka: „Dříve než kohout dvakrát zazpívá, třikrát mne zapřeš“, aneb dle ostatních: „Dříve než kohout zazpívá, třikrát mě zapřeš“, neřekl tím nic jiného než: „Dříve než uplyne třetí vigilie (hlídka) této noci, třikrát mne zapřeš.“

32—42. Viz Mat. 26, 36—46. Luk. 22, 39—46. Jan. 18, 1.

43—50. viz Mat. 26, 47—56. Luk. 22, 47—53. Jan. 18, 2—11.

44. Vybízel je, aby vedli Krista bezpečně, aby jim neutekl, neboť věděl, kterak Pán Ježíš několikráte již ušel nepřátelům, když ho chtěli jmouti a usmrtiti; a snad ještě nevyplatili mu peněz za zradu, chtíce mu je dáti, až Krista přivedou do města, a proto bál se, aby nepřišel o výdělek, kdyby jim Kristus utekl.

51—52. Případ tento zaznamenal pouze sv. Marek, patrně za tím účelem, aby ukázal, jak nebezpečné bylo tehdy postavení apoštolův a jaká zuřivost Kristových nepřátel, kteří nenechali na pokoji ani toho, kdo za Kristem šel. Mladík onen byl oděn v rouše nočním snad proto, že probuzen byv ze spánku hlukem, vyšel ven a vida, že Krista odvádějí, šel za ním.

53—65. Viz Mat. 26, 57—68. str. 161—163; Luk. 22, 54. 63—64.

knězova a seděl se služebníky a ohříval se u ohně. [55] Velekněží pak
a celá velerada hledali svědectví proti Ježíšovi, aby ho vydali na
smrt, ale nenalezli; [56] neboť mnozí svědčili křivě proti němu, ale svě-
dectví jejich se neshodovala. [57] I povstali kteřísi a svědčili křivě
proti němu řkouce: [58] „My jsme ho slyšeli, an řekl: ‚Já zbořím chrám
tento rukou udělaný a ve třech dnech vystavím jiný, ne rukou udě-
laný'.“ [59] Ale ani takto neshodovalo se svědectví jejich. [60] I postavil
se velekněz doprostřed a otázal se Ježíše řka: „Nic neodpovídáš
na to, co tito proti tobě svědčí?“ [61] Ale on mlčel a neodpověděl ni-
čeho. Opět (tedy) otázal se ho velekněz a řekl jemu: „Ty jsi
Kristus, Syn Boha požehnaného?“ [62] A Ježíš řekl: „Já jsem; a uzříte
Syna člověka seděti na pravici moci Boží a přicházeti s oblaky nebe-
skými.“ [63] Ale velekněz roztrhl roucho své a řekl: „Což ještě po-
třebujeme svědků? [64] Slyšeli jste rouhání. Co se vám zdá?“ A oni
všichni odsoudili jej, že hoden jest smrti. [65] I počali někteří na něj pli-
vati a zahalovati obličej jeho a poličkovati jej a říkati mu: „Hádej.“
Také služebníci ho políčkovali.

Petrův pád, v. 66—72.

[66] A když Petr byl dole na dvoře, přišla tam jedna ze služebnic
veleknězových [67] a uzřevši Petra, an se ohřívá, pohlédla naň a řekla:
„I ty jsi byl s Ježíšem Nazaretským.“ [68] Ale on zapřel řka: „Nevím ani

---

56. Svědectví jejich neshodovala se t. j. nebyla přiměřena či dostatečna k tomu totiž, aby na jejich základě mohli Pána Ježíše odsouditi k smrti v naději, že Pilát rozsudek jejich potvrdí. V řeckém textě stojí *οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν*, což Vulgata překládá slovy „et convenientia testimonia non erant“ a podle ní starý překlad český „a svědectví jejich se nesrovnávala“. Při tomto překladě rozcházejí se exegeté ve svých náhledech o tom, v čem se nesrovnávala svědectví jejich. Obyčejně se myslí, že jeden užil slov, která zaznamenal Matouš (26, 6): Tento řekl: Mohu zbořiti chrám Boží a ve třech dnech jej zase vystavěti), druhý pak slov, která uvádí Marek (14, 58: Já zbořím chrám tento rukou udělaný a ve třech dnech vystavím jiný, ne rukou udělaný). Avšak pro tak nepatrný rozdíl, jaký se jeví v těchto výpověděch, sotva by byla velerada prohlásila svědectví za nedostatečná, neplatná, zvláště poněvadž tolik toužila po nějakém svědectví platném, které by proti Kristu čelilo. Jest proto pravdě podobno, že ona slova Markova „*οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν* (doslovně = ani takto svědectví jejich nebylo rovno, shodno, neb neshodovalo se) neznamenají tolik co „nesrovnávalo se“, nýbrž tolik co „nebylo přiměřeno“ — nedostačovalo jim či nerovnalo se tomu přání (neshodovalo se s tím přáním), kterým hledali svědectví takového, aby mohli na jeho základě odsouditi Krista k smrti v naději že vladař rozsudek jejich potvrdí. Neboť i dle těchto svědků Pán Ježíš slíbil, že chrám zase postaví.

60. t. j. povstav postoupil doprostřed před ostatní členy velerady tam, kde Kristus byl.

66—72. Mat. 26, 69—75; Luk. 22, 54—62; Jan 18, 15—18. 25—27. Jak pověděno již na str. 163. pozn. 69—75, Petrův pád neudál se tak, jako by byl Petr zapřel Krista trojím různým výrokem, nýbrž tak, že zapřel ho na třikrát, pokaždé však proslovil několik výroků popírajících i před osobami různými. Evangelisté pak nezaznamenali všech těch výroků, nýbrž jeden ten, druhý onen. Hledíc ke všem těm zprávám udál se pád jeho takto: Jako všichni apoštolé, tak i Petr a Jan dali se při Kristově zatknutí na útěk. Brzy však se vzpamatovali a puzeni jsouce láskou ke Kristu šli za ním až do domu Annášova, či spíše Kaifášova, ježto Annáš, ne-li stále, alespoň onu noc bydlil v některém oddělení domu Kaifášova. Do domu toho šlo se širokým průchodem na obou koncích dveřmi opatřeným, ve kterém vrátná měla svůj byt. Z průchodu toho sestoupilo se do dvora, kterýž byl se všech stran obstaven, z něho pak bylo viděti nepochybně i do sálu, ve kterém vyslýchal Ježíše Annáš, i tam, kde ho soudil Kaifáš. Jak odvedli Ježíše k Annášovi, vešel Jan do dvora, jsa znám nejvyššímu knězi; prostřednictvím jeho puštěn tam byl i Petr, načež Jan nejspíše odešel, aby podal zprávu Panně Marii. Petr

nerozumím, co pravíš." A vyšel ven do předdvoří; a kohout zazpíval.
69 Služebnice však uzřevši jej jala se opět říkati okolostojícím: „Tento
jest z nich." 70 Ale on zapřel opět. A po malé chvíli zase ti, kteří tam
stáli, pravili Petrovi: „Vpravdě jsi z nich; vždyť jsi také Galilejský."
71 On však počal se proklínati a přísahati: „Neznám toho člověka,
o němž pravíte". 72 A hned kohout zazpíval po druhé. I rozpomenul se
Petr na slovo, které mu řekl Ježíš: „Prve než kohout zazpívá dvakrát,
třikrát mě zapřeš." A dal se do pláče.

---

chodil pak as po dvoře pln starostí, jak to s Kristem dopadne; potom přiblížil se k ohni, který si tam učinili vojáci a služebníci, aby se ohřáli, a když viděl, že ho nikdo nepoznal, dodal si zmužilosti a usadil se u ohně samého. V tom přistoupila k němu děvečka, a to, jak určitěji udává Jan, vrátná. Té bylo již dříve s podivením, že kdosi — Petr — jako v rozčilení sem a tam rychle chodí po dvoře, a proto, když se posadil k ohni, přistoupila ze zvědavosti, aby při plameni pohlédla, kdo to jest. A tu seznala, že to jest ten muž, kterého krátce před tím k slovu Janovu pustila dovnitř. A poněvadž o Janovi věděla, že jest učeníkem Kristovým, soudila zcela správně, že i přítel jeho jest Kristovým učeníkem. Mínění to proslovila také hned, a to nejprve pouze před Petrem, jak udává Matouš, Marek a Jan, potom, když Petr popřel, i před přítomnými služebníky, jak zaznamenal sv. Lukáš. Petr však popřel pokaždé, tvrdě nejprve, že není učeníkem Kristovým (Matouš, Marek, Jan), potom, že ho ani nezná (Luk.). Stalo se to kolem jedné hodiny po půlnoci. Tu kohout zazpíval po prvé. Neuplynula však ani hodina, a Petr klesl po druhé. Zapřev totiž Krista po prvé, odešel od ohně a postavil se u vnitřních dveří průchodu (vestibulu), aby se oddal svému bolu. Brzy na to odváděli Krista od Annáše ke Kaifášovi přes dvůr, na kterém se vojáci ohřívali. Věc ta dala podnět k tomu, že vrátná a jiní služebníci a služebné vyšli ven, aby popatřili na zajatce. Mluvili zajisté o Kristu i o jeho učenících, a to nikoli příznivě, vidouce, jak velerada jest proti Kristu zaujata. Petr slyšel to a byl tím více ještě rozrušen. V tom zpozorovala ho zase ta děvečka (vrátná), která svou otázkou přivedla jej k pádu prvnímu, a ta řekla polohlasitě k okolostojícím, že to jest jeden z učeníků Ježíšových (Marek); uslyševši to jiná děvečka opakovala slova její hlasitě (Matouš). Tu Petr znepokojen a třesa se zimou šel zase k ohni, ale tam označil jej nejprve jeden (jak sděluje Lukáš), potom několik služebníků, jak dí Jan, jakožto učeníka Kristova. A tu zapomněl se Petr tak, že v rozčilení a bázni přísahal, že není učeníkem Kristovým, ba že ho ani nezná. A nedosti na tom, sotva uplynula hodina, klesl po třetí, a to ještě více než dosud. Aby totiž odvrátil od sebe podezření, že jest učeníkem Kristovým, zůstal u ohně, ano dal se i do řeči s ostatními, chvilemi jen odcházeje, aby zvěděl, co se s Kristem děje. Ale tím právě, jmenovitě galilejským nářečím svým upozornil na sebe ještě více a utvrdil přítomné vojíny a služebníky v přesvědčení, že jest z Galilee a učeníkem Ježíšovým. Konečně jeden z nich vyjádřil to přesvědčení (jak dí Lukáš) a po něm hned i ostatní (jak praví Matouš a Marek). A tu Petr nejen přísahal, nýbrž zaklínal se (trest Boží svolávaje na sebe, nemluví-li pravdu), že ho ani nezná, a to tím více, když jeden ze služebníků (jak má Jan) pravil, že ho viděl v zahradě. Neboť tím nastalo pro něj nebezpečenství, že bude zatknut a pohnán před soud pro pokus vraždy spáchaný na Malchovi. Tu však nastal náhle obrat. Velerada dokončila právě sedění noční, a mezi tím, co Petr ještě mluvil, Kristus objevil se na dvoře nedaleko vojínů ohřívajících se. Vedli jej spoutaného ze soudní síně. V tom zazpíval kohout (po druhé), a vojínové, uzřevše Krista, nechali hádky s Petrem a, jak se zdá, ustoupili od ohně, takže Petr zůstal samoten před Pánem. Pán Ježíš šel kolem z počátku, jakoby ho neviděl; v tom však se obrátil a pohlédl na Petra právě, jak kohout odzpíval. Pohlédl naň zrakem plným výtky a bolu, že Petr se zachvěl a osvícen milostí Páně uvědomil si, co učinil. Pohled Kristův byl však zároveň tak laskavý a tak plný milosrdenství, že Petr posilněn milostí jeho počal doufati v odpuštění. I vyšel ven a plakal hořce lituje dokonale, že mistra svého tak těžce urazil.

KAPITOLA 15.

Pán Ježíš před Pilátem. v. 1—20.

[1] A hned ráno velekněží se staršími a zákoníky, a to celá vele-
rada, učinivše nález a svázavše Ježíše, odvedli jej a vydali Pilátovi.
[2] I otázal se ho Pilát: „Ty jsi král židovský?" A on mu odpověděl:
„Ty to pravíš". [3] I žalovali na něj velekněží mnoho věcí. [4] Pilát pak
otázal se ho opět řka: „Nic neodpovídáš? Hle, jak veliké věci žalují
na tebe." [5] Ale Ježíš neodpověděl již ničeho, takže Pilát se podivil.
[6] O slavnosti však propouštíval jim jednoho vězně, kterého si
žádali. [7] Byl pak uvězněn s buřiči jeden, jménem Barabáš, který v po-
vstání spáchal vraždu. [8] I přistoupil lid a počal prositi za to, co jim
vždycky činíval. [9] Pilát pak odpověděl jim: „Chcete, abych vám
propustil krále židovského?" [10] Neboť pozoroval, že velekněží vydali
jej ze závisti. [11] Ale velekněží popudili lid, aby jim propustil raději
Barabáše. [12] Pilát pak promluviv opět řekl jim: „Co tedy chcete, abych
učinil králi židovskému?" [13] A oni opět vykřikli: „Ukřižuj ho!" [14] Pilát
však pravil jim: „I co zlého učinil?" Ale oni křičeli ještě více: „Ukři-
žuj ho!" [15] A tu Pilát, chtěje lidu vyhověti, propustil jim Barabáše,
a Ježíše zbičovav vydal, aby byl ukřižován.
[16] Vojáci pak odvedli jej do dvora, to jest do ležení, a svolali celou
četu. [17] I oblékli ho v šarlat a spletše korunu trnovou vložili ji na něj,
[18] a počali ho pozdravovati: „Zdráv buď, králi židovský", [19] a bili ho
třtinou do hlavy a plili na něj a klekajíce klaněli se mu. [20] A když
se mu naposmívali, svlékli s něho šarlat a oblékli jej v roucha jeho
a vyvedli jej, aby ho ukřižovali.

Ježíš Kristus ukřižován a pohřben, v. 21—47.

[21] A přinutili jakéhosi Šimona kyrenského, otce Alexandrova a Ru-
fova, jenž tudy šel, přicházeje ze dvorce, aby vzal a nesl kříž jeho. [22] I do-
vedli ho na místo Golgotu, to jest v překladě „místo lebčí". [23] A dávali mu
píti víno s myrrhou, ale on nepřijal ho. [24] A když jej ukřižovali, rozdělili
si roucha jeho, metajíce o ně los, co kdo dostane. [25] Byla pak hodina
třetí, když ho ukřižovali. [27] A byl napsán nápis viny jeho: „Král ži-
dovský". [26] Také ukřižovali s ním dva lotry, jednoho na pravici a dru-
hého na levici jeho. [28] I naplnilo se Písmo, jež praví: „A se zlo-
činci počten jest". [29] Ti však, kteří tudy chodili, rouhali se mu
potřásajíce hlavou svou a říkajíce: „Ha, jenž boříš chrám (Boží) a ve

---

1. Viz Mat. 27, 1. 2. Luk. 22. 66. 71.

2—5. viz Mat. 27, 11—14. str. 166; Luk. 23, 2—7; Jan. 18, 28—38.

6—15. viz Mat. 27, 15—26 str. 167—168; Luk. 23, 13—15; Jan. 19, 39—46.

82. Některé rukopisy staré mají: „abych učinil tomu, kterého pravíte (býti) králem židovským."

16—20. viz Mat. 27, 27—31; Jan. 19, 1—3.

21—23. viz Mat. 27, 32—34; Luk. 23, 26; Jan. 19, 16—17. Syny Šimonovy jmenuje sv. Marek nepochybně proto, že byli známi římským křesťanům, pro něž psal, a mohli tedy potvrditi jim pravdu toho, co o jejich otci vypravuje.

24—28. viz Mat. 27, 35—38; Luk. 23, 33—34, Jan. 19, 19—24. Evangelista počítá denní hodiny podle obyčeje židovského ve v. 25. „hodina třetí" ve v. 33. šest, a ve v. 34. hodinu devátou; podle našeho počítání (od půlnoci) rozuměti jest hodinou třetí naši devátou, hodinou šestou naši dvanáctou a hodinou devátou naši třetí odpoledne. Verš 28. není ve starších rukopisech; sem dostal se as z Luk. 22, 37. Slova Písma jsou uvedena z Is. 53, 12.

29—37. viz Mat. 27, 39—50. Luk. 23, 35—46; Jan. 19, 25—30.

třech dnech jej zase vystavuješ, [30] pomoz sám sobě a sestup s kříže."
[31] Podobně i velekněží posmívajíce se mu, říkali se zákoníky jeden
k druhému: „Jiným pomohl, sám sobě pomoci nemůže. [32] Kristus, král
israelský! Ať sestoupí nyní s kříže, abychom to viděli a uvěřili". Také
ti mu utrhali, kteří s ním byli ukřižováni.
[33] A když bylo šest hodin, nastala tma po celé zemi až do ho-
diny deváté, [34] a v hodinu devátou Ježíš zvolal hlasem velikým:
„Eloi, Eloi, lamma sabaktani?" to jest v překladě: „Bože můj,
Bože můj, proč jsi mě opustil?" [35] A tu někteří z okolostojících usly-
ševše to pravili: „Hle, Eliáše volá." [36] Jeden pak z nich běžel a na-
plniv houbu octem vložil ji na třtinu a dával mu píti řka: „Nechte, ať
uvidíme, přijde-li Eliáš sejmouti ho." [37] Ale Ježíš zvolav hlasem velikým
vypustil duši. [38] A tu opona chrámová roztrhla se ve dvě půle od hora
až dolů. [39] Setník pak, který stál proti němu, vida, že tak zvolav vy-
pustil duši, pravil: „Vpravdě, tento člověk byl Syn Boží." [40] Byly pak
tam i ženy z daleka se dívajíce; mezi nimi byla Maria Magdalena
a Maria, matka Jakuba Malého a Josefa, a Salome, [41] které chodily
za ním a posluhovaly mu, když byl v Galilei, a mnoho jiných, které
vstoupily s ním do Jerusalema.
[42] A když se již připozdilo, — poněvadž byl den přípravy, to jest
den před sobotou, — přišel Josef z Arimatie, vznešený člen velerady,
který také očekával království Božího, [43] a dodav si odvahy vešel k Pi-
látovi a žádal ho za tělo Ježíšovo. [44] Pilát však podivil se, že by již
byl mrtev, a povolav k sobě setníka, otázal se ho, zdali již zemřel.
[45] A zvěděv to, daroval tělo Josefovi. [46] Josef pak nakoupiv tenkého
plátna a sňav ho (s kříže), obvinul jej v plátno a položil jej do hrobu,
který byl vytesán do skály, a přivalil kámen ke dveřím hrobovým.
[47] Maria Magdalena pak a Maria (matka) Josefova dívaly se, kam ho
položili.

KAPITOLA 16.

Pán Ježíš vstav z mrtvých zjevuje se svým věrným a vstupuje na nebesa.

[1] A když sobota pominula, Maria Magdalena a Maria (matka)
Jakubova a Salome nakoupily vonných věcí, aby přijdouce pomazaly
Ježíše. [2] A záhy z rána v neděli přišly ke hrobu, když slunce již vyšlo.
[3] I pravily k sobě vespolek: „Kdo nám odvalí kámen ode dveří hro-
bových?" [4] A pohlédše, uzřely, že kámen jest odvalen. Byl totiž velmi

---

39—41. Mat. 27, 54—56. Luk. 23, 47—49.

38. viz Mat 27, 51 (str. 171); Luk. 23, 45.

30. Ukřižovaní totiž umírali vysílením; Kristus však při všech mukách a při všem vysílení před samou smrtí promluvil hlasem tak mocným, že se v tom patrně jevila moc daleko přesahující přirozené síly člověka již umírajícího. A proto právě z toho tak silného hlasu přišel setník (dle podání Longin jménem) ku přesvědčení, že to jest Syn Boží.

42—47. Mat. 27, 57—61; Luk. 23, 50—56; Jan. 19, 31—42.

45. z výrazu „daroval" lze souditi, že Josef byl hotov i peníze dáti, aby obdržel tělo Kristovo.

47. matka Josefova t. j. Maria, manželka Alfeova, příbuzná Panny Marie, která dle 15, 40. byla matkou Jakuba Malého a Josefa, dle jiných zpráv též matkou Judy a Šimona, kteří všichni jakožto příbuzní Pána Ježíše nazývají se v Novém zákoně bratry Páně.

veliký. 5 A vešedše do hrobu uzřely mládence, an sedí na pravici oděn
rouchem bílým; i ulekly se. 6 On pak řekl jim: „Nebojte se; hledáte
Ježíše Nazaretského, ukřižovaného; vstalť jest; není ho tuto; hle,
místo, kdež jej položili. 7 Ale jděte a povězte učeníkům jeho i Petrovi:
‚Předejde vás do Galilee, tam ho uvidíte, jak vám pověděl.'“ 8 Ale
ony vyšedše utekly od hrobu, neboť přišel na ně strach a hrůza, a ne-
řekly nikomu ničeho, neboť se bály.
9 Vstav pak z mrtvých v neděli, ukázal se nejprve Marii Magda-
leně, ze které byl vyhnal sedm duchů zlých. 10 Ona šla a zvěstovala
to těm, kteří s ním bývali, kteří lkali a plakali. 11 A oni uslyševše, že
jest živ a byl od ní viděn, nevěřili.
12 Potom ukázal se v jiné podobě dvěma z nich na cestě, když šli
na venkov, 13 a ti odešedše pověděli to ostatním; ale neuvěřili ani jim.
14 Posléze ukázal se jedenácti, když byli za stolem, a vytýkal jim
nevěru jejich a tvrdost srdce, že nevěřili těm, kteří ho viděli z mrtvých
vstalého. 15 A řekl jim: „Jdouce do veškerého světa, hlásejte evangelium
všemu stvoření. 16 Kdo uvěří a pokřtěn bude, spasen bude; kdo však
neuvěří, bude zavržen. 17 Těch pak, kteří uvěří, budou následovati tyto
zázraky: Ve jménu mém budou zlé duchy vymítati, novými jazyky mlu-
viti, 18 hady bráti, a jestliže by co jedovatého pili, neuškodí jim; na
nemocné budou ruce vzkládati, a ti se uzdraví.“

16, 8. S počátku to nepověděly, později však řekly to. (Viz Mat. 28, 8.)

9. viz Luk. 8, 2. Poznámku tuto (že někdy byla od zlých duchů posedlá) přičiňuje evangelista nikoli proto, aby se Maria Magdalena označila, jakoby dosud čtenářům jeho byla neznáma, nýbrž proto, aby se čtenáři upozornili na velikou moc pevné víry a vroucí lásky ke Kristu, která způsobila, že Pán Ježíš v neskonalé milosti své ukázal se nejprve té, která kdysi zajisté nikoli bez vlastní viny byla sedmi zlými duchy posedlá.

12. Ukázal se dvěma z nich, totiž z učeníků Páně, když šli na venkov, totiž do Emaus. Viz Luk 24, 13—33.

14. Toto zjevení událo se v den Kristova nanebevstoupení v Jerusalemě. — Vytýkal jim, že nevěřili (Marii Magdaleně, ženám jiným a učeníkům emauským, Tomáš pak ani apoštolům), když jim zvěstovali, že viděli jej z mrtvých vstalého, ačkoli byl jim několikráte předpověděl, že vstane z mrtvých. Učinil to jsa již na odchodu s toho světa, aby tím více utkvěla jim v mysli slova jeho, a oni pamatujíce na ně, tím více měli se na pozoru, by nedávali místa nějaké pochybnosti. Neboť slova, která kdo mluví na rozloučenou, utkvívají v mysli hluboce. Nato nejspíše řekl to, co jest u Luk. 24, 44—49.

15—16. Opakoval tak rozkaz, kterýž byl již v Galilei dal jim (Mat. 28, 9), ale zároveň je upozornil, jak velice záleží na tom, aby kdo v slova jejich uvěřil i křest přijal. Pravě, že kdo uvěří, spasen bude, netvrdí, že by pouhá víra ke spáse dostačovala, nýbrž jen, že jest jednou z nutných podmínek spásy. Že však vedle víry potřebí jest dospělým ke spáse také dobrých skutků, zachovávati přikázání Boží, prohlásil sám několikráte (na př. Mat. 19, 18; Mat. 7, 21.)

17—18 Jako apoštolé obdrželi moc činiti zázraky, aby se osvědčili pravými poslanci Vykupitelovými, tak nyní slibuje Pán Ježíš takovou moc i těm, kteří víru v něho přijmou, aby byli utvrzeni v přesvědčení, že pravá jest víra, kterou přijali. Kterak se to vyplnilo, dosvědčuje sv. Lukáš již ve Skutcích apoštolských a sv. Pavel v listě ke Korintským. Dovídáme se od nich, kterak nejen apoštolé, nýbrž i jiní věřící obdrželi dar jazyků, kterak vymítali duchy zlé, a kterak sv. Pavel vzal do ruky hada jedovatého a nic neutrpěl. Také po smrti apoštolův uděloval Bůh mnohým moc činiti zázraky, ovšem čím dále, tím méně. Neboť z počátku bylo jich třeba, aby šířila se rychleji víra Kristova, později však, když již církev dosti byla rozšířena, a když i rychlé rozšíření církve a její trvání přes všecka pronásledování dokazovalo božský původ její, nebylo již potřebí k rozšíření jejímu mimořádných oněch prostředků. Nicméně v duchovním smyslu uděluje se ona moc věřícím stále, pokud totiž zlé vášně vymítají, jazyk k oslavení Božímu

19 A když Pán (Ježíš) k nim domluvil, vzat jest do nebe a usedl po pravici Boží; 20 oni pak vyšedše, hlásali všude, a Pán jim pomáhal a potvrzoval slova jejich zázraky, které potom následovaly.

O evangeliu sv. Lukáše.

Třetí evangelium kánonické napsal sv. Lukáš, onen totiž průvodce sv. Pavla, o němž se děje v Novém zákoně třikráte zmínka výslovná, a to v Kolos. 4, 14; 2. Tim. 4, 11. a Filem. 24.

Jak Eusebius, sv. Jeronym a jiní spisovatelé staré doby udávají, Lukáš tento narodil se v Antiochii syrské, a není příčiny, proč bychom brali podání to v pochybnost; neboť mlčí-li o tom spisovatelé starší Eusebia, nemůže mlčení to překážeti výslovnému svědectví Eusebiovu a jiných. A domnívati se, že podání to povstalo záměnou Lukáše s Luciem, učitelem antiochijským (Skut. ap. 13, 1), také nelze právem; neboť Lucius tento nazývá se ve Skutcích apoštolských výslovně kyrenským, t. j. v Kyreně zrozeným.

Byť však vskutku Lukáš nebyl rodem z Antiochie, to přece lze s veškerou určitostí souditi z oné známosti, kterou jeví o poměrech antiochijských, že delší dobu zdržoval se v Antiochii a v Syrii vůbec.

Narodil se pak sv. Lukáš z rodičů pohanských, jak svědčí nejen jméno jeho nehebrejské, nýbrž i dokonalejší známost řečtiny, kterou již staří spisovatelé uznávají, a ten způsob, kterým vyslovuje se o řeči hebrejské (aramejské), když praví, že pole hrnčířovo nazváno bylo jménem j e j i c h Hakeldama (Skut. ap. 1, 19); zvláště však dává to na jevo sv. Pavel, kterýž zřejmě rozeznává sv. Lukáše s Demasem a Epafrou od těch spolupracovníků svých, kteří byli ze židovství (Kolos. 4, 10—14).

Ačkoli však rodem byl pohan, zjednal si přece důkladnou známost věcí, poměrův a obyčejů židovských, kterou jeví jak ve svém evangelium, tak ve Skutcích apoštolských. Ze známosti té soudí se obyčejně, že sv. Lukáš před svým obrácením se ke Kristu byl židovským proselytou brány. Kdo jej obrátil ke Kristu a kde, není známo. Myslili sice někteří v době starší i novější, že byl jedním ze 72 učeníků Páně, ano že byl z oněch dvou učeníků, kterým Pán Ježíš ukázal se na cestě do Emaus. Avšak Lukáš sám poučuje, že domněnka ta jest nesprávná, neboť v předmluvě svého evangelia vylučuje se výslovně z počtu bez-

---

obnovují, jed hříchu neškodným činí svátosti pokání a zmužile odrážejí nástrahy ďábelské neb pokusy lidí zlovolných, které činí na jejich ctnost.

19. Pán Ježíš dokončiv své řeči vyvedl je (dle Luk. 24, 50) na horu Olivetskou, buď že jim velel tam jíti a potom se jim znova ukázal, aneb že sice šel s nimi již z města, ale nedal se poznati těm, kteří je snad potkali. Na hoře Olivetské pak vstoupil před nimi na nebesa. Viz Luk. 24, 50—53; Skut. ap. 1, 9—12. Postup, kterým se Pán Ježíš ukázal svým věrným byl nejspíše tento: Nejprve (po Panně Marii) ukázal se Marii Magdaleně (Jan. 20, 11.—18; Mark. 16, 9.—11.), potom jiným ženám na cestě (Mat. 28, 9.—10), odpoledne téhož dne (v neděli, v den svého zmrtvýchvstání) učeníkům jdoucím do Emaus (Mark. 16, 12.—13; Luk. 24, 13.—35.), na to Petrovi (Luk. 24, 34.) a večer desíti apoštolům za nepřítomnosti Tomášovy (Luk. 24, 36.—43; Jan 20, 19.—23). V neděli na to ukázal se apoštolům všem, i Tomášovi (Jan. 10, 24.—29.); několik dní později v Galilei u jezera Genesaretského (Jan. 21, 1.—19.) a potom na jedné hoře (Mat. 28, 16.—20)., ke kterémužto zjevení vztahuje se as i 1. Kor. 15, 6. Konečně v den nanebevstoupení v Jerusalemě (Mark. 16, 14.—18; Luk. 24, 44.—49.).

prostředních svědků života Kristova (Luk. 1, 1—4). Jest však pravděpodobno, že přijal křesťanství v Antiochii, a to v době, kdy někteří učeníci Kristovi, opustivše Jerusalem za pronásledování, které tam vypuklo po smrti sv. Štěpána, do Antiochie přišli a tam křesťanství šířili (Skutk. ap. 11, 20). Tam také nejspíše se seznámil se sv. Pavlem, kterýž byv od Barnabáše vyzván, odebral se z rodiště svého Tarsu do Antiochie (kolem r. 40. po Kr.) a tam po celý rok hlásal učení Kristovo (Skutk. 11, 25. 26.).

Stavem svým byl Lukáš lékařem. Vypravuje to nejen ústní podání, nýbrž i sv. Pavel (Kolos. 4, 14), ano Lukáš sám prozrazuje to některými výrazy lékařskými, jichž užívá. Simon Metafrastes (st. X.), Niceforus a snad již i lektor Theodor (st. VI.) sdělují, že byl také malířem. Avšak svatí Otcové nezmiňují se o tom; i zdá se, že mínění to povstalo odtud, že Lukáš ve svém evangelium vylíčil slovy krásný obraz Panny Marie. Ale Belser myslí, že podání ono má přece nějaký podklad dějepisný.

O životě sv. Lukáše není mnoho známo; neboť v Písmě sv., jak řečeno, činí se o něm výslovná zmínka pouze na třech místech, z nichž patrno, že byl u sv. Pavla v první a druhé vazbě jeho římské. Mimo to sám mluví ve Skutcích apoštolských v první osobě čísla množného všude tam, kde vypravuje o věcech, jimž byl sám přítomen. Vzhledem k tomu lze říci o něm s jistotou toto: Na druhé cestě apoštolské sv. Pavla přidružil se k němu r. 52. v Troadě a provázel ho až do Filipp. Tam byl nepochybně zůstaven, aby spravoval tamní obec křesťanskou, a zůstal tam až do té doby (r. 59. neb 58.), kdy sv. Pavel se vracel přes Filippy ze třetí apoštolské cesty své. Tehdy připojil se k němu zase a provázel ho až do Jerusalema. Mezitím, co Pavel byv v Jerusalemě jat a do Caesaree dopraven, vězněn byl v Caesarei, sv. Lukáš zdržoval se v Caesarei a v okolí; a když sv. Pavel odvolav se k císaři plavil se do Říma, provázel ho a pobyl v Římě u něho po celou dobu jeho vazby, krátký čas toliko vyjímaje, po který trval mimo Řím. Když byl Pavel uvězněn v Římě po druhé (r. 66.—67.), Lukáš dlel u něho zase. Po smrti sv. Pavla kázal dle vypravování Epifaniova v Italii, Gallii, Dalmacii a Macedonii). Někteří spisovatelé pozdější (Metafrastes, Niceforus) tvrdí sice, že působil také v Horním Egyptě, ale zdá se, že zprávy jejich spočívají na omylu, kterým Theby egyptské popletli si s Thebami boiotskými. — Dle Sedulia žil v stálém bezženství až do smrti.

O způsobu smrti jeho nepodává nám před IV. stoletím zprávy nikdo. Teprve sv Řehoř Nazianský na východě a Gaudentius z Brescie na západě řadí jej mezi mučedníky, a Niceforus sděluje, že byl v 80. roce věku svého oběšen na olivě. Pohřben byl nejspíše v Patrách v Achaji, jeho ostatky pak byly ve 20. roce panování císaře Konstantia (r. 357.) přeneseny do Konstantinopole (Cařihradu). Památka jeho slaví se v církvi dne 18. října. Zobrazuje se se symbolem býka (telete) jakožto zvířetem obětním; neboť začíná evangelium své vypravováním o oběti Zachariášově.

Evangelium své napsal r. 62. nebo 63., a to nejspíše v Římě. Věnoval je jakémusi Theofilovi, křesťanu obrácenému z pohanstva, s nímž žil v poměru přátelském a který svůj domov měl pravdě nejpodobněji v Římě neb alespoň v Italii, ač národností svou snad Řekem byl. Neurčil je však pouze pro něho, nýbrž, jak uznává se skoro vše-

obecně pro širší kruh čtenářstva, a to takový, k němuž mimo obec římskou patřily také všecky obce křesťanské od sv. Pavla zřízené, jež byly sice smíšeny ze židokřesťanů a pohanokřesťanů, ale tak, že křesťané z pohanů obrácení měli převahu. Theofilovi věnoval je as ne tak proto, že byl jeho přítelem, jako hlavně proto, aby Theofil jakožto patron spisu snazší průchod mu zjednal do kruhu širšího, buď že by jej před vybranou společností předčítal, aneb svým nákladem opisy jeho opatřil.

Jak Lukáš sám udává na počátku svého evangelia, byly tři pohnutky, které ho řízením Božím přiměly k tomu, aby spis ten napsal, a to: *a)* pokusy mnoha jiných mužů, kteří hleděli vypsati život Ježíše Krista, ač nebyli přímými svědky jeho; *b)* přesvědčení, že zná dobře Kristův život, poněvadž od počátku vyzvěděl pilně i jeho příhody i jeho řeči a skutky; *c)* vědomí, že Theofil a jiní křesťané nemají žádoucí vědomosti o těch věcech.*)

Účel, kterého spisem svým chtěl dosíci, vyjádřil sám slovy: „abys poznal pravdu těch slov (věcí), jimž jsi byl vyučen." (1, 4.) Chtěl totiž spořádaným vylíčením toho, co Kristus Ježíš hlásal a konal, ku paměti přivésti Theofilovi a jiným křesťanům ony pravdy zjevené, které poznali z kázání ústního, a tím utvrditi jejich víru v poznané pravdy křesťanské. Zejména pak, jak patrno z obsahu jeho evangelia a i z poměru jeho k listům sv. Pavla, chtěl čtenáře své utvrditi ve víře v to, že Pán Ježíš jest vtělený Syn Boží a zaslíbený Vykupitel všech lidí, židův i pohanů, a že jediné odvrácením se od zlého a přidržením se Krista lze lidem dojíti spásy a blaha

---

*) Sv. Pavel totiž a druhové jeho hledíce co možná nejvíce lidí přivésti ku pravé víře, nezdržovali se dlouho na místě jednom, a proto také nepodávali posluchačům svým spořádaného vylíčení celého života a učení Kristova, nýbrž přestávajíce na věcech nejdůležitějších odebírali se na místa jiná, ponechavše další vyučování na dobu pozdější, jmenovitě biskupům a kněžím, kteří byli ustanoveni v křesťanských obcích nově zřízených. Avšak ani ti nemohli vždy podati potřebného poučení, neboť někdy neměli sami o těch věcech známosti úplné a jasné. I povstaly proto nutně některé pochybnosti o věcech týkajících se života a učení Kristova; a ony nebyly vyloučeny ani u těch, kteří snad slyšeli o celém jeho životě a učení, neboť mohla nastati a zajisté nejednou nastala obava, že snad neporozuměli něčemu dobře, a tedy i pochybnost, že některá věc nestala se tak, jak ji jednou uslyševše, pojali. Nastala proto potřeba souvislého vypsání života Kristova, aby křesťané mohli si jednotlivé pravdy častěji připomínati a uvažovati. Potřebě té hleděli vskutku odpomoci mnozí muži usilujíce „sepsati pořádně vypravování" života a učení Kristova, jak je slyšeli od apoštolů a učeníků Páně (1, 1—2). Avšak spisy jejich pro onu potřebu nedostačovaly buď že pomíjely mlčením některé věci důležité, jmenovitě z dětství Kristova, aneb je podávaly povrchně. Také nevyhovovala té potřebě evangelia Matoušovo a Markovo. Neboť evangelium Matoušovo bylo psáno pro židokřesťany, a proto chtíc ukázati, že Vykupitel ve Starém zákoně zaslíbený již přišel, poukazovalo opět a opět ke Starému zákonu, jehož pohané neznali, a nekladlo dosti váhy na věci pro pohany důležité, jako na př. na povolání všech národů do církve a j., ať nedíme nic o tom, že bylo sepsáno v aramejštině a do té doby ještě nepřeloženo, a proto nesrozumitelno Theofilovi a jiným křesťanům mimopalestinským. Markovo evangelium však bylo psáno skoro výhradně pro křesťany obrácené z pohanství, a to jako stručný obsah toho, co Petr kázal v Římě, a proto nezmiňovalo se s náležitým důrazem o věcech důležitých pro židy, zejména ne o tom, že na Kristu vyplnila se starozákonní proroctví. Ve spise však určeném pro obce smíšené ze židokřesťanů a pohanokřesťanů bylo třeba přihlížeti k jedněm i druhým. Podjal se proto díla sv. Lukáš jsa přesvědčen, že zná dobře celý život Kristův, jeho osudy, řeči i skutky, a napsal, co začal Ježíš činiti a učiti až do dne svého nanebevstoupení, přihlížeje při tom ke křesťanům obráceným i ze židovství i z pohanství.

věčného. Vzhledem k tomuto účelu vylíčil jednotlivé události, až na nepatrné výjimky, přesně postupem chronologickým, či takovým, jakým co do času události se po sobě, udal určitě rok, kdy sv. Jan Křtitel počal připravovat lid na Krista, a jistou měrou i čas, kdy Pán Ježíš se narodil, pravě, že to bylo v době všeobecného popsání lidu, které se stalo za vladaře syrského Kvirinia (Cyrina) k rozkazu císaře Augusta. Zároveň podal vše tak, aby v Ježíši Nazaretském mohli poznati i křesťané ze židovství zaslíbeného Vykupitele, i křesťané z pohanství Syna Božího.

Nebyv sám svědkem Kristova života a působení, nečerpal ovšem známosti těch věcí, které vypravuje, z vlastního názoru a náslechu, nýbrž, jak sám poučuje na počátku svého evangelia, z různých pramenů jiných, zcela spolehlivých, totiž z ústního kázání apoštolův a učeníků Páně, a ze zpráv oněch osob, jichž sám se dotazoval osobně, ať osoby ty byly přímými svědky těch věcí, na něž se vyptával, aneb od přímých svědků bezpečně o nich poučeny. Jakýsi vliv v obsah i formu jeho evangelia měl též i sv. Pavel. Lze to alespoň souditi z příbuznosti evangelia Lukášova s obsahem listů Pavlových a z toho, že užívá mnoha výrazů, jichž mimo sv. Pavla neužívá žádný jiný spisovatel novozákonní. Vliv ten byl však pouze nepřímý a potud, pokud Lukáš, jakožto průvodce Pavlův a svědek jeho kázání, seznal způsob a směr, kterým se bere při svých kázáních v krajinách, kde byli židé i pohané, a pokud příkladem tím povzbuzen byl, aby podobným směrem se bral ve svém evangelium a i některých výrazův užil, které slyšel od sv. Pavla. Zda použil také písemných pramenů, není sice jisto, ale přece pravděpodobno. Zejména lze tvrditi skoro s určitostí, že chvalozpěv Panny Marie (Magnificat) a Zachariášův (Benedictus), jakož i rodokmen Pána Ježíše (3, 23—38) přejal z pramenů psaných, a to aramejských. Také podobá se pravdě, že použil evangelia Markova a snad i Matoušova v jeho znění aramejském, ale nikoli tak, že by byl při psaní měl je před sebou rozložena a z nich vypisoval, nýbrž že dříve, než počal psáti, je přečetl, obsah jejich si zapamatoval, snad i některé poznámky si učinil a při psaní použil toho, co uznal za vhodné vzhledem ke svému účelu, srovnav to dříve, jmenovitě pokud se týká postupu času, s tím, co byl seznal odjinud. Že by byl použil také spisů Flaviových, jak tvrdili někteří v době novější, jest naprosto nepravdivé. Vždyť Lukáš napsal své evangelium v r. 62 neb 63, Flavius však spisy své mezi r. 76—194. (O válce židovské r. 78 neb 79, Starožitnosti r. 94, Proti Apionovi kolem r. 100, svůj životopis r. 104 po Kr.)

Evangelia jeho užili již nejen různí spisovatelé II. století, nýbrž i sv. Klement Řím., ano i sv. Pavel (1 Tim. 5, 18). Výslovně pak jmenují Lukáše spisovatelem evangelia toho mimo jiné též spisovatel tak zvaného Zlomku Muratorského (II. stol.), sv. Ireneus, Tertullián, Klement Alex., Origenes.

Ačkoli pak evangelium toto nepochází od apoštola samého, jest přece jisto, že bylo sepsáno z vnuknutí Ducha sv. a má vážnost božskou. Dosvědčuje to nejen veškerá tradice a neomylný úřad učitelský církve, nýbrž i sv. Pavel, kterýž v 1. listě k Timotheovi (5, 17) uvádí z něho slova: „hoden jest dělník mzdy své“ (Luk. 10, 7) touž formulí „praví Písmo“, kterou uvádí výrok ze Starého zákona.

Sv. evangelium Ježíše Krista podle sepsání sv. Lukáše.*)

KAPITOLA 1.

Úvod, v. 1—4.

1 Poněvadž mnozí podjali se toho, aby uspořádali vypravování
těch věcí, které se u nás naplnily, 2 jak nám je podali ti, kteří byli od
počátku očitými svědky a přisluhovateli slova, 3 vidělo se i mně, kterýž
jsem od prvopočátku vyzvěděl vše důkladně, pořádkem o tom psáti
tobě, velmožný Theofile, 4 abys poznal pravdu těch věcí, kterým jsi
byl vyučen.

Narození Kristova předchůdce zvěstováno, v. 5—25.

5 Za časů Heroda, krále Judského, žil jistý kněz, jménem Za-
chariáš, ze třídy Abiovy, a měl manželku z dcer Áronových, a její
jméno bylo Alžběta. 6 Oba byli spravedliví před Bohem, plníce všecky
příkazy a předpisy Páně bez úhony. 7 A neměli žádného dítka, neboť
Alžběta byla neplodná, a oba byli již pokročilí ve věku svém. 8 Stalo
se pak, když v pořádku třídy své konal úřad kněžský před Bohem,
9 že podle obyčeje úřadu kněžského připadlo naň losem, aby vejda do
chrámu Páně, zapálil v oběť kadidlo; 10 a všecko množství lidu mo-
dlilo se venku v době zápalu. 11 I ukázal se mu anděl Páně, stoje na
pravé straně oltáře kadidlového, 12 a Zachariáš uzřev jej ulekl se
a bázeň připadla na něho. 13 I řekl mu anděl: „Neboj se, Zachariáši;
neboť vyslyšena jest modlitba tvá, a manželka tva Alžběta porodí tobě
syna, a nazveš jméno jeho Jan. 14 I budeš míti radost a plesání, a mnozí

---

*) V evangeliu tomto lze rozeznávati mimo úvod části čtyři.

V úvodě (1, 1—4) udává i pohnutky, které ho přiměly, aby evangelium napsal, i účel, kterého chtěl jím dosíci.

V části prvé (1, 5—4, 13) vypravuje některé děje z Kristova dětství a ty události, které předcházely bezprostředně před veřejným životem jeho jako příprava k němu, líče je tak, aby v Kristu Ježíši mohli i křesťané ze židovství poznati svého Vykupitele i křesťané z pohanství obrácení vtěleného Syna Božího a Vykupitele všeho lidstva.

5. ze třídy Abiovy. Král David rozdělil všecky kněze ve 24 třídy (z nichž 16 pocházelo od staršího syna Aronova, Eleazara, 8 od nejmladšího syna, jeho Itamara) a ustanovil, aby každá z nich vykonávala posvátné úkony v domě Hospodinově vždy jeden týden, a to v pořádku losem určeném. V pořádku tom byla třída Abiova (z potomstva Eleazarova na místě osmém. Ze zajetí vrátily se sice pouze čtyři třídy kněžské, jež čítaly 4000 členů; ty však rozdělily se opět ve 24 třídy, které podržely jména bývalá, a z těch osmá byla právě třída Abiova, k níž patřil kněz (nikoli velekněz) Zachariáš Manželka jeho Alžběta byla z dcer Áronových, tedy také z rodu kněžského, okolnost to, kterou sv. Lukáš bezpochyby proto zvláště vytýká, poněvadž chce upozorniti na vznešený původ předchůdce Páně; neboť narodil-li se kdo z rodičů, kteří oba byli z rodu kněžského, pokládal se původ jeho za zvláště vznešený.

13. Nemíní se tu modlitba za syna, jak někteří tvrdí, myslíce, že při oběti se modlil za potomstvo. Neboť kdo prosí za něco Boha, má alespoň nějakou naději, že dostane, zač prosí. Zachariáš však vzdal se již veškeré naděje v potomstvo, jakož patrno z toho, že pro vysoké stáří své i manželky svojí nevěřil již ani andělovi, když mu řekl, že manželka jeho porodí mu syna (v. 18. 20.). Nečekaje tedy již potomstva, neprosil za ně při oběti, a proto nemohl anděl říci, že vyslyšena jest modlitba, kterou Zachariáš konal při oběti, aby obdržel syna. — Ale ani ta modlitba se nemíní, kterou Zachariáš konával za syna, když byl ještě mladší; neboť není pravdě podobno, že by Bůh byl oznámil vyslyšení prosby zcela soukromé ve chvíli, když konal úřad veřejný jménem celého národa. Ale míní se tu předem vyslyšení oné modlitby, kterou při oběti konal jménem svým

budou se radovati z jeho narození; [15] neboť bude veliký před Pánem,
a vína a nápoje opojného píti nebude a již ze života matky své bude
naplněn Duchem svatým, [16] a mnohé ze synův israelských obrátí
ku Pánu Bohu jejich. [17] A on předejde před ním v duchu a moci
Eliášově, aby obrátil srdce otců k dítkám a nevěřící ke smýšlení spravedlivých, by připravil Pánu lid hotový." [18] I řekl Zachariáš k andělovi: „Po čem to poznám? Neboť já jsem stár, a manželka moje pokročila ve věku svém." [19] A anděl odpověděl jemu: „Já jsem Gabriel,
který stojím před Bohem, a jsem poslán, abych mluvil k tobě a ty
věci ti zvěstoval. [20] I budeš němý a nebudeš moci mluviti až do
dne, ve kterém se ty věci stanou, poněvadž jsi neuvěřil mým slovům,
která se naplní časem svým." [21] A lid očekával Zachariáše, a divili se,
že prodléval ve chrámě. [22] Když pak vyšel, nemohl k nim mluviti;
i poznali, že měl vidění ve chrámě. A on pokyvoval jim a zůstával
němý. [23] I stalo se, když naplnily se dnové služby jeho, odešel do
svého domu. [24] A po těch dnech počala Alžběta, manželka jeho; i ta-

---

i celého národa, aby již přišel Vykupitel. Proto neřekl pouze „manželka tvá porodí tobě syna", nýbrž dodal, že syn ten . . . předejde před Pánem . . . a připraví mu lid, či zkrátka prohlásil, že syn jeho bude předchůdcem Vykupitelovým a tedy že Vykupitel narodí se již co nejdříve. Ačkoli však Bůh mínil předem onu modlitbu, kterou Zachariáš konal právě při oběti za příchod Vykupitelův, přihlížel přece také k oné prosbě, kterou Zachariáš činíval za syna, když byl ještě mladší a jejíž dosavadní oslyšení tak trpělivě nesl. Neboť poněvadž předchůdcem Vykupitelovým měl po úradku Božím býti právě syn Zachariášův, bylo oznámení předchůdce Vykupitelova zároveň ohlášením, že vyslyšena jest také ta modlitba, kterou konával, aby se mu narodil syn.

15—17 bude velikým, a to *a*) svatostí života, neboť povede život tak přísný, že vína a nápoje opojného nebude píti; *b*) plností božské milosti, neboť bude v takové míře obdařen milostí Boží, že naplněn bude Duchem sv. již ze života matky své, tak totiž, že již v životě matky bude očistěn od hříchu prvotného a obdařen jak milostí posvěcující, tak milostmi mimořádnými, zejména i darem proroctví, a milosti ty že zachová si též pro celý život svůj; *c*) veliký bude i působností svou a úřadem svým; neboť mnohé z Israelitů obrátí k Pánu Bohu či k Vykupiteli jejich tu příkladem, tu kázáním svým a jako hlasatel předejde před ním v duchu a moci Eliášově, vystupuje s touž rozhodností proti neřestem a povzbuzuje s týmž zápalem a s touž horlivostí ku pokání a ctnosti, jako to činil Eliáš. Bude tak vystupovati k tomu konci, aby obrátě srdce otců k dítkám uspořádal rozrušené poměry rodinné a povzbudě nevěřící či hříšníky ku pokání přiměl je k smýšlení spravedlivých či ku smýšlení a životu bohumilému a tak aby připravil Vykupiteli lid hotový (dokonalý), to jest takový, který by hotov byl jej s věrou a láskou přijmouti a učení jeho zachovávati.

20. Němota ta měla mu býti nejen trestem za jeho nevěru, nýbrž i znamením, že se vyplní, co mu anděl byl zvěstoval.

21. Zachariáš obětoval ve svatyni, kam nebylo dovoleno vejíti nikomu leč kněžím, lid pak stál v předsíni či ve dvoře chrámovém a neviděl na Zachariáše, neboť při vchodu do svatyně byla opona. Lid divil se, že Zachariáš prodléval ve svatyni; neboť ku podání oběti zápalné (kadidla) stačil čas kratinký, a knězi nebylo dovoleno zdržovati se ve svatyni nad potřebu, aby lidé venku stojící neupadli do úzkosti, že snad byl stižen smrtí, buď že byl nehoden, neb nesprávně konal úřad svůj; nicméně při prodlévání Zachariášově lid nestal se úzkostlivým, nýbrž divil se, neboť znaje bezúhonnost Zachariášovu, vykládal si prodlení jeho ve stránku dobrou, soudě, že přihodilo se mu něco neobyčejného.

22. Že měl vidění, soudili zajisté hlavně z úžasu a radosti, které se jevily v jeho obličeji. On pokyvoval jim, že vskutku měl vidění.

24. Tajila se proto, poněvadž v samotě a zátiší chtěla Bohu děkovati za milost jí prokázanou odnětím neplodnosti. Neboť stav neplodnosti (manželství bezdětné) byl pokládán u židů za pohanu. Šestého měsíce nemohla se již více tajiti, poněvadž anděl sám o tom zpravil Pannu Marii.

jila se po pět měsíců řkouc: 25 „Takto mi učinil Pán ve dnech, v nichž
vzhlédl, aby odňal pohanu moji mezi lidmi.“

Narození Ježíše Krista zvěstováno, v. 26—38.

26 Měsíce šestého pak anděl Gabriel poslán byl od Boha do
města galilejského, jemuž jméno Nazaret, 27 k panně, zasnoubené muži,
jemuž jméno bylo Josef, z domu Davidova, a jméno panny Maria.
28 A vešed k ní anděl, řekl: „Zdráva buď, milostiplná, Pán s tebou,
požehnaná's ty mezi ženami.“ 29 Ona pak (uzřevši jej) užasla nad řečí
jeho a myslila, jaké by to bylo pozdravení. 30 I řekl jí anděl: „Neboj
se, Maria, neboť jsi nalezla milost u Boha. 31 Hle počneš v životě
a porodíš syna a nazveš jméno jeho Ježíš. 32 Ten bude veliký a Synem
Nejvyššího slouti bude, a Pán Bůh dá mu trůn Davida, otce jeho,
a bude kralovati v domě Jakubově na věky, 33 a království jeho nebude
konce.“ 34 I řekla Maria k andělu: „Kterak se to stane, když muže
nepoznávám?“ 35 A odpověděv anděl řekl jí: „Duch svatý sestoupí
v tebe, a moc nejvyššího zastíní tě; proto také to svaté, co se z tebe
narodí, slouti bude Syn Boží. 36 A hle, Alžběta, příbuzná tvá, i ona po-
čala syna ve stáří svém, a nyní jest již v šestém měsíci, ta, která
slove neplodná, 37 neboť nemožná není u Boha nižádná věc.“ 38 I řekla
Maria: „Aj já dívka Páně, staniž se mi podle slova tvého.“ Tu odešel
od ní anděl.

26—38. Archanděl Gabriel byl poslán, aby zvěstoval Panně Marii, že se stane matkou vtěleného Syna Božího, matkou Vykupitelovou. Běželo totiž tu o souhlas se strany člověka, neboť jako svobodným rozhodnutím vůle lidstvo odvrátilo se od Boha, tak opět svobodným rozhodnutím vůle mělo se k němu vrátiti. Proto tehdy teprv nastalo vtělení Syna Božího, když Maria přivolivši zvolala: Aj, já dívka Páně, staniž se mi podle slova tvého.

28. Pozdravuje ji tak vzhledem k milostem, jimiž byla nejen ochráněna od hříchu prvotního, nýbrž i v nejužší spojení s Bohem uvedena a hodným příbytkem vtěleného Syna Božího učiněna a tak nade všecky ženy vyznamenána i neporušeností panenskou i důstojností mateřskou.

29. Užasla (a ulekla se) nad řečí jeho z pokory. Jsouc si totiž vědoma, že všecka chvála patří Bohu, nemohla srovnati se svojí pokorou, že anděl vyslovuje jí tak velikou chválu. Brzy však ustoupil nepokoj její klidné rozvaze; myslilať, jaké by to bylo pozdravení, t. j. přemýšlela, co by to pozdravení znamenalo. Věděla totiž, že podobným způsobem (Hospodin s tebou) pozdravil anděl Gedeona, jehož Bůh vyvolil, aby skrze něj vysvobodil lid od Madianských, a že jako požehnaná na věky byla velebena i Judit; i mohla tedy s ohledem na to při vší své pokoře souditi ze slov andělových, že Bůh má s ní zvláštní úradky, zejména že snad chce skrze ni pomoci jejímu národu. A poněvadž chtěla se podrobiti vůli Boží ve všem, přemýšlela, kam směřuje pozdravení to, či jaký úkol Bůh jí přisuzuje. Slova „uzřevši jej“ (podle Vulgaty „když uslyšela“) scházejí v rukopisech starších.

31—33. Uživ pak různých výroků prorockých, jimiž předpověděn byl Vykupitel jakožto Bohočlověk a zrozenec z panny a potomek Davidův, oznámil jí, že bude matkou vtěleného Syna Božího a Vykupitele světa, a udal, že Vykupitel tento zřídí království Davidovo, království totiž duchovní či církev předobrazenou trůnem a královstvím Davidovým, a že bude kralovati na věky v domě Jakubově, to jest nad israelity v duchovním slova smyslu či nade všemi věřícími, ať vstoupí do království jeho ze židovství nebo z pohanství. Zároveň vyložil jim, proč ji dříve oslovil tituly tak velikými.

34. Nevyjádřila tím ani nevěry ani pochybnosti o pravdě slov andělových, nýbrž pevně věříc, že Bůh může učiniti, aby se stala matkou i bez porušení svého slibu zachovat ustavičné panenství, ptala se jen po způsobě, kterak se to stane, a to proto, poněvadž běželo tu o věc, která se dotýkala přímo její osobnosti.

35. Ohlásil tak, že se stane matkou nikoli způsobem přirozeným, nýbrž nadpřirozeným, a to působením Ducha sv. či všemohoucnosti Boží. (Viz Mat. 1, 20—21. pozn.)

Navštívení Panny Marie, v. 39—56.

39 Maria pak povstavši v těch dnech odešla s chvatem na hory
do města Judova, 40 a vešedši do domu Zachariášova, pozdravila
Alžbětu. 41 I stalo se, jak uslyšela Alžběta pozdravení Mariino, dítko
zaplesalo v životě jejím, a Alžběta byla naplněna Duchem svatým.
42 I zvolala hlasem velikým řkouc: „Požehnaná's ty mezi ženami a po-
žehnaný plod života tvého. 43 A odkud mi to, aby Matka Pána mého
přišla ke mně? 44 Neboť hle, jak došel hlas pozdravu tvého do mých
uší, zaplesalo radostí dítko v životě mém. 45 A blahoslavená, která
uvěřila, neboť se vyplní ty věci, které jí byly pověděny od Pána."
46 I řekla Maria: „Velebí duše má Hospodina,
47 a duch můj zaplesal v Bohu, Spasiteli mém,
48 že vzhlédl na ponížení své služebnice,
neboť hle, od této chvíle blahoslaviti mě
budou všechna pokolení,
49 protože veliké věci učinil mi ten, jenž
jest mocný;
jeho jméno (jest) svaté,
50 a jeho milosrdenství (trvá) od pokolení do
pokolení,
těm, kteří se ho bojí.
51 On učinil mocné věci ramenem svým:
Rozptýlil pyšné smýšlením srdce jejich,
52 sesadil mocné s trůnu
a povýšil nízké.

---

39. Chtěla vyjádřiti své příbuzné Alžbětě radost nad tím, že se stala matkou a sděliti s ní radost, kterou sama měla z početí Spasitele. Také as chtěla jí posloužiti v potřebách jejích. Kterak s ní byla příbuzná, o tom evangelista se nezmiňuje; poněvadž však udává, že Alžběta byla z rodu Áronova, není pochybnosti, že byly příbuzny po straně matek svých, bezpochyby tak, že matky jejich byly sestry, z nichž jedna, matka Panny Marie, provdala se za muže rodu Davidova, druhá, matka Alžbětina, za muže z rodu Áronova.

41. dítko zaplesalo; byvši totiž tu chvíli zvláštním působením Božím uvědoměno o přítomnosti Spasitelově v životě panenské matky jeho a zároveň zbaveno hříchu prvotního, dalo rovněž působením božským na jevo nějakým pohybem radost nad tím a první poctu Spasiteli a matce jeho, a v touž chvíli Alžběta byla naplněna Duchem sv. a poučena od něho zvláštním vnuknutím o tom, že Maria stala se matkou vtěleného Syna Božího.

45. Tak dle textu řeckého a dle starších rukopisů Vulgaty. Tištěná Vulgata a překlad starolatinský má 2. osobu: Blahoslavená jsi, která's uvěřila . . . byly pověděny tobě.

46—55. Chvalozpěvem tímto Maria Panna s vděčností velebila Boha za milost prokázanou jak jí, tak celému pokolení lidskému. Užila sice při něm po většině týchž slov, jimiž druhdy matka Samuelova a žalmista Páně oslavovali Boha, neboť zpěvy ty znala a rozjímala o nich častěji; avšak ona oživila je vítěznou věrou a mocným citem a duchem prorockým tak, že po této stránce vyniká zpěv její vysoko nad veškeré zpěvy starozákonní. Jest to nejskvělejší projev radosti, který kdy vyšel z nitra lidského. Církev sama modlí se jej denně při hodinkách, aby jím vzdala Bohu díky za vykoupení a oslavila matku Vykupitelovu. Rozeznávati lze v něm tři části: *a*) velebí Boha za milost prokázanou jí, dívce chudobné, zvolením jí za matku Vykupitelovu a předpovídá poctu, kterou jí proto budou vzdávati věřící všech pokolení; *b*) chválí Boha za to, že vůbec odpíraje pyšným, milostivým se jeví k pokorným, a *c*) za to, že vyplňuje zaslíbení daná Abrahamovi a jeho potomstvu.

53 Lačné naplnil dobrými věcmi
a bohaté propustil prázdné.
54 Ujal se Israele, služebníka svého,
aby byl pamětliv svého milosrdenství,
55 (jakož mluvil k otcům našim)
vzhledem k Abrahamovi a potomstvu jeho
na věky."

56 I zůstala Maria s ní asi tři měsíce, a navrátila se do svého domu.

Narození Jana Křtitele, v. 57—80.

57 Alžbětě pak naplnil se čas, aby porodila; i porodila syna.
58 A sousedé i příbuzní její uslyšeli, že Hospodin prokázal jí veliké
milosrdenství; i radovali se s ní. 59 A v den osmý přišli obřezat
dítko a chtěli je nazvati dle jména otce jeho Zachariášem. 60 Ale matka
jeho promluvivši pravila: „Nikoliv, ale slouti bude Jan." 61 I řekli
k ní: „Vždyť není nikoho ve tvém příbuzenstvu, jenž by se tím jménem
nazýval." 62 I pokynuli otci jeho, jak by chtěl, aby se jmenovalo. 63 A on
požádav tabulky, napsal na ni: „Jan jest jméno jeho." I podivili se
všichni. 64 A hned se otevřela ústa jeho i jazyk jeho a mluvil velebě
Boha. 65 I připadla hrůza na všecky sousedy jeho a po všech horách
judských rozhlašovaly se všecky ty věci, 66 a všichni, kteří to slyšeli,
vštípili si to v srdce své řkouce: „Čím as bude toto dítko?" Neboť
ruka Páně byla s ním. 67 Zachariáš pak, otec jeho, byl naplněn Duchem
svatým a prorokoval řka:

68 „Požehnán (buď) Hospodin, Bůh israelský,
že vzhlédl a vykoupení zjednal lidu svému
69 a že vzbudil nám mocnou spásu
v domě Davida, služebníka svého,
70 jakož byl mluvil ústy
svatých proroků svých odvěkých,

---

54. ujal se Israele, t. j. přispěl ku pomoci národu israelskému různými milostmi v dobách minulých, zvláště však nyní sesláním Vykupitele, a to k tomu konci, aby byl pamětliv, či aby ukázal, že jest pamětliv svých zaslíbení a tedy ve svých slibech nejvýš věrný. (Tak dle textu řeckého i starších rukopisů latinských, které mají neurčitý způsob memorari = býti pamětliv, rozpomínati se. Vulgata tištěná a některé rukopisy mladší mají příčestí recordatus = rozpomenuv se, t. j. ukázav, že jest pamětliv svých zaslíbení.)

59. Při obřezání totiž dávalo se dítku jméno podobně jako u nás při křtu.

68–79. Ve chvalozpěvu tom Zachariáš předem (v. 68—75) velebil z vnuknutí Ducha sv. (naplněn Duchem sv.) Boha za Vykupitele a za milosti, jichž se mělo dostati lidstvu dle výpovědi starodávných prorokův a dle úmluvy učiněné s Abrahamem, a líče milosti ty, jako by již byly lidstvu dány, vytýká z nich zejména ty, jimiž Vykupitel osvobodí lidstvo od nepřátel spásy, zvláště od hříchu, a způsobí, aby lidé s dětinnou láskou mohli sloužiti Bohu ve svatosti a spravedlnosti či ve stavu posvěcující milosti Boží.

68. vzhlédl totiž milostivě, t. j. milostivým se ukázal.

69. vzbudil nám mocnou spásu; doslovně bylo by: vyzdvihl nám roh spásy. Ale roh jmenuje se tu jako obraz síly a moci; roh spásy = moc spásy či mocná spása, mocný Spasitel. Vyzdvihl nám roh spásy atd. znamená tedy: Vzbudil nám mocnou spásu či mocného Spasitele z rodu Davidova.

70. Že z rodu Davidova narodí se Vykupitel, bylo předpověděno v 2. Král. 7, 12–16; Is. 9, 6; 11, 1—5; 55, 3—4; Jerem. 23, 5; 33, 15; Ezech. 34, 23; Os. 3, 3; Am. 9, 11; Mich. 5, 2.

71 spásu od nepřátel našich
a z ruky všech, kteří nás nenávidí,
72 aby učinil milosrdenství s našimi otci
a byl pamětliv svaté úmluvy své,
73 přísahy to, kterou přísahal Abrahamovi, našemu otci,
že nám dá,
74 abychom vysvobozeni z rukou nepřátel svých, beze strachu
sloužili jemu
75 ve svatosti a spravedlnosti před ním
po všechny dny své.
76 A ty pak, dítko, prorokem Nejvyššího slouti budeš,
neboť předejdeš před Pánem připravovat cesty jeho,
77 abys dal lidu jeho známost o spáse
odpuštěním hříchů jejich
78 pro srdečné milosrdenství Boha našeho,
ve kterém vzhlédl na nás vycházející z výsosti,
79 aby posvítil těm, kteří jsou ve tmě a stínu smrti,
aby řídil nohy naše na cestu pokoje."
80 Dítko pak rostlo a sílilo podle ducha, a bylo na poušti až do
dne, kdy se ukázalo lidu israelskému.

KAPITOLA 2.

Narození a obřezání Ježíše Krista, v. 1—21.

1 Toho času pak vyšel rozkaz od císaře Augusta, aby se vy-
konal soupis celé říše. 2 Tento soupis konal se první za náčel-

72. Praví tedy, že nejbližším účelem, za kterým Bůh poslal Vykupitele, bylo konati milosrdenství a naplniti daná zaslíbení (aby byl pamětliv, t. j. aby ukázal, že jest pamětliv).

73. Úmluvu, kterou Bůh učinil s Abrahamem, nazývá přísahou, poněvadž ji Bůh přísahou stvrdil (1. Mojž. 22, 16). Potom (od v. 76—79) Zachariáš obrátil se k dítku a opěvoval budoucí jeho úřad jakožto předchůdce Vykupitelova, jenž připraví mu cestu tím, že zjedná lidu známost o spáse či že poučí je, kterak pravé spásy a pravé svobody dostane se odpuštěním hříchů skrze milosrdenství Boží, a kterak milosrdenství to ukáže se zvláště tehdy, když Vykupitel jako slunce vyjde z výsosti a zapudě temnotu bludu a mrákotu hříchu, uvede a posilní člověka na cestu k pokoji a blahu věčnému.

78. vycházející z výsosti, t. j. Vykupitel.

79—80. aby posvítil svým totiž učením a svou milostí těm, kteří sedí ve tmách a stínu smrti, t. j. těm, kteří jsou v temnotě bludů a nepravostí a z toho pocházející duševní bídy, abychom při světle Kristovy víry takový vedli život, který vede ku pokoji či blaženosti vnitřní již v tomto životě a k blaženosti věčné v životě budoucím.

80. Záhy totiž odebral se Jan na poušť judskou, aby tam po způsobě proroků některých vedl život v samotě a v rozjímání o věcech božských a tak se připravoval k budoucímu úřadu svému. I pobyl tam, až Bůh sám mu přikázal, aby již úřad svůj započal.

2, 1. Dle nápisu ankyránského konal se k rozkazu Augustovu třikrát soupis či spíše sčítání lidu, totiž r. 726, 746 a 767 po založení Říma. Při nich však sčí-

nictví Kviriniova v Syrii. [3] I šli všichni, aby se přiznávali, každý do
města svého. [4] Odešel pak i Josef z Galilee z města Nazareta do
Judska do města Davidova, jež slove Betlem, poněvadž byl z domu
a kmene Davidova, [5] aby se dal zapsat s Marií, zasnoubenou man-
želkou svou, která byla těhotná. [6] Stalo se pak, když tam byli, na-
plnily se dnové, aby porodila. [7] I porodila syna svého prvorozeného

---

tali se pouze občané římští, aby se seznalo, která práva komu patří. Ale při tom soupise, o němž sv. Lukáš mluví, sepisovala se celá říše (římská), tedy nejen římští občané, nýbrž také všecko ostatní obyvatelstvo Římanům podřízené, aby se stanovila a zjistila síla poplatná. Takový soupis konal se dle zprávy Pavla Orosia (V. stol.) r. 752 po založení Říma. Císař mohl jej nařídi i také pro Palestinu, poněvadž Herodes Veliký jakožto král znovuzřízený byl závislý na něm, a území jeho (Herodovo) bylo povinno odváděti jemu poplat y. Kvirinius (Cyrinus) byl v Syrii v čele dvakrát, po druhé zcela rozhodně jako místodržitel, a to od r. 759—765 (764?), kdy konal soupis druhý, o němž sv. Lukáš se zmiňuje ve ve Skut. ap. 5, 37, po prvé r. 751—752 a snad i dříve, a to dle jedněch také jako místodržitel, dle jiných však jako prozatímní vrchní velitel. Za tohoto pobytu konal se onen první soupis, o němž sv. Lukáš svrchu mluví, a to (nebyl-li sám místodržitelem, nýbrž vrchním velitelem) tak, že konal jej sice místodržitel, ale pod dozorem neb spolupůsobením Kviriniovým.

2. Za náčelnictví. Řecký text má hegemonevontos (ἡγεμονεύοντος) = když byl v čele, latinské rukopisy starší „praeside Cyrino“ = za náčelníka (vladaře) Cyrina.

3—4. Židé dělili se v pokolení, pokolení v čeledi či kmeny, kmeny pak v domy či rody. Praotci jednotlivých pokolení byli synové Jakubovi, jenže místo Josefa čítali se nejstarší dva synové jeho Efraim a Manasses, takže potomci těchto dvou synů jeho tvořila dvě pokolení samostatná, a to proto, poněvadž děd jejich Jakub přijal je za vlastní syny své (1. Mojž. 48, 5); praotci jednotlivých kmenů byli synové praotců oněch pokolení (vnukové a pokud se týká pravnukové Jakubovi). Aby se soupis osob i jmění konati mohl přesněji, musil dle zavedeného obyčeje každý odebrati se tam, kde měl sídlo jeho dům (rod), či odkud pocházel praotec jeho rodu. Poněvadž tedy Josef i Maria Panna byli z rodu Davidova, který pocházel z Betlema (1. Král. 16), odebrali se do Betlema, kamž měli as 30 hodin cesty. — Marii Pannu nazývá manželkou Josefovou, poněvadž v té době byla již skutečně od něho za manželku pojata; nazývá ji však manželkou zasnoubenou, aby vyjádřil, že Maria zachovala čistotu panenskou i v manželství (Viz str. 62—65. pozn.). Ostatně není zcela jisto, zda oba výrazy ty (zasnoubenou manželkou) jsou původní; neboť mezi starými rukopisy jedny mají pouze výraz zasnoubenou, jiné toliko výraz manželku, jiné výrazy ty oba.

7. syna prvorozeného, t. j. jednorozeného. Viz str. 65. v pozn. k Mat. 1, 25.). — Hospoda, t. j. veřejný dům, který poskytoval cizincům sice přístřeší (a to zadarmo), ale nic jiného, byl již cizinci plný; proto odebrali se za město a uhostili se tam v jedné jeskyni, které pastýři užívali jako chléva. Tam Spasitel chtěl přijíti na svět, aby hned na počátku pozemského života svého ukázal, že v bohatství není ani cíl života, ani zdroj blaha pravého.

V kterém roce se Pán Ježíš narodil, evangelisté neudávají. Sv. Matouš praví toliko, že se to stalo za panování krále Heroda (Velikého), sv. Lukáš pak, že to bylo v čas soupisu, který byl přikázán od císaře Augusta, a první z těch, který se konal za syrského vladaře Kvirinia, jak čteme v textě řeckém, ale ne od něho samého, jak překládá Vulgata. Jest proto stále ještě spornou otázkou, kterého roku se Pán Ježíš narodil. Obyčejně má se za to, že přišel na svět mezi r. 746—750 po založení Říma, tedy 4—8 roků dříve, než udává náš letopočet, jenž vzhledem k výpočtu Dionysia Exigua (VI. stol.) počíná první rok po narození Páně prvním lednem r. 754. po založení Říma, a tak klade narození Kristovo do počátku roku 753. po založení Říma t. j. o týden později, než dle Dionysia Pán Ježíš se narodil. — Náhled ten opírá se hlavně o tvrzení, že Herodes Vel., za jehož panování Vykupitel přišel na svět, zemřel již r. 750 po založení Říma. Avšak tvrzení to jest velice pochybné, ano po našem názoru nepravé. Neboť, jak svědčí Josef Flavius, Herodes, stav se již za sporu mezi Makkabeovcem Aristobulem a jeho bratrem Hyrkanem správcem Galilee, byl prohlášen za krále v Římě na podzim toho roku, ve kterém Parthové, vtrhše do Jerusalema, dosadili na trůn židovský Antigona, syna Aristobulova, a zemřel, panovav 37 roků od svého po-

o obvinula jej plénkami a položila ho v jeslích, poněvadž neměli místa v hospodě.

---

výšení na krále, aneb 34 roky od té doby, kdy zmocniv se Jerusalema, Antigona usmrtil a tam vlády vskutku se ujal.

Dle svědectví Diona Cassia, Plutarcha a jiných dějepisců překročili však Parthové Eufrat r. 714 po založení Říma, a to na jaře, tedy nikoli v únoru, jak praví Schegg, nýbrž později, nejspíše v květnu, zmocnivše se pak Syrie a Fenicie, vyjednávali nějaký čas s přítelem Antigonovým Lysaniou a potom teprv vpadli do Palestiny a postoupivše vtrhli do Jerusalema o letnicích. A tu dobu, o letnicích, utekl se Herodes přes Egypt a Rhodus do Říma za pomoc a byl tam na podzim ustanoven králem židovským. Letnicemi těmi však nelze právem rozuměti ty, které připadly do roku 714 po založení Říma, neboť do toho času Parthové nemohli se již dostati do Jerusalema. Vždyť netáhli bez překážky, nýbrž podnikali na pochodu boje a vedli vyjednávání. Ale rozuměti jest letnice, které se slavily r. 715 po zal. Říma. Toho roku tedy Herodes utekl se do Říma a byl ustanoven králem židovským. Zemřel-li však dle Flavia, krátce před velikonocemi, panovav 37 roků od té doby, kdy byl ustanoven králem, patrno, že zemřel teprve na jaře (počátkem dubna) r. 753 po založ. Říma. Neboť o předešlých velikonocích nemohlo se ještě říci, že panoval 37 roků od té doby, kdy byl jmenován králem.

S rokem tím srovnává se také zatmění měsíce, které dle Jos. Flavia událo se před smrtí jeho. Před velikonocemi totiž pozorovalo se toho času v Palestině zatmění měsíce toliko r. 750 v noci na den 13. března a r. 753 v noci na den 10. měs. ledna. Ale od 13. března do smrti Herodovy nemohly se vykonati všechny věci, které Josef Flavius vypravuje mezi oním zatměním a smrtí Herodovou, aby totiž nemoc Herodova v Jerichu vždy víc se horšila, Herodes proto do lázní v Kallirrhoe u Mrtvého moře se odebral, potom zase do Jericha se přestěhoval, tam lázní v oleji užíval, knížata lidu svolati a potom uvězniti dal, syna Antipatra k smrti odsoudil a teprve pět dní na to zemřel. Ale ovšem všechno to mohlo se státi od 10. ledna. Právem proto lze také z toho souditi, že Herodes nezemřel již r. 750., nýbrž r. 753. Zemřel-li však Herodes teprve na jaře r. 753 po založení Říma, a narodil-li se Pán Ježíš dle pokynův evangelních nedlouho před smrtí jeho, lze zajisté s veškerým právem tvrditi, že Pán Ježíš narodil se r. 751, neb 752, spíše však r. 752. Neboť pro tento rok svědčí také soupis, o kterém mluví sv. Lukáš v 2, 1—2. Augustus totiž přikázal několikráte soupis lidu, v r. 726, 746, 767, jak svědčí nápis v Ankýře, zachovaný ve vestibulu chrámu, postaveného ke cti Augustově, a v r. 752, jak dosvědčuje Pavel Orosius (5. st). Při prvních třech byli sčítáni pouze občané římští, aby se seznalo, která práva komu patří, r. 752 pak veškeré obyvatelstvo nejen v říši římské, nýbrž i ve všech královstvích Římanům podřízených, aby se zjistila síla poplatná. Ale Lukáš mluví o soupise všeho světa (římského); jest tedy na jevě, že nemíní toho soupisu, který byl nařízen r. 746, jak obyčejně se myslí, nýbrž ten, který byl vykonán r. 752. Toho roku tedy narodil se Pán Ježíš po našem soudě, ne-li jistě, alespoň pravdě nejpodobněji. Tvrzení tomu není na odpor, že dle Josefa Flavia Kvirinius stal se vladařem (místodržitelem) syrským teprve 9 roků po smrti Herodově a tu dobu vykonal soupis lidu. Neboť dle Tacita (Annal. 3, 48) a dle nápisu Tiburského Kvirinius byl v čele Syrie dvakráte, po prvé již r. 751 a 752, ne sice jako místodržitel, jak se mnozí domnívají, neboť tím byl tehdy Sentius Saturninus a po něm hned ještě před smrtí Herodovou Varus, nýbrž jako vrchní velitel v Syrii, opatřen jsa mocí prokonsulární potud, pokud by nepřišel Caius Caesar, jemuž dle Tacita měl býti „rektorem“ t. j. vůdcem a rádcem v hrozící válce proti Parthům. A tu dobu pod jeho vedením neb spolupůsobením a, jak praví Tertullián, od vladaře Sentia Saturnina byl konán onen soupis lidu v době narození, o němž sv. Lukáš zcela přesně praví, že to byl první z těch, které byly konány za náčelnictví Kviriniova v Syrii; neboť později, když byl v čele Syrie jako vladař či místodržitel, zařídil soupis druhý. (Skutk. ap. 5, 37; Flavius Starožitn. 18. 1.)

Také není řečenému náhledu o roce Kristova narození na odpor pobyt Kristův v Egyptě, jakoby snad při něm nebylo dosti času na cestu do té země a na pobyt v ní. Není mu na odpor ani tehdy, přijme-li se za pravdu, co praví staré podání, že Pán Ježíš se narodil dne 25. prosince. Neboť, jak sv. Matouš dosvědčuje, v Egyptě pobyl Pán Ježíš po vůli Boží a jeho řízením hlavně k tomu konci, aby se naplnilo jisté proroctví či spíše předobrazení starozákonní, dle něhož měl Vykupitel pobýti v Egyptě. Ale k dosažení účelu toho nebylo třeba, aby pobyt

8 A byli v téže krajině pastýři, ponocujíce a stráž noční držíce
nad stádem svým. 9 A hle, anděl Páně stanul u nich, a jasnost Boží ob-
klíčila je, a báli se velice. 10 I řekl jim anděl: „Nebojte se, neboť hle,
zvěstuji vám radost velikou, která bude všemu lidu. 11 Narodilť se
vám dnes Spasitel, to jest Kristus Pán, v městě Davidově. 12 A toto
bude vám znamením: Naleznete dítko plénkami obvinuté a položené
v jeslích.“ 13 A hned na to bylo s andělem množství zástupů nebeských,
kteří chválili Boha říkajíce: 14 „Sláva na výsostech Bohu
a na zemi pokoj lidem zalíbeným.“
15 I stalo se, jak andělé odešli od nich do nebe, pastýři pravili
k sobě vespolek: „Pojďme až do Betlema a vizme tu událost, kterou
Pán oznámil nám.“ 16 I přišli s chvatem a nalezli Marii a Josefa i dítko
položené v jeslích. 17 A uzřevše je, vypravovali věc, která jim byla
pověděna o dítku. 18 A všichni, kteří to slyšeli, divili se těm věcem,
které jim byly pověděny od pastýřů. 19 Maria však zachovávala
ta slova, uvažujíc je v srdci svém. 20 I navrátili se pastýři, velebíce
a chválíce Boha ze všeho, co slyšeli a viděli tak, jak jim bylo po-
věděno.

---

v Egyptě trval dlouho. Stačilo několik neděl. Byť tedy Panna Maria a Josef odebrali se s Pánem Ježíšem do Egypta teprve za 14 dní po obětování jeho ve chrámě či v polovici měsíce února, a byť potřebovali na cestu dvou týdnů, ač tam mohli býti za 8—10 dní, zůstal by ještě nejméně celý měsíc do smrti Herodovy a tím i na pobyt Kristův v Egyptě, čas to zajisté dostatečný k dosažení řečeného účelu. Pomíjejíce proto jiné důvody, zůstáváme při svém náhledu a podotýkáme: Je-li náhled ten správný, jak myslíme, a narodil-li se Pán Ježíš dne 25. prosince, jak tvrdí staré podání, neodchyluje se letopočet náš od skutečností o nic více než o týden. Odchylka ta stala se zajisté proto, poněvadž před zavedením letopočtu křesťanského počínal se rok občanský dle kalendáře juliánského prvním lednem a rozdíl jednoho týdne neviděl se tak velikým, aby pro něj začínali v křesťanském letopočtu nový rok dnem jiným. Počítá se tedy vlastně od obřezání Páně. Neboť osmého dne po narození svém, tedy podle podání 1. ledna bylo dítko obřezáno a při tom Ježíšem nazváno.

14. *lidem zalíbeným* (doslovně „zalíbení“ totiž Božího t j. lidem které Bůh miluje a jimž svou blahovůli prokazuje. Neboť, jak ukazuje řecké slovo *εὐδοκία* v textě původním, rozumí se tu dobrá vůle či blahovůle neb zalíbení Boží a nikoli *dobrá vůle lidí*, jak se mnohdy myslí vzhledem ku překladu latinskému „hominibus bonae voluntatis, lidem dobré vůle.“ Andělé tedy ohlašují, že Kristovo narození (a jeho dílo) přináší a) *na nebi Bohu slávu*, pokud totiž v něm zvláštní měrou se zjevuje a proto též od nebešťanů a potom i od lidí se poznavá a uznává Boží moc a moudrost a svatost a spravedlnost i dobrota a milosrdenství, a pokud Kristus sám svou obětí nejen nekonečné dostiučinění za hříchy lidské Bohu Otci podal, nýbrž i měrou na výsost dokonalou uznal naprostou svrchovanost Boží a naši zavislost na něm a ve mši sv. nejdokonalejší způsob pocty Boží zůstavil. b) *na zemi* pak (že přináší) *pokoj* či smíření s Bohem a vnitřní blaženost *lidem*, jež miluje a jimž svou blahovůli projevuje, takže již nejsou v Boží nemilosti (syny hněvu), nýbrž v milosti Boží dítkami zalíbení Božího). Že lidé ti musí také sami býti dobré vůle či ochotni vůli Boží se poddávati, chtějí-li onoho pokoje býti účastni, rozumí se samo sebou, a Pán Ježíš sám prohlásil to nejednou.

17. *Vypravovali* to, co jim pravil anděl, jak Panně Marii a Josefovi, tak jiným, s kterými se potom sešli. (V řeckém textě stojí *ἐγνώρισαν* [egnórisan], jež znamená i *oznámili* neb *vypravovali* i poznali. Zde však má patrně význam první (oznámili neb vypravovali), jakož vyjadřují také některé rukopisy překladu latinského, překládajíce ono slovo výrazem „retulerunt“ — sdělili, vypravovali)

19. Maria totiž nejen nezapomenula těch věcí, které jí pastýři vypravovali, nýbrž i srovnávala je s tím, co již slyšela o svém dítku od anděla a od Alžběty i od Josefa, a vidouc ve všem tom podivuhodnou shodu, kořila se prozřetelnosti a milosrdnosti božské.

*

21 A když se naplnilo dní osm, aby dítko bylo obřezáno, nazvali jméno jeho Ježíš, kterým bylo nazváno od anděla, prve než se počalo v životě.

Obětování Páně, v. 22—40.

22 A když se naplnily dnové očišťování jejího podle zákona Mojžíšova, donesli jej do Jerusalema, aby ho představili před Hospodinem,
23 (jakož jest psáno v zákoně Páně: každý pacholík, jenž otvírá život,
buď zasvěcen Pánu), 24 a aby dali oběť podle toho, jak pověděno
jest v zákoně Páně, dvé hrdliček neb dvé holoubátek. 25 A hle, v Jerusalemě byl člověk, jehož jméno bylo Simeon, a člověk ten byl spravedlivý i bohabojný a očekával potěšení Israelova, a Duch svatý byl
v něm. 26 A on dostal zjevení od Ducha svatého, že neumře, leč dříve

---

21. Obřízku tu přijal Pán Ježíš s plným vědomím, neboť jsa Bohočlověkem, byl pro své spojení s osobou božskou hned od počátku lidského života svého také jako člověk úplně sebevědom. Podrobil se pak obřízce proto, aby ukázal, že má pravé tělo lidské a jest pravým člověkem, jakož i aby také na těle měl znamení, že jest potomkem Abrahamovým, jakým Vykupitel podle proroctví měl býti. Také proto se jí podrobil, aby naznačil, že nás vykoupí způsobem krvavým. Zároveň chtěl dáti příklad pokory a poslušnosti k zákonu a upozorniti na potřebu duchovní obřízky od žádostí smyslných.

22—24. d n o v é o č i š ť o v á n í, t. j. doba čtyřiceti dnů od narození dítka. Matka totiž porodivši syna, byla dle zákona (3. Mojž. 12, 2 8) pokládána 7 dní za nečistou a nesměla ani po následující 33 dni vejíti do chrámu a požívati věcí Bohu obětovaných. Porodila-li děvče, trval stav ten dvakrát tak dlouho. Po uplynutí doby té (kdy se naplnily dnové očišťování), byla povinna přinésti ve chrámě oběť očistnou, a to, byla-li bohatá, jednoho beránka ročního v oběť zápalnou a jedno holoubě neb hrdličku v oběť za hříchy; byla-li chudá, podala místo beránka hrdličku neb holoubě, celkem tedy dvě hrdličky neb dvě holoubata. Bůh přikázal to, aby přiváděl tím na paměť, že člověk přichází na svět ve stavu hříchu a potřebuje vykoupení. Panna Maria nebyla ovšem vázána oním zákonem před Bohem; neboť stavši se matkou působením Ducha sv., nebyla porodem poskvrněna, nýbrž více ještě posvěcena. Přece však podrobila se mu, jednak z pokory a poslušnosti, jednak proto, aby opominutím zákona nedala pohoršení jiným, kteří neznali ještě tajemství vtělení Syna Božího. — S obětí očistnou spojovalo se někdy obětování či představování dítka Hospodinu, a vykupování ho pěti sikly posvátnými či as 15 korunami, tehdy totiž, když to byl syn prvorozený. Bylo tak zavedeno již na Sinaji. Poněvadž totiž před vyjitím židů z Egypta prvorozenci egyptští byli utraceni, israelští pak zachováni, přikázal Bůh, aby prvorozenci (mužští) jakožto zástupci celého národa byli zasvěceni jemu k službám kněžským (a tak sluli svatými či zasvěcenými Pánu). Měloť se tím naznačiti, že národ israelský jest vlastnictvím Božím a k službě Boží zavázán. Zároveň měli tím židé býti povzbuzeni k díkům, že byli vysvobozeni z Egypta a vyvoleni za národ, z něhož vyjde Spasitel. Když však Bůh na Sinaji ustanovil celé pokolení Levi k službám při stánku neb při chrámě, osvobodil od nich prvorozence ostatních pokolení, ale nařídil, aby na památku prvotního zařízení byli mu ve stánku (později ve chrámě) představováni a obětí pěti siklů na potřeby chrámové vykupováni. Ani tento zákon netýkal se Panny Marie ani Pána Ježíše. Neboť jakožto Syn Boží nebyl povinen platiti na dům zasvěcený svému Otci, a to tím méně, poněvadž sám byl chrámem živým, který měl býti zbořen a třetího dne znovu vzdělán, sám i knězem, který měl přinésti oběť ceny nekonečné. Přece však chtěl, aby byla podána ona oběť za něho, jednak aby dal příklad pokory a úcty k zákonu, jednak aby z opominutí toho nevzali pohoršení ti, kteří nevěděli ještě, že on jest Synem Božím. Obě řečené oběti podala tedy Panna Maria čtyřicátého dne po narození Kristově. Jsouc však chudá, přinesla v očistu oběť chudých, dvě hrdličky neb dvě holoubátka. Při té příležitosti byl Pán Ježíš poznán i uznán jako Vykupitel světa od dvou starců zbožných, jinak neznámých totiž od Simeona a vdovy Anny.

25. potěšení Israelova, t. j. příchod Vykupitele (spásu messiášskou). V y k u p i t e l e, doslovně P o m a z a n é h o P á n ě (Krista Páně).

uzří Vykupitele. [27] I přišel v Duchu do chrámu, a když rodiče přinesli
dítko Ježíše, aby za něj učinili podle obyčeje zákona, [28] vzal jej i on
na lokte své a velebil Boha. I řekl:

[29] „Nyní propouštíš Pane služebníka svého
podle slova svého v pokoji,
[30] neboť viděly oči mé spásu tvou,
[31] kterou jsi připravil před očima všech národů,
[32] světlo k osvícení pohanův
a k slávě lidu svého israelského."

[33] I divili se otec a matka jeho těm věcem, které byly praveny
o něm. [34] A Simeon blahoslavil je a řekl k Marii, matce jeho: „Hle
tento jest ustanoven ku pádu a ku povstání mno-
hých v Israeli a na znamení, jemuž budou odpírati,

---

27. přišel v Duchu, t. j. z vnuknutí Ducha sv.

29. nyní, když jsem viděl Spasitele, propouštíš mě totiž z tohoto života. Čekal, že nyní ho Bůh povolá na věčnost.

30—32 spásu tvou, t. j. Spasitele. — Uznávaje ho tedy za Spasitele všech lidí velebil jej jako světlo či jako zdroj poznání, který zapudě od pohanů světlem učení svého temnotu bludův a nevědomosti ve věcech náboženských, poučí je o pravdách týkajících se spásy a slávu zjedná lidu israelskému jakožto národu, z něhož vyšel Vykupitel světa.

33. Divili se tomu, co slyšeli od Simeona o dítku Ježíši, nikoli proto, že by dosud nebyli věděli těch věcí o něm, nýbrž že poznali z nich, že také Simeonovi Bůh zjevil tajemství, o němž myslili, že dosud nebylo mimo ně oznámeno nikomu leč Alžbětě a pastýřům. — Sv. Josefa evangelista jmenuje otcem Ježíšovým proto, poněvadž byl jeho pěstounem a otcem zákonným, to jest takovým, jakého zákon uznával vzhledem k manželství uzavřenému mezi Josefem a Marií (viz str. 62.) Mohl jej nazvati tak nyní bez obavy, že bude kdo právem pokládati jej za vlastního otce Ježíšova, poněvadž již v kapit. první vyložil, jakým způsobem byl Ježíš počat.

34—35. Předpověděl tak z vnuknutí Božího, že to dítko bude mnohým israelitům ku pádu mravnímu, neboť neuvěří v něho a připraví se tak o blaho messiášské, jiným bude ku povstání z hříchů, neboť uvěří v něho a čeníce pokání nastoupí na cestu spásy. Také bude znamením či zjevem neobyčejným, který svým životem a určením a působením i smrtí a zmrtvýchvstáním ukáže, že jest poslancem Božím, zaslíbeným Vykupitelem, ale mnozí neuvěří mu a neposlechnou ho, nýbrž budou mu odpírati slovy i skutky, a to tak, že Panna Maria sama, jakoby mečem byla proklána, nesmírné bolesti při tom pocítí. A to všecko bude Bůh říditi k tomu konci, aby se zjevila smýšlení srdcí lidských, či aby vyšlo na jevo, jakého jest kdo smýšlení ke Kristu a k Bohu. Dá tedy Kristus učením a působením svým podnět k velikému rozlišování duchů lidských, takže jedni se ho přidrží a budou hledati spásy v něm, jiní ho zavrhnou a budou brojiti proti němu.

Slovy „a když (doslovně jak, jakmile) vykonali... navrátili se... do Nazareta" sv. Lukáš zakončuje své vypravování o obětování Páně v Jerusalemě a udává nato krátce, kterak trávil v Nazaretě mládí své rosta a posiluje se v duchu. Proto myslí někteří z těch, kteří kladou příchod mudrců až do času po obětování Páně, že řečeným návratem do Nazareta sv. Lukáš mínil onu cestu, kterou učinili tam z Egypta. Pomlčelť prý Lukáš o útěku do Egypta, ale o návratu z něho zmínil se, aby si učinil přechod k dalším zprávám o mládí Páně, které strávil v Nazaretě. Avšak ať nehledíme k tomu, že nevhodné by bylo, aby Lukáš, pomlčev o cestě do Egypta, mluvil přece o návratě z něho, on dává již tím na jevo, kterou cestu míní, že užívá spojky, která znamená tolik co jak, jakmile. Tou naznačuje dosti patrně, že se vrátili do Nazareta hned, jak podle zákona vykonali všecko ve chrámě, leč že snad odešli dříve do Betlema pro některé věci své.

Pravda ovšem jest, že slova ona sv. Lukáš připojil nejen proto, aby zakončil zprávu o obětování Páně, nýbrž i aby učinil si přechod k vypravování dalšímu; ale poněvadž pomlčuje o útěku do Egypta, nepřipojuje dalších zpráv

35 a tvou vlastní duší pronikne meč, aby se zjevila
smýšlení mnohých srdcí.“
36 A byla (tamtéž) prorokyně Anna, dcera Fanuelova z pokolení
Aserova; ta pokročila (již) ve věku vysokém, byvši živa s mužem
svým sedm roků od svého panenství; 37 a ona byla vdovou až do
let osmdesáti čtyř, a nevycházela z chrámu, sloužíc (Bohu) posty a
modlitbami dnem i nocí. 38 A ta přišedši v touž hodinu, velebila Boha
a mluvila o něm všem, kteří očekávali vykoupení Israelova.
39 A když vykonali všecko podle zákona Páně, navrátili se do
Galilee do svého města Nazareta. 40 Dítko pak rostlo a sílilo se, jsouc
plno moudrosti, a milost Boží byla v něm.

Dvanáctiletý Ježíš ve chrámě, v. 41—52.

41 I chodívali rodiče jeho každého roku do Jerusalema na slav-
nost velikonoční. 42 A když byl ve dvanácti letech a oni podle obyčeje
svátkového šli do Jerusalema 43 a dokonavše dny sváteční se vraceli,

---

o Kristu Pánu ke zprávě o návratu z Egypta, nýbrž ke zprávě o návratu z Jerusalema od obětování.

Jiní z těch, kteří kladou příchod mudrců až za čas po obětování Páně, tvrdí, že Josef a Maria odebrali se do Nazareta hned od obětování, ale praví, že odtud se přestěhovali hned do Betlema, a tu teprv že přijeli mudrci. Náhled ten byl by ovšem správný, kdyby byla pravda, že mudrci přišli až po obětování Páně. Poněvadž však vzhledem k tomu, co bylo řečeno na str. 67—68., jest pravdě podobnější, ano po našem názoru pravý náhled ten, dle něhož přišli již před obětováním, jest též pravděpodobnější ano po našem názoru pravda, že děje udály se postupem tímto: Od obětování odebrali se Josef a Maria s Ježíšem do Nazareta hned, a to v úmyslu, že se přestěhují do Betlema. Neboť, že měli ten úmysl, vysvítá z toho, že Josef vraceje se s Pannou Marií a s dítkem z Egypta, chtěl se usaditi v Judsku, v Betlemě, a jen proto obrátil se do krajin galilejských a bydlil v Nazaretě, poněvadž se obával Archelaa, jenž po svém otci ujal vládu v Judsku. Myslilť zajisté, že jest to vůle Boží, aby Ježíš vyrostl tam, kde se narodil. A tu buď v Nazaretě, aneb když již odtud se stěhovali do Betlema, ale ještě dosti daleko na severu od Jerusalema byli, ukázal se Josefovi ve snách anděl a vyzval ho, aby i s matkou Marií a dítkem Ježíšem utekl do Egypta. A on poslechnuv odebral se tam ihned a byl tam až do smrti Herodovy, kdy k vyzvání andělovu se do Palestiny vrátil a boje se Archelaa, v Nazaretě se usadil.

41—42. Židé majíce pouze jeden chrám, nemohli z krajin vzdálenějších choditi do něho častěji, avšak na svátky velikonoční, letnice a stánků byl povinen každý žid odebírati se do Jerusalema, aby přítomen byl službám Božím ve chrámě. Ženy nebyly tím povinny, ale zbožnější chodívaly přece alespoň na velikonoce. Podobně činila i Panna Maria se sv. Josefem. Když pak byl Ježíš ve dvanácti letech, vzali ho s sebou, neboť od toho roku věku svého stával se mladý israelita, jak říkali, synem zákona, t. j. zákonu podrobeným a tedy i povinným na řečené svátky choditi do Jerusalema do chrámu. (Někteří však myslí, že byl tím každý povinen teprve od roku 20. svého věku, kdy vstupoval do vojska. Ale sotva správně. Neboť běželo tu o povinnost náboženskou, a ta nastávala, jak řečeno, když bylo dítku 12 roků. Zdali ho vzali s sebou také již dříve, není známo.)

43. Pán Ježíš zůstal ve chrámě nikoliv náhodou, ani z neposlušnosti k rodičům, nýbrž po vůli nebeského Otce svého. Chtělť zajisté Bůh Otec, aby Pán Ježíš už nyní projevil božskou moudrost svou, a snad také, aby příkladem svým učil, že více sluší poslouchati Boha než lidí. — Že Panna Maria a sv. Josef nepozorovali toho hned a potom myslili, že jest ve družině či v zástupu, jest zcela pochopitelno. Neboť židé nechodili na slavnosti a od nich jednotlivě, nýbrž v zástupech, ne sice tak, že by byli šli zvlášť muži, zvlášť ženy a zvlášť mládež dospívající, nýbrž tak, že lidé jednoho neb více míst kráčeli za sebou v karavanách či družinách více méně od sebe vzdálených, obyčejně přátelé a sousedé pohromadě, a večer sešli se všichni na společném noclehu. Jednotlivé karavany ty držely se při sobě obyčejně také v Jerusalemě, ale mnohdy byly tam mocí přetrženy křižu-

pacholík Ježíš zůstal v Jerusalemě, aniž to zpozorovali rodiče jeho.
44 Domnívajíce se pak, že jest v družině, ušli den cesty a hledali ho
mezi příbuznými a známými, 45 a nenalezše, vrátili se do Jerusalema,
hledajíce ho. 46 I stalo se, po třech dnech nalezli ho ve chrámě, an
sedí mezi učiteli poslouchaje a otazuje se jich. 47 Žasli pak všichni,
kteří ho slyšeli, nad rozumností a odpověďmi jeho. 48 A uzřevše jej
(rodiče jeho) podivili se. I řekla k němu matka jeho: „Synu, proč jsi
nám tak učinil? Hle, otec tvůj a já s bolestí hledali jsme tebe."
49 I řekl k nim: „Co jest, že jste mě hledali? Zdaliž jste nevěděli, že
já musím býti v tom, co jest Otce mého?" 50 Ale oni neporozuměli
slovu, které k nim mluvil. 51 I odebral se s nimi a přišel do Naza-
reta a byl jim poddán. A matka jeho uchovávala všecka slova ta
v srdci svém. 52 A Ježíš prospíval moudrostí a věkem a milostí u Boha
i u lidí.

KAPITOLA 3.

Působení Jana Křtitele, v, 1—20.

1 Roku pak patnáctého panování císaře Tiberia, když Pontius
Pilát spravoval Judsko a Herodes byl tetrarchou v Galilei, Filip pak,
bratr jeho, tetrarchou krajiny iturejské a trachonitské a Lysaniáš tetrarchou

---

jícími se proudy poutníků jiných, takže nebylo s podivením, jestli při velikém návalu cizincův oddělen byl člen rodiny od členův ostatních a dostal se do jiné družiny známých. Mimo to u židů palestinských přecházel chlapec již rokem dvanáctým do věku jinošského a dostával potom větší svobodu od rodičů. Panna Maria a Josef pokládali tím méně za potřebné, aby bděli úzkostlivě nad Ježíšem, neboť věděli, že jest vtěleným Synem Božím. Když tedy po slavnosti velikonoční, jež trvala celý týden, chtěli nastoupiti na cestu zpáteční s některou družinou známých a Ježíše neviděli kolem sebe, ani na blízku, přišli snadno na myšlenku, že se dostal do jiné družiny a vydal se s ní na cestu k domovu. S tou myšlenkou dali se na cestu myslíce, že se s ním sejdou alespoň večer. Dle podání šli pouze do Birehu, 16 km od Jerusalema vzdáleného; neboť nevyšli hned z rána a nespěchali. Když pak večer sešli se na noclehu s ostatními příbuznými a známými, hledali ho mezi nimi. Ale nikdo o něm nevěděl. Vrátili se tedy druhého dne do Jerusalema (v noci byli by ho nenašli), a hledali ho po městě, a nenalezše ho, šli třetího dne do chrámu, kde ho našli.

48. Maria Panna a Josef divili se nikoli pro jeho rozumnost, — neboť věděli, že v něm jsou poklady božské moudrosti, — nýbrž proto, že proti jejich nadání seděl mezi učiteli otazuje se jich. Maria však vědouc, že Pán Ježíš nečiní nic bez příčiny, přála si zvěděti, proč zůstal tu bez jejich vědomí a tím bolest tak velikou jim způsobil, a proto nikoli s výtkou, nýbrž plna lásky a tužby zvědět onu příčinu řekla k němu: „Synu můj, proč jsi nám tak učinil?"

49. Pán Ježíš rovněž pln přívětivosti vysvětlil jim, že nebylo třeba připouštěti si tak velikou bolest a starost, poněvadž z toho, co o něm vědí, mohli seznati, že nevzdálil se od nich leč z poslušnosti k nebeskému Otci svému a že tedy nepřítomnost jeho nemůže chovati v sobě nic, proč by měli býti úzkostliví o něho.

50. Nerozuměli, neboť ač znali, že jest Synem Božím a poslán na svět k vykoupení lidstva, nevěděli přece, kterým způsobem lidstvo vykoupí.

52. prospíval moudrostí atd., dával totiž čím dále tím více na jevo svoji moudrost a konal skutky ctnosti, které nejen vydávaly svědectví o velikém zalíbení, které Otec nebeský má v něm, nýbrž také u lidí mu lásku zjednaly.

3. 1. Císař Tiberius nastoupil na trůn dne 19. srpna r. 767 po založení Říma; 15. rok jeho panování jest tedy ode dne 19. srpna 782 do 18. srpna 783 po založení Říma. Herodem míní se Herodes Antipas, syn onoho Heroda, za něhož se Kristus narodil. Tetrarcha Lysaniáš jest ovšem rozdílný od krále Lysaniaše, syna Ptolemeova, jenž byl králem v Chalcidě, snad dědem onoho Lysaniáše tetrarchy, a kolem r. 36 před Kristem usmrcen.

abilinským, [2] za velekněží Annáše a Kaifáše stalo se slovo Páně
k Janovi, synu Zachariášovu, na poušti. [3] I přišel do veškerého okolí
jordanského a kázal křest pokání na odpuštění hříchů, [4] jakož psáno
jest v knize řečí proroka Isaiáše:
„Hlas volajícího na poušti: Připravte cestu Páně,
přímé čiňte stezky jeho;
[5] každé údolí budiž vyplněno a každá hora i pa-
hrbek budiž ponížen, a místa drsná cestami rovnými;
[6] a veškeré lidstvo zakusí spásu Boží."
[7] Pravil tedy k zástupům, kteří vycházeli, aby pokřtěni byli od
něho: „Pokolení zmijí, kdo ukázal vám, abyste utekli budoucímu hněvu?
[8] Přinášejte tedy ovoce pokání hodné a nezačínejte říkati sami u sebe:
‚Otce máme Abrahama.' Neboť pravím vám, že Bůh může z kamenů
těchto syny vzbuditi Abrahamovi. [9] Již zajisté přiložena jest sekera ke
kořeni stromů; každý tedy strom, který nenese ovoce dobrého, vyťat
a na oheň uvržen bude." [10] I tázali se ho zástupové: „Co tedy máme
činiti?" [11] On pak odpověděl jim: „Kdo má dvě sukně, dej tomu, jenž
nemá žádné; a kdo má pokrmy, učiň podobně." [12] Přišli pak i celníci,
aby byli pokřtěni, a řekli: „Mistře, co máme činiti?" [13] A on řekl jim:
„Nic více nevybírejte, než co vám jest ustanoveno." [14] Tázali se ho
však i vojáci řkouce: „Co máme činiti také my?" I řekl jim: „Nikoho
neutiskujte, ani nekřivděte a buďte spokojeni se svým platem."
[15] Když však lid očekával a všichni ve svém srdci myslili o Ja-
novi, není-li snad Vykupitelem, [16] Jan odpověděl všechněm řka: „Já
křtím vás vodou; přijde však mocnější nežli jsem já, jemuž nejsem
hoden rozvázati řeménky u obuvi jeho. Ten bude vás křtíti Duchem
svatým a ohněm; [17] jeho věječka jest v ruce jeho, i vyčistí mlat svůj
a shromáždí pšenici do své obilnice, plevy však bude páliti ohněm ne-
uhasitelným." [18] A tak i mnoho jiných věcí napomínaje zvěstoval lidu.

---

2. Annáš byl sesazený velekněz, Kaifáš, jeho zeť, velekněz úřadující. — Stalo se slovo t. j. byl dán rozkaz, aby totiž započal úřad svůj jakožto předchůdce Páně (ohlašováním jeho příchodu a přípravou na něj).

4—6. viz Is. 40, 3—5; Mat. 3, 3; Mark. 1, 3. Jan. 1, 23. Isaiáš slovy těmi ve smyslu literním předpověděl návrat ze zajetí babylonského, užívaje při tom obrazu od obyčejů východních, dle nichž hlasatelé vyzývali lid, aby připravil a spravil cesty, chtěl-li král někam cestu konati. Ve smyslu tomto prorok rozumí Pánem, jemuž má se připraviti cesta, t. j. srdce a smýšlení lidská, Boha samého, jenž vyjde, aby lid israelský ze zajetí vysvobodil. V duchovním smyslu však předpovídá jimi vykoupení Kristovo, rozuměje Pánem, jemuž se má cesta či srdce a smýšlení připraviti, Vykupitele (Ježíše Krista), porobou, z níž lid vysvobodí, porobu ďáblovu a hříchů, hlasatelem pak (hlasem volajícím na poušti) Kristova předchůdce (Jana Křtitele), jakož Jan sám o sobě vyložil (Jan 1, 23). A byl Jan skutečně hlasem (hlasatelem), který vyzýval lid, aby připravil Pánu srdce své odstraněním překážek, jež bránily, aby Vykupitel nevstoupil do srdcí jejich svou milostí. Neboť on povzbuzoval je, aby vyplnili údolí nevěry a malomyslnosti věrou živou a nadějí pevnou, a pobízel, by ponížili všelikou horu pýchy a každý pahrbek přeceňování se pokorou a skromností, a vyzýval, by vzpřímili křivá místa nepoctivosti a nespravedlnosti a vyrovnali drsná místa příkrého chování se jedněch k druhým mírností a laskavostí, by všichni náležitě připraveni jsouce, uzřeli či zakusili spásu messiášskou, připravenou od Boha všem lidem.

7. Sv. Matouš (3, 7) udává určitěji, kdo to byli, totiž fariseové a saduceové. Výklad 7—9 viz Mat. 3, 7—10.

15. Lid očekával totiž, že Jan prohlásí se za Vykupitele (za Krista).

15—17. viz Mat. 3, 11—12. O křtu Janově viz str. 72.

19 Ale tetrarcha Herodes, bývaje od něho kárán pro Herodiadu, man-
želku svého bratra, a pro všecky věci zlé, které Herodes konal, 20 při-
činil ke všemu i to, že Jana zavřel do vězení.

Křest a rodokmen Ježíše Krista, v. 21—38.

21 Stalo se pak, když všechen lid dal se pokřtít a když i Ježíš
byl pokřtěn a se modlil, otevřelo se nebe, 22 a Duch svatý v tělesné
způsobě jako holubice sestoupil na něj a hlas s nebe zazněl: „Ty jsi
Syn můj milý, v tobě se mi zalíbilo.“ 23 A ten Ježíš, když počínal, byl
as ve třiceti letech, jsa, jak se domnívali, syn Josefův, (jenž byl)
syn Heliův, ten Matatův, 24 ten Leviův, ten Melchův, ten Janův, ten
Josefův, 25 ten Matatiášův, ten Amosův, ten Nahumův, ten Esliův, ten
Naggeův, 26 ten Maatův, ten Matatiášův, ten Semeiův, ten Josefův,
ten Judův, 27 ten Joananův, ten Resův, ten Zorobabelův, ten Salatielův,
ten Neriův, 28 ten Melchiův, ten Addiův, ten Kosamův, ten Elmadamův,
ten Herův, 29 ten Jesusův, ten Eliezerův, ten Jorimův, ten Matatův, ten
Levíův, 30 ten Simeonův, ten Judův, ten Josefův, ten Jonášův, ten
Eliakimův, 31 ten Meleův, ten Mennův, ten Matatův, ten Natanův, ten
Davidův, 32 ten Jesseův, ten Obedův, ten Boozův, ten Salmonův, ten
Naasonův, 33 ten Aminadabův, ten Aramův, ten Ezronův, ten Faresův,
ten Judův, 34 ten Jakubův, ten Isákův, ten Abrahamův, ten Tháreův,
ten Náchorův, 35 ten Sarugův, ten Ragauův, ten Falegův, ten He-
berův, ten Saleův, 36 ten Kainanův, ten Arfaxadův, ten Semův, ten
Noemův, ten Lamechův, 37 ten Metusalemův. ten Henochův, ten Ja-
redův, ten Malaleelův, ten Kainanův, 38 ten Enosův, ten Setův, ten
Adamův, ten Boží.

---

19. viz Mat. 14, 1—2. 3—12.

21—22. viz Mat. 3, 13—17. (poznámky na str. 73.), Mark. 1, 9—11; Jan 1, 31—34. Dle Mat. 3, 17. bylo slyšeti: Tento jest Syn můj milý, v němž... Neuvádějí evangelisté vždy doslovně výroky jiných, nýbrž jen do smyslu. Nepochybně zněl hlas tak, jak jej uvádí sv. Lukáš (i sv. Marek).

23. když počínal totiž učiti.

23—38 Srovn. Mat. 1, 1—16. Jak vidno, rodokmen tento liší se značně od rodokmenu Kristova, jejž podává sv. Matouš; vždyť, ať pomlčíme o jiném, sv. Josef označuje se u sv. Matouše jako syn Jakubův, u sv. Lukáše však jako syn Heliho, a také mezi ostatními předky jeho do Davida jmenují se až na nepatrné výjimky jiné osoby u Matouše než u Lukáše. Nicméně bylo by s chybou souditi z rozdílu toho v omyl a v podvrženost oněch rodokmenů. Neboť rozdíl ten není takový, aby se nedal vyrovnati. Kterak se vyrovná? Někteří hledí jej vyrovnati tvrzením, že sv. Matouš podává rodokmen sv. Josefa, jakožto zákonitého otce Kristova, sv. Lukáš pak rodokmen Panny Marie, jakožto vlastní matky Ježíše Krista podle člověčenství jeho. Jiní myslí, že Matouš i Lukáš předkládá rodokmen sv. Josefa, ale tak, že Matouš jmenuje předky jeho vlastní přirozené, sv. Lukáš však předky jeho zákonité, t. j. nevlastní sice, ale před právem uznané na základě zákona o manželství povinném či levirátním. Viz o něm na str. 142. pozn. 24. Taková manželství mohla prý zajisté také v rodě Davidově býti uzavřena dvoje neb troje za tu dobu tisícletou, která uplynula od Davida do Josefa; i bylo proto prý také možno, aby sv. Matouš (užívaje slova „zplodil“) uváděl v rodokmeně přirozené či vlastní předky Josefovy, sv. Lukáš pak předky zákonné, a tak aby lišil se v jmenování předků jeho Matouš od Lukáše a přece ani jeden ani druhý neporušil pravdy. Kterak rodokmeny ty jsouce rodokmeny Josefovými mohou pokládati se též za rodokmeny Ježíše Krista podle těla, ač Josef nebyl přirozeným otcem jeho, o tom viz Mat. 1, 16. pozn. Náhled tento přiléhá sice lépe k slovům evangelním, a proto také dávali jsme mu přednost v kapesním vydání svého překladu (str. 242); avšak naráží na obtíž, že se při něm nevysvětlí, jak mohl Lukáš, jenž přece znal evangelium Matoušovo a tedy i rodomen v něm podaný, ve svém evangelium uvésti rodokmen tak značně odlišný od rodokmenu podaného od Ma-

KAPITOLA 4.

Půst a pokušení Páně, v. 1—13.

1 Ježíš pak jsa pln Ducha svatého vrátil se od Jordanu a byl
veden Duchem na poušti po čtyřicet dní a pokoušen byl od ďábla.
2 I nejedl ničeho v těch dnech, a když uplynuly, zlačněl.
3 Tu řekl mu ďábel: „Jsi-li Syn Boží, rci tomuto kameni, aby se
stal chlebem." 4 A Ježíš mu odpověděl: „Psáno jest: Ne samým
chlebem živ jest člověk, nýbrž každým slovem Božím."
5 I uvedl jej ďábel na horu (vysokou) a ukázal mu v okamžiku všecka
království okrsku zemského 6 a řekl jemu: „Tobě dám všecku moc
tuto i slávu jejich, neboť mě jest dána, a dávám ji, komu chci. 7 Po-
kloníš-li se tedy přede mnou, všecko bude tvé." 8 I odpověděl mu
Ježíš: „Psáno jest: Pánu Bohu svému budeš se klaněti a
jemu jedinému poctu božskou vzdávati." 9 A uvedl jej do
Jerusalema a postavil ho na cimbuří chrámu a řekl jemu: „Jsi-li Syn
Boží, spusť se odtud dolů, 10 neboť psáno jest: Andělům svým
přikázal o tobě, aby tě ochránili, 11 a na ruce uchopí
tebe, abys snad neurazil o kámen nohy své." 12 A Ježíš
mu odpověděl: „Jest řečeno: Nebudeš pokoušeti Pána Boha
svého." 13 Ďábel pak dokonav veliké pokušení, odstoupil od něho
až do času.

Pán Ježíš odchází do Galilee a káže v Nazaretě, v. 14—30.

14 I navrátil se Ježíš mocí Ducha do Galilee a pověst o něm
vyšla po celé krajině. 15 A on učil v jejich synagogách a byl veleben

---

touše a přece ani slovem nevysvětliti příčinu toho rozdílu. Obtíž ta odpadne úplně, přijme-li se za správný náhled první, že totiž Matouš podávaje rodokmen Josefův, uvedl zákonné předky Ježíšovy (chtěje tak upozorniti na jeho právo na trůn Davidův), Lukáš pak předloživ rodokmen Panny Marie, uvedl pravé předky jeho (podle těla). Dáváme proto přednost náhledu tomuto, a to tím spíše, poněvadž text řecký připouští také tento překlad: „A ten Ježíš ... byl as ve třiceti letech, jsa, jak se domnívali (= podle domnění lidského) synem Josefovým (ve skutečnosti však skrze Marii) synem (či potomkem) Heliho, syna Mathatova ..."

4, 1—13. viz Mat. 4. 1—11; Mark. 1, 12—13.

1. na poušti, tak správně podle rukopisů nejstarších. Ježíš totiž nejen odešel na poušť z vnuknutí Ducha sv., nýbrž i na poušti byl jako člověk pod jeho řízením, jemuž se podrobil.

6. Pravil: „Mně jest dána" t. všecka moc a sláva pozemských království, buď že lhal, aneb vzhledem k tomu, že skoro všichni lidé (až na židy) mu sloužili modlářstvím, které jest službou ďáblovou (1. Kor. 10, 20), aneb pro tu moc, které dopuštěním Božím nabyl pro hřích prvních rodičů nad člověkem a světem fysickým. Vzhledem k tomu Kristus nazývá jej knížetem tohoto světa. (Jan 14, 30.)

13. až do času totiž příhodného, kdy podle svého mínění spíše by mu mohl škoditi. Neboť nepřátelství své proti němu projevoval dále skrze lidi jemu otročící, až k jeho popudu jeden z apoštolů ho zradil.

V části druhé (4, 14—9, 50) evangelista předkládá galilejskou činnost Kristovu líče

a) ty věci, které Pán Ježíš činil od té doby, kdy započal veřejný úřad svůj, až do volby apoštolů, kterak totiž uče v Nazaretě projevil se býti Vykupitelem, ale byv odmítnut, odešel do Kafarnaum (4, 14—30) a jednak tam, jednak v okolí jeho učil a četné zázraky činil s tím různým účinkem, že jedni, jako Levi (Matouš) se k němu přidali, jiní, jako fariseové, proti němu se zaujali (4, 31—6, 11).

14—30. Srovn. Mat. 4, 12—17; Mark. 1, 14—15; Jan 4, 1—54.

ode všech. [16] A přišed do Nazareta, kde vyrostl, podle obyčeje svého
vešel v den sobotní do synagogy a povstal, aby četl. [17] I podali mu
knihu proroka Isaiáše, a on rozvinuv knihu, nalezl místo, kde bylo
psáno: [18] „Duch Páně nade mnou; proto pomazal mě,
poslal mě zvěstovat evangelium chudým, uzdra-
vovat zkroušené srdcem, [19] ohlásit zajatým propu-
štění a slepým prohlédnutí, propustit utisknuté
na svobodu, ohlásit milostivé léto Hospodinovo a
den odplaty.“ [20] A svinuv knihu vrátil ji služebníkovi a posadil
se. A oči všech v synagoze byly upřeny na něho. [21] I počal mluviti
k nim: „Dnes naplnilo se to písmo, které jste slyšeli ušima svýma.“
[22] A všichni přisvědčovali mu a divili se libým slovům, která vycházela
z úst jeho, a pravili: „Není-liž tento syn Josefův?“ [23] I řekl k nim:
„Zajisté řeknete mi to přísloví: ‚Lékaři, uzdrav se sám; ty věci veliké,
které, jak jsme slyšeli, konal jsi v Kafarnaum, učiň také zde ve své
otčině.‘“ [24] A řekl: „Vpravdě pravím vám: Žádný prorok není příjemný
ve své otčině. [25] Vpravdě pravím vám: Mnoho vdov bylo v lidu israelském
za dnův Eliášových, když nebe se zavřelo po tři léta a šest měsíců,
takže hlad veliký nastal po vší zemi, [26] a k žádné z nich nebyl poslán

---

16. Synagogy vzaly původ svůj nespíše v čas zajetí. V nich scházeli se židé v dny sobotní a sváteční, aby tam konali veřejnou pobožnost a poslouchali předčítání a výklady Písma sv. Starého zákona. Čtouce z knih Mojžíšových pokračovali vždy odtud, kde byli skončili předešle; z knih prorockých však a naučných mohla se vzít část kterákoli. Ku předčítání a vykládání knih svatých byl sice ustanoven zvláštní předčitatel, mohl však podejmouti se tohoto úkolu se svolením představeného synagogy každý jiný muž schopný. Bylo jen třeba, aby povstáním dal na jevo svůj úmysl. V tom úmyslu, aby četl a výklad učinil, povstal i Pán Ježíš.

17. Knihu rozvinul a potom svinul, neboť tehdy knihy měly formu závitků.

18—19. Tak podle Vulgaty. Podle textu řeckého bylo by takto: „Duch Páně nade mnou; proto pomazal mě, bych zvěstoval evangelium chudým, poslal mě ohlásit zajatým propuštění a slepým prohlédnutí, propustit utisknuté na svobodu, ohlásit milostivé léto Hospodinovo.“ Výrok tento četl Pán Ježíš z Is. 61, 1,—2. Svatý Lukáš uvedl jej podle překladu alexandrijského, přičiniv k němu pro příbuznost věci z Is. 58, 6. slova „propustit utisknuté na svobodu“. Pomazal mě t. j. zasvětil, povolal mě. Zajatým a slepým t. j. abych těm, kteří jsou v zajetí hříchů a ve bludech i nevědomosti, zjednal osvobození od duchovní bídy té. Slov „a den odplaty“, která se u Isaiáše vztahují ke dni soudnému, Pán Ježíš zdá se již nečetl; neboť jednak slova ta nevyskytají se v řeckých rukopisech evangelia Lukášova, jednak Pán Ježíš chtěl pravděpodobně při této příležitosti upozorniti jen na své poslání k vykoupení lidstva.

21. Nepřímo prohlašuje se těmi slovy za Vykupitele, tvrdě, že oni vlastníma ušima slyší hlas toho, o němž Isaiáš uvedenými slovy prorokoval.

22. přisvědčovali mu, t. j. chválili jeho moudrost a výmluvnost i učení. Neníliž tento syn Josefův? Slova ta vycházela nejen z jejich úžasu nad Kristovou moudrostí, nýbrž i (jak patrno z Kristovy odpovědi) z pýchy a závisti, která vzniknuvši v nich, rychle se vzmohla a bránila jim, aby uznali za Vykupitele toho, jehož dosud znali jen jako syna tesařova. Z pýchy nechtěli ve svém krajanu uznati nic více než byli sami, ze závisti horšili se, že jinde činil divy a u nich dosud ne.

23. Co míní Pán Ježíš příslovím „Lékaři, uzdrav se sám“, vykládá sám slovy: „ty věci veliké“ atd. Míní totiž říci: Řekněte mi: „Chceš-li abychom tě uznali za Vykupitele všechněch, začni činy zázračnými ukazovati svou moc a své poslání nejprve u svojich ve své otčině, podobně jako i lékař má užívati svého umění nejprve pro sebe. — V Kafarnaum, tak dle řeckých rukopisů mladších a dle Vulgaty; dle starších rukopisů řeckých bylo by pro Kafarnaum (εἰς τὴν Καφ.) Snad tu naráží na uzdravení syna královského úředníka kafarnaumského (Jan. 4, 46—54), které sice bylo pro Kafarnaum, ale učiněno bylo v Káně.

Eliáš, leč do Sarepty Sidonské k ženě vdově. [27] A mnoho bylo malomocných v lidu israelském za proroka Elisea, a žádný z nich nebyl uzdraven leč jen Náman syrský.“ [28] I naplnili se všichni v synagoze hněvem, slyšíce to, [29] a povstavše vyvrhli jej ven z města a dovedli ho až na okraj hory, na níž město jejich bylo vystaveno. aby ho srazili dolů. [30] Ale on prošed prostředkem jich, ubíral se odtud.

Pán Ježíš v Kafarnaum káže a uzdravuje zázračně, v. 31—44.

[31] I přišel do Kafarnaum, města Galilejského, a učil je tam v sobotu. [32] A žasli nad jeho učením, neboť řeč jeho byla mocná. [33] Byl pak v synagoze člověk, který měl ducha nečistého; a ten vykřikl hlasem velikým [34] řka: „Ha, co tobě do nás, Ježíši Nazaretský? Přišel jsi nás zahubit? Vím, kdo jsi: Světec Boží.“ [35] I přikázal mu Ježíš řka: „Umlkni a vyjdi od něho.“ A duch zlý vrhnuv jej doprostřed, vyšel od něho nic mu neuškodiv. [36] I padl úžas na všecky a rozmlouvali vespolek řkouce: „Jaké jest to slovo, že s mocí a silou rozkazuje duchům nečistým a vycházejí?“ [37] A rozcházela se pověst o něm na každé místo té krajiny.

[38] Ježíš pak vyšed ze synagogy, vstoupil do domu Šimonova; tchýně Šimonova však byla stížena velikou zimnicí; i prosili ho za ni. [39] A on postaviv se nad ní, přikázal zimnici. I přestala jí. A ona hned vstavši, posluhovala jim.

[40] Když pak slunce zapadlo, všichni, kteří měli nemocné rozličnými neduhy, přivedli je k němu; on pak vzkládaje ruce na jednoho každého z nich, uzdravoval je. [41] Vycházeli však od mnohých i duchové zlí, křičíce a volajíce: „Ty jsi Syn Boží.“ Ale on hroze nedopouštěl jim mluviti, neboť věděli, že jest Vykupitelem.

[42] Když pak se rozednilo, vyšed odebral se na místo osamělé, a zástupové hledali ho a přišli až k němu a zdržovali jej, aby neodcházel od nich. [43] Ale on řekl jim: „Také jiným městům musím zvěstovati království Boží, neboť k tomu byl jsem poslán.“ [44] I hlásal v synagogách galilejských.

KAPITOLA 5.

Zázračné zahrnutí ryb. První učeníci Páně, v. 1—11.

[1] I stalo se, když zástupové na něho naléhali, aby slyšeli slovo Boží, on stál podle jezera Genesaretského. [2] A uzřel dvě lodi, any stojí podle jezera, rybáři pak vystoupivše z nich vypírali sítě. [3] I vstoupil na jednu loď, která patřila Šimonovi, a žádal ho, aby odrazil maličko

---

28. Rozpálili se hněvem. Poznalif, že je srovnává s modláři doby Achabovy a s malomocnými doby Eliseovy, ano těmto i přednost dává před nimi vzhledem k jejich smýšlení.

30. Ukázal jim tak, že zlost a síla jejich nezmůže nic proti němu. Nechal se vyvésti až na kraj propasti, ale najednou se obrátil a prostředkem jich odešel, takže všichni drženi jsouce božskou mocí jeho, stáli tu jako zkamenělí a nemohli vztáhnouti ruce na něho.

31—37. viz Mark. 1, 21—28. Srovn. též Mat 4, 13.

34. viz Mat. 6, 29. pozn. (str. 95).

38—41. Srovn. Mat. 8, 14—17.; Mark. 1, 29—34. — Postavil se (stál) nad ní, naklonil se totiž k ní nad ložem, aby ji ujal za ruku.

42—44. Srov. Mark. 1, 36—39.

43. Vykupitelem, doslovně Kristem.

5, 1—11. Zdali vypravování toto vztahuje se k téže události, k nimž se vztahuje vypravování Mat. 4, 18—22. a Mark. 1, 16 až 20., totiž k povolání ře-

od země. A posadiv se, učil z lodi zástupy. 4 Když pak přestal mlu-
viti, řekl k Šimonovi: „Zajeď na hlubinu a rozestřete sítě své k lovení.“
5 A Šimon odpovídaje řekl jemu: „Mistře, po celou noc pracovavše
nic jsme nechytili, ale k slovu tvému rozestru síť.“ 6 A když to učinili,
zahrnuli veliké množství ryb a síť jejich se trhala. 7 I pokynuli svým
druhům, kteří byli na jiné lodi, aby přišli a jim pomohli. I přišli a
naplnili obě lodi, takže se (téměř) potopovaly. 8 Uzřev to Šimon Petr
padl k nohám Ježíšovým a řekl: „Odejdi ode mne, Pane, neboť jsem
člověk hříšný.“ 9 Úžas zajisté pojal ho a všecky, kteří byli s ním, nad
lovem ryb, který učinili; 10 podobně i Jakuba a Jana, syny Zebedeovy,
kteří byli společníky Šimonovými. I řekl Ježíš Šimonovi: „Neboj se,
od toho času budeš lidi loviti.“ 11 A přirazivše (lodi) k zemi, opustili
všecko a šli za ním.

Uzdravení malomocného a ochrnulého, v. 12—26.

12 Když pak byl v jednom městě, byl tam muž, plný malo-
mocenství a ten uzřev Ježíše, padl na tvář a prosil ho řka: „Pane,
chceš-li, můžeš mě očistiti.“ 13 I vztáhl ruku a dotkl se ho řka: „Chci,
buď čist.“ A hned malomocenství odešlo od něho. 14 A on přikázal mu,
aby nikomu (o tom) nepravil, nýbrž (řekl): „Jdi, ukaž se knězi a obětuj
za očištění své, jak přikázal Mojžíš, na svědectví jim“. 15 Ale pověst
o něm rozšiřovala se vždy více a mnozí zástupové scházeli se, aby
ho slyšeli a byli uzdravováni od svých nemocí. 16 On však uchyloval
se na pustiny a modlil se.

17 Jednoho dne seděl a učil, a seděli (tam i) fariseové a záko-
níci, kteří přišli ze všeliké osady galilejské i judské a z Jerusa-
lema, a moc Páně čelila k tomu, aby (je) uzdravoval. 18 A hle,
muži nesli na loži člověka, který byl ochrnulý, a hledali, aby ho
vnesli dovnitř a položili před něho, 19 a nenalezše pro zástup, kudy
by ho vnesli, vystoupili na střechu a spustili jej s ložem skrze cihly
doprostřed před Ježíše. 20 A on vida jejich víru, řekl: „Člověče, od-
pouštějí se tobě hříchové tvoji.“ 21 I počali fariseové a zákoníci my-
sliti takto: „Kdo jest tento, jenž mluví rouhání? Kdo může odpouštěti
hřích leč jediný Bůh?“ 22 Ale Ježíš seznav myšlení jejich, odpověděl a
řekl jim: „Co to myslíte v srdci svém? 23 Co jest snazší říci: ‚Odpou-
štějí se tobě hříchy‘, čili říci: ‚Vstaň a choď?‘ 24 Abyste však věděli,
že má moc Syn člověka na zemi odpouštěti hříchy, (řekl ochrnulému):
Tobě pravím: Vstaň, vezmi lože své a jdi do domu svého.“ 25 A hned
vstav před nimi, vzal lože, na němž byl ležel, a odešel do domu svého

---

čených učeníků k trvalému následování ho, není sice jisto, ale velmi pravdě po-
dobno. Stalo se as vše při této příležitosti, ale tak, že nejprve událo se to, co
vypravují sv. Matouš a sv. Marek (povolání oněch učeníků), a potom to, co má
sv. Lukáš (kázání z lodičky a zahrnutí ryb a to, že oni učeníci opustivše všecko
následovali ho).

10. Slovy „Neboj se, od toho času“ atd. dal Pán Ježíš též na jevo, za jakým účelem ten zázrak učinil. Ukázav totiž takto, co může síla lidská sama o sobě, a co tehdy, když pomáhá Bůh, hleděl jak v Petrovi tak v druzích jeho vzbuditi důvěru potřebnou k úřadu, který jim chtěl svěřiti.

12—16. Viz Mat. 8, 2—4.; Mark. 1, 40—45.
17—26. Viz Mat. 9, 1—8.; Mark. 2, 1—12.

19. skrze cihly, tak totiž, že odkryli střechu (rovnou) odejmuvše jistý počet cihel.

velebě Boha. [26] I pojal úžas všecky a velebili Boha; a byli naplněni
bázní řkouce: „Viděli jsme dnes věci neuvěřitelné."

Ježíš povolává Matouše a poučuje o postě soukromém, v. 27—39.

[27] A potom vyšed, spatřil celníka jménem Levi, an sedí u celnice,
a řekl jemu: „Pojď za mnou." [28] A on opustiv všecko, vstal a šel za
ním. [29] I učinil mu Levi hostinu velikou v domě svém a veliký byl
zástup celníkův a jiných, kteří s nimi stolovali. [30] I reptali fariseové a
zákonici jejich, pravíce k jeho učeníkům: „Proč s celníky a hříšníky
jíte a pijete?" [31] A Ježíš odpověděl jim: „Nepotřebují zdraví lé-
kaře, nýbrž nemocní. [32] Nepřišel jsem volat spravedlivé, nýbrž hříšné
ku pokání." [33] Oni pak řekli k němu: „Proč učeníci Janovi postí se
často a konají modlitby, podobně i farisejští, tvoji pak jedí a pijí?"
[34] A Ježíš řekl jim: „Můžete ukládati svatebníkům, aby se postili,
pokud ženich jest s nimi? [35] Přijdou však dnové, kdy ženich bude
odňat od nich; tehda budou se postiti v těch dnech." [36] Pravil pak
k nim i podobenství: „Nikdo nepřišívá záplaty z roucha nového k rouchu
starému, sic jinak i nové roucho roztrhne i k starému hodit se nebude
záplata z roucha nového. [37] A nikdo nevlévá vína mladého do měchů
starých, sic víno mladé roztrhne měchy a samo vyteče a měchy se
zničí; [38] ale víno mladé má se vlévati do měchů nových, a obé se
zachová. [39] A nikdo, jenž pil staré (víno), nechce hned mladého, neboť
praví: ‚Staré jest lepší.'"

KAPITOLA 6.

Pán Ježíš zastává se učeníků trhajících klasy a uzdravuje člověka s uschlou rukou, v. 1—11.

[1] I stalo se v sobotu druhoprvní, že šel obilím, a učeníci jeho
trhali klasy a vymínajíce je rukama, jedli. [2] Někteří z fariseů však
řekli: „Proč činíte, co není dovoleno v sobotu?" [3] Ježíš odpověděl
jim: „Nečetli jste ani to, co David učinil, když dostal hlad on i ti,
kteří byli s ním? [4] Jak vešel do domu Božího a obdržev chleby před-
kladné, jedl a dal i těm, kteří byli s ním, jichž nesluší jísti leč jediné
kněžím?" [5] A pravil jim: „Pánem i soboty jest Syn člověka."
[6] V sobotu druhou pak vešel do synagogy a učil. A byl tam

27—39. viz Mat. 9, 9—17., Mark. 2, 13—22; též str. 58.

39. Slova tato praví Pán Ježíš se stanoviska či v duchu svých odpůrců, vykládaje tak, že příčina, proč tak mnozí učení jeho nepřijímají a při Starém zákoně zůstávají, není v tom, že by Starý zákon byl dokonalejší, nýbrž v tom, že lidé ti už se vžili ve formy a obřady zákona Starého a mají je proto za dokonalé a potřebné, tedy takto: Jako nikdo, jenž pil víno staré, netouží po víně mladém, věda, že staré jest lepší, tak i ti, kteří se vžili ve starozákonní zřízení a formy spásy a jim uvykli, byvše v nich vychováni, nechtějí a tak snadno nepřijímají nových, myslíce, že ony (staré) jsou dokonalé a potřebné.

6, 1—5. viz Mat. 12, 1—8., Mark. 2, 23—28. — Druhoprvní, t. j. v první sobotu po druhém svátku velikonočním (druhého roku veřejného života Kristova), aneb jak někteří vykládají, první sobotu po velikonocích (řečeného roku), tak že by ta sobota byla i první od velikonoc, když by se nepočítala sobota připadající do oktávy velikonoční, i druhá, když by se ona sobota také počítala.

6—11. Srov. Mat. 12, 9—16.; Mark. 3, 1—6.

6. v sobotu jinou, t. j. následující.

člověk, jehož pravá ruka byla uschlá. 7 I pozorovali ho zákoníci
a fariseové, bude-li v sobotu uzdravovati, aby nalezli, z čeho by
jej obžalovali. 8 On však znal myšlení jejich; i řekl člověku, jenž měl
uschlou ruku: „Vstaň a postav se doprostřed.“ I vstal a postavil se.
9 Ježíš pak řekl k nim: „Ptám se vás: Jest dovoleno v sobotu dobře
činiti, čili zle, život zachovati či-li zahubiti?“ 10 A pohleděv kolem na
ně na všecky, řekl tomu člověku: „Vztáhni ruku svou.“ I vztáhl, a ruka
jeho byla uzdravena. 11 Oni však naplnili se nesmyslnosti a umlouvali
se vespolek, co by učinili Ježíšovi.

Pán Ježíš volí apoštoly a káže na hoře. v. 12—49.

12 Stalo se pak v těch dnech, že vyšel na horu se pomodlit a
přes noc trval na modlitbě k Bohu. 13 A když se rozednilo, povolal
k sobě učeníky své a vyvolil z nich dvanáct, jež také apoštoly nazval:
14 Šimona, jemuž dal jméno Petr, a Ondřeje, bratra jeho, Jakuba a
Jana, Filipa a Bartoloměje, 15 Matouše a Tomáše, Jakuba (syna) Alfeova,
a Šimona, jenž slove Horlivec, 16 a Judu (bratra) Jakubova, a Jidáše
iškariotského, jenž se stal zrádcem. 17 A sestoupiv s nimi, stanul na
rovině, (jakož) i zástup učeníků jeho a četné množství lidu ze
všeho Judska i z Jerusalema a z přímořské krajiny tyrské a sidonské,
18 kteří přišli, aby jej poslechli a byli uzdraveni od neduhů svých.
A byli uzdravováni také ti, kteří byli trápeni od duchů nečistých. 19 A ve-
škeren zástup hledal se ho dotknouti, neboť moc vycházela od něho
a uzdravovala všecky. 20 A tu on pozdvih oči na své učeníky pravil:

---

7. Poněvadž totiž při léčení užívalo se obvazků a mazání a tření a jiných úkonů, o nichž myslili, že ruší klid sobotní, domnívali se, že ho budou moci obžalovati z rušení soboty, uzdraví-li jej. Ale jak patrno ze sv. Matouše, Pán Ježíš neměl se hned k tomu, aby uzdravil nemocného. Aby tedy došli svého účelu, sami se ho tázali, sluší-li v sobotu uzdravovati (Mat. 12, 10). Potom teprve Ježíš znaje myšlení jejich vyzval nemocného, aby se postavil doprostřed, neboť chtěl, aby všichni všimnuli si bídného stavu jeho a poznali z něho, jak převráceno jest domnívati se, že by osvobozením z takové bídy porušilo se povinné svěcení soboty. A když člověk ten stál již před očima všech, tázal se Pán Ježíš, dovoleno-li jest v sobotu dobře činiti atd. Označil uzdravování nemocného jako skutek dobrý, aby tím zřejměji vytknul, že jest dovoleno uzdravovati v sobotu. Když však oni k dané otázce mlčeli, nechtíce ani přisvědčiti pravdě ani odložiti zlobu svou, ukázal ještě novým porovnáním (o ovci padlé do jámy, které zaznamenal pouze sv. Matouš 12, 11—12), že jest dovoleno v sobotu uzdravovati, a potom pohleděv na své odpůrce s nevolí a zarmoucen nad jejich slepotou srdce, uzdravil nemocného způsobem, který zaznamenali i Mat i Mark. i Lukáš.

b) Od 6, 12—8., 56 evangelista líče dále galilejskou činnost Kristovu, vypravuje děje, jež Pán Ježíš konal od volby apoštolů až do prvního poslání jich, kterak totiž vida, že lid israelský rozdělil se ve ctitele a protivníky jeho, vyvolil si ze svých ctitelů 12 apoštolů a položil tak základ církve své (6, 12—16); kterak potom podav v řeči horské zákoník svého království či církve (6, 17—38) a vyzvav lid, aby opustíce fariseje zachovávali přikázání jeho (6, 39—49), připravoval apoštoly na první poslání jejich a to jednak tím, že prokazoval milosrdenství lidem všech stavův a tak na jevo dával, že od svého království neodmítá nikoho, kdo jest dobré vůle (7, 1—50), jednak přímým poučováním a tím, že různými zázraky utvrzoval je ve víře (8, 1—56).

12—16. srovn. Mark. 3, 13. 19. (též Mat. 10, 2—4; Skut. ap. 1, 13).

12. Po celou noc se modlil, neboť běželo o věc velmi důležitou, o volbu prvních představených církve.

20-49. řeč horská; viz Mat. 5, 3—7, 29. Sv. Lukáš podal řeč tuto stručněji než sv. Matouš. Vynechal zejména věci, které vysvětlovaly poměr zákona Nového k zákonu Starému, a které proto pro Theofila a pohanokřesťanské čtenáře vůbec nebyly důležity, a zaznamenal hlavně ty, ve kterých se a) ukazuje na blaženost synů Božích (lidí spravedlivých) a na bídu synů tohoto světa

„Blahoslaveni (jste vy) chudí, neboť vaše jest království Boží.
[21] Blahoslaveni, kteří nyní lačníte, neboť budete nasyceni. Blahoslaveni,
kteří nyní pláčete, neboť budete se smáti. [22] Blahoslaveni budete, když
lidé budou vás nenáviděti a když vás vyobcují a potupí a jméno vaše
jako špatné vyvrhnou pro Syna člověka. [23] Radujte se v ten den a veselte se, neboť hle, odplata vaše hojná jest v nebesích; vždyť taktéž
činívali prorokům otcové jejich."

[24] „Avšak běda vám bohatým, neboť již máte potěšení své. [25] Běda
vám, kteří jste nasyceni, neboť budete lačněti. Běda vám, kteří se
smějete nyní, neboť budete kvíliti a plakati. [26] Běda, když budou o vás
dobře mluviti všichni lidé, neboť taktéž činívali prorokům nepravým
otcové jejich."

[27] „Ale vám, kteří mě posloucháte, pravím: Milujte nepřátele své,
dobře čiňte těm, kteří vás nenávidí, [28] dobrořečte těm, kteří vám zlořečí, a modlete se za ty, kteří vás pomlouvají. [29] Tomu, kdo tě bije
v líce, nastav i druhé, a před tím, jenž ti bere plášť, nebraň ani sukně.
[30] Tomu, kdo tě prosí dej, a od toho, jenž bere, co jest tvoje, nežádej
zpět. [31] A jak chcete, aby lidé činili vám, i vy čiňte jim. [32] A milujete-li
ty, kteří milují vás, jaký máte vděk? Vždyť i hříšníci milují ty, kteří
je milují. [33] A činíte-li dobře těm, kteří vám dobře činí, jaký máte
vděk? Vždyť i hříšníci to činí? [34] A půjčíte-li těm, od nichž se nadějete, že to zase dostanete, jaký máte vděk? Vždyť i hříšnici půjčují
hříšníkům, aby dostali zase tolikéž. [35] Ale milujte nepřátele své, dobře
čiňte a půjčujte, nic (nazpět) nečekajíce: a odplata vaše bude hojná

(v. 20—26), b) předkládají se pravidla křesťanské lásky (v. 27—38) a pravidla křesťanské moudrosti (v. 39—49).

20—28. viz Mat. 5, 3—12.

21. Že neblahoslaví všech chudých a jen proto, že jsou chudí, patrno nejen z Mat. 5, 3., kde se praví „chudí duchem" (viz str. 79. pozn. 3.), nýbrž i z povahy těch, k nimž Kristus mluví, a hlavně z protikladu ve v. 24., kde Pán Ježíš nevyslovuje běda všem boháčům vůbec, nýbrž jen těm, kteří již mají potěšení své, t. j. těm, kteří veškeré potěšení své hledají ve svých statcích a v těch věcech a rozkoších, jež se jimi zjednávají.

22. budete s e s m á t i, t. j. radovati se (v slávě nebeské); l i d é, totiž zlí, kteří jindy nazývají se světem.

Za časů proroka Jeremiáše, Micheáše a jindy vystupovali u židů proroci nepraví, kteří lichotíce lidu od Boha odvrácenému, předpovídali lživě podle toho, jak se to lidu líbilo. Proto lidé chválili je. Ale Bůh je odsoudil (Mich. 3, 5). A podobně stalo by se apoštolům a věrozvěstům vůbec, kdyby nedbajíce hlasu Božího, tak mluvili a jednali, aby se to líbilo lidem od Boha odvráceným. Od nich byli by sice chváleni, od Boha však odsouzeni. Vulgata vynechává slovo „nepravým" (nepraví „pseudoprophetis", nýbrž „prophetis", ale souvislost a protiklad k v. 22—23. učí, že rozuměti jest o prorocích nepravých).

27—28. Srov. Mat. 5, 43—44.

29—30. viz Mat. 5, 39—42. S u k n ě či tunika, t. j. dlouhý šat spodní z bílé vlny; p l á š ť, t. j. veliký šátek jako plaid, šat to svrchní. Sv. Matouš (5, 40.) podal slova ta pořádkem: „tomu, kdo chce vzíti sukni tvou, zanechej i plášť", jak je zajisté Pán Ježíš vyslovil, aby poučil, že člověk má raději větší ještě a potřebnější věci obětovati, než aby se hněval a mstil. Neboť u židů pokládán byl plášť za věc větší a potřebnější než sukně, a to proto, poněvadž se jím chudí v noci přikrývali a poněvadž proto dle předpisu zákona nesměl se ponechati v zástavě déle než do večera. Svatý Lukáš však chtěje slova Kristova svým čtenářům po většině pohanokřesťanským podati v témže smyslu, obrátil pořádek jmenovav dříve plášť a potom sukni (tuniku), neboť oni pokládali tuniku za potřebnější.

31. viz Mat, 7 12.

32—36. viz Mat. 5, 46—48.

35. b u d e t e p o d o b n i N e j v y š š í m u; doslovně bylo by hebraisticky takto: b u d e t e s y n y N e j v y š š í h o.

a budete podobni Nejvyššímu, neboť on jest dobrotivý k nevděčným
i zlým."
[36]„Buďte (tedy) milosrdní, jakož i Otec váš milosrdný jest. [37]Ne-
suďte, a nebudete souzeni; neodsuzujte, a nebudete odsouzeni; od-
pouštějte a bude vám odpuštěno. [38]Dávejte a bude vám dáno; míru
dobrou a natlačenou a natřesenou a vrchovatou dají do klína vašeho;
neboť jakou měrou měříte, takovou bude vám odměřeno."
[39]Pověděl pak jim i podobenství: „Může slepý vésti slepého?
Nepadnou-liž oba do jámy? [40]Není učeník nad mistra, ale dokonalý
bude každý, bude-li jako mistr jeho. [41]Proč však vidíš třísku v oku
bratra svého a trámu ve svém oku nepozoruješ? [42]Aneb kterak můžeš
říci bratru svému: ‚Bratře nechej, ať vyvrhnu třísku z oka tvého,
sám ve svém oku trámu nevida? Pokrytče, vyvrz nejprve trám z oka
svého a potom přihlédni, abys vyvrhl třísku z oka bratra svého. [43]To
zajisté není strom dobrý, jenž přináší ovoce špatné, ani strom špatný
jenž nese ovoce dobré. [44]Neboť každý strom poznává se po ovoci
svém; nečesajíť s trní fíkův ani nesbírají s bodláčí hroznů. [45]Dobrý
člověk z dobré zásoby srdce svého vyndává věci dobré, a zlý člověk
ze špatné zásoby vyndává věci špatné; neboť z hojnosti srdce mluví
ústa jeho."
[46]„Proč však říkáte mi; ‚Pane, Pane', a nečiníte, co pravím?
[47]Každý, kdo přichází ke mně a slyší má slova a je koná — o tom
ukáži vám, komu jest podoben. [48]Podoben jest člověku, jenž stavě
dům kopal hluboko a položil základ na skálu. Když pak povstala po-
vodeň, obořila se řeka na ten dům a nemohla jím pohnouti, neboť
byl založen na skále. — [49]Kdo však slyší a nekoná, podoben jest
člověku, jenž postavil dům na zemi bez základu, na který se obořila
řeka, a hned padl a pád domu toho byl veliký."

KAPITOLA 7.

Služebník setníkův uzdraven, mládenec v Naimu vzkříšen, v. 1—17.

[1]Když pak dokončil všecka ta slova svá k lidu, vešel do Kafar-
naum. [2]Služebník pak jednoho setníka jsa nemocen blížil se k smrti,
a ten byl u něho ve vážnosti. [3]I uslyšev o Ježíšovi, poslal k němu
židovské starší s prosbou, aby přijda uzdravil služebníka jeho. [4]A oni
přišedše k Ježíšovi, prosili ho snažně řkouce: „Hoden jest, abys mu
to prokázal; [5]neboť miluje národ náš a sám postavil nám synagogu." —

37—38. viz Mat. 7, 1—2. (Mark. 4, 24.)

40. viz Mat. 10, 24—25; Jan 13, 16.

41—42. Mat. 7, 3—5. Slovy těmi udává též příčinu a účinek posuzování jiných, před nímž varoval ve v. 37. Příčinou jest nedostatek poznání sebe sama, chyb vlastních, účinkem odsuzování jiných.

43—44. viz Mat. 7, 16—20; 12, 33.

45. viz Mat. 12, 35.

46. Mat. 7, 21.

47—49. viz Mat. 7, 24—27.

2—10. Viz Mat. 8, 5-13.

2. Byl u svého pána ve vážnosti zajisté pro svou poctivost, svědomitost a věrnost. Setník ten rodem pohan byl nejspíše proselytou židovským (zřeknuv se modlářství a uvěřiv v jediného Boha pravého), jakož lze souditi z toho, že postavil židům synagogu, a že sami starší či představení a čelní muži města se za něj přimlouvali.

[6] Ježíš tedy šel s nimi. A když byl již nedaleko od domu, setník
poslal k němu přátele, aby mu řekli: „Pane neobtěžuj se, neboť nejsem
hoden, abys vešel pod střechu mou; [7] proto jsem ani nepokládal se
za hodna, abych přišel k tobě; ale rci slovo, a uzdraven bude slu-
žebník můj. [8] Neboť i já jsem člověk pod mocí postavený, maje pod
sebou vojáky, a dím tomuto: ‚Jdi,' i jde, a jinému: ‚Přijď', a přijde, a
svému služebníku: ‚Učiň toto' i učiní." [9] Uslyšev to Ježíš podivil se a
obrátiv se k zástupu, který šel za ním, řekl: „Vpravdě pravím vám. Ani
v lidu israelském nenalezl jsem víry tak veliké." [10] A když se navrátili
domů ti, kteří byli posláni, nalezli zdravým služebníka, jenž byl nemocen.
[11] Potom šel do města, které slove Naim, a šli s ním učeníci jeho
a zástup veliký. — [12] Když pak se přiblížil ke bráně města, vynášeli
mrtvého, jediného syna matky jeho, a ta byla vdova, a četný zástup
lidu z města (šel) s ní. [13] Spatřiv ji Pán, slitoval se nad ní a řekl jí:
„Neplač." [14] A přistoupiv dotkl se mar; ti pak, kteří (jej) nesli, zasta-
vili se. — I řekl: „Mládenče, tobě pravím, vstaň." [15] A posadil se ten,
jenž byl mrtvý, a počal mluviti. I dal jej matce jeho [16] Pojala pak
všecky bázeň a velebili Boha řkouce: „Prorok veliký povstal mezi námi"
a „Bůh navštívil lid svůj." [17] A rozšířilo se o něm slovo to po celém
Judsku a po všem okolí.

Poselství Jana Křtitele, v. 18—35

[18] I zvěstovali Janovi učeníci jeho o všech těchto věcech. [19] A tu
Jan povolav k sobě dva ze svých učeníků, poslal je k Ježíšovi se
vzkazem: „Ty-li jsi ten, který přijíti má, či-li jiného čekáme?" [20] Při-
šedše tedy k němu muži ti řekli: „Jan Křtitel poslal nás k tobě se
vzkazem: ‚Ty-li jsi ten, který přijíti má, či-li jiného čekáme?'" [21] V touž
hodinu pak uzdravil mnohé od neduhův a nemocí a duchů zlých, a
mnoha slepcům udělil zrak. [22] I odpověděl jim a řekl: „Jděte a zvě-
stujte Janovi, co jste slyšeli a viděli: Slepí vidí, kulhaví chodí, malo-
mocní se očišťují, hluší slyší, mrtví vstávají z mrtvých, chudým se
zvěstuje evangelium, [23] a blahoslavený jest, kdo nebude se horšiti nade
mnou." [24] A když poslové Janovi odešli, počal mluviti k zástupům o Ja-
novi: „Co jste vyšli na poušť viděti? třtinu-li větrem se klátící? [25] (Nikoli),
nýbrž co jste vyšli viděti? člověka-li měkkým rouchem oděného? Hle

---

6. Žádal skrze své přátele, aby se neobtěžoval chůzí do jeho domu, moha uzdraviti služebníka v jeho nepřítomnosti, ačkoli starší byli jménem jeho Krista žádali, aby šel do domu jeho (v. 3.). Buď tedy setník skutečně prosil Krista, aby k němu přišel, potom však rozpomenuv se, že syna královského úředníka uzdravil v nepřítomnosti (Jan 4, 46—54), prosbu svou změnil, aneb spíše požádal oněch starších pouze za to, aby se přimluvili za uzdravení jeho služebníka, oni však myslíce, že to jinak nebude moci udělati, leč k nemocnému přijde, sami o své újmě Krista žádali, aby šel do domu setníkova. Dle sv. Matouše (8, 2—10.) setník prosil Krista sám za svého služebníka. Buď tedy Matouš chtěje podati věc stručně přičítá setníkovi samému to, co jiní učinili z jeho vůle, aneb spíše setník poslav ke Kristu své přátele a vida, že Pán Ježíš přece jde, na to sám k němu odešel. Tomu-li tak, řekli přátelé jeho nejspíše toliko slova „Pane, neobtěžuj se . . . služebník můj" (v. 6—7), setník pak slova: „Pane, nejsem hoden" atd., jak je má Mat. 8, 8–9. Luk 7, 8.

12. Vynášeli jej z města k hrobu nikoli v rakvi, nýbrž podle tehdejšího obyčeje jejich na obyčejných marách zavinutého v plátno.

17. Rozšířilo se o něm slovo to t. j. to, co lid o Kristu řekl, že prorok veliký povstal mezi nimi, ale zároveň i to, co Pán Ježíš učinil mrtvému, vzkřísiv ho.

18—35. viz Mat. 11, 2—19. (poznámky).

ti, kteří nosí roucho skvostné a žijí v rozkoších, v domech královských
jsou. [26] Co tedy jste vyšli viděti? Proroka-li? Zajisté; pravím vám:
i více nežli proroka. [27] Tento jest, o němž jest psáno: ‚Hle já posílám
anděla svého před tváří tvou, který připraví
cestu tvou před tebou.‘ [28] Neboť pravím vám: Mezi zrozenci ženinými
není žádného proroka většího nad Jana Křtitele; avšak (i ten),
kdo menší jest v království Božím, větší jest než on.“ [29] A veškeren
lid uslyšev ho i celníci uznali Boha davše se pokřtíti křtem Janovým,
[30] ale fariseové a zákoníci pohrdli sami proti sobě úradkem Božím, nedavše
se pokřtíti od něho. [31] Komu tedy připodobním lidi pokolení
tohoto a komu jsou podobni? [32] Podobni jsou chlapcům, kteří sedí
na náměstí a k sobě vespolek volají a říkají: ‚Pískali jsme vám,
a netančili jste. Naříkali jsme a neplakali jste.‘ [33] Neboť přišel Jan Křtitel
ani nejeda chleba, ani nepije vína, a pravíte: ‚Má zlého ducha.‘
[34] Přišel Syn člověka jeda i pije, a pravíte: ‚Hle, člověk žrout a pijan
vína, přítel celníkův a hříšníkův.‘ [35] Avšak uznána byla ta moudrost
ode všech moudrých.“

Kajícl hříšnice před Pánem Ježíšem, v. 36—50.

[36] Prosil pak ho jeden z fariseů, aby s ním pojedl. I vešel do
domu fariseova a zaujal místo u stolu. [37] A hle, žena, která byla
v městě jako hříšnice (známa) dověděvši se, že stoluje v domě fariseově,
přinesla alabastrovou nádobu masti, [38] a postavivši se vzadu
u nohou jeho, počala (plačíc) smáčeti slzami nohy jeho a utírala je
vlasy hlavy své a líbala nohy jeho a mazala je mastí. [39] Uzřev pak
to fariseus, který ho pozval, pravil sám u sebe: „Kdyby tento byl
prorokem, věděl by, kdo a jaká jest ta žena, která se ho dotýká;
neboť jest hříšnice.“ [40] A Ježíš osloviv jej řekl: „Šimone, mám ti něco
pověděti.“ On pak řekl: „Mistře pověz.“ [41] „Jakýsi věřitel měl dva
dlužníky; jeden byl mu dlužen pět set denárů a druhý padesát. [42] Poněvadž
neměli, čím by zaplatili, odpustil oběma. Který tedy z nich
miluje ho více?“ [43] Odpověděv Šimon řekl: „Myslím, že ten, jemuž
více odpustil.“ A on řekl jemu: „Dobře jsi usoudil.“ [44] A obrátiv se
k ženě, řekl Šimonovi: „Vidíš tuto ženu? Vešel jsem do domu tvého;

29—30. Tato slova jsou také Kristova. Jimi udává, jaký účinek mělo Janovo kázání. Uznali, doslovně ospravedlnili, t. j. tím, že se dali od Jana pokřtít, uznali, že to jest spravedlivý požadavek od Boha, aby se připravovali na Vykupitele přijetím Janova křtu pokání, a uznavše tak jeho spravedlnost oslavili jej. (Ostatní výklad viz u sv. Matouše na str. 102—104)

35. Uznána, doslovně ospravedlněna jest . . . ode všech moudrých, doslovně hebraisticky ode všech synů svých.

36. Co pohnulo farisea, aby pozval Krista Pána, není sice známo, ale zajisté byla to pohnutka dobrá. Neboť ač fariseové nevěřili v Ježíše jako ve Vykupitele, přece nebyli všichni naplněni odporem proti němu, ano někteří měli k němu i úctu pro ta dobrodiní, která činil. Pán Ježíš pak přijal pozvání to; neboť jednak nechtěl v lásce své dáti fariseům příčiny k výmluvě, že pohrdá jimi před celníky a veřejnými hříšníky, s nimiž byl stoloval, jednak věděl, že naskytne se mu příležitost ukázati své milosrdenství k hříšníkům kajícím.

37—38. Žena ta (snad totožná s Marií Magdalenou a s Marií, sestrou Lazarovou) poslouchávala nepochybně kázání Páně a byla jimi pohnuta k opravdové lítosti nad hříchy svými a k čisté lásce k Pánu Ježíši a chtěla za dané příležitosti tuto lítost a lásku dáti na jevo. Pán Ježíš znaje smýšlení její připustil to. Postavila se u nohou vzadu, neboť tehdy u stolu neseděli, nýbrž leželi na pohovkách podepření na levý loket, obráceni hlavou ke stolu a nohama ke stěně (nebo k místu prázdnému).

*

vody na nohy mé jsi nepodal, tato však slzami smočila mé nohy a utřela je vlasy svými. [45] Políbení jsi mi nedal, tato však, jak vešla, nepřestala líbati mé nohy. [46] Olejem nepomazal jsi hlavy mé, tato však mastí pomazala nohy mé. [47] Proto pravím tobě, odpouštějí se jí hříchy mnohé, neboť milovala mnoho. Komu pak méně se odpouští, méně miluje.“ [48] I řekl k ní: „Odpouštějí se tobě hříchy.“ [49] A tu počali spolustolující říkati sami u sebe: „Kdo jest tento, jenž i hříchy odpouští?“ [50] Ale Ježíš řekl k ženě: „Víra tvá tě spasila; jdi v pokoji.“

KAPITOLA 8.

Pán Ježíš uče prochází Galileí. Podobenství o rozsevači. Příbuzní Páně, v. 1—21.

[1] Potom chodil po městech a vesnicích, hlásaje a zvěstuje o království Božím, a dvanáct (apoštolů) s ním, [2] též některé ženy, které byly uzdraveny od zlých duchův a od nemocí: Maria zvaná Magdalena, od níž vyšlo sedm duchů zlých, [3] Johanna manželka Chuzy, správce Herodova, a Susanna a mnoho jiných, které mu přisluhovaly ze svých statkův.

[4] Když pak se scházel zástup četný a od měst brali se k němu, pravil podobenstvím: [5] „Vyšel rozsevač, aby rozséval símě své, a když rozséval, některá zrna padla vedle cesty, a byla pošlapána a ptáci nebeští sezobali je. [6] A jiné padlo na skálu a vzešedši uschlo, poněvadž nemělo vláhy. [7] A jiné padlo mezi trní, a trní spoluvzrostlé udusilo je. [8] A jiné padlo v zemi dobrou a vzešedši vydalo užitek stonásobný.“ To pověděv zvolal: „Kdo má uši k slyšení, slyš.“

[9] I otázali se ho učeníci jeho, co to podobenství znamená. [10] On pak řekl: „Vám dáno jest znáti tajemství království Božího, ostatním však v podobenstvích, aby hledíce neviděli a poslouchajíce nesrozuměli. [11] Tento pak jest rozum v podobenství: Símě jest slovo Boží. [12] Těmi, kteří (jsou) vedle cesty, rozumějí se ti, kteří slyší; potom přichází ďábel a odnímá to slovo ze srdce jejich, aby uvěříce spaseni nebyli. [13] Těmi pak, kteří na skále (jsou), rozumějí se ti, kteří, když uslyší, přijímají slovo s radostí; ale ti nemají kořene: na čas věří a v čas pokušení odstupují. [14] Oním pak, jež padlo do trní, rozumějí se ti, kteří uslyšeli, ale na cestě udušováni bývají od péčí a bohatství a rozkoší života, a nepřinášejí užitku. [15] A tím, které jest v zemi dobré, rozumějí se ti, kteří uslyševše slovo, uchovávají je v srdci dobrém a výborném a přinášejí užitek v trpělivosti. [16] Nikdo pak rozsvítiv svíci nepřikrývá jí ná-

---

45—45. Hosta políbiti, podati mu vody na nohy a pomazati patřilo k obvyklé formě, kterou se vítali hosté, jmenovitě ti, kteří byli pozváni k hostině.

47. Proto t. j. pro tu lásku a s ní spojenou dokonalu lítost nad hříchy, kterou takto dala na jevo, odpouštějí se jí hříchy. Rukopisy řecké, jakož i některé latinské mají „odpuštěny jsou“ (ἀφέωνται, remissa sunt), taktéž ve v. 48.

50. víra tvá tě spasila tím totiž, že se ti dostalo odpuštění hříchův a posvěcující milosti (života nadpřirozeného). Přičítá spásu tu víře (spojené s láskou a pravou kajícností), poněvadž víra jest kořen a základ, základní podmínkou ospravedlnění, ze které ostatní (bázeň, naděje, láska, lítost nad hříchy) jako z kořene vycházejí.

8, 2. Že Marie byla posedlá sedmi duchy zlými a jich od Krista zbavena, zaznamenal též Mark. 16, 9.

4—8. viz Mat. 13, 1—9; Mark. 4, 1—9.

9—15. viz Mat. 13, 10—23; Mark. 4, 10—20.

16—18. Viz Mark. 4, 21—25. (pozn.)

dobou ani nestaví ji pod postel, nýbrž na svícen ji staví, aby viděli
světlo ti, kteří vcházejí; [17] neboť nic není tajno, co se neprojeví, a nic
skryto, co by se nepoznalo a nepřišlo na jevo. [18] Vizte tedy, jak sly-
šíte: neboť kdo má, tomu bude dáno, a kdo nemá, od toho bude od-
ňato i to, co myslí, že má."
[19] Přišli pak k němu matka a bratři jeho, ale pro zástup nemohli
se k němu dostati. [20] I oznámili mu: „Matka tvá a bratři tvoji stojí
venku a chtějí tě viděti." [21] Ale on odpověděv řekl k nim: „Matka má
a bratři moji jsou tito, kteří slovo Boží slyší a plní."

Ježíš utišuje bouři a uzdravuje posedlého gerasenského, v. 22—39.

[22] Jednoho dne pak vstoupil na lodičku se svými učeníky a řekl
k nim: „Přeplavme se přes jezero." I odrazili. [23] A když se plavili,
usnul. I přišla vichřice na jezero, a zalévali se a byli v nebezpečenství.
[24] Přistoupivše pak k němu, vzbudili ho a řekli: „Mistře, mistře, hy-
neme." A on vstav, přikázal větru i návalu vody, a přestaly, a nastalo
ticho. [25] I řekl k nim: „Kde jest víra vaše?" Ale oni jsouce ustrašeni,
podivili se a pravili k sobě vespolek: „I kdo jest tento, že i větrům
a moři přikazuje, a poslouchají ho?"
[26] I připluli do krajiny gerasenské, která jest proti Galilei. [27] A když
vystoupil na zemi, potkal se s ním jeden muž z města, který měl ducha
zlého již po mnoho časů, a neodíval se rouchem ani nezůstával v domě,
nýbrž v hrobech. [28] Ten uzřev Ježíše, padl před ním a vykřiknuv hlasem
velikým pravil: „Co jest ti do mne, Ježíši, Synu Boha Nejvyššího?
Prosím tě, netrap mě." [29] Přikazoval totiž duchu nečistému, aby vyšel
od toho člověka. Neboť již po mnoho časů jej uchvacoval; i býval
spoután řetězy a okovy a hlídán, ale on přetrhávaje pouta, býval puzen
od ducha zlého na pouště. [30] I otázal se ho Ježíš řka: „Jak se jme-
nuješ?" On pak řekl: „Pluk", neboť mnoho duchů zlých vešlo do
něho. [31] A prosili ho, aby jim nepřikazoval jíti do propasti (pekelné).
[32] Bylo pak tam stádo mnoha vepřů, kteří se pásli na hoře; i prosili
ho, aby jim dovolil do nich vejíti. A povolil jim to. [33] Vyšedše tedy
duchové zlí od toho člověka, vešli do vepřů a tu hnalo se stádo
srázem do jezera a utonulo. [34] Ti pak, kteří je pásli, uzřevše, co se
stalo, utekli a ohlásili to po městě i po venkově. [35] I vyšli (lidé), aby
viděli, co se stalo, a přišedše k Ježíšovi, nalezli člověka, od něhož du-
chové zlí vyšli, an sedí u nohou Ježíšových oděn a při zdravé mysli;
i báli se. [36] Ti pak, kteří to byli viděli, pověděli jim (také), kterak po-
sedlý byl uzdraven. [37] I prosilo ho veškeré množství krajiny gerasenské,
aby odešel od nich, neboť byli pojati bázní velikou. On tedy vstoupiv
na loď, navrátil se. [38] Prosil pak ho ten muž, od něhož duchové zlí
vyšli, by směl býti s ním. Ale Ježíš propustil ho řka: [39] „Navrať se do
domu svého a vypravuj, jak veliké věci učinil ti Bůh." I odešel po
celém městě hlásaje, jak veliké věci učinil mu Ježíš.

19—21. viz Mat. 12, 46—50; Mark. 3, 31—35. Bratři t. j. příbuzní Páně.
22—25. viz Mat. 8, 23—27; Mark. 4, 36—40.
23. zalévali se, doslovně naplňovali se jest řečeno mluvou lodnickou ve smyslu „loď se naplňovala vodou".
26—39. viz Mat. 8, 28—34; Mark. 5, 1—20.

Uzdravení ženy krvotoké a vzkříšení dcery Jairovy, v. 40—56.

[40] A když Ježíš se navrátil, přijal ho zástup; neboť všichni jej
očekávali. [41] A hle, přišel muž, jménem Jair, a ten byl představeným
synagogy. A pad k nohám Ježíšovým prosil ho, aby vešel do jeho
domu; [42] neboť měl jedinou dceru as dvanáctiletou, a ta umírala. I při-
hodilo se, když šel, zástupové tlačili se na něj. [43] A jedna žena, která
měla krvotok, dvanáct roků a vynaložila na lékaře všechen statek
svůj, aniž mohla býti od koho uzdravena, [44] přistoupivši od zadu do-
tkla se třepení roucha jeho, a hned se zastavil krvotok její. [45] I řekl
Ježíš: „Kdo jest ten, jenž se mě dotkl?“ A když všichni popírali,
řekl Petr a ti, kteří byli s ním: „Mistře, zástupové se tisknou a tlačí
na tebe, a pravíš: ‚Kdo jest ten, jenž se mě dotkl?‘“ [46] Ale Ježíš řekl:
„Dotkl se mě někdo, neboť já vím, že moc vyšla ode mne.“ [47] Vidouc
tedy žena, že se neutajila, třesouc se přišla a padši před ním, pově-
děla přede vším lidem, z které příčiny se ho dotkla a kterak se hned
uzdravila. [48] On pak řekl jí: „Dcero, víra tvá tě uzdravila, jdi v po-
koji.“ [49] Když ještě mluvil, přišel kdosi od představeného synagogy
a řekl jemu: „Dcera tvá zemřela, neobtěžuj mistra.“ [50] Ale Ježíš uslyšev
to slovo, pravil otci té dívky: „Neboj se, toliko věř, a bude zdráva.“
[51] A vešed do domu, nenechal nikoho vejíti s sebou leč Petra a Ja-
kuba a Jana a dívčina otce i matku. [52] Plakali pak všichni a kvíleli
pro ni. Ale on řekl: „Neplačte, (dívka) neumřela, nýbrž spí.“ [53] I po-
smívali se mu, vědouce, že zemřela. [54] On však vzav ji za ruku, za-
volal ji řka: „Dívko vstaň.“ [55] I navrátil se duch její, a vstala hned.
A nařídil, aby jí dali jísti. [56] I žasli a divili se její rodiče, ale on při-
kázal jim, aby nikomu neříkali, co se stalo.

KAPITOLA 9.

První rozeslání apoštolů. Herodovo mínění o Kristu, v. 1—10.

[1] Povolav pak k sobě dvanáct apoštolů, dal jim moc a sílu nade
všemi duchy zlými i uzdravovati neduhy, [2] a poslal je hlásat království
Boží a hojit nemocné. [3] I řekl jim: „Ničeho neberte na cestu, ani holi,
ani mošny, ani chleba, ani peněz, ani po dvou sukních nemějte. [4] A do
kteréhokoli domu vejdete, tam zůstávejte a odtud vycházejte. [5] A kde

---

40—56. viz Mat. 9, 18—26; Mark. 5, 22—43. — v. 49. Kdosi od představeného synagogy, t. j. někdo z jeho domu neb služebníků.

c. Od 9, 1—50. evangelista vypisuje činnost Kristovu z té doby, která uplynula od prvního rozeslání apoštolův až do jeho odchodu z Galilee; sděluje totiž, kterak Pán Ježíš, opatřiv apoštoly mocí konati zázraky a dav jim návod k tomu, jak si mají počínati, rozeslal je, aby kázali království Boží, a kterak po jejich návratu nejen utvrzoval je ve víře novými zázraky, nýbrž i připravoval na své utrpení, zejména předpověďmi, že bude usmrcen, ale třetího dne vstane z mrtvých, a tím, že proměniv se na hoře, rozmlouval s Mojžíšem a Eliášem o svém skonání či smrti své před Petrem, Jakubem a Janem.

9, 1—5. viz Mat. 10, 1—15; Mark. 6, 7—13.

4. Odtud vycházejte, totiž do města jiného. Velí tedy, aby přijmouce v některém domě pohostinství, zůstali tam pohostinu stále až do té doby, kdy (dokonajíce v městě své poslání) odeberou se do města jiného. Tak podle textu řeckého. Podle Vulgaty bylo by ve stejném smyslu „odtud nevycházejte“, nevycházejte z toho domu do domu jiného, neměňte pohostinství, nýbrž pobuďte tam pohostinu potud, pokud z města nevyjdete.

vás nepřijmou, z toho města vycházejíce, setřeste i prach s nohou svých
na svědectví proti nim." [6] I vyšli a chodili po vesnicích, zvěstujíce evan-
gelium a uzdravujíce všudy.

[7] Uslyšel pak Herodes tetrarcha o všem, co činil (Ježíš), a byl
v rozpacích, [8] neboť někteří říkali: „Jan vstal z mrtvých", jiní: „Eliáš
se objevil", jiní pak: „Jeden ze starých proroků vstal z mrtvých."
[9] I řekl Herodes: „Jana jsem sťal; kdo však jest tento, o němž slyším
takové věci?" A hledal ho spatřiti.

Návrat apoštolův a nasycení pěti tisíc mužů, v. 10—17.

[10] A když se apoštolé vrátili, vypravovali mu všecko, co činili;
i pojal je a odebral se (s nimi) v soukromí na místo osamělé, které jest
u Betsaidy. [11] Seznavše to zástupové, šli za ním; i přijal je a mluvil
jim o království Božím a uzdravoval ty, kteří uzdravení potřebovali.
[12] Ale den počal se nachylovati. I přistoupilo k němu dvanácte a řekli
jemu: „Rozpusť zástupy, aby odejdouce do okolních vesnic a dvorců
se ubytovali a nalezli si pokrmy; neboť zde jsme na místě osamělém."
[13] Ale on řekl jim: „Dejte vy jim jísti." Oni pak řekli: „Nemáme více
než pět chlebův a dvě ryby, leč bychom snad odešli a nakoupili po-
krmů pro všechen zástup tento." [14] Bylo pak tam asi pět tisíc mužů.
I řekl učeníkům svým: „Rozsaďte je ve skupinách (as) po padesáti."
[15] I učinili tak a rozsadili všecky. [16] Vzav pak pět chlebův i dvě ryby
a pohlédnuv k nebi, požehnal je a rozlámav je, dával učeníkům, aby je
položili před zástupy. [17] I jedli všichni a nasytili se. A bylo sebráno,
co jim zbylo, dvanáct košů kousků.

Petrovo vyznání; předpověď Kristova utrpení; potřeba přemáhati se, v. 18—27.

[18] Když pak se modlil o samotě, byli s ním učeníci jeho.
I otázal se jich: „Kým mě praví býti zástupové?" [19] A oni odpověděli:
„Janem Křtitelem", a jiní: „Eliášem", jiní pak, že jeden z proroků vstal
z mrtvých. [20] I řekl jim: „Vy však kým mne býti pravíte?" A Šimon
Petr odpověděl: „Kristem Božím."

[21] I přikázal jim přísně, aby neříkali toho nikomu, pravě: [22] „Syn
člověka musí mnoho trpěti a zavržen býti od starších a velekněží i záko-
níkův a býti zabit a třetího dne vstáti z mrtvých."

7—9. viz Mat. 14, 1—2; Mark. 6, 14—16. Herodes s počátku byl v pochybnostech o tom, co souditi o Kristu, později však, jak sděluje sv. Matouš i Marek, přidržel se mínění, že to jest Jan z mrtvých vstalý. Krista hledal spatřiti nepochybně nikoli v úmyslu dobrém.

10—17. viz Mat. 14, 13—23; Mark. 6, 30—44. Jan 6, 1—18.

10. Podle řeckého textu bylo by dle jedněch rukopisů (Vatikánského, Kembridžského a j.): „v soukromí do města, jež zove se Betsaida", dle jiných (dle rukopisů Alexandrijského, Efrema Syrského a j.): „v soukromí na místo osamělé města, které slove Betsaida". Je-li první čtení původní, evangelista udává nejbližší cíl cesty, místo, kde přistáli a odtud teprve do samoty se odebrali.

18—22. Mat. 16, 13—21; 8, 17—31.

20. Kristem Božím, t. j. Vykupitelem od Boha poslaným. Sv. Matouš podává odpověď tu úplněji, ale i v té odpovědi, jak ji podává Lukáš zkrácené, obsaženo jest vyznání u Matouše jasněji vyslovené, že Ježíš jest Bohem. Neboť užívaje členu ho Christos, ten Kristus, vyznává, že Ježíš jest ten určitý Vykupitel, o němž proroci ve Starém zákoně předpovídali, přičítajíce mu jméno i vlastnosti božské a naznačujíce tak, že jest Bohem.

[23] A řekl ke všem: „Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám
a vezmi kříž svůj každodenně a následuj mne. [24] Neboť kdo by chtěl
život svůj zachovati, ztratí jej, kdo by však ztratil život svůj pro mne, ten
zachová jej. [25] Neboť co prospěje člověku, byť celý svět získal, ale
sám sebe zahubil a na sobě škodu utrpěl? [26] Neboť kdo se styděti bude
za mne a za slova má, za toho bude se styděti Syn člověka, když
přijde ve slávě své i Otcově a svatých andělův. [27] Ale pravím vám
pravdivě: Jsou někteří mezi přítomnými, kteří neokusí smrti, dokavad
neuzří království Božího.“

Proměnění Páně a uzdravení náměsíčníka, v. 28—44a.

[28] Po těchto slovech asi za osm dní pojal Petra a Jakuba a Jana
a vyšel na horu, aby se pomodlil. [29] A když se modlil, stal se vzhled
jeho obličeje jiným a oděv jeho bílým a stkvoucím. [30] A hle, dva muži
rozmlouvali s ním; byli to Mojžíš a Eliáš, [31] kteří se ukázali ve slávě;
a mluvili o jeho smrti, kterou měl podstoupiti v Jerusalemě. [32] Petr
pak a ti, kteří byli s ním, byli obtíženi spánkem; probděvše však,
viděli slávu jeho a dva muže, kteří stáli s ním. [33] Když pak byli
na odchodě od něho, Petr řekl k Ježíšovi: „Mistře, dobře jest nám
zde býti; i udělejme tři stánky, jeden tobě a jeden Mojžíšovi a jeden
Eliášovi“; nevědělť, co praví. [34] Když to mluvil, nastal oblak a za-
stínil je; i báli se, když oni vešli do oblaku. [35] A hlas přišel z oblaku
řkoucí: „Tento jest Syn můj milý, toho poslouchejte.“ [36] A jak se ten
hlas stal, shledali Ježíše samotna. A oni mlčeli a nepověděli v těch
dnech nikomu ničeho z toho, co viděli.

[37] Když pak následujícího dne sestoupili s hory, setkal se s ním
zástup veliký. [38] A hle, jeden muž ze zástupu zvolal: „Mistře, prosím
tě, vzhlédni na syna mého, neboť mám jediného. [39] A hle, duch jej
uchvacuje, i křičí znenadání, a poráží ho a lomcuje jím, takže sliní;
a stěží od něho odchází vysiluje ho. [40] I poprosil jsem učeníky tvé,
aby ho vymítli, ale nemohli.“ [41] Odpověděv pak Ježíš řekl: „Ó poko-
lení nevěřící a převrácené, dokavad mám býti u vás a vás trpěti?
Přiveď sem syna svého!“ [42] A když přicházel, porazil jej duch zlý
a lomcoval jím. [43] I přikázal Ježíš duchu nečistému a uzdravil pacho-
líka a odevzdal jej otci jeho. [44a] A všichni žasli nad velikostí božskou.

23—27. Mat. 16, 24—28; Mark. 8, 34—39.

27. Dokavad neuzří království Boží, t. j. dokavad neuvidí, že církev jest již pevně založena a rozšířena (viz Mark. 8, 39; Mat. 16, 28).

32. Místo „probděvše však viděli“ překládají obyčejně „a procitnuvše viděli“ (v latinském textě evigilantes, v řeckém *διαγρηγορήσαντες*). Rozumějíce totiž předcházející slova (byli obtíženi spánkem) o skutečném spánku, berou výraz evigilantes ve významě probuditi se. Dle toho apoštolé skutečně usnuli a když (snad k ránu) se probudili, byli svědky Kristova proměnění se. Ale ať pomlčíme o tom, že některé rukopisy latinské mají „vigilantes“ (bdíce, bděli), i slovo evigilare připouští také význam bdíti slovo *διαγρηγορεῖν* pak, jež stojí v textě řeckém, nemá nikde jiného významu než probdíti; i nezdá se proto pravděpodobno, že by jediné na tomto místě mělo význam jiný, totiž probuditi se, procitnouti. Z té příčiny přeložili jsme „probděvše“. Je-li tento překlad správný, neznamenají slova předcházející (byli obtíženi spánkem) spánku skutečného, nýbrž jen velikou ospalost. Dle toho apoštolé neusnuli, nýbrž jen velikou ospalostí stíženi byli, ale překonavše ji bděli s Kristem, až se stali svědky jeho proměnění se.

37—44a. viz Mat. 17, 14—17; Mark. 9, 13—26.

Ježíš předpovídá po druhé své umučení i vzkříšení a nabádá k pokoře, v. 44b—50.

44b A když se všichni divili všem věcem, které činil, řekl k učeníkům svým: „Vy složte ve svém srdci řeči tyto, neboť Syn člověka bude vydán v ruce lidské. 45 Ale oni neporozuměli té výpovědi, a byla zakryta před nimi, aby ji nepojali; a báli se ho otázati o té výpovědi.
46 Připadla jim pak myšlenka, kdo by z nich byl větší. 47 Ale Ježíš vida myšlenky srdce jejich, pojal pachole a postavil je vedle sebe 48 a řekl jim: „Kdo přijme pachole toto pro jméno mé, mne přijímá, a kdo mne přijme, přijímá toho, jenž mne poslal. Neboť kdo jest menší mezi vámi všemi, ten jest větší." 49 I promluvil Jan a řekl: „Mistře, viděli jsme kohosi, an ve jménu tvém vymítá duchy zlé; i bránili jsme mu, poněvadž nechodí s námi." 50 Ale Ježíš řekl k němu: „Nebraňte; neboť kdo není proti vám, jest pro vás."

Jakého smýšlení mají býti Kristovi následovníci, v. 51—62.

51 Když pak přicházel čas, kdy měl býti vzat do nebe, předsevzal si pevně, že půjde do Jerusalema. 52 I poslal posly před sebou, a ti odešedše vešli do jedné vesnice samařské, aby mu (tam) připravili. 54 Ale nepřijali ho, poněvadž se bral do Jerusalema. 54 Uzřevše (to) učeníci jeho Jakub a Jan pravili: „Pane, chceš, abychom řekli, by oheň sestoupil s nebe a je zahubil?" 55 Ale on obrátiv se. pokáral je řka: „Nevíte, čího ducha jste. 56 Syn člověka nepřišel duše zahubit, nýbrž spasit." I odešli do jiné vesnice.
57 Když pak se brali cestou, kdosi řekl k němu: „Budu tě následovati, kamkoli půjdeš." 58 A Ježíš řekl jemu: „Lišky mají doupata a ptáci nebeští hnízda, ale Syn člověka nemá, kde by hlavu položil."

44b—45. viz Mat. 17, 21—22; Mark. 9, 30—31. — Složte ve svém srdci řeči tyto. Řečmi těmi rozumí buď následující předpověď o Kristově umučení a vzkříšení, aneb spíše ony řeči či slova, která říkal lid dívě se Kristovým činům. Ty mají si složiti v srdci či zapamatovati si je, aby se obrnili pro tu dobu, kdy lid bude mluviti jinak, pro dobu jeho umučení.

46—48. viz Mat. 18, 1 5; Mark. 9, 32—36. (poznam.)

V části třetí (9, 51—19, 27) evangelista vypravuje události a řeči, které Pán Ježíš konal po Judsku a Perei od svého odchodu z Galilee až do té doby, kdy konal slavný vjezd do Jerusalema. Vyličuje totiž a) kterak Pán Ježíš na své cestě do Jerusalema na slavnost stánků (9, 51—11, 54) a na těch cestách, které potom konal po Judsku až do slavnosti posvěcení chrámu (12, 7—13, 30), poučoval své apoštoly a stoupence o životě dokonalém.

51—56. Ježíš navádí k mírnosti a duchu evangelnímu. Dokončiv galilejskou činnost chtěl jíti do Jerusalema na slavnost stánků (ve třetím roce veřejného života svého, Jan 7, 2—15), aby znova nabídnul milost svou obyvatelům tamním a judským vůbec Nejkratší cesta vedla tam přes Samařsko. Na ni tedy nastoupil, ač věděl, že mu Samaritáni pohostinství odeprou; neboť z té nehostinnosti jejich a z potomního rozčilení apoštolů chtěl vzíti si příležitost, aby apoštoly varoval před pomstychtivostí a povzbudil je k mírnosti a trpělivosti, a to tím spíše, poněvadž věděl, že se jim při konání apoštolského úřadu jejich dostane odmítnutí od vlastních soukmenovců jejich.

52 aby mu připravili totiž pohostinství.

53. Samaritáni totiž uznávali horu Garizim a nikoli Jerusalem jako místo, kde se má Bohu obětovat. Vidouce tedy, že Kristus jde do Jerusalema na svátky, vzali z toho příčinu, aby mu a jeho průvodcům odepřeli pohostinství.

55. Nevíte, čího ducha jste, že totiž jste povoláni, abyste byli evangelního ducha mírnosti a tichosti a trpělivosti a lásky.

56. Vrátil se totiž do Galilee, aby odtud jinou cestou bral se do Jerusalema.

57—60. Viz Mat. 8, 19—22. Na příkladech učí tu přemáhati mysl pozemskou.

59 K jinému však pravil: „Pojď za mnou.“ On pak řekl: „Pane, dovol
mi prve odejíti a pochovati otce mého.“ 60 A Ježíš pravil: „Nech, ať
mrtví pochovávají své mrtvé, ty však jdi a zvěstuj království Boží.“
61 I řekl jiný: „Budu tě následovati, Pane, dříve však mi dovol roz-
loučiti se s těmi, kteří jsou v domě mém.“ 62 A Ježíš řekl k němu:
„Nikdo, jenž položil ruku svou ke pluhu a ohlíží se nazpět, není způ-
sobilý ke království Božímu.“

KAPITOLA 10.

Vyslání sedmdesáti dvou učeníkův a jejich návrat, v. 1—24.

1 Nato Pán vyvolil ještě jiných sedmdesát dva a poslal je po
dvou před sebou do každého města i místa, kam hodlal sám přijíti.
2 I pravil k nim: „Žeň sice mnohá jest, ale dělníků málo. Proste tedy
Pána žní, aby poslal dělníky na žeň svou. 3 Jděte; hle já posílám vás
jako ovce mezi vlky. 4 Nenoste (s sebou) měšce, ani mošny, ani obuvi,
a nikoho na cestě nepozdravujte. 5 Vejdouce do domu, řekněte napřed:
‚Pokoj domu tomuto.‘ 6 A bude-li tam člověk pokoje hodný, spočine
na něm pokoj váš, pakli ne, vrátí se k vám. 7 V tom domě pak zů-
stávejte jedouce a pijíce, co mají; neboť hoden jest dělník mzdy své.
Nepřecházejte z domu do domu. 8 A když vejdete do města a přijmou
vás, jezte (tam), co vám předloží, 9 a uzdravujte nemocné, kteří jsou
v něm, a rcete jim: ‚Přiblížilo se k vám království Boží.‘ 10 Když však
vejdete do města a nepřijmou vás, vyjděte (tam) na ulice jeho a rcete:
11 ‚Stíráme vám i prach, který se nám přichytil na nohou z města va-
šeho; to však vězte, že se přiblížilo království Boží.‘ 12 Pravím vám,
že Sodomě bude v onen den lehčeji než městu tomu.

13 Běda tobě, Korozaim, běda tobě, Betsaido! Neboť kdyby v Tyru
a Sidonu byly se udály divy, které se děly ve vás, byli by dávno
v žínici a popelu sedíce učinili pokání. 14 Avšak Tyru a Sidonu
bude lehčeji na soudě nežli vám. 15 A ty, Kafarnaum, až do nebe po-

---

61. r o z l o u č i t i s e atd. Vulgata tištěná a některé její rukopisy mají renuntiare his q u a e domi sunt = vzdáti se toho, co jest v domě mém. Jiné rukopisy však, a to velmi staré, mají „r e n u n t i a r e h i s qui domi sunt“ = rozloučiti se s těmi, kteří jsou v domě. Řecký text (*ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου*) připouští obojí překlad. Poněvadž však k tomu, aby se svých věcí vzdal, nebylo třeba jíti domů, přeložili jsme způsobem prvním (rozloučiti se atd.). Zajisté však, že muž ten mínil i se rozloučiti se svými domácími i vzdáti se svých věcí či učiniti pořízení o nich (rozžehnati se se vším, co bylo v domě, ať to byly osoby neb věci).

1—11. Učeníky ty zvolil sice na své první cestě ke slavnosti stánkův, ale ještě v Galilei. Poslav je před sebou do měst judských, aby připravovali na jeho příchod, chtěl tak zvláštní měrou nabídnouti židům tamním opětně milost svou a pohnouti je, aby vstoupili do jeho království. Zároveň ustanovil tím pomocníky apoštolů a ukázal, že chce, aby vedle biskupů, jakožto nástupcův apoštolů, byli v církvi ještě jiní, kteří by byli opatřeni mocí ne sice rovnou, ale přece podobnou té, kterou mají biskupové, a aby vykonávali ji v podřízenosti biskupům. Proto rozesílaje je udělil jim podobnou moc a podobná naučení jako dal apoštolům, když je rozesílal. Viz Mat. 9, 37—10, 16; Mark. 6, 7—11.

6. č l o v ě k p o k o j e h o d n ý, doslovně s y n p o k o j e, totiž duševního. Někteří vykládají hebraistický výraz „syn pokoje“ o člověku mírumilovném.

11. Viz Mat. 10, 14.

13—15. viz Mat. 11, 20—24.

15. a ž d o n e b e p o v ý š e n é, t. j. na výsost oslavené tím, že jsem já, vtělený Syn Boží, vyvolil si tebe za východiště galilejské činnosti své a v tobě

výšené, až do propasti budeš pohříženo. 16 Kdo vás slyší, mne slyší,
a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá, kdo však mnou pohrdá, pohrdá
tím, jenž mě poslal.“
17 Navrátilo se pak těch sedmdesát dva s radostí řkouce: „Pane,
také zlí duchové se nám poddávají ve jménu tvém.“ 18 I řekl jim:
„Viděl jsem satana jako blesk padati s nebe. 19 Hle, dal jsem vám
moc šlapati na hady a na štíry a na veškerou sílu nepřítele, a nic
vám neuškodí. 20 Avšak z toho se neradujte, že duchové se vám pod-
dávají, nýbrž radujte se, že jména vaše napsána jsou v nebesích.“
21 V tu hodinu zaplesal v Duchu svatém a řekl: „Velebím tebe,
Otče, Pane nebe i země, že jsi skryl tyto věci před moudrými a opa-
trnými a zjevil jsi je nedospělým; ano, Otče, že se tak zalíbilo tobě.
22 Všecko jest mi dáno od Otce mého, a nikdo neví, kdo jest Syn,
leč Otec, a kdo jest Otec, leč Syn, a komu by chtěl Syn zjeviti.“
23 A obrátiv se k učeníkům svým pravil: „Blahoslavené oči, které vidí,
co vy vidíte. 24 Neboť pravím vám, že mnozí proroci a králové přáli si
viděti, co vy vidíte, a neviděli, a slyšeti, co vy slyšíte, a neslyšeli.“

Podobenství o milosrdném Samaritánu, v. 25—37.

25 A hle, jeden zákoník vstal, aby ho pokoušel; i řekl: „Mistře,
co musím učinit, abych obdržel život věčný?“ 26 On pak řekl jemu:
„Co jest psáno v zákoně? Kterak (tam) čteš.“ 27 A on odpověděl: „Mi-
lovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a z celé duše své
a ze vší síly své i ze vší mysli své, a bližního svého jako sebe sa-
mého.“ 28 I řekl jemu: „Dobře jsi odpověděl; to čiň a živ budeš.“
29 Ale on chtěje se ospravedlniti, řekl k Ježíšovi: „A kdo jest můj
bližní?“ 30 I ujal se Ježíš slova a řekl: „Člověk jeden šel z Jerusa-

---

tolik zázraků vykonal. Starší kodexy řecké i latinské mají „zdali budeš povýšeno až do nebe?“ (Srovn. Mat. 11, 23.)

18—19. t. j. v té chvíli, když jste vymítali duchy zlé, viděl jsem svou vševědoucností satanovo pokoření a tím i počátek tak nevyhnutelné záhuby jeho říše, jako nevyhnutelně blesk padá s nebes, z ovzduší. Nic nového mi tedy nepravíte, a to tím méně, poněvadž já sám dal jsem vám moc přemáhati všeliké zjevné i tajné úklady ďábelské (hady a štíry) a všelikou sílu ducha zlého čelící proti šíření se mého učení.

20. A že jména vaše zapsána jsou v nebesích, t. j. že jste ve stavu milosti, ve kterém jestli zůstanete dostanete se do nebe.

21—22. viz Mat. 11, 25 27,

t. j. Nikdo nezná dokonale toho poměru, který jest mezi Otcem a Synem, zejména nikdo nezná, že Otec od věčnosti zplodil Syna, a že odvěkým tímto zplozením Syn jest s Otcem soupodstatný, maje tutéž podstatu, totéž poznání i vlastnosti a úradky jako Otec, ač jest osobou od něho odlišný. O Otci nezná toho nikdo leč Syn, o Synu nikdo leč Otec. O Duchu sv. se tu nemluví, ač i on jsa s Otcem i Synem soupodstatný, poměr onen dokonale zná, neboť zde běží pouze o to, by poučil, že nikdo z tvorů rozumných nezná poměru toho dokonale, a proto že musí s věrou přijmouti a zachovávati zjevení dané od Syna, kdo chce býti spasen.

25. 26. aby ho pokoušel. Chtěl totiž buď přivésti jej do úzkých, aby nemohl odpověděti a přišel tím o věhlas u lidu, aneb popuditi proti němu tu školu (a stranu) židovskou, která by se snad nesrovnávala s jeho odpovědí. Neboť i tato otázka byla sporná a různě zodpovídána, ježto jedni pokládali za bližní toliko židy, jiní pouze přátele, a opět jiní toliko lidi spravedlivé. Udav však dvojí přikázání lásky jakožto cestu k věčné blaženosti, odpověděl správně ke své otázce; neboť ve dvou přikázáních těch jsou obsažena všecka přikázání ostatní.

29. Chtěl se ospravedlniti, aby se totiž nezdálo, že se tázal bez příčiny.

30—37 Na příkladě vyložil pravdu, že každý člověk jest náš bližní. — Čiň podobně i ty, t. j. jako Samaritán prokázal milosrdenství člověku zraněnému,

lema do Jericha a upadl mezi lotry, kteří ho nejen oloupili, nýbrž
i zranili, a odešli polomrtva ho nechavše. 31 I přihodilo se, že kněz
jeden šel tou cestou a uzřev jej pominul. 32 Podobně i levita přibyv
k tomu místu a uzřev jej pominul. 33 Samaritán však jeden konaje
cestu přišel k němu a spatřiv ho pohnul se milosrdenstvím. 34 I při-
stoupil k němu a ovázal jeho rány, naliv na ně oleje a vína, a vloživ
jej na své hovádko dopravil ho do hospody a měl o něj péči. 35 A dru-
hého dne vyňav dva denáry dal je hospodskému a řekl: ‚Měj o něj
péči, a co nad to vynaložíš, já ti nahradím, až se budu vraceti.‘ 36 Kdo
z těch tří zdá se tobě, že byl bližním tomu, jenž upadl mezi lotry?“
37 A on řekl: „Ten, jenž mu prokázal milosrdenství.“ I řekl mu Ježíš:
„Jdi, a čiň i ty podobně.“

Pán Ježíš v domě Marty a Marie, v. 38—42.

38 Když pak se brali cestou, vešel do jedné vesnice, a žena
jedna jménem Marta přijala jej do domu svého. 39 A ta měla sestru
jménem Marii, která posadivši se k nohám Páně poslouchala slova
jeho. 40 Ale Marta zabírala se hojnou obsluhou; přistoupivši pak
k němu pravila: „Pane, nedbáš-li toho, že sestra má nechala mě samu
sloužiti? Řekni jí tedy, ať mi pomůže.“ 41 Ježíš však odpověděl: „Marto,
Marto, pečlivá jsi a znepokojuješ se ve mnoha věcech, 42 ale jednoho
jest zapotřebí. Maria nejlepší stránku vyvolila, která nebude odňata
od ní.“

KAPITOLA 11.

Pán Ježíš poučuje o modlitbě, v. 1—13.

1 I stalo se, když se na jednom místě modlil, že jak přestal, řekl
mu jeden z učeníků jeho: „Pane, nauč nás modliti se, jakož i Jan na-

---

nehledě k tomu, kterého jest národa, kterého náboženství, tak miluj i ty každého, ať jest kterékoli národnosti, kteréhokoliv náboženství, a pokud můžeš, lásku tu též skutky osvědčuj (ovšem chyb jeho ani neschvaluje, ani nenásleduje).

38—42. do vesnice t. Betanie (as tři čtvrti hodiny jihovýchodně od Jerusalema).

39. Maria planouc vroucí láskou ke Kristu a toužíc poznati dokonale jeho učení, zasedla u nohou Páně podobně, jako žáci sedali u nohou svých učitelů, a poslouchala pilně jeho slova.

40. Marta starala se totiž, aby obsloužila Ježíše co nejlépe, a obávajíc se že sama nestačí, nežalovala na sestru, nýbrž prosila Pána, aby ji vyzval, by jí pomohla; neboť věděla, že se neodtrhne od Krista, leč on sám ji vyzve.

41—42. Pán Ježíš nevyhověl jí, ani nepokáral, neboť i ona činila skutek dobrý, posluhujíc mu i jeho průvodcům, a to z lásky k němu; poučil ji však, co jest lepší, ano nejlepší a jediné potřebné, jakoby řekl: Jest sice dobrý skutek tvůj, jest dobré posloužiti jiným v tělesných potřebách jejich. Ale mnohem lepší, ano nejlepší a jediné potřebné zaměstnání jest oddati se věrou živou a láskou činnou svému Vykupiteli a Bohu; neboť v něm jediné spočívá spása a věčné blaho tvorů rozumných. Vše ostatní, jež lidé zovou potřebným, jest nutno jenom vzhledem k jistým okolnostem, které pominou, ale oddati se řečeným způsobem Bohu a Vykupiteli jest naprosto potřebno k blahu věčnému; a zaměstnání to — zabývání se Bohem a Vykupitelem — nepřestane u spravedlivých nikdy, ale bude trvati u nich také v životě budoucím. A Maria vyvolila právě toto jediné potřebné zaměstnání, vyvolila stránku nejlepší, a ta nebude odňata od ní, nýbrž také v budoucím životě dostane se jí, aby s Bohem a Vykupitelem svým obcovala věčně blaženě.

1. Bylo to dle podání na hoře Olivetské, a to nejspíše až o slavnosti stánků. Co o té slavnosti Pán Ježíš činil v Jerusalemě, o tom vypravuje Jan

učil učeníky své.“ 2 A on řekl jim: „Když se modlíte rcete: Otče, posvěť
se jméno tvé. Přijď království tvé. 3 Chléb náš vezdejší dej nám dnes.
4 A odpusť nám naše hříchy, neboť i my odpouštíme každému viníku
našemu. A neuveď nás v pokušení.“

5 A řekl jim: „Kdo z vás bude míti přítele, jenž, půjde-li k němu
o půlnoci a řekne-li mu: ‚Příteli, půjč mi tři chleby, 6 neboť přítel můj
přišel z cesty ke mně, a nemám, co bych mu předložil,‘ 7 odpovídaje
z vnitřka by mu řekl: ‚Nečiň mi obtíže; dveře jsou již zavřeny a dítky
mé jsou se mnou na loži; nemohu vstáti a dáti tobě!‘ 8 (A jestliže on
tlouci nepřestane), pravím vám: Ačkoli vstana nedá mu proto, že
jest přítelem jeho, přece pro neodbytnost jeho zvedne se a dá jemu,
kolik potřebuje. 9 I já pravím vám: Proste, a bude vám dáno, hle-
dejte a naleznete, tlucte, a bude vám otevřeno; 10 neboť každý, kdo
prosí, béře; a kdo hledá, nalézá, a tomu, kdo tluče, bude otevřeno.
11 Zdali kdo z vás podá synu svému kámen, když ho jako otce bude
prositi o chléb? Anebo jestli za rybu, zdali místo ryby dá jemu hada?
12 Aneb bude-li ho prositi za vejce, zda podá jemu štíra? 13 Jestliže
tedy vy, jsouce zlí, umíte dobré dary dávati dítkám svým, čím spíše
Otec váš nebeský dá ducha dobrého těm, kteří ho prosí.“

Uzdravení posedlého. Zloba fariseův, v. 14—36.

14 I vymítal ducha zlého, a ten byl němý. A když vyvrhl ducha
zlého, němý mluvil; i podivili se zástupové. 15 Někteří z nich však
řekli: „Beelzebubem, knížetem duchů zlých, vymítá zlé duchy.“ 16 A jiní
pokoušejíce ho, žádali na něm znamení s nebe. 17 Ale on znaje myšlení
jejich řekl jim: „Každé království proti sobě rozdělené zpustne, a dům
na dům padne. 18 Jestli tedy také satan proti sobě rozdělen jest, kterak
obstojí království jeho? Neboť pravíte, že já Beelzebubem vymítám
duchy zlé. 19 A vymítám-li já duchy zlé Beelzebubem, kým vymítají
je synové vaši? Protož oni budou soudci vašimi. 20 Jestli však prstem
Božím vymítám duchy zlé, tož přišlo k vám království Boží. 21 Když
silák jsa ozbrojen hlídá dvoru svého, v pokoji jest majetek jeho. 22 Když
však silnější než on přijda, přemůže ho, odejme veškerou jeho zbroj,
na níž spoléhal, a rozdělí kořist jeho. 23 Kdo není se mnou, proti mně
jest, a kdo neshromažďuje se mnou, rozptyluje. 24 Když duch nečistý
vyjde od člověka, chodí po místech suchých, hledaje odpočinutí a ne-
nalézaje praví: ‚Navrátím se do domu svého, odkud jsem vyšel.‘
25 A přijda nalezne jej vymetený a ozdobený. 26 Tu jde a vezme
s sebou sedm jiných duchů horších než jest sám, a vejdouce přebý-
vají tam. I stávají se poslední věci člověka toho horšími, než byly první.“

7, 14—10, 21. — Prosil ho *jeden*, nikoli z apoštolů, nýbrž z *učeníků*, kteří nebyli přítomni kázání horskému.

2—4. Modlitba podána jest v kratší formě, než byla podána v kázání horském (Mat. 6, 9—13); zejména schází v ní prosba *třetí* (Buď vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi) a *sedmá* (Ale zbav nás zlého); co do věci však neliší se od ní, ježto prosba třetí obsažena jest již v první, a prosba sedmá v páté.

5—8. Na příkladě učí, co zmůže modlitba vytrvalá.

8. Slova uvedená v závorce scházejí v rukopisech řeckých i v některých latinských; ale i bez nich celá souvislost předpokládá, že člověk ten tlouci nepřestal, dokavad neobdržel, čeho žádal.

9—13. viz Mat. 7, 7—11.

14—20. viz *Mat.* 12, 22—30 (9, 32—34).

21—26. viz *Mat.* 12, 43—45.

[27] Když to pravil, jedna žena ze zástupu pozdvihla hlasu a řekla
jemu: „Blahoslavený život, který tebe nosil, a prsy, kterých jsi požíval.“ [28] Ale on pravil: „Ovšem blahoslavení, kteří slyší slovo Boží
a ostříhají ho.“

[29] A když zástupové k němu se scházeli, jal se praviti: „Pokolení
toto jest pokolení nešlechetné; žádá znamení, ale znamení nebude mu
dáno, leč znamení proroka Jonáše. [30] Jako totiž Jonáš stal se znamením
pro Ninivetské, tak bude i Syn člověka pro pokolení toto. [31] Královna
jihu povstane na soudě s muži pokolení tohoto a odsoudí je, neboť
přišla od končin země, aby uslyšela moudrost Šalomounovu; a hle,
více než Šalomoun jest tuto. [32] Muži ninivetští povstanou na soudě
s pokolením tímto a odsoudí je, neboť učinili pokání na kázání Jonášovo, a hle, více než Jonáš jest tuto. [33] Nikdo rozsvítiv svíci nestaví ji
do skrýše ani pod kbelík, nýbrž na svícen, aby viděli světlo ti, kteří
vcházejí. [34] Svící těla tvého jest oko tvé; je-li oko tvé zdravé, celé tělo
tvé bude světlé; je-li však špatné, bude i tělo tvé tmavé. [35] Hleď tedy,
ať to světlo, které jest v tobě, není tmou. [36] Světlé-li bude tělo tvé
celé, bez veliké části tmavé, bude celé (tak) světlé, jako když
svíce září svou tě osvěcuje.“

Pán Ježíš kárá ostře převrácenost fariseův i zákoníkův, v. 37—54.

[37] A když mluvil, prosil ho jeden fariseus, aby u něho posnídal.
Vešed tedy, ujal místo za stolem. [38] Ale fariseus počal sám u sebe uvažovati a praviti, proč se neumyl před snídaní. [39] I řekl k němu Pán:
„Nyní vy, fariseové, čistíte povrch číše a mísy, ale vnitřek váš jest
plný loupeže a nepravosti. [40] Nesmyslní, zdaliž ten, který učinil povrch,

---

29—33. Odpovídá k žádosti vyslovené ve v. 16. Viz Mat. 12, 39—42.

30. t. j. jako Jonáš zázračným zachováním svým stal se pro Ninivetské znamením, že poslán byl od Boha, tak bude i Syn člověka, Pán Ježíš, svým vzkříšením pro toto pokolení znamením, že jest poslán od Boha jako Vykupitel světa. Ten však bude rozdíl, že Ninivetští uvěřili slovům Jonášovým a činili pokání, toto pokolení však nevěří a neuvěří, ale ovšem také neujde zaslouženému trestu, jakož ohlašuje hned v následujících v. 31—32., k nimž výklad viz na str. 109. (Mat. 12, 41—42).

33. viz Mat. 5, 15.

34—35 viz Mat. 6, 22—23. Pán Ježíš praví slova ta také při této příležitosti, aby ukázal židům, jak nerozumně a ke své škodě jednají, když se zatvrzují proti pravdě, jež tak patrně se jeví v jeho učení a zázracích, a jak proto třeba, aby s myslí čistou učení jeho přijímali.

36. V předvětí jest důraz na slově celé, v závětí na slově světlé. Smysl jest: Jestli zdravé oko přijímá světlo a se o ně sdílí s celým tělem, takže žádná část nezůstane neosvětlena, stává se celé tělo tak jasným, jako když svíce září svou je osvěcuje. A tak i jestli zdravá mysl (rozum a vůle) přijímá učení zjevené (Kristovo) a se o ně sdílí s ostatními mohutnostmi duševními, stává se i v duši jeho vždy větší jasno, čili: s čím čistší myslí kdo přijímá učení Kristovo, tím větším světlem a nebeskou krásou vyzdobuje se duše jeho.

37—54. Podobnou výtku učinil jim Pán Ježíš v úterý před svou smrtí (Mat. 23.)

37. Byl to as jeden z těch fariseů, kteří nebyli ještě úplně zaujati proti Pánu Ježíši. S jakým úmyslem ho pozval, není známo. Ale sotva učinil to v úmyslu zlém; spíše zdá se, že vlastní zkušeností chtěl si učiniti o něm úsudek. A Pán Ježíš přijal to pozvání, a to dílem ze zdvořilosti, dílem že věděl, jaká se mu naskytne příležitost, aby se vyslovil o jednání fariseův a zákoníkův.

38. Tak dle Vulgaty a většiny rukopisů překladu starolatinského i dle řeckého rukopisu D (Kembridžského a minuskulí 38.). Dle jiných rukopisů bylo by: Fariseus pak uviděv to, podivil se, že se neumyl před snídaní. — Srovn. Mat. 7, 4. pozn.

39—41. viz Mat. 23, 25—36.

neučinil také vnitřek? 41 Spíše almužnou dejte to, co jest uvnitř, a hle,
všecko bude vám čisto. 42 Ale běda vám, fariseové, že desátek dáváte
z máty a routy a ze všeliké zeliny, a pomíjíte soud a lásku k Bohu:
toto měli jste činiti a onoho neopouštěti. 43 Běda vám, fariseům, že
rádi sedíte v prvních stolicích v synagogách a libujete si, když vás
pozdravují na trhu. 44 Běda vám, že jste jako hroby nezřejmé, po nichž
lidé chodí, aniž to vědí."
45 I promluvil jeden ze zákoníkův a řekl jemu: „Mistře, ty věci
mluvě, haníš také nás." 46 On pak řekl: „I vám zákoníkům běda,
neboť obtěžujete lidi břemeny nesnesitelnými a sami nedotýkáte se těch
břemen ani prstem. 47 Běda vám, že vzděláváte hroby proroků, otcové
vaši však je zabili. 48 Věru (tím) dosvědčujete, že souhlasíte se skutky
otců svých; neboť oni je usmrtili, vy pak vzděláváte hroby jejich.
49 Protož i moudrost Boží řekla: Pošlu k nim proroky a apoštoly,
a z těch některé zabijí a jiné budou pronásledovati, 50 aby se pohle-
dávala od tohoto pokolení krev všech proroků, která se prolévala od
ustanovení světa, 51 od krve Abelovy až do krve Zachariáše, který za-
hynul mezi oltářem a chrámem. Ano, pravím vám, bude se pohledá-
vati od pokolení tohoto. 52 Běda vám zákoníkům, že jste vzali klíč
poznání; sami jste nevešli, a těm, kteří vcházeli, jste zabránili."

KAPITOLA 12.

Pán Ježíš varuje před zásadami farisejskými a vyzývá k neohroženému hlásání evangelia, v. 1—12.

1 Když pak se mezitím shromáždili četní zástupové, takže šlapali
jeden na druhého, počal mluviti k učeníkům svým: „Varujte se kvasu

---

41. Smysl jest: Konejte spíše skutky lásky a dávejte ze svých statkův almužnu, a tak bude vám všecko čisto (i váš stav duševní, i povrch a vnitřek nádoby), ježto nejen zdržíte se všeliké nespravedlnosti, nýbrž i připravíte se, abyste milostí Boží byli očištěni a nepokládali žádné věci vnější za nečistou, vědouce, že žádná věc sama o sobě člověka neposkvrňuje.

42. viz Mat. 23, 23.

43. viz Mat. 23, 6—7.

44. Kárá jejich převrácenost mravní a zhoubnost. Jako totiž hroby nezřejmé t. j. takové, které ani samy o sobě nejsou patrny ani (po způsobu židovském) obíleny, uvnitř sice jsou plny kostí a nečistoty, ale na venek nijak toho nejeví, takže člověk snadno jde po nich nevěda a tím mimoděk leviticky se poskvrní, tak i fariseové uvnitř jsou smýšlení a zásad nepravých, ale na venek to zakrývají, takže člověk snadno vchází s nimi ve styk o jejich mravní zkáze nevěda a v styku tom sám se nakazí.

46. viz Mat. 23, 4.

47—51. viz Mat. 23, 29—36.

52. Klíč poznání, t. j. prostředek, kterým lze dojíti poznání. Rozumí se pak tu poznání, že Ježíš jest zaslíbený Vykupitel, a že do jeho království židé musí vstoupiti, chtějí-li ujíti záhubě. A klíčem k tomu poznání byl zákon Starý, zejména jeho předobrazy a proroctví o Vykupiteli. Zákoníci vzali ten klíč, pokud totiž jakožto učitelé a vykladači zákona byli v takovém jeho držení, že lid poznával obsah jeho pouze jejich prostřednictvím, a pokud výklady svými tak jej zatemnili, že nejen sami v Ježíši Vykupitele nepoznali, nýbrž i lidu bránili, aby ho neuznali a do jeho království nevstoupili.

12, 1. Kvasu farisejského, t. j. nepravých zásad farisejských. Výstrahu tu dal Pán Ježíš také jindy (Mat. 16, 6; Mark. 8, 15.). Při této příležitosti pravil je buď jako přirozený následek z předcházející řeči k fariseům, (Poněvadž mají tak převrácené zásady, proto se jich varujte), aneb jako úvod k následujícímu vyzvání, by apoštolé neohroženě hlásali evangelium. (Varujte se jejich

farisejského, jenž jest pokrytství. [2] Nic zajisté není skryto, co nebude
odkryto, ani tajno, co nebude zvěděno. [3] Proto co jste pravili ve tmě,
uslyší se na světle, a co jste mluvili do ucha v pokojích, bude se hlá-
sati na střechách.
[4] Ale pravím vám, svým přátelům: Nebojte se těch, kteří zabíjejí
tělo, a potom nemají více, co by učinili. [5] Ukáži vám, koho se máte
báti; bojte se toho, jenž, když usmrtí, má moc uvrhnouti do pekla.
Ano, pravím, toho se bojte. [6] Zdali neprodávají pět vrabců za dva pěti-
haléře? A ani jeden z nich není v zapomenutí před Bohem. [7] Vždyť
i vlasy na hlavě vaší jsou všecky sečteny. Nebojte se tedy: dražší jste
nad mnoho vrabců. [8] Pravím pak vám: Každého, kdo mě vyzná před
lidmi, i Syn člověka vyzná před anděly Božími. [9] Kdo mě však zapře
před lidmi, ten bude zapřen před anděly Božími. [10] A každému, kdo
řekne slovo proti Synu člověka, bude odpuštěno, tomu však, jenž by
se rouhal Duchu svatému, nebude odpuštěno. [11] Když pak uvedou vás
do synagogy a k vrchnostem a k vládám, nestarejte se o to, jak neb
čím byste se hájili, aneb co byste řekli; [12] neboť Duch svatý naučí vás
v tu hodinu, co byste měli říci."

Pán Ježíš varuje před lakotou a péčí úzkostlivou, v. 13—34.

[13] I pravil mu kdosi ze zástupu: „Mistře, řekni mému bratru, ať
se rozdělí se mnou o dědictví." [14] On pak řekl jemu: „Člověče, kdo
pak mě ustanovil nad vámi soudcem a dělitelem?" [15] A pravil k nim:
„Vizte a chraňte se všeliké lakoty, neboť byť kdo měl hojnost, život
jeho nejde z majetku jeho." [16] A pověděl jim podobenství řka: „Jednomu
člověku bohatému přineslo pole bohatou úrodu. [17] I přemýšlel sám
u sebe: ‚Co mám učinit? Neboť nemám, kde bych uložil svou úrodu.'
[18] A řekl: ‚Tohle učiním: Zbořím své stodoly a vystavím větší, a tam
složím úrodu svou i všecko zboží své [19] a řeknu své duši: Duše, máš
mnoho zboží složeno na mnoho let; odpočívej, jez, pij, vesel se.'
[20] I řekl mu Bůh: ‚Pošetilče, této noci požádají duše tvé od tebe,
a čí bude to, co jsi připravil?' [21] Takový jest ten, jenž shromažďuje
poklady sobě a není bohat před Bohem."

---

zásad, neboť úkolem vaším bude hlásat evangelium.) V prvním případě platí slova verše 2. o fariseích, že totiž, jako všecko, tak ani jejich pokrytství nezůstane v tajnosti; v případě druhém, as správnějším, vztahují se k apoštolům, že totiž jako žádná věc, tak ani učení zjevené, které od něho slyšeli, není určeno k tomu, aby se skrývalo, nýbrž aby se veřejně hlásalo.

2—9. Srov. Mat. 10, 26—33; Mark 4, 22.

10. viz Mat. pozn. 12, 31—32, pozn.

11. Srovn. Mat. 10, 17—20.

13. Podle zákona měl po otci dostati syn nejstarší dvakrát tak veliký díl jako každý bratr mladší. V tomto případě běží patrně o bratra mladšího, jemuž bratr starší z lakoty nechtěl dáti, co mu patřilo Obrátil se pr to na Krista jakožto věhlasného učitele, aby svou vážností pohnul bratra jeho, by mu dal díl příslušný. Učinil tak as nikoliv z lakoty, nýbrž ve snaze dosíci svého práva. Pán Ježíš nevyhověl mu, jednak, že nepatřilo k jeho poslání či k úkolu vykupitelskému rozhodovati o sporech časných, jednak, že k tomu konci byly příslušné soudy lidské. Poněvadž však podnět ku prosbě oné dala (bratrova) lakota, užil té příležitosti, aby před ní varoval.

15. Neboť byť měl kdo hojnost, t. j. na hojnosti pozemských statků nezáleží délka života. Zjedná-li si kdo nadbytek, neprodlouží tím svého života.

21. Není bohat před Bohem, t. j. nemá takových statků, které platí před Bohem. totiž zásluhy dobrých skutků.

[22] I řekl učeníkům svým: „Proto pravím vám: Nepečujte úzkost-
livě o život svůj, co byste jedli, ani o tělo své, čím byste se odívali.
[23] Neboť život jest více nežli pokrm, a tělo více nežli oděv. [24] Pozo-
rujte krkavce, že nesejí ani nežnou, kteří nemají sklepu ani stodoly,
a Bůh je živí. Čím dražší jste vy, než oni? [25] A kdo z vás staraje se
může přidati k délce svého věku loket jeden? [26] Nemůžete-li tedy ani
věci nejmenší, proč se staráte úzkostlivě o ostatní? [27] Pozorujte lilie, jak
rostou; nepracují ani nepředou; pravím pak vám, že ani Šalomoun ve vší
slávě své nebyl tak oděn, jako jedna z nich. [28] Jestli tedy trávu, která
dnes jest na poli, a zítra do peci se vrhá, Bůh tak odívá, čím spíše vás,
malověrní? [29] Ani vy nehledejte, co byste jedli a co byste pili, a ne-
kolísejte se. [30] Neboť toho všeho pohané světa hledají, váš Otec však
ví, že toho potřebujete. [31] Ale hledejte království Božího, a toto všecko
bude vám přidáno. [32] Neboj se, malé stádce, neboť se zalíbilo Otci
vašemu dáti vám království. [33] Prodejte, co máte, a dejte almužnou.
Udělejte si měšce, které nevetšejí, poklad nepomíjející na nebi, kde se
zloděj nepřibližuje, ani mol nekazí. [34] Neboť kde jest poklad váš, tam
bude i srdce vaše."

Pán Ježíš vyzývá k bdělosti, v. 35—53.

[35] „Buďte bedra vaše přepásána a hořte svíce (v rukou vašich),
[36] a vy buďte podobni lidem, kteří čekají na pána svého, až se vrátí
ze svatby, aby, když přijde a zatluče, hned mu otevřeli. [37] Blaženi slu-
žebníci ti, které pán přijda nalezne, ani bdí; vpravdě pravím vám, že
se přepáše a ke stolu je posadí a přecházeje bude je obsluhovat.
[38] A přijde-li o druhé neb i o třetí hlídce noční a tak je nalezne,
blaženi jsou služebníci ti. [39] To však vězte: Kdyby hospodář věděl,

---

22—34. Poněvadž lakota pochází z nedůvěry v Boha, doporučuje jim, aby zdržujíce se úzkostlivé péče o věci pozemské, důvěřovali v Boha a hleděli dobrými skutky nahromaditi si poklady zásluh pro nebe.

23—31. viz Mat. 6, 25—34.

26. a n i v ě c i n e j m e n š í, totiž v příčině délky věku.

29. n e k o l í s e j t e s e, totiž mezi důvěrou a pochybností, nýbrž důvěřujte v Boha pevně.

31. k r á l o v s t v í B o ž í h o, tak podle Vulgaty; podle řeckého textu k r á l o v s t v í j e h o.

32. M a l ý m s t á d c e m nazývá své věrné vzhledem k malému počtu jejich proti velikému počtu nevěřících, snad i proto, že byli u jiných v neváżnosti.

35—36. t. j. buďte hotovi a připraveni na příchod Páně k soudu, abyste mohli postaviti se před něj s důvěrou, že obstojíte, ať přijde a povolá vás k němu třeba z nenadání. — Vyzvání to činí tak, že přihlíží jednak k obyčeji východňanů, kteří chtíce cestovati neb přisluhovati neb práci tělesnou konati, podkasávali dlouhý šat svůj pásem kolem beder, aby se mohli volněji pochybovati, jednak ke služebníkům, kteří čekávali na pána svého s hořící svící, aby mu mohli hned otevříti, jak zatluče. Třeba pak dle I. Petr. 1, 13. přepásána míti bedra m y s l i s v é či rozumu a vůle své, tak totiž, abychom byli ochotni učení jeho rozumem svým přijímati a vůli svou zachovávati a překážky spásy přemáhati, takže bychom měli zároveň hořící svíci víry, naděje a lásky i posvěcující milosti Boží.

27 -38. Aby tím spíše poslechli jeho vyzvání, příkladem upozorňuje na velikou odměnu bdělosti. Onen pán nejednal s věrnými služebníky svými jako se služebníky, nýbrž jako s přáteli, sám je obslouživ (hojnou totiž výslužkou, kterou za ním podle obyčeje poslali od hostiny), a tak i Pán Ježíš nikoli jako se služebníky, nýbrž jako s přáteli bude jednati s těmi, které při svém příchodu k soudu zastihne připraveny; sám je obslouží blažeností věčnou, při které sám sebe dá jim ku požívání na výsost oblažujícímu.

39. viz Mat. 29, 43.

v kterou hodinu přijde zloděj, bděl by a nenechal by podkopati domu
svého. [40] Také vy buďte připraveni, neboť Syn člověka přijde v hodinu,
kterou netušíte."

[41] I řekl mu Petr: „Pane, k nám-li pravíš to podobenství, či-li také
ke všem?" [42] A Pán řekl: „Kdo asi jest správcem věrným a opatrným,
jehož ustanovil Pán nad čeledí svou, aby jim dával včas míru po-
krmu? [43] Blažen služebník ten, kterého pán přijda nalezne, an tak činí.
[44] Vpravdě pravím vám, že ustanoví ho nade vším majetkem svým.
[45] Kdyby však onen služebník řekl ve svém srdci: ‚Pán můj prodlévá
přijíti,' a počal by bíti služebníky a služky, a jísti a píti a opíjeti se,
[46] přijde pán služebníka toho v den, v který se nenaděje a v hodinu,
kterou neví, i rozpoltí ho a ustanoví díl jeho s nevěrci. [47] Onen pak
služebník, jenž poznal vůli pána svého, a nepřipravil ani neučinil podle
vůle jeho, dostane mnoho ran, [48] ten však, jenž ji nepoznal a dělal věci
hodné ran, dostane ran málo. Od každého pak, jemuž mnoho bylo
dáno, bude se pohledávati mnoho, a komu bylo svěřeno mnoho, od
toho bude se žádati více."

[49] „Oheň na zem pustit jsem přišel, a co chci (jiného), než aby
se vznítil? [50] Mám však pokřtěn býti křtem, a kterak jsem tísněn, do-
kavad se nevykoná? [51] Myslíte, že jsem přišel dáti pokoj na zem? Ni-
koliv, pravím vám, nýbrž rozdvojení; [52] neboť od toho času rozdvojí se
jich v jednom domě pět: tři proti dvěma, a dva proti třem; [53] rozdvojí
se otec proti synu a syn proti otci, matka proti dceři a dcera proti
matce, tchyně proti své nevěstě a nevěsta proti tchyni své."

42—48. Viz Mat. 24, 45—51. K otázce Petrově neodpovídá Pán Ježíš přímo, nýbrž nepřímo, tak totiž, že mezi služebníky téhož pána rozeznává od ostatních jednoho, jenž nad ostatní jest postaven a podle toho, jak svůj úkol od pána mu vytknutý zastává, dochází buď odměny aneb většího neb menšího trestu. O odměnách a trestech ostatních služebníků se nezmiňuje, ale ani jich z nich nevylučuje, dávaje tak na srozuměnou, že podobenství řečené týká se sice předem apoštolů a vůbec představených církve, ostatní však že nejsou z něho vyloučeni. Mají bdíti všichni, zvláště však ti, jimž jakožto představeným svěřena jest péče o jiné.

46. r o z p o l t í. Naráží tu na obyčej východňanů, kteří dopadnuvše otroka při zlém činu, ihned jej zbili, neb zmrzačili, ba i usmrtili.

49—53. Upozorňuje na protivenství, která nastanou jeho věrným, jakožto na novou pohnutku, proč mají bdíti a spolu býti mysli statečné.

49. Že ohněm označuje se jakýsi prostředek očisťovací, jest nepochybno; není však jisto, který. Někteří rozumějí jím milost Ducha sv., jiní pronásledování křesťanů, jiní onu vlastnost učení Kristova, která působí rozlišování duchů, pokud totiž jedni přijímají je s věrou, jiní mu odporují a věřící pronásledují. Výklad tento zamlouvá se sice, ale nevykládá tak onoho ohně samého, jako jeho účinky. Správnějším proto zdá se býti výklad, dle něhož ohněm oním rozumí se vykupitelské dílo vůbec, pokud totiž Kristus přišel dílem a zřízením svým lidstvo osvítit, od hříchu očistit a k dobrému rozehřát, podobně jako oheň osvěcuje, očišťuje a zahřívá. Dříve však, než dílo a zřízení jeho bude účinky takové jeviti musí sám býti pokřtěn křtem utrpení a smrti, jak dí dále ve v. 50.

50. J s e m t í s n ě n, totiž, jak vykládají jedni, t u ž b o u, čili toužím snažně po tom, abych byl již pokřtěn křtem utrpení a smrti, a vykoupě tak lidstvo zjednal mu spásu; aneb, jak vykládají j i n í: jsem tísněn či s o u ž e n totiž představou budoucího utrpení svého. Dle tohoto výkladu Pán Ježíš připustil si představou svého utrpení budoucího podobný zármutek, podobnou úzkost, jakou v míře mnohem větší připustil si později v zahradě Getsemanské.

Pán Ježíš upozorňuje na znamení času, volá ku pokání, 12, 54—59.

54 Pravil pak i k zástupům: „Když vidíte vycházeti oblak od západu, ihned říkáte: ‚Bude pršet.‘ A stává se tak. 55 A když vidíte váti vítr jižní, pravíte: ‚Bude horko,‘ a bývá. 56 Pokrytci, tvářnost nebe a země umíte zkoumati, i kterak čas tento zkoumat nedovedete? 57 Ale proč sami od sebe nesoudíte, co jest spravedlivo? 58 Když pak jdeš se svým protivníkem k vrchnosti, přičiň se na cestě sprostiti se ho, aby tě snad netáhl k soudci, a soudce nedal tě vykonávateli, a vykonávatel nevsadil tě do žaláře. 59 Pravím tobě: Nevyjdeš odtud, dokavad nenavrátíš i posledního haléře.“

KAPITOLA 13.

Podobenství o fíkovém stromě, v. 1—9.

1 Byli pak téhož času přítomni někteří, kteří mu vypravovali o Galilejských, jejichž krev Pilát smísil s jejich obětmi. 2 I odpověděl jim řka: „Myslíte, že tito Galilejští byli větší hříšníci, než všichni Galilejští, poněvadž takovou věc utrpěli? 3 Nikoliv, pravím vám, ale nebudete-li pokání činiti, všichni podobně zahynete. 4 Aneb oněch osmnáct, na něž padla věž v Siloe a je zabila, — myslíte, že také oni byli větší vinníci než všichni lidé, kteří přebývají v Jerusalemě? 5 Nikoliv, pravím vám, ale nebudete-li pokání činiti, všichni taktéž zahynete.“ 6 Pověděl pak toto podobenství: „Kdosi měl fíkový strom štípený ve své vinici, i přišel hledat na něm ovoce, ale nenalezl. 7 I řekl k vinaři: ‚Hle, tři léta jsou tomu, co přicházím hledat ovoce na tomto fíku a nenalézám; vykopej ho tedy; k čemu vysiluje půdu?‘ 8 Ale on odpověděl jemu: ‚Pane, ponechej ho i tohoto léta, až jej okopám a ohnojím; 9 kdyby snad přinesl ovoce; pakli ne, potom jej vykopáš.‘“

54—56. Obraceje se od apoštolů k zástupům, vytýká jim, že z toho, co činí a hlásá, nepoznávají v něm Vykupitele, a to svojí vinou. Čas tento, t. j. dobu messiášskou. Srovn. Mat. 16, 1—4.

57. Proč sami od sebe, t. j. neodvisle (od zákoníků a fariseů) a samostatně nesoudíte či nečiníte si úsudek spravedlivý, takový, který by se srovnával se znameními času (viz Mat. 12, 39. pozn.), úsudek totiž, že jsem Vykupitel?

58—59. Pod obrazem vzatým ze zřízení soudního vyzývá je, aby takový správný úsudek učinili si včas, sic jinak že by je stihl zasloužený trest. Srovn. Mat. 5, 25—26.

13, 1. Slova „krev jejich smísil s jejich obětí“ nemíní se zajisté doslovně, takže by skutečně krev oněch Galilejských byla smíšena s krví obětních zvířat jejich, nýbrž tak, že byli k rozkazu Pilátovu usmrceni, když obětovali, aneb spíše když obětovat chtěli, (a to nejspíše proto, že způsobili nějakou bouři). Zprávu, o tom vypravovali oni lidé jako novinku; stalo se to tedy nedlouho před tím; a vypravovali ji nepochybně v domnění, že Pán Ježíš se o té věci vysloví, neboť jako židé skoro vůbec, tak i oni myslili, že každé zlo fysické jest trestem za hřích osobní, a že tedy oni Galileané byvše stíženi smrtí, byli hříšníky nad jiné velikými. Pán Ježíš prohlásiv náhled ten za nesprávný, užil té příležitosti, aby vyzýval ku pokání.

6—9. Účelem, za kterým Pán Ježíš proslovil toto podobenství, bylo poučiti, že Bůh je sice shovívavý, ale že člověk nemá shovívavosti té zneužívati, nýbrž činiti pokání, pokud Bůh k tomu času popřává. (Stromem rozumí se národ israelský, jenž jako národ vyvolený měl zvláště přinášeti ovoce dobrých skutků; třemi roky, v nichž Pán přicházel hledati ovoce, rozumí se ona doba dlouhá, po kterou Bůh na takové skutky čekal a čas ku pokání dával, rokem čtvrtým doba od Krista do zkázy Jerusalema, pánem vinice Bůh, vinařem Pán Ježíš.)

*

Pán Ježíš uzdravuje shrbenou stařenu a učí v podobenstvích, v. 10—22

10 Učil pak v sobotu v jedné synagoze (jejich). 11 A hle, (byla tam)
žena, která měla ducha nemoci po osmnáct roků; a byla shrbena a vůbec
nemohla se vzpřímiti. 12 Uzřev ji Ježíš, zavolal ji k sobě a řekl jí: „Ženo,
sproštěna jsi od nemoci své.“ 13 I vložil na ni ruce, a hned se vzpřímila
a velebila Boha. 14 Ale představený synagogy, hněvaje se, že Ježíš
uzdravil (ji) v sobotu, promluviv, řekl zástupu: „Šest dní jest, v nichž
se má pracovati, v těch přicházejte a dávejte se uzdravovat, a ne v den
sobotní.“ 15 Pán však odpověděl: „Pokrytci, zdali každý z vás ne-
odvazuje v sobotu od jeslí svého vola neb osla a nevede ho napájet?
16 A tato (žena), která jest dcera Abrahamova, kterou satan svázal,
hle, již osmnáct roků, ta neměla býti rozvázána od vazby své v den
sobotní?“ 17 A když to pravil, styděli se všichni protivníci jeho, a ve-
škeren lid radoval se ze všech těch věcí slavných, které se děly od něho.
18 Pravil tedy: „Čemu jest podobno království Boží, a čemu mám
je přirovnati? 19 Podobno jest zrnu hořčičnému, které vzav člověk
jeden zasel ve své zahradě: i vzrostlo a stalo se stromem, a ptáci ne-
beští bydlili v ratolestech jeho.“ 20 A opět pravil: „Komu mám při-
rovnati království Boží? 21 Podobno jest kvasu, který vzavši žena za-
dělala do tří měřic mouky, až zkynulo všecko.“ 22 I ubíral se po městech
a vesnicích uče a konaje cestu do Jerusalema.

Úzká cesta spásy. Kristova bolest nad budoucí zkázou Jerusalema, v. 22—35.

23 Kdosi pak řekl jemu: „Pane, jest málo těch, kteří budou spa-
seni?“ A on řekl k nim: 24 „Snažte se vejíti branou těsnou, neboť
mnozí, pravím vám, budou hledati vejíti, a nebudou moci. 25 Když pak
hospodář vstane a dveře zavře, a vy počnete venku státi a na dveře
tlouci řkouce: ‚Pane, otevři nám,‘ tu on odpovídaje řekne vám: ‚Ne-
znám vás, odkud jste.‘ 26 Tehdy počnete říkati: ‚Jedli jsme před tebou
a pili a na ulicích našich jsi učil.‘ 27 I řekne vám: ‚Neznám vás,
odkud jste; odejděte ode mne všichni činitelé nepravosti. 28 Tam bude

---

11. Ducha nemoci, t. j. nemoc či slabost způsobenou od ducha zlého.

18—21. Z toho, že přes všecko nepřátelství odpůrců Páně lid uznával jeho činy velkolepé a z nich se radoval, vzal Pán Ježíš příležitost, aby pod obrazem zrna hořčičného a kvasu předpověděl budoucí rozvoj církve. Viz Mat. 13, 31—33. str. 71—72.

22. Šel do Jerusalema na slavnost posvěcení chrámu. Co tam činil, nevypravuje on, nýbrž sv. Jan (10, 22, 39).

b. Od 13, 23—17, 10. evangelista předkládá řeči a výpovědi, které Pán Ježíš činil po slavnosti posvěcení chrámu (třetího roku činnosti své) v Perei až do té doby, kdy nastoupil na poslední cestu do Jerusalema, ohlašuje vždy jasněji povolání pohanů do církve.

23. Otázku tu učinil nedlouho po Kristově příchodě za Jordan.

24—30. Pán Ježíš neodpověděl mu přímo, nýbrž vyzval všecky, aby vcházeli těsnou branou pokání, pokud jest čas; potom že nikdo nebude moci vejíti. Tak naznačil, že mnozí nebudou spaseni (Mat. 7, 13—14). Zároveň předpověděl, že mnozí židé nebudou činiti pokání a proto ani přijati do království nebeského, pohané pak že budou do něho povoláni.

25. zavře dveře, t. j. odejme (Bůh) možnost těžkému hříchu pokáním zjednati si přístup do nebe. Stane se to pro veškeré lidstvo Kristovým příchodem k soudu obecnému, pro jednotlivce po jeho smrti. Neznám vás, t. j. neuznávám vás za své vyznavače.

26—27. Naznačuje, že pouhá známost Krista, ba ani pouhá víra v něho bez dobrých skutků nepostačí ke spáse.

pláč a skřípění zubů, když uvidíte Abrahama a Isáka i Jakoba a všecky
proroky v království Božím, sebe pak vyháněny ven. [29] A přijdou od
východu a od západu i od severu a od jihu a budou stolovati v krá-
lovství Božím. [30] A hle, jsou poslední, kteří budou první, a jsou první,
kteří budou poslední.'"
[31] V ten den přistoupili k němu někteří z fariseův a řekli jemu:
„Vyjdi a odebeř se odtud, neboť Herodes chce tě zabiti." [32] I řekl jim:
„Jděte a povězte té lišce: ‚Hle, vymítám zlé duchy a uzdravuji dnes
i zítra, a třetího dne přijdu k dokonání. [33] Avšak dnes a zítra i po-
zejtří musím choditi, neboť nenáleží proroku zahynouti kromě Jerusa-
lema. [34] Jerusaleme, Jerusaleme, který zabíjíš proroky a kamenuješ ty,
kteří jsou posláni k tobě, kolikráte chtěl jsem shromážditi dítky tvé,
jako pták svá mláďata pod křídla, a nechtěl jsi! [35] Hle, zanechá se
vám dům váš pustý. Pravím pak vám: Neuzříte mne, až přijde (čas),
kdy řeknete: ‚Požehnaný, jenž se béře ve jménu Páně.'"

KAPITOLA 14.

Pán Ježíš uzdravuje vodnatelného a nabádá ke skromnosti a k činné lásce k bližnímu, v. 1—14.

[1] Když pak Ježíš vešel v sobotu do domu jednoho z náčelníků
fariseiských, aby tam poobědval, oni ho pozorovali. [2] A hle, jeden
člověk vodnatelný byl před ním. [3] I promluvil Ježíš a řekl k zákoníkům
a fariseům: „Jest dovoleno v sobotu uzdravovati či li ne?" [4] Ale oni
mlčeli. I ujav ho, uzdravil jej a propustil. [5] A řekl k nim: „Kdo jest
mezi vámi, jenž padne-li mu vůl neb osel do jámy, nevytáhne ho hned
v den sobotní?" [6] A nemohli mu na to odpověděti.
[7] Pověděl pak také k pozvaným podobenství pozoruje, kterak si
vybírali přední místa; praviť: [8] „Když budeš pozván od někoho na
svatbu, nesedej na místo přední, aby snad vzácnější než ty nebyl
pozván od něho, [9] a přijda ten, jenž pozval tebe i jeho, neřekl tobě:
‚Postup tomuto místo'; a tehda počal bys s hanbou seděti na místě
posledním. [10] Ale když budeš pozván, jdi, posaď se na posledním

---

30. t. j. mnozí z pohanů, kterými pohrdáte jako posledními a od spásy vyloučenými, uvěří v mé učení a budou se jím říditi a tak dojdou spásy; ale mnozí z vás židů, kteří jakožto příslušníci národa vyvoleného byli jste předem povoláni do království messiášského, zůstanou v nevěře a nekajícnosti a budou proto zavrženi.

31. Herodes Antipa totiž, věda, jak četní zástupové chodí za Kristem a jak rozhodně on vystupuje proti neřestem, bál se, by nestalo se proti němu zbouření mezi lidem. Ale trápen jsa výčitkami svědomí proto, že dal usmrtiti Jana Křtitele, a pro lid nechtěl zakročiti proti Kristu násilně, nýbrž přál si, aby odešel z území jeho dobrovolně. Z té příčiny navedl několik fariseů, aby mu řekli, by odtud z Peree, území Herodova, odešel, ježto Herodes chce jej zabíti. Ale Pán ežíš znaje lest Herodovu nevyhověl.

32. Slova dnes a zítra a třetího dne znamenají tolik, co čas krátký. Dokonáním rozumí se oslavení lidské přirozenosti Kristovy jeho vzkříšením a nanebevstoupením. Smysl jest: Ať Herodes činí cokoli, já budu úřad svůj vykonávati dále; avšak jen krátký čas, neboť za nedlouho musím po vůli Otcově umříti, abych tak přišel k svému dokonání či k oslavení lidské přirozenosti své.

33. t. j. ještě krátký čas musím choditi, konati úřad svůj a potom odejíti, zemříti, ale nikoli z vůle Herodovy, nýbrž z vůle nebeského Otce svého, a to nikoli v Perei, nýbrž v Jerusalemě, kde tak mnozí proroci byli usmrceni, že takřka již ani nemůže prorok jinde zahynouti než v Jerusalemě.

34—35. viz Mat. 23, 37—39.

místě, aby, když přijde ten, jenž tě pozval, řekl tobě: ‚Příteli, posedni
výše.‘ [10] Tehdy budeš míti čest před spolustolujícími; [11] neboť každý,
kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se ponižuje, bude povýšen.
[12] Pravil však i k tomu, který ho pozval: „Strojíš-li oběd neb ve-
čeři, nezvi přátel svých, ani bratrů svých, ani příbuzných svých, ani
sousedů bohatých, aby snad také oni nepozvali zase tebe a nedostalo se
ti odplaty. [13] Ale když strojíš hostinu, povolávej chudých, zmrzačelých,
kulhavých a slepých, [14] a budeš blažen, poněvadž nemají čím odplatiti
tobě; neboť odplatí se ti při vzkříšení spravedlivých.“

Podobenství o veliké večeři, v. 15—24.

[15] Uslyšev to jeden ze spolustolujících, řekl jemu: „Blažen, kdo
bude jísti chléb v království Božím.“ [16] Ale on pravil jemu: „Jeden
člověk učinil večeři velikou a pozval mnohých. [17] I poslal služebníka
svého v hodinu večeře říci pozvaným, aby přišli, ježto všecko jest již
hotovo. [18] Ale oni všichni počali jednomyslně se vymlouvati. První
řekl jemu: ‚Pole jsem koupil a musím vyjíti a je shlédnouti. Prosím
tě, měj mne za omluvena.‘ [19] A druhý řekl: ‚Patero spřežení volů
jsem koupil, a jdu je zkusit; prosím tě, měj mne za omluvena.‘
[20] A jiný řekl: ‚Ženu jsem pojal, a proto nemohu přijíti.‘ [21] A slu-
žebník vrátiv se, zvěstoval to pánu svému. Tu rozhněval se hospodář
a řekl svému služebníku: ‚Vyjdi rychle na náměstí a ulice města, a uveď
sem chudé, zmrzačelé a slepé i kulhavé.‘ [22] I řekl služebník: ‚Pane,
stalo se, jak jsi rozkázal, a ještě jest místo.‘ [23] A pán řekl služební-
kovi: ‚Vyjdi na cesty a ke plotům a přinuť vejíti, ať se naplní dům
můj. [24] Pravímť vám, že žádný z těch mužů, kteří byli pozváni, neokusí
večeře mé.‘

Čeho se žádá od pravých následovníků Kristových, v. 25—35.

[25] I šli s ním mnozi zástupové, a on obrátiv se řekl k nim:
[26] „Jde-li kdo ke mně a nemá v nenávisti otce svého a matky své

12—14. Pán Ježíš nezrazuje zváti příbuzné a přátele, nýbrž zrazuje zváti pouze osoby takové, které mohou odplatiti, a to proto, aby povzbudil k činné lásce k bližnímu, která velí činiti dobře i bez naděje v odplatu časnou, a aby ukázal na záslužnost dobrých skutků z takové lásky nezištně vykonaných.

15. t. j. blažen ten, kdo bude požívati radostí nebeských. Židé totiž představovali si zhusta blaženost věčnou pod obrazem hostiny.

16—24. Podobenstvím tím ukazuje, že mnozí z nezřízené péče o věci časné připravují se sami o blaho věčné. Hospodářem rozumí se Bůh, velikou večeří statky a milosti messiášské v církvi a věčná blaženost v nebesích. Prvními pozvanými jsou židé, jakožto členové národa vyvoleného, který Bůh již v Abrahamu a skrze proroky pozval k oněm statkům. Služebníkem jest Ježíš Kristus, jenž (již u proroka Isaiáše) nazývá se služebníkem, poněvadž přijal podobu služebníka, otroka, aby z vůle Otce nebeského vykonal dílo vykupitelské. On v hodinu večeře, t. j. v plnosti času tu sám, tam skrze zřízence své vyzýval židy, zejména jejich zástupce a náčelníky, aby vstoupíce do jeho království zúčastnili se messiášské hostiny, ale oni čekajíce v pozemské mysli své vykupitele časného, který by jim dopomohl k časnému blahu a lesku, neposlechli ho. I vyzýval celníky a hříšníky, vyzýval (skrze zřízence své) i Samaritány a pohany, až by se dům jeho (církev) naplnil hodovníky, až by se dovršil počet vyvolených. Hostina započala Kristovým vystoupením, trvá dále v církvi a dovrší se blažeností věčnou v nebesích.

25—27. Smysl jest: Kdo chce býti pravým následovníkem Kristovým a přijíti za ním do blaženosti věčné, musí býti hotov raději všecko i život obětovati a každé utrpení snášeti, než jeho se zříci. Má zde tedy výraz nenáviděti podobný smysl jako u Mat. 10, 37. slova milovati více (kdo miluje více otce

i manželky a dítek a bratrův i sester svých, ano i života svého, ne-
může býti mým učeníkem. [27] A kdo nenese kříže svého a nejde za
mnou, nemůže býti mým učeníkem. [28] Neboť kdo z vás chtěje vysta-
věti věž, nesedne dříve a nepočítá potřebného nákladu, má-li dosti, aby
dostavěl, [29] by snad, kdyby položil základ a nemohl dokončiti, všichni ti,
kteří by to viděli, nepočali se mu posmívati [30] řkouce: ‚Tento člověk
počal stavěti a nemohl dokončiti.‘ [31] Aneb, který král chtěje počíti válku
proti jinému králi, nesedne dříve a nepřemýšlí, je-li s to, aby s desíti
tisíci utkal se s tím, jenž s dvaceti tisíci táhne na něho? [32] Sic jinak,
pokud tento ještě opodál jest, odešle poselství a žádá za jednání o mír.
[33] Tak tedy každý z vás, jenž neodříká se všeho, co má, nemůže býti
mým učeníkem. [34] Dobrá věc je sůl; zkazí-li se však i sůl, čím se
osolí? [35] Ani do země, ani do hnoje se nehodí, nýbrž ven se vyhodí.
Kdo má uši k slyšení, slyš.“

KAPITOLA 15.

Podobenství o ztracené ovci a o ztraceném penízi, v. 1—10.

[1] Přibližovali se pak k němu celníci a hříšníci, aby ho slyšeli.
[2] A fariseové i zákoníci reptali, řkouce: „Tento přijímá hříšníky a jí
s nimi.“ [3] I pověděl jim podobenství toto, řka: [4] „Který člověk z vás,
maje sto ovec a ztrativ jednu z nich, nenechá devadesáti devíti na
poušti a nejde po té, která se ztratila, až ji nalezne? [5] A když ji na-
lezne, vloží ji s radostí na ramena svá [6] a přijda domů svolá přátele
a sousedy a řekne jim: ‚Radujte se se mnou, neboť jsem nalezl ovci,
která se ztratila.‘ [7] Pravím vám, že tak bude větší radost v nebesích
nad jedním hříšníkem pokání činícím, než nad devadesáti devíti spra-
vedlivými, kteří pokání nepotřebují.“

---

a matku . . . nežli Krista, takže v čas pronásledování a utrpení není hotov opustiti raději otce, matku . . . nežli Krista, není ho hoden).

28—33. Poněvadž pravému následovníku Páně staví se v cestu mnoho překážek a obtíží, ukazuje příkladem o stavbě věže (domu věži podobného) a o králi strojícím se k válce, že pravý následovník jeho musí přičiňovati se vší silou o to, aby se udržel na cestě pravé, a zmužile bojovati, aby překonal překážky spásy. (Staviteli ovšem jest volno upustiti od stavby, nemá-li dosti peněz na ni, ale chce-li stavbu provésti, nesmí upustiti od ní, nýbrž přičiniti se, aby potřebný náklad si zaopatřil; a podobně i král může upustiti od války, není-li dosti silen, ale chce-li dojíti vítězství nad nepřítelem, nesmí upustiti od ní, nýbrž postarati se o náležitou pomoc a bojovati co nejstatečněji.) — jenž neodříká se všeho tehdy totiž, když by jinak věrným následovníkem Kristovým zůstati nebylo možno.

34—35. Viz Mark. 9, 49; Mat. 5, 13. Na tomto místě praví Pán Ježíš slova ta nejen k apoštolům a jich nástupcům, nýbrž i ke všem vyznavačům svým. Neboť každý pravý vyznavač jeho má býti bližnímu svému tím, čím jest sůl pokrmům, svým totiž příkladem a poučováním zdržovati jej od zlého a dodávati chuti k dobrému.

15, 1—2. Pán Ježíš přijímal laskavě jak celníky, tak jiné lidi za veřejné hříšníky pokládané; neboť chtěl je získati, aby je tím spíše pohnul ku pravému pokání. Ale fariseové a zákoníci horšili se nad tím a vytýkali mu to, pokládajíce za nepřiměřené, aby veřejný učitel s takovými lidmi obcoval.

4—10. Aby jim Pán Ježíš ukázal, že jedná správně, pověděl jim dvoje tato podobenství, poučuje jimi, jak velice se Bohu líbí pravé pokání.

7. Slovy těmi nemíní Pán Ježíš říci, že by Bůh měl skutečně větší radost nad jedním hříšníkem kajícím než nad 99 spravedlivými, nýbrž chce toliko s důrazem vytknouti, jak velice se Bohu líbí pravé pokání a jakou cenu má lidská duše. K tomu konci líčí věc po lidsku, užívaje totiž porovnání od člověka, který ztrativ věc cennou, na okamžik skutečně bývá pojat zármutkem tak velikým, že

[8] „Aneb která žena majíc deset drachem, ztratí-li jednu drachmu,
nerozžehne svíce a nemete domu svého a nehledá pilně, až ji nalezne?
[9] A když ji nalezne, svolá přítelkyně i sousedky své a řekne: ‚Radujte
se se mnou, neboť jsem nalezla drachmu, kterou jsem ztratila.‘ [10] Tak,
pravím vám, budou andělé Boží míti radost nad jedním hříšníkem pokání činícím.“

Podobenství o marnotratném synu, v. 11—32.

[11] Pravil také: „Jeden člověk měl dva syny, [12] a mladší z nich
řekl otci: ‚Otče, dej mi ten díl statku, který na mne připadá.‘ I roz-
dělil jim majetek. [13] A po nemnoha dnech syn mladší sebrav všecko,
odešel do krajiny daleké a tam promarnil statek svůj živ jsa prosto-
pášně. [14] A když všecko utratil, nastal v té krajině hlad veliký, a on
počal trpěti nouzi. [15] I šel a přidržel se jednoho občana oné krajiny,
a ten poslal ho do dvora svého, aby pásl vepře. [16] I přál si naplniti
břicho své lusky, které jedli vepři, ale nikdo mu (jich) nedával. [17] Šel
tedy do sebe a řekl: ‚Kolik dělníků v domě otce mého má hojnost
chleba, a já hynu zde hladem. [18] Vstanu a půjdu k otci svému a řeknu
jemu: ‚Otče, zhřešil jsem proti nebi a před tebou; [19] již nejsem hoden
slouti synem tvým. Učiň mne jako jednoho ze svých dělníků.‘ [20] A vstav
šel k otci svému. Když pak byl ještě opodál, otec jeho spatřil ho
a byl hnut milosrdenstvím; i běžel a padl mu kolem krku a zulíbal
ho. [21] I řekl mu syn: ‚Otče, zhřešil jsem proti nebi a před tebou; již
nejsem hoden slouti synem tvým.‘ [22] Ale otec řekl ke svým služeb-
níkům: ‚Rychle přineste roucho přední a oblecte ho a dejte mu prsten
na ruku a obuv na nohy jeho; [23] a přiveďte tele tučné a zabijte je,
a jezme a veselme se; [24] neboť tento syn můj byl mrtev a zase ožil;
byl ztracen a jest nalezen.‘ I počali se veseliti.

[25] Byl pak syn jeho starší na poli; a když přicházel a se blížil
k domu, uslyšel hudbu a tanec. [26] I povolal k sobě jednoho ze služeb-
níkův a otázal se ho, co to jest. [27] A on řekl jemu: ‚Bratr tvůj přišel,
a tvůj otec zabil tučné tele, poněvadž jej dostal zdravého.‘ [28] I roz-
hněval se a nechtěl vejíti. Tedy otec jeho vyšed počal ho chlácholiti.
[29] Ale on odpověděv řekl otci svému: ‚Hle, tolik roků sloužím tobě
a nikdy jsem přikázání tvého nepřestoupil, a nikdy jsi mi nedal (ani)
kozelce, abych se poveselil se svými přáteli. [30] Ale když přišel tento
syn tvůj, který prohýřil majetek svůj s nevěstkami, zabil jsi mu tučné
tele.‘ [31] On však řekl jemu: ‚Synu můj, ty jsi vždycky se mnou,
a všecky věci mé jsou tvoje; [32] veseliti se však a radovati se náleželo,
neboť tento bratr tvůj byl mrtev a zase ožil; byl ztracen a jest nalezen.‘“

---

na tu chvíli na jiné své věci rovněž cenné ani nemyslí, a když je najde, opět na okamžik tak velikou radost pociťuje, že radost ta převyšuje onu radost, kterou tu chvíli má nad věcmi jinými. — Ostatně té radosti, která plyne z opravdového obrácení se hříšníka, nemají ovšem v nebi ze spravedlivých, a to proto, poněvadž jsouce spravedliví, pokání nepotřebují.

8. Drachma byl peníz řecký, jenž platil as 75—80 h.

16. lusky, t. j. ovoce rohovníku či tak zvaného chleba svatojanského, jímž krmili a krmí dobytek; ale též chudí lidé na Východě jím se živili a živí.

32. Podobenstvím tímto ukazuje Pán Ježíš, jak ochotně Bůh odpouští tomu, kdo činí opravdové pokání. Synem starším míní spravedlivé, kteří zůstávají věrni ve službě Boží, a proto i ve spojení s Bohem; synem mladším nespravedlivé či hříšníky, kteří odloučivše se od Boha, různým žádostem zlým ve mravní bídě otročí a teprve po mnohém bloudění k Bohu se kajícně vracejí a od něho s láskou přijímáni bývají. Jako nestala se žádná křivda synu staršímu oním slitováním,

KAPITOLA 16.

Podobenství o nevěrném správci a o boháči a Lazarovi, v. 1—31.

1 Pravil pak i ke svým učeníkům: „Byl jeden člověk bohatý, který
měl správce (statků), a ten byl udán u něho, jakoby rozplýtvával jeho
majetek. 2 I povolal ho k sobě a řekl jemu: ‚Co to slyším o tobě?
Vydej počet ze své správy, neboť již nebudeš moci správu vésti.‘
3 I řekl správce sám u sebe: ‚Co mám dělati? Neboť pán odnímá ode
mne správcovství. Kopati nemohu, žebrati se stydím. 4 Vím, co učiním,
aby mě přijali do svých domů, když budu zbaven správcovství.‘
5 A zavolav k sobě jednoho každého z dlužníků svého pána, řekl
prvnímu: ‚Kolik jsi dlužen pánu mému?‘ 6 On pak řekl: ‚Sto tun oleje.‘
I řekl jemu: ‚Vezmi úpis svůj a sedna rychle napiš padesát.‘ 7 Potom
řekl druhému: ‚Ty pak kolik dluhuješ?‘ A on řekl: ‚Sto korců pše-
nice.‘ Dí jemu: ‚Vezmi úpis svůj a napiš osmdesát.‘ 8 I pochválil pán
správce nevěrného, že jednal opatrně; neboť lidé oddaní světu jsou
opatrnější proti sobě vespolek, než lidé oddaní Bohu. 9 I já pravím
vám: Učiňte si přátele z mamony nepravé, aby, když dokonáte, při-
jali vás do stanů věčných. 10 Kdo jest věrný ve věcech nejmenších,
jest věrný i ve věcech velikých, a kdo jest ve věcech nejmenších ne-
správný, jest nesprávný i ve věcech velikých. 11 Nebyli-li jste věrni

---

které měl otec se synem mladším, tak neubližuje se ani spravedlivým oním milosrdenstvím, s kterým Bůh přijímá na milost hříšníky. Nesprávně proto jednal by člověk spravedlivý, kdyby se horšil nad milosrdenstvím, které Bůh činí hříšníkům kajícím, a tak, míní Pán, nesprávně jednali i fariseové, když se horšili, že on přijímá laskavě celníky a hříšníky.

6 tuna, hebrejsky bat, míra na tekutiny, která dle jedněch obsahovala 39·5 (36—40) litrů, dle jiných 24 (20—24) litrů.

7. korec, hebrejská míra kor na sutiny, jež obsahovala 10 tun či batův (395 neb 240 litrů). Tyto dva dlužníky uvádí pouze na příklad; podobně jednal onen správce také s ostatními dlužníky.

8 Pochválil ho, nikoli proto, že byl nevěrný, nýbrž proto, že jednal opatrně postarav se o svou budoucnost. Lidé oddaní světu (doslovně: synové tohoto světa, t. j. lidé od Boha odvrácení a mysli pozemské) jsou opatrnější proti sobě vespolek (doslovně: ve svém pokolení, t. j. když jednají mezi sebou a pro sebe). Opatrnější jsou v tom smyslu, že při svém jednání řídí se pouze pravidly opatrnosti a proto při volbě prostředků hledí toliko k tomu, aby prostředky jejich vedly k jejich cíli (třeba nedobrému), a ne také k tomu, aby byly dovoleny, lidé oddaní Bohu (doslovně: synové světla) však či lidé spravedliví řídí se nejen pravidly opatrnosti, nýbrž i zásadami mravními, vůlí Boží, a proto při svém jednání hledí i k dobrému cíli i k tomu, aby užili k němu prostředků jen takových, které by byly nejen vhodny, nýbrž i dovoleny.

9. t. j. zjednávejte si zásluhy pro nebe, užívajíce podle vůle Boží statků pozemských, jež právem lze zváti mamonou (statky) klamnou, poněvadž odvracujíce od statků vyšších, nebeských, nevedou k blahu pravému, které slibují; zjednávejte si je k tomu, aby, až zemřete, přijal vás Bůh do nebe. — Místo „z mamony klamné“ překládá se obyčejně „z mamony nepravosti“ ve smyslu „z mamony nepravé, nespravedlivé“, tak zvané proto, že jí (statků pozemských) lidé neprávě, nespravedlivě dobývají a zle užívají. Ale překlad „mamona klamná“ (statky klamné) přiléhá lépe k souvislosti, zejména k v. 11.

10—12. Věcmi nejmenšími a cizími rozumí statky pozemské podobně jako i mamonou nepravou. Nazývá je cizími, poněvadž vlastním pánem jejich není člověk, nýbrž Bůh, který je člověku pouze na čas propůjčuje. Věcmi velikými, statky opravdovými a tím, co vaše jest, míní statky duchovní, messiášské (milosti a pravdy křesťanské); nazývá je našimi, poněvadž nám je dává tak, že nám jich nikdy neodnímá bez naší vůle, bez naší viny.

v nepravé mamoně, kdo dá vám statky opravdové? [12] A jestli v cizím
nebyli jste věrni, kdo vám dá to, co vaše jest? [13] Žádný služebník
nemůže dvěma pánům sloužiti, neboť buď jednoho bude nenáviděti
a druhého milovati, aneb jednoho se přidrží a druhým pohrdne. Ne-
můžete Bohu sloužiti a mamoně."

[14] To všecko poslouchali fariseové, kteří byli lakomí, a posmívali
se mu. [15] I řekl jim: „Vy jste ta, kteří se děláte spravedlivými před
lidmi, avšak Bůh zná srdce vaše; neboť co u lidí jest vznešené, to
před Bohem jest ohavností. [16] Zákon a proroci (trvali) až do Jana; od
té chvíle království Boží se zvěstuje, a každý mu činí násilí. [17] Snazší
však jest, aby nebe a země pominuly, než aby padla jedna čárka zá-
kona. [18] Každý, kdo propouští svou manželku a béře si jinou, cizoloží,
a kdo si béře propuštěnou od muže, cizoloží."

[19] „Byl jeden člověk bohatý, a ten se odíval v purpur a jemné
plátno a hodoval každého dne skvostně. [20] Jeden pak žebrák jménem
Lazar, ležel u vrat jeho pln vředů, [21] a žádal se nasytit z drobtů, které
padaly se stolu boháčova (ale nikdo mu jich nedával), ba i psi při-
cházeli a lízali vředy jeho. [22] I stalo se, že ten žebrák zemřel a do-
nesen byl od andělů do lůna Abrahamova; a zemřel i boháč a pohřben
byl v pekle. [23] Když pak v mukách pozdvihl očí svých, uzřel Abra-
hama zdaleka a Lazara v lůně jeho. [24] I zvolal: ‚Otče Abrahame,
smiluj se nade mnou a pošli Lazara, ať omočí konec prstu svého ve

13. Podobenstvím o nespravedlivém vladaři poučil Pán Ježíš své věrné, kterak mají užívati statků pozemských, aby dosáhli blaha věčného. Aby ho tím spíše poslechli, upozorňuje na to, že nezřízené bažení po statcích pozemských a nepravé užívání jich nedá se srovnati s náležitou službou Boží. (Viz Mat. 6, 24. pozn.)

14—15. Fariseové posmívali se, neboť pokládali za pošetilé tvrzení Páně, že by náklonnost ke statkům pozemským a bažení po nich nedalo se srovnati se službou Boží. Vždyť oni také lnuli k nim a bažili po nich, a přece pokládali se za spravedlivé a za řádné vykonavatele zákona. Proto poučil je Pán Ježíš, že se neprávem posmívají, prohlásiv, že před Bohem nejsou spravedlivými, nýbrž ohavností.

16. Praví to vzhledem k fariseům (a svým odpůrcům), aby dokázal, co pravil, že totiž jsou ohavností před Bohem. Jsou jí proto, poněvadž království Božímu činí násilí a překážky, a to hned od jeho počátku. (Viz Mat. 11, 12—13.)

17. Upozorňuje tak, že nepřišel Starý zákon rušit, nýbrž naplnit, a tak znova ukazuje, že pravdu řekl o nich, neboť kdyby byli pravými milovníky zákona, za jaké se vydávají, přidrželi by se ho (Pána Ježíše), vidouce, že zákon naplňuje. (Viz Mat. 5, 18.)

18. Na jednom příkladě ukazuje, že přišel zákon naplnit, obnoviv totiž původní nerozlučnost svazku manželského. (Viz Mat. 5, 32. 19, 9; Mark. 10, 11.)

21. Psi ti obnovujíce lízáním svým rány jeho, byli mu na obtíž a ztěžovali trapný jeho stav tím více, poněvadž neměl tolik síly, aby je odehnal. Přece však snášel vše s trpělivostí a oddaností do vůle Boží. — Boháč . . . pohřben byl v pekle. Pozdvih pak (když pak — pozdvihl). Rukopisy řecké a i některé latinské vztahují slova „v pekle" k větě následující, majíce takto: „pohřben byl. A v pekle pozdvih". Smysl však zůstává při jednom i při druhém čtení týž; neboť také podle řeckého čtení boháč přišel do pekla, a rozumí se, že do hrobu pohřbeno bylo pouze tělo jeho.

22—31. Podobenstvím tímto učí Pán Ježíš, že tresty věčné stihnou nekající lakomce a ty, kteří statků pozemských zneužívají k rozkošem, radostí nebeských pak že může si zasloužiti člověk i v největší chudobě. Také dával jim na jevo, že mezi zavrženci a mezi svatými v nebi není žádného obcování neb spojení, a že, kdo nedá se odvrátiti od smýšlení a života světáckého prostředky Bohem danými, neodvrátí se od něho ani zázraky. Lazara vzkřísil Pán Ježíš z mrtvých, a fariseové přece neupustili od své nevěry.

vodě a ochladí jazyk můj, neboť se trápím v tomto plameni.‘ 25 Ale
Abraham řekl jemu: ‚Synu, rozpomeň se, že jsi obdržel své věci dobré
ve svém životě a Lazar podobně věci zlé; nyní pak on se zde těší, ty
však se trápíš. 26 A mimo to jest mezi námi a vámi stanovena veliká
propast, aby nemohli ti, kteří by chtěli přejíti odtud k vám, ani odonud
k nám se přepraviti.‘ 27 I řekl: ‚Prosím tě tedy, otče, abys ho poslal
do domu otce mého, 28 neboť mám pět bratrů, ať jim svědčí, aby také
oni nepřišli do tohoto místa trápení.‘ 29 Ale Abraham řekl jemu: ‚Mají
Mojžíše a proroky, těch ať poslouchají.‘ 30 On však pravil: ‚Nikoliv,
otče Abrahame, ale přijde li k nim někdo z mrtvých, budou činiti po-
kání.‘ 31 Tu řekl mu: ‚Neposlouchají-li Mojžíše a proroků, neuvěří,
ani kdyby někdo vstal z mrtvých.‘“

KAPITOLA 17.

O pohoršení, smířlivosti, pevné víře a pokoře, v. 1—12.

1 I řekl k učeníkům svým: „Není možno, aby nepřišla pohoršení,
ale běda tomu, skrze něhož přicházejí. 2 Užitečněji bylo by mu, kdyby
kámen mlýnský položen byl na hrdlo jeho a on uvržen byl do moře,
než aby pohoršil jednoho z maličkých těchto.“

3 „Mějte se na pozoru. Zhřeší-li proti tobě bratr tvůj, domluv mu,
a bude-li toho litovati, odpusť mu. 4 A jestliže sedmkrát za den pro-
hřeší se proti tobě a sedmkrát se k tobě obrátí slovy: ‚Lituji toho,‘
odpusť mu.“

5 I řekli apoštolé Pánu: „Přidej nám víry.“ 6 A Pán řekl: „Bu-
dete-li míti víru jako zrno hořčičné, řeknete tomuto fíku: ‚Vykořeň se
a přesaď se do moře,‘ a poslechne vás.“

7 „Kdo z vás má je služebníka, jenž orá neb pase, řekne mu, když
se vrátí s pole: ‚Pojď hned a posaď se k jídlu?‘ 8 Zdali spíše neřekne
mu: ‚Připrav mi jídlo a přepáše se posluhuj mi, až se najím a napiji,
a potom ty budeš jísti a píti.‘ 9 Vzdává-liž díky služebníku tomu proto,
že vykonal, co mu rozkázal? 10 Myslím, že nikoliv. Tak i vy, když
učiníte všecko, co vám bylo přikázáno, rcete: ‚Služebníci neužiteční
jsme; co jsme měli učiniti, učinili jsme.‘“

17, 1—2. Viz Mat. 18, 6—7; Mark. 9, 41.
3—4. viz Mar. 18, 15.
5—6. viz Mat. 17, 19.
1—10. Smysl jest: Jako žádný služebník nebere se pouze pro jednu práci, na př. oráč pouze pro orání, ani pastýř pouze pro pasení, nýbrž povinen jest učiniti všecko, co mu pán jeho přikáže, aniž proto smí se právem domýšleti, že mu patří za to zvláštní díky neb odměna, tak i apoštolé a křesťané vůbec jakožto služebníci Kristovi jsou povinni činiti všecko, co přikazuje Kristus (Bůh), aniž proto smějí dovoleně oddati se domýšlivosti, nýbrž v pokoře vyznati, že jsou služebníci neužiteční, ježto i když všecko vykonali, co Bůh přikázal, nejen jednáním svým žádného prospěchu Bohu nezpůsobili, nýbrž ani nic jiného neučinili, než čím byli povinni. Podobenstvím tímto tedy Pán Ježíš pouze varuje před domýšlivostí a pýchou a nabádá ku pokoře, nikterak však nepopírá záslužnosti dobrých skutků. (Vždyť nepraví: „Vy jste služebníci neužiteční“, nýbrž „rcete: služebníci neužiteční jsme“.) Oni toliko mají v pokoře uznati svou nehodnost, a to tím spíše, poněvadž bez pomoci Boží by přikázání Boží nezachovali, a bez milosti posvěcující nebyly by dobré skutky jejich záslužny. Ale ovšem Bůh přičítá záslulu těm skutkům dobrým, které činí s jeho pomocí ve stavu posvěcující milosti Boží.

Deset malomocných uzdraveno, v. 11—19.*)

11 Když se ubíral do Jerusalema, šel (po hranicích) mezi Samařskem a Galileí. 12 A když vcházel do jedné vesnice, potkalo se
s ním deset mužů malomocných, kteří stanuvše zdaleka, 13 silným
hlasem volali: „Ježíši, smiluj se nad námi." 14 A on uzřev je řekl jim:
„Jděte, ukažte se kněžím." I stalo se, když šli, uzdravili se. 15 Jeden
pak z nich vida, že jest uzdraven, navrátil se hlasem velikým velebě
Boha, 16 a padl na tvář k nohám jeho čině mu díky. A ten byl Samaritán. 17 I promluvil Ježíš a řekl: „Zdali nebylo jich deset uzdraveno?
A kde jest jich devět? 18 Neshledal se nikdo, jenž by se byl vrátil
a vzdal chválu Bohu, jediné cizozemec tento?" 19 A řekl jemu: „Vstaň
a jdi, víra tvá tě uzdravila."

Pán Ježíš mluví o svém příchodě k soudu a nabádá k bdělosti.

20 Byv pak otázán od fariseů, kdy přijde království Boží, odpověděl jim: „Království Boží nepřijde s patrností, 21 ani neřeknou: ‚Tuto
jest" aneb ‚Tamto jest'. Neboť království Boží jest ve vás." 22 I řekl
ke svým učeníkům: „Přijdou dnové, kdy budete toužiti, abyste viděli
jeden den Syna člověka, a neuvidíte. 23 A řeknou vám: ‚Tuto jest'
aneb ‚Tamto jest'. Neodcházejte a nechoďte za nimi. 24 Neboť jako
blesk blýskaje se od jedné končiny pod nebem září (až) do druhé
končiny pod nebem, tak bude Syn člověka v den svůj. 25 Dříve však
musí mnoho trpěti a zavržen býti od pokolení tohoto 26 A jako bylo
za dnů Noemových, tak bude i za dnů Syna člověka: 27 jedli, pili, ženili a vdávali se až do dne, ve kterém Noe vešel do korábu, a přišla
potopa a zahubila všecky. 28 Podobně jako se stalo za dnů Lotových:
jedli a pili, kupovali a prodávali, sázeli a stavěli; 29 ale toho dne, ve
kterém Lot vyšel ze Sodomy, deštil (Bůh) ohněm a sírou s nebe a zahubil všecky, 30 tak bude v ten den, ve kterém Syn člověka se zjeví.

---

*) *c*) Od 17, 11—19, 27. evangelista vyličuje poslední cestu Kristovu přes Samařsko, Galilei, Perei, Jericho až ke slavnému vjezdu do Jerusalema, vytýkaje zvláště ony skutky a výpovědi, kterými Pán Ježíš opětně naváděl učeníky své k životu dokonalému a spolu na jevo dával, že také pohané jsou povoláni do církve. — Latinské per Samariam et Galilaeam (*διὰ μέσον Σαμαρίας καὶ Γαλιλαίας*) neznamená zde „Samařskem a Galileí", jak někteří myslí, nýbrž „po hranicích mezi S. a G." Neboť není pravděpodobno, že by byl Pán Ježíš ještě po 9, 54 odešel do Galilee, a to Samařskem. Význam ten mají ona slova také v alexandrijském překladě Starého zákona Soudc. 15, 4; 3. Král. 5, 12; Ezech. 22, 26., jakož i u Xenofonta (Anab. 1, 4, 4; Kyrop. (6, 3, 3), u Thucydida (8, 75, 1) a j.

14. Neuzdravil jich hned, nýbrž teprv tehdy, když poslechnuvše jeho rozkazu ubírali se ke kněžím (Samaritán nejspíše ke svému knězi samaritánskému, ostatní do Jerusalema) u víře, že budou uznáni za zdravé. Chtěl zajisté, aby věrou a poslušností svou ukázali se býti hodni tak velikého dobrodiní.

19. Srovn. Mark. 5, 34 pozn.

20—21. t. j. nepřijde s leskem vnějším, jak myslí fariseové, ani nebude vázáno nějakým územím, nýbrž vznikne bez lesku vnějšího, a to předem v nitru člověka, ano základy jeho jsou již položeny, a ono trvá již mezi vámi ve svých počátcích. (Slova ve vás znamenají i ve vašem nitru i mezi vámi. Pokud se to bere ve smyslu prvém, ve vás či v mysli vaší, lze to rozuměti pouze o těch, kteří učení Kristovo přijímali s věrou.)

22. t. j. přijdou na apoštoly a na jiné vyznavače mé dnové takových strastí a útrap, že budou si žádati, abych se jim zase objevil a z těch utrpení je vytrhl.

23—24. Srvn. Mat. 24, 23—27; Mark. 13, 21.

26—30. Srovn. Mat. 24, 37—49; 1. Mojž. 7, 7; 19, 25.

31 Kdo v tu hodinu bude na střeše a nádobí jeho v domě, nesestupuj
vzít je, a kdo (bude) na poli, podobně nevracej se na zad. 32 Pama-
tujte na ženu Lotovu. 33 Kdo bude hledati život svůj zachovat, ztratí
jej, a kdo ho ztratí, (na živě) zachová jej. 34 Pravím vám: V tu noc
budou dva na jednom loži; jeden bude vzat a druhý zanechán; 35 dvě
budou mlíti spolu: jedna bude vzata a druhá zanechána; dva (budou)
na poli: jeden bude vzat a druhý zanechán.“ 36 Tu otázali se: „Kde,
Pane?“ 37 A on řekl jim: „Kdekoli bude tělo, tam shromáždí se
i orlové.“

KAPITOLA 18.

Podobenství o nepravém soudci, o fariseovi a celníkovi, v. 1—14.

1 Pověděl pak jim podobenství o tom, že jest potřebí vždycky
se modliti a neustávati. 2 Pravilť: „V jistém městě byl jeden soudce,
který se Boha nebál a člověka neostýchal. 3 A byla v tom městě (též)
vdova jedna, která k němu přicházela a říkala: ‚Obhaj mne před mým
protivníkem‘ 4 Ale on nechtěl po dlouhý čas. Potom však řekl sám
u sebe: ‚Ačkoliv se Boha nebojím a člověka neostýchám, 5 přece
proto, že ta vdova jest mi obtížna, obhájím ji, aby naposledy nepřišla
a mě nestloukla.‘“ 6 I řekl Pán: „Slyšte, co praví soudce nesprave-
dlivý; 7 a Bůh — neobhájí-liž svých vyvolenců, kteří k němu volají
dnem i nocí, a bude prodlévati jim (pomoci)? 8 Pravím vám, že
v brzku jich obhájí. Avšak nalezne Syn člověka víru na zemi, až přijde?“
9 Pověděl však také k některým lidem, kteří v sebe důvěřovali,
že jsou spravedliví, a jinými pohrdali, podobenství toto: 10 „Dva lidé
vstoupili do chrámu, aby se modlili, jeden fariseus a druhý celník.
11 Fariseus postaviv se modlil se sám u sebe takto: ‚Bože, děkuji tobě,
že nejsem jako jiní lidé, lupiči, nespravedliví, cizoložníci, aneb jako
i tento celník. 12 Postím se dvakrát za týden, desátky dávám ze všeho,
co vytěžím.‘ 13 Ale celník stoje zdaleka, nechtěl ani očí pozdvihnouti
k nebi, nýbrž bil se v prsa svá a říkal: ‚Bože, buď milostiv mně hříš-

---

31—32. Srovn. Mat. 24, 17—18. Jako v čas zkázy Jerusalema bylo lze zachrániti se pouze rychlým útěkem, tak i v čas příchodu Kristova k soudu bude lze (hříšníku) zachovati se před věčnou záhubou jediné rychlým útěkem ke Kristu s opravdovou kajícností. Neučiní-li tak, stane se mu podobně jako ženě Lotově, když želíc zanechaných statků se obrátila a tak rozkaz daný přestoupila. Zahyne i se svými statky.

33. Srovn. Mat 10, 39; Mark. 8, 35.

34—35. Srovn. Mat. 24, 40—42.

37. Viz Mat. 24, 28.

1—8. Podobenstvím tímto nabádá Pán Ježíš k modlitbě vytrvalé, poučuje, že jestli soudce nespravedlivý vyslyšel konečně prosbu vytrvalou, čím spíše vyslyší Bůh nejvýš spravedlivý a dobrotivý vytrvalé prosby svých věrných.

3. obhajme. Slovo ἐκδικεῖν v textě řeckém, jakož i vindicare v textě latinském znamená i obhajovati i pomstíti. Poněvadž však vdova ta nežádala zajisté pomsty, nýbrž ochrany a spravedlnosti, užili jsme výrazu prvého.

8. v brzku, t. j. v době krátké, ale vždy nikoli podle časové míry lidské, nýbrž vzhledem k věčnosti. — Aby však člověk vytrval v modlitbách, musí míti pevnou víru; ale právě víry takové nebude u přemnohých v době před nastávajícím již příchodem Kristovým k soudu přes to, že doba ta bude na výsost vážná a plná strastí. A to vyjadřuje Pán slovy: Nalezne Syn člověka víru . . .?

11—14. Podobenstvím tímto nabádá Pán Ježíš ku pokoře.

12. postím se dvakrát za týden totiž dobrovolně (mimo posty přikázané). Fariseové postívali se dobrovolně v pondělí a ve čtvrtek.

němu.‘ [14] Pravím vám: Tento odešel do domu svého ospravedlněn,
onen nikoli; neboť každý, kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se
ponižuje, bude povýšen.“

Pán Ježíš žehná dítkám a doporučuje dobrovolnou chudobu, v. 15—30.

[15] I přinášeli k němu také malé dítky, aby se jich dotýkal. Uzřevše
to učeníci, domlouvali jim; [16] ale Ježíš povolav je k sobě pravil:
„Nechte dítek přicházeti ke mně a nebraňte jim; neboť takových jest
království Boží. [17] Vpravdě pravím vám: Kdo nepřijme království Božího
jako dítko, nevejde do něho.“

[18] I otázal se ho jeden náčelník řka: „Mistře dobrý, co musím
učinit, abych obdržel život věčný?“ [19] Ježíš pak řekl jemu: „Proč mě
nazýváš dobrým? Nikdo není dobrý leč jediný Bůh. [20] Přikázání znáš:
Nezcizoložíš, nezabiješ, nepokradeš, nepromluvíš křivého svědectví, cti
otce svého i matku svou.“ [21] A on řekl: „To všecko zachovával jsem
od svého mládí.“ [22] Uslyšev to Ježíš řekl jemu: „Ještě jednoho se ti
nedostává: Prodej všecko, co máš a dej chudým, a budeš míti poklad
v nebi; a pojď a následuj mne.“ [23] Ale on uslyšev to zarmoutil se;
neboť byl velmi bohatý. [24] A Ježíš vida ho zarmoucena, pravil: „Jak
těžko vejdou do království Božího ti, kteří mají statky. [25] Snáze jest
zajisté velbloudu projíti uchem jehelním, než boháči vejíti do království
Božího.“ [26] I řekli ti, kteří to slyšeli: „I kdo může býti spasen?“ [27] Ale
on řekl jim: „Co jest nemožno u lidí, možno jest u Boha.“ [28] Tu řekl
Petr: „Hle, my jsme opustili všecko a následovali jsme tebe.“ [29] A on
řekl jim: „Vpravdě, pravím vám: Není nikoho, jenž opustil dům neb
rodiče neb bratry neb manželku neb dítky pro království Boží, aby ne-
obdržel mnohem více v čase tomto, a v budoucím věku život věčný.“

Pán Ježíš předpovídá po třetí své umučení, v. 31—34.

[31] Potom Ježíš pojav k sobě dvanácte, řekl jim: „Hle vstupujeme
do Jerusalema, a dokoná se tam všecko, co psáno jest skrze proroky
o Synu člověka; [32] bude totiž vydán pohanům a budou se mu posmí-
vati a ho tupiti a na něj plivati, [33] a když jej zbičují, zabijí ho; ale
třetího dne vstane z mrtvých. [34] Oni však nesrozuměli z toho ničemu,
a bylo to slovo skryto před nimi, a nepoznali, co bylo řečeno.

Pán Ježíš uzdravuje slepce u Jericha, v. 35—43.

[35] Když pak se přibližoval k Jerichu, slepec jeden seděl podle
cesty a žebral. [36] A uslyšev zástup mimo jíti, tázal se, co to jest.
[37] A řekli mu, že Ježíš Nazaretský tudy jde. [38] I zvolal: „Ježíši, synu
Davidův, smiluj se nade mnou!“ [39] Ale ti, kteří šli napřed, domlouvali
mu, aby mlčel. On však mnohem více křičel: „Synu Davidův, smiluj
se nade mnou.“ [40] I zastavil se Ježíš a kázal ho k sobě přivésti.
A když se přiblížil, otázal se ho: [41] „Co chceš, abych ti učinil?“ On
pak řekl: „Pane, ať vidím.“ [42] I řekl mu Ježíš: „Prohlédni; víra tvá

15—17. viz Mat. 19, 13—15; Mark. 10, 13—16.
18—30. viz Mat. 19, 16—29; Mark. 10, 17—30.
31—34. viz Mat. 20, 17—19; Mark. 10, 32—34. Srovn. Mark. 9, 31. pozn.
32. budou ho tupiti, tak podle textu řeckého; podle Vulgaty bylo by „budou ho bičovati“.
35—43. viz Mat. 20, 29—34; Mark. 10, 46—52. pozn.

tě uzdravila.“ 43 A ihned prohlédl a šel za ním velebě Boha. A veškeren lid uzřev to vzdal chválu Bohu.

KAPITOLA 19.

Pán Ježíš v domě Zacheově, v. 1—10.

1 A vešed ubíral se skrze Jericho. 2 A hle, byl tu muž, jménem
Zacheus, a ten byl vrchním nad celníky, a byl bohat. 3 I hleděl spatřiti Ježíše, který to jest, ale nemohl pro zástup, neboť byl postavy
malé. 4 Běžel tedy napřed a vystoupil na strom planého fíku, aby ho
uviděl, neboť tudy měl jíti. 5 A když Ježíš přišel k tomu místu, pohleděv vzhůru, spatřil jej a řekl k němu: „Zachee, sestup spěšně dolů, neboť dnes musím v domě tvém zůstati.“ 6 I sestoupil spěšně a přijal
ho s radostí. 7 A všichni vidouce to, reptali řkouce: „K člověku hříšnému zavítal.“ 8 Zacheus však přistoupiv, řekl k Pánu: „Hle, polovici
majetku svého, Pane, dávám chudým, a oklamal-li jsem koho v čem,
navrátím čtvernásobně.“ 9 A Ježíš řekl jemu: „Dnes stalo se spasení
domu tomuto, neboť i on jest syn Abrahamův. 10 Přišelť Syn člověka
hledat a spasit, co zahynulo.“

Podobenství o desíti hřivnách, v. 11—27.

11 Poněvadž ho poslouchali, připojil ještě jedno podobenství,
protože byl blízko Jerusalema, a oni se domnívali, že království Boží

19, 3. Který to jest, t. j. který z těch mužů, kteří byli v zástupě, jest Ježíš.

4. strom planého fíku či sykomoros neb fík morušolistý, jenž má listy jako moruše, ovoce jako fík.

7. Všichni vidouce to, t. j. všichni fariseové a stoupenci jejich, kteří to viděli.

9. Udělil totiž milost svou Zacheovi, hledě k jeho víře a k mysli kající, kterou svými slovy projevil. Skrze Zachea dostalo se jí však také jeho domu či jeho rodině a domácím, pokud totiž Zacheus obrátiv se, zavedl ve svém domě nový způsob života a pokud po jeho příkladě také domácí jeho v Krista uvěřili a pokání činili. Stalo se to proto, poněvadž Zacheus přes to, že jakožto celník byl u židů v opovržení, byl přece také synem, t. j. potomkem Abrahamovým, a jako takový měl právo na spásu Abrahamovi a jeho potomkům zaslíbenou, když v Krista uvěřiv své hříchy uznal a z nich pokání činil.

11. Podobenství toto promluvil ještě v domě Zacheově anebo spíše před ním. Navázal je na poměr, ve kterém byli východní panovníci závislí na římském císaři, zejména na to, že dříve než se ujali vlády, museli buď osobně neb skrze poselstvo odebrati se do Říma k císaři a od něho přijmouti království neb knížectví. Při tom projevovaly se nezřídka různé nespokojenosti, zejména v Palestině, kde každé změny vlády hleděli použiti k tomu, aby nabyli větší svobody a samostatnosti. Pověděl pak je proto, poněvadž mnozí, kteří s ním byli, se domnívali, že založí již v Jerusalemě království messiášské jakožto slavnou říši pozemskou, soudíce tak tím spíše, poněvadž se právě ubíral do Jerusalema. A pověděl je k tomu konci, aby poučil, že nezaloží ještě slavného a věčně oblažujícího království svého, nýbrž že dříve odejde, nechaje každého působiti těmi dary a milostmi, které mu byly uděleny; až pak se vrátí, že požádá počtu od každého z toho, jak svěřených darů užil, a odplatí všem podle přičinění a jednání jejich: služebníkům věrným odměnou na výsost skvělou, nedbalým odnětím darů svých, nepřátelům pak a odpůrcům svým děsnou záhubou. Zároveň ukázal podobenstvím tímto, že posvěcující milost dobrými skutky se rozmnožuje, opomíjením jich pak se umenšuje, ano i ztrácí. (Člověkem urozeným totiž rozumí se Pán Ježíš sám, jenž pocházeje podle člověčenství svého z královského rodu Davidova, byl vskutku člověk urozený a vznešený. Dokonav dílo vykupitelské vstoupil na nebesa, aby také jako člověk ujal moc nejvyšší na nebi i na zemi. Služebníky míní se apoštolé a jejich nástupci a všichni křesťané vůbec. Hřivnami rozumějí se úřady a milosti i dary jednotlivcům udělené. Návratem urozeného člověka toho míní se příchod Kristův

zjeví se hned. 12 Pravil totiž: „Jeden člověk urozený odebral se do
daleké krajiny, aby ujal pro sebe království a opět se vrátil. 13 Po-
volav však deset služebníků svých, dal jim deset hřiven a řekl jim:
‚Těžte jimi, dokavad nepřijdu.‘ 14 Ale spoluobčané jeho nenáviděli ho
a poslali za ním poselství se vzkazem: ‚Nechceme, aby tento kraloval
nad námi.‘ 15 Když se (tedy) vrátil, obdržev království, dal povolati
k sobě ony služebníky, kterým byl dal peníze, aby zvěděl, kolik každý
vytěžil. 16 I přišel první a řekl: ‚Pane, hřivna tvá vyzískala deset hřiven.‘
17 A on řekl jemu: ‚Dobře, služebníku dobrý, že jsi byl nad málem
věrný, měj moc nad desíti městy.‘ 18 A přišel druhý, řka: ‚Pane,
hřivna tvá vyzískala pět hřiven.‘ 19 A i tomu řekl: ‚Také ty buď nad
pěti městy.‘ 20 A jiný přišel a řekl: ‚Pane, tu jest hřivna tvá, kterou
jsem měl uloženou v šátku; 21 neboť bál jsem se tebe, poněvadž jsi
člověk přísný: béřeš, čeho jsi nepoložil, a žneš, čeho jsi nerozsel.‘
22 Dí jemu: ‚Z úst tvých tě soudím, služebníku špatný. Věděl jsi, že já
jsem člověk přísný, bera, čeho jsem nepoložil, a žna, čeho jsem ne-
rozsel? 23 I proč jsi nedal peněz mých do peněžny, abych já přijda
vybral je i s úrokem?‘ 24 A řekl těm, kteří tu stáli: ‚Vezměte od něho
hřivnu a dejte tomu, který má deset hřiven.‘ 25 I řekli mu: ‚Pane, má
deset hřiven,‘ 26 ‚Pravím vám, že každému, kdo má, bude dáno, tomu
pak, kdo nemá, bude odňato i to, co má. 27 Ale ty nepřátele mé, kteří
nechtěli, abych kraloval nad nimi, přiveďte sem a usmrťte přede mnou.‘“

Ježíšův vjezd do Jerusalema. Prodavači vyhnáni z místností chrámových, v. 28—48.*)

28 A to pověděv, kráčel napřed a bral se do Jerusalema. 29 Když
se přiblížil k Betfage a Betanii při hoře, která slove Olivetská, poslal
dva učeníky své 30 řka: „Jděte do vesnice, která jest proti vám; jak
do ní vejdete, naleznete oslátko přivázané, na kterém žádný člověk
nikdy neseděl. Odvažte je a přiveďte je ke mně. 31 A otáže-li se vás
kdo: ‚Proč je odvazujete?‘ takto mu řekněte: ‚Pán ho potřebuje.‘“
32 Odešedše tedy ti, kteří byli posláni, nalezli oslátko státi, jak byl
jim řekl. 33 A když odvazovali oslátko, řekli jim páni jeho: „Proč od-
vazujete oslátko?“ 34 Oni pak řekli: „Pán ho potřebuje.“ 35 I přivedli je
k Ježíšovi; a vrhše roucha svá na oslátko, posadili na ně Ježíše.
36 Když pak on jel, prostírali roucha svá na cestu. 37 A když se již
přibližoval ku svahu hory Olivetské, počali veškeří zástupové učeníků
jeho s radostí chváliti Boha ze všech divů, které byli viděli, 38 říkouce:

---

k soudu.) — Místo slova *τάλαντον* hřivna stojí sice v řeckém (i latinském) textě výraz *μνᾶ* (mna) m i n a, který znamená řecký peníz, jenž platil 100 drachem neb denárů či as 75—80 K (předválečných). Přece však přeložili jsme slovem h ř i v n a, jednak, že tak bylo překládáno ve všech dosavadních překladech a vydáních českých, a tedy vešlo tak ve známost, jednak, že výraz mina jest méně znám. — Místo „měj moc“ (v. 17.) a „buď nad pěti městy“ (v. 19.), jak jest dle textu řeckého, by bylo dle Vulgaty „budeš míti moc“ a „budeš nad —“)

23. d o p e n ě ž n y, doslovně „na stůl“ (do banky).

*) V části čtvrté (19, 28—24, 53) evangelista vypravuje o utrpení a oslavení Kristově, předeslav věci, které předcházely před utrpením jeho jako příprava k němu 28—44, viz Mat. 21, 1, 11; Jan 12, 12—19.

30. Zvířat, jichž dosud nebylo užito k potahu a vůbec k potřebám lidským, užívali k úkonům posvátným a slavnostným. Přikázav tedy, aby přivedli oslátko, na němž dosud nikdo neseděl, dal již na jevo, že pojede slavnostně.

38. Slova „Požehnaný, jenž se béře ve jménu Páně“, uvedli ze žalmu 117, 26. (Viz str. 137. pozn. 9) Slova „jako král“ přidali k nim někteří sami, představu-

„Požehnaný, jenž se béře jako král ve jménu Páně;
pokoj na nebi a sláva na výsostech.“ 39 Někteří fariseové však ze zá-
stupu pravili k němu: „Mistře, pokárej učeníky své.“ 40 Ale on řekl
jim: „Pravím vám: Budou-li tito mlčeti, kamení bude volati.“ 41 A když
se přiblížil a město spatřil, zaplakal nad ním, řka: 42 „Kdybys bylo
poznalo i ty, a to (alespoň) v tento den tvůj, co jest tobě ku pokoji —
ale nyní jest to skryto před očima tvýma, 43 neboť přijdou na tebe
dnové, ve kterých nepřátelé tvoji obklíčí tě náspem a oblehnou tě
a sevrou tě se všech stran, 44 a na zem povalí tebe i dítky tvé, které
jsou v tobě, a nenechají v tobě kamene na kameni, poněvadž jsi ne-
poznalo času navštívení svého.“
45 A vešed do chrámu počal vyháněti prodavače a kupující v něm,
46 řka jim: „Psáno jest: Dům můj jest dům modlitby, vy však
jste jej učinili peleší lotrovskou.“ 47 I učil každého dne ve chrámě.
Velekněží však a zákoníci a náčelníci lidu hledali ho zahubiti, 48 ale
nenalezli, co by mu učinili, neboť veškeren lid lnul k němu a po-
slouchal ho.

KAPITOLA 20.

Členové velerady táží se po Kristově pravomoci, v. 1—8.

1 I stalo se jednoho dne, když učil lid ve chrámě a kázal evan-
gelium, přistoupili k němu velekněží a zákoníci se staršími 2 a pravili
k němu takto: „Pověz nám, jakou mocí činíš věci tyto, aneb kdo jest
ten, jenž ti dal tuto moc?“ 3 Odpověděv Ježíš, řekl jim: „Otážu se vás
i já na jednu věc. Povězte mi: 4 Křest Janův — byl s nebe či od
lidí?“ 5 Ale oni rozmýšleli sami u sebe, řkouce: „Díme-li ‚S nebe‘,
řekne nám: ‚Proč jste mu tedy nevěřili?‘ 6 Řekneme-li však ‚Od lidí‘,
veškeren lid bude nás kamenovati, neboť jsou přesvědčeni, že Jan jest
prorokem.“ 7 I odpověděli mu, že nevědí, odkud byl. 8 A Ježíš řekl
jim: „Ani já nepovím vám, jakou mocí to činím.“

---

jíce si Vykupitele jako krále pozemského a myslíce, že Ježíš jako král pozemský vystoupí a pozemskou říši Davidovu obnoví.

39 Fariseové nepřáli Pánu Ježíši takové oslavy a báli se, že veškeren lid k němu přejde, a oni ztratí všechen vliv svůj. Vyzývali proto Krista, aby zakázal svým ctitelům tak volati.

41—44. Pán Ježíš věděl, že vůdcové lidu nezmění svého smýšlení nepřátelského, nýbrž spíše strhnou s sebou a popudí proti němu i lid, a že proto nebude lze od nich odvrátiti záhubu, kterou Bůh ustanovil pro jejich zatvrzelost a nevěru; ano on viděl již v duchu svém všecky ty útrapy, které jim nastanou tu krev, která bude prolita, a celou záhubu, která stihne město i chrám: měl proto útrpnost a byl dojat bolem takovým, že zaplakal a zvolal v tento smysl: „Kdybys bylo poznalo i ty, podobně jako učeníci moji a tento zástup plesající, a to alespoň v ten den tvůj pro budoucí osud tvůj tak důležitý, co jest tobě ku pokoji či ku spáse, že totiž já jsem Vykupitel zaslíbený, bylo bys zachováno a ku spáse přivedeno. Ale jak teď věci se mají, nyní jest to skryto před očima tvýma, ty neznáš, co tobě jest ku spasení, a to vlastní vinu svou, a proto trestu neujdeš. Neboť přijdou na tebe dnové, ve kterých nepřátelé tvoji obklíčí tě.., poněvadž jsi nepoznalo času navštívení svého, času to, ve kterém tolik milostí podávalo se tobě kázáním a zázraky mými.

45–46 viz Mat 21, 12. 13.
20, 1—8. viz Mat. 21, 23–27; Mark. 11, 27—33.

Podobenství o vinařích, v. 9—19.

9 Nato počal mluviti k lidu podobenství toto: „Člověk jeden
štípil vinici a pronajal ji vinařům a odcestoval na dlouhý čas. 10 A svým
časem poslal k vinařům služebníka, aby mu dali užitku z vinice. Ale
vinaři zmrskali ho a odeslali s prázdnem. 11 I poslal služebníka druhého;
oni však i toho zmrskali a potupivše jej poslali s prázdnem. 12 I poslal
ještě třetího; a oni také toho zranivše, vyvrhli ven. 13 Tu řekl pán vi-
nice: ‚Co mám dělati? Pošlu milého syna svého; snad se zastydí,
když ho uvidí.‘ 14 Ale oni uzřevše ho, myslili sami u sebe takto: ‚To
jest dědic, zabijme ho, aby dědictví jeho bylo naše.‘ 15 A vyvrhše ho
z vinice ven, zabili jej. — Co jim tedy učiní pán vinice? 16 Přijde
a zahubí vinaře ty a dá vinici jiným.“ Tu oni uslyševše to řekli jemu:
„Chraň Bůh!“ 17 Ale on pohleděv na ně pravil: „Co tedy znamenají
tato slova Písma: ‚K á m e n, k t e r ý z a v r h l i s t a v i t e l é, t e n
s t a l s e k a m e n e m ú h e l n í m?‘ 18 Každý, kdo padne na ten
kámen, rozrazí se; na koho však on padne, toho rozdrtí.“ 19 I hledali
velekněží a zákoníci vztáhnouti ruce na něho, ale báli se lidu; neboť
poznali, že to podobenství mluvil o nich.

Pán Ježíš odpovídá k úskočným otázkám svých nepřátel, v. 20—40.

20 I slídili po něm a poslali k němu vyzvědače, kteří by se stavěli
spravedlivými, aby jej polapili v řeči, tak aby ho mohli vydati vrchnosti
a moci vladařově. 21 I otázali se ho řkouce: „Mistře, víme, že správně
mluvíš a učíš a že nehledíš na osobu, nýbrž cestě Boží vpravdě učíš;
22 sluší nám dávati daň císaři či nikoliv?“ 23 Ale on seznav lest jejich,
řekl k nim: „Proč mne pokoušíte? 24 Ukažte mi denár! Čí má obraz
i nápis?“ Oni pak odpověděli mu: „Císařův.“ 25 I řekl jim: „Dávejte
tedy, co je císařovo, císaři, a co jest Božího, Bohu.“ 26 A nemohli se
chytiti slova jeho před lidem, nýbrž podivivše se odpovědi jeho umlkli.
27 I přistoupili k němu někteří saduceové, kteří tvrdí, že není
zmrtvýchvstání, a otázali se ho: 28 „Mistře, Mojžíš nám napsal:
‚Z e m ř e-l i n ě č í b r a t r, jenž má manželku a j e s t b e z d í t e k,
a ť b r a t r j e h o v e z m e s i m a n ž e l k u (jeho) a v z b u d í p o-
t o m s t v o s v é m u b r a t r u.‘ 29 Bylo pak sedm bratrů, a první pojav
manželku zemřel bez dítek; 30 i vzal si ji druhý a zemřel i on bez
dítek; 31 také třetí si ji vzal a podobně všech sedm, a nezanechavše
potomstva zemřeli. 32 Naposled zemřela i žena. 33 Čí z nich tedy bude
manželkou při vzkříšení? Neboť sedm (jich) mělo ji za manželku.“
34 I řekl jim Ježíš: „Dítky tohoto světa žení a vdávají se; 35 ti však,
kteří budou uznáni za hodny věku onoho a vzkříšení z mrtvých, ne-
budou se ani ženiti, ani vdávati; 36 vždyť ani zemříti nebudou moci,

---

9—19. viz Mat. 21, 33—46; Mark. 12, 1—12.
20—26. viz Mat. 22, 15—22; Mark. 12, 13—17.
27—40. viz Mat. 22, 23—33; Mark 12, 18—27.
36. t. j. proto nebudou po vzkříšení ani ženiti se ani vdávati, poněvadž budou i podle těla nesmrtelní, takže nebude třeba pokolení lidské rozplozovati a tedy ani k tomu konci svazky manželské uzavírati. Nesmrtelní pak budou proto, poněvadž a) budou r o v n i a n d ě l ů m ne sice ve všem, nýbrž vzhledem k n e s m r t e l n o s t i a k č i s t o t ě, t. j. v tom, že budou jako oni nesmrtelní c e l o u p ř i r o z e n o s t í s v o j í a tedy, poněvadž člověk má duši i tělo, nesmrtelní nejen co do duše, nýbrž i co do těla, a že budou prosti nejen všeho pudu pohlavního, nýbrž i všeliké tužby po rozplozování. Také proto budou nesmrtelní i podle těla svého, poněvadž po vzkříšení budou spravedliví také podle těla přijatými s y n y

neboť budou rovni andělům a budou syny Božími, jsouce účastni
vzkříšení. [37] Že však mrtví vstanou, naznačuje i Mojžíš při keři, když
Hospodina nazývá Bohem Abrahamovým, Bohem Isá-
kovým a Bohem Jakubovým; [38] Bůh však není (Bohem)
mrtvých, nýbrž živých; neboť všichni žijí jemu." [39] Tu promluvili někteří
ze zákoníkův a pravili: „Mistře, dobře jsi to pověděl." [40] A již se ne-
osmělili tázati se ho na něco.

Ježíš vyvrací nepravé mínění o Vykupiteli a varuje před zákoníky, v. 41—47.

[41] On však řekl k nim: „Kterak říkají, že Kristus je synem Da-
vidovým? [42] Vždyť David sám praví v knize žalmů: „Řekl Pán
Pánu mému: ‚Seď na pravici mé, [43] dokavad nepod-
ložím nepřátel tvých za podnoží nohou tvých.'
[44] David tedy nazývá ho Pánem; i kterak jest jeho syn?"
[45] A když veškeren lid poslouchal, řekl učeníkům svým: [46] „Va-
rujte se zákoníků, kteří se zálibou chodí v dlouhých řízách a libují si,
když je pozdravují na trhu, a rádi sedí v prvních stolicích v syna-
gogách a na prvních místech při hostinách, [47] kteří stravují domy vdov
pod záminkou dlouhého modlení. Těm dostane se soudu těžšího.

KAPITOLA 21.

Oběť vdovina, v. 1—4.

[1] Pohleděv pak vzhůru, spatřil boháče, ani metají své dary do
pokladnice. [2] A uzřel také jednu vdovu nuznou, ana tam vrhá dvě
lepty. [3] I řekl: „Vpravdě pravím vám: Tato chudá vdova dala více
než všichni; [4] neboť všichni tito dali Bohu darem z toho, co jim pře-
bývalo, tato však dala ze svého nedostatku, všecko živobytí, které měla."

Pán Ježíš předpovídá zkázu Jerusalema a konec světa, v. 5—33.

[5] A když někteří pravili o chrámě, že jest ozdoben krásnými ka-
meny a dary, řekl: [6] „Přijdou dnové, ve kterých z toho, co vidíte, ne-
zůstane kámen na kameni, který by nebyl rozbořen." [7] I otázali se
ho: „Mistře, kdy budou tyto věci? A které bude znamení, když to bude
míti nastati?" [8] On pak řekl jim: „Hleďte, abyste nebyli svedeni; neboť
mnozí přijdou ve jménu mém a řeknou: ‚Já jsem to,' a ‚Čas se při-

---

Božími, t. j. také podle těla účastni onoho synovství Božího, ke kterému byli v Kristu znovuzrozeni, a proto také účastni oné nesmrtelnosti, která takové důstojnosti (synů Božích) přísluší. Budou pak tehdy proto syny Božími v řečeném smyslu, poněvadž budou účastni (doslovně: syny) vzkříšení, t. j. účastni slavného vzkříšení k životu věčně blaženému. (Rčení „syny vzkříšení" jest hebraistické a znamená tolik co býti „účasten vzkříšení".) O vzkříšení nespravedlivých nemluví zde, poněvadž vzkříšení jejich nebude k životu radostnému, nýbrž k věčným mukám či k věčné smrti.

37—40. Viz Mat. 22, 31—33; Mark. 12, 26—27. při keři t. j. na tom místě, kde vypravuje, kterak se mu Bůh zjevil ve způsobě hořícího keře

41—44. Viz Mat. 22, 41—46; Mark. 12, 35—37.

45—47. Viz Mark. 12, 38—40; Mat. 23, 1—29.

21, 1—4. Viz Mark. 12, 41—44.

5—33. Viz Mat. 24, 1—35; Mark. 13, 1—31.

8—19. V těchto verších obsažen jest úvod ku proroctví o zkáze Jerusalema a konci světa. V něm vyličuje povšechně strasti, jež budou přicházeti na jeho vyznavače až do konce nynější podoby světa, zároveň činí (ve v. 15,

blížil‘. Nechoďte (tedy) za nimi. 9 Když pak uslyšíte o válkách a o roz-
brojích, nelekejte se; neboť musí to teprve nastati, nebude však hned
konec.“ 10 Na to pravil k nim: „Povstane národ proti národu a krá-
lovství proti království, 11 a budou zemětřesení veliká po místech
a hlad i mor, budou i hrůzy a znamení s nebe veliká. 12 Ale přede
všemi věcmi těmi vztáhnou na vás ruce své a budou vás pronásle-
dovati vydávajíce vás do synagog a do vězení a vodíce vás ke králům
a vladařům pro jméno mé. 13 Přihodí se vám to na svědectví. 14 Vložte
si tedy v srdce své, že nebudete přemýšleti napřed, kterak byste se
hájili; 15 neboť já vám dám výmluvnost a moudrost, které veškeří pro-
tivníci vaši nebudou moci odolati ani odmlouvati. 16 Budou pak vás
vydávati i rodiče a bratří a příbuzní a přátelé; i usmrtí některé z vás
17 a budete v nenávisti u všech pro jméno mé; 18 ale ani vlas s hlavy
vaší nezahyne. 19 Vytrvalostí svou získáte duše své.“

20 „Když však uvidíte, že Jerusalem obléhán jest od vojska, tu
vězte, že se přiblížilo zpuštění jeho. 21 Tehda, kdo jsou v Judsku,
utecte na hory, a kdo v městě, vyjděte ven, a kdo na venkově, ne-
vcházejte do něho; 22 neboť jsou to dnové pomsty, aby se naplnilo
všecko, co psáno jest. 23 Běda pak těhotným a kojícím v oněch
dnech; neboť bude soužení veliké na zemi a hněv nad lidem tímto.
24 I budou padati pod ostřím meče a v zajetí budou vedeni mezi
všecky národy, a Jerusalem bude šlapán od pohanů, dokavad se ne-
naplní čas pohanův.“

25 „A budou znamení na slunci a na měsíci i na hvězdách, a na
zemi bude úzkost mezi národy pro nesnázi nad hukotem moře a pří-
bojů, 26 takže lidé budou trnouti od strachu a očekávání těch věcí,

---

18—19.) jistá zaslíbení, kterými je povzbuzuje, aby ve všech protivenstvích zmu-žile při něm vytrvali. (Ostatní výklad viz Mat. 24, 4.—14.)

13. na svědectví, t. j. abyste měli příležitost vydávati svědectví o mně (o Kristu a kázati mé učení.

15. výmluvnost. Doslovně bylo by „dám vám ústa“.

17. u všech jest řečeno s nadsázkou (hyperbolicky) místo „u mnohých“.

18. ani vlas s hlavy nezanikne totiž bez vůle Boží. Slibuje jim tu ve formě příslovi zvláštní ochranu Boží.

19. získáte duše své totiž pro život věčně blažený.

20—24. Znamení, jež bude předcházeti zkázu Jerusalema. Bude to mimo zpuštění na místě svatém (Mat. 24, 15) obléhání Jerusalema, t. j. blížící se již vojsko nepřátelské (římské), aby Jerusalem oblehlo, nikoliv tedy, již obležení hotové; neboť jednak takový výklad čelí proti výslovnému znění slov Kristových, jednak v tu dobu, když Jerusalem byl již obležen, nebylo možno již z něho utíkati a tak poslechnouti onoho vyzvání, které Pán Ježíš činí ve v. 21.

21. v městě doslovně: uprostřed něho, totiž Jerusalema, t j. kdo tu dobu budou v Jerusalemě.

22. dnové pomsty či trestu, který stihne israelský lid za jeho nevěru a odboj proti Vykupiteli.

24. Dle Josefa Flavia, očitého svědka zkázy Jerusalema, zahynulo při dobývání města na 1,100.000 lidí a na 97.000 bylo jich odvedeno do zajetí. (Byloť to o svátcích velikonočních, když se tam sešlo též veliké množství poutníků z celé Palestiny i odjinud.) — Bude šlapán od pohanů, t. j. pohané znesvětí jej spustošením a potupně budou zacházeti s jeho obyvatelstvem a vůbec s celým národem židovským, jehož středem byl Jerusalem, a to až se naplní čas pohanů, či až do té doby, kdy uplyne doba, kterou Bůh určil k obrácení se pohanů.

25—28. Znamení, jež budou předcházeti konec světa. Budou to zcela neobyčejné úkazy na nebi. (Viz Mat. 24, 23 - 31; Mark. 13, 21—27.)

26. moci nebeské budou se pohybovati; rozumí tím nejspíše uvolnění oněch sil přírodních (soustředivé, odstředivé a jiných), jimiž stavba světová

které přijdou na veškeren okrsek zemský; neboť moci nebeské budou
se pohybovati.
[27] A tehdy uvidí Syna člověka, an přichází v oblace s velikou
mocí a slávou. [28] Když pak se to počne díti, pohleďte vzhůru a po-
zdvihněte hlav svých, neboť se přibližuje vykoupení vaše.“
[29] I pověděl jim podobenství: „Patřte na fíkový strom a na všecko
stromoví; [30] když již vyhánějí pupence, víte, že blízko jest léto. [31] Tak
i vy, když uzříte, že tyto věci se dějí, vězte, že blízko jest království
Boží. Vpravdě pravím vám: nepomine pokolení toto, až všecko se
stane. [33] Nebe a země pominou, ale slova má nepominou.“

Pán Ježíš napomíná k bdělosti a končí veřejnou činnost svou, v. 34—38.

[34] „Mějte se však na pozoru, aby srdce vaše neobtížila se opoje-
ností a opilstvím a péčemi tohoto života, a aby onen den nepřišel na
vás náhle. [35] Neboť jako osidlo přijde na všecky, kteří obývají na po-
vrchu veškeré země.“
[36] „Bděte tedy a modlete se v každé době, abyste se stali hodni
ujíti všeho toho, co se díti bude, a postaviti se před Syna člověka.“
[37] Býval pak ty dny ve chrámě a učil, v noci však vycházel
a přenocoval na hoře, která slove Olivetská. [38] A veškeren lid při-
cházel ráno k němu, aby ho ve chrámě poslouchal.

KAPITOLA 22.

Jidáš nabízí se, že zradí Krista, v. 1—6.

[1] Přibližoval se pak svátek přesnic, jenž slove velikonoce. [2] I hle-
dali velekněží a zákoníci, kterak by Ježíše usmrtili; ale báli se lidu.
[3] A tu vešel ďábel do Jidáše, přijmím Iškariotského, jenž byl jedním
ze dvanácti. [4] I odešel a mluvil s velekněží a s veliteli, kterak by jim
ho zradil. [5] A oni zaradovali se a se dohodli, že mu dají peníze.
[6] I slíbil (jim to) a hledal příhodné chvíle, aby jim ho vydal bez
zástupů.

Poslední večeře, v. 7—38.

[7] Přišel pak den přesnic, ve kterém se musil zabíjeti beránek.
[8] I poslal Petra a Jana řka: „Jděte a připravte nám beránka, abychom
jedli.“ [9] A oni řekli jemu: „Kde chceš, abychom připravili?“ [10] I řekl

---

po vůli Boží se udržuje v nynější formě; síly ty uvolní se na krátko mocí Boží, i přestane nynější poměr těles nebeských k sobě a nastane jiný.

28. Pohleďte vzhůru atd. Vyzývá tak své věrné k mysli klidné a radostné (kdo jest smuten, hledí dolů a svěšuje hlavu; kdo se raduje, zvedá oči i hlavu). Přibližuje se vykoupení vaše, t. j. ne en vysvobození ode všech strastí, nýbrž i ono vykoupení úplné, kterým spravedliví stanou se účastni blaženosti věčné nejen duší, nýbrž i tělem svým.

29—33. viz Mat 24, 32—35. víte, že blízko jest léto. Tak podle Vulgaty; podle textu řeckého bylo by: vidouce to, víte (poznáváte) sami sebou, že blízko jest léto. Království Boží totiž dokonalé či slavné v nebesích.

34—36. Srovn. Mat. 24, 36 51; Mark. 13, 32—37.

22, 1—2. Viz Mat. 26, 3—5; Mark. 14, 1—2.

3 6 Viz Mat. 26, 14—16; Mark. 14, 10—11.

7—13. Příprava k poslední večeři. Viz Mat. 26, 17—19; Mark. 14, 12—16.

jim: „Hle, jak vejdete do města, potká vás jeden člověk, džbán
vody nesa. Jděte za ním do domu, do kterého vejde, 11 a rcete hospo-
dáři domu: ‚Mistr praví tobě: Kde jest pokojík, ve kterém bych jedl
beránka s učeníky svými?‘ 12 A on vám ukáže večeřadlo veliké,
prostřené; tam připravte.“ 13 I odešli a shledali (vše tak), jak jim
pověděl, a připravili beránka.
14 A když přišla hodina, zaujal místo za stolem a dvanáct apo-
štolů s ním.
15 I řekl jim: „S toužebností jsem žádal tohoto beránka jísti s vámi,
prve než bych trpěl; 16 neboť pravím vám, že již nebudu ho jísti, do-
kavad se nenaplní v království Božím.“ 17 A pojav kalich, díky učinil a
řekl: „Vezměte (to) a rozdělte mezi sebe, 18 neboť pravím vám, že nebudu
již píti z plodu vinného kmene, dokavad nepřijde království Boží.“
19 A vzav chléb, učinil díky a rozlámav jej, dal jim řka: „Toto
jest tělo mé, které se za vás vydává; to čiňte na mou památku.“
20 Taktéž (vzal) i kalich po jídle a řekl: „Tento kalich jest nová
úmluva (potvrzená) mou krví, která se za vás vylévá.“
21 „Avšak hle, ruka zrádce mého jest se mnou při stole. 22 A Syn
člověka jde sice tak, jak uloženo jest, ale běda tomu, skrze něhož

---

14. Mat. 26, 20; Mark. 14, 17.

15. S toužebností žádal tohoto beránka jísti s nimi, a) poněvadž to byl první beránek velikonoční, kterého chtěl požívati s apoštolským sborem svým, neboť o prvních a druhých velikonocích, jež připadly do veřejného života jeho, neměl ještě apoštolů, při třetích pak nebyl v Jerusalemě; b) poněvadž to byl zároveň poslední beránek velikonoční, kterého chtěl požívati na zemi, aby potom dokonče již vykupitelské dílo své, vešel do slávy Otce svého; hlavně však c) proto, že to byl poslední beránek předobrazný, který měl ještě býti požíván. Od té chvíle totiž měl již ustoupiti předobraz náplni, beránek předobrazný Beránku Božímu; nyní měla již podána býti ona oběť neskonalá, kterou by vybaveno bylo lidstvo ze své poroby, a již při této večeři měla ustanovením nejsvětější svátos i připravena býti hostina duchovní, v které by neposkvrněný Beránek Boží sám dával se svým věrným za pokrm, aby se tak s nimi co nejúže spojil a jim záruku poskytoval na oblažující ono požívání a spojení, ve které s nimi vejde v životě věčném. Byla tedy Kristova tužba po jedení beránka onoho zároveň tužbou po té chvíli, kdy jako člověk s tělem oslaveným vstoupí na nebesa; byla tužbou i po té době, kdy ustanovením nejsv. svátosti podá největší důkaz své lásky k lidstvu a tím i zdroj milostí, které by sílily člověka na cestě spásy; ano byla také tužbou po té chvíli přežádoucí, kdy království jeho (církev) dokonáno bude v nebesích a vyvolenci s ním účastni se stanou věčné blaženosti.

16—18. Slovy těmi prohlašuje, že již nebude slaviti na zemi večeře velikonoční, a že tedy již brzy od nich odejde, jakož i že slaviti bude v nebi večeři dokonalou, požívati totiž slávy a blaha věčného, a to nikoli sám, nýbrž s apoštoly svými a se spravedlivými vůbec. (Srovn. Mat. 26, 29; Mark. 14, 25.)

19–20. Ustanovení nejsvět. svátosti.

19. Viz Mat. 26, 26—27. Mark. 14, 22. To čiňte na mou památku t. j. Co jsem já nyní učinil, to čiňte i vy: jako já proměniv chléb a víno v tělo a krev svou, obětoval jsem je (pod způsobou chleba a vína) Bohu Otci a podal vám požívat, tak i vy proměňujíce chléb a víno v tělo a krev mou, obětujte je Bohu a dávejte lidem přijímati.

20. Smysl jest: To, co jest v tomto kalichu, není již víno, nýbrž krev má, kterou se potvrzuje nová úmluva (nový zákon) s lidmi. (Slova kalich užito jest obrazně místo toho, co se v něm obsahuje; mou krví, doslovně v mé krvi, to však řečeno jest po způsobu hebraistickém místo mou krví.) Tentýž smysl byl by, kdyby se spona jest, které Pán Ježíš nevyslovil, dala před slovo kalich, takže by znělo: toto jest kalich, nová úmluva atd. Ačkoli tedy sv. Lukáš slova Kristova uvádí poněkud jinak než sv. Matouš a sv. Marek, smyslem přece nijak neodchyluje se od nich. (Srovnej Mat. 26, 28; Mark. 14, 24.)

21—23. Označení zrádce. Srovn. Mat. 26, 21—25; Mark 14, 14—21 Jan 13, 21—30.

bude zrazen." [23] A oni počali se tázati mezi sebou, kdo by to z nich
byl, jenž to učiní.
[24] Povstal však i spor mezi nimi o tom, kdo z nich zdá se býti
větší. [25] I řekl jim: „Králové národů panují nad nimi, a ti, kteří mají
nad nimi moc, nazývají se dobrodinci, [26] ale vy ne tak, nýbrž kdo
jest mezi vámi větší, budiž jako menší, a kdo jest v čele, budiž jako
služebník. [27] Neboť kdo jest větší, ten-li, který stoluje, či-li ten, jenž
přisluhuje? Zdali ne ten, který stoluje? Ale já jsem mezi vámi jako
ten, který přisluhuje. [28] Vy pak jste to, kteří jste vytrvali se mnou
v mých pokušeních, [29] a já vám odkazuji království, jak mně (je) od-
kázal Otec můj, [30] abyste jedli a pili za stolem mým v království
mém a seděli na stolicích soudíce dvanácte pokolení israelských."
[31] I řekl Pán: „Šimone, Šimone, hle, satan vyžádal si vás, aby
vás tříbil jako pšenici, [32] ale já jsem prosil za tebe, aby nepřestala víra
tvá, a ty někdy obrátě potvrzuj bratry své."

---

24. Přeli se o tom, kdo z nich zdá se býti větší, t. j. kdo z nich má takové přednosti a vlastnosti, aby mohl pro ně právem býti pokládán a uznáván za většího či prvního mezi nimi. Příčina sporu toho byla jednak ctižádost, jednak nesprávné představy, které při svých předsudcích činili si o království Kristově, myslíce, že Pán Ježíš založí na zemi království plné výhod časných a jim přední místa v něm udělí. (Srovn. Mat. 20, 20—28.) Pán Ježíš poučil je sice o povaze svého království a ukázal, že čím větším kdo chce býti v něm, tím pokornějším musí býti. Avšak pokud Duch svatý nesestoupil na ně, nevzdali se přece zcela pozemských nadějí svých, ba oživili je, když viděli, s jakou slávou Kristus vjížděl do Jerusalema, a zvláště když mezi poslední večeří prohlásil, že nebude již jísti s nimi beránka ani píti z plodu vinného kmene, dokavad nepřijde království Boží (Luk. 22, 16—18.). S počátku mlčeli o tom, ale když po odchodu Jidášově Pán Ježíš řekl: Nyní oslaven jest (bude) Syn člověka a Bůh jest (bude) oslaven v něm (Jan 13, 31—32), nezdrželi se více a počali mluviti mezi sebou o blízkém vyplnění nadějí svých. Všichni zajisté shodovali se v tom, že se dostane každému místa vynikajícího; v tom však se rozcházeli, kdo obdrží místo přednější, kdo první. A tak se stalo, že znenáhla dostali se mezi sebou do sporu a dali tím Pánu Ježíši podnět k delší řeči, kterou je vybízel ku pokoře a službovolnosti.

25 panují, t. j. rádi dávají cítiti svou moc nad nimi. Slovou dobrodinci, t. j. mají rádi, aby se jim dávaly lichotivé titule. Vytýká tak pánovitost a ctižádost králů světských (pohanských).

26. t. j. takový poměr nemá býti v církvi Kristově mezi představenými a podřízenými, — ne pánovitostí a ctižádostivostí, nýbrž pokorou a službovolností mají vynikati a proto moci své užívati nikoliv, aby hověli sobectví a pohodlí vlastnímu, nýbrž ku blahu a prospěchu podřízených. (Srovn. Mat. 20, 25—27.)

27. Aby tím spíše poslechli, povzbuzuje k tomu vlastním příkladem v tento smysl: Při hostině bývá pokládán za většího ten, kdo sedí za stolem, ten pak za menšího, kdo posluhuje. A hle, ačkoli já jsem mistr a pán váš, přece sklonil jsem se a posloužil jsem vám umyv vám nohy (Jan 13, 4—15). Jsouce tedy učeníky mými, kteří zaujmete přední místa v církvi mé jakožto představení její, nenásledujte vládců světských v jejich pánovitosti a ctižádosti, nýbrž mne v mojí pokoře a službovolnosti.

28.—30. Aby je tím více povzbudil, uznává dosavadní věrnost jejich, s kterou vytrvali s ním ve všech jeho pokušeních či utrpeních a pronásledováních i chudobě, a upozorňuje je na nesmírnou odměnu a nejvyšší vyznamenání, jehož se jim dostane v nebesích, budou-li po jeho příkladě konati v pokoře a věrnosti úřad svůj v církvi, a to v tento smysl: Jako Otec můj ustanovil od věčnosti božskou autoritou svou, abych já i jako člověk obdržel nebeské království slávy a blaženosti a tak účasten byl nejvyšší slávy a blaženosti a moci jeho, tak ustanovuji i já touž autoritou, abyste, zůstanete-li mi věrni, obdrželi i vy království nebeské a v něm vládli se mnou požívajíce nebeské slávy a blaha věčného, jakož i abyste měli účast v mé moci soudcovské.

31—32. Pán Ježíš ohlašuje apoštolům budoucí utrpení a prosí za Petra. Vyžádal si, t. j. vyžadoval vás jako věc, na kterou má právo, a té žádosti se vyhovělo. Pán Ježíš praví tak, naráželje na 1. kap. knihy Job, a to ni-

33 On pak řekl jemu: „Pane, s tebou jsem hotov i do žaláře i na
smrt jíti.“ 34 Ale on řekl: „Pravím tobě, Petře, že dnes kohout neza-
zpívá, dokavad třikrát nezapřeš, že mne znáš.“
35 A řekl jim: „Když jsem vás poslal bez měšce a bez mošny
a bez obuvi, zdaliž jste měli v čem nedostatek?“ A oni řekli:
„V ničem.“ 36 I řekl jim: „Ale nyní, kdo má měšec, vezmi (jej), po-
dobně i mošnu, a kdo nemá, prodej plášť svůj a kup meč. 37 Neboť
pravím vám, že musí se na mně naplniti ještě toto Písmo: ‚A s hříš-
níky počten jest.‘ Neboť to, co se mne týká, béře konec“ 38 Ale
oni pravili: „Pane, hle, dva meče (jsou) zde.“ I řekl jim: „Dosti
jest.“

---

koli v tom smyslu, že by byl ďábel skutečně vyžadoval si apoštola jako věc sobě patřící, nýbrž v tom, že těžce nesa omilostnění apoštolů (jako vůbec každého), úsilovně toužil, aby směl apoštoly tříbiti, t. j. zmítati jimi v protivenstvích a utrpeních a pronásledováních co nejprudších, domnívaje se, že v pokušeních takových zviklají se ve víře neb docela od Boha odpadnou, podobně jako když rolník, čistě pšenici, příliš otřásá jí v sítě, nejen zadina propadá, nýbrž i mnohé zrno dobré vyletuje. A Bůh ustanovil, že dopustí takovou zkoušku na apoštoly; neboť chtěl jednak ukázati, jak malomocné jsou snahy satanovy, jednak dáti apoštolům příležitost, aby ctnost svou vytříbili a zdokonalili. — Ohlásiv jim utrpení, ujistil je Pán Ježíš také vyšší pomocí, kterou jim jako člověk vyžádal svou přímluvou, pravě: Já jsem prosil za tebe. Protivenství čekala sice na všecky, přece však mimo obyčej prosil jen za Petra, aby nepřestala víra jeho. Učinil to proto, poněvadž Petr byl první mezi apoštoly a budoucí hlava církve; neboť pro zvláštní postavení to měl zajisté satan předem na něho namířeno, jsa přesvědčen, že také ostatní apoštolé snadno se zviklají ve víře a celé dílo Kristovo se otřese, jestli hlava jeho od víry se odchýlí, a že i ostatní apoštolé budou v bezpečnosti, jestli kníže jejich zůstane neotřesen. Pokud tedy jednotlivci jdouce v poslušnosti za svým vůdcem a knížetem nebezpečenství překonávají a se zachraňují, byla Kristova modlitba za Petra též modlitbou za všecky apoštoly, ano i za všecky, jimž jako budoucí hlava církve měl státi v čele. A modlitba ta byla účinná; neboť ačkoli o málo později Petr z bázně prohřešil se proti povinnosti svou víru vyznati, čili proti veřejné poctě Boží, přece neprohřešil se nikdy proti víře samé, nepřestav nikdy ani na okamžik věřiti, že Ježíš jest Syn Boží, Vykupitel lidstva. Slovy obrátě potvrzuj uložil Pán Ježíš Petrovi dvojí povinnost: jiné na víru obraceti a v ní utvrzovati. (Někteří překládají obrátě se potvrzuj myslíce, že Pán Ježíš naráží tu na nastávající pád Petrův a chce, aby potvrzoval jiné, až ze svého pádu povstane; ale tento překlad a výklad není správný, ač jest pravda, že teprve potom jiné obracel a utvrzoval, když sám ze svého pádu povstal a Ducha sv. obdržel.)

33—34. Viz Mat. 26, 31—35; Mark. 14, 27—31; Jan. 13, 36—38.

35—36. Pán Ježíš upozorniv apoštoly na to, jak se jim vedlo při vykonávání prvního poslání (Mat. 10, 9—10), předpovídá jim pronásledování od světa, by se na ně připravili, a to v tento rozum: Až od vás odejdu (na nebesa), přijdou na vás tak veliká pronásledování, že po lidsku soudíc mohlo by se zdáti radným, abyste si koupili meč, byť jste měli proto prodati plášť. Nikterak však nechce, aby se hájili a bojovali mečem skutečným, nýbrž jen mečem slova Božího, zbraní duchovní.

37. t. j. Budou dvě příčiny, proč vás svět bude pronásledovati; první bude v tom, že již za krátko budou mě samého čítati ke zločincům, jak bylo předpověděno. Neboť, jak jindy jsem řekl (Mat. 10, 24), učeník není nad mistra a nemůže proto čekati, že se mu dostane lepšího osudu než mistru jeho. Druhá příčina pak bude v tom, že to, co se mne týká, béře konec, t. j. moje poslání, moje působení na zemi, můj pozemský život jde ke konci; již s toho světa odejdu, a proto nepřátelé přenesou na vás to záští, které mají proti mně a budou vás pronásledovati.

38. Dosti jest, t. j. dosti jest již o tom řeči. Poněvadž totiž apoštolé nepojali slov jeho správně a nebyli nyní jasnějšímu výkladu o té věci přístupni, přerušil o tom řeč, dobře věda, že v brzku poznají sami ze zkušenosti pravý smysl jeho slov.

Pán Ježíš v zahradě Getsemanské, v. 39—53.

39 A vyšed odebral se podle obyčeje svého na horu Olivetskou;
jeho učeníci pak šli za ním. 40 A když přišel na místo, řekl jim: „Modlete se, abyste nevešli v pokušení. 41 Poté vzdálil se od nich as na
dohod kamenem a pokleknuv na kolena modlil se 42 řka: „Otče,
chceš-li, odejmi tento kalich ode mne, avšak ne má, nýbrž tvá vůle
se staň.“ 43 I ukázal se mu anděl s nebe a posiloval ho. A on ocitnuv
se v úzkosti smrtelné modlil se snažněji. 44 I stal se pot jeho jako
krůpěje krve tekoucí na zem. 45 A když vstal od modlitby a přišel ke
svým učeníkům, nalezl je, ani spí od zármutku. 46 I řekl k nim: „Proč
spíte? Vstaňte a modlete se, abyste nevešli v pokušení.“
47 Když ještě mluvil, hle zástup (přicházel), a ten jenž slul Jidáš,
jeden ze dvanácti, šel před nimi a přiblížil se k Ježíšovi, aby ho
políbil. 48 Ale Ježíš řekl jemu: „Jidáši, políbením zrazuješ Syna člověka?“ 49 Ti pak, kteří byli při něm, uzřevše, co nastává, řekli jemu:
„Pane, máme bíti mečem?“ 50 A jeden z nich udeřil služebníka veleknězova a uťal mu pravé ucho. 51 Ale Ježíš promluviv řekl: „Nechte,
až potud.“ A dotek se ucha jeho uzdravil je. 52 I řekl Ježíš k veleknězím a velitelům chrámovým a starším, kteří byli na něj přišli:
„Jako na lotra jste vyšli s meči a kyji? 53 Když jsem býval denně
s vámi ve chrámě, nevztáhli jste ruky na mne, ale toto jest hodina
vaše a moc temnosti.“

Pán Ježíš odveden, od Petra zapřen a od služebníků potupen, v. 54—65.

54 I jali ho a dovedli do domu veleknězova, Petr pak šel za ním
zdaleka.
55 A když udělali oheň uprostřed dvora a se kolem posadili, Petr
sedl si mezi nimi. 56 Jedna děvečka pak spatřivši jej, an sedí u ohně,

---

39—46 Smrtelná úzkost Kristova. Srovn. Mat. 26, 30, 36—46; Mark. 14, 26. 32—42; Jan 18, 1. Sv. Lukáš vypravuje děj tento stručněji než Matouš a Marek. Zejména mluví o jednom odchodě Kristově k modlitbě a shrnuje trojí Kristovu modlitbu v jednu, ale doplňuje vypravování Matoušovo i Markovo zprávou o zjevení se anděla a krvavém potě Kristově. Anděl zjevil se nejspíše až po třetí modlitbě a to bezprostředně před tím, než Pán Ježíš upadl v úzkost smrtelnou a než se potil krví Zjevil se v odobě viditelné k tomu konci, aby Pána Ježíše potěšil a tak posilnil nejen k utrpení vůbec, nýbrž i, a to předem, k té úzkosti smrtelné, která mu právě nastávala. Těšil ho bezpochyby tím, že poukazoval k věčnému úradku nebeského Otce a k velikým účinkům, jež utrpení jeho bude míti, jmenovitě pak k tomu, že tak oslaví Boha, oslaví lidskou přirozenost svou, lidstvo vykoupí a mu věčné blaženosti zjedná. Pán Ježíš věděl to ovšem všecko i bez anděla a, jsa Bohem, mohl sám potěšiti a posilniti lidskou přirozenost svou, avšak neučinil toho, aby ukázal, že úplně podrobuje vůli svou vůli Otce nebeského a že vzdávaje se posily se strany božské přirozenosti své, jako pouhý člověk chce vypíti až na dno kalich utrpení. Od anděla pak přijal tu potěchu, nejen aby dal příklad pokory nýbrž i, a to předem, aby ukázal, jak velice trpí, jak veliký účinek má modlitba vroucí a vytrvalá, jakož i aby nám zasloužil vyšší pomoc a útěchu v utrpení a nás povzbudil, bychom i my v úzkostech a utrpeních svých k Bohu se utíkali Po odchodě andělově byl pojat po třetí úzkostí smrtelnou, a to tak, že potil se krví. Krvavý pot ten byl způsoben nesmírným rozrušením organismu tělesného, které nastalo jednak bolem duševním na výsost velikým, jednak duševní silou a energií, kterou chtěje pro nás trpěti, onen bol a zármutek na duši udržoval a lidskou přirozenost svou takořka nutil, aby jej snášela, a tak skutečný zápas podstoupil.

46—53. Viz Mat. 28, 47—56; Mark. 14, 43—52; Jan 18, 2—11.

54. Co se dělo v domě veleknězově před Annášem, o tom viz Jan. 18, 13—14. 19—24; o tom, co se dělo před Kaifášem v sedění nočním, viz Mat. 26, 57—68;

a pohleděvši naň upřeně pravila: „Také tento byl s nimi.“ [57]Ale on
zapřel řka: „Ženo, neznám ho.“ [58]A krátce na to jiný uzřev ho
řekl: „Také ty jsi z nich.“ Ale Petr řekl: „Člověče, nejsem.“ [59]A když
uplynula asi jedna hodina, někdo jiný tvrdil řka: „Vpravdě i tento
byl s ním, neboť jest také Galilejský.“ [60]Petr však řekl: „Člověče,
nevím, co pravíš.“ A ihned, když ještě mluvil, zazpíval kohout.
[61]I obrátil se Pán a pohleděl na Petra. A Petr rozpomenul se na slova
Páně, jak mu byl řekl: „Prve než kohout zazpívá, zapřeš mě třikráte.“
[62]I vyšel ven a plakal hořce.
[63]A ti muži, kteří jej drželi, posmívali se mu tlukouce ho. [64]A za-
kryvše ho bili jej v tvář a tázali se ho říkouce: „Hádej, kdo jest, jenž
tě udeřil?“ [65]A mnoho jiného rouhajíce se mluvili proti němu.

Ranní zasedání velerady, v. 66—71.

[66]A když se rozednilo, sešli se starší lidu i velekněží a zákoníci
a uvedše jej do své rady řekli: „Jsi-li ty Kristus, pověz nám to.“
[67]I řekl jim: „Povím-li vám to, neuvěříte mi, [68]otáži li se však také,
neodpovíte mi, ani mně nepropustíte. [69]Ale od té chvíle Syn člověka
bude seděti na pravici moci Boží.“ [70]I řekli všichni: „Ty jsi tedy Syn
Boží?“ A on řekl: „Vy (to) pravíte, já jsem.“ [71]Avšak oni řekli:
„K čemu ještě potřebujeme svědectví? Vždyť sami jsme slyšeli z úst
jeho.“

KAPITOLA 23.

Pán Ježíš před Pilátem a před Herodem, v. 1—25.

[1]I povstalo jich veškeré množství a dovedli ho k Pilátovi. [2]Po-
čali pak žalovati naň říkouce: „Tohoto jsme nalezli, an převrací národ
náš a brání dávati daně císaři a praví, že jest Kristem králem.“
[3]I otázal se ho Pilát: „Ty jsi král židovský?“ A on odpověděl mu:
„Ty (to) pravíš.“ [4]I řekl Pilát k velekněžím a zástupům: „Nenalézám
žádné viny na tomto člověku.“ [5]Ale oni usilovali říkouce: „Bouří lid

---

Mark. 14, 53—65 Lukáš pomlčuje o tom, a jen se zmiňuje o pádě Petrově, který se udál mezi oním sedením, a o posměchu, který služebníci učinili Kristu po sedění nočním.

55—62 — Viz Mat. 26, 69—75; Mar;k. 14, 66—72; Jan. 18, 15—18. 25—27.

55. Petr sedl si, tak podle textu řeckého; podle Vulgaty bylo by: Petr byl mezi nimi.

66—71. Srovn. Mat. 27, 1—2; Mark. 15, 1. Poněvadž noční sedění a rozsudek byly nezákonné, sešla se velerada ráno ještě jednou, a to jednak k tomu konci, aby znova vynesli rozsudek a tak jednání své zastřeli rouškou zákonitosti, jednak as i proto, aby se poradili, kterak ten rozsudek provésti, zejména který způsob smrti Kristu přisouditi a kterak právě tento způsob (smrt kříže) odůvodniti.

69. Předpověděl tak znova, jako při nočním sedění (Mat. 26, 64) brzkou svoji oslavu, aby neměli žádné příčiny k výmluvě.

23, 1—7. Viz Mat. 27, 11—14; Mark. 15, 2 5; Jan. 18, 28—38. Ježíš po prvé před Pilátem.

2. Vinili tak Krista z přečinů politických, jednak aby donutili Piláta, by proti němu zakročil, jednak aby ho přiměli k tomu, by Krista po římském právu trestním odsoudil k smrti kříže. První dvě věci byly pouhou pomluvou a to tak drzou, že Pilát prohlédl a odsoudil ji alespoň tím, že při výslechu k ní ani nepřihlédl. Třetí věc, již žalovali, byla překroucením výpovědi, kterou Pán Ježíš před Kaifášem slavně prohlásil se za Krista, Syna Božího. Židé učinili z ní zločin politický, jakoby se byl činil králem pozemským

4. Shledal totiž, že se Pán Ježíš nečiní králem politickým. (Viz Jan. 18, 36—37.)

uče po všem Judsku, počav od Galilee až sem.“ 6 Tu Pilát uslyšev
o Galilei, otázal se, je-li ten člověk Galilejský. 7 A zvěděv, že jest z moci
Herodovy, poslal ho k Herodovi, který byl také v Jerusalemě v ty dny.
8 Herodes pak uzřev Ježíše zaradoval se velmi, neboť byl ode-
dávna žádostiv uviděti jej, poněvadž o něm mnoho slyšel a se nadál,
že ho uzří nějaký zázrak činiti. 9 I vyptával se ho mnoha slovy, ale
on neodpovídal mu ničeho. 10 Stáli však tam velekněží a zákoníci
ustavičně naň žalujíce. 11 I pohrdnul jím Herodes se svým komonstvem
a posmíval se mu obléknuv jej v roucho bílé, a odeslal ho nazpět
k Pilátovi. 12 A v ten den Herodes a Pilát spřátelili se, neboť dříve
byti spolu v nepřátelství.
13 Pilát pak svolav velekněze i náčelníky a lid, 14 řekl k nim:
„Přivedli jste mi tohoto člověka, jakoby odvracel lid, a hle, já vy-
šetřovav před vámi, nenalezl jsem na tomto člověku žádné viny
v těch věcech, které na něho žalujete. 15 Ale ani Herodes, neboť jsem
vás poslal k němu, a hle — nic smrti hodného neučinil. 16 Potrestám
ho tedy a propustím.“
17 Musíval pak propouštěti jim o slavnosti jednoho (vězně).
18 I vykřikli všichni najednou, řkouce: „Pryč s tímto a propusť nám
Barabáše.“ 19 Ten byl pro nějaké vzbouření povstalé v městě a pro
vraždu vsazen do vězení. 20 Pilát však promluvil k nim opět, chtěje
propustiti Ježíše. 21 Ale oni volali: „Ukřižuj, ukřižuj ho.“ 22 On však
řekl jim po třetí: „I co zlého učinil tento? Žádné příčiny smrti na něm
nenalézám. Potrestám ho tedy a propustím. 23 Ale oni naléhali naň
křikem velikým, žádajíce, aby byl ukřižován, a křik jejich se rozmáhal.
24 I usoudil Pilát, aby se vyplnila žádost jejich, 25 a propustil toho, jenž
byl pro vraždu a vzbouření vsazen do vězení, za něhož prosili, Ježíše
pak vydal vůli jejich.

Ježíš Kristus ukřižován a pohřben, v. 26—56.

26 A když jej odváděli, uchopili jakéhosi Šimona kyrenského, jenž
přicházel ze dvora, a vložili naň kříž, aby jej nesl za Ježíšem. 27 Šel

8—12. Pán Ježíš před Herodem Antipou. Pilát poslal Ježíše k Herodovi proto, že se chtěl zbaviti věci nepříjemné. Herodes spatřiv Ježíše, zaradoval se, neboť myslil, že Ježíš ukojí jeho zvědavost nějakým zázrakem a odpověďmi k všetečným jeho otázkám. Pán Ježíš však nevyhověl mu, poněvadž nepřišel upokojovat zvědavost, nýbrž vykoupit svět, a konal zázraky, nikoli aby někoho bavil, nýbrž aby potvrzoval jimi své božské poslání a učení.

14. Oblékl jej v bílé roucho bezpochyby vzhledem k římskému obyčeji, dle něhož v bílé roucho oblékali se ti, kteří se ucházeli o nějaký úřad veřejný. Posmíval se mu tedy (se svým komonstvem či s četnou svojí družinou vojenskou) jakožto bláznivému kandidátu o trůn královský a uváděl v posměch královskou důstojnost jeho, o níž slyšel.

13—25. Pán Ježíš po druhé před Pilátem. Srovn. Mat. 27, 15—26; Mark. 15, 6—15; Jan. 18, 29—40.

15. Některé rukopisy mají: „neboť poslal ho k nám“. — Slovy „A hle, nic smrti hodného neučinil“ (doslovně: a hle, nic smrti hodného nebylo učiněno od něho) prohlašuje, že ani dle Herodova soudu Ježíš neučinil nic smrti hodného; sic jinak nebyl by ho odeslal nazpět.

16. Z přílišné povolnosti židům chtěl Krista potrestati, t. j. zbičovati, ačkoli nabyl přesvědčení, že jest nevinen. — Myslil, že se s tím židé spokojí a nebudou již usilovati o to, aby byl Kristus usmrcen. Oni však odmítli to. Proto chopil se prostředku jiného; dal jim volit mezi Ježíšem a Barabášem.

17—25. Barabáši dána přednost před Ježíšem. Srovn. Mat. 27, 25—26; Mark. 15, 6—15; Jan. 18, 39—40.

26. Viz Mat. 17, 31; Mark. 15, 21.

pak za ním veliký zástup lidu i žen, a ty plakaly a kvílely nad ním.
[28] Ježíš však obrátiv se k nim řekl: „Dcery jerusalemské, neplačte
nade mnou, nýbrž samy nad sebou a nad dítkami svými. [29] Neboť
hle, přijdou dnové, v nichžto řeknou: ‚Blahoslaveny neplodné a ži-
voty, které nerodily, a prsy, které nekrmily. [30] Tehda počnou říkati
horám: ‚Padněte na nás' a pahrbkům: ‚Přikryjte nás'; [31] neboť činí-li
toto na dřevě zeleném, co bude se díti na suchém?" [32] Byli pak s ním
vedeni také jiní dva, zločinci, aby byli usmrceni. [33] A když přišli na
místo, které slove lebčí, ukřižovali ho tam; též zločince, jednoho na
pravici a druhého na levici. [34] Ježíš pak řekl: „Otče, odpusť jim, neboť
nevědí, co činí." A rozdělujíce si roucha jeho metali (o ně) los

[35] I stál tu lid dívaje se; ale také náčelníci posmívali se mu (s nimi),
řkouce: „Jiným pomohl, ať pomůže sám sobě, je-li on Kristem, vy-
volencem Božím." [36] Posmívali se mu však i vojáci, přistupujíce a po-
dávajíce mu octa [37] a říkajíce: „Jsi-li ty král židovský, pomoz sobě."
[38] Byl také nápis nad ním napsaný literami řeckými a latinskými
a hebrejskými: „Tento jest král židovský." [39] Jeden pak z těch zlo-
činců, kteří s ním viseli, rouhal se mu řka: „Jsi-li ty Kristus, pomoz
sobě i nám." [40] Ale druhý promluviv, káral ho řka: „Ani ty se Boha
nebojíš, ježto v témže odsouzení jsi? [41] A my zajisté spravedlivě
(trpíme), neboť dostáváme to, co náleží na skutky naše, ale tento ne-
učinil nic zlého." [42] I řekl k Ježíšovi: „Pane, rozpomeň se na mne,
když přijdeš do království svého." [43] A Ježíš řekl jemu: „Vpravdě, pravím
tobě: Dnes budeš se mnou v ráji."

[44] Bylo pak okolo šesti hodin, a tu stala se tma po celé zemi,
až do devíti hodin; [45] a zatmělo se slunce, a opona chrámová roztrhla
se ve dvě půle. [46] A Ježíš zvolav hlasem velikým řekl: „Otče, v ruce
tvé poroučím ducha svého." A to pověděv vypustil duši. [47] Setník pak
uzřev, co se stalo, velebil Boha, řka: „Jistě člověk tento byl sprave-
dlivý." [48] A veškeren zástup těch, kteří byli spolu přítomni tomu di-
vadlu a viděli, co se dělo, bil se v prsa a navracel se. [49] Stáli pak
tam zdaleka všichni známí jeho, i ženy, které ho byly následovaly
z Galilee, a patřili na to."

[50] A hle, jeden muž, jménem Josef, který byl radou, muž to
dobrý a spravedlivý — [51] ten nesouhlasil s nálezem a jednáním jejich —
z judského města Arimatie, který (také) očekával království Božího,
[52] ten přišel k Pilátovi a požádal za tělo Ježíšovo; [53] a sňav je (s kříže)

---

30. Srovn. Is. 1, 19; Os. 10, 8; Apokal. 6, 16

31. Ke stromu zelenému přirovnává sebe nevinného, ke stromu suchému hříšníky nekající vůbec, jmenovitě též lid israelský. Smysl jest: Jestli já nevinný trpím taková muka (pro hříchy cizí, pro hříchy lidstva), jaký trest stihne hříšníky pro hříchy jejich vlastní, co utrpí zejména též lid israelský, jenž tak velice se na mně prohřešuje

33. Viz Mat. 27, 33; Mark. 15, 22; Jan. 19, 17.

35—43. Viz Mat. 27. 39—44; Mark. 15, 29—32. Vojínové vzali podnět ku posměchu svému nejspíše z nápisu na kříži; proto as sv. Lukáš uvádí jej teprve ve zprávě o jejich posměchu. Posmívali se tím způsobem, že se stavěli, jakoby mu chtěli podati píti, a že při tom říkali slova svrchu uvedená.

44—45. Viz Mat. 27. 45—51; Mark. 15, 33.

47. uzřev, co se stalo, že totiž nastala tma od poledne do tří hodin, že Kristus ještě před samou smrtí tak mohutným hlasem promluvil a j. (Srovn. Mark. 15, 39; Mat. 27, 51—54.)

49. Srovn. Mat. 27, 55—56; Mark. 15, 40—41.

50—56. Srovn. Mat. 27, 57—61; Mark. 15, 42—47.

zavinul je v plátno a položil ho do hrobu vytesaného (ve skále),
v němž ještě nikdo neležel. [54] A byl pátek, a sobota nastávala. [55] Za
ním však šly ženy, které byly s ním přišly z Galilee, a podívaly se
na hrob i na to, jak tělo jeho bylo položeno. [56] A vrátivše se, připra-
vily vonné věci a masti. V sobotu ovšem odpočinuly podle přikázání.

KAPITOLA 24.

Nábožné ženy a sv. Petr u hrobu, v. 1—12.

[1] Ale v neděli záhy z rána přišly ke hrobu nesouce (s sebou)
vonné věci, které připravily. [2] Nalezly však kámen odvalený od
hrobu [3] a vešedše (do něho) nenalezly těla Pána Ježíše. [4] Když byly
proto bez rady, postavili se najednou dva muži podle nich v rouše
skvoucím. [5] Když se bály a svůj obličej k zemi schýlily, řekli jim:
„Proč hledáte živého mezi mrtvými? [6] Není ho tuto, ale vstal. Roz-
pomeňte se, kterak mluvil k vám, když byl ještě v Galilei. [7] Pravilť:
‚Syn člověka musí býti vydán v ruce lidí hříšných a býti ukřižován
a třetího dne vstáti z mrtvých.'" [8] I rozpomenuly se na slova jeho.
[9] A navrátivše se od hrobu zvěstovaly to všecko jedenácti a všem
ostatním. [10] Byla to Maria Magdalena a Johanna a Maria (matka)
Jakubova a ostatní s nimi, které to pověděly apoštolům. [11] Ale slova
ta zdála se jim jako nesmysl; i nevěřili jim. [12] Petr pak vstav běžel
ke hrobu a nakloniv se uzřel prostěradla, ana leží o sobě; i odešel
domů, dívě se tomu, co se stalo.

Pán Ježíš zjevuje se dvěma učeníkům jdoucím do Emaus, v. 13—35.

[13] A hle téhož dne šli dva z nich do vesnice, jménem Emaus,
která byla vzdálena od Jerusalema honů šedesát. [14] A ti hovořili spolu
o všech těch věcech, které se udály. [15] A když hovořili a sebe se do-
tazovali, Ježíš přiblíživ se bral se s nimi; [16] ale oči jejich byly drženy,
aby ho nepoznali. [17] I řekl k nim: „Které jsou to řeči, jež spolu ve-
dete a jste smutni?" [18] A jeden z nich, jménem Kleofáš, odpověděv
řekl jemu: „Ty-li jediný jsi cizincem v Jerusalemě a neseznal jsi těch
věcí, které se tam staly v těchto dnech?" I řekl jim: [19] „Které?" A oni
pravili: „O Ježíši Nazaretském, jenž byl prorokem, mocným v činu
i slově před Bohem a přede vším lidem; [20] a kterak velekněží a ná-
čelníci naši ho vydali, aby byl odsouzen k smrti, a ukřižovali jej. [21] My
však jsme se nadáli, že on to jest, jenž má vykoupit lid israelský;
a nyní ke všemu tomu jest dnes třetí den od té doby, co se to stalo.

---

1. v neděli; doslovně; v první den týdne (neb jak se zhusta méně správně překládá: první den po sobotě. Označovalť se slovem s bota nejen den sobotní, nýbrž i celý týden, podobně jako i my slova neděle užíváme i o dni nedělním i o celém týdni).

24, 1—9. Výjev tento jest patrně jiný, než jest ten o němž mluví Mat. 28, 1—8 a Mark. 16, 1—8. a Jan. 20, 1. Sv. Lukáš míní tu nejspíše Johannu a některé její družky, které přišly ke hrobu o něco později, než ony ženy, o nichž mluví Matouš a Marek, a spatřily v něm dva anděly. Odešedše pak od hrobu setkaly se někde s těmi ženami (Salome, Marií Jakubovou a j.), a domluvivše se s nimi, odešly k apoštolům a pověděly jim, co viděly a slyšely (Luk 24, 9—10,) neboť do té doby neřekly ženy ty z bázně apoštolům ničeho, ač je byl anděl k tomu vyzval. (Mark. 16, 8.)

12. Viz Jan. 21, 3—10.

13—55. Mark. 16, 12—13.

13. honů šedesát = 12 kilometrů či as tři hodi y cesty.

17. Dle řeckého textu bylo by: které . . . vedete? I zastavili se smutni.

22 Ale i některé ženy z našich poděsily nás; bylyť z rána u hrobu
23 a nenalezše těla jeho, přišly a pravily, že viděly také zjevení se andělů,
kteří praví, že jest živ. 24 I odešli někteří z nás ke hrobu a shledali
tak, jak byly ženy pravily, jeho však nespatřili." 25 Tu on pravil
k nim: „Ó bláhoví a váhaví srdcem k věření všemu tomu, co mluvili
proroci! 26 Zdali nemusil to Kristus trpěti a tak vejíti do slávy své?"
27 A počav od Mojžíše a všech proroků vykládal jim všecka Písma,
která byla o něm. 28 I přiblížili se k vesnici, do které šli, a on se
dělal, jakoby chtěl jíti dále, 29 ale oni přinutili ho řkouce: „Zůstaň
s námi, neboť se připozdívá, a den se již nachýlil." I vešel s nimi.
30 A když byl s nimi za stolem, vzav chléb požehnal jej a rozlámav ho
dával jim. 31 I otevřely se oči jejich a poznali ho; ale on zmizel od
nich. 32 I řekli vespolek: „Zdali nehořelo v nás srdce naše, když
mluvil k nám na cestě a vykládal nám Písma?" 33 A vstavše v touž
hodinu vrátili se do Jerusalema a nalezli (tam) pohromadě jedenácte
(apoštolů) i ty, kteří byli s nimi, 34 ani praví: „Pán vstal skutečně
a ukázal se Šimonovi." 35 I vypravovali také oni, co se stalo na cestě
a kterak ho poznali v lámání chleba.
36 Zatím však, co to mluvili, (Ježíš) stanul mezi nimi a řekl jim:
„Pokoj vám! (Já jsem to, nebojte se)." 37 Ale oni zděšeni a přestrašeni
jsouce domnívali se, že vidí ducha. 38 I řekl jim: „Proč se děsíte
a proč vstupují takové myšlenky na srdce vaše? 39 Vizte ruce mé
i nohy mé, že já to jsem; dotýkejte se mne, a vizte, neboť duch nemá
těla a kostí, jak vidíte, že já mám." 40 A pověděv to ukázal jim ruce
i nohy. 41 Když pak oni pro radost ještě nevěřili a se divili, řekl jim:
„Máte tu něco k jídlu?" 42 I podali mu kus pečené ryby a plást
medu. 43 A on pojedl před nimi a vzav ostatky dal jim.
44 I řekl k nim: „To jsou slova, která jsem mluvil k vám byv
ještě s vámi, že se (totiž) musí naplniti všecko, co psáno jest o mně
v zákoně Mojžíšově a v prorocích i žalmích." 45 Potom vyložil jim

24. Dle Vulgaty: jeho však nenalezli.

28. Dělal se, jakoby chtěl jíti dále, aby jim dal příležitost žádati ho, by s nimi zůstal. A byl by jistě šel dále, kdyby ho byli nežádali. Neboť ačkoli měl v úmyslu vejíti s nimi a dát se jim poznati, nechtěl přece to učiniti jinak, leč si zaslouží tu milost pohostinstvím a láskou k bližnímu.

29. Přinutili ho, t. j. usilovnými prosbami naléhali naň a tak ho pohnuli, aby s nimi zůstal.

30. Nepodával jim chleba proměněného, svátostného, nýbrž chléb neproměněný, nesvátostný.

35. v lámání chleba, to jest dle způsobu, kterým chléb požehnal a lámal jim. Poznali ho totiž z toho, že viděli jej počínati si právě tak, jako vždycky činil, když se svými učeníky stoloval, jednak však, a to předem, i z toho, že Pán Ježíš, chtěje se dáti poznati, nejen přestal vyšší mocí svou působiti v jejich oči tak, aby ho nepoznali, nýbrž i zbystřil je, aby ho poznali.

36—43. Srovn. Jan. 20, 19—23.

36. Místo slova Ježíš mají řecké rukopisy *αὐτός* = on; slova „Já jsem to, nebojte se" scházejí skoro ve všech rukopisech řeckých; dostala se sem omylem nejspíše z Jan. 6, 20. Rukopis D. (Kembridžský) vynechal i slova „a řekl jim: Pokoj vám", zajisté přehlédnutím.

37. Myslili, že to jest duch, poněvadž přišel dveřmi zavřenými.

42. Slov „a plást medu" není v některých i nejstarších rukopisech řeckých.

43. Dle starších rukopisů řeckých a některých latinských zní verš tento pouze takto: „I vzal a jedl před nimi".

44—49. Srovn. Mark. 16, 14—18. Děj tento stal se (alespoň pravděpodobně) až v den Kristova nanebevstoupení a to po slovech Mark. 16, 14.

45. Vyložil jim zejména ona místa Písma sv., která obsahují předobrazy a proroctví o Vykupiteli, a tak dal jim návod, jak počínati si mají, aby poroz-

smysl, aby rozuměli Písmům, 46 a řekl jim: „Tak jest psáno (a tak bylo
třeba), aby Kristus trpěl a třetího dne vstal z mrtvých, 47 a aby hlá-
sáno bylo pokání a odpuštění hříchů pro jméno jeho mezi všemi ná-
rody, počnouc od Jerusalema. 48 Vy pak jste svědky těch věcí. 49 A já
pošlu na vás toho, jehož Otec můj zaslíbil, vy však zůstaňte v městě,
dokavad nebudete opatřeni mocí s výsosti."
50 Poté vyvedl je ven k Betanii a pozdvih rukou svých, požehnal
jim. 51 I stalo se, když jim žehnal, odloučil se od nich a vznášel se do
nebe. 52 A oni poklonivše se navrátili se do Jerusalema s radostí ve-
likou, 53 a byli stále ve chrámě chválíce a velebíce Boha

O evangeliu sv. Jana.

Spisovatelem čtvrtého evangelia kánonického byl miláček Páně, sv. Jan. Evangelista tento byl synem rybáře Zebedea a jeho manželky Salome, kteří, jak se zdá, měli své obydlí v Betsaidě předjordánské při vtoku Jordanu do jezera Genesaretského. Rodiče jeho nebyli nemajetni; neboť otec Zebedeus měl při svém řemesle nájemníky či pomocníky (Mark. 1, 20), matka pak patřila k ženám, které přisluhovaly Pánu Ježíši ze svých statkův a nakoupily vonných mastí, aby pomazaly tělo Kristovo. Dle Nicefora měli též v Jerusalemě dům na Sioně. Lze proto právem souditi, že se mu dostalo přiměřeného vzdělání, ač ne takového, jakého bylo lze nabýti ve školách rabínských, neboť dle Skutkův apoštolských (4, 13) členové velerady viděli v něm podobně jako v Petrovi muže neučeného, to jest takového, který nebyl vzdělán ve školách rabínských.

Zprvu pomáhal otci svému při řemesle zároveň se starším bratrem svým Jakubem, který se nazývá Velikým neb Větším. Když však Jan Křtitel započal připravovat lidi na Vykupitele, odešel k němu do krajiny jordanské a stal se učeníkem jeho (Jan 1, 35—37). Tam byl nepochybně svědkem křtu Kristova. Ale nezůstal dlouho u Jana Křtitele, nýbrž přestoupil k Pánu Ježíši. Když totiž Kristus Ježíš překonav pokušení ďábelské vrátil se (as v únoru?) k Janu Křtiteli a obdržev od něho svědectví, že jest Beránkem Božím, který snímá hříchy světa, připojil se k němu i s Petrovým bratrem Ondřejem a zůstal nějaký čas (as do počátku prosince) u něho. Šel s ním do Kány galilejské, kde byl svědkem prvního zázraku jeho, a provázel jej odtud do Kafarnaum, do Jerusalema i do ostatního Judska (Jan. 1, 29—3, 22). Když pak Pán Ježíš as v prosinci opouštěl Judsko a šel přes Samařsko do Galilee (Jan 4, 1—45), následoval ho také, ale přišed do Galilee,

---

uměli Starému zákonu, ukazuje tím, že zákon Starý lze pochopiti náležitě jenom vzhledem k zákonu Novému. Zároveň osvítil rozum a pohnul vůli jejich, aby výklady jeho pojali i uznali a vůbec do Písma sv. vnikli.

46. Slova a tak bylo třeba, scházejí v některých starých rukopisech řeckých i latinských.

47. to jest, aby bylo hlásáno mezi všemi národy, že lze každému dojíti pravým pokáním odpuštění hříchů pro jméno či pro zásluhy Ježíše Krista.

49. toho, jehož Otec zaslíbil, t. j. Ducha svatého; doslovně bylo by: zaslíbení Otce mého, — mocí s výsosti, t. j. dokavad nebudete obdařeni mocí a silou, a vůbec dary Ducha sv., abyste, odložíce veškerou bojácnost, neohroženě vydávali svědectví o mně.

50—53. Srovn. Mark. 16, 19—20; Skutk. apošt. 1, 9—12.

vrátil se s dovolením Kristovým domů ke svému zaměstnání, podobně jako učinili ostatní učeníci, které Pán Ježíš tou dobou měl. Neuplynulo však mnoho času, a již zase byl povolán od Krista i se svým bratrem Jakubem; i zůstal potom u něho již trvale a byl při volbě apoštolů vřaděn do sboru apoštolského. Oddav se pak zcela Mistru svému, byl také sám od něho milován a různě vyznamenáván. Bylť zároveň s Petrem a bratrem svým Jakubem připuštěn, aby byl svědkem vzkříšení dcery Jairovy, proměnění Páně a smrtelného zápasu jeho v zahradě Getsemanské, s Petrem pak pověřen úkolem, aby připravili (poslední) večeři velikonoční. Při večeři té spočinul na prsou Kristových a vyzvěděl na Kristu osobu zrádcovu; doprovodiv pak božského Mistra svého do domu Kaifášova i na Kalvarii, dostal od něho za matku Pannu Marii, kterou potom, byv svědkem smrti Kristovy, pojal ihned k sobě a měl dle podání péči o ni až do smrti její jako hodný syn o matku svou. Uslyšev od Marie Magdaleny, že vzali Pána, běžel zároveň s Petrem ke hrobu a spatřiv prostěradla složená a na zvláštním místě roušku, kterou byli obvázali hlavu Páně, uvěřil hned že Pán Ježíš vstal z mrtvých. Když pak u jezera Genesaretského ukázal se Pán jemu i některým jiným apoštolům, on první poznal jej.

Po seslání Ducha svatého jevil vedle Petra činnost zvláště usilovnou. Bylť s Petrem, když učinil první zázrak, s ním v popředí kázal a ve vězení pro Krista trpěl, s ním byl před veleradu postaven, s ním poslán do Samaří, aby tam uděloval svátost biřmování. Svatý Pavel nazývá jej proto sloupem církve podobně jako Petra a Jakuba Malého. — Východištěm působení jeho byl po delší dobu Jerusalem. Odtud činil apoštolské cesty po Judsku a jiných místech palestinských. Kdy vyšel z Palestiny do krajin jiných, není známo. Pravda-li, co praví Niceforus (H. E. II. 49), že Panna Maria zemřela roku 48 v Jerusalemě, odešel odtud as brzy po její smrti. Jestli však Panna Maria odešla s ním do Efesu a v jeho okolí, v Panagia Kapuli, zemřela, jak s menší pravděpodobností tvrdí někteří jiní vzhledem k vidění Kateřiny Emerichovy a ústnímu podání udržovanému v okolí efeském, odešel z Palestiny nepochybně ještě později, snad až při vypuknutí války židovské. Jisto však jest, že v pozdějších letech svých usadil se v Efesu, jak svědčí skoro veškerá starobylost, zejména též Klement Alexandrijský, Polykrates, biskup efeský v druhé polovici II. stol., ano i sv. Ireneus a sv. Polykarp, jehož se Ireneus dovolává. Nepřišel však sv. Jan do Efesu dříve než asi v letech 67—70. Souditi to lze z toho, že sv. Pavel nezmiňuje se o něm ani v listě k Efeským psaném v r. 62 neb 63, ani v listech k efeskému biskupu sv. Timotheovi, z nichž druhý byl psán r. 67. V Efesu vykonával jako metropolita vrchní správu nad křesťanskými obcemi maloasijskými. Nebylo mu však dlouho požívati tam klidu při jeho působnosti. Bylť dle podání za pronásledování Domitiánova dopraven do Říma a tam pro své svědectví o Kristu vržen do nádoby plné oleje vařícího se. Když však neutrpěl žádného porušení na těle, byl poslán do vyhnanství na holoskalý ostrov Patmos. Ve vyhnanství tom dostalo se mu zjevení budoucích osudů církve, které napsal ve svém díle, zvaném Apokalypse či Zjevení sv. Jana. Po smrti Domitianově obdržel zase svobodu; i vrátil se opět do Efesu a zůstal tam až do smrti, vykonávaje apoštolský úřad svůj. Napsav tu evangelium a tři listy, zemřel, zachovav ustavičné panictví, smrtí přirozenou jako stařec as 94letý za prvních

let císaře Trajána buď v posledních letech prvního neb v prvních letech druhého století.

Byl pak Jan povahy ohnivé s počátku i prudké, ale plál vroucí láskou ke Kristu. Proto horlil ostře proti nepřátelům a odpůrcům jeho, ano i oheň s nebe chtěl jednou i s bratrem svým svolati na Samaritány proto, že odepřeli pohostinství Pánu Ježíši (Luk. 9, 54). Také byl poněkud ctižádostivým a chtěl, aby jemu a jeho bratrovi se dostalo předních míst v Kristově království. Avšak obcováním s Kristem Pánem a milostí Boží zmírnila a ulahodila se prudkost a horoucnost i ctižádost jeho v bohumilou jemnost a něžnost i pokoru a v nejčistší lásku k Bohu a k bližnímu. Nicméně jakousi zmužilost a statečnost zachoval po celý život svůj. Vystupoval proto také potom s veškerou rozhodností proti bludařům jakožto odpůrcům Kristovým a horlil pro čest Boží a spásu duší. Uslyšev na př. jednou v lázních, kde se chtěl koupati, že tam jest bludař Cerinthus, jenž popíral Kristovo božství, vykřikl: „Utecme odtud, aby se střecha neprobořila, neboť jest pod ní Cerinthus, nepřítel pravdy.“ A v druhém listě svém vyzývá: „Přichází-li kdo k vám a nepřináší-li toho (Kristova) učení, nepřijímejte ho do domu, aniž ho pozdravujte.“

Kterak horlil pro spásu duší, svědčí dojímavá událost jedna ještě z posledních let jeho působení v Malé Asii. Sv. apoštol poznal totiž na cestách svých v Malé Asii mládence, jenž vynikal nejen ušlechtilostí tělesnou, nýbrž i mnohými dary duševními. Toho ujal se a svěřil ho kterémusi biskupu, aby jej vychoval. Biskup vychovával a poučoval jej pečlivě, až jej i pokřtil. Ale potom polevil ve své bedlivosti, mysle, že mu není třeba dalšího vedení. A tu mládenec upadnuv do špatné společnosti dal se svésti a klesnul tak, že se stal vůdcem loupežníků. Sv. Jan dověděv se o tom spěchal do krajiny, kde se zdržovala tlupa loupežnická. Byv tam chycen, žádal, aby ho dovedli ke svému náčelníku. I vedli ho k němu. Náčelník pak zpozorovav, že k němu někoho vedou, zastavil se. Jakmile však poznal Jana, zastyděl se a dal se na útěk. A tu Jan, nedbaje svého stáři, běžel za ním a volal: „Proč, synu, ve zbroji utíkáš před starcem bezbranným? Smiluj se nade mnou! Ještě máš naději ve spásu. Já za tebe počet vydám a, bude-li třeba, za tebe i umru.“ Po těch slovech zastavil se náčelník. A Jan přišed k němu, objal ho a pohnul ku pravému pokání a neopustil ho, až on vrátiv se s ním do Efesu úplně se smířil s církví.

A jako sám byl proniknut čistou láskou k bližnímu, tak rozněcoval ji také v jiných; neboť byl přesvědčen, že kdo opravdovou lásku chová k bližnímu, miluje také Boha a zachovává jeho přikázání. Proto ještě v pozdním věku svém, když již nemoha choditi a řeči k věřícím činiti, dávaje se donášeti do shromáždění bohoslužebného, alespoň ta slova říkával: „Synáčkové moji, milujte se vespolek.“ A když s podivením tázali se ho, proč jen ta slova opakuje k nim, řekl: „Jest to přikázání Boží, a kdo je zachovává, dosti činí.“

Své evangelium začíná božstvím Ježíše Krista, povznášeje se tak hned na počátku k výšinám nebeským, až k Bohu samému; pro tu příčinu zobrazují jej se symbolem orla.

Napsal je v Efesu mezi rokem 85—96, aneb spíše ještě přesněji mezi r. 90—95, a to pro křesťany maloasijské, nad nimiž vedl vrchní správu, pro křesťany to, kteří byli většinou obráceni z pohanství a ve víře již pokročili. Byl k tomu pohnut

prosbou křesťanů maloasijských, kterou mu přednesli skrze své biskupy a jeho dosud žijící a u nich působící spoluučeníky. Ti prosili ho, aby napsal evangelium, jednak proto, že někteří bludaři ano i židé šířili mezi nimi nepravé učení o Kristu Pánu, popírajíce buď božství neb pravé člověčenství jeho, jednak proto, že si přáli, aby byly zaznamenány také ty věci ze života Páně, které první tři evangelisté pominuli mlčením, ač by dle ústního podání sv. Jana vzhledem k tehdejším poměrům maloasijským velice přispívaly k náboženskému vzdělání věřících. Lze proto plným právem říci, že toto přání a tužba maloasijských křesťanů a ony bludy byly další, ale pouze nepřímou pohnutkou k sepsání evangelia tohoto.

Účelem, jehož svým spisem chtěl docíliti, bylo: vzhledem k různým názorům nepravým, které se o Vykupiteli šířily, utvrditi ve svých čtenářích víru, že ten Ježíš, který v Judsku i v Galilei delší dobu učil, zázraky činil a byv pod římským vladařem, Pontiem Pilátem, ukřižován, třetího dne z mrtvých vstal, jest zaslíbený Vykupitel a jako takový nejen pravý člověk, nýbrž i pravý Bůh (srovn. Jan. 20, 31). K tomuto účelu čelí celým spisem svým. Hned na počátku jedná o božství Kristově, ukazuje, že od věčnosti bylo Slovo jakožto osoba od Boha Otce rozdílná, ale s ním soupodstatná, a ta že jsouc jednorozeným Synem Božím, se vtělila, aby nás vykoupila, on pak že sám viděl ji i slávu její. Na to vyličuje, kterak vtělený ten Syn Boží vždy více projevoval božskou velebnost a slávu svou; proto nejen líčí zázraky, kterými Pán Ježíš ukazuje božskou svoji moc, nýbrž, a to po výtce, podává též řeči jeho, kterými nazýval Boha Otcem svým a přičítal si božské vlastnosti, božskou podstatu a božské působení. Zároveň vytýká o něm, že jest plný milosti a pravdy, že miluje Boha Otce a jest od něho milován, že víra v něho vede k životu věčnému, a ještě na konci evangelia připomíná, že ty věci psány jsou, aby čtenáři věřili, že Ježíš jest Kristus, Syn Boží.

Svého jména neudává evangelista tento, podobně jako ani žádný jiný, dosti však se prozrazuje tím, že nejen se čítá k očitým svědkům života Kristova (1, 14; 19, 35) a k těm, kteří s ním byli při poslední večeři, nýbrž i nazývá se učeníkem, jehož miloval Pán, a praví, že při večeři té spočinul na prsou Ježíšových a se tázal, kdo jest ten, jenž ho zradí, jakož i, že Pán Ježíš svěřil mu matku svou, aby měl o ni péči (19, 26. 27); neboť jednak při poslední večeři byli s Pánem Ježíšem toliko apoštolé, jednak veškeré podání starobylé dosvědčuje, že to byl apoštol Jan, jenž při poslední večeři spočinul na prsou Kristových a jemuž Pán Ježíš svěřil svoji matku. Výslovně jmenuje ho spisovatelem evangelia mimo jiné Theofil Antiochijský (kolem r. 170), Klement Alexandrijský, Origenes, Dionysius Alex., Tertullián, sv. Cyprián, Zlomek Murat., sv. Ireneus. — Některé narážky na jeho evangelium a citáty či výroky z něho více méně volné shledávají se již ve spisech sv. Otců apoštolských, zvláště u Janova žáka sv. Ignáce, jakož i u sv. Justina.

* * *

Někteří racionalisté popírali pravost tohoto evangelia, tvrdíce, že nepochází od Jana apoštola. Ale neprávem. Neboť ať pomlčíme o tom, jak nepopiratelná jsou svědectví starobylá, která svědčí o Janově původu jeho a jak marné jsou snahy odpůrců jeho seslabiti vážnost oněch svědectví, (viz Sýkora, Úvod

do Písma sv. N. Z II. s. 413—441), zcela nicotny i nepravdivy jsou důvody vnitřní, které uvádějí z obsahu a formy evangelia samého, ač právě na ně kladou hlavní váhu. Poukazují totiž předem k tomu, že v evangelii Janově líčí se Kristus nejen jako člověk, nýbrž i jako Bůh (Weizsäcker). Popírajíce Kristovo božství, tvrdí, že žádný očitý svědek Kristův, vida jej jako člověka, nemohl na to přijíti, aby ho líčil jako Boha; to bylo prý možno teprve někomu v době pozdější, když se již vyvinula víra v Krista jako v Boha. Důvod tento byl by ovšem vážný, kdyby Kristus skutečně byl pouhým člověkem a víra v něho jako v Boha teprve znenáhla se byla v církvi vyvinula. Avšak tvrzení toto jest naprosto nepravdivé, jako vůbec nepravdivé jest tvrzení u jinověrců často ohřívané, jakoby církev katolická byla uchýlila se v učení svém od učení Kristova. Jak již v Starém zákoně bylo předpověděno a jak i ostatní evangelisté vylíčili, Kristus Pán jest skutečně nejen člověkem, nýbrž i Bohem, a jako takový též působil, a proto ovšem Jan, chtěje mluviti pravdu, nemohl jinak líčiti jej, než jak viděl a slyšel, t. j. jako Boha i jako člověka v jedné osobě. Nevěří-li někdo v božství Kristovo, nepřestane proto Kristus Bohem býti, podobně jakoby nepřestalo slunce býti sluncem proto, že by slepec některý nevida ho popíral, že jaké jest.

Poukazují dále k tomu, že Jan jinak vylíčil obraz Kristův, než jej vylíčili evangelisté ostatní. Ale i to činí neprávem. Jan vylíčil Krista jako jednorozeného Syna Božího, jako Boha i člověka v jedné osobě; ale takovým vylíčili jej také ostatní evangelisté, ukazujíce, že jest Synem Božím milovaným, že jest všemohoucí, vševědoucí, vůbec Bohem pravým, jako i pravým člověkem. Nazývá jej ovšem před vtělením jeho výrazem λόγος = Slovo, jehož ostatní evangelisté neužívají o něm. Ale z toho nejde, že by byl výraz ten aneb docela učení o Slově přijal od Filona alexandrijského neb až od Platona, jak neprávem tvrdí racionalisté. Vždyť učení o Slově, jež podává ve svém evangelium, ani nemohl od nich přijmouti, poněvadž se podstatně od jejich učení liší. Mluví sice filosofové řečtí také o Logu (Heraklit) neb o ὁ νοῦς (nús = mysl, rozum; Plato, Anaxagoras), avšak nerozumějí jimi osoby, nýbrž rozum božský, neosobný či spíše pravzory neb odvěké idey jednotlivin. Také nazývají Boha otcem, ale synem jeho nejmenují Slova – Loga, nýbrž svět nebo duši světovou.

Filo pak, kterýž ostatně nedůsledný jest ve svých výpovědech o Logu (Slově), rozumí sice Slovem — Logem — osobu od Boha (Otce) rozdílnou, ale nikoli s ním soupodstatnou, nýbrž jakožto bytost, kteráž vyvinuvši se z bytí božského jest jaksi bytostí střední mezi Bohem a tvorstvem, ač bližší Bohu než tvorstvu, a to bytostí, kteráž utvořila tento svět nikoli z ničeho, nýbrž z hmoty věčné. O vtělení se Loga a jeho oběti smírné na kříži neví praničeho. Toť docela jiný Logos, než o jakém mluví Jan. A jako nepřijal od Platona ani od Filona (a vůbec z filosofie alexandrijské) učení o Logu, tak nepřijal od nich ani jména Logos. Mělť jej v Starém zákoně a v tradici židovské, kde činí se častěji řeč o jakési osobnosti od Boha (Otce) rozdílné, která jménem Božím vystupuje, pocty božské pro sebe vyžaduje a jako prostředník mezi Bohem a lidem působí, a která brzy andělem Hospodinovým, brzy moudrostí božskou (2. Mojž. 23, 20; Moudr. 7, 21—30.) brzy, jmenovitě v tradici židovské, Slovem (Memrá) se nazývá. I nepotřeboval tedy choditi pro výraz ten teprve k Platonovi neb Filonovi, maje jej jako rodilý žid doma. Ale ovšem jest velice pravděpodobno, že příčina, proč sv. Jan druhou božskou osobu tímto výrazem pojmenoval, byla mimo jiné také v tom, že přihlížel k oněm bludařům, kteří, spojujíce názory filosofie řecké s filosofií východní, šířili již v poslední třetině prvního století bludy, které později rozvinuly se zvláště u gnostiků, bludy totiž o Logu neb Kristu jakožto bytosti výronem z Boha povstalé, Boha nižší, která z hmoty odvěké svět vytvořila a v Ježíše vstoupivši na čas se s ním spojila. Chtělť ukázati, že takového Loga, o jakém oni mluví, nikdy nebylo, ale ovšem že byl Logos takový, o jakém mluví on.

Odpůrci pravosti evangelia Janova namítají však též, že v evangelii tom klade se větší váha na víru v Krista, než v ostatních evangeliích. Ale ani to není pravda; vždyť, ať pomlčím o jiném, u sv. Marka praví se: „Kdo uvěří a pokřtěn bude, spasen bude, kdo pak neuvěří, bude zavržen.“ (Mar. 16, 16.) Toť váha zajisté, nad kterou nelze mysliti si větší, váha na víru v evangelium, a tedy i na víru v Krista.

Namítají dále, že evangelium Janovo jest v odporu v mnohých věcech s evangeliemi ostatními. Ale to může tvrditi jen ten, kdo evangeliím nerozumí, neb rozuměti nechce. Není tu ovšem na místě přihlížeti ke všem jednotlivostem, ale o jedné věci zmíníme se přece: Říkají, že prý dle sv. Jana Pán Ježíš večeřel posledně již dne 13. nisanu (měsíce to trvajícího od polovice března do polovice

dubna), dle ostatních evangelií však dne 14. měsíce nisanu. Avšak tvrzení toto spočívá na omylu. Jak bude řečeno níže při 13, 1. a jak ukázal jsem obšírně ve svém spise „Umučení a oslavení Pána našeho Ježíše Krista podle čtyř evangelií", večeřel Pán Ježíš také dle Janova evangelia až dne 14. nisanu, takže mezi ním a ostatními evangeliemi není v té věci sporu žádného.

Také k tomu poukazují, že v evangelii Janově jsou prý omyly dějepisné a zeměpisné, a to že prý jest důkazem, že ho nepsal nikdo z Kristových souvěkovců, nýbrž někdo z doby pozdější. Ale také neprávem. Nemohu ovšem uváděti tu všeho toho, v čem vidí zeměpisné a dějepisné omyly, poukazuji proto jen k tomu, že i protestantský spisovatel G. Wetzel ve svém spise „Die Echtheit und Glaubwürdigkeit des Evangeliums Johannis" na str. 41–45 vyvrací námitku tuto jako neoprávněnou. Ne spisovatel evangelia dopustil se omylu, nýbrž ti, kteří do něho takové omyly vkládají. Vidí na př. omyl v tom, že dle Janova evangelia Jan Křtitel křtil v Betanii za Jordanem, ježto přece Origenes ve 3. stol. po Kristu žádné Betanie tam nenalezl, nýbrž Betabaru. Avšak z toho, že za Origena nebylo tam Betanie, nýbrž Betabara, nejde přece, že by nebyla tam bývala také v době Jana Křtitele, zvláště uváží-li se, že za válek židovských v době Vespasianově a Hadriánově bylo v Palestině 50 měst a 985 vesnic zničeno. Mimo to jest známo, že některá místa mívala a mají dosud jména dvoje (na př. Albrechtsdorf, jenž slove též Lichtenberg), aneb že jméno místa jednoho časem přejde na místo jiné sousedící, na př. před lety Smečnem slul pouze zámek hraběcí, město pak Muncifaj, ale nyní úředně přešlo i jméno Smečno na město Muncifaj, takže za nedlouho nebude mnohému ani známo, že město Smečno slulo jindy Muncifaj. I jest tedy také možno, že Betabara a Betanie (zajordanská) byla jména jednoho a téhož místa, z nichž později udrželo se pouze jméno Betabara, aneb že to byla dvě jména dvou vesnic vedle sebe ležících, z nichž jedna, Betanie, buď zanikla aneb s druhou (Betabarou) splynula v jedno.

Někteří vidí důvod proti pravosti evangelia Janova také v tom, že prý spisovatel evangelia toho jeví se jinakým, než jakým líčí první tři evangelisté (zvaní synoptikové) Jana apoštola. Spisovatel evangelia čtvrtého jeví se prý mužem klidným, filosoficky velice vzdělaným, Jana apoštola líčí však synoptikové jako prostého, neučeného rybáře a jako prudkého horlivce (Brettschneider, Bauer, Veizsäcker, Keim a jiní) Ale jak nicotné jsou tyto a podobné důvody, charakterisuje svrchu vzpomenutý spisovatel protestantský G. Wetzel (v uvedeném spise na stránce 46) pravě, že jako pro mnohé lidi všecky peníze, tak pro jiné všecky důvody jsou košer, i ty, v něž sami nevěří. Že jakýsi, a to nikoli malý rozdíl shledává se ve smýšlení a jednání, jak je líčí synoptikové při Janu apoštolu, a jak se jeví při autoru čtvrtého evangelia a těch listů, které se mu přičítají, jest sice pravda, ale z toho nejde, že spisovatel ten jest jinou osobou než Jan apoštol. Neboť co se týká vlastností neb známek charakteristických, pozorujeme tytéž při spisovateli evangelia, které synoptikové vytýkají při Janu apoštolu: touž ráznost a zmužilost, něžnou lásku a oddanost ke Kristu, zápal pro věc Kristovu a rozhodnost proti těm, kteří protiví se Kristu. Ten rozdíl však, který se jeví ve smýšlení a jednání, nepoukazuje k rozdílnosti osoby, nýbrž k tomu jen, že od té doby, ze které synoptikové podávají zprávy o Janu apoštolu, t. j. od času, kdy provázel Krista Pána za pozemského života jeho, až do času, kdy psal evangelium, stala se s ním jistá změna, ale změna zcela pochopitelná, ba přirozená, takže by bylo s podivením, kdyby se byla nestala. Neboť v tom čase, kdy Jan psal evangelium, byl již ve vysokém stáří, v té době však, kdy provázel Krista, byl ještě mužem mladým, as třicetiletým, a působilo v něj obcování s Kristem, zvláště pak Kristovo učení i příklad jeho a milost Ducha sv. I kterak tedy lze mysliti, že by to všecko bylo zůstalo beze všeho účinku při učeníku, kterého miloval Pán.

A co se týká rozdílu ve smýšlení a jednání, odpůrci pravosti evangelia Janova přehánějí, i když Janu apoštolu upírají veškerou vzdělanost, i když tvrdí, že spisovatel evangelia čtvrtého jeví se mužem filosoficky velice vzdělaným. Že Jan apoštol nebyl prost veškerého vzdělání a že zejména znal se též v řečtině, lze souditi jednak z toho, že rodiče jeho i dle zpráv synoptiků byli dosti zámožní a tedy mohli větší péči věnovati vzdělání svého syna, jednak z toho, že k naučení se řečtině naskytlo se Janovi dosti příležitosti v Galilei, jmenovitě též v Kafarnaum, od rodiště jeho nemnoho vzdáleném. Tvrzení pak, že spisovatel evangelia čtvrtého jeví se býti mužem velikého vzdělání filosofického, spočívá na předpojatém mínění bludném, že spisovatel ten sám jest původcem učení, které ve svém spise zaznamenal. Ale tomu není tak. On ho ani sám nevymyslil

ani za své nevydává, nýbrž tvrdí, že Kristus, vtělený Syn Boží, to byl, kterýž je dal a hlásal. Aby však podal věrně to, co byl slyšel u Krista, k tomu nebylo zajisté třeba žádného vzdělání vysokého, filosofického.

Svaté evangelium Ježíše Krista podle sepsání sv. Jana.*)

KAPITOLA 1.

O božství a člověčenství Kristově, v. 1—18.

[1] Na počátku bylo Slovo, a Slovo bylo u Boha, a Bůh bylo Slovo.
[2] To bylo na počátku u Boha. [3] Všecky věci povstaly skrze ně, a bez
něho nepovstalo nic (z toho), co povstalo. [4] V něm byl život, a ten
Život byl světlem lidí, [5] a Světlo ve tmě svítí, a tma ho nepojala.

---

*) V evangeliu tomto lze rozeznávati mimo úvod (1, 1—18) a závěrek (21 24—25) dvě hlavní části, z nichž první sahá od 1, 19—12, 54; druhá od 13, 1—21, 23.

V úvodě (1, 1—18) poučuje o božském Slově či Logu, jímž rozumí Syna Božího, druhou osobu božskou; ukazuje totiž na jeho poměr k Bohu Otci a k světu vůbec a k lidstvu zvlášť a tak nejen klade věroučný základ k celému spisu svému, nýbrž i udává hlediště, s něhož patří na hlavní osobu svého vypravování. — Své učení o Slově čerpal ze zjevení, a to od Ježíše Krista, jehož byl učeníkem. Jakýsi podklad pro ně (pro své učení o něm) měl však též ve zjevení starozákonním, a to v oněch místech, kde se mluví o Moudrosti Boží, jako o osobě (na př. Moudr. 7, 21—30; 8, 3; 9, 9; Přísl. 8, 23—31) neb o andělu Hospodinově, jenž nade všecky anděly vyniká, jménem Božím mluví a poctu božskou sobě přičítá (na př. 2. Mojž. 23, 20—21; 3, 2. srovn. s 3, 4). Zcela chybně proto a nesprávně soudili rozumáři (racionalisté), že sv. Jan přejal učení své o Slově z filosofie Platonovy neb Filonovy neb od gnostiků; vždyť od nich ani nemohl je přejmouti, poněvadž ho u nich nikdy nebylo; jestiť učení Janovo o Slově docela jiné než bylo učení řečených filosofův a bludařův. Ani jména Slovo (Logos) nepřijal od nich, nýbrž buď také ze zjevení (srovn Apokal. 19, 13) aneb z podání židovského (z Targumu), ve kterém ona Moudrost ano i Hospodin sám nazývá se někdy Memra t. j. Slovo (a to as vzhledem k žalm. 32, 6. a Moudr. 18, 15). Užil pak jména toho o Synu Božím nejspíše proto, poněvadž je pokládal za nejpřihodnější k označení druhé božské osoby jakožto té, skrze niž Bůh Otec se zjevuje, a poněvadž v té době, kdy psal své evangelium, někteří bludaři označovali jím jakousi bytost pouze domnělou, která prý povstala výronem z bytosti božské a utvořila svět z hmoty věčné. Chtělť ukázati, že nikdy nebylo takového Slova či Loga, o jakém mluvili oni bludaři, ale že bylo a jest Slovo takové, o jakém mluví sám.

1—2. Udává poměr Slova k Bohu Otci, uče, že Slovo trvá od věčnosti jako osoba od Boha Otce odlišná (bylo u Boha) a s ním soupodstatná (Bůh bylo Slovo). Slova na počátku znamenají buď tolik co od věčnosti aneb tolik co na počátku tvorby světové. Ovšem i při tomto druhém výkladě zůstává smysl týž; neboť dle něho bylo Slovo již tehdy, když počala se tvorba světová, t. j. bylo od věčnosti.

3—4. Udává poměr Slova ke světu vůbec a k člověku zvlášť, poučuje, že Slovo bylo a jest Stvořitelem i Zachovatelem světa vůbec a světlem lidí či zdrojem pravdy a ctnosti a z nich pocházejícího blaha lidského. V něm byl život, t. j. ono Slovo jest zdrojem a udržovatelem veškerého života, fysického i duševního, přirozeného i nadpřirozeného.

5. tma, t. j. lidstvo padlé po prvním hříchu. Smysl jest: Takovým světlem zůstalo Slovo i tehdy, když lidstvo prohřešivši se upadlo v temnotu bludův a nepravostí a z toho pocházející bídy. Svítilo člověku světlem přirozeného zákona mravního, vštípeného do srdce každého člověka, svítilo vážností některých filosofův a zvláště zjevením napřirozeným, daným ve Starém zákoně, takže i před Kristem lidé mohli dojíti blaha stavu svému přiměřeného. Ale tma ho nepojala, t. j. lidé po většině nepřijali podávaného světla pravdy, ani se jí neřídili, a proto klesali vždy hlouběji do bludův a nepravostí.

[6] Vystoupil pak jeden člověk, byv poslán od Boha, jméno jeho bylo
Jan; [7] ten přišel na svědectví, aby vydal svědectví o Světle, by všichni
uvěřili skrze něho. [8] On nebyl světlem, nýbrž přišel, aby svědectví
vydal o Světle. [9] Bylo však Světlo pravé, kteréž osvěcuje každého člo-
věka přicházejícího na tento svět. [10] Na světě byl, a svět povstal
skrze něj, ale svět ho nepoznal. [11] Do vlastního přišel, a svoji ho ne-
přijali. [12] Kolikokoli však jej přijali, dal jim moc státi se dítkami Bo-
žími, těm (totiž), kteří věří ve jméno jeho, [13] kteří se zrodili nikoli
z krve, ani z vůle těla, ani z vůle muže, nýbrž z Boha. [14] A Slovo
tělem učiněno jest, a přebývalo mezi námi, a viděli jsme
slávu jeho, slávu jako jednorozeného od Otce, plného milosti a pravdy.
[15] Jan vydal svědectví o něm a volal řka: „To byl ten, o němž jsem
pravil: Ten jenž přijde po mně, přede mnou jest, neboť byl prve než
já.“ [16] A z plnosti jeho my všichni jsme obdrželi, a to milost jednu

---

6—8. t. j. ačkoli však lidé po většině nepřijali světla toho, Slovo ono nezůstalo přece neosvědčeno. Svědčiliť o něm proroci svými předpověďmi a zejména sv. Jan Křtitel, největší to z proroků, jenž vystoupiv po vůli Boží veřejně, ukázal prstem na Slovo vtělené, na Ježíše Krista, a vydal o něm svědectví, že jest zaslíbený Vykupitel (Beránek Boží, jenž snímá hříchy světa) a Syn Boží (1, 29—34).

9. Jana jmenuje zvláště jednak as pro jeho přednost před ostatními proroky, jednak s ohledem na ty, kteří ho měli za Vykupitele. Proto s důrazem vytýká, že ne Jan (Křtitel), nýbrž Slovo bylo oním světlem lidsva, o němž mluvil a jež osvěcuje každého člověka..., t. j. každému člověku na světě dává tolik milosti, kolik stačí, aby mohl býti spasen, kdyby jí použil.

10. Smysl jest: Ono Slovo mohlo každého člověka osvěcovati, neboť na světě bylo, a to již před svým vtělením, totiž jako Stvořitel a Zachovatel všehomíra, ježto skrze ně nejen všecko povstalo, nýbrž se i zachovává a spravuje. I mohl tedy svět, t. j. lidé poznati Slovo to i světlo pravdy jím projevované; ale (s bolestí praví evangelista) svět ho nepoznal a neuznal, ovšem nikoli bez viny své.

11. Do vlastního, t. j. do národa israelského, který se v Písmě sv. nazývá mnohdy vlastnictvím Božím. Do národa toho přišlo Slovo to způsobem zvláštním (jako Boho-člověk), a přece ani od něho, až na jisté výjimky, nebylo přijato. Byla tedy větší vina národa toho než ostatních.

12—13. Smysl jest: Někteří však přijali ho přece, uvěřivše v něho jakožto ve Spasitele světa. A všem těm, kteří ať ze židův ať z pohanů ho vírou přijali, t. j. všem, kteří byvše na křtu sv. znovuzrozeni stali se již dítkami Božími, dal moc či sílu, aby v tomto dětinství či synovstvím Božím vždy více se zdokonalovali, a se v něm i dovršili, tak totiž, že by s milostí Boží konali skutky pro nebe záslužné a s Bohem vždy úžeji se spojovali věrou a láskou, až by s ním v nebi vešli ve spojení věčné, na výsost oblažující.

14. Udává, jakým způsobem Slovo přišlo do vlastního, tak totiž, že se vtělilo a jako Bohočlověk viditelně mezi židy působilo. — Tělem učiněno jest, t. j. vtělilo se či vzalo na sebe přirozenost lidskou, takže potom v jeho osobě, v jedné totiž a to druhé osobě božské bylo spojeno božství i člověčenství. Viděli jsme slávu jeho, t. j. já (evangelista) a ostatní apoštolé (a mnozí jiní) viděli jsme tu velebnost jeho božskou, kterou on i slovy i skutky svými dával na jevo, velebnost to, která jest vlastní jednorozenému, soupodstatnému Synu Božímu.

15. Na potvrzení toho, co sv. evangelista pověděl o velebnosti vtěleného Slova, uvádí svědectví, které o věčnosti a tím i o božství jeho vydal Jan Křtitel, ode všech za proroka uznávaný. Vydal je nejspíše tehdy, když Pán Ježíš byv od něho pokřtěn odešel, pravě: (tento muž jenž právě odešel) to byl ten, o němž jsem vám dříve již pravil: Ten, jenž přijde po mně konati veřejný úřad svůj, mocí a velebností přede mnou jest a bude též větší moc a velebnost projevovat, a on bude moci to činiti, neboť byl prve nežli já, t. j. byl a jest od věčnosti.

16. Ke svědectví Jana Křtitele sv. evangelista připojuje svědectví ze zkušenosti vlastní a jiných křesťanů, tvrdě, že on i jiní přijali hojnost milostí z plnosti či nesmírného bohatství milosti a pravdy Vykupitelovy.

za druhou; [17] neboť zákon byl dán skrze Mojžíše, milost (však) a pravda přišla skrze Ježíše Krista. [18] Boha nikdo nikdy neviděl; jednorozený Syn, jenž jest v lůně Otcově, ten to zjevil.

Jan Křtitel svědčí o Vykupiteli a ukazuje na něj. 1, 19—34.*)

[19] A toto jest svědectví Janovo, když židé z Jerusalema poslali k němu kněze a levity, aby se ho otázali: „Ty kdo jsi?“ [20] I vyznal a nezapřel, a vyznal: „Já nejsem Kristus.“ [21] I otázali se ho: „Co tedy? Eliáš jsi ty?“ A řekl: „Nejsem.“ „(Onen-li) prorok jsi ty?“ A odpověděl: „Ne.“ [22] Tedy řekli jemu: „Kdo jsi? ať odpověď dáme těm, kteří nás poslali. Co pravíš sám o sobě?“ [23] Pravil: „Já jsem hlas volajícího na poušti: ‚Spravte cestu Páně,‘ jakož pověděl prorok Isaiáš.“ [24] A ti, kteří byli posláni, z fariseů byli. [25] I otázali se ho a řekli jemu: „Proč tedy křtíš, nejsi-li ani Kristus, ani Eliáš, ani prorok?“ [26] Jan odpověděl jim řka: „Já křtím vodou, ale uprostřed vás stojí, jehož vy neznáte, [27] (jest to ten), jenž po mně přijíti má, (jenž přede mnou jest), jemuž já nejsem hoden rozvázati řeménky u obuvi jeho.“ — [28] Toto se stalo v Betanii za Jordanem, kde Jan křtil.

---

17. Srovnávaje zákon Starý (se vším jeho zřízením) se zákonem Novým, který se vším jeho zřízením nazývá milostí a pravdou, ukazuje na nutnost přijmouti milost podávanou skrze vtělené Slovo či skrze Krista Ježíše. Jest to nutno, poněvadž veškerá milost, i ta, které se komu dostalo v zákoně Starém, přicházela a přichází skrze Krista, a nikoli zřízením starozákonným, jež sice budilo vědomí viny a tužbu po Vykupiteli, ale milost samo o sobě nepůsobilo.

18. Slovy těmi chce nejspíše pověděti, že také ty pravdy, které byl právě vyložil, čerpal ze zjevení vtěleného Slova Ježíše Krista, jenž jakožto soupodstatný Syn Boží s Otcem v bytečném jest spojení a proto jediné pravdy ty zjeviti mohl a zjevil.

*) V části první (1, 19—12 50) evangelista vyličuje, kterak Pán Ježíš vykupitelskou a božskou důstojnost svou projevoval za veřejného života svého, a kterak při tom u jedněch došel víry, u jiných narazil na nevěru. Činí to ve třech poddílech. V poddíle prvním (1, 19—4, 54) vypravuje, kterak lidé dobré vůle uznali Ježíše jako Vykupitele, ač ne všichni věrou rozhodnou a plnou.

19. Židé t. j. velerada židovská. Užíváť Jan slova židé (Ἰουδαῖοι) častěji o členech velerady. Ta poslala k Janovi chtíc zvěděti, kdo jest a čí mocí učí. Učinila to z povinnosti úřední, jsouc úřadem svým zavázána bdíti, aby nebylo šířeno učení nepravé. Pobádala ji však k tomu též, a snad hlavně, nelibost nad tím, že Jan začal učiti, nevyžádav si od ní svolení, jakož i řevnivost a závist, že lid se hrnul k němu v množství tak velikém. Poslali kněze a levity, poněvadž běželo o věc náboženskou. Ti se tázali, kdo jest, v úmyslu zvěděti, není-li snad Kristem či Vykupitelem.

21. Onen-li prorok jsi ty. Jak patrno ze členu v textě řeckém, myslili na nějakého proroka určitého, předního sice, ale menšího, než byl Eliáš, a to nejspíše na toho, kterého dle nepravého výkladu některých židů předpověděl Mojžíš v 5. Mojž. 18, 25 slovy: „Proroka z národu tvého a z bratří tvých vzbudí tobě Hospodin; jeho poslouchejte.“ Slovy těmi předpověděl sice Vykupitele (Srovn. Skut. 3, 22 a 7, 37); ale někteří činili rozdíl mezi Vykupitelem a oním prorokem od Mojžíše předpověděným (Jan. 7, 40. 41), a k těm patřili as take oni poslanci z Jerusalema.

23. Prohlásil se tak za Vykupitelova předchůdce od Isaiáše (40, 3) předpověděného. Srovn. Mat. 3, 3; Mark. 1, 3; Luk. 3, 4.

25. Myslili totiž na jistý křest či očišťování zvláštní, které dle proroctví mělo se státi v době messiášské a které po náhledě fariseů neměl vykonávati nikdo, leč jen Kristus neb Eliáš neb onen prorok určitý, nejmenovaný.

26—27. Smysl jest: Můj křest není ten, o němž prorokovali proroci, nýbrž pouze obřad vnější, který toliko naznačuje očištění vnitřní a budě mysl kající připravuje na Vykupitele. Uděluje tedy křest nekonám nic nezákonného, spíše jakožto předchůdce Vykupitelův mám právo i povinnost přisluhovati jim, a to

29 Druhého dne Jan uzřel Ježíše, an jde k němu; i řekl: „Ejhle
Beránek Boží, který snímá hříchy světa. 30 To jest ten, o němž jsem
pravil: ‚Po mně přijde muž, jenž přede mnou jest, neboť byl prve
nežli já.‘ 31 A já jsem ho neznal, ale proto jsem přišel já křtít vodou,
aby uveden byl v známost v lidu israelském.“ 32 I vydal Jan svědectví
řka: „Viděl jsem Ducha jako holubici sestupovati s nebe, a zůstal na
něm. 33 A já jsem ho neznal, ale ten, jenž mě poslal křtít vodou,
ten mi řekl: ‚Nad kým uvidíš Ducha sestupovati a na něm zůstávati,
ten jest to, jenž křtí Duchem svatým.‘ 34 A já jsem uviděl a vydal
svědectví, že tento jest Syn Boží.“

První učeníci Páně, v. 35—51.

35 Druhého dne Jan stál (tam) opět a dva učeníci jeho (s nim).
36 A spatřiv Ježíše, an jde kolem, řekl: „Ejhle Beránek Boží.“ 37 I uslyšeli
ho ti dva učeníci praviti (to) a šli za Ježíšem. 38 Ježíš pak obrátiv se
a uzřev je za sebou jíti, řekl jim: „Co hledáte?“ A oni řekli jemu:
„Rabbí (to jest v překladě: Mistře), kde bydlíš?“ 39 Dí jim: „Pojďte
a vizte.“ Šli tedy a uzřeli kde bydlí; a zůstali u něho ten den. Bylo
kolem deseti hodin.
40 Jedním pak z těch dvou, kteří to slyšeli od Jana a ho následovali,
byl Ondřej, bratr Šimona Petra. 41 Ten našel nejprve bratra svého
Šimona a řekl jemu: „Nalezli jsme Messiáše“ (to jest v překladě
„Kristus“, Pomazaný). 42 I přivedl ho k Ježíšovi. A Ježíš pohleděv naň

---

tím spíše, poněvadž Vykupitel již přišel, jehož však neznáte, ač jest již mezi lidem. (Viz též Mat. 3, 11—12. pozn.)

29 Pán Ježíš přicházel nepochybně z pouště, kde se byl postil a pokušení překonal. Beránkem nazval Pána Ježíše jakožto oběť smírnou za hříchy lidstva; a Beránkem Božím nazval jej s ohledem na to, že (dle daných proroctví) Bůh sám jej k tomu poslal na svět, aby za hříchy lidstva dosti činil. Svědectví toto vydal nepochybně ještě za přítomnosti kněží a levitův od velerady vyslaných.

30. Srov. 1, 15.

31. Já jsem ho neznal tehdy totiž, když jsem ohlašoval, že Vykupitel již přijde. Ačkoli totiž byl příbuzný s Kristem podle jeho člověčenství, přece neznal ho osobně do té doby, dokud k němu Pán Ježíš nepřišel, aby se dal od něho pokřtít. Trávilť od svého mládí na poušti (Luk. 1, 80) a nesešel se proto s Ježíšem, jenž soukromý život trávil v Nazaretě. Stalo se to zajisté řízením Božím, aby se nemohlo svědectví Janovo seslabovati tvrzením, že se spolu domluvili. Ačkoli však ho neznal osobně, přece nejen věděl, že Vykupitel tu již jest, nýbrž i, že sám jest jeho předchůdcem a k tomu povolán, aby na něj připravoval a ho v známost uvedl svým křtem, t. j. veškerou působností svou veřejnou, která vrcholila v udělování křtu pokání.

32—34. Zmiňuje se o zjevu mimořádném, který se stal při křtu Páně, a z něhož každý mohl poznati, že Ježíš není obyčejným člověkem. Ujištění „Nad kým uvidíš Ducha atd.“ dal Bůh Janovi nejspíše tehdy, když ho vyzval, aby započal úřad svůj (Luk. 3, 2). Vnitřním vnuknutím poučen poznal Krista (Ježíše jako Vykupitele) hned, jak k němu přišel na poušť a chtěl býti pokřtěn. Proto zdráhal se s počátku ho pokřtít (Mat. 3, 14). V poznání tom byl však utvrzen, když pokřtiv Ježíše uviděl Ducha sv. v podobě holubice sestupovati na něj, a hned také vydal svědectví, že On jest Vykupitel, Syn Boží.

37—38. Chtěli zvěděti, kde bydlí, aby ve vhodnou chvíli k němu přišli a s ním promluvili.

Bylo kolem deseti hodin, t. j. kolem 4 hodin odpoledne podle našeho počítání. Z hovoru s ním nabyli tak pevného přesvědčení, že Ježíš jest zaslíbeným Vykupitelem, že nechavše posavadního mistra svého Jana, přidrželi se Ježíše a s radostí zvěstovali jiným, že nalezli Krista či Vykupitele (v. 42.).

40. Druhým byl Jan, jenž stal se později apoštolem a napsal toto evangelium.

řekl: „Ty jsi Šimon, syn Janův; ty budeš slouti Kéfas" (to jest v překladě „Petr", Skála).
[43] Druhého dne chtěl odejíti do Galilee a nalezl Filipa. I řekl
jemu Ježíš: „Pojď za mnou." [44] Byl pak Filip z Betsaidy, města Ondřejova
a Petrova. [45] Filip nalezl Natanaele a řekl jemu: „Nalezli jsme toho,
o němž psal Mojžíš v zákoně a proroci; jest to Ježíš, syn Josefa
z Nazareta. [46] I řekl mu Natanael: „Z Nazareta může býti něco dobrého?"
Dí mu Filip: „Pojď a viz." [47] Ježíš viděl Natanaele, an jde k němu:
i řekl o něm: „Hle, pravý israelita, v němž není lsti." [48] Dí mu Natanael;
„Odkud mě znáš?" Ježíš odpověděl: „Prve nežli tě Filip zavolal, když
jsi byl pod fíkem, viděl jsem tebe." [49] Odpověděl mu Natanael: „Mistře,
ty jsi syn Boží, ty jsi král israelský." [50] Ježíš mu odpověděl: „Protože
jsem ti řekl: ‚Viděl jsem tě pod fíkem,' věříš; větší věci uvidíš nad
tyto." [51] A řekl jemu: „Vpravdě, vpravdě pravím vám: Uvidíte nebe
otevřené a anděly Boží vystupovati a sestupovati na Syna člověka."

KAPITOLA 2.

První zázrak Páně, v. 1–11.

[1] A třetího dne byla svatba v Káně galilejské, a byla tam matka
Ježíšova. [2] Byl pak pozván na svatbu také Ježíš a učeníci jeho.
[3] A když se nedostávalo vína, matka Ježíšova řekla k němu: „Nemají
vína." [4] I řekl jí Ježíš: „Co mně a tobě ženo? Ještě nepřišla hodina

---

46. Byltʼ Nazaret městem malým, o němž v Starém zákoně nečiní se nikde zmínka, a jak se zdá, obyvatelé jeho nepožívali dobré pověsti.

47. pravý israelita, t. j. pravý potomek praotce Jakoba, jemuž Bůh sám dal jméno Israel, a jenž po svém návratu od Lábana byl vzorem poctivosti a bezelstnosti.

49. Natanael byl si vědom, že pod fíkem neviděl ho nikdo; proto z odpovědi Kristovy soudil v jeho vyšší vědoucnost a uvěřil, že jest Vykupitel. Synem Božím nazval Ježíše pouze ve smyslu nevlastním, pokud totiž měl jej za poslance Božího zvláště omilostněného; neboť ku poznání, že Ježíš jest soupodstatný Syn Boží, přišli teprve později (Srovn. Mat. 16, 16—18).

51. Narážeje tak na vidění, jehož dostalo se Jakubovi, když utíkal před svým bratrem, řekl tím: „Jako kdysi Jakub viděl nebesa otevřená a anděly vystupující a sestupující po žebříku spojujícím zemi s nebem, tak i apoštolé seznají, kterak jest obnoveno spojení mezi nebem a zemí, a kterak zejména Ježíš Kristus jest v stálém a bytečném obcování s nebem a skrze něho přístup do nebe lidem otevřen."

2, 1. Kána, ves v pokolení Zabulon, 7 km. severovýchodně od Nazareta, nynější Kefr Kenna. Slula galilejskou na rozdíl od Kány v pokolení Asser, která sice byla také v Galilei, ale pro svou blízkost u Tyru nazývala se tyrskou. — Panna Maria byla pozvána zajisté proto, že byla příbuzná s ženichem neb nevěstou. Sv. Josef byl tehdy pravděpodobně již mrtev.

2. Pán Ježíš přijal pozvání, poněvadž chtěl při té příležitosti projeviti božskou svoji velebnost a utvrditi ve víře dosavadní učeníky své; také proto, že chtěl přítomností svou posvětiti stav manželský a ukázati, že vyznavačům svým nezakazuje zřízených radostí světských, pokud se jich užívá mírně a v čas přiměřený.

3. Byltʼ příchod Kristův a jeho pěti učeníků neočekávaný, a nebylo opatřeno vína více, než kolik myslili, že stačí pro hosty dříve pozvané. Docházela proto zásoba dříve, než se hostina ukončila. — Slovy nemají vína vyjádřila Panna Maria prosbu plnou důvěry, aby pomohl. Učinila to ze soustrasti a obavy, aby novomanželé nebyli zahanbeni před hosty.

4. Co mně a tobě, ženo? Slovy těmi nedal na jevo žádné nešetrnosti k matce své; neboť výraz žena znamenal druhdy také tolik, co paní, a užívalo se ho, i když se oslovovaly osoby velmi vznešené. Ani nezamítnul její prosby. Vždyť brzy na to pomohl. Ale způsobem mluvě aramejské vlastním naznačil, že

má.“ [5] Dí matka jeho služebníkům: „Cokoli vám řekne, učiňte.“ [6] Bylo
pak tam postaveno podle očišťování židovského šest kamenných štoudví,
z nichž každá brala do sebe míry dvě neb tři. [7] Dí jim Ježíš: „Naplňte
štoudve vodou.“ I naplnili je až do vrchu. [8] A Ježíš řekl jim: „Nyní
nalijte a neste správci svatby.“ I donesli. [9] Když pak správce svatby
okusil vody vínem učiněné a nevěděl odkud jest, — služebníci však,
kteří vážili vodu, to věděli, — správce svatby zavolal ženicha a řekl
jemu: [10] „Každý člověk dává nejprve dobré víno, a když se podnapili,
tehdy (to, které jest) špatnější; ty však zachoval jsi dobré víno až
dosavad.“ [11] Tím učinil Ježíš počátek divů v Káně galilejské a zjevil
slávu svou; i uvěřili v něho učeníci jeho.

Pán Ježíš zjevuje svou moc vyčištěním chrámu a zázraky, v. 12—25.

12. Potom odebral se do Kafarnaum, On i matka jeho a bratři
jeho a učeníci jeho, a pobyli tam nemnoho dní. [13] A byly blízko veliko-
noce židovské; i odešel Ježíš do Jerusalema [14] a nalezl v chrámě pro-
davače volů a ovcí i holubův a penězoměnce, ani seděli. [15] I udělal
z provázků (jako) bič a vyhnal všecky z chrámu, ovce a voly, a penězo-
měncům rozsypal peníze a stoly převrátil; [61] a těm, kteří prodávali
holuby, řekl: „Odneste to odtud, nečiňte domu Otce mého domem
kupeckým.“ [17] I rozpomenuli se učeníci jeho, že jest psáno: „Horlivost
domu mého stravuje mě.“ [18] Židé proto ujali se slova a řekli jemu:
„Které znamení ukazuješ nám (pro to), že ty věci činíš?“ [19] Ježíš odpo-
věděl jim: „Zbořte chrám tento, a ve třech dnech jej vzdělám.“ [20] Tu

---

Panna Maria činí naň svou prosbou nátlak, ale nátlak svatý a jemu milý, jehož kdyby nebyla učinila, nyní ještě zázraku že by neučinil; ale pro přímluvu její že pomůže, a již nyní, jen co bude příhodný čas, objeví divotvornou moc svou. Panna Maria porozuměla mu a proto vyzvala služebníky, by učinili, cokoli jim řekne.

6. Podle očišťování židovského. Židé totiž myli si ruce před jídlem a po jídle, a mnohdy i mezi jídlem. Viz Mark. 7, 3—4. — Jedna míra (zvaná bath) obsahovala dle jedněch 20, dle jiných 36—40 litrů. Každá štoudev měla tedy as 40—60 litrů neb 76—114 litrů.

7—8. Nenalil vody sám, ani nevelel tak činiti učeníkům, aby ho nikdo nemohl podezřívati z podvodu.

11. uvěřili v něho, t. j. byli utvrzeni v té víře, kterou již dříve pojali v něho.

12. a bratři jeho, t. j. příbuzní jeho. Viz Mat, 12, 46. pozn.

13. První to velikonoce za veřejného života Kristova.

14—16. Toto vyčištění chrámu jest odlišné od toho, o němž vypravuje Mat. 21, 12—13; Mark. 11, 15—17; Luk. 19, 45—46.

17. Viděliť, že se na Pánu Ježíši vyplňuje to, co David uvedenými slovy předpověděl (v žalmu 68, 10.) ve smyslu předobrazném o Vykupiteli. Jimi totiž stěžoval si David, že trpí pronásledování pro svou horlivost pro čest a chválu Boží, a předobrazil zároveň, že také Vykupitel bude horliti pro čest a chválu Boží a trpěti proto nepřátelství a pronásledování.

18. Židé, t. j. členové velerady. Které znamení, t. j. kterým zázrakem prokážeš se, že máš moc a právo věci ty činiti (vyháněti totiž prodavače odtud přes to, že my jsme jim dali svolení zde prodávati.)

19. Pán Ježíš nevyhověl přání jejich. Neboť jednak svědčila o božském poslání jeho již ta vážnost, s kterou vystoupil ve chrámě, jednak znaje srdce jejich věděl, že by neuvěřili, ani kdyby zázrak učinil. Slíbil však, že dá jim v budoucnosti znamení, a to na výsost důležité a přesvědčivé, zázrak totiž svého z mrtvých vstání. — Zbořte . . ., t. j. vy mě usmrtíte sice, ale já ve třech dnech vstanu z mrtvých.

20. Židé myslili, že mluví o skutečném chrámě jerusalemském, který byl vystavěn sice po zajetí babylonském, ale nyní již 46 roků s velikým nákladem obnovován; i řekli proto s tváří nevěřící a s posměchem: Čtyřicet a šest atd. Nato nechali ho, ale jakési zaujetí proti němu zůstalo již v srdci jejich.

řekli židé: „Čtyřicet a šest roků stavěn byl chrám tento, a ty jej
vzděláš ve třech dnech?“ [21] On však to pravil o chrámu těla svého.
[22] Když tedy vstal z mrtvých, rozpomenuli se učeníci jeho, že to pověděl;
i uvěřili Písmu a slovu, které Ježíš řekl.
[23] Když pak byl v Jerusalemě o velikonocích o slavnosti, mnozí
uvěřili ve jméno jeho, vidouce zázraky jeho, které činil. [24] Ježíš sám
však nesvěřoval se jim, poněvadž je znal všecky [25] a poněvadž neměl
zapotřebí, aby kdo vydal (mu) svědectví o člověku; neboť sám věděl,
co jest v člověku.

KAPITOLA 3.

Rozmluva s Nikodémem, v. 1–21.

[1] Byl pak jeden člověk z fariseů, jménem Nikodém, náčelník ži-
dovský. [2] Ten přišel k Ježíšovi v noci a řekl jemu: „Mistře, víme, že
jsi od Boha vyšel jako učitel; neboť nikdo nemůže činiti těch zázraků,
které ty činíš, není-li Bůh s ním.“ [3] Ježíš odpověděl a řekl jemu:
„Vpravdě, vpravdě pravím tobě: Nenarodí-li se kdo znova, nemůže
viděti království Božího.“ [4] Dí jemu Nikodém: „Kterak může člověk se
naroditi jsa stár? Může-liž po druhé vejíti v život matky své a se
(opět) naroditi?“ [5] Ježíš odpověděl: „Vpravdě, vpravdě pravím tobě:
Nenarodí-li se kdo znova z vody a Ducha (svatého), nemůže vejíti do
království Božího. [6] Co se narodilo z těla, tělo jest, a co se narodilo

---

22. Ani učeníci Páně nesrozuměli tehdy ještě onomu výroku Kristovu, ano zapomenuli naň; ale když Pán Ježíš vstal z mrtvých, rozpomenuli se naň a uvěřili tím pevněji . . . přesvědčivše se, že i v Starém zákoně bylo předpověděno Kristovo vzkříšení, i že pravda byla, co Ježíš o svém vzkříšení židům pověděl.

23—25. O svátcích učinil Pán Ježíš různé zázraky. Pro ty uvěřili mnozí ve jméno jeho, t. j. v něho jako Vykupitele, ale nikoli dokonale, nýbrž neúplně a nedosti pevně. Proto Pán Ježíš nesvěřil se jim, t. j. neobcoval s nimi tak důvěrně jako se svými učeníky, neboť znal všecky, i smýšlení jejich. — Zázraky, doslovně znamení, totiž znamení zázračná.

3, 1—2. Náčelník židovský, t. j. člen velerady Také někteří členové velerady pojali jakousi víru v Ježíše Krista. Zejména Nikodém, pozoruje zázraky jeho, uznával, že jest poslancem Božím, a srovnávaje jednání jeho s proroctvími, tušil, že jest zaslíbeným Vykupitelem. Ale neměl o tom jistoty; tím méně znal, že Ježíš jest Synem Božím. Chtěje tedy zjednati si jistotu, šel k němu, ale nikoli ve dne, (neboť ostýchal se lidí, zejména těch členů velerady, kteří se zaujali proti Ježíšovi), nýbrž v noci.

3. Nikodém chtěl se na to nejspíše tázati Ježíše, zda jest Vykupitelem, který by obnovil říši Davidovu, a které jsou podmínky, aby kdo mohl vstoupiti do království messiášského. Ale Pán Ježíš chtěje ukázati vševědoucnost svou předešel ho pravě: Nenarodí-li se kdo atd. Mínil tím znovuzrození duchovní, které se děje na křtu sv. (po případě křtem krve neb křtem žádosti) a jest nutnou podmínkou, aby kdo stal se údem církve a dědicem blaha věčného

5. Poněvadž Nikodém neporozuměl odpovědi Kristově, vyjádřil se nyní jasněji prohlašuje, že míní nikoli znovuzrození tělesné, přirozené, nýbrž duchovní, nadpřirozené, které se děje vodou a Duchem sv. (na křtu sv.).

6. Ukazuje potřebu duchovního znovuzrození v tento rozum: Platí zajisté také zde pravidlo, že každý účinek jest toho rodu, kterého jest jeho příčina. Co se tedy narodilo z těla, tělo či tělesné jest, t. j. kdo přirozeným řádem narodil se tělesně, přináší s sebou ono poskvrnění, které mu brání, aby nevešel do království Božího, co však se narodilo z ducha, duch či duchovní jest, t. j. kdo řádem nadpřirozeným narodil se duchovně, toho očistil Duch sv. od oné skvrny a posvětiv ho dal mu právo na život věčně blažený v království Božím. Byť tedy i možno bylo naroditi se znova tělesně, neprospělo by mu k jeho spáse, kdyby nenarodil se znova duchovně.

z Ducha, duch jest. [7] Nediv se, že jsem ti řekl: Musíte se znova
naroditi. [8] Vítr vane, kde chce, a slyšíš jeho hlas, ale nevíš, odkud
přichází a kam jde; tak jest to při každém, kdo se narodil z Ducha."
[9] Nikodém odpověděl mu: „Kterak se to může státi?" [10] Ježíš mu řekl:
„Ty jsi učitelem v lidu israelském, a toho nevíš? [11] Vpravdě, vpravdě
pravím tobě: Co víme, to mluvíme, a co jsme viděli, to osvědčujeme,
a — svědectví našeho nepřijímáte. [12] Jestliže jsem vám pověděl věci
pozemské, a nevěříte, kterak uvěříte, povím-li vám věci nebeské?
[13] A nikdo nevstoupil na nebe, leč jen ten, jenž s nebe sestoupil, (totiž)
Syn člověka, který jest v nebi. [14] A jako Mojžíš povýšil hada na poušti,
tak musí povýšen býti Syn člověka, [15] aby nikdo, jenž v něho věří,
nezahynul, nýbrž měl život věčný. [16] neboť tak Bůh miloval svět, že
Syna svého jednorozeného dal, aby nikdo, jenž v něho věří, nezahynul,
nýbrž měl život věčný. [17] Vždyť Bůh neposlal Syna svého na svět,
aby soudil svět, nýbrž aby spasen byl svět skrze něho. [18] Kdo věří
v něho, nebývá souzen; kdo však nevěří, již jest odsouzen, poněvadž
nevěří ve jméno jednorozeného Syna Božího. [19] To pak jest soud, že
světlo přišlo na svět, a lidé milovali více tmu nežli světlo; neboť
skutkové jejich byli zlí. [20] Každý zajisté, kdo činí zlé, nenávidí světla

---

8. Na vysvětlenou toho, co řekl o znovuzrození, srovnává působení větru s působením Ducha sv. při znovuzrození duchovním. Jako totiž vítr věje, kde chce, tak Duch sv. obrozuje (znovuobrozuje), koho chce; neboť znovuzrození je dílem Boží milosti. A jako člověk slyší sice vanot větru, ale neví, kde se počal, ani, kam až přijde a kde přestane, tak může i při člověku duchovně znovuzrozeném pozorovati sice působnost Ducha sv. z účinků, ale vyložiti, kterak znovuzrození to v duši se počalo, kterak mysl jeho proměnilo, ke kterému až stupni svatosti jej povzneslo a povznese, zkrátka pochopiti celý postup znovuzrození nemůže.

9. Kterak se to může státi? aby totiž totiž člověk nešetře zařízení starozákonních, stal se již údem království Božího, když se zrodí z Ducha sv. (Nikodém totiž myslil podobně jakož i jiní židé, že židé již pro svůj původ od Abrahama mají právo na království messiášské, a nemohl proto pochopiti, že by také jim bylo potřebí znova se zroditi z vody a Ducha sv., a to tím méně, poněvadž Pán Ježíš ani slovem se nezmínil o zařízeních starozákonních, jež předobrazovala království messiášské).

10. Řekl tak, poněvadž i starozákonní proroci předpověděli znovuzrození duchovní, jež se bude díti bez ohledu na starozákonní zřízení (na př. Zach. 13, 1; Ezech. 36, 25.)

11—13. Udav Pán Ježíš duchovní znovuzrození jakožto podmínku, aby kdo mohl se státi údem messiášského království, a ukázav, že podmínka ta není v odporu se zákonem Starým, nýbrž v něm předpověděna, nevysvětluje dále, nýbrž žádá víry, a to i pro naprosto spolehlivé svědectví své (v. 11.), i proto, že by jinak Nikodém (a vůbec nikdo) nebyl schopen, aby poznal a věrou přijal důležité pravdy vyšší, o nichž mimo něj (Krista) nemůže nikdo poučiti (v. 12-13) — Věci pozemské, t. j. věci, které, ač jsou nadpřirozeny, dějí se přece v lidech na zemi, na př. znovuzrození duchovní a omilostnění člověka. Věci nebeské, t. j. tajemství, jež se dějí v nevýslovné podstatě Boha samého.

14—15. Jednou z takových věcí nebeských, jehož by nikdo nepoznal, kdyby ho Bůh nebyl zjevil, jest tajemství o vykoupení člověka. O tom mluví v těchto verších, poučuje spolu, že Bůh vykoupil člověka z pouhé lásky, a že člověk musí věřiti v Krista (věrou živou), chce li státi se účasten milosti, jež nám Kristus svým dílem zasloužil.

17. Jakožto poslední účel onoho úradku o vykoupení udává Pán Ježíš spásu člověka.

18. nebývá souzen totiž soudem odsuzujícím, či nebývá odsouzen. (Některé rukopisy mají čas budoucí „nebude odsouzen".)

19. To pak jest soud t. j. To jest příčina odsouzení, že světlo víry přišlo na svět jsouc podáváno všem skrze Krista, a lidé milovali více tmu nevědomosti a hříchu...

a nejde ke světlu, aby nebyli usvědčeni skutkové jeho. [21] Kdo však
činí pravdu, jde ke světlu, aby skutkové jeho se zjevili, neboť v Bohu
jsou vykonáni.

Pán Ježíš v krajině judské. Další svědectví Janovo, v. 22—36.

[22] Potom přišel Ježíš a učeníci jeho do země judské a tam zdržoval
se s nimi a křtil. [23] Křtil však také Jan v Enon u Salimu, neboť bylo
tam mnoho vody a lidé přicházeli a dávali se křtíti. [24] Jan totiž nebyl
ještě vsazen do žaláře.
[25] Vznikla pak hádka od učeníků Janových se židy o očišťování.
[26] I přišli k Janovi a řekli jemu: „Mistře, ten, jenž byl u tebe za Jordanem, jemuž ty jsi vydal svědectví, hle, ten křtí, a všichni jdou
k němu.“ [27] Jan odpověděl a řekl: „Člověk nemůže nic vzíti, není-li
mu dáno s nebe. [28] Vy sami jste mi svědky, že jsem řekl: ‚Já nejsem
Kristus, nýbrž jsem poslán před ním.‘ [29] Kdo má nevěstu, jest ženich;
ženichův přítel však, který stojí a ho slyší, raduje se velice pro hlas
ženichův; nuže, tato radost má se naplnila. [30] On musí růsti, já pak
se menšiti. [31] Kdo shůry přichází, jest nade všecky; kdo ze země
jest, jest zemský a mluví po zemsku. Kdo s nebe přichází, jest nade
všecky, [32] a co viděl a slyšel, o tom svědčí, ale svědectví jeho nikdo

---

21. v Bohu jsou vykonány, t. j. dle vůle s milostí a ke cti Boží.

25. se židy, dle vážných rukopisů řeckých se židem (jedním); o očišťování, t. j o náboženských úkonech očišťovacích. Mluvili as nejprve o takových úkonech vůbec, ale potom přešli na křest Janův a Kristův a tázali se mezi sebou, který z nich jest přednější. Učeníci Janovi dávali zajisté přednost křtu svého mistra, ale tomu odporovali oni (židé, žid), byvše, jak se zdá, pokřtěni od učeníků Kristových. I rozmrzeli se proto učeníci Janovi a těžce nesouce, že Ježíš tak mnoho lidí k sobě poutá, je křtí (skrze své učeníky) a tak jejich mistra zastiňuje, šli stěžovat si mistru svému.

26. Řekli to plni řevnivosti a závisti, myslíce, že tím popudí mistra svého, aby se vyslovil proti Ježíši a odsoudil jeho jednání jako nevděčnost. Sv. Jan použil však příležitosti té, aby vydal nové svědectví Kristu Ježíši.

27—28. Odpovídá k výtce, že Ježíš křtí, v tento smysl: Jako každý úřad a prospěch v něm jest od Boha, tak jest od Boha i ten úřad, který Ježíš koná, a ten úspěch, jehož se v něm dodělává. Nemohu proto překážeti mu v něm, a také nechci, poněvadž vím, že jest zaslíbeným Vykupitelem, na něhož připravovat lid byl jsem poslán.

29—30. Odpovídá ke stížnosti, že všichni, t. j. mnozí jdou ke Kristu, v ten smysl: že všichni, t. j. mnozí jdou k Ježíši, z toho nemohu než radovati se; neboť jsem v podobném poměru k němu jako přítel ženichův či družba k ženichovi. Při hostině svatební ten jest ženich, kdo má nevěstu, družba pak, jenž mu nevěstu namluvil, stojí mu k službám a raduje se, slyše veselící se hlas jeho, neboť poznává z toho, že ženich má zalíbení v nevěstě, kterou mu přivedl. Podobně jediné Ježíš, k němuž, jak pravíte, všichni jdou, jest pravým ženichem duší, Vykupitelem světa, já pak jeho předchůdcem, jenž jsem mu jako družba ženichovi připravil srdce lidské; a proto slyše, že lidé k němu přistupují v počtu velikém, plesám radostí nad tím, a tato radost má jest úplná. Tím také vykonán jest i úřad můj, a proto On nyní musí růsti co do pověsti a působnosti, já pak se menšiti.

31—36. Slova tato dle některých jsou prý úvahou evangelistovou. Dle jiných však jsou to také slova Jana Křtitele. Náhled ten pokládáme za správnější. Jan Křtitel odůvodňuje jimi předešlý výrok svůj v tento rozum: Kdo jest ze země, t. j. původu lidského a tedy pouhý člověk jako já (Jan Křtitel), ten jest zemský (doslovně ze země), povahy totiž pozemské a moci chatrné, a proto po zemsku (doslovně ze země) mluví, t. j. na základě pramenů pozemských a o věcech, které se vyskytají a dějí na zemi, na světě viditelném. A mluví-li přece někdy o věcech, jež dějí se na nebi, činí to jen potud, pokud mu to bylo zjeveno. Ale kdo s nebe přichází (přišel, Ježíš Kristus), ten jest

nepřijímá. [33] Kdo přijal svědectví jeho, ten zpečetil, že Bůh jest pravdo-
mluvný; [34] neboť ten, jehož Bůh poslal, mluví slova Boží; vždyť Bůh
nedává (mu) Ducha na míru. [35] Otec miluje Syna a všecko dal mu
do ruky. [36] Kdo věří v Syna, má život věčný; kdo však nevěří v Syna,
neuzří života, nýbrž hněv Boží zůstává na něm."

KAPITOLA 4.

Pán Ježíš zjevuje velebnost svou v Samařsku, v. 1—42.

[1] Když tedy Ježíš seznal, že fariseové uslyšeli, že Ježíš nabývá
více učeníků a více křtí než Jan, [2] (ačkoliv Ježíš sám nekřtil, nýbrž
učeníci jeho), [3] opustil Judsko a odešel opět do Galilee. [4] Musil však
jíti Samařskem. [5] I přišel k městu samařskému, jménem Sychar, po-
blíže pole, které Jakub dal svému synu Josefovi. [6] Byla pak tam

---

nade všecky a co sám viděl a slyšel, o tom svědčí, podává tedy nejlepší a nejbezpečnější poučení a svědectví o věcech božských. Ale (tak dodává s bolestí) svědectví jeho skoro nikdo nepřijímá.

33. zpečetil, t. j. vyznal.

34—35. Smysl jest: Ježíš, jehož Bůh poslal, mluví toliko slova Boží, a to všecka, jež potřebí jest znáti člověku ke spasení; a on to může činiti, ueboť Bůh nedává mu ducha či dary své na míru, nýbrž bez míry opatřil jej dary Ducha svatého, zejména známostí věcí božskýbh. Příčina, proč takovou plnost darů mu udělil, jest v tom, že Otec miluje Syna i jako Bohočlověka.

36. neuzří života, t. j. nedojde věčné blaženosti. — Hněv Boží (trestající spravedlnost Boží) a s ním spojené zahynutí věčné zůstává (ač-li v čas se neobrátí).

3. Jest to ona cesta, o které se zmiňuje Mat. 4, 12; Mark. 1, 14; Luk. 4, 14. Pohnulo jej k odchodu tomu jednak poznání, že fariseové mrzí se nad vzrůstajícím počtem jeho učeníkův, o němž uslyšeli, jednak zpráva o uvěznění Jana Křtitele (Mat. 4, 12). Fariseové totiž ve své řevnivosti byli by rádi překazili, aby počet Kristových stoupenců nerostl, a uslyševše o uvěznění Janově přišli nepochybně na myšlenku, že by se podobným způsobem mohli snadno zbaviti Ježíše, kdyby o něm namluvili vladaři Pilátovi, že pobuřuje lid, a ho pohnuli, by zakročil proti němu podobně jako Herodes zakročil proti Janovi. Ale Ježíš nechtěl ani ještě trpěti ani přítomností svou dáti příležitost, by se lid bouřil. Proto znaje smýšlení fariseův opustil Judsko.

4. Musil jíti Samařskem, chtěl-li totiž ženu Samaritánku i lid Sycharský získati. Samařsko, krajina uprostřed Palestiny mezi Judskem a Galileí, tak zvaná od hlavního města říše israelské, Samaří, které israelský král Amri (886—875 př. Kr.) vystavěl na pozemku koupeném od Semera. Od doby Josuovy bývali v něm Efraimovci a Manassovci (polovice tohoto pokolení). Když po smrti Šalomounově (roku 932) říše jeho se rozdělila v říše dvě, israelskou na severu a judskou na jihu, přistoupila pokolení tato k říši israelské. Když pak Sargon, vojevůdce a nástupce assyrského krále Salmanassara IV., říši tu vyvrátil, odvedl obyvatelstvo její z větší části do zajetí a na místo jeho usadil tam z Assyrie a Babylonie zajatce pohanské z různých kmenův arabských a jiných. Ti smísili se znenáhla s pozůstalým obyvatelstvem domácím v jeden národ, který podle bývalého hlavního města říše israelské nazván jest samaritánským. S počátku byli Samaritáni oddáni modlářství. Když však proto Bůh dopustil za trest, aby se u nich velikou měrou rozmnožili lvi, vyžádali si od krále assyrského kněze israelského, aby je poučil o Bohu pravém a jeho zákoně. Potom ctili sice Hospodina, ale přidržovali se při tom též některých obřadů z dřívější modloslužby své. Pro tu příčinu byli u obyvatelů říše judské, u židů, u veliké nenávisti.

5. Sychar (nejspíše nynější Al-Askar) bylo jako předměstí starobylého Sichemu, nynějšího Nablu, mezi horou Hebalem a Garizimem. — Pole to koupil Jakub od synů Hemorových za sto beránků, aby si tam postavil oltář (1. Mojž. 33, 19); před svojí smrtí dal je Josefovi (1. Mojž. 48, 22), jehož kosti později na něm byly uloženy Jos. 24, 32).

6. K odpočinku tomu pohnula jej nejen únava, nýbrž i touha po spáse duší; věděl, že přijde žena, jejíž duši získá. — Bylo 6 hodin t. j. poledne. (Někteří

studnice Jakubova. Proto Ježíš, jsa cestou unaven, posadil se tak u studnice. Bylo kolem šesti hodin. 7 Tu přišla jedna žena ze Samařska vážit vody. Ježíš řekl: „Dej mi píti.“ 8 Neboť učeníci jeho odešli do města, aby nakoupili pokrmů. 9 I řekla mu ta žena Samaritánka: „Kterak ty jsa žid žádáš ode mne píti, ježto já jsem žena samaritánská?“ Židé totiž neobcují se Samaritány. 10 Ježíš odpověděl jí: „Kdybys znala dar Boží a kdo jest ten, jenž ti praví: ‚Dej mi píti‘, ty bys ho poprosila, a dal by ti vody živé.“ 11 Dí mu žena: „Pane, ani nemáš, čím bys navážil, a studna jest hluboká; odkud tedy máš vodu živou? 12 Zdaliž ty jsi větší, než otec náš Jakub, který nám dal tu studnici, a sám z ní pil i synové jeho a dobytek jeho?“ 13 Ježíš odpověděl jí: „Každý, kdo pije z vody této, žízniti bude opět; kdo však se napije z vody, kterou já mu dám, nebude žízniti na věky; 14 nýbrž voda, kterou já mu dám, stane se v něm pramenem vody vytryskující do života věčného.“ 15 Dí k němu žena: „Pane, dej mi té vody, abych (již) nežíznila ani nechodila sem vážit.“ 16 Ježíš řekl jí: „Jdi, zavolej muže svého a přijď sem.“ 17 Žena odpověděla: „Nemám muže.“ Dí jí Ježíš: „Dobře jsi řekla: ‚Nemám muže‘; 18 neboť pět mužů

---

však rozumějí šestou hodinu ranní, myslíce, že Jan počítá hodiny od půlnoci jako my.)

9. Židé neobcují ... Bylof od starodávna tak veliké nepřátelství mezi židy a Samaritány, že židé se jim vyhýbali a vyjma potřebu nejnutnější od nich nepřijímali a nekupovali ani věci potřebných k živobytí. Samaritáni pak jim mnohdy i pohostinství odpírali. Příčinu k nepřátelství tomu dala již různost co do jejich původu a náboženství. Povstaliť, jak řečeno v. 4. pozn., Samaritáni smíšením israelitů s kmeny pohanskými a drželi se při své bohoslužbě vedle pocty pravého Boha též různých úkonů bohopocty nezákonné, z modloslužby pohanské, i tehdy, když již vzdavše se mnohobožství oddali se poctě jediného Boha pravého. Pro tu příčinu pojali k nim židé (judští) velikou nenávist, která přestala sice v zajetí babylonském, ale po návratu z něho vzplanula opět a přešla v zjevné nepřátelství mezi nimi. Židé totiž vrátivše se ze zajetí počali stavěti chrám nový na místě zbořeného chrámu Šalomounova. V stavbě té chtěli se súčastniti nákladem i prací také Samaritáni, přejíce si v něm konati též služby Boží. Ale Zorobabel, velekněz Josue a jiní náčelníci lidu nepřipustili jich, bojíce se, aby židé nebyli od nich svedeni k bludům a k bohoslužbě nezákonné. Tím cítili se Samaritáni uraženi a chtíce se pomstíti, hleděli překaziti stavbu jejich různým způsobem a skutečně na dva roky ji překazili. Nepřátelství takto vzniklé dovršilo se, když nedlouho na to Manasses, bratr velekněze Jojady (Jeddoa), oženiv se s dcerou samaritánského místodržitele Sanaballaty, přešel k Samaritánům a když potom postaven byl na Garzimu chrám neméně nádherný než byl v Jerusalemě, a konána tam bohoslužba. Od té chvíle nastaly spory mezi židy a Samaritány o místě, kde se má konati bohoslužba, zda v Jerusalemě, jak tvrdili správně židé, aneb na Garizimu, jak tvrdili Samaritáni. Chrám ten byl sice od Jana Hyrkána r. 129. př. Kr. zbořen, ale hora Garizim byla i potom pokládána za posvátnou, a služby Boží na oltáři tam postaveném byly konány. — K řečenému nepřátelství přispělo také to, že Samaritáni zamítnuvše ostatní knihy starozákonní, uznávali pouze knihy Mojžíšovy, a to proto, že ostatní knihy prozrazovaly jejich původ a ukazovaly, že podle vůle Boží má se konati bohoslužba v Jerusalemě.

10. dar Boží, t. j. tu příležitost, kterou tobě nyní Bůh poskytuje. — Vody živé, t. j. milostí a darů messiášských. Pan Ježíš mluví o duchovních milostech pod obrazem vody, a hledí v ní nejprve vzbuditi touhu po nich (od v 10.—15)

13—14. Pán Ježíš zůstávaje při obraze či podobenství o vodě živé doporučuje ženě své milosti a dary messiášské jako takové, které úplně vyhovují duchovním potřebám života a bezpečně vedou ke spáse věčné.

15 Žena nechápala ani nyní ještě slov Kristových. Ale uslyševši o vodě tak neobyčejné, zatoužila po ní a přála si ji míti, ať již jest jakákoli. A tu byl již Pán Ježíš hotov dáti jí vodu živou či milost svou. Ale bránil tomu ještě hříšný život, který vedla. Proto hleděl ji dříve přivésti k pokání a upozorniti na svou vševědoucnost a tím i na vyšší bytost svou (v. 16—18).

jsi měla, a ten, kterého nyní máš, není tvým mužem. To jsi pověděla
pravdivě." [19] Dí mu žena: „Pane, vidím, že ty jsi prorok. [20] Otcové
naši klaněli se na této hoře, a vy pravíte, že v Jerusalemě jest místo,
kde náleží se klaněti." [21] Ježíš řekl jí: „Ženo, věř mi, že přichází ho-
dina, kdy nebudete se klaněti Otci ani na této hoře ani v Jerusalemě.
[22] Vy se klaníte tomu, čeho neznáte; my se klaníme tomu, co známe,
poněvadž spása jest ze židů. [23] Avšak přichází hodina, a nyní jest (tu),
kdy praví ctitelé budou se klaněti Otci v duchu a v pravdě; neboť
i Otec hledá takových, kteří by se mu (tak) klaněli. [24] Bůh je duch,
a ti, kteří se mu klanějí, v duchu a v pravdě mají se mu klaněti."
[25] Dí mu žena: „Vím, že přijde Messiáš, (který slove Kristus): když
tedy přijde on, oznámí nám všecko." [26] Ježíš řekl jí: „Já to jsem, jenž
mluvím s tebou." [27] A v tom přišli učeníci jeho a divili se, že mluví
se ženou; přece však nikdo neřekl: „Čeho si přeješ?" aneb „Proč
s ní mluvíš?" [28] Tu nechala žena konev svou a odešla do města
a řekla oněm lidem: [29] „Pojďte a vizte člověka, který mi pověděl
všecko, co jsem učinila; není-li on Kristus?" [30] Vyšli tedy z města
a brali se k němu. [31] Mezitím učeníci jeho prosili ho řkouce: „Mistře,
pojez." [32] Ale on řekl jim: „Já mám pokrm k jídlu, o němž vy nevíte."
[33] Pravili tedy učeníci vespolek: „Zdali kdo přinesl mu jísti?" [34] Ježíš
řekl jim: „Můj pokrm jest činiti vůli toho, jenž mě poslal, a dokonati dílo
jeho. [35] Nepravíte-liž vy: ‚Ještě čtyři měsíce, a bude žeň?' Hle, pravím

20. Na této hoře t. j. na Garizimu, na kterém, jak řečeno pozn. 3., stával chrám samaritánský. Horu tu i s ostatky zbořeného chrámu měla žena i Ježíš právě před sebou. Majíc tedy Krista za proroka, použila příležitosti té, aby se ho o té věci otázala, plná důvěry, že dostane se jí bezpečného poučení.

21. Nebudete se klaněti ani na této hoře, ani v Jerusalemě, tak totiž, aby nebylo dovoleno obětovati Otci také jinde.

22. Ačkoli totiž Samaritáni nebyli prosti veškeré známosti o Bohu, neměli přece o něm známosti náležité. Neboť jednak přijali také některé názory bludné, jednak uznávajíce pouze knihy Mojžíšovy, neznali toho zjevení, které po Mojžíšovi Bůh dal a svatopisci zaznamenali. Židé však, k nimž i Ježíš podle člověčenství patřil, měli veškeré zjevení dané před Kristem, a tedy i lepší známost o Bohu než Samaritáni. Takové známosti dostalo se jim řízením Božím proto, poněvadž z nich měl se Vykupitel naroditi a od nich spása k jiným národům se dostati.

25. V duchu a v pravdě, t. j. úkony (nejen vnějšími, nýbrž i) vnitřními, vycházejícími z víry a milosti Boží.

25. Žena uznávala potřebu jakési vyšší bohoslužby, ale nevystihnuvši úplně slov Páně, poukázala k Vykupiteli, doufajíc, že od něho bude podáno další poučení.

27. Divili se, jednak že bývalého učitele svého Jana Křtitele nikdy neviděli mluviti se ženou, jednak že u židů nebylo v obyčeji, ba ani za slušné pokládáno, aby muž, zejména učitel zákona, mluvil se ženou veřejně. Dle Soma 66 *b* neměl mluviti veřejně ani s vlastní manželkou. Učeníci však netázali se, proč Ježíš s ní mluví; bránila jim úcta ke Kristu a přesvědčení, že to nečiní bez příčiny.

28. Z nesmírné radosti nad tím, že nalezla Vykupitele, zapomenula, proč vlastně přišla, a nechavši tam konev, spěchala podat o tom zprávu do města.

29. Neřekla jim svého přesvědčení; neboť chtěla, aby sami přijdouce učinili si o něm úsudek. Plna radostného dojmu pravila s nadsázkou, že jí pověděl všecko, co učinila, ač jí řekl pouze tajný hřích její, který ji nejvíce tížil.

32. Mám pokrm . . . Mínil pokrm duchovní, konání vykupitelského úřadu svého, jakož sám vykládá ve v. 34. Dal tak na jevo, že konati vůli Otce nebeského jest mu nad pokrm denní.

35—38. Chtěje povzbuditi je, aby po příkladě jeho také jednou působili s horlivostí o spáse duší, na příkladě Samaritánů, které bylo již viděti, ani vycházeli k němu z města, je poučuje, že obrácení lidí bude se díti rychle (v. 35), přinese hojný užitek (v. 36) a jsouc připraveno již od jiných, nebude obtížné (v. 37—38).

vám: ‚Pozdvihněte očí svých a podívejte se na krajiny, že jsou již bílé
ke žni. [36] A kdo žne, béře odplatu a shromažďuje užitek k životu věč-
nému, aby se radoval, i ten, kdo seje, i ten, kdo žne. [37] V této věci
pravdivé jest zajisté přísloví: ‚Jiný jest, jenž rozsévá, a jiný, jenž žne.‘
[38] Já jsem vás poslal žnouti, o čem jste nepracovali; jiní pracovali,
a vy jste vešli v práce jejich.“

[39] Z onoho města pak mnoho Samaritánův uvěřilo v něho pro
slova ženy, která vydávala svědectví: „Pověděl mi všecko, co jsem
činila.“ [40] Když tedy Samaritáni přišli k němu, prosili ho, aby pobyl
u nich. I pobyl tam dva dni. [41] A mnohem více jich uvěřilo v něho
pro slovo jeho. [42] I pravili ženě: „Věříme již nikoli pro tvoji řeč; neboť
sami jsme slyšeli a víme, že tento jest vpravdě Spasitelem světa.“

Pán Ježíš zjevuje svou velebnost v Galilei. Úředník královský, v. 43—54.

[43] Po dvou dnech pak vyšel odtud a odebral se do Galilee;
[44] neboť Ježíš sám vydal svědectví, že prorok není ve vážnosti ve své
otčině. [45] Když tedy přišel do Galilee, Galilejští přijali ho (radostně),
neboť viděli všecko, co činil v Jerusalemě o slavnosti; byli totiž také
oni přišli na slavnost.

[46] Přišel tedy zase do Kány galilejské, kdež byl proměnil vodu
ve víno. A byl jeden úředník královský v Kafarnaum, jehož syn byl
nemocen. [47] Ten uslyšev, že Ježíš přichází z Judska do Galilee, ode-
bral se k němu a prosil ho, aby přišel a uzdravil syna jeho; neboť
počínal umírati. [48] I řekl k němu Ježíš: „Neuzříte-li zázraků a divů, ne-
uvěříte.“ [49] Dí jemu úředník královský: „Pane, pojď, prve než umře syn
můj.“ [50] Dí jemu Ježíš: „Jdi, syn tvůj jest živ.“ Člověk ten uvěřil slovu,
které mu pravil Ježíš, a šel. [51] Když pak byl již na cestě, služebníci
jeho potkali se s ním a zvěstovali (mu), že syn jeho jest živ. [52] I otázal
se jich na hodinu, ve kterou se mu ulevilo. A oni mu řekli: „Včera
v hodinu sedmou přestala mu zimnice.“ [53] Poznal tedy otec, že to

35. Ještě čtyři měsíce ... Bylť tehdy (alespoň pravděpodobně) konec listopadu neb počátek prosince. žně pak se počínaly po druhém svátku velikonočním. Krajinami bílými ke žni, na nichž jest obilí již bílé (a tedy zraje ke žni), rozumí Samaritány, na něž as ukázal rukou. Smysl jest: Při setbě přirozené musí se čekati delší dobu od setby na žeň; při setbě slova Božího však žeň (užitek) následuje rychle po setbě, jakož vidíte na přicházejících Samaritánech.

36. Smysl jest buď: Kdo pracuje na duchovní žni mé (apoštolé, věrozvěstové a j.), obdrží odplatu v (nebesích) a mimo to shromažďuje ovoce apoštolské působnosti své, tím totiž, že získává jiné pro život věčně blažený, a z toho bude se radovati i Kristus jakožto rozsevač, i apoštolé (a jiní věrozvěstové) jakožto ženci. Aneb: Kdo pracuje ..., obdrží odplatu, a ta bude záležeti v tom, že shromáždí ovoce práce k životu věčnému, tím totiž, že přivede jiné do církve a skrze ni do života věčného, takže se bude radovati i Kristus nad spásou oněch lidí, i apoštolé (a věrozvěstové), kteří za svou práci budou také odměněni v nebesích.

45. o slavnosti totiž velikonoční, o níž byla řeč v kap. 2, 13. 23.

46. Úředník ten sloužil u Heroda Antipy, jenž sice byl pouze tetrarchou, ale zhusta, zejména od lidu, byl nazýván také králem.

48. Vytýkal váhavost ve víře úředníkovi i přítomným Galileanům, a to proto, poněvadž chtěl povzbuditi víru jejich, jmenovitě víru onoho úředníka, který sice věřil, že Pán Ježíš může uzdraviti jeho syna, ale myslil, že je k tomu třeba, aby byl u nemocného přítomen.

51—53. Byloť z Kafarnaum do Kány na 8 hodin co jíti; nemohl proto cestu do Kány a nazpět vykonati v jednom dni; přenocoval tedy na cestě zpáteční, a proto teprv druhého dne se setkal se svými služebníky, kteří nevyšli mu naproti hned, jak se nemocný uzdravil, nýbrž čekali až do druhého dne, aby se-

byla ona hodina, ve které mu Ježíš řekl: „Syn tvůj jest živ." I uvěřil
v něho on sám i celý dům jeho. 54 To byl druhý zázrak, který Ježíš
učinil opět (v Káně), když přišel z Judska do Galilee.

KAPITOLA 5.*)

Ježíš uzdravuje člověka 38 roků nemocného a háje se proti židům projevuje svůj poměr k Otci, v. 1—47.

1 Potom byla slavnost židovská, a Ježíš odebral se do Jerusa-
lema. 2 Jest pak v Jerusalemě při bravní (bráně) rybník, jenž hebrejsky
slove Bethesda a má pět podloubí. 3 V těch leželo veliké množství ne-
duživců: slepých, kulhavých, ochrnulých, kteří čekali na pohyb vody.
4 Anděl Páně totiž sestupoval časem do rybníka, a hýbal vodou. A kdo
po hnutí vody první vstoupil do rybníka, býval uzdraven, ať byl stižen

---

znali, zda se nemoc nevrátí. — V hodinu sedmou; rozumí se však sedmá hodina denní, tedy naše 1 hodina odpolední.

*) V poddíle druhém (5, 1—11, 56) evangelista vyličuje, kterak Pán Ježíš projevuje vykupitelskou a božskou velebnost svou; narážel zejména u fariseův a náčelníků židovských vždy na větší odpor, až se vyvinulo u odpůrců těch úhlavní nepřátelství a nesmiřitelná nenávist proti němu.

5, 1. Slavnost židovská. Není jisto, kterou slavnost evangelista míní; nejspíše svátky velikonoční, připadající do druhého roku veřejného života Páně.

2. Při bravní (bráně); tak dle vážnějších rukopisů řeckých i latinských a jiných. Vulgata tištěná a některé rukopisy mají: bravní rybník (probatica piscina). Řecké rukopisy však zprvu připomenuté připouštějí také překlad: „Jest .. při bravním rybníku tak zvaná hebrejsky Bethesda, mající patero podloubí." Dle tohoto překladu byl by se rybník jmenoval bravním a při něm byla by budova opatřená paterým podloubím. Tento výklad jest snad nejsprávnější. — Místo obyčejného Bethesda (dům milosti) mají některé rukopisy a Vulgata tištěná Bethsaida, jiné Bethsada neb Bethsetha (ohrada ovčí neb ovčinec). Není tedy ani o této věci zcela jisto, které jméno jest původní. Řečená různost (jež pro věc samu nemá žádné důležitosti) povstala nedopatřením opisovatelů.

4. v. 3^b—4. Tyto verše někteří kritikové pokládají za pozdější vložku, jednak pro zázračný ráz popsaného děje, jednak proto, že chybí v některých i nejstarších rukopisech (Vatikánském, Sinajském, Efrema Syr.) a překladech i spisech sv. Otců a spisovatelů církevních. — Avšak zázračný ráz děje není dostatečnou příčinou, proč by se měl pokládati za báji, a to tím méně, poněvadž byl zcela účelný, řadě se velmi vhodně ku předobrazeným dějům Stareko zákona, který tehdy ještě byl v platnosti. Předobrazovalť velmi vhodně účinky křtu, ve kterém člověk bývá očištěn ode všech hříchů, ať měl jakékoliv. Ale ani z toho nelze souditi již s dostatečným důvodem v podvrženost těchto veršů, že v některých i vážných památkách scházejí, aneb označeny jsou hvězdičkami neb obely. Neboť jest možná, že hvězdičky a obely ty neznamenají (alespoň ve všech oněch rukopisech) pochybnost o pravosti oněch veršů, jak se obyčejně vykládá, nýbrž jsou známkou liturgickou, a to tím spíše, poněvadž ona perikopa čítala neb zpívala se záhy při službách Božích. Ony rukopisy pak a překlady, jež nemají řečených veršů, vyváží se památkami jinými neméně důležitými (3^b i v Kod. Kembridžském a od ruky třetí v Kod. Efrema Syr.) a nejen v překladě syrském Pešíttá, nýbrž i v nejstarších rukopisech překladu starolatinského, ano připomíná je již Tertullián ke konci 2. stol. a Tatián ve svém „Diatessarónu" kolem r. 170., ne-li dříve. Mimo to zpráva o andělu ve v. 4. patří tak nutně k celé souvislosti, že bez ní byla by ostatní stať nepochopitelná, a zejména nebylo by jasno to, co se praví ve v. 7., proč totiž člověk 38 roků nemocí sklíčený stěžoval si Pánu Ježíši, že nemá nikoho, kdo by jej spustil do rybníka, když byla voda uvedena v pohyb, a že proto pokaždé jiný ho předejde, než on se k vodě dostane. Uváží-li se tedy ještě, s jakou pečlivostí evangelista vykládá věci, jež cizincům, a tedy i čtenářům jeho byly neznámy, a že proto jest zcela pravdě nepodobno, aby byl právě na tomto místě beze všeho vysvětlení pověděl věci, jimž porozuměti nelze, leč se vysvětlí, nebude zajisté možno uznati za správný náhled, že by řečené verše 5, 3^b—4 byly podvrženy.

neduhem kterýmkoliv. [5] I byl tam jeden člověk, který byl nemocen již
třicet osm roků. [6] Toho Ježíš uzřev ležeti a seznav, že to s ním trvá
již dlouhý čas, řekl jemu: „Chceš býti zdráv?" [7] Nemocný odpověděl
mu: „Pane, nemám člověka, aby, když se voda pohne, spustil mě do
rybníka; když pak já jdu, jiný sestupuje přede mnou." [8] Dí mu Ježíš:
„Vstaň, vezmi lože své a choď." [9] A ihned uzdravil se člověk ten; i vzal
lože své a chodil. Byla však toho dne sobota. [10] A proto židé řekli
tomu, jenž se uzdravil: „Jest sobota; není dovoleno tobě nosit lože své."
[11] On pak odpověděl jim: „Ten, jenž mě uzdravil, řekl mi: Vezmi lože
své a choď." [12] Tedy otázali se ho: „Kdo jest ten člověk, který ti řekl:
Vezmi lože své a choď?" [13] Ten však, jenž byl uzdraven, nevěděl,
kdo jest, neboť Ježíš uchýlil se, poněvadž byl zástup na tom místě.
[14] Potom Ježíš nalezl ho ve chrámě a řekl jemu: „Hle učiněn jsi zdráv,
již více nehřeš, aby se ti nepřihodilo něco horšího." [15] Člověk ten odešel
a oznámil židům, že jest to Ježíš, který ho uzdravil. [16] Proto židé pro-
následovali Ježíše, že to učinil v sobotu.
[17] Ježíš pak promluvil k nim: „Otec můj dosavad dělá, i já dělám."
[18] Tedy židé hledali proto tím více ho usmrtiti, ježto nejen rušil so-
botu, nýbrž i Boha nazýval Otcem svým, čině se rovným Bohu. [19] Ježíš
tedy odpověděl jim: „Vpravdě, vpravdě pravím vám: Nemůže Syn
sám od sebe činiti ničeho, leč co vidí, že činí Otec. Cokoli totiž činí
On, to činí podobně i Syn; [20] neboť Otec miluje Syna a ukazuje mu
všecko, co sám činí; a větší ještě skutky nad to ukáže mu, abyste

---

13. Uchýlil se . . . neboť nechtěl přítomností svou dáti příležitost k rozbroji, který by mohl snadno nastati, když by jedni ho velebili pro jeho zázračný čin, jiní (fariseové) však stíhali pro domnělé porušení klidu sobotního.

14. něco horšího, aby totiž nestihl tě trest nejen časný, nýbrž i věčný. (Dává tak na jevo, že člověk ten zavinil si svou nemoc nějakým činem neb životem hříšným.)

15. Oznámil jim to v úmyslu dobrém, jsa proniknut vděčností k Ježíši a chtěje prohlásiti jej jako původce tak velihého dobrodiní a pohnouti je, by také pojali k němu úctu jako k poslanci Božímu.

16. Pronásledovali jej totiž pomluvami, na cti utrháním, hrozbami, ano, jak patrno z v. 18., pomýšleli i na to, aby ho usmrtili.

17—47. V této řeči, kterou Pán Ježíš měl snad až druhého neb třetího dne po uzdravení onoho člověka, dokazuje, že jednal právě, a to tím, že prohlašuje se za rovna Bohu Otci (17—30) a svou výpověď potvrzuje trojím svědectvím (31—40), odmítaje zároveň možné podezřívání, že by hledal své chvály (41—47).

17. Otec dělá, zachovávaje totiž a řídě svět (i v sobotu) a čině to, čeho třeba ke spáse lidstva, a ne menším právem i já dělám skutky božské, jimiž sobota nijak nebývá znesvěcována.

19. Smysl jest: Nepokládejte skutku mého za znesvěcení soboty (za zločin), neboť nemůže zajisté Syn (Ježíš Kristus) jako Bůh ničeho činiti sám od sebe, tak totiž, aby Otec nesouhlasil s ním, a dílo jeho nebylo zároveň dílem Otcovým; ale dělá jediné, co vidí či poznává, že činí Otec. Neboť odvěkým plozením z Boha Otce má nejen touž podstatu, nýbrž i totéž poznání a působení, které má Otec. A proto cokoli on (Otec) činí, to činí podobně, t. j. touž mocí a vážností i Syn. Můj čin jest tedy zároveň činem Otcovým, a proto jako nemůžete viniti Otce z porušení klidu sobotního, tak nemůžete právem viniti ani mne.

20. Smysl jest: Příčina takového společného působení s Otcem jest v bytečné lásce, kterou Otec naprostou nutností miluje Syna jakožto osobu soupodstatnou, nejvýš dokonalou. Z té lásky ukazuje mu všecko . . ., t. j. odvěkým plozením sdílí s ním nejen božskou podstatu svou, nýbrž i božské poznání své, a tedy i úradky, jež pojal o vykoupení lidstva. Jedním z úradků těch byl také ten, aby člověk 38 roků nemocný byl uzdraven právě v sobotu. Avšak větší ještě skutky nad to ukáže mu Otec, bude tedy Syn (Pán Ježíš) činili ještě větší zázraky.

se divili. [21] Jako totiž Otec mrtvé křísí a oživuje, tak i Syn, koho chce,
oživuje. [22] Neboť Otec nesoudí nikoho, ale veškeren soud dal Synu,
[23] aby všichni ctili Syna, jako ctí Otce. Kdo nectí Syna, nectí Otce,
který ho poslal. [24] Vpravdě, vpravdě pravím vám: Kdo slyší slovo
mé a věří tomu, jenž mě poslal, má život věčný a soudu nepropadá,
nýbrž přešel ze smrti do života. [25] Vpravdě, vpravdě pravím vám:
Přichází hodina a nyní jest, kdy mrtví uslyší hlas Syna Božího, a ti,
kteří uslyší, živi budou; [26] neboť jako Otec má život sám v sobě, tak
dal i Synu, aby měl život sám v sobě, [27] a dal mu moc konati soud,
poněvadž jest Syn člověka. [28] Nedivte se tomu, neboť přichází hodina,
ve které všichni, kteří v hrobech jsou, uslyší hlas jeho, [29] a půjdou ti,
kteří dobře činili, na vzkříšení k životu, ti však, kteří zlé páchali, na
vzkříšení k soudu. [30] Nemohu já sám od sebe činiti ničeho. Jak sly-
ším, (tak) soudím, a soud můj jest spravedlivý, neboť nehledám vůle
své, nýbrž vůli toho, jenž mě poslal."

[31] „Vydávám-li já svědectví sám o sobě, svědectví mé není pravé
[32] Jiný jest, jenž svědčí o mně, a já vím, že pravé jest svědectví, které

21—23. Většími skutky či zázraky těmi, jež bude činiti, jsou zejména vzkříšení a soud, a to vzkříšení nejen mravní (ze stavu hříchu k životu milosti), nýbrž i fysické na konci světa, podobně jako i soudem rozumí i soud v širším slova smyslu (rozlišování lidí podle jejich smýšlení a chování se ke Kristu), nýbrž i v užším smyslu, soud totiž obecný na konci světa. — Otec nesoudí nikoho, tak totiž, aby jako soudce byl viditelný a slovy pronášel výrok soudní; v tomto smyslu dal veškeren soud Synu, který proto při soudě obecném ukáže se v podobě viditelné jako Syn člověka. — Kdo nectí Syna, nectí Otce; patří totiž i vtělenému Synu Božímu božská pocta tak nutně, že kdo nectí ho poctou božskou, nectí ani Otce.

24—27. Nyní mluví zvláště o vzkříšení mravním a o soudě v širším smyslu slova. — Soudu nepropadá (doslovně: na soud nepřichází, totiž na soud odsuzující). — Přešel ze smrti totiž duševní či ze stavu hříšného do života či do stavu milosti

25. Přichází hodina království messiášského. — Kdy duchovně mrtví uslyší hlas Syna Božího, pokud totiž již od této doby se hlásá a hlásati bude jeho učení, a ti, kteří to učení uslyší věříce věrou činnou, živi budou životem milosti Boží.

26. aby měl život sám v sobě, t. j. aby byl zdrojem veškerého života, a mohl tedy také dáti jej, komu by chtěl, neb i odníti.

27. Dal mu tu moc, poněvadž jest Syn člověka či Vykupitel. Poněvadž totiž vtělený Syn Boží jest Vykupitelem, obdržel při svém vtělení i jako člověk veškerou moc potřebnou ku provedení vykupitelského úřadu svého, a tedy také tu moc, aby mohl oživiti, i životem milosti, koho by chtěl, jakož i aby mohl konati soud (v širším i užším smyslu slova) a tedy též odsouditi ty, kteří v něho neuvěří.

28—30. Nyní jedná zvláště o vzkříšení těla na konci světa a o soudě obecném. — Přichází, t j. přijde hodina . . . kteří v hrobech jsou, t j. všichni, kteří umřeli, byť i pohřbeni nebyli . . . uslyší hlas jeho, t. j. hlas Syna Božího, který je bude volati k životu tělesnému. (Vulgata tištěná vykládajíc slovo jeho, klade místo něho slova Syna Božího.) — Nemohu sám od sebe činiti ničeho, proto totiž, poněvadž odvěkým plozením od Otce mám s Otcem jednu a touž podstatu (srovn v. 19.). Jak slyším, t. j. jak poznávám (podobně jako v. 19. co vidí). Nehledám vůle své, t. j. srovnávám se i jako člověk úplně s vůlí Otcovou. Pán Ježíš v tomto (30.) verši dokazuje, že soud jeho jest spravedlivý, a to dvěma důvody, totiž poukazováním na to, že má s Otcem jednu a touž podstatu, takže nemůže nic činiti, a tedy ani souditi, aby ten čin nebyl zároveň činem Otce nejvýš spravedlivého, a prohlášením, že s vůlí Otcovou i jako člověk úplně se srovnává, a tedy ani nechce souditi jinak, než soudí Otec nejvýš spravedlivý.

31—40. Židé (členové velerady) nevěřili svědectví Kristovu, které vydal o své soupodstatnosti s Otcem, již proto ne, poněvadž dle jejich úsudku nebylo

vydává o mně. [33] Vy jste poslali k Janovi, a on vydal svědectví pravdě; [34] já však neberu svědectví od člověka, ale toto pravím, abyste vy byli spaseni. [35] On byl svící hořící a svítící, ale vám se zachtělo (jen) na chvíli se veseliti ve světle jeho. [36] Já však mám svědectví větší nežli (jest) Janovo; ty skutky totiž, které mi dal Otec, abych je vykonal, ty skutky, které činím, vydávají o mně svědectví, že Otec mě poslal. [37] I sám Otec, který mě poslal, vydal svědectví o mně; a nikdy jste ani hlasu jeho neslyšeli ani tváře jeho neviděli, [38] a slova jeho nemáte v sobě zůstávajícího, neboť vy nevěříte tomu, kteréhož On poslal. [39] Zpytujete Písma, neboť se domníváte, že v nich máte život věčný. Také ona jsou to, jež vydávají svědectví o mně; [40] a vy (přece) nechcete přijíti ke mně, abyste měli život. [41] Oslavy od lidí nepřijímám, [42] ale poznal jsem vás, že (totiž) lásky k Bohu nemáte v sobě. [43] Já jsem přišel ve jménu Otce svého, a nepřijímáte mě; jiný-li přijde ve jménu svém, toho přijmete. [44] Kterak můžete uvěřiti vy, kteří přijímáte čest jedni od druhých, a té cti, která jest od jediného Boha, nehledáte? [45] Nedomnívejte se, že já budu žalovati na vás u Otce; jestiť, kdo na vás žaluje, totiž Mojžíš, v nějž vy doufáte. [46] Neboť kdybyste věřili Mojžíšovi, věřili byste i mně; o mně psal on; [47] pakli však nevěříte jeho písmu, kterak uvěříte mým slovům?“

---

pravé či právoplatné, ježto dle 5. Mojž. 19, 15. ku právoplatnosti nějakého svědectví bylo treba, aby bylo vydáno o někom souhlasně alespoň od dvou osob jiných. Proto Pán Ježíš netvrdí sice, nýbrž připouští jen, že mají pravdu (ve v. 31. svědectví mé není pravé či právoplatné dle vašeho mínění); ale ukazuje hned, že přece nemají příčiny mu nevěřiti. Tedy takto: Nuže dejme tomu, že svědectví mé není právoplatné, vy přece nemáte příčiny pochybovati o tom, co jsem řekl: neboť jiný jest ještě, jenž svědčí o mně, totiž Bůh Otec nejvýš pravdomluvný (v. 32. 36.).

33—35. t. j. Též Jan Křtitel vydal svědectví o mně, ten Jan, k němuž jste sami poslali na poušť, abyste se ho tázali, není-li Vykupitelem (1, 19.), a tím již dali jste na jevo, že ho pokládáte v této věci za svědka oprávněného. On vydal svědectví pravdě, prohlásiv, že jsem Vykupitelem a Synem Božím. Měli jste tedy přijmouti svědectví jeho a uvěřiti ve mne. Já však neberu, t. j. nemám potřebí svědectví od člověka, přece však je připomínám k vůli vám, abyste vy věříce byli spaseni. — Na chvíli se veseliti ve světle jeho, t. j. na dobu krátkou jen věřiti jeho kázání.

36. Skutky vydávají svědectví, že Otec mě poslal, neboť skutků těch nemůže nikdo činiti leč jediné Bůh.

37—38. t. j vydává však Otec svědectví o mně nejen těmi zázraky, které činím, nýbrž i proroctvími, která učinil o mně (o Vykupiteli) před mým příchodem na svět. Židé však neslyšeli hlasu jeho . . ., t. j. nepochopili vlastní vinou nikdy náležitě toho, co Bůh předpověděl o Vykupiteli. Příčina toho byla v tom, že neměli slova jeho v sobě zůstávajícího či že neosvojili si zjevení Božího tak, aby bylo pravidlem veškerého smýšlení a jednání jejich, jakož patrno z toho, že nevěřili tomu, kteréhož Otec poslal, Ježíši Kristu.

39. Domníváte se, a to právem, že v nich máte život věčný, t. j. učení, kteréž vede k životu věčně blaženému.

41—47. Vyvrací možné podezření, že by ty věci byl mluvil, jako by toužil po lidské chvále a oslavě, pravě: Oslavy takové nepřijímám či nepotřebuji, ale proto jsem to řekl, poněvadž poznal jsem vás . . .

45. Nedomnívejte se . . ., t. j. nebude ani potřebí, abych žaloval na vás já.

KAPITOLA 6.

Ježíš nasycuje zázračně 5000 mužů a kráčí po jezeře, v. 1—21.

1 Potom odešel Ježíš za moře Galilejské, to jest Tiberiadské,
2 a veliký zástup šel za ním, neboť viděli zázraky, které činil na ne-
mocných. 3 I vystoupil Ježíš na horu a posadil se tam s učeníky svými,
4 Byly pak blízko velikonoce, slavnost židovská. 5 Tedy Ježíš pozdvih
oči a spatřiv, že zástup veliký jde k němu, pravil k Filipovi: „Odkud
nakoupíme chlebů, aby pojedli tito?“ 6 To však řekl, zkoušeje ho, neboť
sám věděl, co hodlá učiniti. 7 Filip mu odpověděl: „Za dvě stě denárů
chlebů nestačí jim, aby každý něco málo dostal.“ 8 Dí jemu jeden z uče-
níků jeho, (totiž) Ondřej, bratr Šimona Petra: 9 „Jest zde jeden pa-
cholík, který má pět chlebů ječných a dvě ryby, ale co jest to na tak
mnohé?“ 10 Tedy řekl Ježíš: „Rozkažte lidem, ať se posadí.“ Bylo pak
mnoho trávy na tom místě. I posadilo se mužů počtem asi pět tisíc.
11 Tu Ježíš vzal chleby a díky učiniv rozdal sedícím; podobně i z ryb,
kolik chtěli. 12 Když však se nasytili, řekl učeníkům svým: „Seberte
pozůstalé kousky, ať nezhynou.“ 13 I sebrali a naplnili dvanáct košů
kousky z pěti chlebů ječných, kteréž pozůstaly po těch, kteří jedli.
14 Tedy ti lidé uzřevše zázrak, kterýž učinil Ježíš, pravili: „To jest
jistě ten prorok, který má přijíti na svět.“ 15 Proto Ježíš, poznav, že
chtějí přijíti a chopiti ho, aby jej učinili králem, uchýlil se opět na
horu sám jediný.

16 Když pak byl večer, učeníci jeho sestoupili k moři 17 a vstou-
pivše na loď, plavili se přes moře do Kafarnaum; a již setmělo se,
a Ježíš ještě nepřišel k nim. 18 Moře však se zdvihalo, ježto vál vítr ve-
liký. 19 Když tedy upluli asi dvacet pět neb třicet honů, spatřili Ježíše,
an kráčí po moři a přibližuje se k lodi; i báli se. 20 On však řekl jim:
„Já jsem to; nebojte se.“ 21 Tu chtěli ho vzíti na loď, ale loď byla
ihned u země, do které se ubírali.

Pán Ježíš zaslibuje nejsvětější svátost oltářní a naráží na nevěru i u svých učeníků, v. 22—72.

22 Druhého dne lid, který stál za mořem, zvěděl, že nebylo tam
jiné lodi, leč jen jedna, a že Ježíš nevstoupil s učeníky svými na tu loď,
nýbrž že učeníci jeho sami odpluli; 23 jiné však lodi připluly z Tiberiady
blízko k tomu místu, kde byli jedli chléb, když Pán díky učinil. 24 Když
tedy lid viděl, že tam Ježíše není, ani učeníků jeho, vstoupili na lodi
a dostali se do Kafarnaum, hledajíce Ježíše. 25 A nalezše ho za mořem,
řekli jemu: „Mistře, kdy jsi sem přišel?“ 26 Ježíš odpověděl jim: „Vpra-
vdě, vpravdě pravím vám: Hledáte mě ne proto, že jste viděli divy,

---

6, 1—15. viz Mat. 14, 13—23 (str. 76–77, kde jest výklad); Mark. 6, 32—46 Luk. 9, 10—17.

4. Velikonoce, třetí to ve veřejném životě Kristově. Evangelista pomíjí mlčením veškerou činnost Kristovu, kterou jevil od velikonoc druhých, a to jednak vzhledem k svému účelu, jednak proto, že ji vylíčili evangelisté ostatní (Mark. 2, 23—6, 21. Luk. 6, 1—9, 9.)

16.—21. viz Mat. 14, 24–34; Mark. 6, 47.–56.

26.—59. V této řeči zaslibuje Pán Ježíš nejsv. svátost oltářní, a to tak, že nejprve vzbuzuje v posluchačích tužbu po duševním pokrmu (26.–33), potom prohlašuje sebe sama za pokrm duševní (35.—51.) a konečně naznačuje způsob, kterým ten pokrm má býti přijímán, totiž požíváním (52. až 59), ač dosud nezjevuje, že to požívání má se díti svátostně (to učinil až při poslední večeři).

nýbrž že jste jedli z chlebů a nasytili se. 27 Pracujte nikoliv o pokrm
pomíjející, nýbrž o pokrm, který zůstává k životu věčnému, kterýž vám
dá Syn člověka; neboť toho potvrdil Otec, Bůh.“ 28 I řekli jemu: „Co
máme činiti, abychom konali díla Boží?“ 29 Ježíš odpověděl jim:
„To jest dílo Boží, abyste věřili v toho, jehož on poslal.“ 30 Tu řekli
jemu: „Které znamení tedy činíš ty, abychom je viděli a tobě věřili?
Co konáš? 31 Otcové naši jedli manu na poušti, jakož jest psáno:
‚Chléb s nebe dal jim k jídlu‘.“ 32 Tedy řekl jim Ježíš: „Vpra-
vdě, vpravdě pravím vám: nikoliv Mojžíš dal vám chléb s nebe, nýbrž
Otec můj dává vám pravý chléb s nebe. 33 Neboť chléb Boží jest ten,
který sestupuje s nebe a dává život světu.“ 34 I řekli mu židé: „Pane,
povždy nám dávej ten chléb“ 35 A Ježíš řekl jim: „Já jsem chléb ži-
vota; kdo přichází ke mně, nebude lačněti, a kdo věří ve mne, ne-
bude žízniti nikdy. 36 Avšak řekl jsem vám, že jste mě i viděli, ale
nevěříte. 37 Všecko, co mi dává Otec, přijde ke mně, a toho, kdo ke
mně přijde, nevyvrhnu ven, 38 neboť jsem sestoupil s nebe, nikoliv
abych činil vůli svou, nýbrž vůli toho, jenž mě poslal. 39 Toto pak jest
vůle toho, jenž mě poslal (Otce), abych neztratil nic z toho, co mi

---

27. Pracujte, t. j. přičiňte se, a to pevnou věrou o to, aby se vám dostalo pokrmu duchovního . . . Pokrmem tím nemíní svého učení ani messiášských statků vůbec ani víry, jak někteří mylně vykládali, nýbrž chléb svátostní, t j. sebe sama v nejsvět. svátosti přítomného. Chléb ten zůstává skutečně k životu věčnému, neboť trvá věčně i sám o sobě i ve svých účincích, ježto k životu blaženému přivádí. Pán Ježíš tedy chtěje vzbuditi tužbu po duchovním pokrmu užívá obrazu o pokrmu přirozeném, podobně jako v hovoru se Samaritánkou užil obrazu o vodě. — Toho Otec potvrdil (doslovně z pečetil,) t. j dukazy nepopíratelnými (jakým bylo i ono zázračné nasycení) ukázal, že onen Syn člověka (Ježíš Kristus) jest ten, jenž řečený pokrm může lidem dáti.

28., t. j. Co máme činiti, abychom konali takové dílo Bohu milé, kterým bychom si zasloužili duchovní pokrm ten?

29, t. j. Víra v toho, jehož Bůh poslal (víra ve mne jakožto Vykupitele od Boha na svět poslaného) jest oním dílem Bohu milým, o které musíte se nutně přičiniti, chcete-li dojíti řečeného pokrmu duchovního. (Tomu, kdo by přijímal v nevěře, svátost oltářní nebyla by chlebem života O nehodném přijímání křesťanů některých zde nemluví.)

30.—31., t. j. Co činíš na důkaz, že jsi poslán od Boha, abychom v tebe věřili jako ve Vykupitele a Syna Božího? Který zázrak uděláš? — Chtěli viděti od něho nějaký větší zázrak, než jaké dosud vykonal, a proto, aby nemohl poukazovati na včerejší nasycení pěti tisíc lidí, upozorňují na to, že Mojžíš učinil zázrak větší, ježto ne jednou toliko, nýbrž po řadu let manou živil ne pouze 5000 lidí, nýbrž celý národ. (2 Mojž. 16, 14; Žalm. 77, 24.)

32.—33. Pán Ježíš pomíjeje mlčením, že Mojžíš sám nebyl dárcem many, nýbrž Bůh, ukazuje, že mana nebyla pravým chlebem s nebe, (ježto nepocházela z vlastního nebe, nýbrž z ovzduší a udržovala pouze život tělešný jediného národa na jistou toliko řadu let), pravým chlebem s nebe však že jest ten, který pochází s nebe samého (sídla blaženosti) a jest zdrojem veškerého života, jmenovitě též duševního a nadpřirozeného, a to nejen pro jeden národ a na dobu pomíjející, nýbrž pro veškeren svět (veškeré lidstvo) a na věky

33—36. Židé zatoužili nyní po chlebě od Krista nabízeném a žádali zaň, ač nebyli si vědomi, co tím chlebem myslí. Tu prohlásil Pán Ježíš, že on sám jest tím chlebem, tím pokrmem, o němž mluvil, a udal zároveň víru jakožto podmínku, pod kterou mohou pokrmu toho dosíci, kteréž však židé, trvajíce v nevěře, dosud nevyhověli. — Kdo přichází ke mně věrou, nebude lačněti ., t. j. nezatouží po jiném pokrmu duchovním, po jiných prostředcích spásy. To však nevylučuje tužby po vždy užším spojení s tímto pokrmem duší, s Kristem, častějším přijímáním. Viděli jste mě totiž, kterak jsem zázraky osvědčoval se jako poslanec a Syn Boží.

37. Učí, že víra jest také darem Božím a tedy že spasení nezáleží pouze na víře člověka, nýbrž na Boží milosti. — Všecko t. j. každého, koho Otec

dal, nýbrž abych to vzkřísil v den poslední. [40] Neboť to jest vůle Otce
mého (který mě poslal), aby každý, kdo vidí Syna a věří v něho, měl
život věčný; a já ho vzkřísím v den poslední." [41] Reptali židé na
něho, že řekl: „Já jsem chléb, který s nebe sestoupil," [42] a pravili:
„Není-liž to Ježíš, syn Josefův, jehož otce i matku známe? Kterak tedy
praví: „S nebe jsem sestoupil." [43] Ježíš tedy odpověděl jim: „Nereptejte
vespolek. [44] Nikdo nemůže přijíti ke mně, nepřitáhne-li ho Otec,
který mě poslal; a já ho vzkřísím v den poslední. [45] Jest psáno v prorocích:
‚A budou všichni poučováni od Boha.' Každý,
kdo uslyšel od Otce a se naučil, přichází ke mně. [46] Nepravím tím, že
by kdo viděl Otce, leč jen ten, jenž jest od Boha, ten viděl Otce.
[47] Vpravdě, vpravdě, pravím vám: Kdo věří ve mne, má život věčný.
[48] Já jsem chléb života. [49] Otcové vaši jedli na poušti manu, a zemřeli.
[50] To jest chléb s nebe sestupující, aby, jí-li kdo z něho, nezemřel.
[51] Já jsem chléb živý, jenž s nebe sestoupil. [52] Bude-li kdo jísti
z chleba toho, živ bude na věky. A chléb, který já dám, tělo mé jest
(které dám) za život světa."

[53] Tu hádali se židé vespolek řkouce: „Kterak může tento dáti
nám tělo své k jídlu?" [54] Proto řekl jim Ježíš: „Vpravdě, vpravdě
pravím vám: Nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti jeho krve, ne-

---

milostí svou účinně k víře pohne, a tím způsobem mi dává, přijde, uvěří ve mne jako Vykupitele a Syna Božího. Kdo ke mně přijde, totiž s věrou, toho nejen nevyvrhnu ven, neodmítnu, nybrž živiti jej budu oním chlebem života věčného; neboť tak toho žádá i ten úkol, pro který jsem přišel na svět (38—40).

44. Ježíš neodpovídá k reptání židů, nýbrž přikázav pouze, aby nereptali či nehlučeli, pokračuje ve své řeči rozváděje to, co řekl ve v. 37.; praví, že jenom ten přijde k němu věrou (v něho uvěří), koho Otec přitáhne svou totiž milostí, ale ne že by jeho svobodnou vůli rušil, nýbrž tak, že pomáhající milostí svou rozum jeho osvěcuje a vůli posiluje a tak účinně jej zve k sobě. ho povzbuzuje, mu pomáhá a skutečně ke Kristu přivádí, nečiní-li on milosti Boží odporu.

45—46. V prorocích, t. j. ve sbírce knih prorockých, a to u Is. 54, 13. Smysl jest Již ve Starém zákoně bylo předpověděno, že přijde doba, kdy všichni budou (vnitrně) poučováni od Boha. Ta doba nyní přišla; a nyní každý, kdo uslyšel od Otce (či kdo milostí jeho byl na rozumu osvěcován a na vůli posilován) a se naučil (či milosti té užil), přichází ke mně věrou, přijímá a schvaluje mé učení. Ale tím nepravím, že by mu nebylo třeba užiti mne jako učitele, neboť ono poučování od Otce děje se pouze vnitrně a nikoliv o všech pravdách ke spasení potřebných. Takové plné poučení o vůli Boha Otce mohu dáti pouze já, který byv od něho od věčnosti zplozen, mám touž podstatu a totéž poznání, které má On, a tedy jeho vůli a úmysly dokonale znám.

48—52. Opakuje krátce, co již řekl, že totiž jest chlebem živým, který jsa zdrojem života, může i jiné oživovati.

52b. A chléb, který já dám, totiž k jedení Naznačuje, že ten chléb, o němž mluví a jímž rozumí sebe sama, má se přijímati skutečným požíváním či jedením jeho těla; slibuje tedy, že své tělo dá za (duševní) pokrm věřících; pravě pak, že je dá za život světa či k tomu, aby všichni lidé mohli dojíti života věčně blaženého, ukazuje také na to, že chleb ten bude dán nejen za pokrm, nýbrž i v obět za lidi.

53. Pán Ježíš neudal nyní (nýbrž až při poslední večeři), že ono požívání i obětování těla jeho má se díti svátostně (pod způsobou chleba a vína), neboť chtěl, aby po tolika důkazech, které podal o svém božství, věřili mu, že může učiniti a učiní, co slibuje. Ale židé přes všechny zázraky, které u Krista viděli, neptali se po způsobu, kterým míní své tělo dáti za pokrm, nýbrž nevěřili vůbec, že by mohl učiniti, co slibuje. I hádali se proto vespolek o jeho slovech.

54. Ač tedy Pán Ježíš věděl, že slova jeho vykládají si o skutečném požívání těla jeho, přece nejen neodvolal slov svých, nýbrž pohrozil jim vyloučením

budete míti v sobě života. 55 Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život
věčný, a já ho vzkřísím v den poslední. 56 Neboť tělo mé vpravdě
jest pokrm a krev má vpravdě jest nápoj. 57 Kdo jí mé tělo a pije
mou krev, zůstává ve mně a já v něm. 58 Jako mne poslal živý Otec
a já živ jsem skrze Otce, tak i ten, kdo jí mne, živ bude skrze mne.
59 Toto jest chléb, jenž s nebe sestoupil, ne jako otcové (vaši) jedli
manu a zemřeli. Kdo jí chléb tento, živ bude na věky." 60 To po-
věděl uče v synagoze v Kafarnaum.
61 Tu mnozí z učeníků jeho uslyševše to řekli: „Tvrdá jest ta řeč;
kdo ji může poslouchat?" 62 Ale Ježíš věda sám u sebe, že učeníci
jeho na to reptají, řekl jim: „To-li vás pohoršuje? 63 Což tedy, když
uzříte Syna člověka, an vstupuje tam, kde byl dříve? 64 Duch jest to,
jenž oživuje, tělo nic neprospívá; ta slova však, která jsem já mluvil
vám, jsou duch a život. 65 Ale jsou někteří mezi vámi, kteří nevěří."
Věděltě zajisté Ježíš od počátku, kdo jsou nevěřící, a kdo jest ten, jenž
ho zradí. 66 I pravil: „Proto jsem vám řekl, že nikdo nemůže přijíti
ke mně, není-li mu dáno od Otce (mého)." 67 Od té doby mnozí z uče-
níků jeho odešli zpět a nechodili již s ním. 68 Řekl tedy ke dvanácti:
„Chcete i vy odejíti?" 69 Šimon Petr odpověděl mu: „Pane, ke komu
půjdeme? Ty máš slova života věčného, 70 a my jsme uvěřili a po-
znali, že ty jsi Kristus, Syn Boží." 71 Odpověděl jim Ježíš: „Zdali ne-
vyvolil jsem vás dvanáct? A jeden z vás jest ďábel." 72 Pravil to o Ji-
dášovi, synu Šimona iškariotského; neboť to byl ten, jenž ho měl zra-
diti, ač byl jedním ze dvanácti.

---

od věčné spásy, nebudou-li ho požívati. Ukázal tak, že nemínil požívání pouze obrazného, neb pouhou věrou, nýbrž skutečné požívání těla svého, a že požívání to prohlásil za zcela nutné ku spasení všem dospělým. (Mluvil k dospělým.) — Rozkazu o požívání těla a krve Páně vyhovuje se i přijímáním pod jednou způsobou, poněvadž Pán Ježíš jest pod jednou i druhou způsobou přítomen celý. (Viz str. 157—158 pozn.)

55. Myšlenku předešlou opakuje kladně, ukazuje zároveň, že (hodné) požívání těla a krve jeho jest zárukou slavného vzkříšení a života věčně blaženého.

56. Vpravdě jest pokrm . . ., t. j. má povahu pokrmu ne pouze ve smyslu obrazném, nevlastním, nýbrž skutečně, ve smyslu vlastním. I může proto živiti a skutečně živí či udržuje život duševní a zaručovati tak život věčný.

57—58. Udávaje účinky hodného požívání těla a krve jeho, vysvětluje, proč požívání to zjednává či zaručuje život věčný. Záležíť účinky ty v přeúzkém spojení s Kristem a v udržování nadpřirozeného života duševního. (Života posvěcující milosti Boží.)

64. Smysl jest: Nemáte příčiny se pohoršovati, neboť duch, t. j. božství spojené s člověčenstvím, jest ten, jenž oživuje životem nadpřirozeným, tělo či pouhé člověčenství, které by nebylo spojeno s božstvím, nic neprospívá k životu onomu; ta slova však, která jsem mluvil vám o požívání těla svého a krve své, týkají se mého božství, v němž jest zdroj všeho života a veškerá moc oživující, kterou jsem sdělil i se svým člověčenstvím, spojeným s mým božstvím.

68. Chcete i vy odejíti? Byl tedy hotov propustiti spíše i apoštoly, než by odvolal slova svá. Dal tak znova na jevo, že ve vlastním smyslu slova ro uměl to, co řekl o požívání těla a krve své, a že tedy slíbil dáti za pokrm skutečné a pravé tělo své, skutečnou a pravou krev svou.

70. Místo Syn Boží bylo by dle některých rukopisů „Světec Boží".

KAPITOLA 7.

Pán Ježíš jde na slavnost stánků. Poptávka po něm, v. 1—13. *)

1 Potom Ježíš chodil po Galilei, neboť nechtěl choditi po Judsku, poněvadž židé hledali ho zabíti. 2 Byla pak blízko slavnost židovská, stánků. 3 I řekli mu bratří jeho: „Odeber se odtud a jdi do Judska, aby také učeníci tvoji uviděli tvé skutky, které činíš; 4 vždyť nikdo nečiní nic skrytě, chce-li býti na jevě. Činíš-li tyto věci, zjev se světu." 5 Nevěřili totiž v něho ani bratří jeho. 6 Ježíš tedy řekl jim: „Čas můj ještě nepřišel, ale čas váš jest vždycky pohotově. 7 Vás nemůže svět nenáviděti, mne však nenávidí, neboť já vydávám o něm svědectví, že skutky jeho jsou zlé. 8 Vy jděte na tuto slavnost, já nejdu na slavnost tuto, neboť čas můj ještě se nenaplnil." 9 To pověděv, sám zůstal v Galilei. 10 Když však bratří jeho odešli, tehdy odebral se i on na slavnost, nikoli zjevně, nýbrž jako ve skrytě. 11 Tedy židé hledali ho o slavnosti a pravili: „Kde jest on?" 12 A bylo mnoho šepotu o něm v zástupu neboť jedni říkali: „Dobrý jest," jiní však pravili: „Nikoliv, nýbrž svádí lid." 13 Ale přece nikdo nemluvil o něm zjevně pro strach před židy.

Ježíšova řeč uprostřed a na konci slavnosti stánků. Její účinek, 7, 14—8, 1.

14 Když pak slavnost byla již v polovici, Ježíš vešel do chrámu a učil. 15 I divili se židé řkouce: „Kterak tento zná Písma, neučiv se?" 16 Ježíš odpověděl jim: „Moje učení není mé, nýbrž toho, jenž mě poslal. 17 Bude-li kdo chtít vůli jeho činiti, pozná o tom učení, je-li

---

*) Od 7, 1—10, 21. evangelista líčí, kterak při nových projevech Kristových nevěra židovských náčelníků přešla o slavnosti stánků téhož roku ve zjevné nepřátelství.

1. Toho roku tedy nešel na svátky velikonoční (třetí to za veřejného života jeho).

2. bratří, t. j. příbuzní jeho. Učeníci tvoji, t. j. ti stoupenci tvoji, které jsi tam získal za svého pobytu v Jerusalemě.

5. Nevěřili, t. j. neměli pravé víry v něho; a tento nedostatek pravé víry byl příčinou jejich žádosti. Oni totiž uznávali, že Pán Ježíš jest poslancem Božím a Vykupitelem, ale myslili, že založí pouze pozemské království a dá jim v něm výhodná postavení, a poněvadž se k tomu neměl a pořád jen v odlehlých krajích galilejských, jako v zákoutí se zdržoval, vybízeli ho, aby okázale, v četném průvodě šel na slavnost, a tam před četnými zástupy ukázal svými zázraky, že jest Vykupitelem.

8. nejdu na slavnost tuto, totiž okázale a v průvodě četném, a ne na slavnost celou, sedmidenní.

13. pro strach před židy, t. j. před náčelníky židovskými, kteří netrpěli, aby kdo vyjadřoval o něm svobodně své mínění.

14. v polovici, tedy nejspíše čtvrtého dne slavnosti; neboť slavnost stánků konala se po celý týden.

15. Slova: „Kterak tento zná Písma neučiv se," pravili jednak jati úžasem, jednak plni předsudkův a záští proti němu. Z příčiny té nejen sami neuvěřili v Krista, nýbrž i hleděli také u lidu přivésti v pochybnost jeho učení, jakožto výklady člověka, který do škol rabínských nechodil, a tedy pravého smyslu Písma sv. nezná.

16. Moje učení není mé . . ., t. j.: „nemám ho jako člověk sám od sebe, nýbrž od Boha", aneb: „nemám ho jako Syn Boží sám ze sebe, nýbrž věčným zplozením od Otce". Prohlásil tak, že učení jeho jest božské, a že proto jsou povinni je přijmouti, přes to, že ve školách rabínských se neučil.

17. Poučuje, že každý může sám se přesvědčiti o božském původě jeho učení, bude-li je zachovávati; poučí jej o tom blahodatné účinky, jež plynou ze zachovávání jeho účení. Naznačuje tak zároveň, že oni vůle Boží nezachovávají.

z Boha, čili já sám od sebe mluvím. [18] Kdo mluví sám od sebe,
vlastní slávy hledá; kdo však hledá slávy toho, jenž ho poslal, ten
jest pravdomluvný, a nespravedlnosti v něm není, [19] Zdaliž vám Mojžíš
nedal zákon? A nikdo z vás neplní zákona. Proč hledáte mě usmrtiti?“
[20] Zástup odpověděl: „Ducha zlého máš; kdo hledá tě usmrtiti?“
[21] Ježíš promluvil a řekl jim: „Jeden skutek jsem učinil, a všichni se
divíte. [22] Proto Mojžíš dal vám obřízku, ne že by pocházela od Moj-
žíše, nýbrž od otcův; a v sobotu obřezujete člověka. [23] Přijímá-li člověk
obřízku v sobotu, aby nerušil se zákon Mojžíšův, na mne-li se horšíte,
že jsem celého člověka uzdravil v sobotu? [24] Nesuďte podle obličeje,
nýbrž spravedlivý soud čiňte.“
[25] Tu řekli někteří z Jerusalemských: „Není-li to ten, jehož hle-
dají usmrtiti? [26] A hle, mluví zjevně, a nic mu neříkají. Zdaliž opravdu
poznali náčelníci, že tento jest Kristus? [27] Ale o tomto víme, odkud
jest; o Kristu však, až přijde, nikdo nebude věděti, odkud jest.“
[28] Ježíš proto zvolal hlasem silným ve chrámě uče: „Nejen znáte mě,
nýbrž i víte, odkud jsem; a přece nepřišel jsem sám od sebe, nýbrž
pravý jest to (posilatel), který mne poslal, jehož vy neznáte. [29] Já ho
znám, neboť jsem od něho, a on mě poslal.“ [30] Proto hledali ho za-

---

18. Smysl jest: Také z toho může to každý poznati, že při všem hledání jediné cti a chvály Boží. — nespravedlnosti či nepravosti v něm není, takové totiž, kterou by mluvil něco libovolně neb ke svému pohodlí proti pravdě . .

19.–24. Poněvadž židovští náčelníci pořád ještě byli proti němu že před půl druha rokem uzdravil tam v sobotu člověka 38 roků nemocného, hájí se proti nim v tento smysl: Vy máte proti mně, že jsem uzdravil v sobotu člověka nemocného, a ospravedlňujete tím vražedné úmysly, které jste pojali proti mně. Ale neprávem to činíte. Vždyť ani vy nešetříte úplně klidu sobotního. Zdaliž vám nedal Mojžíš zákon o svěcení soboty, a nikdo z vás neplní zákona toho úplně. Proč tedy hledáte mne zabíti, jako bych byl rušitelem klidu sobotního? (V tom přerušil jej zástup těch, kteří nevěděli o úmyslech Kristových odpůrců, a řekli: Ducha zlého máš . . . Ale Ježíš nedbaje slov, jejich, pokračoval proti svým odpůrcům): Jeden skutek jsem učinil v sobotu, uzdraviv člověka 38 roků nemocného, a všichni již proto se divíte, kterak jsem se mohl opovážit porušit zákon o svěcení soboty, a přece sami konajíce obřízku i v sobotu, nešetříte ho také. Řeknete mi ovšem: Obřízku přikázal Mojžíš, a proto musíme ji konati i v sobotu. Avšak proti tomu pravím: Mojžíš dal vám obřízku, ale ne, jako by pocházela od Mojžíše, a k jeho zákonu patřila, nýbrž, že z podání otců (praotců) ji přijal. Nepatří tedy vlastně obřízka k zákonu Mojžíšovu, a přece v sobotu obřezujete člověka, zachovávajíce tak sice podání otců, ale přestupujíce zákon Mojžíšův o svěcení soboty. Než řeknete mi: Obřízkou neporušujeme zákona Mojžíšova; neboť, ačkoli Mojžíš sám nezavedl ji, přece předepsal ji také. Nuže k tomu pravím vám: Přijímá-li člověk (i vy) obřízku (obřezávání) v sobotu jakožto věc dovolenou, a tak, aby se jí nerušil zákon Mojžíšův, na mne-li se horšíte, že jsem celého člověka uzdravil v sobotu, a ne pouze některého údu jeho? (Přihlíží totiž k obřízce, jako k úkonu uzdravujícímu na jednom údě a tedy jako k menšímu dobru, nežli jest uzdravení celého člověka.) Nesuďte podle obličeje, stranicky . . , a pak zajisté nebudete mne viniti z porušování klidu sobotního proto, že jsem uzdravil člověka v sobotu.

27 O Kristu . . . nikdo nebude věděti, odkud jest. Soudili tak nesprávně o Kristu proto, poněvadž nerozuměli oněm místům prorockým, ve kterých vzhledem k božské přirozenosti Vykupitelově se pravilo, že rodu jeho nikdo nebude moci vypověděti. (Mal. 3, 2).

28. Smysl jest: Připouštím, že, co se týká mého původu, nejen znáte mě, nýbrž i víte, odkud jsem, ač nepravím, že vaše poznání v té věci jest prosto všeho omylu; avšak přece nepřišel jsem sám od sebe svým jménem, nýbrž poslán jsem, a pravý (opravdový) jest to posílatel, jenž mne poslal, posílatel po výtce, jehož vy však neznáte jakožto Otce mého, který mne poslal, a proto ani o mně nemáte pravého poznání.

jmouti, ale nikdo nevztáhl na něho ruky, neboť dosud nepřišla hodina
jeho. 31 Ze zástupu však mnozí uvěřili v něho a pravili: „Bude-liž
Kristus, až přijde, činiti více zázraků, než tento činí?“ 32 Fariseové sly-
šeli zástup šeptati o něm ty věci; i poslali velekněží a fariseové slu-
žebníky, aby ho jali. 33 Ježíš tedy řekl jim: „Ještě krátký čas jsem
s vámi, a odejdu k tomu, jenž mě poslal. 34 Budete mě hledati a ne-
naleznete, a kde jsem já, (tam) vy nemůžete přijíti.“ 35 Tu řekli židé:
„Kam tento hodlá jíti, že ho nenalezneme? Chce snad jíti v rozptýlení
mezi pohany a učiti pohany? 36 Jaká jest to řeč, kterou promluvil:
‚Budete mě hledati, a nenaleznete, a kde jsem já, (tam) vy nemůžete
přijíti?‘“

37 V poslední, a to veliký den slavnosti Ježíš stál a volal hlasitě:
„Žízní-li kdo, pojď ke mně a pij. 38 Kdo věří ve mne, — jakož dí
Písmo, — proudové vody živé poplynou z útroby
jeho.“ 39 To pak řekl o Duchu (svatém), kterého věřící v něho měli
přijímati. Duch totiž nebyl dosud dán, poněvadž Ježíš nebyl ještě
oslaven. 40 Tu někteří ze zástupu, uslyševše tyto řeči jeho, pravili:
„Tento jest vpravdě (onen) prorok.“ 41 Jiní pravili: „Tento jest
Kristus.“ Někteří však řekli: „Což z Galilee přijde Kristus? 42 Ne-
praví-liž Písmo, že Kristus přijde z potomstva Davidova a z vesnice
Betlema, kde byl David?“ 43 A tak povstala v zástupu roztržka pro
něho. 44 Někteří pak z nich chtěli ho zajmouti, ale nikdo nežztáhl na
něho ruky.

45 Přišli tedy služebníci k velekněžím a fariseům. I řekli jim tito:
„Proč jste ho nepřivedli?“ 46 Služebníci odpověděli: „Nikdy člověk
nemluvil tak jako člověk tento.“ 47 Tu odpověděli jim fariseové: „Což
jste i vy svedeni? 48 Zdaliž kdo z náčelníků uvěřil v něho aneb z fa-
riseů? 49 Ale (jen) zástup tento, který nezná zákona — prokleti jsou.“

---

31. Chtějí říci: Bude-liž Kristus ... více zázraků činiti, než tento činí? Zajisté ne. Jest tedy tento Kristem, Vykupitelem.

33.—34. Smysl jest: Pokud nepřijde čas od Otce stanovený, nezmůžete proti mně ničeho. Krátký čas (6 měsíců) ještě mezi vámi budu zcela rozhodně. Potom odejdu k Otci (cestou kříže); dobrovolně proto vydám se v ruce vaše, abych zemřel a vstana z mrtvých, vstoupil na nebesa. Na to přijdou na vás doby strastné, kdy budete mne hledati, abych vám pomohl (při zkáze Jerusalema), ale nadarmo; ano, kde jsem já jako Bůh stále, a kde potom budu i jako člověk, ve slávě věčné, tam nemůžete přijíti ani nyní, ani po své smrti, ačli včas neučiníte pokání.

35. Slova „Chce snad jíti ... pohany“ řekli posměšně, neporozuměvše slovům Páně, posmívajíce se, že nemoha svésti nic u nich, chce snad zkusiti štěstí v rozptýlení mezi pohany, t. j. u židů mezi pohany rozptýlených, a u pohanů samých.

37. Stál totiž ve chrámě. — Žízní-li kdo atd. t. j. touží-li kdo po poznání pravdy a po blahu messiášském, pojď ke mně, totiž s živou věrou a pij či přijímej učení mé a řiď se jím. Proudové vody živé poplynou — t. j. obdrží tolik milostí Ducha svatého, že nejen sám bude uvnitř občerstven a posilněn a v chrám Ducha sv. proměněn, nýbrž i pro jiné stane se zdrojem blaha věčného. Uvedeno volně z Is. 44, 3. (58, 11.)

39. Dary Ducha sv. udílely se sice také v Starém zákoně, ale jen porůznu, skrovně a soukromě. Povšechně však a hojně i veřejně měly se dary ty udíleti teprve po dokonaném vykoupení, jakožto ovoce vykoupení toho a tedy tehdy teprv, když Pán Ježíš, dokonav dílo své, byl svým vzkříšením a nanebevstoupením oslaven.

40. Tento jest (onen) prorok, onen totiž určitý prorok, o němž dle mylného mínění jejich prorokoval Mojžíš v 5. Mojž. 18, 15. (Srovn. pozn. k Jan. 1, 21.)

50 Řekl k nim Nikodem, ten, jenž k němu přišel v noci, jeden z nich:
51 „Odsuzuje-liž zákon náš člověka, leč prve uslyší od něho a pozná,
co činí?“ 52 Odpověděli jemu: „Což jsi i ty z Galilee? Zpytuj Písma
a viz, že z Galilee prorok nepovstává.“ 53 I odešli každý do domu
svého. 8, 1 Ježíš pak odebral se na horu Olivetskou.

KAPITOLA 8.

Pán Ježíš slitovává se nad ženou cizoložnou, v. 2—11.*)

2 Ráno však přišel zase do chrámu, a veškeren lid přicházel
k němu; i posadil se a učil je. 3 Tu přivedli k němu zákoníci a fari-

---

50.—51. Velekněží a fariseové, vůbec členové velerady, chtěli nejspíše nyní beze všeho vysloviti nad Ježíšem exkomunikaci či vyobcování z náboženské obce židovské, ale Nikodem zastal se ho. Proto obořili se naň, a v rozhořčení nevzpomenuli, že mluví nepravdu, tvrdíce, že z Galilee prorok nepovstává, Prorok Jonáš byl z Galilee. Poté odešli domů, neučinivše žádného rozhodnutí

*) Pravost této perikopy (od 7, 53.—8, 11), popírají nyní skoro všichni kritikové protestantští tvrdíce, že jest vložkou pozdější, byť, jak někteří připouštějí, vložkou spočívající na podání Janově. Tvrzení své opírají 1. o důvody vnitřní vzaté z obsahu a formy. Praví totiž a) že není pravděpodobno, aby fariseové svěřili Kristu Pánu čestný úřad rozhodce; b) že perikopa tato mluvíc o ukamenování cizoložnice, nesrovnává se s Mojžíšovým zákonem, neboť v zákoně nestanoví se prý trest ukamenování na cizoložnice, nýbrž trest smrti prosté, která se děla nepochybně zardoušením; c) že líčí Pána Ježíše, jakoby nebyl věděl, co odpověděti, a tedy v odporu s jeho povahou a obyčejem; d) že podle perikopy této po slovech Kristových odešli všichni, kteří ženu přivedli; a přece jest prý pravděnepodobno, aby se všichni provinili podobným způsobem jako žena ona, a kdyby tak byli učinili, nelze prý mysliti, že odchodem byli by se ke svému činu přiznali. Ale důvody tyto odpadají samy sebou při správném výkladě. Viz pozn. k v. 4.—7. 9. — Také k tomu poukazují (v příčině formy), že prý touto perikopou porušuje se souvislost mezi 7, 52 a 8, 12. a že vyskytají se v ní výrazy Janovi neobvyklé a postrádají se výrazy jemu obvyklé. Ale neprávem Neboť předem není vůbec správno mluviti o porušení logické souvislosti tam, kde se vylučují věci tím postupem, ve kterém se udály po sobě, jak se děje v Janově evangelium vůbec a v kap. 7.—9. zvlášť. Vždyť Pán Ježíš nepředkládal učení svého tak, aby to, co pověděl jednoho dne, souviselo logicky s tím, co kázal dne druhého, a to tím méně, poněvadž neměl vždy týchž posluchačů. Mimo to, ačkoli perikopa tato týká se předpisu zákona, není prosta veškerého poučení věroučného; ukazujeť, že Pán Ježíš zná i vnitřní stav a smýšlení člověka a má moc hříchy odpouštěti a tedy Bohem jest; i hodí se proto také k tomu účelu, za kterým sv. Jan své evangelium napsal. A konečně není ani pravda, že perikopou touto porušuje se souvislost; naopak ona by se porušila, kdyby částka tato se vynechala; neboť bez ní nevědělo by se, jaký konec mělo jednání velerady, o němž se zmínil v 7, 50—52., nebyla by zakončena vhodně zpráva o činnosti Kristově, kterou jevil v poslední den stánkův, ani učiněn přechod ke zprávě o tom, co učinil Pán Ježíš dne následujícího, ba bez ní měl by čtenář dojem, že vše, co se vyličuje od 7, 34—9, 51., ano až do 10, 21., se událo v jednom dni, ať nedíme nic o tom, že perikopa tato vrhá také světlo na 8, 15., ukazujíc, vzhledem k čemu Pán Ježíš fariseům vytknul, že soudí podle těla, on však že nesoudí nikoho. Co pak se týká výrazův a úsloví, na něž ukazují, jedny jsou ojedinělé (ἐπ' αὐτοφώρῳ, při činu), jaké shledávají se v evangeliu Janově také jinde jakožto svědkové bohaté zásoby slovní, kterou evangelista za čas svého působení mezi Řeky a zajisté i četbou synoptiků si zjednal, jiných musil nutně užiti, poněvadž jich vyžadoval nový předmět, o kterém psal pouze na tomto místě, jiné nepocházejí od evangelisty, nýbrž dostaly se do textu vinou opisovatelů, dílem nahodile, dílem úmyslně jako vysvětlivky, jakož patrno z četných variantů či čtení odlišných, které v kodexích se vyskytají; některé kodexy na př. mají ἐκπειράζοντες, jiné πειράζοντες, jiné vynechávají slova ἕως τῶν ἐσχάτων (až do posledních) a j. — Řečení kritikové opírají však tvrzení své také 2. o důvody vnější, poukazujíce k tomu, že tato perikopa schází v některých i nejstarších

seové ženu dopadenou v cizoložství a postavivše ji uprostřed, 4 řekli
jemu: „Mistře tato žena byla dopadena v cizoložství při činu samém;
5 v zákoně pak Mojžíš nám přikázal takové kamenovati. 6 Co tedy
pravíš ty?“ To pak pravili pokoušejíce ho, aby ho mohli obžalovati.

---

rukopisech řeckých (ve Vatikánském, Sinajském, Efrema Syr., v L, Δ a .), i v překladech syrských (vyjma evangeliář jerusalemský) a v některých rukopisech překladu starolatinského i armenského a v překladě saidském i gotském, v některých rukopisech pak že jest označena hvězdičkou neb obelem neb nějakou značkou jinou prý jako známkou pochybnosti o její pravosti, v jiných nestejné místo zaujímá, jsouc připsána touž neb i jinou rukou na okraji k 7 52. neb (v kod. 1, 19. 20.) až na konci evangelia, aneb (v kod. 13. 69 124, 346. 556.) vložena za Luk. 21, 38. Avšak ani tyto důvody při vší váze své nestačí, aby řečená perikopa mohla se právem zavrhovati jako podvržená; neboť co se týká hvězdiček a jiných značek, jimiž tato perikopa jest označena v některých rukopisech, nelze tvrditi s určitostí, že by znamenaly všudy pochybnost o její pravosti, spíše podobá se pravdě, že v některých, zejména v E a M, které byly upraveny pro potřebu liturgickou, jsou známkou liturgickou, upozorňujíce, že perikopa ta má se při liturgickém čtení pominouti mlčením. A možná dost, že rovněž v liturgickém čtení byla příčinou, že v Kod. 13. 69. 124. 346 556 (jež vyšedše z kodexu jednoho tvoří spolu skupinu jednu), byla položena za Luk. 21, 38., podobně jako Luk. 22, 43—44. dostaly se v některých rukopisech za Mat. 26, 39. Kodexy L a Δ však ponechávají mezi 7, 52. a 8, 12. místo prázdné, Δ sice příliš malé, než aby se na ně perikopa vešla, kod. L však místo dostatečně veliké; a tak ukazují, že písaři jejich nejen znali perikopu tu, nýbrž i jakési přemáhání učiniti si musili, aby ji vynechali. Svědčí tedy spíše pro ni nežli proti ní. — Ostatní památky však, i velice staré a důležité, které perikopy naší nemají beze vší známky, že by ji opisovatelé jejich znali, vyváží se jinými památkami neméně důležitými, ba důležitějšími. Vyskýtá se perikopa ta nejen v četných (asi 100) evangeliářích a více než ve 300 minuskulích, nýbrž i ve F, G, H, K, V, T (ze VII.—VIII. st.), ba i v D, kterýžto kodex pochází sice ze VI. stol., ale psán jest na základě předlohy velmi staré, pocházející z počátku III., ne-li již z konce II. stol, a jest obsažena nejen v překladě slovanském, arabském a perském, nýbrž i v ethiopském a ve všech rukopisech překladu jeronymovského (Vulgaty), ba též v některých, a to i nejstarších rukopisech překladu starolatinského, totiž Veronském (první rukou), Kolbertském (jenž jest mladý), v Bezově, v Palatinském (IV st.), Korbeilském, Sangermanském, a dle sv. Jeronyma vyskytala se za jeho doby ve mnoha rukopisech řeckých i latinských, které tedy byly ne-li starší, jistě tak staré neb skoro tak staré, jako nejstarší rukopisy nám zachované; mimo to činí o ní zmínku (mimo jiné) i starší část tak zvaných konstitucí apoštolských a Didaskalia (z 2. polovico III. st.), ano dle svědectví Eusebiova vypravoval o ní ve svém spise též Papiáš, žák sv. Jana, a mělo ji také apokryfní evangelium podle Hebreův, psané kolem r. 140. Jest tedy perikopa ta osvědčena již ve II. st., a to i žákem evangelisty samého. (Viz Sýkora, „Úvod do Písma sv. Nového zákona“, dílu II. část I., str. 471—486).

8, 4—6. Znajíce totiž Kristovu dobrotu, čekali, že vysloví se proti zákonu ve prospěch ženy a tak dá příčinu, aby ho mohli obžalovati; jestli by však přece ji odsoudil, aby byla ukamenována, myslili, že tím ztratí přízeň u lidu a jméno muže láskyplného, ano že i oni budou míti příležitost obžalovati jej u Piláta, že si osobuje moc příslušnou vladaři, a tak zaváděje novoty, bouří lid. Nemínili tedy ho poctíti, nýbrž, jak evangelista sám praví, pokoušeti ho, t. j. úskočnou otázkou činiti mu úklady. — Zákon Mojžíšův nestanoví sice na cizoložnice trest ukamenování, nýbrž trest smrti prosté, jež se děla obyčejně zardoušením, avšak perikopa neudává, zda žena ta byla již provdána, aneb teprve zasnoubena. Byla-li však zasnoubena, měla umříti ukamenováním, neboť na snoubenky zákon stanovil skutečně trest ukamenování, byly-li dopadeny v městě při cizoložství (5. Mojž. 22, 23—24). Mimo to prorok Ezechiel (16, 37—40) mluví též o ukamenování manželky cizoložné; patrně tedy přiházely se případy takové také, a není proto pražádné příčiny pozastavovati se nad naší perikopou, jakoby ona mluvíc o ukamenování žen cizoložných odporovala zákonu.

Ježíš psal prstem, t. j. nepsal žádných slov, nýbrž pravděpodobně činil jen jakési tahy neb čáry v prachu, a to nikoli, že by nebyl věděl, co odpověděti, nýbrž jednak za tím účelem, aby projevil svou nevoli nad úkladným úmyslem fariseův, jednak v úmyslu ženu zachovati, věda, jak se zachovají oni.

Ale Ježíš shýbnuv se (až) dolů, psal prstem na zemi. [7] Když nepřestá-
vali se ho tázati, zvednul se a řekl: „Kdo z vás jest bez hříchu, vrz
první na ni kamenem.“ [8] A opět shýbnuv se (až) dolů, psal na zemi.
[9] Oni však uslyševše to, vycházeli jeden po druhém počavše od starších,
a zůstal sám Ježíš a žena stojíc uprostřed. [10] I pozvedl se Ježíš a řekl
jí: „Ženo, kde jsou ti, kteří žalovali na tebe? Nikdo tě neodsoudil?“
[11] A ona řekla: „Nikdo, Pane.“ Ježíš pak řekl jí: „Ani já tě neod-
soudím. Jdi a již nehřeš.“

Ježíš svědčí sám o sobě a činí výtky židům, v. 12—59.

[12] Tu Ježíš mluvil k nim opět řka: „Já jsem světlo světa; kdo
mě následuje, nebude choditi ve tmě, nýbrž bude míti světlo života.“
[13] I řekli mu fariseové: „Ty vydáváš svědectví sám o sobě, svědectví
tvé není pravé.“ [14] Ježíš odpověděl jim: „Ačkoliv vydávám svě-
dectví sám o sobě, pravé jest svědectví mé, neboť vím, odkud jsem
přišel a kam jdu; ale vy nevíte, odkud přicházím neb kam jdu. [15] Vy
soudíte podle těla; já nesoudím nikoho, [16] a soudím-li já (přece),
soud můj jest pravý, neboť nejsem sám, nýbrž já a ten, jenž mě
poslal, Otec. [17] A v zákoně vašem jest psáno, že svědectví dvou lidí
jest pravé. [18] Já jsem to, jenž svědčím sám o sobě, a svědčí o mně
Otec, který mě poslal.“ [19] I řekli jemu: „Kde jest tvůj Otec?“ Ježíš
odpověděl: „Neznáte ani mne, ani Otce mého; kdybyste znali mne,
znali byste i Otce mého“. [20] Tato slova (Ježíš) mluvil v síni pokladní,
uče v chrámě, a nikdo ho nejal, neboť ještě nepřišla hodina jeho.
[21] Ježíš řekl jim opět: „Já jdu, a budete mě hledati a ve svém
hříchu zemřete. Kam já jdu, vy nemůžete přijíti.“ [22] Tedy řekli židé:
„Zdali sám sebe zabije, že praví: Kam já jdu, vy nemůžete přijíti?“
[23] I pravil jim: „Vy jste zdola, já shora jsem. Vy jste z tohoto světa,

---

7. Pravil to k svědkům, neboť na těch bylo hoditi první kameny. (Těch ovšem mnoho nebylo.)

9. Doznali tak ovšem vinu vlastní, ale jestli nechtěli, aby Kristus tajné hříchy jejich vyjevil a tak veřejně je zahanbil, nemohli nic lepšího udělati; vždyť věděli, že Pán Ježíš dal již několikráte na jevo, že zná i myšlenky jiných.

12. jsem světlo světa, či zdroj pravdy, ctnosti a blaha, který nadpřirozeným zjevením svým a světlem víry osvěcuji lidi. — Nebude choditi ve tmách, t. j. v nevědomosti a bludech a v neřestech a z toho pocházející bídě. Bude míti světlo života, t. j. světlo pravdy, moudrosti a opatrnosti křesťanské, která vede k pravé a věčné blaženosti.

14—15. Aby Pán Ježíš ukázal, že svědectví jeho jest pravé, právoplatné, a že povinni jsou je přijmouti a uznati přes to, že vydává je sám o sobě, upozorňuje na své božství v tomto smyslu: Svědectví mé jest pravé . . ., neboť já vím vědomostí neomylnou, božskou, že jsem soupodstatný Syn Boží, který jsem jako člověk vyšel od Boha vtělením se, a který k němu odejdu nanebevstoupením. Mé svědectví jest tedy božské a jako takové naprosto pravdivé. Vy však tohoto tajemství mého poslání svou vlastní vinou neznáte, a proto mé svědectví odmítáte. Příčina té neznalosti vaší jest v tom, že mě soudíte a jako podvodníka odsuzujete podle těla, t. j. podle toho, co se při mně jeví tělesným očím porušené přirozenosti vaší — podle chudoby mé i příbuzných mých a j. — Já nesoudím nikoho, t. j. nyní po čas pozemského života neodsuzuji nikoho, neboť nejsem poslán na svět, abych soudil svět, nýbrž abych jej vykoupil. (Slovo κρίνειν souditi ve smyslu odsuzovati.)

20. V síni pokladní t. j. v předsíni žen, kde byly umístěny pokladnice na dary pro chrám neb pro chudé. (Srovn. Mark. 12, 41.)

21—22. Viz Jan 7, 33—34 (pozn.).

23. Vy jste zdola t. j. lidé původu pozemského; já shora jsem t. j. Syn Boží, původu nebeského. Vy jste z tohoto světa t. j. smýšlení

já nejsem z tohoto světa. [24] Proto jsem vám řekl, že zemřete ve svých
hříších; neboť neuvěříte-li, že já to jsem, zemřete v hříších svých."
[25] Tu pravili jemu: „Kdo jsi ty?" Ježíš řekl jim: „Vůbec to, co vám
i mluvím. [26] Mnoho mám o vás mluviti a souditi, ale ten, jenž mne
poslal, jest pravdomluvný, a já mluvím ve světě to, co jsem slyšel
od něho." [27] A neporozuměli, že jim mluví o (Bohu) Otci. [28] Tu řekl
jim Ježíš: „Když povýšíte Syna člověka, tehda poznáte, že já to jsem
a sám od sebe nic nečiním, nýbrž jak mě naučil Otec, to mluvím.
[29] A ten, jenž mě poslal, jest se mnou; On nenechal mě samotna,
neboť já vždycky činím to, co mu jest milé."

[30] Když tyto věci mluvil, mnozí uvěřili v něho. [31] I řekl Ježíš
k těm židům, kteří v něho uvěřili: „Zůstanete-li v mém slově, budete
opravdu učeníky mými, [32] a poznáte pravdu, a pravda vás osvobodí."
[33] Odpověděli mu: „Potomstvem Abrahamovým jsme a nikdy jsme
nikomu nesloužili; kterak ty pravíš: ‚Svobodni budete?'" [34] Ježíš od-
pověděl jim: „Vpravdě, vpravdě pravím vám: Každý, kdo páše
hřích, jest služebníkem hříchu. [35] Služebník však nezůstává v domě

---

pozemského, převráceného, já nejsem smýšlení pozemského, neobcuji s lidmi převrácenými, nýbrž jsem proti nim, a proto pokud při svém smýšlení zůstáváte nemůžete přijíti za mnou, do nebe.

24. že já to jsem, že jsem Vykupitel a Syn Boží.

25. Vůbec to, co vám i mluvím, t. j. jsem ten, za koho se stále vydávám, totiž Vykupitel a Syn Boží. Vyslovil-li však Kristus slova ta otázkou, vyjádřil myšlenku tuto: „Proč vůbec ještě k vám mluvím (když mi nevěříte)? Ať však vyjádřil se otázkou neb způsobem oznamovacím, rozhodně dal jim odpověď svou na jevo, že z dosavadního učení jeho mohli poznati, kdo jest, a že tedy jejich jest to vina, nemají-li o něm pravého poznání. Vulgata tištěná má: Principium, qui et loquor vobis = Počátek, který i mluvím vám. Rukopisy po většině mají: Principium, quia et loquor vobis = počátek, poněvadž i mluvím vám. Výraz principium (počátek odpovídá řeckému ἀρχήν (čti archén), který sice znamená také počátek (principium), avšak na tomto místě pojat jest příslovečně ve smyslu vůbec (omnino). Quia = poněvadž dostalo se do rukopitu tím, že překladatel četl ὅτι (hoty) = poněvadž = quia místo ὅ τι (ho ty) = co.

26. Smysl jest: Vy byste si přáli, abych více mluvil o sobě, myslíce, že by se vám naskytla příležitost obžalovati mě; avšak naopak, já o vás mám mnoho mluviti pokárání a odsouzení hodného; avšak neučiním to; to jen pravím, že jste vinni nevěrou; neboť ten, jenž mě poslal, jest naprosto pravdomluvný, jest to Bůh Otec sám, a já mluvím pouze, co jsem od něho poznal (jako Bůh odvěkým plozením od Otce, jako člověk při vtělení), jest tedy učení mé božské, a vy přece nevěříte.

28. Když povýšíte totiž pa kříž, poznáte, že já to jsem, totiž Vykupitel a Syn Boží s Otcem soupodstatný. (Poznáte to z těch zázraků, které se budou díti po mé smrti a později.)

29. Prohlašuje, že i jako člověk jest v trvalém spojení s Bohem Otcem, takto: Ten, jenž mě poslal, Bůh Otec, jest stále se mnou, a to nejen pokud se mnou jako s Bohem má touž podstatu, nýbrž i pokud mě jako člověka svou pomocí a milostí chrání a řídí a mi pomáhá.

31—32. Zůstanete-li . . ., t. j. vytrváte-li při mém učení věrou živou tak, že je budete nejen věřiti, nýbrž i náležitě zachovávati, budete učeníky mými ne pouze na oko, nýbrž pravdivě, učeníky pravými, a vždy lépe porozumíte pravdě zjevené a se přesvědčíte o její ceně veliké, a ta pravda za pomoci Boží milosti osvobodí vás od poroby hříchů a uvede ve svobodu dítek Božích.

33. Židé, kteří zůstali v nevěře, chtěli seslabiti moc Kristových slov a zviklati víru v těch, kteří uvěřili. Vykládajíce si tedy slova „osvobodí vás" o svobodě občanské (a snad i osobní) dovolávali se svého původu od Abrahama, a tvrdili, že nikdy nikomu nesloužili, nedbajíce ve své vášni toho, že byli v poddanství Babyloňanů, Peršanů a j.

34—37. Ježíš proto poučuje, že nemluví o svobodě občanské, nýbrž mravní, a v té příčině že každý jest otrokem hříchu (i oni), kdo páše hřích, t. j. kdo

na věky, ale syn zůstává na věky. [36] Osvobodí-li vás tedy Syn, budete
vpravdě svobodni. [37] Vím, že jste potomstvem Abrahamovým, ale
hledáte mě zabíti, neboť slovo mé nemá místa ve vás. [38] Já mluvím,
co jsem viděl u Otce svého, a vy činíte, co jste viděli u otce va-
šeho." [39] Odpověděli jemu: „Otec náš jest Abraham." Řekl jim
Ježíš: „Jste-li dítky Abrahamovy, skutky Abrahamovy čiňte. [40] Ale
nyní hledáte mě usmrtiti, člověka, který jsem vám mluvil pravdu, již
jsem slyšel od Boha; toho Abraham nečinil. [41] Vy činíte skutky otce
svého." I řekli jemu: „My jsme se nezrodili z cizoložství. Máme jednoho
Otce, Boha." [42] Ježíš tedy řekl jim: „Kdyby vaším otcem byl Bůh, milo-
vali byste mě, neboť já jsem z Boha vyšel a přišel. Vždyť nepřišel jsem
sám od sebe, nýbrž On mě poslal. [43] Proč nerozumíte mluvě mé?
Proto, že nemůžete slyšeti slova mého. [44] Vy jste z otce ďábla a chcete
činiti žádosti otce svého. On byl vrahem od počátku a nestál v pravdě,
neboť pravdy není v něm. Když mluví lež, z vlastního mluví, neboť
jest lhář a otec lži. [45] Poněvadž však já mluvím pravdu, nevěříte mi.
[46] Kdo z vás bude mne viniti z hříchu? Jestliže pravdu mluvím
(vám), proč mi nevěříte? [47] Kdo z Boha jest, slova Boží slyší; proto
vy neslyšíte, že z Boha nejste." [48] Tu židé odpověděli jemu: „Zdaliž
my dobře nepravíme, že Samaritán jsi a zlého ducha máš?" [49] Ježíš
odpověděl: „Já zlého ducha nemám, ale ctím Otce svého, a vy mě
zneuctíváte. [50] Já však nehledám slávy své; jestiť kdo (ji) hledá
a soudí. [51] Vpravdě, vpravdě pravím vám: Bude-li kdo zachovávati

---

páše hřích, t. j. kdo hříšný život vede (v. 34); užívaje pak obrazu (alegorie) otroka, učí, že židé jakožto služebníci — otroci hříchu budou vyloučeni od království messiášského, nevysvobodí-li jich Syn (Boží) z jejich poroby, přes to, že jako potomci Abrahamovi patří k národu vyvolenému.

37—44. Odpovídaje k jejich pozvánce, že jsou potomky Abrahamovými, uznává, že sice podle těla pocházejí od Abrahama, ale že podle ducha nejsou dítkami jeho, nýbrž ďáblovými, ježto odpírajíce pravdě a chtíce ho zabíti, nepodobají se smýšlením svým Abrahamovi, nýbrž ďáblovi, který již v ráji lží svedl Evu a přivedl smrt na lidstvo. — My jsme se nezrodili z cizoložství (v. 41.), t. j. z modlářství, které jakožto nevěrnost k Bohu nazývá se v Písmě sv. nezřídka týmž jménem, kterým se označuje nevěrnost manželská. (Židé totiž pozorovali, že Ježíš mluví o otci duchovním a popírá, že by byli dítkami Abrahamovými podle ducha. Myslili proto, že tím otcem míní Boha, a popírá, že by byli ctiteli Boha pravého. Odmítají proto mínění to, tvrdíce, že nejsou modláři; ne ctiteli mnoha bohů, nýbrž že jsou ctiteli jednoho Boha pravého.

46.—47. Smysl jest: Nikdo z vás nemůže viniti mě ze žádného hříchu, ani ze lži; neboť nemám žádného hříchu ani náklonnosti hříšné. Nemůžete-li tedy viniti mě ze žádného hříchu, ani ze lži, nemáte žádné příčiny mi nevěřiti. Proč tedy nevěříte mi? Proto, poněvadž nejste z Boha, nejste dítkami či pravými ctiteli Božími. Neboť pravý ctitel Boží slyší rád slova Boží, jaká já mluvím.

48. Židé nemohouce vyvrátiti slov Kristových a nechtíce je uznati, utekli se k nadávkám. Vrátili mu výtky, které učinil jim. Ježíš řekl jim, že nejsou (podle ducha) pravými syny Abrahamovými, pravými ctiteli Božími, a oni mu řekli, že sám jest takový (Samaritáni totiž povstali smíšením židů s kmeny pohanskými a přijali do svého náboženství některé věci z pohanství); Ježíš řekl jim též, že otcem jejich jest ďábel, a oni mu řekli, že sám má ducha zlého. První nadávka byla čistě osobní a nedotýkala se velebnosti božské, proto neodpověděl k ní, dávaje tak příklad, že urážky osobní, jimiž netrpí náš úřad ani čest Boží, máme trpělivě snášeti. Druhá dotýkala se jeho úřadu i pocty Boží, ježto obsahovala v sobě výtku, že působí nejen ve spojení s Bohem a pro Boha, nýbrž ve spojení s ďáblem a pro ďábla, a tedy jest třeba se ho varovati. Ji proto klidně sice, ale zcela rozhodně odmítnul, dávaje tak příklad, že nemáme mlčeti k urážkám, jež dotýkají se úřadu našeho a cti Boží.

50. t. j. Já však nehledám trestu vašeho pro urážku mně učiněnou, jest někdo jiný, jenž toho hledá a soudí, totiž Bůh Otec.

slovo mé, neumře na věky.“ 52 I řekli mu židé: „Nyní jsme poznali,
že zlého ducha máš. Abraham umřel i proroci, a ty pravíš: ‚Bude-li
kdo zachovávati slovo mé, nezemře na věky.‘ 53 Zdaliž jsi ty větší
nežli otec náš Abraham, který zemřel? Také proroci zemřeli. Kým
činíš sebe sama?“ 54 Ježíš odpověděl: „Oslavuji-li se já sám, sláva
má nic není. Jest to Otec můj, jenž mne oslavuje, o němž vy pra-
víte, že jest Bohem vaším. 55 A (přece) nepoznali jste ho, ale já ho
znám, a řeknu li, že ho neznám, budu podoben vám, lhář. Avšak
znám jej a slovo jeho zachovávám. 56 Abraham, otec váš, zaplesal, aby
viděl den můj: i viděl a radoval se.“ 57 Tu řekli k němu židé:
„Padesát roků ještě nemáš, a Abrahama jsi viděl?“ 58 Ježíš řekl jim:
„Vpravdě, vpravdě pravím vám: Prve než Abraham byl, jsem já.“
59 I chápali se kamení, aby házeli na něho. Ale Ježíš skryl se a vyšel
z chrámu.

KAPITOLA 9.

Ježíš uzdravuje člověka od narození slepého a zjevuje se mu jako Syn Boží, v. 1—38.

1 A jda mimo, uzřel člověka slepého od narození. 2 I otázali se
ho učeníci jeho řkouce: „Mistře, kdo zhřešil, tento-li, či rodiče jeho,
že se slepý narodil?“ 3 Ježíš odpověděl: „Ani tento nezhřešil, ani
jeho rodiče, nýbrž aby se zjevily na něm skutky Boží. 4 Já musím
činiti skutky toho, jenž mne poslal, pokud jest den; přichází noc, kdy
nikdo nemůže dělati. 5 Pokud jsem na světě, jsem světlem světa.“
6 To pověděv plivnul na zem a udělav ze sliny bláto, pomazal mu
(tím) blátem oči a 7 řekl mu: „Jdi, umyj se v rybníce Siloe (to jest
v překladě „Poslaný“).“ I odešel a umyl se a přišed vida.
8 Proto sousedé a ti, kteří jej dříve vídali, že byl žebrákem, řekli:
„Není-li to ten, jenž sedával a žebral?“ Někteří pravili: „Jest to on.“
9 Jiní řekli: „Nikoliv, ale jest mu podoben.“ On však pravil: „Já jsem
to.“ 10 Tedy řekli jemu: „Kterak se otevřely tvoje oči?“ 11 On odpo-
věděl: „Ten člověk, který slove Ježíš, udělal bláto a pomazal mi oči
a řekl mi: ‚Jdi k rybníku Siloe a umyj se.‘ I šel jsem a umyv se
vidím.“ 12 I řekli jemu: „Kde jest on?“ Pravil: „Nevím.“

---

51. Nechav svých odpůrcův, obrací se hlavně k těm v zástupu, kteří dle v. 30. uvěřili, a pokračuje v řeči k nim (ve v. 31.) započaté, ukazuje při tom i odpůrcům svým na prostředek, kterým mohou uniknouti trestu.

54. t. j. Oslavuji-li se já sám, jak vy myslíte, připouštím, ač netvrdím, že sláva má není ničím.

56. Smysl jest: co se týká otázky vaší, jsem-li větší než Abraham, pravím vám, že jsem větší. Patrno to z té tužby, kterou Abraham měl po mně, a z té radosti, kterou pocítil, když se dověděl o mém příchodě na svět. Abraham, otec váš, totiž zaplesal, když bylo mu dáno zaslíbení, aby viděl den můj či dobu mého vtělení; i viděl jí, dostav v předpeklí vědomost, že jsem já, Vykupitel, přišel na svět, a radoval se.

59. skryl se, t. j. zmizel s očí jejich.

9, 2. Apoštolé totiž podobně jakož i jiní židé myslili, že každé zlo fysické jest trestem za hřích osobní, jehož se dopustil trpící sám nebo rodičové jeho.

3. nýbrž proto dopuštěním Božím narodil se slepý, aby jeho uzdravením zjevily se skutky Boží a tím i božská moc, dobrota a milosrdenství.

13 Přivedli ho k fariseům, toho, jenž býval slepý. 14 Byla pak sobota, když Ježíš udělal bláto a otevřel mu oči. 15 Opět tedy otázali se ho i fariseové, kterak prohlédl. On pak řekl jim: „Bláto položil mi na oči, i umyl jsem se a vidím.“ 16 Tu řekli někteří z fariseů: „Není tento člověk od Boha, neboť nešetří soboty.“ Jiní však pravili: „Kterak může člověk hříšný činiti takové zázraky?“ I byla roztržka mezi nimi. 17 Pravili tedy opět slepému: „Co ty pravíš o něm, protože ti otevřel oči?“ On pak řekl: „Jest prorok.“ 18 I nevěřili o něm židé, že byl slepý a prohlédl, až povolali rodiče toho, jenž prohlédl. 19 I otázali se jich řkouce: „Tento-li jest váš syn, o němž vy pravíte, že se slepý narodil? Kterak tedy nyní vidí?“ 20 Rodiče jeho odpověděli jim: „Víme, že tohle jest náš syn a že se slepý narodil, 21 ale kterak nyní vidí, nevíme; aneb kdo mu otevřel oči, my nevíme; jeho se ptejte, má léta, ať sám mluví o sobě.“ 22 To řekli rodiče jeho, poněvadž se báli židů; neboť již se židé usnesli, aby vyzná-li ho kdo jako Krista (Vykupitele), byl vyobcován. 23 Proto řekli rodiče jeho: „Má léta, jeho se ptejte.“ 24 Opět tedy povolali toho člověka, který býval slepý, a řekli jemu: „Vzdej chválu Bohu! My víme, že ten člověk jest hříšník.“ 25 On tedy řekl jim: „Je-li hříšník, nevím; jedno vím, že byv slepý nyní vidím.“ 26 I řekli jemu: „Co ti učinil? Kterak otevřel ti oči?“ 27 Odpověděl jim: „Pověděl jsem vám již a neslyšeli jste? Proč chcete opět slyšeti? Zdaliž i vy chcete býti učeníky jeho?“ 28 I spílali mu a řekli: „Ty jsi učeníkem jeho, my jsme učeníci Mojžíšovi. 29 My víme, že Mojžíšovi mluvil Bůh, o tomto však nevíme, odkud jest.“ 30 Člověk ten odpověděl jim: „To jest věru divná věc, že vy nevíte, odkud jest, a otevřel mi oči. 31 Víme, že hříšníků Bůh neslyší, nýbrž je-li kdo bohabojný a činí vůli jeho, toho slyší. 32 Od věků nebylo slýcháno, že by byl kdo otevřel oči slepému od narození. 33 Kdyby tento nebyl od Boha, nic by nemohl činiti.“ 34 Odpověděli mu: „Všecek jsi se v hříchu narodil, a ty učíš nás?“ I vyvrhli ho ven.

35 Ježíš uslyšel, že ho vyvrhli ven, a naleznuv jej řekl jemu: „Věříš v Syna Božího?“ 36 On odpověděl: „Kdo jest to, Pane, abych v něho věřil?“ 37 A Ježíš řekl jemu: „I vidíš ho, a ten jest to, jenž s tebou mluví.“ 38 On pak řekl: „Věřím, Pane.“ A padnuv před ním klaněl se mu.

Pán Ježíš vyjadřuje se o slepotě duchovní a o úřadě dobrého pastýře, 9, 39–10, 21.

39 I řekl Ježíš: „Já jsem přišel na tento svět k soudu, aby ti, kteří nevidí, viděli, a kteří vidí, slepými se stali.“ 40 I uslyšeli to ně-

---

13. *k fariseům*, t. j. jak souditi lze z následujícího vyšetřování jejich, ke členům velerady, kteří po většině patřili ke straně farisejské.

24. *Vzdej chválu Bohu* tím totiž, že budeš mluvit plnou pravdu. *My víme, že ten člověk jest hříšník.* Tak lhouce poukazovali slovy „my víme“ k vlastní autoritě, myslíce, že přivedou jej k nějaké výpovědi, které by mohli použíti proti Pánu Ježíši.

26. Znova se tázali, myslíce, že si snad bude odporovati v něčem.

34. *Vyvrhli ho ven*, t. j. nejen ze svého sedění, nýbrž jak lze souditi z v. 22., i z náboženské obce své (vyobcovali ho).

39. Soudem míní soud v smyslu širším, totiž rozlišování duchů, *nevidoucími* ty, kteří uznávají svou duševní neznalost a nedostatečnost ve věcech spásy. Smysl jest: S mým příchodem na svět souvisí podle řádu mravního jisté rozlišování duchů, tak totiž, *aby ti, kteří nevidí*, t. j. ti, kteří duševní svou bídu ve věcech spásy uznávají a po poučení touží, mě za Vykupitele uznali

kteří z fariseů, kteří byli u něho, a řekli jemu: „Jsme snad také my
slepí?“ 41 Ježíš řekl jim: „Kdybyste byli slepí, neměli byste hříchu;
nyní však pravíte ‚Vidíme‘; hřích váš zůstává.“

KAPITOLA 10.

1 „Vpravdě, vpravdě pravím vám: Kdo nevchází dveřmi do
ovčince, nýbrž odjinud vstupuje, ten jest zloděj a lotr. 2 Kdo však
vchází dveřmi, jest pastýř ovcí. 3 Tomu vrátný otvírá, a ovce slyší
hlas jeho, a on své ovce volá jménem a vyvádí je. 4 A když své ovce
vypustí, jde před nimi, a ovce ho následují, nebo znají hlas jeho.
5 Cizího však nenásledují, nýbrž utíkají od něho, neboť neznají hlasu
cizích.“ 6 Toto podobenství pověděl jim Ježíš, ale oni neporozuměli,
co jim mluvil. 7 Ježíš tedy řekl jim opět: „Vpravdě, vpravdě pravím
vám: Já jsem dveře k ovcím. 8 Všichni, kteří vystoupili (přede mnou)
jsou zloději a lotři, ale ovce neslyšely jich. 9 Já jsem dveře. Vejde-li
kdo skrze mne, bude zachován; a vejde i vyjde a nalezne pastvu.
10 Zloděj nepřichází, leč jen aby kradl a zabíjel a hubil. Já jsem přišel,
aby měli život a měli hojnost. 11 Já jsem pastýř dobrý. Dobrý pastýř
dává život za ovce své. 12 Nájemník však, totiž ten, kdo není (pravý)

---

a vždy lepšího poznání o věcech týkajících se spásy nabývali, ti však, kteří vidí, t. j. ti, kteří pokládajíce se za moudré ve vlastní opatrnost spoléhají a poučení od (Krista) odmítají, aby vždy u větší slepotu či nevidomost ve věcech spásy upadali.

41. Kdybyste byli slepí, t. j. kdyby vaše nevědomost ve věcech spásy byla nezaviněná a kdybyste vy uznávajíce nevědomost tu toužili po lepším poznání, neměli byste hříchu, a bylo by možno poučením z duchovní té bídy vás vybaviti. Poněvadž však spoléhajíce na vlastní moudrost svou duchovní své bídy neuznáváte a poučení (moje) odmítáte, jest vaše jednání, vaše nevěra hříchem, a v tom hříchu setrváte.

10, 1—5. K podobenství tomuto dali podnět fariseové svým jednáním. Oni ukázali se špatnými pastýři lidu, ježto místo aby Vykupitele přijali a jako vůdcové lidu jiné k němu přiváděli, neuznali ho a jiné od něho odvraceli, ba vyobcovali toho, jenž ho veřejně vyznal. Podobenstvím tím učil proto Pán Ježíš ukazuje, že jen ten jest pravým pastýřem lidu Božího, kdo věří v něho (v Krista) a má od něho poslání. Tomu také jediné že Bůh Otec otevírá srdce lidí, aby přijali jeho učení. Toho hlasu či učení že slyší též a následují ve svém životě všichni ti, kteří touží po pravdě božské a po ctnosti. Takový pastýř dobrý však že nejen podává stádci svému učení a prostředky spásy, nýbrž též předchází je, dávaje mu dobrý příklad a odvraceje od něho překážky ctnosti a nebezpečenství nákazy mravní, by je přivedl ku blahu věčnému.

7—10. Smysl jest: Já jakožto učitel božské pravdy a dárce spásy věčné jsem dveře k ovcím. Vejde-li kdo jako duchovní pastýř skrze mne maje své učení a poslání ode mne, nejen sám zachová se od pohromy, nýbrž i vejde a vyjde t. j. v bezpečnosti obcuje se svým stádcem a nalezne pastvu či prostředky potřebné k životu nadpřirozenému a ke spáse pro stádce sobě svěřené — Všichni, kteří vystoupili, jsou zloději a lotři. Jak patrno z přítomného času jsou a z Jan. 5, 34—35. 45—47; 6, 45. a j. praví to s jistým nadsazením (hyperbolicky) pouze o veliké části těch, kteří v nejbližší minulosti vystoupili jako učitelé a vůdcové lidu, nikoliv tedy také o Janu Křtiteli, prorocích a Mojžíšovi.

11. že Pán Ježíš jest pastýřem dobrým dokazuje a) slovy „dobrý pastýř dává život za ovce své“, míně tím veškerou péči a veškeré práce námahy, které podniká pro spásu lidstva (svého stádce), žádného nebezpečenství se nelekaje a hotov jsa i smrt pro ně podstoupiti; (naráží tak zároveň na smrt, kterou pro nás později skutečně podstoupil).

12. Doslovně: „Nájemník *a* ten“, ale spojka *a* jest zde vysvětlující, znamenajíc tolik co totiž.

pastýř, jehož nejsou ovce vlastní, vida vlka, an jde, opouští ovce
a utíká; a vlk lapá a rozhání ovce. 13 Nájemník pak utíká, poněvadž
jest nájemník a nezáleží mu na ovcích. 14 Já jsem pastýř dobrý a znám
své a znají mě moje, 15 jako mě zná Otec a já znám Otce; a život
svůj dávám za ovce své. 16 Mám ještě jiné ovce, které nejsou z tohoto
ovčince; i ty musím přivésti, a hlas můj slyšeti budou, a bude jeden
ovčinec a jeden pastýř. 17 Proto miluje mě Otec, že dávám život svůj,
abych jej zase ujal. 18 Nikdo neodnímá ho ode mne, nýbrž já jej
dávám sám od sebe. Mám moc jej dáti, a mám moc jej zase ujmouti.
Příkaz tento dostal jsem od Otce svého."
19 Pro tyto řeči povstala opět roztržka mezi židy. 20 Mnozí z nich
pravili: „Má ducha zlého a blázní; proč ho posloucháte?" 21 Jiní pravili:
„To nejsou slova posedlého. Může-liž duch zlý otevříti oči slepých?"

Pán Ježíš na slavnosti posvícení a v Perei, v. 22—42.*)

22 Bylo pak v Jerusalemě posvícení, byla zima. 23 A Ježíš chodil
ve chrámě v podloubí Šalamounově. 24 Tu obstoupili ho židé a pravili jemu: „Dokavad držíš duši naši v napětí? Jsi-li ty Kristus, pověz
nám to zjevně." 25 Ježíš odpověděl: „Řekl jsem vám to a nevěříte.

14—15. Jakožto druhý důkaz (druhou známku) toho, že jest pastýřem dobrým, uvádí vzájemnou známost a láskyplné spojení, obcování pastýře s ovcemi, sebe (Krista) s věřícími, které jest tak vznešené, že se může srovnati s oním poměrem, který jest mezi Bohem a Otcem a jeho Synem, Ježíšem Kristem. Jako totiž Otec zná Syna naprostě a nejdokonaleji a miluje ho proto láskou nejvyšší a nejdokonalejší, poněvadž ví, že takové lásky jakožto syn jeho soupostatný jest hoden, tak i Syn zná naprostě a nejdokonaleji své věrné a je miluje láskou, jaké ví, že jsou hodni jakožto tvorové k obrazu Božímu stvoření a jeho milosrdenství způsobilí, hodní, a jako Syn zná Otce svého i jeho úradky o spáse lidstva a miluje ho láskou svému poznání přiměřenou t. j. nejdokonalejší, nic k jeho dokonalosti jako Bůh nepřidávaje, ale konaje jako člověk jeho vůli a horle pro jeho čest a slávu, tak i praví věřící jeho poznávají a milují svého pastýře, Ježíše Krista, nade všecko, ctíce ho i oslavujíce a v poslušnosti vůli jeho konajíce, ale nic k jeho dokonalosti nepřidávajíce.

16. ještě jiné ovce, totiž pohany, které nejsou z tohoto ovčince, totiž ze židů. I ty (pohany) musím po věčném úradku Otcově přivésti do svého ovčince, do církve své, a bude jeden ovčinec, jeden pastýř, t. j. jedna církev pravá pod jedním pastýřem nejvyšším, ve kte é přestanou protivy mezi židy a pohany, ježto všichni, židé i pohané, budou do církve přijímáni a jako jedna obec v ní pod jedním pastýřem nejvyšším ke spáse vedeni, ctíce téhož Pána nejvyššího, vyznávajíce touž víru a užívajíce týchž prostředků spásy. Slova ta počala se vyplňovati již v době apoštolské. Nikterak tedy nepraví se jimi, že kdy všickni lidé na zemi do církve vstoupí.

17. t. j. mimo ty příčiny, pro které mě miloval vždycky jakožto soupodstatného Syna svého miluje mé také proto, poněvadž jsem hotov jako člověk dáti (a dám) život svůj za hříchy lidstva; ovšem nevydám svého života tak, abych zůstal mrtev, nýbrž abych jej zase ujal vstana z mrtvých.

*) Od 22—42. vyličuje, kterak Pán Ježíš o slavnosti posvěcení chrámu, jež se konala v prosinci, znova prohlásil se zcela jasně za soupodstatného Syna Božího a kterak proto židé učinili nový pokus o jeho bezživotí, jakož i kterak Ježíš odešed nato do Perée došel tam víry u mnohých. Tu dobu, která uplynula od slavnosti stánků do posvěcení chrámu, strávil mimo Jerusalem v ostatním Judsku. Co v té době činil, vypravuje sv. Lukáš 11, 1—13, 22.

24. Ptali se tak v úmyslu obžalovati jej u Piláta, že se dělá králem, prohlásí-li se za Vykupitele. Neboť židé věřili skoro obecně, že Vykupitel bude králem pozemským.

25. Řekl jsem t. že jsem Vykupitel. (Tak dle starších rukopisů řeckých Dle Vulgaty bylo by mluvím t. j. opět a opět vám to říkám, že jsem Vykupitel.) Pán Ježíš totiž dal již několikráte na jevo, že jest Vykupitel, ne sice přímým prohlášením „Jsem Vykupitel", ale přece tak, že mohli v něm Vykupitele poznati.

Skutky, které já činím ve jménu Otce mého, ty vydávají svědectví
o mně. [26] Ale vy nevěříte, neboť nejste z ovcí mých. [27] Ovce mé slyší
hlas můj, a já je znám, a následují mne; [28] a já jim dávám život
věčný, a nezhynou na věky, a nikdo nevytrhne jich z ruky mé. [29] Co
mi dal otec můj, to jest větší nade všecko, a nikdo nemůže (jich)
vytrhnouti z ruky Otce mého. [30] Já a Otec jedno jsme." [31] Tu židé
chápali kamení, aby ho kamenovali. [32] Ježíš jim odpověděl: „Mnoho
skutků dobrých ukázal jsem vám od Otce; pro který z těch skutků
mě kamenujete?" [33] Židé odpověděli: „Pro dobrý skutek tě nekamenujeme,
nýbrž pro rouhání, totiž, že ty jsa člověkem, děláš se Bohem."
[34] Ježíš jim odpověděl: „Není-liž psáno v zákoně vašem ‚Já jsem řekl:
Bohové jste?' [35] Jestliže bohy nazval ty, k nimž slovo Boží bylo řečeno,
(a Písmo nemůže se zrušiti), [36] o tom-li, jejž Otec posvětil a poslal
na svět, vy pravíte: ‚Rouháš se,' poněvadž jsem řekl: ‚Syn Boží
jsem?' [37] Nečiním-li skutkův Otce mého, nevěřte mi; [38] jestli však
(je) činím a nechcete věřiti mně, skutkům věřte, abyste poznali a uvěřili,
že Otec jest ve mně a já v Otci." [39] Tu hledali ho zajmouti, ale
(on) ušel z rukou jejich. [40] A odešel opět za Jordan na to místo, kde
Jan nejprve křtil, a zůstal tam. [41] I přišli mnozí k němu a pravili:
„Jan neučinil sice žádného zázraku, [42] ale všecko, co Jan řekl o tomto,
bylo pravdivo." A mnozí uvěřili v něho.

KAPITOLA 11.

Pán Ježíš křísí Lazara. Velerada usnáší se, že Ježíše usmrtí, v. 1—56.

[1] Byl pak nemocen jakýsi Lazar z Betanie, vesnice Marie a její
sestry Marty. [2] Byla to ona Marie, která pomazala Pána mastí a utřela
nohy jeho vlasy svými, jejížto bratr Lazar byl nemocen. [3] Sestry jeho
poslaly tedy k němu a vzkázaly: „Pane, hle ten, kterého miluješ,
jest nemocen." [4] Uslyšev to Ježíš řekl: „Nemoc ta není k smrti, nýbrž
k slávě Boží, aby Syn člověka byl oslaven skrze ni." [5] Ježíš však
miloval Martu i sestru její (Marii) a Lazara. [6] Jak tedy uslyšel, že jest

---

26. Nejste z ovcí mých t. j. nejste takového smýšlení a tak pravdy milovni a žádostivi, jak mají býti moji vyznavači.

28. Nikdo nevytrhe jich z ruky mé, pokud totiž samy dobrovolně neodtrhnou se ode mne.

29—30. Smysl jest: Právem jsem řekl, že pokud samy nebudou chtíti, nikdo mi jich nevytrhne, neboť to, co mi dal Otec můj, božská totiž podstata, kterou mi dal Otec odvěkým plozením, která jest totožná s podstatou Otcovou jest větší a tedy i mocnější nade všecko tvorstvo, a proto ovšem patrno, že nikdo nevytrhne jich z moci mé, právě tak jako nikdo nemůže jich vytrhnouti z moci Otcovy (pokud samy od něho se neodtrhnou). Neboť já a Otec jedno či jedné a téže podstaty jsme.

32. od Otce (z Otce), t. j. tím, že jsa od Otce od věčnosti zplozen mám podstatu božskou.

34. V zákoně Starém, a to v žalmu 81, 6. nazývá Bůh soudce bohy vzhledem k tomu, že úřad svůj zastávají jménem jeho.

6. jejž Otec posvětil či k vykupitelskému úřadu zasvětil, ustanovil.

2. Naráží tu patrně na pomazání, o kterém mluví sv. Lukáš v. 7, 36—50 neboť o pomazání v Betanii mluví Jan teprve v kapitole následující.

5. není k smrti, t. j. k tomu, aby zemra, zůstal v hrobě, nýbrž aby vzkříšením jeho zjevila se moc Syna člověka, a tím oslaven byl Bůh.

6. Zůstal ještě dva dni za Jordánem, ač vševědoucností svou věděl, že právě toho dne Lazar zemřel. Neboť chtěl ho vzkřísiti teprve čtvrtého dne po pohřbu, aby tím patrněji zjevila se božská moc jeho.

nemocen, tu zůstal sice na tom místě (ještě) dva dni. 7 Potom (však)
řekl učeníkům svým: „Pojďme opět do Judska.“ 8 Učeníci řekli jemu:
„Mistře, nyní židé hledali tě kamenovati, a zase tam jdeš?“ Ježíš
odpověděl: „Nemá den dvanáct hodin? 9 Chodí-li kdo ve dne, nenaráží
se, neboť vidí světlo toho světa. 10 Chodí-li však v noci, narazí se,
neboť není při něm světla.“ 11 To pověděl a potom pravil jim: „Lazar,
přítel náš, spí, ale jdu, abych ho ze sna probudil.“ 12 I řekli mu
učeníci jeho: „Pane, spí-li bude zdráv.“ 13 Ježíš však řekl to o smrti
jeho, ale oni myslili, že mluví o spánku sna. 14 Tu tedy Ježíš řekl
jim zjevně: „Lazar zemřel; 15 i raduji se pro vás, že jsem tam nebyl,
abyste uvěřili. Ale pojďme k němu.“ 16 Řekl tedy Tomáš, jenž slove
Blíženec ke spoluučeníkům: „Pojďme i my, ať umřeme s ním.“

17 Přišed tedy Ježíš nalezl ho již čtyři dni v hrobě ležeti. 18 Byla
však Betanie blízko Jerusalema, as patnáct honů od něho. 19 Mnozí
pak ze židů přišli k Martě a Marii, aby je potěšili pro jejich bratra.
20 Jak tedy Marta uslyšela, že Ježíš přichází, vyšla mu naproti, Maria
však seděla doma. 21 I řekla Marta k Ježíšovi: „Pane, kdybys byl tu
byl, bratr můj nebyl by umřel. 22 Však i nyní vím, že začkoli po-
žádáš Boha, dá tobě Bůh.“ 23 Dí jí Ježíš: „Vstane zase bratr tvůj.“
24 Dí jemu Marta: „Vím, že vstane při vzkříšení v den poslední.“
25 Řekl jí Ježíš: „Já jsem vzkříšení a život; kdo věří ve mne, byť
i umřel, živ bude, 26 a každý, kdo žije a ve mne věří, neumře na věky.
Věříš-li tomu?“ 27 Řekla jemu: „Ano, Pane, já jsem uvěřila, že ty jsi
Kristus, Syn Boha živého, kterýž jsi přišel na tento svět.“

28 A když to pověděla, odešla a zavolala svou sestru Marii
potají řkouc: „Mistr jest zde a volá tebe.“ 29 Jak to ona uslyšela,
vstala rychle a šla k němu, 30 neboť Ježíš nepřišel ještě do vesnice,
nýbrž byl dosud na tom místě, kde se s ním setkala Marta. 31 Židé
pak, kteří byli s ní v domě a ji těšili, uzřevše, že Maria rychle vstala
a odešla, šli za ní pravíce: „Jde ke hrobu, aby tam poplakala.“ 32 Když
tedy Maria přišla tam, kde byl Ježíš, uzřevši jej, padla mu k nohám
a řekla jemu: „Pane, kdybys byl zde byl, bratr můj nebyl by umřel.“
33 Tedy Ježíš vida ji, ana pláče, i židy, kteří s ní přišli, ani pláčí,
pohnul se v duchu a zachvěl se 34 a řekl: „Kde jste jej položili?“

8—10. Smysl jest: Jako den má určitý počet hodin, tak (úradkem Božím a vůlí mojí) určena jest doba k vykupitelskému úřadu mému; a jako za dne jde bezpečně bez obavy, že narazí na nebezpečenství života, tak ani já a k vůli mně ani vy nemusíte se báti žádného nebezpečenství života, pokud určitá ona doba neuplyne. Až pomine doba ta, nastane mi ovšem nebezpečenství, a já zemru, ale ne z vůle mých odpůrců, nýbrž, že po věčném úradku Božím po mé vůli tehdy bude mi umříti. Přes to tedy, že nepřátelé moji hledají mě usmrtit, já půjdu nyní do Judska.

18. p a t n á c t h o n ů, t. j. as 3 kilometry.

22. I n y n í v í m, ž e z a č k o l i v p o ž á d á š . . . Kdybys tedy požádal za to, abys Lazara mohl vzkřísit, i to by ti dal. Vyjádřila tak pevnou víru, že i nyní může Lazara vzkřísiti, a tím i tichou prosbu, aby ho vzkřísil. V tom však byla víra její ještě nedokonalá, že myslila, že Pán Ježíš musí dříve prositi Otce, aby ho vzkřísiti mohl.

25—26. Smysl jest: Já jsem původ veškerého vzkříšení a života, jak tělesného, tak duševního. K d o v ě ř í v e m n e věrou živou, b y ť i u m ř e l tělesně, ž i v b u d e životem věčně blaženým, a k a ž d ý, k d o ž i j e t ě l e s n ě a v e m n e v ě ř í věrou živou, n e u m ř e n a v ě k y pro věčnou blaženost.

33. Pohnul se soustrastí, kterou jako člověk pocítil, vida jejich slzy a uvažuje zhoubu, kterou působí smrt. Podruhé (v. 38) pohnul se nevolí nad nevěrou a zlovůlí oněch Židů.

Řkou jemu: „Pojď a viz.“ [35] I zaslzel Ježíš. [36] Židé tedy řekli: „Hle, kterak jej miloval!“ [37] Někteří však z nich pravili: „Nemohl-liž ten, jenž otevřel oči slepého (od narození) učiniti, aby byl tento neumřel?“ [38] Tedy Ježíš pohnuv se opět sám v sobě, přišel ke hrobu. Byla to jeskyně a kámen ležel na ní. [39] Ježíš řekl: „Odstraňte kámen.“ Řekla mu Marta, sestra zemřelého: „Pane, již zapáchá, neboť čtyři dni jest v hrobě.“ [40] Dí jí Ježíš: „Neřekl jsem tobě, že budeš-li věřiti, uzříš slávu Boží?“ [41] Odstranili tedy kámen. Ježíš pak pozdvihl oči vzhůru a řekl: „Otče děkuji tobě, že jsi mne vyslyšel. [42] Já jsem věděl, že mne vždycky slyšíš, avšak pro zástup, který kolem stojí, jsem to řekl, aby uvěřili, že ty jsi mne poslal.“ [43] To pověděv zvolal hlasem velikým: „Lazare, pojď ven.“ [44] I vyšel (hned) ten, jenž byl umřel, svázán jsa obvazky na rukou i na nohou, a tvář jeho obvázána byla šátkem. Ježíš řekl jim: „Rozvažte ho, a nechte, ať odejde.“ [45] Tu mnozí ze židů, kteří přišli k Marii (a Martě) spatřivše, co učinil (Ježíš), uvěřili v něho. [46] Někteří však z nich odešli k fariseům a pověděli jim, co Ježíš učinil.

[47] Tu velekněží a fariseové shromáždili veleradu a řekli: „Co uděláme, protože tento člověk činí mnoho divů? [48] Necháme-li ho tak, všichni uvěří v něho; i přijdou Římané a vezmou naše místo i národ.“ [49] Jeden pak z nich, jménem Kaifáš, jsa nejvyšším knězem toho roku, řekl jim: „Vy nic nevíte, [50] ani na to nemyslíte, že jest vám prospěšno, aby jeden člověk zemřel za lid, a ne aby celý národ zahynul.“ [51] To však neřekl sám ze sebe, nýbrž jsa toho roku nejvyšším knězem prorokoval, že Ježíš měl umříti za národ, [52] a nejen za národ, nýbrž aby shromáždil v jedno také ty dítky Boží, které byly rozptýleny. [53] Od toho dne tedy se uradili, aby jej usmrtili. [54] Proto Ježíš nechodil již zjevně mezi židy, nýbrž odešel (odtamtud) do krajiny poblízku pustiny, do města, které slove Efrem, a tam se zdržoval s učeníky svými.

[55] Byly pak blízko velikonoce židovské, a mnozí odešli z kraje do Jerusalema před velikonocemi, aby se očistili. [56] I hledali Ježíše a stojíce ve chrámě pravili vespolek: „Co se vám zdá? Že nepřijde na slavnost?“ Velekněží totiž a fariseové vydali rozkaz, aby zví-li kdo, kde jest, oznámil to, by ho jali.

47—48. Zprávou o vzkříšení Lazarově byli členové velerady velice rozrušeni, bojíce se, aby nepřišli o veškeren vliv u lidu. Hned proto sešli se v mimořádnou schůzi, a radili se, co mají činiti, aby Ježíše učinili neškodným. Poukazovali k nebezpečenství, které prý vystupováním Kristovým hrozí míru a vlasti. Ale to byla jen zástěra, kterou chtěli zakrýti svou nenávist ke Kristu a obavu, aby neztratili na vážnosti u lidu, neboť věděli, že od Ježíše politického nebezpečenství jim nehrozí. Ale i ta zástěra byla jim dobrou, aby nejen sami před sebou zakryli hanebnost svého jednání, nýbrž i aby k mlčení přivedli ony členy velerady, kteří stojíce tajně na straně Ježíšově, zrazovali od násilnického zakročení proti němu.

55. aby se očistili neb posvětili, t. j. aby různými úkony náboženskými (obmýváním se, obětmi) očistili se od poskvrnění levitického, které si byli způsobili a které jim bránilo, aby nemohli jísti beránka velikonočního.

KAPITOLA 12.

Pán Ježíš v Betanii pomazán a od mnoha židův za Vykupitele uznán, v. 1—11.

1 Ježíš tedy šest dní před velikonocemi přišel do Betanie, kde byl
Lazar, ten, jenž zemřel, a jehož Ježíš vzkřísil. 2 I připravili mu tam ho-
stinu, a Marta posluhovala, Lazar pak byl jedním z těch, kteří s ním
byli za stolem. 3 Tu Maria vzavši libru masti drahé z nardu pravého,
pomazala Ježíšovi nohy a utřela nohy jeho svými vlasy; a dům na-
plnil se vůní té masti. 4 I řekl jeden z učeníků jeho, Jidáš Iškariotský,
který hodlal jej zraditi: 5 „Proč se neprodala tato mast za tři sta de-
nárův, a nedalo se chudým?“ 6 To pak řekl, ne že měl péči o chudé,
nýbrž že byl zloděj a maje měšec, nosil to, co se vkládalo. 7 Ježíš
tedy řekl: „Nech ji, aby to uchovala ke dni pohřbu mého. 8 Vždyť
chudé máte vždycky s sebou, mne však vždycky nemáte.“

9 Tu dověděl se četný zástup židů, že tam jest, i přišli nejen
k vůli němu, nýbrž aby také Lazara uviděli, kterého vzkřísil z mrtvých.
10 Velekněží však uradili se, aby i Lazara usmrtili, 11 neboť mnoho židův
odcházelo pro něho a věřili v Ježíše.

Slavný vjezd Ježíšův do Jerusalema. Pohané přejí si jej viděti, v. 12—36.

12 Druhého dne zástup četný, který přišel na slavnost, uslyšev, že
Ježíš jde do Jerusalema, 13 nabral ratolestí palmových a vyšli naproti
němu a volali: „Hosanna, *požehnaný, jenž se béře ve jménu
Páně*, král israelský!“ 14 Ježíš totiž naleznuv oslátko, vsedl na ně,
jakož jest psáno: 15 „*Neboj se, dcero sionská; aj král tvůj
se béře, sedě na oslátku.*“ 16 Tomu nerozuměli zprvu učeníci
jeho, ale když Ježíš byl oslaven, tu rozpomenuli se, že to bylo o něm
psáno, a že to učinili jemu. 17 Tedy vydával o něm svědectví zástup,
který byl s ním, když Lazara povolal z hrobu a ho z mrtvých vzkřísil.
18 Proto také naproti vyšel mu zástup, neboť slyšeli, že ten div učinil.

---

*) V *poddíle třetím* evangelista vyličuje, kterak Pán Ježíš ještě dříve, nežli ho mohli usmrtiti, byl oslaven jako Vykupitel, oslavou sice neúplnou, ale takovou, která byla předzvěstí oslavy úplné, jíž se mu dostane po jeho vzkříšení a nanebevstoupení (12, 1—36).

1—8. viz Mat. 26, 6—13; Mark. 14, 3—9.

1. *šest dní před velikon.*, t. j. v pátek před svou smrtí (dne 8. měs. nisanu). Hostina však konala se následující sobotu.

2. *tam*, t. j. v Betanii sice, ale ne u Lazara, nýbrž v domě Šimona, jenž býval malomocným.

3. *libru*, t. j. asi 325 g; *z nardu* viz Mark. 14, 3 pozn.

5. 300 denárů = asi 220—240 K.

6. *měšec*, společnou to pokladnu, ve které nosil peníze, jež různí ctitelé Kristovi dávali na společnou jich výživu neb na chudé, a z nichž on tajně *odnášel* či bral pro sebe, okrádaje tak i chudé.

7. *Nech ji*. Některé rukopisy i Vulgata tištěná má číslo množné „nechte“. Tím se však smysl nemění. Neboť Pán Ježíš odpovídal nejen Jidášovi, nýbrž i těm apoštolům, kteří dle Matouše a Marka činili výtky podobné. — Slovy „*nech ji, aby to uchovala...*“ prohlašuje, že pomazání, jež Maria učinila, uchová se či platnost bude míti jako úkon přípravný k jeho pohřbu (a tedy i, že již brzy zemře). *Uchováním* nazývá pomazání to, poněvadž teprve v den pohřbu přišel na jevo celý význam jeho.

12—19. Viz Mat. 21, 1—11.; Mark. 11, 1—11; Luk. 19, 28—44.

15. Slova „*Neboj se, dcero sionská*“ atd. jsou pouze co do smyslu uvedena ze Zachar. 9, 9.

19 Tu řekli fariseové mezi sebou: „Vidíte, že nic neprospíváme? Hle,
celý svět odešel za ním.“
20 Byli pak někteří pohané mezi těmi, kteří přišli, aby se klaněli
o slavnosti. 21 Tí přistoupili k Filipovi, který pocházel z Betsaidy gali-
lejské, a žádali ho řkouce: „Pane, přejeme si viděti Ježíše.“ 22 Filip
šel a řekl to Ondřejovi, Ondřej zas a Filip pověděli to Ježíšovi. 23 Ježíš
pak odpověděl jim: „Přišla hodina, aby oslaven byl Syn člověka.
24 Vpravdě, vpravdě pravím vám: Nezemře-li zrno pšeničné padši do
země, 25 zůstává samotno; zemře-li však, přináší mnoho užitku. Kdo
miluje život svůj, ztratí jej, a kdo nenávidí život svůj na tomto světě,
k životu věčnému zachová jej. 26 Slouží-li mi kdo, následuj mne, a kde
jsem já, tam bude i služebník můj. Bude-li mi kdo sloužiti, poctí jej
Otec můj. 27 Nyní duše má zkormoucena jest, a co dím? ‚Otče, vy-
svobod mne z té hodiny.‘ Avšak proto jsem přišel na tu hodinu.
28 Otče, oslav jméno své.“ I přišel hlas s nebe: „Oslavil jsem a ještě

---

19. *Vidíte, že nic neprospíváme?* atd. Dle řeckých a některých starších rukopisů latinských bylo by: Vidíte, že nic *neprospíváte?* Povzbuzovali tak jedni druhé, aby neváhali již, nýbrž zcela rozhodně a bezodkladně činili kroky, by se již Krista zbavili. Odmítli tak opětně milost, kterou jim Pán Ježíš podával, aby je pohnul k víře a přivedl ke spáse. Posud odpírali mu také proto, že vystupoval chudě a bez lesku vnějšího. Nyní přicházel v plné slávě královské, v jaké čekali, že Vykupitel vystoupí; a hle, opovrhli jím zase, ano horšili se, že s takovou slávou k nim přibyl.

20. *Pohané*, t. j. pohané takoví, kteří se zřekli mnohobožství i modlářství a uvěřili v Boha pravého.

23—25. Projevené přání pohanů dalo mu podnět, že se vyslovil o blízké své oslavě a o povolání pohanských národů do církve. Míní totiž oslavu, které se mu dostane vzkříšením, nanebevstoupením, sesláním Ducha sv. a kázáním i uznáním jeho učení mezi všemi národy. Prve však, nežli se mu jí dostane, musí umříti. Ukazuje to allegorií, přirovnávaje se k zrnu pšeničnému. Jako totiž zrno to byvši zaseto, nepřinese žádného užitku, leč samo zetlí, zahyne, tak ani vtělení Syna Božího a dosavadní působení nepřinese ani oslavy jeho lidské přirozenosti, ani užitku lidstvu, leč sám jako člověk dříve zemře. A podobně musí přemáhati se, po případě i život svůj obětovati také jeho vyznavači a zvláště jeho zřízenci (apoštolé, biskupové, kněží), chtějí li míti účast v jeho blaženosti; neboť *kdo miluje* nezřízeně život svůj a proto není hotov *nenáviděti*, t. j. obětovati jej pro Krista, když by toho bylo třeba, *ztratí jej*, a to nejen když zemře smrtí časnou, nýbrž i smrtí věčnou, ježto bude vyloučen od spásy věčné. *Kdo však nenávidí život svůj na tomto světě*, tím že jest hotov vydati jej pro Krista v utrpení, nebezpečenství, ba i na smrt časnou, nejen obdrží jej opět při vzkříšení, nýbrž i věčné blaženosti stane se účasten. (Srovn. Mat. 10, 39., 16, 25; Mark 8, 35; Luk. 9, 24; 17, 33.)

26. *Poctí jej Otec můj*, t. j. obdaří jej blažeností a slávou věčnou.

27—28. Představou blížícího se utrpení zarmoutil se podobně jako později upadl v zármutek mnohem větší v zahradě Getsemanské, a to dobrovolně, chtěje ukázati, že jest také pravým člověkem a má též lidskou vůli. V zármutku tom, jakoby nevěděl kam se má utéci, táže se: „*A co dím?*“ či „Co mám říci, kam se utéci?“ A hned obrací se k Otci, prose ho, aby odvrátil od něho utrpení to, podobně jako učinil v zahradě Getsemanské. Ale jako v zahradě podroboval se vůli Otcově, pravě: „*Ne má, nýbrž tvá vůle se staň*“, tak i nyní podrobuje se jí a proto jakoby se opravoval, dodává: *Avšak proto*, abych totiž svou smrtí Otce oslavil a lidstvo vykoupil, *přišel jsem na tu hodinu* přebolestného utrpení a smrti; a zároveň obětuje se zcela Otci, volaje: „*Otče, oslav jméno své*,“ mým totiž utrpením a smrtí mou. Otec odpověděl: *Oslavil jsem* jméno své, t. j. sebe, celým totiž životem, zázraky a učením tvým (Kristovým), a *ještě oslavím*, totiž tvou smrtí, vzkříšením a nanebevstoupením, neboť z dějů těch vyjde na jevo nejen božská spravedlnost a láska i milosrdenství a všemohoucnost, nýbrž i že Ježíš není podvodníkem, nýbrž skutečně tím, za koho se vydává, Synem Božím, jakož i že pravé jest jeho učení, pravé i to, co přikázal činiti.

oslavím.“ [29] A lid, který tu stál a to slyšel, pravil, že zahřmělo, a jiní
pravili: „Anděl mluvil k němu.“ [30] Ježíš odpověděl: „Ne pro mne
přišel ten hlas, nýbrž pro vás. [31] Nyní jest soud nad světem tímto,
nyní bude kníže toho světa ven vyvržen, [32] a já, budu-li povýšen od
země, potáhnu všecko k sobě.“ [33] To pak pravil naznačuje, jakou smrtí
měl zemříti. [34] Zástup odpověděl jemu: „My jsme slyšeli ze zákona,
že Kristus zůstává na věky; i kterak ty pravíš: ‚Musí povýšen býti
Syn člověka?‘ Kdo jest tento Syn člověka?“ [35] Ježíš tedy řekl jim:
„Ještě krátký čas jest světlo mezi vámi. Choďte, pokud máte světlo,
aby vás nezachvátila tma; a kdo chodí ve tmě, neví, kam jde.
[36] Dokud máte světlo, věřte ve světlo, abyste byli účastni světla.“ To
pověděl Ježíš a odešed skryl se před nimi.

Veliká část židů trvá v nevěře, jiní se bojí víru svou projeviti, v. 37—50.

[37] Ačkoli však tolik zázrakův učinil před nimi, nevěřili v něho,
[38] aby se naplnilo slovo proroka Isaiáše, které pověděl: „Pane, kdo
uvěřil kázání našemu? A komu bylo zjeveno rámě
Hospodinovo?“ [39] Proto nemohli uvěřiti, poněvadž Isaiáš opět
řekl: [40] „Zaslepil oči jejich a zatvrdil srdce jejich,

---

31. Nyní jest (t. j. již nastává či v krátkosti nastane) soud, odsouzení nad světem či lidmi zlými, jmenovitě židy nevěřícími, při němž vyjde na jevo jejich zloba, zlomí se jejich moc, kterou se stavěli proti království Kristovu a ukáže se marnost nepřátelských snah jejich. (Po Kristově vzkříšení a seslání Ducha sv. šířila se církev rychle přes všecky překážky, které činili. Kníže toho světa, t. j. ďábel bude ven vyvržen, t. j zlomena bude jeho moc, které hříchem člověka nabyl nad lidstvem i tvorstvem nerozumným, takže lidé, budou-li chtíti, budou moci přijíti k věčné blaženosti a i příroda nerozumná oslavena bude (viz 2. Petr. 3, 13).

32. potáhnu všecko (dle starších rukopisů řeckých všecky), t. j. všecky lidi. Vyjadřuje tak všeobecnost vykoupení a církve své. Všecky vykoupil a pro všecky církev ustanovil, takže všichni mohou do církve vstoupiti a v ní ke spáse dospěti.

35. Světlem míní sebe sama, tmou zaslepenost a zatvrzelost duševní. Vyzývá je tak, aby uvěřili a přijali milost jim podávanou, pokud ještě mezi nimi dlí viditelně; neboť, neuvěří-li nyní, potom, až od nich odejde, uvěří tím méně, a tak, trvajíce v nevěře, sami o spásu se připraví.

36. abyste byli účastni světla (doslovně: abyste byli synové světla), t. j. abyste vérou vešli ve spojení se mnou, jenž jsem světlem světa, a jsouce osvěcováni světlem mého učení a řídíce se jím, dosáhli blaženosti mým vyznavačům zaslíbené.

37—43. Evangelista, konče první část spisu svého, upozorňuje, že přes všecky zázraky, které Ježíš činil, mnozí neuvěřili v něho pro svoji zaslepenost a zatvrzelost, mnozí jiní pak, a to i z náčelníků židovských, uvěřili sice, avšak z bázně před fariseji a z tužby po lidské chvále neprojevovali víry své, Ježíš však žádal víry živé, která by se jevila na venek skutky.

38. Rámě Hospodinovo, t. j. moc Hospodinova. Slovy: „Kdo uvěřil“ atd. prorok Isaiáš (53, 1) ve smyslu literním stěžuje si do nevěry svých vrstevníků, z nichž skoro nikdo kázání jeho nevěřil a moci Boží neuznával; ve smyslu předobrazném předpovídá jimi nevěru židů doby Kristovy. Nevěru tu Bůh od věčnosti předvěděl a skrze Isaiáše oněmi slovy předpověděl a proto ovšem nemohla zůstati nevyplněna; avšak židé neupadli v nevěru proto, že Bůh to předpověděl, nýbrž Bůh to předpověděl, poněvadž od věčnosti věděl, že oni v nevěru upadnou. Předpovědí svou nerušil jejich svobody, právě tak jako ani my nerušíme svobodné jednání jiného, díváme-li se na něho.

40. Poučuje, že vlastní příčina jejich nevěry byla zatvrzelost, s kterou odpírali milosti Boží. Viz Mat. 13, 14—15; 4, 12; Luk. 8, 10; Skut. ap. 28, 26; Řím. 11, 8.

aby očima neviděli a srdcem nesrozuměli a se neobrátili, a já jich neuzdravil.“ [41] To řekl Isaiáš, když viděl slávu jeho a mluvil o něm. [42] Však přece i z náčelníků mnozí uvěřili v něho, ale pro fariseje nevyznávali toho, aby nebyli vyobcováni, [43] neboť milovali více chválu od lidí, nežli chválu od Boha.

Kristus zakončuje veřejnou činnost svou, v. 44—50.

[44] Ježíš pak zvolal: „Kdo věří ve mne, nevěří ve mne, nýbrž v toho, který mě poslal; [45] a kdo vidí mne, vidí toho, který mě poslal. [46] Já jako světlo přišel jsem na svět, aby žádný, kdo ve mne věří, nezůstával ve tmě. [47] A uslyší-li kdo slova má a nezachová-li jich, toho já nesoudím, neboť jsem nepřišel, abych soudil svět, nýbrž abych spasil svět. [48] Kdo mnou pohrdá a nepřijímá slov mých, (ten) má svého soudce: To slovo, které jsem mluvil, to jej odsoudí v den poslední, [49] neboť já jsem nemluvil sám ze sebe, nýbrž Otec, jenž mě poslal, ten mi přikázal, co mám říkati a co mluviti. [50] A já vím, že přikázání jeho jest život věčný. Co tedy já mluvím, mluvím tak, jak mi pověděl Otec.“

KAPITOLA 13.*)

Pán Ježíš myje apoštolům nohy, v. 1—19.

[1] Před slavností velikonoční Ježíš věda, že přišla hodina jeho aby z toho světa odešel k Otci, měv v lásce (vždy) svoje (kteří byli)

---

41. t. j. Is. 6, 9. (Slova prorokova jsou uvedena volně dle překladu alexandrijského.)

44—50 Slova tato dle mínění některých exegetů promluvil Pán Ježíš za různých příležitostí, jedna při té, jiná při jiné. Evangelista však prý je sebral v jeden celek a podal na tomto místě, aby ukázal na důležitost a potřebu víry v Krista; spíše však jest vzhledem k v. 44. pravé mínění jiných, dle něhož Pán Ježíš promluvil je až po svém vjezdě do Jerusalema, nejspíše v úterý dne 12. měs. nisanu, opakuje při tom některé myšlenky, které již jindy za jiných příležitostí vyjádřil, a to za tím účelem, aby znova poukázal na účel svého příchodu na svět, na božský ráz svého učení a na to, jaké následky má nevěra. Ostatní řeči, které Pán Ježíš toho dne konal, pomíjí mlčením, poněvadž je zaznamenali již ostatní evangelisté, zvláště Matouš.

44 t. j. nevěří tak ve mne, jako v toho, který mě poslal; neboť učení mé jest božské, Otce mého.

45. t. j. kdo mne zná, zná i toho (Boha Otce), kterýž mě poslal.

47—48. toho já nesoudím, t. j. neodsuzuji nyní, pokud viditelně žiji na zemi. Nicméně ať nepokládá se za bezpečna ten, kdo ve mne nevěří, mnou pohrdá; neboť on má příčinu svého odsouzení sám v sobě, má tedy již nyní svého soudce, totiž Boha Otce, a mimo to odsoudí ho to slovo či učení, které jsem mluvil, pokud totiž Kristus v den soudu bude souditi dle toho, jak se kdo řídil jeho učením.

*) V části druhé (13, 1—21, 23) evangelista ukazuje, kterak Pán Ježíš projevoval vykupitelskou a božskou velebnost svou, když byl již na odchodu z toho života, a když trpěl i z mrtvých vstal, a to 1. tím, že podav při poslední večeři nejvyšší důkaz své lásky, projevil tím vševědoucnost předpovědí, že ho Jidáš zradí a že ho Petr zapře (13, 1—38).

1. Smysl jest: Pán Ježíš, který vždycky své apoštoly miloval, dal večer před slavností velikonoční důkaz nesmírné lásky své k nim (ustanovením svátosti oltářní, k níž umývání nohou bylo přípravou), neboť věděl, že již odloučí se od nich — že zemře a vstane z mrtvých, vstoupí na nebesa. Slavností velikonoční rozumí světlý den či dobu od rána do večera dne 15. nisanu na rozdíl od velikonoc, pascha, jimiž míní velikonoce vůbec (12, 1), ke kterým ovšem počítal se někdy i den 14. nisanu, vždy však večer 14. nisanu. Právě tedy, že Pán Ježíš

ve světě, projevil jim svou lásku měrou nejvyšší. [2] Když totiž večeře
nastala a ďábel již vnukl v srdce, aby jej zradil Jidáš, syn Šimona
iškariotského, [3] (Ježíš) jsa vědom si toho, že Otec dal mu v ruce
všecko, a že vyšel od Boha a jde k Bohu, [4] vstal od večeře a odložil
roucha svá a vzav šat lněný přepásal se. [5] Potom nalil vody do umy-
vadla a počal umývati učeníkům nohy a utírati je šatem, kterým byl
přepásán. [6] Přišel tedy k Šimonu Petrovi. I řekl mu Petr: „Pane, ty
mně myješ nohy?" [7] Ježíš odpověděl a řekl jemu: „Co já činím, ty
nevíš nyní, ale zvíš potom." [8] Dí mu Petr: „Nebudeš mně mýti nohou
na věky." Ježíš mu odpověděl: „Neumyji-li tebe, nebudeš míti dílu se
mnou." [9] Dí jemu Šimon Petr: „Pane, netoliko nohy mé, nýbrž i ruce
a hlavu." [10] Dí mu Ježíš: „Kdo se vykoupal, nepotřebuje leč jen nohy
si umýti, ale jest čist celý; i vy jste čisti, ale ne všichni." [11] Věděl
totiž, kdo jest ten, jenž ho zradí. Proto řekl: „Nejste čisti všichni."
[12] Když jim tedy nohy umyl a své roucho vzal a se opět posadil, řekl
jim: „Víte-li, co jsem vám učinil? [13] Vy mě nazýváte Mistrem a Pánem;
a dobře pravíte; jsemť zajisté. [14] Jestliže tedy já, Pán a Mistr váš,
umyl jsem vám nohy, i vy máte jeden druhému nohy umývati. [15] Pří-

---

řečený důkaz lásky podal večer před slavností velikonoční, sděluje v plném souhlase s evangeliemi ostatními, že to učinil (poslední večeři slavil) večer dne 14. nisanu, a nikoli, jak někteří vykládali nesprávně, dne 13. nisanu, jakoby se odchyloval od ostatních evangelií. Že tomu tak, souditi lze nejen z toho, že podobně odděloval večer 14. nisanu od světlého dne 15. nisanu i mojžíšský zákon pravě (3. Mojž. 23, 5. 6): „Měsíce prvního, čtrnáctého dne toho měsíce, k večeru, jest Hospodinovo fase; a patnáctého dne toho měsíce je slavnost Hospodinových přesnic (podobně 4. Mojž. 28, 16. 17.), nýbrž i z toho, že dle Jan. 13, 29. činili tak též apoštolé při poslední večeři. Když totiž Pán Ježíš řekl Jidášovi: „Co činíš, učiň rychle", někteří z nich vykládali si slova jeho jako rozkaz, aby nakoupil věcí potřebných ke slavnosti, aneb aby dal něco chudým. Na tu myšlenku nemohli zajisté přijíti jinak, než že slavnost počínala se již následujícím ránem, takže k přípravám na něj nezůstávalo již více času, leč přítomná noc. Oddělují tedy patrně jak oni, tak i sv. Jan, jenž o tom podává zprávu, také večer, kdy slavili beránka velikonočního, od následující slavnosti a rozumějí slavností toliko světlý den 15. nisanu.

2—4. Smysl jest: Ačkoliv Ježíš byl si vědom své velebnosti božské i vlády nad veškerým tvorstvem a toho, že od Otce vyšel (při svém vtělení) a k Otci odejde (svým nanebevstoupením) přece tak hluboce se pokořil, že jim prokázal službu nejnižší.

8. Smysl slov Petrových jest: Pane, ty, který jsi Pán a Bůh můj, ty konáš službu otrockou mně, který jsem člověk hříšný a na tobě zcela závislý? (Umývati jiným nohy příslušelo otrokům.)

8. Neumyji-li tebe... Neuposlechneš-li a nedáš-li si umýti nohy ode mne, vyloučím tě ze své společnosti a ty přestana býti mým přítelem a údem mého království ztratíš milost svou.

9. Vyjádřil tak tužbu, aby byl s Kristem spojen co nejúže.

10. Na východě koupávali se před hostinou v lázních, a poněvadž potom cestou k hostiteli pošpinili si nohy prachem nebo blátem, umývali jim je otroci neb služebníci, když vstoupili do domu hostitelova, aby majíce i nohy čisté nepomazali pohovek, na nichž při jídle leželi. Přihlížeje k tomuto obyčeji, vyjádřil Pán Ježíš tuto pravdu: Jako ten, kdo se v lázních vykoupal, přece cestou se poskvrní na nohou a potřebuje, aby mu byly umyty nohy, chce-li býti celý čist, tak i ten, kdo byl očištěn od hříchů, přece se poskvrňuje hříchy všedními v životě svém a potřebuje, aby byl jich zbaven, chce-li nabýti plné čistoty duševní.

15. Slovy těmi prohlašuje, že umývání nohou, které vykonal, bylo toliko příkladem či úkonem významným (symbolickým) k tomu konci předsevzatým, aby naznačila se jím pokora a účinná láska vzájemná a že tedy příkaz jeho netýká se umývání nohou, nýbrž věci tímto umýváním naznačené; jako totiž On umývaním nohou pokořil se a skutek lásky vykonal, tak že i oni a všickni vyznavači jeho mají dbáti pokory a prokazovati si vespolek skutky lásky.

klad zajisté dal jsem vám, abyste i vy činili tak, jako jsem já učinil
vám. [16] Vpravdě, vpravdě pravím vám: Není služebník větší nad pána
svého, ani posel větší nad toho, který jej poslal. [17] To-li víte, jste
blahoslaveni, jest-li to budete činiti. [18] Nepravím to o vás všech: já
vím, které jsem si vyvolil, avšak aby se naplnilo Písmo: ‚Kdo jí
se mnou chléb, pozdvihne proti mně patu svou.' [19] Již
nyní pravím (to) vám, prve než se stane, abyste, když se stane, uvěřili, že já to jsem."

Pán Ježíš označuje zrádce. Jidáš odchází, v. 20—30.

[20] „Vpravdě, vpravdě pravím vám: Kdo přijímá toho, koho-li
pošlu, mne přijímá; kdo však mne přijímá; přijímá toho, jenž mě
poslal. [21] To pověděv Ježíš zkormoutil se v duchu a osvědčil a řekl:
„Vpravdě, vpravdě pravím vám: Jeden z vás mne zradí." [22] Tedy
pohlíželi učeníci na sebe vespolek, jsouce na rozpacích, o kom to
praví. [23] Stoloval pak jeden z učeníků jeho na lůně Ježíšově, ten, jehož
Ježíš miloval. [24] Tomu pokynul Šimon Petr a řekl jemu: „Pověz, kdo
jest (ten), o němž to praví." [25] On tedy spočinul na prsou Ježíšových
a řekl jemu: „Pane, kdo jest?" [26] Ježíš odpověděl: „Ten jest, komu já
namočenou skývu podám." A namočiv skývu podal Jidášovi, (synu)

---

16. Přirovnávaje tak sebe ku pánu a k tomu, jenž jiného posílá, apoštoly pak k služebníkům a poslům, vyzývá je znova, že tím spíše mají oni se pokořovat a i nejnižší služby si navzájem prokazovat, poněvadž On, jejich pán, skutky lásky a pokory prokázal jim.

17. To-li víte, t. j. znáte-li ten příkaz o pokoře a účinné lásce jedněch k druhým.

18. t. j. co jsem pravil o budoucí blaženosti vaší, to neřekl jsem o vás všech, neboť já jsem znal a znám dobře povahu všech těch, jež jsem vyvolil za apoštoly, znal jsem i povahu Jidášovu a budoucí jeho smýšlení a jednání, jakož i to, že pro své jednání a svou nekajícnost bude zavržen; avšak přece vyvolil jsem i jeho, a to nikoli neopatrně, lehkovážně, nýbrž proto, aby se naplnilo proroctví: Kdo jí se mnou atd. Slovy těmito v literním smyslu David (žalm. 40, 10) stěžoval si, že i ti, kteří s ním jedli chléb, t. j. nejdůvěrnější přátelé jeho povstávají proti němu; myslil při tom hlavně na Achitofela, který byv dříve nejdůvěrnějším rádcem jeho, potom přešel na stranu Absolonovu a ho proti Davidovi podporoval, konečně však se oběsil; v předobrazném smyslu však předpověděl jimi dle výkladu Krista samého zradu Jidášovu, který byl zvolen za apoštola a tím i přiřaděn k nejdůvěrnějším průvodcům jeho, ale potom proti Mistru svému povstal a konečně se oběsil.

19. že já to jsem, t. j. že já jsem Vykupitel, Syn Boží.

20. Slova tato řekl Pán Ježíš nejspíše až po ustanovení nejsvětější svátosti, jež následovalo po umývání nohou. Řekl je apoštolům na útěchu, aby slyšíce o zradě Jidášově nebáli se, že všickni ztratí jeho lásku, as v tomto smyslu: Ačkoliv, jak jsem již naznačil (při umývání nohou) a hned jasněji se vyslovím, jeden z vás mi věren nebude, neztratíte proto vy ostatní mé lásky ani neutrpí úřad váš; nýbrž i potom bude platiti to, co jsem řekl, když jsem vás po prvé rozesílal (srovn. Mat. 10, 40.), že totiž kdo vás přijímá, mne přijímá.

21—26. Srovn. Mat. 26, 21—25; Mark. 14, 18—21. Luk. 22, 21—23.

23. ten, jehož Ježíš miloval... totiž apoštol Jan.

25. Před touto žádostí Petrovou předcházelo to, co vypravuje Mat. 26, 22—24. (Mark. 14, 18—21; Luk. 22, 22—23), totiž dotazy apoštolů, kdo by to byl, a Kristova odpověď.

26. A podal mu kousek ze zbylého chleba nekvašeného a neproměněného, namočiv jej v kaši či v kompotu, zvaném charoset. Jan poznav z toho osobu zrádcovu, podíval se asi ostře na Jidáše, a tu on mysle, že ho má toliko v podezření, chtěl je odvrátiti a proto ve své drzosti a přetvářce tázal se potichu také: Zdali já jsem, Mistře? A Pán Ježíš přisvědčil také potichu slovy: Ty jsi řekl. (Mat. 26, 25.)

Šimona iškariotského. [27] A po té skývě vešel do něho ďábel. I řekl
mu Ježíš: „Co činíš, učiň rychle.“ [28] Toho však nikdo ze stolujících ne-
věděl, k čemu to řekl jemu. [29] Poněvadž totiž Jidáš měl měšec, domní-
vali se někteří, že mu Ježíš řekl: „Nakup, čeho nám jest potřebí ke
dni svátečnímu,“ aneb aby dal něco chudým. [30] On tedy vzav skývu
vyšel ihned. Byla pak noc.

Pán Ježíš ohlašuje, že odejde k Otci, a předpovídá, že ho Petr zapře, v. 31—38.

[31] Když tedy odešel, Ježíš pravil: „Nyní jest oslaven Syn člověka
a Bůh oslaven jest v něm. [32] Je-li Bůh oslaven v něm, oslaví jej
i Bůh sám v sobě: ano hned jej oslaví. [33] Dítky, ještě maličko jsem
s vámi. Budete mne hledati a, jakož jsem řekl židům: ‚Kam já jdu,
vy nemůžete přijíti‘, tak pravím nyní i vám. [34] Přikázání nové dávám
vám, abyste se milovali vespolek; jako jsem já miloval vás, abyste
se i vy milovali vespolek. [35] Po tom poznají všichni, že jste učeníci
moji, budete-li míti lásku jedni k druhým.“ [36] Řekl mu Šimon Petr:
„Pane, kam jdeš?“ Ježíš odpověděl: „Kam já jdu, nemůžeš nyní za
mnou jíti, půjdeš však později.“ [37] Dí jemu Petr: „Pane, proč nemohu
nyní za tebou jíti? Život svůj dám za tebe.“ [38] Ježíš odpověděl: „Život
svůj dáš za mne? Vpravdě, vpravdě pravím tobě: nezazpívá kohout,
dokavad mne nezapřeš třikráte.“

---

27. Vešel do něho ďábel. Jidáš totiž stále povoloval ponoukání ďáblovu, až povolil zcela a dav se od něho úplně ovládnouti, rozhodl se přes všecky projevy a výstrahy Kristovy, že zradu provede. Proto Ježíš, nechtěje ho již trpěti ve svém středu, řekl: Co činíš, učiň rychle. Řekl to nikoli, napomínaje ho, aby čin svůj provedl, ani dávaje mu k tomu svolení, nýbrž jednak, aby poukázal k tomu, že Jidáš jedná svobodně, a aby upozornil jej ještě na velikost zločinu jeho, jednak aby projevil ochotu trpěti pro lidstvo, asi takto: Poněvadž tedy již nechceš upustiti od hrozného úmyslu svého k vlastní své záhubě, proveď svůj úmysl rychle, neboť já se smrti nebojím, nýbrž toužím podstoupiti jí, abych lidstvo vykoupil. Předkládá-li se však doslovně „rychleji“ (τάχειον = citius), místo „rychle“, jest smysl tento: Poněvadž tedy již nechceš upustiti . . ., proveď úmysl svůj rychleji, než jak z chování tvého by se zdálo, že chceš učiniti, neboť já se smrti nebojím atd.

31. t. j. Nyní, když Jidáš se rozhodl, že provede zradu, po níž bude následovati moje umučení a smrt, jest oslava lidské přirozenosti mé tak blízko, že lze říci, že již jsem oslaven. — Bůh oslaven jest v něm, jeho totiž utrpením, smrtí, vzkříšením a j. (viz Jan. 12, 28. pozn.).

33. Budete mne hledati, t. j. postrádati viditelné přítomnosti mé a toužiti po ní. Slova ta řekl před šesti měsíci dvakráte židům, kteří ho hledali usmrtiti (Jan, 7, 33; 8, 21), ale po druhé dodal, že ve svých hříších zemrou, ohlašuje tak, že vůbec za ním nepřijdou do nebe (ač-li včas se neobrátí). Apoštolům však řekl slovy oněmi pouze to, že nyní nemohou jíti za ním, později však přijdou (viz v. 36; 14, 3). Chtělť právě jíti na smrt kříže a vstana z mrtvých, vejíti do slávy nebeské. Ale ani na smrt mučednickou ani do nebe nemohli ještě jíti za ním; neboť po vůli Páně měli vykonati dříve jistou útohu v církvi, hlásajíce učení jeho; mimo to nebyli ještě dosti připraveni proti hrůzám smrti, a tedy ani dosti silni, aby smrt mučednickou pro Krista zmužile podstoupili.

34. Přikázání lásky k bližnímu nazývá novým, nikoli, že by teprve nyní bylo dáno po prvé (vždyť lásku k bližnímu ukládá již zákon přirozený a již skrze Mojžíše přikázal Bůh: Milovati budeš bližního svého jako sebe samého — 3. Mojž. 19, 10), nýbrž pro novou normu, kterou vytkl lásce k bližnímu, chtěje, abychom se milovali vespolek podobnou láskou, jakou on miloval nás, snášeje pro spásu všech lidí nedostatky, protivenství a obětuje pro ně i život svůj.

KAPITOLA 14.*)

Kristova řeč na rozloučenou. a) Ježíš těší své apoštoly, 14, 1—31.

1 „Nermutiž se srdce vaše. Věřte v Boha, i ve mne věřte. 2 V domě
Otce mého jest příbytků mnoho; kdyby ne, byl bych vám to řekl,
neboť jdu, abych vám připravil místo. 3 A jestli odejdu a připravím
vám místo, přijdu zase a vezmu vás k sobě, abyste i vy byli, kde
jsem já. 4 A kam já jdu víte, i cestu znáte.“
5 Řekl mu Tomáš: „Pane, nevíme, kam jdeš: i kterak můžeme
znáti cestu?“ 6 Ježíš řekl jemu: „Já jsem cesta a pravda a život; nikdo
nepřichází k Otci leč jen skrze mne. 7 Kdybyste byli poznali mne,
byli byste poznali i Otce mého; a od této chvíle poznáváte ho, ba vi-

---

*) Od k. 14—16. evangelista vylíčuje, kterak Pán Ježíš při poslední večeři projevoval svou vykupitelskou a božskou velebnost 2. ve své řeči na rozloučenou, tím totiž, že povzbudiv své učeníky k pevné víře v něho (v. 1.), těšil je ujišťováním, že odejde také k jejich prospěchu, aby jim totiž připravil místa (2—4), že pošle jim Ducha sv. (15—17). ano sám k nim přijde (18—25) a skrze Ducha sv. náležité porozumění pravdám zjeveným jim zjedná (26—27), a že měli by se spíše radovati než rmoutiti nad jeho odchodem, vidouce, že jde k Otci a dosáhne oslavy lidské přirozenosti své (28—31) jakož i tím, že představil se jako takový, s nímž nutně musí býti ve spojení, aby mohli činiti skutky pro nebe záslužné (15, 1—17) a že předpověděv učeníkům svým veliká pronásledování (15, 18—16, 4), dodával jim mysli zaslíbením Ducha sv. a líčením jeho působení (16, 5—33). Mezitím byv přerušen Tomášem a Filipem, poučil je také o tom, že mimo přirozenost lidskou má také přirozenost, podstatu božskou, a to ne jinou, než kterou má Otec, ač osobou jest odlišný od osoby Otcovy (14, 5—14).

2. aby připravil místo, tím totiž, že svou smrtí, vzkříšením a nanebevstoupením přístup do nebe (hříchem uzavřený) otevře a skrze Ducha sv. uschopní je konati skutky pro nebe záslužné.

3. Přijdu zase. Rozumí tu pravděpodobně i příchod při smrti jejich (a vůbec věrných vyznavačů svých), kdy přijímá k sobě duše jejich, i příchod viditelný na konci světa, kdy duše jejich budou zase spojeny s těly svými, aby i s nimi požívaly blaha věčného.

4. Kam jdu víte... víte totiž, že jdu k Otci a že skrze mne také vy můžete k němu přijíti.

5. Pravil tak, přes to, že znal i Boha Otce i Pána Ježíše a jeho učení; neboť ani on, ani ostatní apoštolé nebyli si vědomi toho, že Bůh Otec jest cílem, k němuž Kristus spěje, a že Pán Ježíš jest tou cestou, po které lze přijíti k Otci, t. j. do věčné blaženosti.

6. Prohlašuje tak, že pouze On, a nikdo jiný jest to, skrze něhož lze přijíti do nebe. Cestou jest Pán Ježíš, a) pokud nám ukázal cestu či řád stanovil, jehož šetříce, života věčného dojdeme; b) pokud nám jest na této cestě vůdcem, či pokud nás buď svým příkladem aneb skrze církev svou ke spáse vede; c) pokud nám (ve sv. svátostech) sílu a pomoc dává, abychom ve všech okolnostech života na cestě ctnosti vytrvali. Cestou tou jest proto a potud, poněvadž a pokud jest pravdou a životem. Neboť jsa pravdou, jest nejen učitelem, nýbrž i zdrojem pravdy, a jako takový nejen pravdu neklamnou zjevil, nýbrž i bez porušení ji v církvi darem neomylnosti udržuje a nás světlem víry k poznání jejímu přivádí. A jsa životem, jest i dárcem veškerého života i jeho zdrojem a původcem, a jako takový nejen k životu nadpřirozenému či k životu milosti nás povznáší, nýbrž i život tento v nás udržuje a k oné dokonalosti přivádí, při níž člověk Boha dokonale poznává a požívá a tak věčnému blahu se těší.

7. Míní poznání dokonalé, poznání lidské i božské přirozenosti jeho a zejména též toho poměru, ve kterém jest k Otci, že totiž jako Syn Boží jest od Boha Otce od věčnosti zplozen. Kdyby byli měli toto poznání o Kristu, byli by poznali dokonale též Otce, neboť jako Bůh má touž podstatu, kterou má Otec, a z toho poměru, ve kterém on jako Bůh stojí k Bohu Otci, patrný jest poměr, ve kterém Otec jest k němu. Od této chvíle, t. j. již co nejdříve, poznají ho též dokonale, tak brzy, že lze říci, že ho již znají (jakož vyjadřují

děli jste jej.“ 8 Dí jemu Filip: „Pane, ukaž nám Otce, a dostačí nám.“
9 Ježíš řekl jemu: „Tak dlouhý čas jsem s vámi, a nepoznali jste mne,
Filipe? Kdo vidí mne, vidí i Otce. Kterak ty pravíš: ‚Ukaž nám Otce?‘
10 Nevěříš, že já v Otci a Otec ve mně jest? Slova, která já mluvím
vám, nemluvím sám od sebe, ale Otec, který zůstává ve mně, činí ty
skutky. 11 Věřte mi, že já v Otci a Otec ve mně jest. 12 Ne-li, pro
skutky samy věřte. Vpravdě, vpravdě pravím vám: Kdo věří ve mne,
bude i on činiti skutky, které já činím, ano větší nad ty bude činiti,
neboť já jdu k Otci, 13 a začkoli budete prositi (Otce) ve jménu mém,
učiním to, aby oslaven byl Otec v Synu. 14 Budete-li zač prositi ve
jménu mém, učiním to.“
15 „Milujete-li mě, přikázání má zachovávejte. 16 A já budu prositi
Otce a jiného Utěšitele dá vám, aby s vámi zůstával na věky, 17 Ducha
pravdy; jeho svět nemůže přijmouti, poněvadž ho nevidí ani ho nezná;
vy však jej znáte; neboť ve vás zůstává a ve vás bude.“
18 „Nenechám vás sirotků, přijdu zase k vám. 19 Ještě maličko,
a svět již mne neuzří; vy však mě uzříte, neboť já jsem živ, i vy živi

---

vážné rukopisy řecké i latinské, kladouce čas přítomný). Neboť ještě tuto noc, dříve než odejdou z večeřadla, Pán Ježíš vyloží jim svůj poměr k Otci, a co jim zůstane ještě nejasno, vysvětlí se jim, až vstane z mrtvých, zvláště pak, až vstoupě na nebesa, sešle jim Ducha svatého. Přes to Otce již viděli, t. j. nedokonale již ho poznali, a to tehdy již, když se dověděli, že on jest Synem Božím, a poznání to většilo se tím více, čím lépe poznávali bytost Kristovu.

11. t. j. vězte, že jsem celou svou podstatou v Otci, a Otec jest celou svou podstatou ve mně; ačkoli tedy co do osoby jsem od Otce odlišný, co do podstaty nelišim se od něho. Pro skutky věřte. Srovn. pozn. k. 10, 38. — Věřte mi, že ... Tak dle textu řeckého; dle Vulgaty bylo by: „Nevěříte, že ... jest?“ Smysl zůstává sice týž, ale čtení řeckého textu jest více zaručeno.

12—13, větší skutky bude činiti. Pán Ježíš totiž omezil svou činnost pouze na Palestinu a shromáždil kolem sebe malý hlouček věrných, apoštolé však měli působiti také mimo Palestinu a i pohanské národy přiváděti k pravé víře. Měli tak činiti proto, že Ježíš šel k Otci, a že učiní, zač budou prositi Otce ve jménu jeho. Jda totiž k Otci do nebe cestou kříže, dokoná dílo vykupitelske a odstraní tím překážku, která by nejvíce stála v cestě spasitelnému působení jejich, a tím, že přijma v nebi oslavení lidské přirozenosti své, učiní, zač budou prositi, přispěje sám měrou nejvydatnější k zdaru jejich prací.

16. Těší je ujišťováním, že jich nenechá samotných ani po tu dobu, po kterou nebude s nimi viditelně. Pošleť k nim jiného utěšitele, Ducha sv., ačli zachovají k němu lásku a skutkem ji osvědčí. Ducha sv. nazývá utěšitelem pro činnost, kterou potěšil apoštoly a těší dosud věřící. On totiž jako Duch pravdy osvěcuje rozum člověka, aby porozuměl pravdě zjevené; jako Duch v nás zůstávající a posvěcující uděluje nám důstojnost dítek Božích a osvědčuje ji (1. Kor. 6, 19. Řím 8, 14); jakožto Duch Otce nebeského přispívá nám v nesnázích a pomáhá konati skutky dobré (Mat. 10, 19. 20), a jako „závdavek dědictví našeho“ potvrzuje naši naději ve věčnou blaženost. (Efes. 1, 14) Nazývá jej utěšitelem jiným, neboť prvním utěšitelem, kterého Bůh Otec poslal na svět, byl Pán Ježíš sám. Duchem pravdy jmenuje ho, poněvadž Duch sv. jest pravda naprostá a pravdu zjevuje neb ji osvědčuje, jakož i proto, že vychází nejen od Otce nýbrž i od Syna, jenž se nazval a jest pravda (v. 6.).

17. Svět, t. j. lidé zlí a od Boha odvrácení nemohou přijmouti Ducha sv. či státi se účastni blahodatných účinků jeho, pokud trvají ve své zlobě a to proto, poněvadž ho nevidí či v něho nevěří a nevěříce v něho, nejsou způsobilí, aby působnost Ducha sv. do duše připustili a z ní jeho samého poznali.

18. Těší je ujištěním, že po svém zmrtvýchvstání přijde k nim zase (v těle oslaveném) a častěji s nimi obcovati bude.

19. Ještě maličko, t. j. několik jen hodin ještě, a svět, lidé zlí, již mne neuzří, neboť zemru a vstana z mrtvých, neukážu se jim; vy však mě uzříte, neboť já jsem živ, nebudu totiž zadržen smrtí, nýbrž vstana

budete. [20] V ten den vy poznáte, že já jsem v Otci svém a vy ve
mně a já ve vás. [21] Kdo má přikázání moje a je zachovává, ten mě
miluje. Kdo však miluje mne, bude milován od Otce mého, i já budu
jej milovati a zjevím se mu.“ [22] Řekl mu Juda, nikoliv onen iškariotský:
„Pane, co se to stalo, že se hodláš zjeviti nám, a ne světu?“ [23] Ježíš
mu odpověděl: „Miluje-li kdo mne, slovo mé zachovávati bude, a Otec
můj bude ho milovati, i přijdeme k němu a příbytek u něho si učiníme.
[24] Kdo mě nemiluje, slov mých nezachovává, a (přece) slovo,
které slyšíte, není moje, nýbrž Otce, který mě poslal.“

[25] „Toto mluvil jsem vám u vás zůstávaje, [26] Utěšitel pak, Duch
svatý, kteréhož Otec pošle ve jménu mém, ten vás naučí všem věcem
a připomene vám všecko, co jsem mluvil vám. [27] Pokoj svůj zůstavuji
vám, pokoj svůj dávám vám; ne jako svět dává, já vám dávám.

---

z mrtvých, budu i jako člověk žíti a přijdu zase k vám; i vy živi budete všickni v té době, neboť žádný z vás nebude usmrcen se mnou, všickni tedy uzříte mě.

20. t. j. v čase oslaveného života mého (po mém zmrtvýchvstání) poznáte můj poměr k Otci (že jsem v Otci celou svojí podstatou, maje s ním jednu a touž podstatu), i svůj poměr ke mně (že jste ve mně věrou a láskou, pokud totiž věříce a milujíce mě, jste se mnou spojeni jako údové jednoho těla se svojí hlavou), i poměr můj k sobě (že já jsem ve vás svojí milostí).

21—24. Prohlašuje, že nejen apoštolům, nýbrž také ostatním vyznavačům svým dá cítit svoji přízeň a lásku svou, budou-li ho milovati láskou čistou. — Zjevím se mu, totiž svou milostí a svými dobrodiními, z nichž poznají, že já jsem s nimi a oni se mnou co nejúžeji spojeni.

22. Juda (Tadeáš, bratr Jakuba Mal.) myslil as, že Kristus naráží na říši messiášskou, tu že chce založiti nyní a přijmouti do ní pouze apoštoly a ty, kteří ho milují. Poněvadž však říši messiášskou představoval si jako obnovení a zvelebení pozemské říše Davidovy a myslil, že všichni židé mají na ni právo již proto, že pocházejí od Abrahama, podivil se, že by ostatní židé (kteří Krista nemilují) a tím spíše pohané měli býti vyloučeni. Domnívaje se proto, že snad neobyčejnou vinu židé na sebe uvalili a proto svých práv byli zbaveni, přerušil Pána s pln úžasu tázal se: Pane, co se to stalo atd. Ale Pán Ježíš nezměnil svého výroku, nýbrž potvrdil jej.

23. Potvrzuje tak, co řekl ve v. 21, jasněji ještě dává na jevo, že nesdělí milosti své s nikým, leč se svými přáteli, přítelem jeho však že jest pouze ten, kdo přikázání jeho zachovává.

25. Toto, t. j. vše to, co jsem mluvil po odchodě Jidášově. (Někteří vztahují náměstku tu k celé učitelské činnosti Kristově.) — U vás zustávaje, t. j. pokud ještě trvám u vás viditelně.

26. Slibuje, že Duch sv. vnitřním vnukáním a osvěcováním rozumu poučí je o těch pravdách, které byl (Ježíš) sám již hlásal, a to o všech, tak že porozumějí náležitě i každé pravdě o sobě, i jak všecky vespolek souvisí, i o tom, které pravdy jsou obsaženy v jiných zavinuté a jež která důležitá jest pro život praktický; zároveň připomene jim vše, co Pán Ježíš kdy mluvil před nimi, takže se jim dostane dokonalého poznání a pochopení zjevených pravd božských. — Pravě, že Otec pošle Ducha sv., aneb jak dříve se vyslovil, že Otec dá jej na prosbu jeho (14, 16) aneb že sám jej pošle (15, 26; 16, 4), netvrdí tím, že by Duch sv. byl menší než Otec a Syn aneb že by jim byl podřízen, nýbrž vyslovuje pravdu, že Duch sv. vychází od Otce i od Syna. Děje-li se pak v Písmě řeč o poslání neb sestoupení Ducha sv., nesmějí se výrazy ty pojímati tak, jakoby Duch sv. vskutku někam vstupoval, kde by dosud nebyl býval; vždyť jsa Bohem jest všudypřítomný a proniká všecko svojí bytostí; ale to jen vyjadřuje se oněmi slovy, že Duch sv. počíná někde jeví i činnost, které tam dosud nejevil, aneb že dává někde cítiti svoji přítomnost účinky, jakými je tam dosud znáti nedával, ač tam přítomen byl.

27. Slovy: „Pokoj tobě, pokoj vám“, židé nejen vítali příchozí, nýbrž se i loučili. Obyčeji tomu přizpůsobuje se nyní Pán Ježíš, a jako s Bohem dávaje, také nejen přeje, nýbrž i jako v odkaz a jisté dědictví zůstavuje a dává jim pokoj, ale ne pokoj jaký svět dává, pokoj pouze vnější, na časných výhodách

Nermutiž se srdce vaše, aniž se strachuj. [28] Slyšeli jste, že já jsem
vám řekl: Jdu a přijdu (zase) k vám. Kdybyste mě milovali, radovali
byste se, že jdu k Otci, neboť Otec větší jest mne. [29] A nyní pověděl
jsem vám to, prve než by se stalo, abyste, když se stane, uvěřili.
[30] Již nebudu mnoho mluviti s vámi, neboť přichází kníže tohoto světa,
a na mně nemá ničeho, [31] avšak aby svět poznal, že miluji Otce a tak
činím, jak mi Otec přikázal. Vstaňte, pojďme."

KAPITOLA 15.

b) Ježíš vyzývá apoštoly, aby zůstali s ním ve spojení a milovali se vespolek, v. 1—17.

[1] „Já jsem vinný kmen pravý a Otec můj jest vinař. [2] Každou
ratolest ve mně, která nenese ovoce, odejme, a každou, která nese

---

toliko spočívající a vrátký, nýbrž pokoj svůj, pokoj, který ze spojení s Bohem plyne, ve spasitelných statcích duchovních spočívá, duši opravdu oblažuje a šťastnou činí, jí zmužilosti a síly a útěchy i v největších protivenstvích dodává a tak vnitřní klid plnou měrou zjednává.

28. Mluvil tu jako člověk, ne jako Bůh. Neboť jako člověk šel k Otci; jako Bůh jest s ním spojen od věčnosti. A jako člověk toliko jest menši, než Otec; jako Bůh jest mu roven. Jda však k Otci jako člověk, nabýval tím nejvyššího oslavení lidské přirozenosti své, jako člověku též dána mu nejvyšší moc na nebi i na zemi; neměli proto apoštolé rmoutiti se nad jeho odchodem k Otci, nýbrž spíše radovati se z nastávající jeho oslavy. A oni byli by se radovali z toho, kdyby byli měli k mistru svému lásku dokonalou, čistou; k té však se povznesli, až když Duch sv. sestoupiv na ně roznítil v nich plamen lásky své; překážely jim v tom předsudky o pozemském království messiášském a myšlení na vlastní prospěch.

30 Kníže tohoto světa, t. j ďábel. Nazývá jej tak jednak pro tu moc, které dopuštěním Božím nabyl pro hřích prvních rodičů nad člověkem a světem fysickým, jednak proto, že skoro všichni lidé (až na židy) sloužili mu modlářstvím. On přicházeł tehdy, ne sice ve své osobě, nýbrž ve svých náhončích — v Jidáši a v těch, kteří ještě té noci vyšli s ním na Pána Ježíše. Neboť ďábel to byl, který vnukl Jidášovi myšlenku zrady a ho přiměl, že se odhodlal ji provésti (Luk. 22, 3. 53. Jan 13, 2. 27.) — Na mně nemá ničeho, t. j. na mně není žádné poskvrny (ani dědičné ani vlastní), nemá tedy ke mně práva, a já nejsem povinen umříti; nicméně připustím, abych byl jat a usmrcen, a to proto, aby poznal svět, že miluji Otce . . . (v. 31). Prohlašuje tak svou smrt za obět, kterou podstoupí z poslušnosti a z lásky k Otci.

15, 1. Pán Ježíš jest vinný kmen pravý, t. j. opravdový či takový, který se co nejdokonaleji srovnává s ideou vinného kmene. neboť uskutečňuje se v něm ve smyslu vyšším a proto i opravdovějším vše, co se děje ve vinném kmeni v příčině jeho ratolestí. Jako totiž ratolesti dostávají od kmene veškerou šťávu a sílu, aby rostly a plody vydávaly, tak i apoštolé a všickni věřící dostávají od Krista Pána milost a sílu, aby dobře a tak smýšleli, cítili a jednali, aby to bylo záslužné pro život věčný. — Otec jest vinař, pokud totiž On to jest, který onen vinný kmen štípil ustanoviv, aby druhá osoba božská se vtělila a Učitelem i Spasitelem lidstva se stala. On jest to také, který ratolesti, t. j. věřící opatruje a ošetřuje, kterýž i na ovoce či na dobré skutky právo má a jemuž přísluší konati soud nad nimi. — Podobenství toto promluvil Pán Ježiš, když vstav již s učeníky svými od večeře měl se k odchodu. Dle některých postoupil jež do atria či síně.

2. Ratolestmi, jež ovoce nenesou, rozumí ony věřící, kteří jsou sice členy církve, mystického těla Kristova, a věří v jeho učení, avšak dle své víry nežijí, skutků dobrých nekonají. Ty Otec nebeský odejme od kmene vinného, t. j. zbaví je posvěcující milosti, bez které nelze konati skutky pro nebe záslužné ani dojíti spasení. Ratolestmi pak, které ovoce nesou, rozumí ty, kteří nejen víru mají v učení Kristovo, nýbrž ji též dobrými skutky osvědčují a tak ovoce dobrých skutků vydávají. Ty Bůh očistí, t. j. zdokonalí je jednak tím, že vnitřním vnuknutím, povzbuzováním a varováním, neb vnějšími

*

ovoce, očistí, aby nesla více ovoce. 3 Vy jste již čisti tím slovem,
které jsem vám mluvil. 4 Zůstaňte ve mně, a já ve vás. Jako ratolest
nemůže nésti ovoce sama od sebe, nezůstane-li ve kmeni, tak ani vy,
nezůstanete-li ve mně. 5 Já jsem vinný kmen, vy (jste) ratolesti; kdo
zůstává ve mně a já v něm, ten přináší ovoce mnoho, neboť beze
mne nemůže činiti nic. 6 Jestliže kdo ve mně nezůstane, vyvržen bude
ven jako ratolest; i uschne a seberou ji a vrhnou na oheň, a bude
hořeti. 7 Zůstanete-li ve mně a slova má zůstanou-li ve vás: cokoli
budete chtíti, proste, a stane se vám. 8 V tom jest oslaven Otec můj,
abyste přinášeli mnoho užitku a stali se (dokonalými) učeníky mými.
9 Jako mne miloval Otec, i já jsem miloval vás. Zůstaňte v lásce mé.
10 Budete-li zachovávati přikázání má, zůstanete v lásce mé, jakož i já
jsem zachoval přikázání Otce svého a zůstávám v lásce jeho. 11 Toto
mluvil jsem vám, aby radost má byla ve vás a aby radost vaše se naplnila."

12 „Toto jest přikázání mé, abyste se milovali vespolek, jako jsem
(já) miloval vás. 14 Větší lásky nemá nikdo nad tu, aby kdo položil
život svůj za své přátele. 14 Vy jste přáteli mými, činíte-li, co já při-
kazuji vám. 15 Již více nenazývám vás služebníky, neboť služebník neví,
co činí pán jeho, ale nazval jsem vás přáteli, neboť jsem vám oznámil
všecko, co jsem slyšel od Otce svého. 16 Ne vy jste mne vyvolili,
nýbrž já jsem vyvolil vás a ustanovil jsem vás (k tomu), abyste šli
a přinášeli užitek, a užitek váš (aby) zůstával, by začkoli byste po-
prosili Otce ve jménu mém, dal vám. 17 Toto přikazuji vám, abyste se
milovali vespolek."

c) Ježíš předpovídá učeníkům svým, že budou u světa v nenávisti, 15, 18—15, 4.

18 „Jestliže svět vás nenávidí, vězte, že mne nenáviděl prve nežli
Kdybyste byli ze světa, svět by miloval své vlastnictví; poně-

---

útrapami a zkouškami různých vad a nedostatků je zbaví a v dobrém utvrdí, jednak tím, že udělením větší milosti jim pomůže, aby četnější a znamenitější skutky dobré mohli činiti a tak větší užitek přinášeti. Nepostačí tedy ke spasení pouhá víra, nýbrž třeba dobrých skutků, jimiž by se víra osvědčovala. O těch, kteří v Krista ani nevěří, Pán Ježíš tuto ani se nezmiňuje, neboť mluví k těm, kteří jako ratolesti plodné byli s ním věrou a láskou spojeni.

3. tím slovem, které jsem vám mluvil, t. j. veškerým učením mým jakožto předmětem víry a první podmínkou ctností nadpřirozených.

7. Zůstanou-li slova má ve vás, t. j. ve vaší mysli a vůli a v srdci či budete-li v učení mé věřiti a z lásky ke mně jím se říditi. Pod touto podmínkou vyslyší Kristus všecky prosby těch, kteří s ním zůstanou ve spojení věrou a láskou. Neboť kdo v Krista pevně věří, jej miluje a z lásky k němu učení jeho zachovává, ten silen jsa milostí Boží neprosí, leč za věci bohumilé, leč za to, co směřuje ke cti a chvále Boží neb ke spasení duší; a takové prosby ovšem oslyšeny nebudou, a to tím méně, poněvadž splněním jejich působí se k tomu, aby člověk konaje skutky dobré, oslavoval Boha Otce a tak plnil poslední a nejvyšší svůj úkol životní.

11. Toto, t. j. to, že vykonáváním přikázání mých udržíte se v mé lásce. — Jako Kristus podle lidské přirozenosti své pociťoval nevýslovnou radost z té lásky, kterou měl k němu nebeský Otec, tak chtěl, aby též apoštolé cítili radost plynoucí z vědomí, že jsou milováni od něho, a aby radost ta se naplnila či dokonalou a úplnou se stala někdy, totiž v nebesích.

12. Jest ovšem možno dáti život i za nepřátele, a v tom jeví se zajisté láska větší, než jaká se dává na jevo, obětuje-li se kdo za své přátele. Ale Pán Ježíš mluvil právě k těm, které učinil svými přáteli, a těm nemohl jako člověk větším skutkem projeviti lásku svou, než když za ně, za přátele, položil život svůj.

19. Kdybyste byli ze světa, t. j. z počtu lidí převrácených, podobni jim

vadž však ze světa nejste, nýbrž já jsem vás vyvolil ze světa, proto
vás svět nenávidí. [20] Pamatujte na to slovo, které jsem já řekl vám:
‚Není služebník větší nežli pán jeho.‘ Jestli mne pronásledovali, i vás
budou pronásledovati, jestli mé slovo zachovali, i vaše budou za-
chovávati. [21] Ale toto všecko učiní vám pro jméno mé, poněvadž
neznají toho, jenž mě poslal. [22] Kdybych byl nepřišel a jim ne-
mluvil, hříchu by neměli; nyní však nemají výmluvy ze hříchu svého.
[23] Kdo nenávidí mne, nenávidí i Otce mého. [24] Kdybych byl nečinil
mezi nimi skutků, kterých nikdo jiný nečinil, hříchu by neměli; avšak
(oni je) i viděli, a (přece) nenáviděli jak mne, tak Otce mého. [25] Ale
(to se dělo a děje), aby se naplnilo slovo, které jest napsáno v zá-
koně jejich: ‚Nenáviděli mě bez příčiny‘. [26] Když pak přijde
Utěšitel, kterého já pošlu vám od Otce, Duch pravdy, jenž vychází
od Otce, ten bude svědčiti o mně; [27] avšak i vy budete svědčiti,
neboť jste se mnou od počátku“.

KAPITOLA 16.

[1] „Toto mluvil jsem vám, abyste se nepohoršili. [2] Z náboženské
obce své vyloučí vás, ano přichází hodina, že každý, kdo vás zabije,
bude se domnívati, že tím Bohu slouží. [3] A to vám učiní, poněvadž
nepoznali Otce ani mne. [4] Ale tyto věci mluvil jsem vám, abyste, když

---

svým smýšlením a jednáním, milovali by vás lidé ti jakožto své následovníky a příslušníky.

20. Viz Jan 13, 16. Mat. 10, 24. Jestli mne pronásledovali..., t. j. jako já jsem nalezl ve světě (národě israelském) nejen pronásledovatele, nýbrž ji stoupence, tak naleznete je i vy. Ale jako více bylo těch, kteří mě nenáviděli (mezi židy), tak bude mezi israelity také více těch, kteří budou proti vám, než těch, kteří k slovu vašemu se obrátí.

21. Toto všecko, totiž záští a pronásledování učiní vám pro jméno mé, to jest proto, že ve mne věříte, mým učením se řídíte a je rozšiřujete. Nenávist jejich proti vám bude tedy zároveň nenávistí proti mně a proto hříchem převelikým.

25. Nenáviděli mě bez příčiny. Slova ta (žalmu 24, 19.) v literním svém smyslu týkají se nenávisti, kterou nepřátelé Davidovi pojali proti němu bez příčiny, ve smyslu předobrazném však vztahují se k nenávisti, kterou židé bezdůvodně zanevřeli proti Pánu Ježíši. Nenávistí tou však, míní Pán Ježíš, židé nejen nezabrání, aby se neuskutečnily odvěké úradky božské, nýbrž přispívají k tomu, aby se naplnilo, co bylo předpověděno v Písmě sv.

26—27. Ani v budoucnosti nebudou omluvitelni ti, kteří v Krista neuvěří, neboť ani v budoucnosti Pán Ježíš nebude bez náležitého osvědčení, že jest Syn Boží a Vykupitel světa. Budeť svědčiti o něm Duch sv. a budou svědčiti o něm i apoštolé. Duch sv. svědčil viditelným příchodem svým, když pod způsobou ohnivých jazyků vstoupil na apoštoly a je dary mimořádnými opatřil, jakož i zázraky, jež skrze apoštoly a jiné křesťany činil, a tou proměnou úžasnou, kterou v apoštolech a jiných lidech způsobil, rozum jejich osvítiv a v srdci plamen lásky roznitiv a tak z bojácných Galilejců, ze zásadního odpůrce Pavla a mnoha jiných slabochů a odpůrců učiniv nepřekonatelné hrdiny víry, kteří pro Krista a spásu lidí žádných prací ani smrti se nelekali; neboť způsobem tím potvrzoval co nejpřesvědčivěji, že učení Kristovo jest pravé a Ježíš že skutečně jest tím, za koho se vydával, Synem Božím a Vykupitelem světa. Apoštolé svědčili o něm svým kázáním, utrpením a smrtí, již pro něho podstoupili.

2. Z náboženské obce své (doslovně „Ze synagogy vyloučí vás“), t. j. vysloví nad vámi klatbu či vyloučí vás z židovské církve své. (V témž smyslu jest rozuměti místu tomuto, překládá-li se „ven ze škol vyženou vás“.) Toto vyobcování z církve židovské nebylo ovšem pro apoštoly žádným neštěstím; vždyť přidrževše se Krista, sami z ní vystoupili; avšak židé neměli jiného způsobu, kterým by dali více na jevo svou nenávist proti někomu, než když vyřknuvše nad ním klatbu vyobcovali jej.

přijde hodina jejich, rozpomenuli se, že jsem vám to pověděl. 5 S po-
čátku jsem vám těch věcí neřekl, neboť jsem byl s vámi."

d) Pán Ježíš dodává apoštolům mysli zaslíbením Ducha sv. a líčením jeho působení, v. 5—33.

5 b) „Nyní však jdu k tomu, jenž mě poslal, a nikdo z vás neptá
se mě: ‚Kam jdeš?' 6 Ale že jsem vám ty věci mluvil, zármutek na-
plnil srdce vaše. 7 Ale já pravdu pravím vám: Jest vám užitečno,
abych já odešel, neboť, neodejdu-li, Utěšitel nepřijde k vám; odejdu-li,
pošlu ho k vám, 8 A on přijda, usvědčí svět z hříchu a ze spravedl-
nosti a ze soudu; 9 z hříchu, že nevěří ve mne; 10 ze spravedlnosti,
že jdu k Otci, a již neuzříte mne, 11 ze soudu pak, že kníže tohoto
světa již jest odsouzen. 12 Ještě mnoho mám mluviti vám, ale nemů-
žete nyní snésti. 13 Když však přijde onen Duch pravdy, naučí vás
všeliké pravdě, neboť nebude mluviti sám od sebe, nýbrž co uslyší,

---

7. Podle úradku Božího Duch sv. neměl vstoupiti na apoštoly ani na jiné věřící dříve, dokud by Pán Ježíš umřev nevstal z mrtvých a nevstoupil na nebesa, aby odtud jako král nad svou církví vládl, ji řídil a chránil. Seslání Ducha sv. mělo tedy býti jednak potvrzením, že vykoupení jest vykonáno a přijato, jednak odměnou a ovocem utrpení a smrti Páně, jakož i důkazem, že učení jeho jest pravé a zjevením, že Kristus jako král zaujal vládu po pravici Boha Otce.

8—11. Usvědčí svět z hříchu, t. j. nezvratně dokáže, že svět či lidé nevěřící jsou ve hříchu (t. j. ve hříších či že jsou hříšnými), a to proto, že v Krista neuvěřili. Viditelným příchodem svým a svým svědectvím (viz 15, 26) podá (a podal) důkaz očividný, že Pán Ježíš jest Synem Božím a Vykupitelem lidstva a že proto jediné skrze něho lze dojíti odpuštění hříchů, a tedy svět, který proti Pánu Ježíši povstal a povstává, že odpuštění hříchů nedostal, poněvadž v něho jako v Syna Božího a Vykupitele lidstva neuvěřil. (Viz Jan, 3, 36.). Usvědčí svět ze spravedlnosti, t. i. dokáže lidem nevěřícím Kristovu nevinnost a svatost, a to tím, že podá důkaz o jeho odchodu k Otci. Židé totiž odsoudili Krista jako rouhače a zločince. Ale dříve ještě než ho odsoudili, řekl, že vstana z mrtvých odejde k Otci a pošle Ducha sv. A jak řekl, stalo se. Duch sv. přišel skutečně a nejen na apoštoly, nýbrž i na jiné; uzřeli jeho zjev a pozorovali jeho účinky. I byl tak podán důkaz, že Ježíš vstav z mrtvých odešel skutečně k Otci do nebe a zaujal místo vznešené, důkaz však i jeho nevinnosti; neboť do nebe nevejde nic nečistého. Ze soudu pak Duch sv. usvědčí svět, to jest podá důkaz, že svět nevěřící jest hoden, aby byl odsouzen, a že jistě soudu a trestu Božímu neujde, nebude-li včas činiti pokání. Že totiž židé Pánu Ježíši neuvěřili a ho k smrti odsoudili, to učinili z vnuknutí a tedy ve službě satanáše, knížete tohoto světa; zasloužili tedy podobný osud, jaký stihl knížete tohoto světa; soud odsuzující k trestu věčnému. A že tento spravedlivý soud a trest jich nemine, neučiní-li v čas pokání, to míní Pán Ježíš, ukáže Duch sv. z odsouzení knížete tohoto světa. Neboť tak dí, kníže tohoto světa jest již odsouzen, to jest: mojí smrtí a mým zmrtvýchvstáním bude satanáš za kratinký čas již překonán a zbaven té vlády, které hříchem prvých lidí nabyl nad světem. A o této porážce jeho podá jistotu Duch sv., a to nejen svým příchodem viditelným a vnějšími zjevy podivuhodnými, které bude působiti skrze apoštoly, nýbrž, a to zvláště, i tím, že sám ujme vládu v srdcích lidských, jež posud jsou v porobě a vlastnictví knížete tohoto světa, a že vždy více bude zapuzovat modlářství, kterým se koná služba ďáblova. Ujištěním tím však podá také důkaz, že svět nevěřící jest hoden odsouzení a jistojistě odsouzen bude, v čas-li pokání neučiní. Neboť je-li kníže poražen a odsouzen, jest to známkou a zárukou, že překonáni a odsouzeni budou také jeho poddaní, kteří jednají v jeho službě.

12. t. j. ještě mnoho mám vykládati a znovu připomínati, abyste pravdy, které jsem vám oznámil, náležitě pronikli, věrně do paměti si vštípili a také ty pravdy jasně poznali, které v jiných jsou zavinuty.

13. naučí či jak řecký text má, uvede vás do všeliké pravdy, totiž kterou jsem zjevil. Duch sv. nebude totiž podávati apoštolům pravd zcela nových, nýbrž naučí či uvede toliko do veškeré pravdy Kristem zjevené, tím totiž, že zvyšuje a tříbě duševní síly jejich a vlévaje jim poznání vyšší, bude působiti, aby

bude mluviti a příští věci zvěstuje vám. [14] On mě oslaví, neboť z mého
vezme a zvěstuje vám. [15] Všecko, cokoli má Otec, mé jest; proto
jsem řekl: z mého vezme a zvěstuje vám."
[16] „Maličko, a již neuzříte mne, a opět maličko, a uzříte mě,
poněvadž jdu k Otci." [17] I řekli někteří z učeníků jeho k sobě ve-
spolek: „Co jest to, co nám praví: ‚Maličko, a neuzříte mne, a opět
maličko, a uzříte mě' a ‚poněvadž jdu k Otci?'" [18] Pravili tedy: „Co
jest to, co dí: ‚Maličko?' Nevíme, co praví." [19] I poznal Ježíš, že se
ho chtěli tázati, a řekl jim: „O tom se tážete mezi sebou, že jsem řekl:
‚Maličko, a neuzříte mne, a opět maličko, a uzříte mě?' [20] Vpravdě,
vpravdě pravím vám: Vy budete kvíliti a plakati, ale svět se bude
radovati; vy se budete rmoutiti, ale zármutek váš obrátí se v radost.
[21] Žena, když rodí, má zármutek, neboť přišla hodina její; když však
porodila dítko, již nepamatuje na bolest pro radost, že se narodil
člověk na svět. [22] Tak i vy máte nyní zármutek, avšak opět vás
uzřím, a radovati se bude srdce vaše, a radosti vaší nikdo neodejme
od vás. [23] A v ten den nebudete se mě tázati po ničem. Vpravdě,
vpravdě pravím vám: Budete-li zač prositi Otce ve jménu mém, dá
vám. [24] Až dosavad jste neprosili za nic ve jménu mém; proste,
a vezmete, aby radost vaše byla úplná."
[25] „Toto jsem vám mluvil v podobenstvích; přichází hodina,
kdy nebudu již mluviti vám v podobenstvích, nýbrž zjevně budu vám
zvěstovati o Otci. [26] V ten den budete prositi ve jménu mém; a ne-

veškeré pravdy Kristem hlásané pojali a pochopili v celém rozsahu, v plné hloubce a veškeré souvislosti jejich. Učiniti to bude moci, neboť nebude mluviti sám od sebe, ne o své újmě, ani tak, jakoby sám ze sebe měl známost oněch pravd, nýbrž cokoli bude mluviti (duchovně, vnitřním působením v rozum), a cokoli budoucího bude pěstovati, dávaje jim dar prorocký, to uslyší či pozná od jiného, od Syna, a tím i od Otce, od něhož Syn to uslyšel (Jan. 15, 15). Praví tak vzhledem k tomu, že Duch sv. vychází nejen od Otce, nýbrž i od Syna.

16. Poučuje, že již co nejdříve odejde k Otci, a ten zármutek, který proto je pojal a pojme, že jen krátký čas potrvá a potom se v trvalou radost obrátí, a to v tento smysl: Maličko, jen několik hodin ještě, a neuzříte mne, neboť zemru, a opět maličko, pouze do třetího dne, a již zase uzříte mě, neboť vstanu z mrtvých a ukáži se vám. Příčinou i toho, že mě za maličko neuvidíte, i toho, že mě za maličko uzříte zase, jest můj odchod k Otci. Poněvadž totiž jdu skrze smrt, proto zemru a neuvidíte mne; poněvadž však jdu skrze smrt k Otci, proto nezůstanu v hrobě a ukáži se vám dříve, než vstoupím na nebesa.

20—22. Nevysvětluje jim sice, co mínil slovem maličko, ale poučuje, co jedno i druhé „maličko" s sebou přinese. První maličko bude míti v zápětí pro ně zármutek, pro svět radost, druhé obrátí zármutek jejich v radost. Budouť nad smrtí Kristovou apoštolé truchliti, svět však či lidé nevěřící se radovati, ale zármutek apoštolů v brzku obrátí se v radost, neboť Kristus vstane z mrtvých a ukáže se jim.

23. V ten den, t. j. v době po mém zmrtvýchvstání, nebudete se mě tázati po ničem, t. j. nebudete se dotazovati smyslu mých slov, těch totiž, která jsem prve řekl o brzké smrti své a o nastávajícím vzkříšení, ale i těch, která jsem mluvil za veřejného působení svého. (Nebudeť toho potřebí. Neboť, co Kristus řekl o své smrti a svém vzkříšení slovy „maličko a neuzříte mne" atd., to bude jim zřejmým, jakmile vskutku z mrtvých vstane; a to, čemu učil za veřejného působení svého, vyjasní se jim, když Duch sv. vstoupě na ně rozum jejich osvítí a je poučí.)

25. V podobenstvích, t. j. mluvou obraznou, nedosti jasnou.

26. t. j. skrze mne budete tak povzneseni a k Bohu přiblížení, že ve svých modlitbách budete moci obraceti se k Bohu přímo jako dítky k Otci, a to s důvěrou, že budete vyslyšeni. Neodpírá jim další své přímluvy, nýbrž spíše

pravím vám, že já budu prositi Otce za vás, 27 neboť Otec sám mi-
luje vás, protože vy jste milovali mne a uvěřili jste, že jsem já vyšel
od Boha. 28 Vyšel jsem od Otce a přišel jsem na svět; opět opouštím
svět a jdu k Otci.“ 29 Řkou jemu učeníci jeho: „Hle, nyní mluvíš zjevně
a žádného podobenství nepravíš; 30 nyní víme, že znáš všecko a nemáš
zapotřebí, aby se tě kdo tázal; proto věříme, že jsi od Boha vyšel.“
31 Ježíš jim odpověděl: „Nyní věříte? 32 Hle, nyní přichází hodina a již
přišla, že se rozprchnete jedenkaždý do svého a mě samotna necháte;
ale nejsem sám, neboť Otec jest se mnou. 33 Tyto věci jsem vám
mluvil, abyste měli ve mně pokoj. Na světě budete míti soužení, avšak
důvěřujte, já jsem přemohl svět.“

KAPITOLA 17.*)

Kristova modlitba velekněžská, v. 1—26.

1 Tyto věci promluvil Ježíš a pozdvih očí k nebi řekl: „Otče,
přišla hodina; oslav Syna svého, aby Syn tvůj oslavil tebe, 2 ježto jsi
mu dal moc nade vším lidstvem, aby dal život věčný všem, které jsi
dal jemu. 3 To pak jest život věčný, aby poznali tebe, jediného pra-
vého Boha, a toho, jehož jsi poslal, Ježíše Krista. 4 Já jsem tě oslavil

---

ukazuje na ni slovy „ve jménu mém“, dávaje tak na jevo, že jediné skrze něho budou moci obraceti se s důvěrou k Bohu jako k Otci.

30. nemáš zapotřebí, aby se tě kdo tázal, neboť znaje všecko, i myšlení lidská, víš také, zdali a o čem kdo chce se tebe tázati, a můžeš proto poučiti každého o tom, nač se chce tázati dříve, než se skutečně otáže.

31. Nyní věříte? Slova ta jsou řečena vzhledem k budoucnosti v tomto smyslu: Nyní věříte a vyznáváte víru svou, ale již za dobu kratinkou (po mém zatknutí) nebudete věřiti, to jest nebudete míti tolik síly, abyste víru svou veřejně vyznali, ač se jí ve svém nitru nespustíte.

33. Tyto věci, t. j. svou smrt, své zmrtvýchvstání a nanebevstoupení předpověděl jsem vám a různými důvody vás těšil proto, abyste měli ve mně, t. j. ve spojení se mnou pokoj či vnitřní klid a mír a blaženost, a to vždycky, i v největších utrpeních.

33. Já jsem přemohl svět, t. j. svou smrtí a svým utrpením překonám svět či všecko to, co brání spáse člověka, a to v době tak blízké, že lze říci, že jsem jej již přemohl. A jako já jej přemohl, tak s pomocí mou budete moci zvítěziti i vy apoštolé a všickni, kdo se mě přidrží vĕrou a láskou; proto důvěřujte.

*) V kap. 17. evangelista podává modlitbu, ve které Pán Ježíš po večeři poslední projevil vykupitelskou důstojnost svou tím, že činil k Bohu Otci přímluvy v těch věcech, o nichž mluvil v řeči předchozí, a zasvěcoval sebe smrti obětní. Modlitba ta slove od 16. st. velekněžskou pro řečený obsah svůj, neboť přimlouvati se u Boha a zasvěcovati patří k úkonům kněžským.

1—4 Pro sebe žádá oslavy, aby totiž oslaveno bylo jeho člověčenství a zjevnou se stala božská jeho velebnost, a to i při jeho smrti, — očividnými zázraky, i potom — jeho zmrtvýchvstáním, nanebevstoupením a zaujetím místa po jeho pravici a sesláním Ducha sv. Oslava ta patřila mu sice právem jakožto Synu Božímu a Vykupiteli světa, přece však nevyžadoval ji od božské spravedlnosti jako věci jemu právem příslušné, nýbrž vyprošoval ji od Otcovy lásky jako dar, neboť jako z pouhé poslušnosti Otce svého volil trpěti a umříti, tak chtěl také jako dar od Otce přijmouti onu oslavu lidské přirozenosti, kterouž Otec dávno již byl mu zaslíbil jako mzdu poslušnosti. Žádal pak oslavy té k tomu konci, aby oslavil Otce, onou totiž oslavou, která se vzdává Otci od lidí poznáváním jeho osoby a skutkův, úctou a láskou k němu a zachováváním vůle jeho. Oslavy té dostává se Otci pouze skrze Syna, tím totiž, že učení jeho mezi lidmi se šíří, od nich uznává a zachovává. Neboť poněvadž jediné vtělený Syn Boží to byl, který podle věčného úradku Božího učinil zjevení o Otci — o jeho osobě a skutcích, jest na jevě, že lidé mohou jen potud nabýti poznání

na zemi, dokonav dílo, které jsi mi dal, abych je učinil. [5] A nyní oslav
mě ty, Otče, u sebe slávou, kterou jsem měl u tebe, prve nežli
svět byl."
[6] „Oznámil jsem jméno tvé lidem, které jsi mi dal ze světa. Tvoji
byli, a mně jsi je dal, a slovo tvé zachovali. [7] Nyní poznali, že všecko,
co jsi mi dal, jest od tebe, [8] neboť slova, která jsi mi dal, dal jsem
jim, a oni (je) přijali a poznali právě, že jsem vyšel od tebe a uvěřili, že ty jsi mě poslal."

---

o Otci, jen potud jej ctíti, milovati, poslouchati a tak oslavovati, pokud poznávají a uznávají a zachovávají učení, které Kristus hlásal. Oslavu tu však nemohl Syn zjednati Otci, leč oslaven byl dříve sám, a odtud ta prosba: Otče, oslaviž Syna, aby Syn oslavil tebe. Příčinu, proč bylo třeba oslavy Syna, aby Syn mohl oslavit Otce způsobem řečeným, udává Pán Ježíš (ve v. 2.) slovy ježto jsi mu dal moc . . . Bůh totiž ustanoviv, že vykoupil lidstvo vtělením a smrtí Syna, svého, ustanovil, že dá mu i jako člověku moc nade všemi lidmi, a to k tomu konci, aby (Syn) dal život věčný všem, které mu dá Otec, t. j. všem, které přivede k němu pomáhající milost svou. Moc tu dal mu při vtělení. Avšak Syn nemohl by ji vykonávati s účinkem, kdyby sám nebyl oslaven. Neboť kdyby byl zůstal v hrobě, nikdo by nebyl v něho uvěřil. nikdo učení jeho nebyl by přijal, nikomu tedy také nebyl by mohl dáti „život věčný" a tak oslaviti Otce. Příčina tedy proč bylo třeba oslaviti Syna, aby Syn mohl oslaviti Otce, byla ve vykupitelské moci jeho, kterou měl dáti život věčný všem, které by mu Otec dal, a kterou nemohl vykonávati s úspěchem. leč sám byl dříve oslaven vzkříšením, nanebevstoupením a sesláním Ducha sv. Tím však vyjádřen jest i způsob, kterým Kristus, Syn Boží mínil oslavit Otce, totiž udílením „života věčného" všem, které by Otec přivedl k němu svou milostí. Kterak dostane se Otci oslavy z toho, že Syn dá život věčný lidem, ukazuje ve v. 3. slovy: To pak jest život věčný atd. Životem věčným nemíní zde blaženosti věčné, nýbrž ono poznání pozemské, kterým člověk nejen proti mnohobožství pohanskému poznává a věří, že jest toliko jeden pravý Bůh, nýbrž též proti židovství za pravdu má, že Syn Boží k našemu spasení se vtělil a nás vykoupil (Srovn Jan. 3, 16.) Poznání to nazývá životem věčným, ne že by samo o sobě již člověka oblažovalo úplně, ani že by dostačilo k dosažení života věčně blaženého, nýbrž že z něho jako ze semene vyrůstá vše, co ve víře, naději a lásce oblažuje člověka na zemi a co v patření na Boha tváří v tvář působí blaženost v nebesích, jakož i že na poznání vtěleného Syna jeho Ježíše Krista, jakožto Vykupitele světa, záleží vše ostatní, čeho se strany člověka jest potřebí k dosažení života věčného. Rozumí-li však Pán Ježíš životem věčným, o kterém tuto jedná, ono poznání, kterého člověk zde na zemi nabývá věrou, jest na jevě, kterak dostává se oslavy Otci, dá-li se onen život věčný lidem, tak totiž, že šířením známosti o Otci a vtěleném Synu jeho Ježíši Kristu, jakož i o tom, co Otec skrze Syna svého pro spásu lidstva vykonal, bývají lidé přiváděni k tomu, aby Otce ctili, milovali, poslouchali a tak oslavovali.

5—8. Opakuje prosbu svou za oslavu lidské přirozenosti své a opírá ji o nový důvod, o tu oslavu totiž, kterou sám již učinil Otci mezi lidmi svým dílem vykupitelským, — svým učením, zázraky, jimiž své učení a poslání jako božské potvrzoval, a svým utrpením a i smrtí svou, jež podstoupí v době nejbližší. Dílem tím zjevil lidem vlastnosti Boha Otce, zejména jeho spravedlnost, milosrdenství a dobrotu, a tak jej oslavil, a poněvadž jej tak oslavil, žádá, aby zase Otec oslavil jej, a to onou slávou, kterou měl u něho od věčnosti, žádaje tak, aby též jako člověk měl nejvyšší moc nad veškerým tvorstvem, zvláště nad lidmi, a byl dokonalým prostředníkem mezi Bohem a lidmi, jakož i, aby mu také jako člověku (Bohočlověku pro jeho spojení osobní s božstvím) byla vzdávána pocta božská.

Od 9—19. prosí za apoštoly, nejprve všeobecně, potom zvláště za to, aby je Bůh Otec zachoval ve víře, ochránil od zlého a posvětil v pravdě.

9a) Neprosím to za svět, t. j. této prosby své nekonám za svět hříšný, nýbrž toliko za apoštoly, kteří nepatří k světu převrácenému. Proto však prosil tentokráte za apoštoly zvláště, poněvadž chtěl skrze ně nejprve šířiti své učení ve světě a prostředkovati lidem milosti, které nám zasloužil, a tak na jejich základě zbudovati církev, ve které by náležitá pocta a oslava Otci se vzdávala

9b)—10. Obecnou tuto prosbu svou za apoštoly opírá o dva důvody, o to, že jsou Otcovi, a tedy ani jemu (Otci) lhostejni, a o to, že byl v nich (od nich)

[9]„Já za ně prosím. Neprosím to za svět, nýbrž za ty, které jsi
mi dal, neboť tvoji jsou. [10] A všecko, co jest mé, jest tvoje, a co jest
tvé, jest moje, a jsem v nich oslaven. [11] A již nejsem ve světě, ale oni
jsou ve světě, a já jdu k tobě. Otče svatý, zachovej je ve svém jménu,
které jsi mi dal, aby byli jedno, jakož i my. [12] Když jsem byl s nimi,
já jsem je zachovával ve jménu tvém; ochránil jsem ty, které jsi mi
dal, a nikdo z nich nezahynul, leč jen ten člověk záhuby hodný, aby
se naplnilo Písmo. [13] Nyní však jdu k tobě a toto mluvím ve světě,
aby měli radost moji v sobě úplnou. [14] Já jsem jim dal slovo tvé a svět
pojal nenávist proti nim, poněvadž nejsou ze světa, jakož ani já ze
světa nejsem. [15] Neprosím, abys je vzal ze světa, nýbrž abys je
ochránil od zlého. [16] Ze světa nejsou, jakož ani já nejsem ze světa.
[17] Posvěť je v pravdě; slovo tvé jest pravda. [18] Jako jsi ty mne poslal
na svět, i já jsem je poslal na svět. [19] A já posvěcuji sebe sama za
ně, aby i oni posvěceni byli v pravdě.“

[20]„Neprosím pak toliko za ně, nýbrž i za ty, kteří skrze slovo
jejich uvěří ve mne, [21] aby všichni byli jedno jako ty, Otče, ve mně
a já v tobě, aby i oni v nás jedno byli, by svět uvěřil, že jsi ty mě

---

již oslaven a tedy jest jim takřka zavázán. Oslaven byl od nich tím, že přijavše učení jeho, uvěřili v ně a řídili se jím. Otcovi pak byli přes to, že mu je Otec dal (v. 6.), poněvadž Pán Ježíš jako Bůh má jednu a touž podstatu s Otcem, a proto všecko, co jest jeho, jest také Otcovo a naopak, co Otcovo, jest také jeho.

11. Prosí zvláště za jich ochranu v tento smysl: Již co nejdříve odejdu k tobě do nebe a nebudu již více dlíti na zemi viditelně oni však zůstanou na zemi mezi lidmi zlými, bude jim tedy potřebí tvé ochrany. A proto, Otče svatý, zachovej je ve jménu svém, v tom učení totiž, které jsi mi dal, abych je hlásal lidem, zachovej je v něm tak, aby v ně trvale věřili a se jím stále řídili, jak ve svém smýšlení a žádání, tak ve svých řečech a skutcích, a to k tomu konci, aby byla mezi nimi taková jednota ve smýšlení a snažení, která jest mezi tebou (Bohem Otcem) a mezi mnou (tvým Synem).

12—14. Také tuto prosbu za ochranu opírá o dva důvody, a to, že již nebude s nimi viditelně, a že apoštolé přijavše učení, jež Otec mu dal, upadli proto v nenávist světa, a tedy přiměřeno jest, aby je chránil Otec sám, pro jehož učení upadli v nenávist světa. — Člověk záhuby hodný; doslovně hebraisticky „ten syn záhuby“. Míní Jidáše, který jediný z apoštolův upadl v záhubu duševní odpadnutím od víry ve zjevenou pravdu, poněvadž se do ní vrhnul sám, vinou tedy svojí a poněvadž Bůh předzíraje záhubu jeho od věčnosti, ji v Písmě sv. předpověděl, ovšem také proto, aby se naplnilo Písmo.

16—17 Poněvadž apoštolé přes to, že nejsou ze světa, zůstanou ve světě, aby učení jeho hlásali, prosí aby je Otec posvětil v pravdě, v pravdě totiž zjevené či evangelní, ale nemíní tím posvěcení vnitřního, jež se děje milostí posvěcující, nýbrž posvěcení takové, kterým by se stali způsobilými hlasateli zjevené pravdy, tak aby nejen veškeré učení zjevené náležité a s celým srdcem pojali, nýbrž též zmužile hlásali.

19. Udává další pohnutku (příčinu), pro kterou chce, aby Otec posvětil apoštoly, své totiž posvěcení. Míní pak posvěcením tím rozhodnouti svobodné vůle své, kterým jako člověk zasvětil se smrti obětní a tedy i obětní smrt samu. Obětoval se tedy mimo jiné také k tomu konci, aby apoštolé byli posvěceni k svému úřadu, a to „v pravdě“ t. j. opravdově, tak, aby byli skutečně a úplně od světa nevěřícího odděleni a patřili zcela Bohu (ἐν ἀληθείᾳ, v pravdě, jsouc bez členu znamená na tomto místě tolik co pravdivě, skutečně).

Od 20—26. prosí za všecky věřící, vyprošuje jim, aby byli jedno s ním i s Otcem a stali se účastni blaha věčného.

21. aby všichni jedno byli. Míní jednotu vnitřní i vnější, žádaje, aby všichni věřící spojeni byli vespolek nejen vnitřní věrou a vzájemnou láskou nýbrž i vyznáváním týchž článků víry, užíváním týchž prostředků milostí, zachováváním týchž přikázání a týmž zřízením společenským, zkrátka jednotou církve. Že míní jednotu vnitřní, ukazuje slovy „jako ty, Otče, ve mne a já v tobě,“ a že

poslal. [22] A já jsem jim dal slávu, kterou jsi mi dal, aby byli jedno,
jakož i my jedno jsme: [23] já v nich a ty ve mně, aby byli v jednotě
dokonalé, by svět poznal, že jsi ty mě poslal a že jsi je miloval,
jako jsi miloval mne. [24] Otče, chci, aby, kde jsem já, byli se mnou i ti,
které jsi mi dal, by viděli slávu mou, kterou jsi mi dal, neboť jsi mě
miloval před stvořením světa. [25] Otče spravedlivý, svět tě nepoznal,
ale já jsem tě poznal; i tito poznali, že ty jsi mě poslal. [26] A v známost
uvedl jsem jim jméno tvé a v známost uvedu, aby ta láska, kterou jsi
mě miloval, byla v nich i já v nich."

KAPITOLA 18.*)

Pán Ježíš v zahradě Getsemanské jat, v. 1—12.

[1] To pověděv Ježíš vyšel s učeníky svými za potok Cedron
kde byla zahrada, do které vešel on i učeníci jeho. [2] Věděl však
o tom místě i Jidáš, který ho zrazoval, neboť Ježíš scházel se tam
často s učeníky svými.
[3] Jidáš tedy pojav četu (vojáků) a služebníky od velekněží a fa-
riseů, přišel tam se svítilnami a pochodněmi a zbraní. [4] Ježíš pak
věda všecko, co na něj mělo přijíti, vyšel (jim vstříc) a řekl jim:
„Koho hledáte?" [5] Odpověděli jemu: „Ježíše Nazaretského". Řekl jim
Ježíš: „Já jsem to". Stál pak s nimi též Jidáš, který ho zrazoval. [6] Jak
jim tedy řekl: „Já jsem to", ustoupili zpět a padli na zem. [7] I otázal
se jich opět: „Koho hledáte?" Oni pak řekli: „Ježíše Nazaretského." [8] Ježíš
odpověděl: „Řekl jsem vám, že já jsem to. Hledáte-li tedy mne, nechte
těchto, ať odejdou." [9] Aby se naplnilo slovo, které řekl: „Neztratil jsem

---

míní též jednotu vnější, patrno ze slov „aby uvěřil svět, že jsi ty mě poslal." Neboť dle nich má jednota mezi věřícími, ze kterou žádá, býti pohnutkou, aby svět uvěřil v božské poslání jeho; pohnutkou takovou však může býti jen tehdy, je-li zároveň vnější, viditelnou.

22. Své prosbě za jednotu svých vyznavačů dodává váhy poukazem na to, co sám již pro ně učinil (učiní). Dal (dá) jim slávu, kterou mu dal Otec, slávu totiž či důstojnost synovství Božího, kterou sám má od Otce jako Bůh odvěkým zplozením, jako člověk dostal při svém vtělení, a kterou dává svým věrným přijetím za syny Boží, a to nedokonale na křtu sv., dokonale v životě věčně blaženém. Jest tedy smysl přímluvy Kristovy tento: Otče, já dal jsem (dám) věrným svým slávu, kterou jsi dal mně; posvěcující milostí učiním je účastny své přirozenosti, aby byli povzneseni k životu nadpřirozenému a stali se přijatými dítkami Božími, mými spolubratry a spoludědici a tak sjednoceni byli i se mnou i vespolek. Opatruj tedy jednotu tuto, a přispěj, aby trvalo spojení věřících i mezi nimi i se mnou.

*) V kap. 18. a 19. evangelista podávaje zprávu o Kristově utrpení a smrti, ukazuje, kterak nepřátelé jeho, neuznavše vykupitelské důstojnosti, usmrtili jej a ve své nevěře vytrvali přes to, že vyšší moc a velebnost svou osvědčil před nimi jak v zahradě Getsemanské, tak u Annáše a Piláta, ano i při smrti své (18, 1—19, 37) a kterak Josef z Arimatie a Nikodem, kteří dosud tajili se svým učenictvím Ježíšovým ze strachu před židovskými náčelníky, nyní po smrti Páně strach svůj odložili a tělo jeho s velikou poctou pohřbili. (19, 38—42.)

1—12. Srovn. Mat. 26, 47—56. Mark. 14, 43—52; Luk. 22, 47—53.

4. Z políbení Jidášova věděli již, kdo z nich jest Ježíš. Přece však nevztáhli hned ruce na něho; byliť zadrženi buď velebným vystoupením Kristovým aneb všemocnou vůlí jeho.

6. Ustoupili a padli na zem jako omráčeni. Kristus učinil to, aby ukázal, že nad ním nemají moci žádné a že nemohli by mu učiniti nic, kdyby sám nechtěl trpěti, jednak proto, že chtěl upozorniti je na vyšší bytost svou, aby uvážíce, kdo jest ten jehož hledají, šli do sebe a neobtěžovali hříchem duše své.

9. Srovn. Jan 17 12.

nikoho z těch, které jsi mi dal.“ [10] Tu Šimon Petr maje meč, vytasil
jej a udeřil služebníka veleknězova a uťal mu pravé ucho. Bylo pak
jméno služebníka toho Malchus. [11] I řekl Ježíš Petrovi: „Schovej meč
svůj do pochvy. Nemám-liž píti kalich, který mi dal Otec?“ [12] Tu četa
a tisícník a služebníci židovští jali Ježíše a svázali ho.

Pán Ježíš před Annášem. Petrův pád, v. 13—27.

[13] I přivedli ho nejprve k Annášovi, neboť byl tchánem Kaifáše,
kterýž byl nejvyšším knězem toho roku. [14] Byl to (onen) Kaifáš, který
dal židům radu, že jest užitečno, aby jeden člověk zemřel za lid.
[15] Šel pak za Ježíšem Šimon Petr a jiný učeník. Tento učeník byl
znám nejvyššímu knězi a vešel s Ježíšem do dvora nejvyššího kněze,
[16] ale Petr stál u dveří venku. I vyšel učeník druhý, jenž byl znám
nejvyššímu knězi, a promluviv s vrátnou, uvedl (tam) Petra. [17] Tu
děvečka vrátná pravila k Petrovi: „Nejsi také ty z učeníků toho člo-
věka?“ On řekl: „Nejsem“. [18] Stáli pak tam služebníci a sluhové
u ohně, poněvadž byla zima, a ohřívali se; byl však s nimi také Petr
stoje a ohřívaje se.
[19] Velekněz tedy otázal se Ježíše o jeho učenících a o jeho učení.
[20] Ježíš mu odpověděl: „Já jsem mluvil světu zjevně; já jsem učil
vždy v synagoze a ve chrámě, kde všichni židé se scházejí, a tajně
jsem nemluvil nic. [21] Proč se mne ptáš? Zeptej se těch, kteří slyšeli,
co jsem mluvil; hle, ti vědí, co jsem já mluvil.“ [22] Když však to po-
věděl, jeden ze služebníků, stoje tu, dal Ježíšovi políček řka: „Tak-li
odpovídáš nejvyššímu knězi?“ [23] Ježíš mu odpověděl: „Mluvil-li jsem
zle, vydej svědectví o zlém; jestli však dobře, proč mě tepeš?“
[24] I poslal jej Annáš svázaného k nejvyššímu knězi Kaifášovi.
[25] Stál pak Šimon Petr a ohříval se. I řekli jemu: „Nejsi také z uče-
níků jeho?“ On zapřel a řekl: „Nejsem.“ [26] Dí mu jeden ze služeb-
níků nejvyššího kněze, příbuzný toho, jemuž Petr uťal ucho: „Zdali
jsem tě já neviděl s ním v zahradě?“ [27] Tu zapřel Petr opět a hned
kohout zazpíval.

Pán Ježíš před Pilátem, v. 28—40.

[28] I přivedli Ježíše od Kaifáše do soudní síně. Bylo ráno; a oni
nevešli do soudního dvora, aby se neposkvrnili, nýbrž aby mohli jísti

---

13. Annáš býval nejvyšším knězem, ale potom byl sesazen od Valeriána Grata, podržev titul nejvyššího kněze, Kaifáš byl nejvyšším knězem úřadujícím.
14. Srovn. Jan 11, 49—50.
15—18. Srovn. Mat. 26, 69—70; Mark. 14, 66—68; Luk. 22, 54—57.
19. Velekněz (Annáš) tázal se o jeho učenících v ten rozum, k čemu jich tolik stále s sebou vodí, ne-li snad za účely pobuřujícími? Po učení se tázal ve smyslu, nehlásá-li něakých nauk podvratných, rouhavých? Tázal se tak as proto, že chtěl připraviti podklad a udati směr, kterým by se měli bráti u Kaifáše v zasedání velerady. Ale otázky ty byly zbytečné i neoprávněné; zbytečné, poněvadž Pán Ježíš ukázal již veřejným působením svým, že nešíří učení tajného ani nechce založiti tajný spolek; neoprávněny byly, poněvadž ani Annášovi ani veleradě nebíželo o to, aby poznali jeho učení a poměr k učeníkům a z toho posoudili, je-li vinen neb ne, (vždyť již napřed ustanovili, že ho usmrtí), nýbrž o to, aby pouze nějakou záminku nalezli, by ho alespoň na oko právem mohli obžalovati a odsouditi. Proto také Pán Ježíš neodpověděl k otázkám jeho.
25—26. Viz Mat. 26, 71—75, Mark. 14, 69—72; Luk., 22, 58—62.
28—40. Viz Mat. 27, 11—26; Mark. 15, 2—15; Luk. 23, 2 7. 13—25.
28. Nebylo sice zákona, dle něhož by překročení prahu pohanského leviticky poskvrňovalo, pouze obcovati s pohany zakazovalo se židům hlavně proto,

z velikonočních obětí. 29 Tedy Pilát vyšel k nim ven a řekl: „Kterou
žalobu vedete proti člověku tomuto?“ 30 Odpověděli mu: „Kdyby
tento nebyl zločinec, nevydali bychom to tobě“. 31 I řekl jim Pilát:
„Vezměte ho vy a podle zákona svého suďte jej. Tu řekli mu židé:
„Nám nepřísluší zabíti nikoho.“ 32 Aby se naplnilo slovo Ježíšovo, které
byl pověděl naznačuje jakou smrtí má umříti.

33 Pilát tedy vešel opět do soudní síně a povolal (k sobě) Ježíše
a řekl jemu: „Ty jsi král židovský?“ 34 Ježíš odpověděl: „Sám-li od
sebe to pravíš, či-li jiní pověděli ti o mně?“ 35 Pilát odpověděl: „Zdaliž
jsem já žid? Národ tvůj a velekněží vydali mi tebe. Co jsi učinil?“
36 Ježíš odpověděl: „Království mé není z tohoto světa. Kdyby z tohoto
světa bylo království mé, služebníci moji bránili by, abych nebyl vydán
židům; ale království mé není odtud.“ 37 I řekl mu Pilát: „Tedy králem
jsi ty?“ Ježíš odpověděl: „Ano, já jsem král. Já jsem se k tomu na-

---

aby nebyli od nich svedeni k modlářství. Avšak přísnější židé a jmenovitě fariseové vykládali zákon ten tak úzkostlivě, že i pohanskou půdu pokládali za nečistou a znečištěnou. Proto nevstoupili do domu Pilátova, jenž byl pohanem, a to tím spíše, aby se neposkvrnili a tou poskvrnou nepřipravili se o požívání masa z velikonočních obětí. V řeckém a latinském textě stojí slovo pascha, které mimo jiné znamená ovšem také beránka velikonočního, ale na tomto místě nikoliv, nýbrž tak zvanou chagigu, t. j. maso z pokojných obětí velikonočních. O požívání beránka nebyli by se připravili vstupem do pohanského domu, poněvadž vstup takový poskvrňoval pouze do západu slunce, beránek velikonoční pojídal se však, až se setmělo.

29—31. Pilát byl již asi zpraven o podstatě věci, o kterou běželo, přece však se tázal, kterou žalobu proti němu vedou; neboť podle římského práva neměl nikdo býti odsouzen, dokud žaloba nebyla vyšetřena. Avšak židům nelíbila se otázka ta. Myslili, že beze všeho potvrdí jejich rozsudek, nanejvýš, že se zeptá, jaký trest ustanovili na Krista. Proto odpověděli rozhořčeně, domnívajíce se, že odvahou tou a hrubostí Piláta zadrží od zamýšleného vyšetřování. Ale právě hrubostí tou byl Pilát popuzen a proto odpověděl krátce a tónem pánovitým i posměšným: „Vezměte ho vy a podle zákona svého suďte jej.“ Slovy těmi totiž dal jim plnou měrou cítiti jejich malomocnost, věda, že právě proto přišli, aby potvrdil rozsudek smrti, jehož jinak nesměli provésti. Jakoby tedy řekl: „Nu tak si tedy jednejte podle zákona svého, jenom můžete-li provésti beze mne to, na čem se usnesete.“ Zároveň však ukázal tím jakousi blahovůli ke Kristu obžalovanému, nechtěje ho odsouditi, pokud by sám věci nevyšetřil.

33. Židé vidouce, že Pilát nechce s Kristem nic započíti, leč podají určitou žalobu, začali žalovati, že převrací národ, brání dávati císaři daně a praví se býti Kristem králem (Luk. 23, 2). Prvních dvou věcí Pilát nedbal, seznav, že jsou pouhou pomluvou. Neboť znaje židy, věděl, jak těžce nesli jho římské, a byl přesvědčen, že by sotva koho obžalovali proto, že by mluvil proti vládě římské. Třetí věc však byla obviněním ze zločinu politického, jakoby se byl činil králem pozemským a tedy velezradu strojil proti císaři. Té ovšem nemohl si nepovšimnouti. Vešel proto do soudního dvora či pretoria a povolav k sobě Ježíše, tázal se ho, je-li králem.

36. Království Kristovo, církev, jest sice na zemi, ale není z tohoto světa, není pozemské, nýbrž nebeské, a to po čtverém ohledu: *a*) po svém původě, jsouc založena od vtěleného Syna Božího, jenž vyšel z nebe; *b*) po svém obsahu či statcích svých, ježto obsahuje a prostředkuje milost a pravdu zjevenou, které jsou od Boha; *c*) po svém cíli posledním, ježto cílem jeho není udržeti řád právní tu na zemi, nýbrž prostředkovati věčné blaho lidstva; *d*) po svých prostředcích, ježto k účelu svému (k poslednímu cíli) není odkázána na přirozené prostředky moci hmotné, nýbrž vede k cíli prostředky nadpřirozenými a duchovními, jež dostala od Boha. Ačkoli však není z tohoto světa, jest přece na světě tomto a pro obyvatele tohoto světa, pro lidi, kteří jsouce smyslní, od smyslného povznášejí se k nadsmyslnému. Proto musí církev býti viditelná; s viditelnou autoritou a činností do očí bijící musí předstoupiti před člověka a po smyslné stránce se ho chopiti, aby odtud vycházejíc, dala rozumu i vůli jeho směr k věcem vyšším, nebeským, a tak ho povznesla k nadpřirozenému spojení s Bohem.

rodil a proto jsem přišel na svět, abych vydal svědectví pravdě. Každý,
kdo jest z pravdy, slyší hlas můj.“ [38] Dí mu Pilát: „Co jest pravda?“
A když to pověděl, vyšel opět k židům a řekl jim: „Já na něm
žádné viny nenalézám. [39] Jest však u vás obyčej, abych vám pro-
pustil jednoho (vězně) o velikonocích. Chcete tedy, abych vám pro-
pustil krále židovského?“ [40] I vzkřikli opět všickni řkouce: „Ne toho,
nýbrž Barabáše.“ Byl pak Barabáš lotr.

KAPITOLA 19.

Pán Ježíš bičován, potupen, odsouzen, v. 1—16.

[1] Tu Pilát vzal Ježíše a dal ho zbičovat. [2] A vojáci, spletše ko-
runu z trní, vložili mu ji na hlavu a přioděli ho rouchem šarlatovým.
[3] A přicházeli k němu a říkali: „Zdráv buď králi židovský!“ A dávali
mu poličky.
[4] I vyšel Pilát opět ven a řekl jim: „Hle, vedu vám ho ven,
abyste poznali, že na něm žádné viny nenalézám.“ [5] (Tu vyšel ven
Ježíš nesa korunu trnovou a roucho šarlatové.) I řekl jim: „Ejhle
člověk!“ [6] Jak ho tedy uzřeli velekněží a sluhové, zvolali: „Ukřižuj,
ukřižuj ho!“ Dí jim Pilát: „Vezměte ho vy a ukřižujte, neboť já na něm
viny nenalézám.“ [7] Židé mu odpověděli: „My máme zákon, a podle
zákona má umříti, neboť se činil Synem Božím.“
[8] Když Pilát uslyšel toto slovo, obával se více. [9] I vešel opět do

---

38. Co jest pravda? Řekl to jednak pln dojmu, který naň učinil Ježíš, jednak pln pochybnosti, zdali vůbec lze pravdu poznati. Seznav však, že Kristus nečiní se králem politickým, prohlásil, že na něm žádné viny neshledává v těch věcech, jež na něj žalují.

1—3. Viz Mat. 27, 26—30; Mark. 15, 15—19.

4. abyste poznali, t. j. abych vám dal na jevo, že na něm viny nenalézám, sice jinak bych ho k vám nepřiváděl, nýbrž hned odsoudil.

5. Ejhle, člověk. V slovech těch projevil i útrpnost i posměch; útrpnost s Ježíšem, jehož stav zbědovaný pohnul velice i jím samým; posměch pak židům, že tak zaujati a rozhořčeni byli na obět svou tak přežalostně ztýranou. Představil jim pak Krista tak zbědovaného v domnění, že nasytí se již krvelačnost náčelníků židovských, aneb alespoň lid že pohne se pohledem naň k soustrasti a nebude více trvati na tom, aby Ježiš byl usmrcen.

6. Vezměte ho vy a ukřižujte. Slovy těmi nedal jistě židům svolení, aby ho ukřižovali, nýbrž ironicky — s posměchem odmítl jejich požadavek. Také dal tím na jevo nevoli nad tím, že chtějí, aby učinil rozsudek nespravedlivý. Začal tak zase jednati s opravdovou rozhodností vladaře.

7. Náčelníci židovštví vidouce, že Pilát zase počíná si rozhodně a povoliti nechce, upustili od žalob ze zločinů politických, z nichž dosud Krista vinili (viz Luk. 23, 2), a počali viniti jej ze zločinů náboženských, z rouhání (že se činí Synem Božím, nejsa prý jím), a žádali, aby Pilát upustiv od dalšího vyšetřování, prostě jim povolil. Neboť ve věcech náboženských jest jim normou zákon Mojžíšův, jehož oni jsou oprávnění vykladači. Nechce-li tedy Pilát jednati proti zákonu Mojžíšskému, jehož přece Římané slíbili, že budou u nich šetřiti, že nemůže jim více odpírati. Viníce pak Krista z rouhání, z toho, že se činí Synem Božím, naráželi na ty výroky jeho, jimiž se prohlásil za Syna Božího. Toho ovšem nedbali, že Kristus tvrzení své zázraky potvrdil a dokázal, že i v Starém Zákoně jest obsažena nauka o tom, že Vykupitel bude Synem Božím (Mat. 22, 41—46).

8. obával se více. Cítil již dříve jakýsi nepokoj vnitřní, výčitky svědomí, že přes veškeré přesvědčení o jeho nevině dal Krista ztýrati jako zločince; nyní však, když uslyšel, že se činí Synem Božím, obával se tím více, neboť ačkoli ta slova pojímal ve smyslu pohanů, kteří věřili v syny bohů a polobohů, ač sám nevěřil mnoho v ty báje pohanské, přece po všem tom, co o Kristu slyšel a na něm shledal, nemohl se při oněch slovech ubrániti myšlence; že by to snad přece mohl býti nějaký bůh v podobě lidské aneb alespoň nějaký

soudní síně a řekl Ježíšovi: „Odkud jsi ty?“ Ale Ježíš nedal mu odpo-
vědi. 10 I řekl mu Pilát: „Se mnou nemluvíš? Nevíš-li že mám moc
tebe propustiti a mám moc tebe ukřižovati?“ 11 Ježíš mu odpověděl:
„Neměl bys žádné moci proti mně, kdyby ti nebylo dáno shůry; proto
ten, kdo mě tobě vydal, má větší hřích.“ 12 Odtud Pilát hledal ho pro-
pustiti, ale židé křičeli řkouce: „Propustíš-li tohoto, nejsi přítel císařův,
neboť každý, kdo se činí králem, protiví se císaři.“ 13 Tedy Pilát uslyšev
ta slova, vyvedl Ježíše ven a posadil se na soudnou stolici na místě,
které slove Lithostrotos, hebrejsky Gabbatha. 14 Byl pak pátek veli-
konoční, okolo hodiny šesté; i řekl židům: „Ejhle král váš!“ 15 Ale oni
vzkřikli: „Pryč s ním, pryč s ním, ukřižuj ho!“ Řekl jim Pilát: „Krále
vašeho ukřižuji?“ Velekněží odpověděli: „Nemáme krále, leč jen císaře“.
16 Tu vydal jim ho, aby byl ukřižován. I pojali Ježíše a vyvedli ho.

Pán Ježíš ukřižován, umřel a pohřben jest, v. 17—42.

17 A nesa sobě kříž vyšel na místo, které slove lebčí, hebrejsky
Golgota. 18 Tam ukřižovali jej a s ním dva jiné po obou stranách,
uprostřed pak Ježíše. 19 I napsal Pilát také nápis a dal ho na kříž.
Bylo pak napsáno: „Ježíš Nazaretský, král židovský.“ 20 Tento nápis
tedy četli mnozí ze židů, neboť blízko města bylo místo, kde Ježíš byl
ukřižován; a bylo (to) napsáno hebrejsky, řecky a latinsky. 21 I řekli
velekněží židovští Pilátovi: „Nepiš ‚Král židovský‘, nýbrž že on řekl:
‚Jsem král židovský‘.“ 22 Pilát odpověděl: „Co jsem napsal, to jsem
napsal.“
23 Když tedy vojáci ukřižovali Ježíše, vzali rouha jeho a učinili
čtyři díly, každému vojínu díl, a sukni. Byla pak ta sukně nesešívaná,

---

polobůh, a že by tedy trest a pomstu božskou na sebe svolal, kdyby dále proti němu zakročoval. Kdo ví, myslil as, zda právě proto nenechává si Kristus tolik líbiti, aby pak tím přísněji pomstu vykonal.

9. Odkud jsi ty? t. j. kterého jsi původu, pozemského čili nebeského? Ježíš neodpověděl nejspíše proto, ponévadž mu již dříve udal původ svůj, když prohlásil, že království jeho není z tohoto světa (Jan 18, 36).

12. Odtud, ἐκ τούτου (z toho), znamená buď „z toho důvodu“, z té příčiny, aneb jak jiní as méně správně vykládají od té chvíle. — Propustíš-li tohoto atd. Slova tato obsahovala v sobě vyhrůžku, že ho obžalují s urážky veličenstva, z toho, že lhostejně měl se k tomu, když jiný činil se králem v zemi Římanům podrobené. Proto Pilát nehleděl již tak k nevině Kristově, jako spíše k tomu, aby sebe zachránil. Neměltě oné ctnosti nadpřirozené, která koná spravedlnost s nebezpečenstvím vlastního života.

14. Okolo hodiny šesté (denní) t. j. kolem poledne. Slova „Ejhle, král váš; krále vašeho ukřižuji“ pověděl ironicky, posměšně, chtěje dáti jimi na jevo tajený hněv a opovržení židům. Proto také židé uslyševše je, se zuřivosti volali: „Pryč s ním! . . .“

18—30. Viz Mat. 27, 35—50; Mark. 15, 24—37. Luk. 23, 33—46.

19. Nápis ten podává sice každý evangelista jinak. Matouš a Lukáš: „Tento jest král židovský“, Marek: „Král židovský“. Různost ta pochází buď odtud, že nápis byl v trojí řeči aneb spíše odtud, že pouze jeden z nich (Jan) podal jej doslovně, ostatní pak pouze co do smyslu.

23. Po obyčeji římském patřila roucha ukřižovaných těm, kteří ortel smrti vykonali. Kolik kusů toho roucha bylo, zcela jisto není. Ze slov sv. Jana soudí mnozí, že sukně či tunika nebyla čítána mezi ony čtyři díly, jež vojáci učinili, a že tedy bylo celkem 5 kusů, a buď o každý kus zvlášť aneb pouze o sukni že bylo losováno, poněvadž nebyla sešitá, nýbrž setkaná. Avšak zdá se, že Jan slovy „byla nesešívaná, nýbrž setkaná“ pouze na to chtěl váhu klásti, že bylo losováno o sukni nesešívanou, nikoli však na to, že bylo o ni losováno. A Marek dosti zřejmě poukazuje k tomu, že bylo losováno o každý díl zvlášť. I jest proto pravděpodobnější, že Jan k oněm 4 dílům počítal také sukni, že tedy

odvrchu všecka veskrze utkaná. 24 Proto řekli mezi sebou: „Neroztrhujme
ji, nýbrž losujme o ni, čí bude.“ Aby se naplnilo Písmo, které praví:
Rozdělili sobě roucha má a o můj oděv metali los. Vojáci
to tedy učinili.
25 Stály pak u kříže Ježíšova jeho matka a sestra matky jeho
Maria Kleofášova a Maria Magdalena. 26 Tedy Ježíš uzřev matku
a toho učeníka, kterého miloval, an tu stojí, řekl matce své: „Ženo,
hle syn tvůj“. 27 Nato řekl učeníkovi: „Hle matka tvá“. A od té
chvíle přijal ji ten učeník k sobě. 28 Potom Ježíš, vida, že jest již všecko
dokonáno, aby se naplnilo Písmo, pravil: „Žízním“. 29 Byla pak tam postavena
nádoba plná octa. I nasadili na yzop houbu plnou octa a podali
ji k ústům jeho. 30 A když Ježíš ocet přijal, řekl: „Dokonáno jest“.
A nakloniv hlavu, vypustil duši.
31 Poněvadž byl pátek, tedy židé, aby nezůstala těla na kříži
v sobotu, neboť den té soboty byl veliký, prosili Piláta, aby se jim
zlámaly nohy a (oni) sňali se (s kříže). 32 Přišli tedy vojáci a zlámali
nohy jednomu i druhému, jenž s ním byl ukřižován. 33 Když však přišli
k Ježíšovi a uzřeli ho již mrtvého, nezlomili mu nohou, 34 ale jeden

---

pouze 4 díly byly a o každý že losovalo se zvlášť. Díly ty byly as plášť, pás, sandály s pokrývkou na hlavu a tunika.

24. Viz Žalm 21, 19.

26—27. Umíraje již postaral se o svou matku, svěřiv ji Janovi, aby se o ni staral s láskou i péčí synovskou. Ukázal tak, jak důležitá a svatá jest povinnost lásky synovské. Avšak i Jana, miláčka svého, doporučil mateřské ochraně své matky. Neboť v tom shodují se všichni svatí Otcové, že Jan zastupoval tehdy všecky věřící a že v něm všichni věřící byli doporučeni mateřské lásce a péči Panny Marie, Maria pak za matku všech věřících prohlášena.

28. Žízním. Zvolal tak, nejen aby dal výraz nesnesitelné žízni své, která nastala velikou ztrátou krve, zánětem ran a silnějšími výpary na čirém vzduchu, nýbrž, jak udává sv. Jan, i aby naplnil Písmo; neboť ve Starém zákoně (žalm 68, 22) byla předpověděna i žízeň Kristova i napájení jeho octem. Dle sv. Otců vyjádřil oním slovem také svou žízeň duševní, totiž svou lásku k lidem a touhu po spáse duší.

30. Dokonáno jest totiž moje poslání, jež jsem přijal od Otce, vykonal jsem všecko, co po úradku Božím měl jsem ku spáse lidstva vykonati a tak dospěl jsem k době, kdy pozemský život svůj chci ukončiti. — Jsou tedy slova tato zároveň prohlášením, že umírá dobrovolně, což naznačil i těmi slovy, která hned na to ještě promluvil, řka: „Otče můj, v ruce tvé poroučím ducha svého.“ (Luk. 23, 46.)

31. U židů nesměla těla odpravených zůstati bez pohřbu do druhého dne. A proto, když někdo byl ukamenován neb jinak popraven a potom tělo jeho k zvýšení trestu a na výstrahu na kůl pověšeno, musilo ještě téhož dne se sejmouti a pohřbíti. Tentokráte měli však židé ještě zvláštní příčinu, aby nenechávali odpravených na kříži do druhého dne, tu totiž, že na druhý den připadala sobota, a to sobota veliká, jak ji nazývá sv. Jan bezpochyby proto, že na ni připadal druhý svátek velikonoční, o kterém se obětoval první snop obilní a tak počínaly se žně. Poněvadž však všickni odsouzenci nebyli ještě mrtvi, chtěli židovští náčelníci, aby se smrt jejich urychlila zpřerážením nohou. Avšak úkon ten byl samostatným trestem smrti, a jestli se ho někdy užilo k urychlení jiného způsobu smrti, smělo se státi jediné se svolením vyšším. Z té příčiny odebrali se k Pilátovi s prosbou, aby dovolil řečeným způsobem smrt jejich urychtiti. A on povolil a dal rozkaz příslušný.

34. Bodl jej (dle nejstaršího podání) do boku pravého, a to tak mocně, že kopí vniklo až do srdce a zůstavilo ránu takovou, že si sv. Tomáš troufal do ní ruku vložiti (Jan 20, 25). Učinil to proto, poněvadž chtěl míti jistotu plnou, že Kristus zemřel. Dle martyrologia římského jmenoval se vojín ten Longin; byl to tedy pravděpodobně setník sám, neboť dle Skutků Pilátových jmenoval se Longinem setník. Vyšla krev a voda totiž krev zvlášť, a voda zvlášť, ač obě zároveň.

z vojínů bodl jej kopím v bok, a hned vyšla krev a voda. 35 A ten,
jenž (to) viděl, vydal svědectví (o tom) a pravdivé jest svědectví jeho,
a on ví, že pravdivé věci mluví, abyste i vy uvěřili. 36 Staloť se to za-
jisté, aby se naplnilo Písmo: Kosti mu nezlomíte. 37 A opět jiné
Písmo dí: Budou patřiti na toho, v něhož bodli.
38 Potom Josef z Arimatie, jsa učeníkem Ježíšovým, ale tajným pro
strach před židy, žádal Piláta, aby směl sejmouti tělo Ježíšovo. A Pilát
dovolil. Přišel tedy a sňal tělo Ježíšovo. 39 Přišel však i Nikodem, který
byl přišel k Ježíšovi nejprve v noci, a přinesl smíšeninu myrrhy a aloe,
asi sto liber. 40 I vzali tělo Ježíšovo a obvinuli je prostěradly s von-
nými věcmi, jak jest u židův obyčej pochovávati. 41 Byla pak na tom
místě, kde byl ukřižován, zahrada a v té zahradě hrob nový, do něhož
ještě nikdo nebyl položen. 42 Tam tedy pro pátek židovský položili
Ježíše, poněvadž hrob byl blízko.

KAPITOLA 20.*)

Pán Ježíš vstal z mrtvých, ukázal se Marii Magdaleně, v. 1—18.

1 V neděli pak Maria Magdalena přišla k hrobu ráno, když ještě
byla tma, a uzřela kámen od hrobu odvalený. 2 I běžela a přišla k Ši-
monu Petrovi a k jinému učeníku, kterého miloval Ježíš a řekla jim:
„Vzali Pána z hrobu, a nevíme, kam ho položili". 3 Vyšel tedy Petr i ten
druhý učeník a šli k hrobu. 4 Běželi pak oba spolu, ale ten druhý
učeník běžel napřed, rychleji než Petr, a přišel k hrobu první, 5 a na-
chýliv se uzřel prostěradla ležeti, ale nevešel. 6 Tu přišel Šimon Petr
jda za ním a vešel do hrobu, i uzřel prostěradla ležeti 7 a roušku,
kteráž byla na hlavě jeho, ležeti nikoliv s prostěradly, nýbrž svinutou

---

35. Ten, jenž viděl, totiž sv evangelista Jan sám.

36. Kosti mu nezlomíte (v některých rukopisech „nezlomí se"). Slova jsou uvedena volně z 2 Mojž. 12, 46, neb 4. Mojž. 9, 12. Ve smyslu literním týkají se beránka velikonočního, ve smyslu předobrazném Krista.

37. Budou patřiti . . . Slova jsou uvedena volně ze Zach. 12, 10. Prorok předpověděl jimi, že Vykupitel bude bodnut a že mnozí ze židů potom obrátí se k němu s kajícností a s důvěrou. Jan uvádí je na důkaz, že smrt Kristova udála se tak, jak byla předpověděna.

38—42. Viz Mat. 27. 57—61; Mark. 15, 42—47; Luk. 23, 50—56.

39. Aloe jest líbezně vonící dřevo indické, které Arabové zovou agaldžun. Kmen jeho má as 2 dm v průměru, na vicholu vyrůstá svazek či chomáč listů tlustých, až přes 1 m dlouhých, při kmeni širokých, na konci špičatých; květ je červený se žlutým pomíchaný. Dřevo jeho béře se k vykuřování, a to jednak na poctu hostí, jednak z úcty k mrtvým nakuřují jím těla jejich. Také však se s myrrhou tlouklo na prášek, jenž se sypal mezi prostěradla, jimiž byl mrtvý ovinut.

*) V kap. 20. a 21. evangelista sděluje, kterak Pán Ježíš vstav z mrtvých a ukázav se Marii Magdaleně i apoštolům, podal důkazy na výsost přesvědčivé o svém zmrtvýchvstání udělil apoštolům (jako sboru) moc odpouštěti hříchy a Petrovi u jezera Genesaretského úřad vrchního pastýře v církvi.

1—2. Viz Mat. 28, 1—8; Mark. 16, 1—8; Luk. 24, 1—10. Přišlo sice více žen ke hrobu, sv. Jan však zmiňuje se pouze o Marii Magd., zajisté proto, že chtěl vylíčiti zjevení, jehož se jí dostalo.

8. uvěřil totiž, že Kristus vstal z mrtvých. Uvažoval zajisté i s Petrem, i jak bylo tělo Páně položeno při pohřbu, i jak hrob vůbec vypadá. A po úvaze té uznal i s Petrem, že tělo Kristovo nemohlo ani propadnouti se do země při zemětřesení, poněvadž nebylo tam žádných trhlin tak velikých, ani ukradeno býti, poněvadž by zločinec nebyl dával prostěradla do takového pořádku. I rozpomenul se as na předpověď Páně, kterou byl dal o svém zmrtvýchvstání a uvěřil, že vstal z mrtvých.

na jednom místě. [8] Potom tedy vešel (tam) i ten učeník, který přišel
první ke hrobu, a uzřel i uvěřil; [9] neboť ještě nerozuměli Písmu, že
musí z mrtvých vstáti. [10] I odešli učeníci ti zase domů.
[11] Maria však stála u hrobu venku plačíc. Jak plakala, naklonila
se a nahlédla do hrobu. [12] I uzřela dva anděly seděti v rouše bílém,
jednoho u hlavy, a jednoho u nohou, kde bylo leželo tělo Ježíšovo.
[13] Ti řekli jí: „Ženo, proč pláčeš?" Dí jim: „Vzali Pána mého, a nevím,
kam ho položili". [13] To pověděvši obrátila se nazpátek a spatřila Je-
žíše, an stojí, ale nevěděla, že to jest Ježíš. [15] Dí jí Ježíš: „Ženo, proč
pláčeš? Koho hledáš?" Ona domnívajíc se, že to jest zahradník, řekla
jemu: „Pane, vzal-li jsi jej ty, pověz mi, kam jsi ho položil, a já jej
vezmu". [16] Dí jí Ježíš: „Maria!" Ona obrátila se a řekla jemu: „Rabboni",
to jest „Mistře". [17] Dí jí Ježíš: „Nedotýkej se mne, neboť jsem ještě
nevstoupil k Otci svému; ale jdi k bratrům mým a pověz jim: ‚Vstu-
puji k Otci svému a Otci vašemu, k Bohu svému a k Bohu vašemu'".
[18] Maria Magdalena šla a zvěstovala učeníkům: „Viděla jsem Pána
a toto mi řekl."

Pan Ježíš ukazuje se apoštolům v Jerusalemě, v. 19—31.

[19] Když byl večer toho dne, neděle, a pro strach před židy dveře
byly zavřeny (tam), kde byli učeníci (shromážděni), Ježíš přišel a po-
staviv se mezi ně řekl jim: „Pokoj vám." [20] A to pověděv, ukázal jim
ruce i bok. I zaradovali se učeníci spatřivše Pána. [21] Tu řekl jim

---

9. Slovy těmi vysvětluje, proč teprve nyní uvěřil, ač nejen od Krista, nýbrž i v Starém Zákoně bylo předpověděno, že vstane z mrtvých, proto totiž, poněvadž dříve ani on ani ostatní učeníci nerozuměli oněm výrokům Písma, jimiž se předpovídalo, že Vykupitel vstane z mrtvých.

17. Zakázal jí dotýkati se ho nikoli proto, že by se takové dotknutí nesrovnávalo se slušností a uctou jemu povinnou, ani proto, že by se bál, aby se neobnovily jeho rány, vždyť hned na to dovolil to ženám, kterým se ukázal (Mat. 28, 9), a o týden později vyzval Tomáše, aby i prsty své vpustil v místo ran a ruku svou vložil v jeho bok, ale proto zakázal jí to, poněvadž chtěl jí dílem potěšiti ujištěním, že pobude tu na zemi ještě nějaký čas a tedy bude míti příležitost, aby ho ještě spatřila a užila, dílem připraviti ji znenáhla na tu dobu, kdy nebude již více dlíti mezi svými viditelně.

19—23 viz Luk. 24, 36-43. Zjevení toto stalo se v den Kristova zmrtvýchvstání as v 9 hodin večer, nedlouho nato, když se vrátili učeníci emauzští (Luk. 24, 33—35). Mezi jejich vypravováním odešel Tomáš nejspíše proto, že nevěře v Kristovo vzkříšení, nemohl snésti, že ostatní přijímali již zprávy o vzkříšení jeho s věrou. Po jeho odchodě pak zjevil se Pán Ježíš.

20. t. j. Jako mne poslal Otec mocí božskou na svět, abych vykonal dílo vykupitelské ke spáse lidstva, tak i já posílám vás mocí božskou, abyste v mém díle pokračovali ke spáse jednotlivců. Ale, jak patrno z v. 21., neminil tu tak všeobecného onoho poslání, dle něhož měli prováděti dílo vykupitelské v celém jeho rozsahu (to udělil jim o několik neděl později v Galilei; Mat. 28, 16—20), jako spíše poslání zvláštní, aby odpouštěli hříchy jiným a tak prostředkovali jednotlivcům mír s Bohem.

21. Slovy těmi ustanovil svátost pokání, a tím i zpověď. Jimi totiž dal apoštolům moc na místě Božím hříchy odpouštěti neb i zadržeti. Ale ovšem neponechal jim na vůli, aby počínali si při tom libovolně a odpouštěli hříchy pouze těm, komu by byli příznivi, nýbrž chtěl, aby vykonávali moc tu spravedlivě po předchozím rozsudku a tedy každému, aby odpouštěli, kdo by toho byl hoden, nikomu pak z těch, kteří by byli odpuštění toho nehodni. Avšak apoštolé nejsouce vševědoucí, nemohli posouditi, je-li kdo odpuštění hoden, leč vyznal hříchy své a vzbudil nad nimi lítost i úmysl, že se bude jich budoucně varovati. Chtěl-li tedy Pán Ježíš přece, aby odpouštěli hříchy pouze těm, kdo by byli toho hodni (a to chtěl), dal tím zároveň na jevo, že musí s opravdovou lítostí a pravým úmyslem vyznati své hříchy, kdo chce dojíti odpuštění. Uváží-li se pak, že toto

opět: „Pokoj vám; jako mě poslal Otec, i já posílám vás.“ [22] A to pověděv dechl (na ně) a řekl jim: „Přijměte Ducha svatého; [23] kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim a kterým zadržíte, zadrženy jsou.“

[24] Tomáš však, jeden ze dvanácti, který slove Blíženec, nebyl s nimi, když přišel Ježíš. [25] Tedy druzí učeníci řekli jemu: „Viděli jsme Pána.“ Ale on řekl jim: „Neuzřím-li v rukou jeho rány hřebův a nevpustím-li prstu svého na místo hřebův a nevložím-li ruky své v jeho bok, neuvěřím.“ [26] A po osmi dnech byli učeníci jeho opět uvnitř a Tomáš s nimi. Tu přišel Ježíš zavřenými dveřmi a postaviv se mezi ně řekl: „Pokoj vám.“ [27] Potom dí Tomášovi: „Vlož prst svůj sem a viz ruce mé a vztáhni ruku svou a vpusť v bok můj; a nebudiž nevěřící, nýbrž věřící.“ [28] Tomáš odpověděl mu: „Pán můj a Bůh můj!“ [29] Řekl mu Ježíš: „Že jsi mě uviděl, uvěřil jsi; blahoslaveni, kteří neviděli a uvěřili.“

[30] A mnoho jiných divů činil Ježíš před svými učeníky, kteréž nejsou psány v knize této. [31] Tyto však jsou napsány, abyste uvěřili, že Ježíš jest (Kristus), Vykupitel, Syn Boží, a abyste věříce měli život věčný ve jménu jeho.

KAPITOLA 21.

Ježíš zjevuje se apoštolům u jezera Genesaretského a dává Petrovi primát, v. 1—16.

[1] Potom zjevil se Ježíš opět učeníkům u jezera Tiberiadského. Zjevil se pak takto: [2] Byli spolu Šimon Petr a Tomáš příjmím Blíženec a Natanael, který byl z Kány galilejské, a synové Zebedeovi a dva jiní z učeníků jeho. [3] Šimon Petr řekl jim: „Jdu lovit ryby.“ Řkou jemu: „Půjdeme s tebou i my.“ I vyšli a vstoupili na loď, a té noci nechytili nic. [4] Když pak bylo ráno, Ježíš stál na břehu, ale učeníci nepoznali, že to jest Ježíš. [5] Tedy řekl jim Ježíš: „Dítky, máte něco k jídlu?“ Odpověděli jemu: „Ne.“ [6] On pak řekl jim: „Vrzte síť na pravou stranu lodi a naleznete.“ I vrhli; a již nemohli ji utáhnouti pro množství ryb. [7] Tu řekl Petrovi ten učeník, kterého miloval Ježíš: „Pán jest to!“ Šimon Petr uslyšev, že to jest Pán, opásal si roucho svrchní, neboť byl nahý, a pustil se do moře. [8] Ostatní učeníci pak táhnouce síť s rybami připlavili se po lodi, neboť nebyli daleko od země, nýbrž jen asi dvě stě loket. [9] Jak vystoupili na zem, spatřili ležeti uhlí žhavé a rybu na něm, i chléb. [10] Ježíš řekl jim: „Přineste z těch ryb, které jste ulovili nyní.“ [11] Tedy Šimon Petr vstoupil (na loď) a vytáhl na zem síť plnou ryb velikých, sto padesáti tří. A ačkoliv bylo jich tak mnoho,

---

odpuštění má se díti po způsobě soudu, jest patrno, že nemínil tu Pán Ježíš odpuštění hříchů, které se děje ve křtu, nýbrž odpuštění, které se má díti zvláštním úkonem svátostným, či zkrátka: ustanovil svátost, a to onu, která slove pokání.

21, 1. Jezero Tiberiadské, t. j. Genesaretské.

2. Natanael nejspíše totožný s apoštolem Bartolomějem.

7. Nahým nazývali také toho, kdo byl oblečen pouze v nákyčlík neb jen napolo.

9—13. Pán Ježíš sám připravil božskou mocí uhlí i rybu a chléb, aby ukázal, že on jest původcem velikého lovu ryb, a že jest dárcem i časných statkův a nemá potřebí pomoci svých učeníků. Musili však k rybě té po rozkazu Páně přinésti také z těch ryb, které ulovili. Neboť jednak ryba nestačila pro všecky, jednak, a to předem, měli apoštolé uvědomiti si, jak veliké množství ryb bylo zaloveno, a pocítiti užitek vlastního namáhání.

*

síť se nepřetrhala. [12] Ježíš řekl jim: „Pojďte, posnídejte.“ A nikdo z těch
učeníků, (kteří jedli) neodvážil se ho otázati: „Kdo jsi ty?“ neboť vě-
děli, že to jest Pán. [13] I přišel Ježíš a vzav chléb dával jim, taktéž
i rybu. [14] To již po třetí zjevil se Ježíš učeníkům svým vstav z mrtvých.
[15] Když tedy posnídali, řekl Ježíš Šimonu Petrovi: „Šimone (synu)
Janův, miluješ mě více nežli tito?“ Dí jemu: „Ovšem, Pane, ty víš, že
tě miluji.“ Řekl jemu: „Pasiž beránky mé.“ [16] Řekl mu po druhé: „Šimone
(synu) Janův, miluješ mě?“ Dí jemu: „Ovšem, Pane, ty víš, že tě mi-
luji.“ Řekl jemu: „Pasiž beránky mé.“ [17] Řekl mu po třetí: „Šimone (synu)
Janův, miluješ mě?“ Petr zarmoutil se, protože mu řekl po třetí: „Mi-
luješ mě?“ I řekl jemu: „Pane, ty víš všecko, ty víš, že tě miluji.“
Řekl mu Ježíš: „Pasiž ovce mé. [18] V pravdě, v pravdě pravím tobě:
když jsi byl mladší, opasoval jsi se sám a chodil jsi, kam jsi chtěl;
když však sestárneš, vztáhneš ruce své a jiný tě opáše a povede,
kam nechceš.“ [19] To pak pověděl naznačuje, kterou smrtí oslaví Boha.
A pověděv to řekl jemu: „Následuj mě.“
[20] Petr obrátiv se uzřel za sebou jíti toho učeníka, kterého Ježíš
miloval, který při večeři byl i na prsou jeho spočinul a řekl: „Pane,
kdo jest ten, který tě zradí?“ [21] Toho tedy Petr spatřiv řekl Ježíšovi:
„Pane, co (bude) s tímto?“ [22] Ježíš řekl jemu: „Chci-li, aby zůstal, do-
kavad nepřijdu, co ti po tom? Ty mě následuj.“ [23] Proto vyšla mezi
bratry řeč tato: „Učeník ten neumře.“ Ale Ježíš neřekl mu: „Neumře“,
nýbrž: „Chci-li, aby zůstal, dokavad nepřijdu, co ti po tom?“
[24] To jest ten učeník, který vydává svědectví o těchto věcech a
napsal tyto věci; a víme, že pravdivé jest svědectví jeho. [25] Jest však

---

15—17. Beránky a ovcemi rozuměl Pán Ježíš veškeré stádce, veškerou církev svou, podřízené i představené její. Svěřiv je tedy všecky jeho vrchní správě, odevzdal mu tak úřad vrchního pastýře či primát v církvi. (Před půl rokem mu jej slíbil, Mat. 16, 18.) Dříve však, než mu jej odevzdal, tázal se ho třikrát, zdali ho miluje, a to nikoli z dětinství, ani proto, aby Petr trojím vyznáním napravil, co zavinil trojím zapřením (vždyť vinu tu odpustil mu již), nýbrž aby ho upozornil na důležitost lásky, kterou on jako hlava církve má býti proniknut. Má sice lnouti ke Kristu každý láskou činnou, která by vycházela z víry pevné, má jí proniknut býti tím více každý kněz a biskup, jimž je svěřena péče o menší neb větší počet duší křesťanských, zvláště však má jí býti naplněn ten, jemuž je svěřeno vedení celého stádce Kristova, a který proto zvláště má nejen dobrým příkladem jiným svítiti, nýbrž též ochoten býti i s nebezpečenstvím a nasazením života svého odvraceti od stádce sobě svěřeného nebezpečenství ohrožující jejich víru a čistotu mravní a vésti je v duchu Kristově ke spáse a věčnosti blažené. Sic jinak nemohl by zastávati s prospěchem úřad tak důležitý.

18. Slovy těmi předpověděl mu, že zemře mučenickou smrtí na kříži, neboť ti, kteří byli odsouzeni k smrti kříže, musili ruce vztáhnouti ke kříži, a když jim byly k němu přivázány, nesli jej na místo popravní. Předpověděl mu tu smrt nejspíše k jeho upokojení, aby totiž zapudil truchlivost a obavu, která ho pojala proto, že se ho tázal třikráte, zda jej miluje, jakoby předvídal, že nevytrvá v lásce k němu. Ujistil ho tak, že ve své lásce vytrvá, ano, že z té lásky i smrt pro něho podstoupí.

22. K otázce Petrově neodpověděl, poněvadž vycházela z pouhé zvědavosti, napomenul ho však, by sám hleděl ho následovati. D o k a v a d n e p ř i j d u totiž k soudu. Vulgata tištěná má však odlišně od rukopisů řeckých a některých starolatinských: „Chci, aby tak zůstal, dokavad nepřijdu“. Dle tohoto znění sotva správného byl by Ježíš určitě předpověděl, že Jan nezemře smrtí mučednickou.

24—25. Slova tato obsahují závěrek evangelia. Dle některých vykladačů nepocházejí verše ty od sv. Jana, nýbrž od některého učeníka jeho. Avšak pro náhled ten není dostatečného důvodu, a to tím méně, poněvadž se vyskytají

ještě mnoho jiných věcí, které učinil Ježíš; kdyby se napsaly každá zvlášť, myslím, že by ani celý svět neobsáhl těch knih, které by se musily napsati.

O Skutcích apoštolských.

Skutky apoštolské jsou dějepisná kniha Nového Zákona, která vyličuje založení a rozšíření církve skrze apoštoly, zvláště skrze sv. Petra a Pavla, vkládajíc také různé zprávy o jiných věrozvěstech, kteří působili v jisté závislosti na apoštolech, jako o jáhnech Štěpánovi a Filipovi, o Barnabášovi, Markovi a Apollovi. Spisovatelem jest sv. Lukáš, ten, který napsal třetí evangelium. Vysvítá to již z knihy samé. Neboť autor její označuje se jako průvodce sv. Pavla, jehož provázel na druhé a třetí apoštolské cestě jeho a při jeho plavbě do Říma, [1]) a některými výrazy technickými prozrazuje, že stavem svým byl lékařem. [2]) Mimo to tvrdí, že napsal již také spis „o těch věcech, které Ježíš činil a učil od počátků“ (1, 1) t. j. spis evangelní. Z evangelistů však pouze sv. Marek a Lukáš byli průvodci Pavlovými, a z těch jediné sv. Lukáš provázel jej na řečených cestách jeho a jak i Pavel sám sděluje, stavem svým byl lékař (Kol. 4, 14); patrno tedy, že Lukáš a ne jiný jest spisovatelem Skutkův apoštolských [3]), a to tím více,

---

nejen ve všech zachovaných rukopisech řeckých evangelia Janova, nýbrž i ve všech překladech a znají je i nejstarší sv. Otcové a spisovatelé církevní na př. Origenes, Klement Alex., Tertullián i Tatian.

[1]) V 16, 10—17; 20, 5—15; 21, 1—18. a 27, 1—28, 16 (dle Kod. D. také 11, 27—28) autor vypravuje v první osobě množného čísla; tak dává na jevo, že provázel sv. Pavla na druhé cestě jeho z Troady do Filipp, na třetí cestě z Filipp do Jerusalema a později do Cesaree a do Říma, a nejen provázel, nýbrž i (alespoň v Makedonii) spolupůsobil, neboť v 16, 10. praví: „A jak to vidění uzřel, ihned jsme hleděli odejíti do Makedonie, seznávajíce, že Bůh nás povolal, abychom jiným kázali evangelium“, a v 16, 13: „A sedíce mluvili jsme k ženám, které se sešly.“

[2]) na př. καθάπτειν (28, 3), πυρετοῖς καὶ δυσεντερίῳ συνεχόμενος, jsa stižen zimnicí a úplavicí (28, 8).

[3]) Z toho, co dosud řečeno, jde na jevo předem sice pouze to, že Lukáš byl autorem oněch částí, v nichž vypravuje v 1. osobě množného čísla. Ale části ty souvisí těsně jak co do věci a do účelu, tak v příčině jazykové i slohové s ostatními částmi Skutkův apoštolských, že tvoří s nimi patrně spis jednotný, který předpokládá autora jednoho a téhož. — Namítají-li proti tomu, že se vyskytají jakési nesrovnalosti mezi oněmi perikopami a ostatními částmi Skutkův apošt. pravíce, že v oněch částech jest vypravování živější než v částech ostatních, že ve 21, 10 mluví se o Agabovi (výrazem nějaký, jeden τίς) tak jakoby dosud nebylo řeči o něm, ač připomíná se již také v 11, 28., a že vyskytá se v nich nepoměrně mnoho (as 111) výrazů ojedinělých, nepovažují ať nahodile, ať v předpojatosti, že jest zcela přirozeno, aby člověk počínal si živěji, když vypravuje o věcech, jež sám zažil byv jim přítomen, než když vypravuje o věcech, kterým sám přítomen nebyl, aniž si všímají, že podobně jako o Agabovi vyjadřuje se také v 27, 2 o Aristarchovi, ač o něm mluvil již nejen v 19, 19., nýbrž i ve 20, 4., v části to nerozlučně souvislé s perikopou 20, 5., a další, ve které autor užívá osoby první, ba přehlížejí i to, že nepoměrný počet výrazův ojedinělých vyskytuje se pouze v kap. 27., kde jich jest sice 60, ale zcela přirozeně, ano nutně, poněvadž kapitola ta vypravujíc o plavbě po moři a o ztroskotání lodi, nemá v celém spise místa parallelního, takže autor chtěje o tom psati musel nutně o nových pojmech užiti nových výrazů, jichž dříve neužil. Nelze tedy z oněch námitek dovozovati pranic proti jednotnosti Skutkův apošt. a tedy ani proti tomu, že celý spis pochází od jednoho autora — od Lukáše.

poněvadž tomu nasvědčuje i jejich poměr ke třetímu evangeliu i svědectví dějepisná. Jsou totiž nejen věnovány témuž Theofilovi, jemuž věnováno jest evangelium třetí, nýbrž i psány touž mluvou a týmž slohem, jako evangelium, a počínají právě tam, kde ono evangelium se končí, a s týmž důrazem učí, že v Kristu lze dojíti spásy všem lidem, jako se to děje v řečeném evangeliu, takže se jeví býti jeho pokračováním a jako dílem druhým spisu většího, jehož dílem prvním jest třetí evangelium. Na některá místa z nich narážejí již sv. Ignác muč., sv. Polykarp, Klement Říms., a výslovně jmenují Lukáše autorem Skutkův apoštolských mimo prastaré nadpisy již zlomek Muratorský, Ireneus, Tertullian a j.

Věnovány jsou Skutky apošt. jakémusi Theofilovi, křesťanu nejspíše římskému, obrácenému z pohanství, jenž se sv. Lukášem byl v poměru přátelském, určeny však jsou po soudě skoro všeobecném pro širší kruh čtenářstva, k němuž mimo křesťany římské patřily nepochybně také veškeré obce křesťanské, založené od sv. Pavla.

Co pohnulo sv. Lukáše, aby toto dílo napsal, nepraví sice sám ve spise svém, poněvadž však Skutky apoštolské souvisí tak úzce s evangeliem Lukášovým, že se jeví býti jeho pokračováním, lze právem souditi, že v příčině pohnutky a účelu vztahuje se také k nim to, co sv. autor na počátku svého evangelia (1, 1—4) praví o pohnutce a účelu svého spisu. Dle toho pohnutkou, ze které napsal Skutky apošt., bylo přesvědčení, že zná dokonale také ty věci, které chtěl v nich vylíčiti, a že Theofil a jiní křesťané nemají té známosti, ač by jim velice přispěla k utvrzení víry jejich, a možná i to, že někteří činili již také pokusy zaznamenati některé zprávy o apoštolech; účelem pak, jehož chtěl jimi dosíci, bylo spořádaným vylíčením toho, co apoštolé, jmenovitě Petr a Pavel, s pomocí Boží hlásali a konali, poučiti své čtenáře o tom, jak podivuhodným způsobem rozšířilo se křesťanství v čase překrátkém od židů k pohanům přes všecky překážky, které se mu stavěly v cestu, a poučením tím utvrditi je ve víře, že Kristovo náboženství jest původu božského a určeno ke spáse všech lidí, kteří se ho přidržují. Jako pramenů sv. Lukáš užil své vlastní zkušenosti, ústního sdělení sv. Pavla a jiných svědků spolehlivých, zejména Timothea, Marka, Jakuba Malého, apoštola a biskupa jerusalemského, Mnasona (21, 16), jáhna Filipa (21, 8—10) a jiných svědků očitých. Možná dosti, že použil také některých pramenů písemných, ne sice při spisování do nich nahlížeje, nýbrž upomínkou na dřívější četbu jejich, ne-li též v písemných poznámkách, jež si snad na jejich základě neb i dle vlastní zkušenosti učinil. Zejména podobá se pravdě, že řečeným způsobem použil jich při výnose sněmu apoštolského 15, 23—29, jenž v originále se choval v Antiochii a v opisech zajisté do jiných měst se dostal a jehož opis možná sv. Pavel sám s sebou bral, jakož i při listě Lysiově (23, 24—30), jehož znění mohl si za svého pobytu v Caesarei zaopatřiti také. Možná však, že dostaly se mu do rukou také záznamy řečí Petrových i Štěpánovy (k. 7), neboť není pravdě nepodobno, že někdo z těch, jenž je slyšel, zaznamenal si je u výtahu a co do podstaty nedlouho po jich proslovení a později Lukášovi přečísti neb i opsati dal. Že by byl použil ještě jiných pramenů, nepodobá se pravdě. Rozhodně však nesprávné jest mínění některých kritiků (Roverse, Knopfa a j.), že použil také Josefa Flavia. Neboť Skutky apošt. byly sepsány mnohem dříve než Flavius psal

spisy své. — Psány jsou Skutky apošt. nejspíše v Římě, a to r. 63 neb 64, dle toho, zda první vazba sv. Pavla v Římě trvala od r. 61—63 neb 62—64. Souditi to lze plným právem již z toho, že ani slovem nezmiňuje se o zkáze Jerusalema a různých místností tamních (r. 70), ač opět a opět mluví o Jerusalemě a připomíná různé místnosti jeho, jakož i z toho, že vylíčiv působení sv. Pavla až k první vazbě římské, ukončuje spis svůj krátkou poznámkou o dvouletém pobytě jeho ve vazbě té, nezmíniv se nijak o dalších jeho osudech, zejména ne o jeho mučednické smrti (r. 67), ba ani o té cestě, kterou r. 65 konal na východ, též do Efesu, a již před tím do Španělska; neboť o této cestě byl by se jistě zmínil, kdyby byl psal až po ní, aby ukázal, že nevyplnilo se ono tušení, které sv. Pavel projevil r. 59 (58?) v Miletě ke shromážděným biskupům pravě, že jich již nespatří. (Skutk. 20, 25.) [1])

[1]) Jest pozoruhodno, že Kod. D (a jistou měrou ještě dva jiné rukopisy řecké, dva latinské, překlad saidský a syrský Filoxenský) vykazují nemalý počet variantů zcela zvláštních, takže text jejich dostává jimi zvláštní ráz a liší se proto od textu památek jiných jako nová forma neb recense. Záležíť ony varianty po veliké části v různých vysvětlivkách a v krátkých dodatcích neb vložkách, jimiž sice podstata věci se nemění, avšak ten onen děj přesněji se určuje, jakož i v tom, že ta ona věc vypovídá se rozvláčněji neb obšírněji a tím i jasněji, než se děje v památkách ostatních, ač neschází ani takových variantů, které záleží ve výpustkách neb záměnách slov a. j. Vznik jejich vykládá Blass a někteří s ním dohadou, že sv. Lukáš vydal Skutky apoštolské dvakráte, poprvé ve formě méně uhlazené, obšírnější a proto i jasnější, jak prý má Kod. D a památky s ním spřízněné, po druhé ve formě uhlazenější, stručnější a proto i méně jasné, jak má obecný text řecký. Spíše však zdá se býti s pravdou, že povstaly podobným způsobem jako jiné, vinou opisovatelů, zvláště uzná-li se, že některé z nich, jmenovitě ty, ve kterých se jeví svéráz mluvy Lukášovy, jsou původní, jiné že pocházejí od některého z opisovatelů prvních, který byl o věci dokonale poučen, byv snad žákem sv. Lukáše neb některého jiného průvodce Pavlova, a pováží-li se, že ty ony vysvětlivky a dodatky nejsou nic jiného, než zřejmým vytknutím toho, co i bez nich v textu jest obsaženo neb ze souvislosti plyne. Nechť však tomu jakkoli, to jest jisto, že ani ty varianty, které se vyskytají v Kod. D a v památkách s ním spřízněných nemění ničeho na podstatě věci, a že tedy text Skutků apošt. zachoval se nám ve všech svých památkách dogmaticky neporušen.

Že však Skutky apoštolské jsou věrohodny, lze souditi již z těch pramenů zcela spolehlivých, které autoru jejich byly po ruce (str. 358.), a z toho, co sv. Lukáš sám praví na počátku svého evangelia, že totiž pilně vyzvěděl všecko od počátku, neboť není pochybnosti, že s touž pílí a bedlivostí, s kterou vyzvěděl své zprávy evangelní, vyzvěděl z oněch pramenův i to, co vypravuje ve Skutcích apošt., pokud sám tomu nebyl přítomen. Ukazuje to však také podivuhodná přesnost a správnost, kterou jeví ve všech oněch údajích a zprávách, jež mohou se sledovati a srovnávati se zprávami jiných spisovatelů věrohodných doby staré. Neboť lze souditi plným právem, že táž spolehlivost a věrohodnost přísluší též všem zprávám o těch věcech, o nichž spisovatelé jiní pomlčeli; a lze to souditi tím rozhodněji, poněvadž to, co proti jejich věrohodnosti někteří kritikové namítají, nesvědčí o nespolehlivosti Skutkův apošt., nýbrž o předpojatosti neb nevědomosti dotyčných kritiků, na př. když namítají, že se v nich vylíčují věci zázračné a tedy (prý) patrně vybájené.

Skutky apoštolské.*)

KAPITOLA 1.

Úvod. Kristovo nanebevstoupení. Volba apoštola Matěje. v. 1—26.

1 První knihu složil jsem, Theofile, o všech věcech, které Ježíš
činil a učil od počátku 2 až do dne, ve kterém byl vzat do nebe, dav
příkaz skrze Ducha svatého apoštolům, jež vyvolil, 3 a jimž se také
živým ukázal po svém utrpení mnoha důkazy, zjevuje se jim po čty-
řicet dní a mluvě o království Božím.
4 A když s nimi jedl, poručil jim, aby neodcházeli z Jerusalema,
nýbrž aby očekávali zaslíbení Otcovo, které (pravil) „slyšeli jste z úst
mých; 5 neboť Jan křtil vodou, vy však budete pokřtění Duchem
svatým po dnech nemnohých". 6 I tázali se ho ti, kteří se shromáždili:
„Pane, v tomto-li čase obnovíš království pro Israelity?" 7 Ale on řekl
jim: „Nepřísluší vám znáti časy neb chvíle, které Otec ustanovil mocí
sobě vlastní, 8 avšak obdržíte sílu, když na vás sestoupí Duch svatý,
a budete mi svědky v Jerusalemě a po všem Judsku i Samařsku a až
do končin země." 9 A to pověděv, byl vyzdvižen před jejich zraky,

---

*) Skutky apoštolské lze co do obsahu rozděliti vhodně ve tři části. Část první (1, 1—8, 3) po krátkém úvodě (1, 1—3), ve kterém autor ukazuje na souvislost tohoto spisu se spisem svým prvním, vyličuje založení a šíření se církve po Jerusalemě a Judsku vůbec, a to tak, že

I. nejprve předkládá děje, jimiž ono založení bylo připraveno, kterak totiž Pán Ježíš před svým nanebevstoupením apoštolům slíbil Ducha sv. a přikázal, aby svědčili o něm, či aby hlásali jeho učení po všech končinách země, a kterak po nanebevstoupení jeho doplněn byl sbor apoštolský volbou apoštola Matěje (1, 4—26).

1. první knihu (doslovně: „první slovo") t. j. naše třetí evangelium kánonické.

2. dav příkaz, aby totiž kázali jeho učení (viz Luk. 24, 46—48), jakož i, aby zůstali v Jerusalemě, dokavad nebudou opatřeni mocí s výsosti čili dokavad nevstoupí na ně Duch sv. se svými dary (Luk. 24, 49. (Skutk. 1, 4). Slovy „skrze Ducha sv." vyjadřuje, že příkaz ten dal Ježíš sice jako člověk, ale pln jsa Ducha svatého a tedy mocí jeho, mocí božskou,

4. Začínaje tu po předchozím úvodě své vypravování, navazuje sv. Lukáš na to, co ve svém evangeliu (Luk. 24, 44—49) pověděl o Kristově zjevení se v den jeho nanebevstoupení, při kterém Pán Ježíš mimo jiné apoštolům nařídil také to, aby zůstali v Jerusalemě, dokavad nebudou opatřeni mocí s výsosti. — aby očekávali zaslíbení t. j. náplň toho, co Otec zaslíbil již skrze proroky (Joel, 3, 1—2; Is. 44, 3; Ezechiel 36, 25—29) a co jste slyšeli také ode mne (Luk. 24, 49; Jan 7, 37—38; 14, 16; 15, 26), totiž příchod Ducha sv.

5. O slovech Jan křtil vodou viz Jan. 1, 26—27. poznám. O jeho křtu též Mat. 3, 11—12. pozn. — budete pokřtěni Duchem sv. t. j. bude seslán na vás Duch sv. a vy obdržíte hojnost jeho milosti. Apoštolé totiž byli tou dobou již pokřtěni (aneb alespoň obdařeni tou milostí, jež se udílí na křtu sv.). Není tu tedy řeči o svátosti křtu, nýbrž o seslání Ducha sv. (Dle podání Pán Ježíš pokřtil Petra, Petr pak ostatní apoštoly.)

6. pro Israelity; doslovně „pro Israele"; tak dle textu řeckého, kde jest pád třetí τῷ Ἰσραήλ, s nímž však text latinský srovnává se úplně, pokládá-li se v něm slovo Israel za třetí pád, a nikoli za druhý. Apoštolé totiž stále ještě myslili, že Pán Ježíš znovu zřídí pozemské království Davidovo, a to pro Israelity t. j. tak, aby Israelité měli v něm nadvládu nad ostatními národy.

V latinském textě jest sice „accipietis virtutem Spiritus sancti supervenientis super vos" = obdržíte moc (sílu) Ducha svatého přicházejícího na vás; avšak, jak učí druhý pád ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος... v textě řeckém jest to tak zvaný genetiv (2. pád) absolutní, který dlužno překládati nikoli pádem druhým, nýbrž celou větou, a to zde nejlépe větou časovou „když sestoupí."

a oblak vzal jej s očí jejich. [10] A jak hleděli upřeně do nebe, když
se tam ubíral, hle, dva muži stáli u nich v rouše bílém [11] a řekli:
„Muži galilejští, proč stojíte hledíce do nebe? Ten Ježíš, který vzat
jest od vás do nebe, přijde tak, jak jste ho viděli do nebe jíti."

[12] Tu navrátili se do Jerusalema s hory, zvané „Olivetská", která
jest blízko Jerusalema vzdálí cestu sobotní. [13] A když (tam) vešli, vy-
stoupili do síně hořejší kde se zdržovali: Petr a Jan, Jakub a Ondřej,
Filip a Tomáš, Bartoloměj a Matouš, Jakub (syn) Alfeův a Šimon
Horlivec a Juda (bratr) Jakubův. [14] Ti všichni trvali jednomyslně na
modlitbě se ženami a s Marií, matkou Ježíšovou, i s bratry jeho.

[15] A v těch dnech Petr povstav mezi bratry řekl (bylo pak po-
hromadě počtem as sto dvacet osob): [16] „Muži bratří, musilo se na-
plniti Písmo, které Duch svatý předpověděl ústy Davidovými o Jidá-
šovi, jenž se stal vůdcem těch, kteří jali Ježíše, [17] neboť byl přičten
k nám a obdržel účast v této službě (naší). [18] On vyzískal pole ze
mzdy nepravosti a spadnuv střemhlav rozpukl se v půli a vykydly se
všecky vnitřnosti jeho. [19] A vešlo to ve známost všem obyvatelům je-
rusalemským (takže pole ono bylo nazváno v řeči jejich Hakeldama,

---

11. tak, jak jste ho viděli jíti t. j. viditelně a slavně v oblacích.

13. do síně hořejší t. j. do oné místnosti, ve které Pán Ježiš posledně večeřel (srovn. Luk. 32, 12). Cestu sobotní t. j. cestu, kterou bylo dovoleno konati v sobotu, totiž 2.000 loket či as jeden kilometr.

14. s bratry t. j. s příbuznými jeho.

15—26. Volba apoštola Matěje.

15. V těch dnech t. j. v době od Kristova nanebevstoupení do seslání Ducha sv. — mezi bratry t. j. mezi Kristovými vyznavači. Byliť tam mimo apoštoly a alespoň značnou část těch, kteří patřili k 72 učeníkům, také jiní ctitelé Páně. (Srovn. 1. Kor. 15, 6.)

16. Písmo t. j. předpověď v Písmě sv. obsažená (a ve v. 20 uvedená), kterou Bůh dal skrze Davida o Jidášovi, že pro svůj zločin apoštolský úřad svůj ztratí, a jiný jej dostane. První část předpovědi té (že ztratí úřad svůj) se již vyplnila; proto text řecký má ἔδει (čti edej) = musilo; druhá část její (že úřad jeho dostane někdo jiný) měla se teprve vyplniti, a vzhledem k tomu překládá Vulgata časem přítomným oportet = musí (se naplniti). Musila pak se naplniti ona předpověď proto, poněvadž ji učinil skrze Davida Bůh sám, jenž znaje od věčnosti všecko, i svobodné činy lidské, nemůže se ve svých předpovědích mýliti, tak aby se nevyplnilo, co předpoví bezpodmínečně.

17. Vykládá, proč ona předpověď vztahuje se na Jidáše, ačkoli ve svém znění mluví pouze o uprázdnění a opětném obsazení úřadu (apoštolského); proto totiž vztahuje se k němu, poněvadž on byv přičten k apoštolům dostal účast v apoštolském úřadě (a ten úřad vskutku nějaký čas zastával, jakož patrno z Mat. 10, 5; Luk. 9, 2. a další).

18. Chtěje ukázati, kterak se vyplnila první část oné předpovědi, připomíná krátce děj všem posluchačům svým známý, kterým Jidáš pozbyl svého úřadu. Činí to s jakousi ironií trpkou pravě, že Jidáš vyzískal pole ze mzdy nepravosti; naráží tak na to, že bylo koupeno pole za peníze, které Jidáš dostal za svou zradu, a snad i na to, že na tom poli měl svůj hrob, (ačli pravda, co někteří myslí, že Jidáš na tom poli byl pochován). — spadnuv střemhlav, tak dle textu řeckého a překladu latinského obsaženého v rukopise kembridžském. Vulgata má suspensus = oběsiv se, upozorňujíc tak pro větší jasnost na to, co předcházelo, než Jidáš spadl a se rozpukl. Nejprve totiž se oběsil, potom spadl střemhlav, buď že se provaz přetrhl anebo větev zlomila, a spadnuv rozpukl se tak, že vnitřnosti z něho vyšly. Petr připomíná tu věc, aby tím více vynikla protiva mezi údělem (úřadem apoštolským), který mu přikázal Kristus, a mezi tím, co on si místo něho svou vinou přivodil.

19. Slova obsažená v závorce nejsou Petrova, nýbrž poznámkou přičiněnou od sv. Lukáše.

to jest pole krve). [20] Jest totiž psáno v knize žalmů: ‚Ať zpustne
příbytek jeho a nebudiž nikoho, jenž by obýval
v něm,‘ a: ‚úřad jeho ať dostane jiný.‘ [21] Musí tedy
z těch mužů, kteří byli s námi po všechen čas, ve kterém Pán Ježíš
obcoval mezi námi, [22] počav od křtu Janova až do dne, ve kterém
byl vzat od nás, — z těch jeden (musí) býti s námi svědkem vzkří-
šení jeho.“ [23] I představili dva, Josefa, zvaného „Barsabáš“, jenž měl
příjmí Justus, a Matěje, [24] a modlíce se pravili: „Ty, Pane, jenž znáš
srdce všech, ukaž, kterého z těchto dvou jsi vyvolil, [25] aby dostal
místo v této službě, totiž v úřadě apoštolském, z něhož Jidáš vy-
stoupil, aby odešel na místo svoje.“ [26] I odevzdali pro ně losy, a los
padl na Matěje, a byl přičten k jedenácti apoštolům.

20—21. Uvádí slova Písma, na něž byl upozornil již ve v. 16. První část jich (ať zpustne . . . jenž by v něm obýval) uvádí volně ze žalmu 68, 26. V žalmě tom stěžuje si žalmista do nepřátel, od nichž trpí mnoho pro Boha, prosí, aby byli potrestáni ztrátou místa svého, a vyjadřuje přesvědčení, že prosba ta jest vyslyšena. Slova jeho vztahují se ke Kristu a k jeho nepřátelům, ať přímo a ve smyslu literním, jestli totiž David z vnuknutí Ducha sv. mluví jménem Vykupitelovým přímo o něm a jeho nepřátelích, anebo alespoň nepřímo, ve smyslu předobrazném, jestli totiž David, jak někteří myslí, mluví přímo o sobě a svých nepřátelích, o Kristu pak a jeho nepřátelích pouze potud, pokud sám jest předobrazem Kristovým a nepřátelé jeho předobrazem Kristových nepřátel. Vztahujíce se však slova ona ke Kristovým nepřátelům, vztahovala se ovšem také k Jidášovi, který stal se vůdcem těch, kteří ho jali, a vyplnila se na něm nejen ztrátou úřadu jeho, nýbrž i tím, že se více neobývalo a nestavělo na tom poli, které bylo koupeno za jeho peníze zradou získané a proměněno bylo v pohřebiště. Právem proto sv. Petr obrací je na něj a přizpůsobuje tím, že užívá čísla jednotného „příbytek jeho“ (ἔπαυλις αὐτοῦ) místo čísla množného „příbytek jejich“ (ἔπαυλις αὐτῶν), jak stojí v žalmě samém a jak i na tomto místě má Vulgata (commoratio eorum). — Druhá část uvedených slov (a úřad jeho ať obdrží jiný) jsou podána doslovně dle překladu alexandrijského ze žalmu 108, 8. Také v něm předpovídají se tresty nepřátelům, a to ve smyslu literním nepřátelům Davidovým, mezi nimiž vynikal Achitofel, ve smyslu předobrazném pak nepřátelům Kristovým, mezi nimiž vynikl Jidáš. Mimo jiné předpovídá se jím také ten trest, že úřad jejich obdrží jiný, tedy i Jidášův obdrží jiný. A poněvadž také tato předpověď jsouc skrze Davida Bohem samým dána, musila se vyplniti, sv. Petr osvícen Duchem svatým vyzývá ve v. 21. k volbě nového apoštola.

22. Barsabáš t. j. syn Sabův; zvali ho tak tedy po otci nejspíše na rozdíl od jiných Josefův. Vedle hebrejského jména Josef měl také jméno latinské Justus, jež znamená tolik co spravedlivý. — Dle svědectví Eusebiova byl on i Matěj ze 72 učeníků Páně.

25. na místo svoje t. j. na místo, které si zaslouží svým zločinem a nekajícností (do pekla).

*) II. 2, 1—41. autor, podávaje zprávu, jak církev obecná byla založena, vyličuje, kterak Duch sv. sestoupiv na apoštoly, uzpůsobil je svými dary k řádnému vykonávání úřadu jim svěřeného, a darem jazyků naznačil mimo jiné i to, že přestal rozdíl mezi národem a národem (2, 1—11), a kterak téhož dne po řeči Petrově vstoupilo do církve na 3000 lidí (v. 12—41).

KAPITOLA 2.

Seslání Ducha svatého. Druhá řeč Petrova a její účinek. v. 1—41.*)

[1] A když přišel den letnic, byli všickni pohromadě na jednom
místě. [2] Tu povstal náhle s nebe hukot, jako když táhne vítr silný, a
naplnil dům, kde seděli; [3] i ukázaly se jim jazyky jako ohnivé roz-
dělujíce se tak, že posadil se na každém (jeden), [4] a všickni byli na-
plněni Duchem svatým a počali mluviti jinými jazyky, jak ten Duch
dával jim promlouvati. [5] Přebývali pak v Jerusalemě židé, muži boha-
bojní, ze všelikého národu pod nebem. [6] A když povstal ten zvuk,
sešel se zástup a ztrnul, neboť slyšeli je mluviti jedenkaždý jazykem
svým. [7] I žasli všickni a se divili řkouce: „Nejsou-liž tito všickni,
kteří mluví, Galilejci? [8] I kterak my každý slyšíme jazyk svůj vlastní,
ve kterém jsme se zrodili? [9] My Parthové a Medové i Elamité a oby-
vatelé Mesopotamie, Judska i Kappadocie, Pontu i Asie, [10] Frygie a
Pamfylie, Egypta a končin Libye ležící při Kyreně, i příchozí Římané,

---

1. Když přišel den letnic, doslovně dle textu řeckého bylo by: když se naplňoval den padesátiny, dle latinského: když se naplňovali dnové padesátiny. Smysl obou textů jest stejný, totiž: když přišel ten den, který jakožto den padesátý po hlavním svátku velikonočním nazýval se dnem padesátiny (Pentekostes), v našem jazyce však letnicemi slove. Text latinský užívaje čísla množného (dnové padesátiny) přihlíží k těm dnům, které prošly, než nastal den padesátý.

2. Hukot ten byl znamením příchodu Ducha sv. a slyšitelný nejen v domě (večeřadle), ve kterém byli shromážděni, nýbrž i po městě vůbec. Ovšem rozumí se samo sebou, že Duch sv. nevstoupil na ně (a na nikoho) v tom smyslu, jakoby v nich dříve nebyl býval; neboť jsa Bůh jest všudy a proniká všecko celou svou bytostí, ale v tom smyslu vstoupil na ně (a vstupuje na lidi), že udělil jim dary, jichž dříve jim nedával a způsobil v nich účinky, jichž v nich dříve nepůsobil.

3. jazyky jako ohnivé t. j. podoby či tvary jazykové, jež měly vzhled i barvu ohně. Pod touto způsobou Duch sv. vstoupil na apoštoly, aby naznačil účinky, které u nich způsobil, totiž že rozum jejich osvítil, vůli posilnil, je na duši očistil a posvětil, je vroucí láskou k Bohu rozehřál (podobně jako oheň předměty osvěcuje, železo zoceluje, zlato čistí a věci zahřívá), jakož i že jim udělil dar jazykův a výmluvnosti a tak připravil je k apoštolskému úřadu jejich.

4. ten Duch podle textu řeckého, podle Vulgaty bylo by „Duch svatý".

5. Byli to židé, kteří z pohnutek náboženských přistěhovali se z různých národů do Jerusalema a tam se buď na celý další život svůj neb alespoň na dobu delší usadili, aby se při chrámě tím horlivěji oddali zbožnosti, ano i tam — v zemi svaté pohřbeni byli. — Slovy „ze všelikého národu pod nebem" vyjadřuje se způsobem lidovým myšlenka, že přišli z národů mnohých, z národů tehdy známých, jmenovitě z národů Římanům podrobených (ze všeho světa římského).

6. Jak patrno z v. 11. mluvili o velikých skutcích Božích, t. j. velebili Boha za to, co učinil ke spáse lidstva, jmenovitě as za obětní smrt, vzkříšení a nanebevstoupení vtěleného Syna Božího a za seslání Ducha sv. Mluvili tedy sice před přítomnými židy, ale ne k nim, nýbrž k Bohu. A působením Ducha sv. činili to jazyky různými, alespoň jazyky všech těch patnácti národů, z nichž jednotlivci tam byli, a to buď všickni najednou, chvíli tím, chvíli oním jazykem, aneb jeden neb jedni tím, jiný neb jiní oním jazykem, tak, že každý z přítomných pozorovatelů slyšel jazyk svůj. Že by byli také vešli mezi lid a s ním mluvili každý jazykem toho, koho oslovil, z textu nijak nevysvítá. Nijak také nepřiléhá k textu ten výklad dosti rozšířený, dle něhož apoštolé mluvili pouze jedním jazykem, avšak působením Ducha sv. každý z posluchačů slyšel jazyk svůj, takže by zázrak nebyl se stal v apoštolích a v ostatních přítomných učenících Páně, nýbrž v posluchačích.

10. Libye ležící při Kyreně t. j. Libye severní (v severní Africe, západně od Egypta), jejímž čelným městem byla Kyrene (Cyrene).

[11] jak židé tak proselyté, Kreťané i Arabové — my slyšíme je mluviti
jazyky našimi o velikých skutcích Božích.“ [12] Žasli pak všichni a se
divili v rozpacích říkajíce jeden ke druhému: „Co jest to?“ [13] Ale
jiní posmívajíce se pravili: „Jsou plni sladkého vína.“
[14] Petr však povstav s jedenácti pozdvihl hlasu svého a pro-
mluvil k nim: „Muži judští a všickni obyvatelé ierusalemští, toto budiž
vám známo a pozorně poslyšte slova má: [15] Nejsou totiž tito, jak
myslíte, opilí, — vždyť jsou (teprve) tři hodiny na den — [16] nýbrž to
jest to, co bylo předpověděno skrze proroka Joele: [17] ‚I stane se
v době poslední, praví Hospodin, (že) vyleji z Ducha
svého na veliké tělo; i budou prorokovati synové
vaši a dcery vaše, a mládenci vaši vidění budou
vídati a starci vaši sny budou míti. [18] Ano i na slu-
žebníky své a na služebnice své vyleji v té době
z Ducha svého, i budou prorokovati. [19] A učiním
divy svrchu na nebi a zázraky dole na zemi, krev
a oheň a páru dýmovou; [20] slunce obrátí se v tmu
a měsíc v krev, prve než přijde den Hospodinův,
ten veliký a zjevný. [21] I stane se, (že) každý, kdo
bude vzývati jméno Hospodinovo, spasen bude.‘
[22] Muži israelští, poslyšte slova tato: Ježíše Nazaretského, muže osvěd-
čeného u vás od Boha mocnými skutky a divy i zázraky, které Bůh
činil skrze něj mezi vámi, jak sami víte, — [23] tohoto (muže), který
byl vydán pevným úradkem a předvěděním Božím, skrze ruce bez-
božníků jste ukřižovali a usmrtili, [24] Bůh však vzkřísil jej (z mrtvých),
zprostiv ho bolestí podsvětí, poněvadž bylo nemožno, aby byl od
něho držen, [25] neboť David praví o něm: ‚Viděl jsem Hospo-
dina před sebou stále, neboť jest po pravici mé

11. proselyté t. j. ti, kteří z pohanství přistoupili k židovství.

14—36. Druhá řeč Petrova. V ní Petr odmítnuv pomluvu, jakoby apoštolé byli opilí, nejprve (v. 15—21) vysvětluje podivuhodný ten zjev (mluvení různými jazyky) jakožto náplň Joelova proroctví o seslání Ducha sv., potom (v. 22—36) poučuje o zmrtvýchvstání Kristově a z toho vede důkaz, že Kristus Ježíš jest zaslíbeným Vykupitelem.

15. tři hodiny na den t. j. devět hodin ráno podle počítání našeho, tedy doba, se kterou při způsobě života tehdejších židů nelze srovnati, aby kdo byl již požíval nestřídmě nápojův opojných.

17—21. Slova ta jsou uvedena z Joel. 2, 28—32. Prorok předpověděl jimi, že v době mesiášské dary Ducha sv. budou se udělovati hojně lidem všech národů bez rozdílu věku, pohlaví a stavu. Zároveň přihlédl k poslednímu soudu, jakožto k zakončení doby messiášské, a ke znamením, jež budou před ním předcházeti, imenuje zejména krev či války a krveprolití a oheň s párou dýmovou či požáry, jakož i zatmění slunce a krvavý svit měsíce. (Srovn. Mat. 24, 29.) Sv. Petr uvádí také tato slova o soudném dni nejspíše proto, aby tím spíše pohnul posluchače, by věrou se utekli ke Kristu, a aby tak učinil si přechod k části další (v. 22—36), ve které mluví o Kristu. — Budou prorokovati t. j. z vnuknutí Ducha sv. mluviti k poučení, vzdělání a útěše jiných věcí spasitelné ať minulé neb přítomné, ať budoucí. Místo „Hospodin“ (= Pán podle Vulgaty) bylo by podle řeckého „Bůh“.

22. muže osvědčeného, který totiž byl osvědčen od Boha jako poslanec Boží a jako Vykupitel a Syn Boží.

24. zprostiv jej bolesti podsvětí (dle řec. textu bolesti smrti) t. j. pout, vazby, podsvětí neb smrti.

25—28. Uváděje slova Davidova (Žalm. 15, 8—10), vysvětluje, proč bylo nemožno, aby Pán Ježíš zůstal v podsvětí či v říši mrtvých neb v hrobě, proto totiž, poněvadž Bůh odvěkým úradkem ustanovil a skrze Davida předpověděl, že vstane z mrtvých. Slova ona pověděl sice z vnuknutí Božího David, ale jak Petr

abych se nezviklal; [26]proto se zaradovalo srdce
moje a zaplesal můj jazyk; ano i tělo mé odpo-
čine v naději, [27]neboť nenecháš duše mé v pod-
světí, a nedopustíš, aby tvůj světec zakusil po-
rušení. [28]Oznámil jsi mi cesty života a naplníš mě
radostí před tváří svou.‘ [29]Muži bratři, lze volně a ne-
ohroženě říci vám o praotci Davidovi, že zemřel i pohřben byl, a že
hrob jeho jest u nás až do dnešního dne. [30]Poněvadž tedy byl pro-
rokem a věděl, že Bůh se mu zavázal přísahou posadit (jednoho)
z plodu ledví jeho na trůn jeho, [31]hledě do budoucnosti, pověděl to
o vzkříšení Kristově, že totiž nebyl ponechán v podsvětí ani tělo jeho
nezakusilo porušení. [32]Tohoto Ježíše vzkřísil Bůh; my všickni jsme
toho svědky. [33]Byv tedy povýšen pravicí Boží a obdržev zaslíbení
Ducha svatého od Otce, vylil jej, jakož vy (nyní) vidíte a slyšíte.
[34]Vždyť nikoli David vstoupil na nebesa, nýbrž sám praví: ‚Řekl
Hospodin Pánu mému: Seď na pravici mé, [35]do-
kavad nepoložím nepřátel tvých za podnoží no-
hám tvým.‘ [36]Najisto tedy věz veškeren dům israelský, že Bůh
jej učinil i Pánem i Vykupitelem — toho (totiž) Ježíše, kterého jste
vy ukřižovali.“

[37]Uslyševše to byli protknuti v srdci a řekli k Petrovi i k ostat-
ním apoštolům: „Co máme činiti, muži bratři?“ [38]Petr pak pravil
k nim: „Čiňte pokání, a pokřtěn buď každý z vás ve jménu Ježíše
Krista na odpuštění hříchů svých; a obdržíte dar Ducha svatého.
[39]Vždyť vám platí to zaslíbení, i dítkám vašim a všem, kteří jsou
v dáli, kolik jich koli povolá Pán Bůh náš.“

[40]A ještě mnoha jinými slovy svědčil a napomínal je řka: „Ochraňte
se od tohoto pokolení zvrhlého.“ [41]I byli pokřtěni ti, kteří přijali řeč
jeho; a připojilo se jich v ten den as tři tisíce duší.

---

sám slovy o něm (v. 25) a zvláště ve v. 30—35 ukazuje, pověděl je nikoliv o sobě, nýbrž o budoucím Vykupiteli. — zakusil, doslovně uzřel. Podobně ve v. 31.

29-31 Vykládaje uvedená slova Davidova, dokazuje, že David nepravil jich o sobě, nýbrž jako prorok o Kristově vzkříšení, ježto nikoliv David, nýbrž Kristus nebyl ponechán v podsvětí (v říši mrtvých), ani neutrpěl na svém těle porušení.

30. že Bůh se mu zavázal přísahou; míní přísahu, kterou mu Bůh učinil skrze proroka Natana (2. Král 7. 12—17) a o které činí zmínku v Žalm. 131, 11, totiž že jeden z potomků jeho bude kralovati na věky.

33. zaslíbení Ducha sv. t. j. obdržel moc, aby již seslal zaslíbeného Ducha sv.

37—40. Udává účinky řeči Petrovy, totiž a) že řečí tou byli jati bolestí nad tím, že stali se vinni Kristovou smrtí, a b) že veliký počet posluchačů (3.000) připojili se k apoštolům a k ostatním věřícím (viz 1, 15) a stali se údy církve Kristovy.

38. ve jménu Ježíše Krista t. j. tím křtem, který Pán Ježíš ustanovil, a věříce v Krista i vyznávajíce ho.

39. vám platí to zaslíbení, ono totiž zaslíbení Ducha svatého, o němž se zmínil ve v. 33., a jež byl proroka Joele uvedl ve v. 17. — všem kteří jsou v dáli t. j. pohanům.

40. Ochraňte se od tohoto pokolení zvrhlého t. j. ochraňte se od záhuby tím, že se oddělíte od těch vrstevníků svých, kteří zůstávajíce ve své zlobě, Božímu trestu neujdou.

Život prvních křesťanů. v. 42—47.

42 Trvali pak v učení apoštolském a v obcování lámání chleba
i na modlitbách. 43 I přicházela bázeň na každého, také mnoho divů
a zázraků dělo se skrze apoštoly v Jerusalemě a bázeň veliká byla
u všech. 44 Všickni věřící pak drželi se pospolu a měli všecky věci
společny; 45 statky i majetek movitý prodávali a rozdělovali je mezi
všecky, jak bylo komu potřebí. 46 Denně také trvali jednomyslně ve
chrámě a lámajíce po domech chléb přijímali pokrm s veselím a pro-
stotou srdce, 47 chválíce Boha a majíce přízeň u všeho lidu. Pán pak
připojoval k tomu denně ty, kteří přicházeli ke spáse.

42—47. Líče život prvních křesťanů upozorňuje na to, že vytrvale poslouchali Kristovo učení od apoštolů hlásané, že ochotně obcovali či účastňovali se lámání chleba t. j. mše sv. a s ní spojeného sv. přijímání, a že horliví byli ve společných modlitbách veřejných. — Praví-li text řecký, že „trvali v učení apošt. a v obcování — v lámání chleba a v modlitbách“, co do smyslu neliší se od textu svrchu podaného dle textu latinského, s nímž souhlasí též překlad saidský a koptický; neboť láskyplné ono obcování, které řecký text připomíná a přístavkem „v lámání chleba a v modlitbách“ vysvětluje, jevilo se i dle tohoto (řeckého) textu předem právě v účastňování se mše sv. a s ní spojeného společného přijímání a ve společných modlitbách veřejných.

42 přicházela bázeň . . . . t. j. všichni kteří byli svědky zázračného děje seslání Ducha sv., i ti z nich, kteří zůstali při své nevěře, byli naplněni jakousi bázní a úctou, takže se neodvážili činiti obtíže těm, kteří uvěřili a do církve vstoupili.

43. Slova „a bázeň veliká byla u všech“ scházejí v některých dosti četných i vážných rukopisech, i ve Vatikánském. Vynechati se mohla snadno, poněvadž myšlenka ta vyjádřena jest již na počátku tohoto verše. Má je však i kodex Sinajský, Alexandrijský, Efrema Syr.

44. drželi se pospolu doslovně byli pospolu t. j. ne v tom smyslu, že by bydlili spolu v jednom domě, nýbrž že se drželi spolu a i ve veřejnosti vystupovali jako kroužek uzavřený či jako jedna společnost, scházejíce se častěji v určitých dobách ke společným modlitbám, ke slyšení slova Božího a ke službám Božím vůbec. — měli všechny věci společny nikoli ve smyslu moderních komunistův, jakoby nebylo mezi nimi žádného majetku soukromého a všichni měli stejné právo na všecko, nýbrž jak vysvítá ze 4, 32., v tom smyslu, že nikdo z nich nepokládal se za vlastního majitele těch věcí, které měl, nýbrž jen jako za správce statků od Boha mu na čas svěřených. Že soukromý majetek trval mezi nimi i dále, patrno ze Skut. 4, 34. 36. a zvláště ze Skut. 12, 12., kde jest řeč o domě Marie, matky sv. Marka.

45. To smýšlení své, že jsou ne vlastní majitelé, nýbrž správcové statků od Boha jim svěřených, projevovali tím, že štědře podporovali chudé a k tomu konci podávali i majetek svůj movitý i nemovitý, ale nikoli všickni, nýbrž jen někteří, a z pravidla nikoli všecken statek svůj, nýbrž část jeho, a to nikoli povinně, nýbrž dobrovolně (Skut. 5, 4), byvše k tomu povzbuzeni nejspíše příkladem apoštolů, kteří opustivše všecko následovali Krista.

46. lámajíce chléb totiž svátostný při mši sv. a sv. přijímání. První křesťané tedy obráceni byvše ze židů, chodili denně do chrámu jerusalemského (židovského) na modlitby, avšak na mši sv. a s ní spojené sv. přijímání chodili do soukromých domů, jedni do toho, jiní do jiného; neboť od té chvíle, kdy počet věřících vzrostl přes 3000, neobsáhl všech žádný dům soukromý v Jerusalemě. Po lámání chleba t. j. po mši sv. a sv. přijímání přijímali pokrm obyčejný, nesvátostný, slavíce tak zvané hody lásky, při nichž bohatší častovali chudé.

47. Pán pak připojoval atd. Tak dle textu řeckého, dle něhož Pán Ježíš připojoval k dosavadní společnosti věřících vyznavače nové, totiž ty, kteří přicházeli ke spáse t. j. ty, kteří uvěřivše v Krista ochránili se tak od vrstevníků zlých a přijavše křest nastoupili na cestu spásy. Od smyslu toho neliší se co do věci text latinský, dle něhož „Pán rozmnožoval denně ty, kteří by spaseni byli“.

III. Od 3, 1—5, 42 vypravuje, kterak se církev rozmáhala v Jerusalemě přes všecky vnější i vnitřní překážky, které se jí stavěly v cestu.

KAPITOLA 3.

Uzdravení chromého od narození a třetí řeč Petrova.

1 Petr a Jan šli do chrámu k modlitbě na hodinu devátou.
2 A tu nesli jakéhosi muže, který byl chromý ze života matky své. —
Kladli jej každého dne ke bráně chrámové, jménem „Krásná“, aby prosil
o almužnu ty, kteří vcházeli do chrámu. — 3 Ten uzřev Petra a Jana,
ani chtějí vejíti do chrámu, prosil, aby dostal almužnu. 4 Ale Petr
upřev naň s Janem zrak řekl: „Pohleď na nás.“ 5 I hleděl na ně
pozorně očekávaje, že něco od nich dostane. 6 Petr však řekl: „Zlata
a stříbra nemám, ale co mám, to ti dám; ve jménu Ježíše Krista Na-
zaretského vstaň a choď“. 7 A vzav jej za pravou ruku pozdvihl ho.
A hned utvrdily se nohy i kosti jeho. 8 I vyskočiv postavil se a chodil;
a vešel s nimi do chrámu chodě i poskakuje a chvále Boha. 9 A ve-
škeren lid viděl ho, an chodí a chválí Boha. 10 I poznali ho, že to
jest ten, jenž pro almužnu sedával u Krásné brány chrámové, a byli
naplněni úžasem a ustrnutím nad tím, co se mu přihodilo. 11 Poněvadž
se však držel Petra a Jana, sběhl se k nim pln úžasu veškeren lid
při podloubí, které slove Šalamounovo.
12 Uzřev to Petr promluvil k lidu: „Muži israelští, proč se divíte
tomu aneb proč hledíte na nás, jako bychom svou mocí nebo silou byli
učinili, aby tento chodil? 13 Bůh Abrahamův a Bůh Isákův a Bůh
Jakubův, Bůh otců našich oslavil Syna svého Ježíše, kterého vy jste
vydali a zapřeli před Pilátem, když on usoudil, aby byl propuštěn.
14 Vy však jste zapřeli světce a spravedlivého a žádali jste, aby vám
byl darován muž vražedník; 15 původce života jste zabili, ale Bůh
vzkřísil ho z mrtvých, a my jsme toho svědky 16 A pro víru ve jméno
jeho utvrdilo jeho jméno tohoto (člověka), kterého vidíte i znáte, a ta
víra, která jest skrze něj, dala mu pevné to zdraví před očima vás
všech. 17 A nyní, bratří, vím, že jste to učinili z nevědomosti, jakož

---

3. 1. na hodinu devátou t. j. dle našeho počítání na třetí hodinu odpoledne. — k modlitbě, doslovně modlitby neb modlitební (na devátou hodinu modlitby).

2. Brána Krásná, obyčejně brána „Nikanorova“ zvaná, jakož i podloubí Šalamounovo (v. 11,) byly na východní straně chrámové.

5. Chromý má pohleděti na Petra a Jana, jednak aby seznal soustrasť jejich, jednak, a to hlavně, aby upjal veškerou pozornost svou na to, co se bude díti, a mohl o tom vydati pravdivé svědectví.

12—26. V řeči této vysvětluje židům, že předešlý zázrak byl způsoben mocí toho Ježíše, kterého oni ukřižovali, Bůh však z mrtvých vzkřísil; spolu učí, že Ježíš ten jest zaslíbený Vykupitel, a povzbuzuje ku pokání.

13. Ježíše vydali Pilátovi, aby potvrdil a provésti dal rozsudek smrti; zapřeli jej před ním, zvláště když volali: „Nemáme krále, nýbrž císaře“; Pilát usoudil, aby byl propuštěn, když opětně prohlašoval, že na něm viny nenalézá.

15 původce života t. j. toho, jenž jako Bůh jest zdrojem a udržovatelem veškerého života, tělesného i duševního, přirozeného i nadpřirozeného života o milostí Boží.

16. pro víru ve jméno t. j. proto, poněvadž my (já a Jan, ano i člověk chromý od narození) věříme, že Ježíš jest Vykupitelem z mrtvých vstalým proto jeho jméno t. j. božská moc Ježíšova, jehož jsme vzývali, uzdravila člověka toho. — Víra, která jest skrze něj t. j. té víry, pro kterou člověk tento byl uzdraven, nemáme sami ze sebe, nýbrž způsobil a dal ji nám sám Ježíš Kristus. (Pravá víra nadpřirozená jest darem Božím.)

17. z nevědomosti ovšem zaviněné, neboť náplní z proroctví a z Kristových zázraků i slov mohli poznati, že jest zaslíbeným Vykupitelem. Sv. Petr omlouvá tak jakousi měrou jejich jednání, aby v nich vzbudil tím spíše naději v odpuštění.

i náčelníci vaši. 18 Ale Bůh naplnil tak to, co předpověděl ústy všech
proroků, že totiž Kristus jeho bude trpěti. 19 Čiňte tedy pokání a
obraťte se, aby shlazeny byly hříchy vaše, 20 by přišly časy oddechu
od Hospodina a on (aby) poslal Krista Ježíše vám předurčeného,
21 jehož nebe musí přijmouti až do časů obnovy všech věcí; o tom
mluvil Bůh ústy svých svatých proroků odvěkých. 22 Mojžíš pravil:
‚Proroka vzbudí vám Hospodin, Bůh váš, z bratří
vašich jako mne; toho poslouchejte ve všem, co
bude mluviti vám. 23 Každý, kdo neposlechne pro-
roka toho, bude vyhlazen z lidu.‘ 24 A také všickni pro-
roci od Samuela i po něm, kteří mluvili, zvěstovali dny tyto. 25 Vy
jste synové proroků a té úmluvy, kterou Bůh učinil s otci našimi,
když pravil k Abrahamovi: ‚A v potomstvu tvém budou
požehnána všecka pokolení země.‘ 26 Vám Bůh, vzbudiv
Syna svého, poslal jej nejprve, aby vám žehnal, když by se odvrátil
každý od nepravostí svých.“

---

18. ústy všech proroků jest sice řečeno s nadsázkou, ježto ne všichni, nýbrž někteří toliko proroci předpověděli zřejmě Kristovu smrt, avšak jest to řečeno právem vzhledem k tomu, že všichni proroci přihlíželi k vykoupení lidstva, jež Kristovou smrtí bylo uskutečněno.

19—20. Jako první účel, proč mají činiti pokání a se k Bohu obrátiti, udává tedy, aby přijmouce křest (2, 38) dosáhli odpuštění hříchů, jako účel druhý a to hlavní a poslední, aby přišly časy oddechu t. j. časy plného blaha věčného, kdy s duší bude blaženosti věčné účastno i tělo. Časy ty však nepřijdou dříve, dokavad evangelium nebude hlásáno všem národům (Mat. 24, 14), dokud národ israelský ve svém celku (nikoli ve všech jednotlivcích) neobrátí se ke Kristu (Řím. 11, 26) a dokud se tak nenaplní onen nám neznámý počet vyvolenců, který Bůh odvěkým úradkem svým ustanovil vzíti do nebe. Čím dříve se to stane, tím dříve přijde Pán Ježíš k soudu, a tím nastanou ony časy oddechu ve věčné blaženosti. A vzhledem k tomu Petr vyzývá lid aby se obrátil (také) k tomu konci, by Hospodin poslal (k soudu) Pána Ježíše.

21. nebe musí přijmouti t. j. Ježíše jako Bohočlověka musilo nebe přijmouti při jeho nanebevstoupení a musí jej v sobě podržeti až do časů obnovy všech věcí t. j. až do té doby, kdy mimo zavržence bude všecko uvedeno do onoho, ba mnohem lepšího stavu, než jaký byl před hříchem prvních rodičů, tedy až do příchodu jeho k soudu poslednímu, kdy onen stav bude zaveden. (Srovn. Is. 65, 17; 66, 22; 2. Petr. 3, 12; Řím. 8, 19; Zjev. 21, 1).

22—23. Slova ta jsou volně uvedena z 5 Mojž. 18, 15, 19; vztahují se k Vykupiteli, jehož předobrazem byl Mojžíš.

24. Jmenuje Samuela, ač není známo žádné takové proroctví jeho; zajisté proto, že on založil školu prorockou (Král. 19, 10) a byl proto pokládán za otce proroků (Žid. 11, 32).

25. Vy jste synové proroků a té úmluvy jest rčení hebraistické; my bychom řekli: „Vy jste v úzkém spojení s proroky a s tou úmluvou“ či: vám jakožto údům toho národa, k němuž Bůh poslal proroky a s nímž úmluvu učinil, patří předem proroci a ta zaslíbení, která Bůh dal skrze ně, vás předem týká se i ta úmluva, kterou Bůh učinil s Abrahamem a jeho potomky, a proto vy předem jste povinni tak žíti, jak se sluší na účastníky oněch zaslíbení a oné úmluvy s Bohem.

Slova „A v potomstvu tvém . . .“ jsou uvedena z 1. Mojž. 12, 3. — kněží, ti totiž, kteří podle řádu již od Davida stanoveného měli ten týden konati ve chrámě bohoslužebné úkony. Velitel stráže chrámové, jenž byl také kněz a měl velikou vážnost, bděl nad vnějším pořádkem ve chrámě. 4, 2. Všichni nepochybně horšili se nad tím, že apoštolé, lidé neučení a prostí, učili lid, a to bez svolení velerady, Saduceové však horšili se mimo to také proto, že hlásali v Kristu vzkříšení z mrtvých, neboť oni popírali budoucí zmrtvýchvstání.

KAPITOLA 4.

Petr a Jan před soudem; Petrova řeč čtvrtá. v. 1—22.

[1]Mezitím však co k lidu mluvili, přistoupili k nim kněží a velitel (stráže) chrámové i Saduceové [2]těžce nesouce, že učí lid a v Ježíši zvěstují zmrtvýchvstání. [3]I vztáhli na ně ruce a vsadili je do žaláře na zejtřek, neboť byl již večer. [4]Mnozí však z těch, kteří slyšeli tu řeč, uvěřili; i dosáhl počet mužů (věřících) pěti tisíc.

[5]Druhého pak dne shromáždili se v Jerusalemě jejich náčelníci a starší a zákoníci; [6]zejména též nejvyšší kněz Annáš i Kaifáš a Jan i Alexander a všickni, kteří byli z rodu veleknězského, [7]a postavivše je uprostřed tázali se: „Jakou mocí aneb v kterém jméně jste to učinili vy?“ [8]Tu Petr naplněn byv Duchem svatým řekl k nim: „Náčelníci lidu a starší, (poslyšte:) [9]Jestliže my jsme dnes vyslýcháni pro dobrodiní na člověku nemocném, čím totiž on jest uzdraven, [10]budiž známo všem vám i všemu lidu israelskému: Ve jménu (Pána našeho) Ježíše Krista Nazaretského, kterého jste vy ukřižovali, kterého však Bůh vzkřísil z mrtvých, — skrze toho stojí tento před vámi zdráv. [11]To jest ten kámen, který byl zavržen od vás stavitelů, který však se stal kamenem úhelním, [12]a není v nikom jiném spásy; neboť není jiného jména pod nebem daného lidem, v němž bychom měli spaseni býti.“

5—7. Shromáždili se totiž k mimořádnému sezení velerady — Náčelníky rozumí ony členy velerady, které jindy nazývá velekněží, t. velekněze úřadujícího, jakožto kněze nejvyššího, velekněze sesazené a představené 24 tříd kněžských; z těch pak jmenuje zvláště Annáše, velekněze sice sesazeného, ale i potom veliké vážnosti požívajícího a předsedajícího (kněze nejvyššího), jakož i Jana a Alexandra, o nichž však není nic známo, leč by snad s kodexem D mělo se místo Jan čísti Jonathas, jenž dle Jos. Flavia (Starož. 18, 4, 3) byl syn Annášův a po Kaifášovi veleknězem, a ty kteří byli z rodu veleknězského, jimiž hledíc k souvislosti a k tomu, že nepraví z rodin veleknězských, nýbrž z rodu veleknězského, vyrozuměti jest nejspíše příslušníky rodu Annášova, a nikoli, jak někteří myslí, členy čtyř předních či aristokratických rodin kněžských. Ti všichni, zdá se, patřili ke straně saducejské. — Staršími rozuměti jest přísedící veleradv z předních (vážných mužů jerusalemských, nekněží; ve v. 8. zahrnuje sv. Petr jménem tím také ostatní členy velerady mimo velekněze, totiž zákoníky či právníky, muže zákona znalé. Ti (starší a zákoníci) patřili (alespoň většinou) ke straně farisejské. — Členové velerady seděli při zasedání v polokruhu; Petra a Jana postavili doprostřed před sebe.

8—12. Ve čtvrté této řeči své Petr po prvé před vrchností vyznal víru v Krista prohlásiv slavnostně, že Ježíš ukřižovaný a z mrtvých vstalý jest zaslíbeným Vykupitelem, skrze nějž jediné lze dojíti spásy.

10. Ve jménu Pána našeho J. K. t. j. mocí Ježíše Krista, kteréhož vyslovujíce jméno jeho, jsme vzývali. (Slov „Pána našeho“ není v textě řeckém jakož ani slova „poslyšte“ ve v 8.

11. Nazvav (ve v. 10.) Pána Ježíše Kristem t. j. Pomazaným a prohlásiv, že skrze něj byl chromý uzdraven, vyznal tím již, že Ježíš jest Vykupitelem. Aby však vyznání to potvrdil, připomíná jim slova Žalmu 117, 22., která nejen židé k Vykupiteli budoucímu vztahovali, nýbrž i Pán Ježíš sám o sobě vykládal (Mat. 21, 42—45). Smysl jest: Ježíš jest oním kamenem, o němž jest v žalmu 117, 22. předpověděno, že jej stavitelé zavrhnou, Bůh však učiní kamenem úhelním. Vy jste oni stavitelé, kteří majíce vyučovati lid v pravém náboženství a připravovati jej na Vykupitele náležitým výkladem proroctví mesiášských, měli jste postaviti Bohu chrám duchovní, avšak odepřevše Ježíši Kristu víru a jej usmrtivše, zavrhli jste ho. Vaše snahy však byly marny, neboť Bůh vzkřísiv a oslaviv jej, učinil jej kamenem úhelním — hlavou církve, ve které spojuje v jedno židy i pohany (když se obrátí), podobně jako kámen úhelní spojuje dvě zdi neb stěny.

13 Tu oni pozorujíce neohroženost Petrovu a Janovu a shledavše,
že to jsou lidé neučení a prostí, divili se a poznávali, že bývali s Je-
žíšem. 14 Poněvadž však viděli také člověka, který byl uzdraven, an
stojí s nimi, nemohli nic namítnouti, 15 ale rozkázavše jim, aby vyšli
z velerady ven, uvažovali vespolek 16 řkouce: „Co máme učiniti s tě-
mito lidmi? Neboť že zázrak patrný stal se skrze ně, jest zjevno
všem obyvatelům jerusalemským, a nemůžeme popříti. 17 Avšak aby
se to více nerozhlašovalo mezi lid, pohrozme jim, aby na základě
jména toho nemluvili již nikomu z lidí.“ 18 A povolavše je přikázali
(jim), aby vůbec nemluvili ani neučili na základě jména Ježíš. 19 Ale
Petr a Jan odpovídajíce pravili k nim: „Posuďte (sami), zdali jest
spravedlivo před Bohem, abychom poslouchali více vás než Boha;
20 neboť my nemůžeme nemluviti toho, co jsme viděli a slyšeli.“ 21 Oni
však pohrozivše (jim) propustili je; nenalézaliť, kterak by je potrestali,
a to pro lid, neboť všickni velebili Boha pro to, co se stalo. 22 Vždyť
více než čtyřicet roků bylo tomu člověku, na kterém se udál tento zá-
zrak uzdravení.

Modlitba věřících po propuštění Petra a Jana. v. 23—31.

23 Byvše propuštěni přišli ke svojim a pověděli jim všecko, co
velekněží a starší jim řekli. 24 Ti pak uslyševše pozdvihli jednomyslně
hlasu (svého) k Bohu a pravili: „Hospodine, ty jsi ten, jenž
učinil nebe i zemi a moře i všecko, co jest v nich,
25 jenž jsi v Duchu svatém ústy našeho otce Davida, služebníka svého,
řekl: ‚Proč se vzbouřili pohané a (proč) kmenové
smyslili věci marné? 26 Povstali králové země a
vládcové sešli se vespolek proti Hospodinu a proti
Pomazanému jeho?‘ 27 Neboť v tomto městě sešli se skutečně
Herodes a Pontius Pilát s pohany a lidem israelským proti svatému
Synu tvému Ježíšovi, kterého jsi pomazal, 28 aby učinili, co ruka tvá
a úradek tvůj předem ustanovily, aby se stalo. 29 A nyní, Pane, shlédni

22. přišli k svojím, totiž k ostatním apoštolům a učeníkům Páně, kteří as byli na některém místě shromážděni ještě s jinými věřícími.

24—30. V modlitbě této nejprve velebí Boží všemohoucnost (v. 24) a vševědoucnost, jež se projevila předpovědí Vykupitelova utrpení (v. 25—26). Nato vzpomínají, kterak předpověď ta se vyplnila, když před nedávnem v Jerusalemě sešli se králové pozemští zastoupení Herodem Antipou a Pontiem Pilátem s pohany (s vojíny a jinými) a lidem israelským, aby Ježíše zahubili (v. 27), a kterak tím božských úradků nejen nezmařili, nýbrž je vyplnili (v. 28), ježto Bůh sám ustanovil, abychom utrpením Syna jeho byli vykoupeni. Konečně prosí Boha za pomoc k vykonání úkolu jim přikázaného (v. 29—30). Prorocká slova „Proč se vzbouřili“ a další jsou ze žalmu 2, 1—2. pohané řecky ἔθνη (v. 25), kterýžto výraz znamená sice také národy vůbec, zde však odpovídaje hebr. gojjím znamená národy pohanské, pohany, taktéž ve v. 27. — Kmenové v řeck. textě λαοί = lid, národové, pokolení, zde kmenové totiž israelští. Žalmista vidí v duchu, kterak pohané i židé povstávají proti Kristu (a jeho vyznavačům) a věda, že nemají k tomu příčiny a že námaha jejich jest marna, vyjadřuje úžas nad jejich jednáním. Slova „Hospodine, ty jsi ten..., co jest v nich“ ze žalmu 145, 6. (Srv. 2. Mojž. 20, 11).

27. kterého jsi pomazal t. j. zasvětil k úřadu vykupitelskému (jako krále Vykupitele), dav mu jako Bohočlověku plnost darův a milostí Ducha sv., zejména též moc vykonat dílo vykoupení lidstva.

28. Sešli se, aby učinili, co ruka a úradek t. j. mocný úradek Boží od věčnosti ustanovil, aby totiž Krista usmrtili, ovšem svobodně; neboť úradkem oním Bůh svobody jejich nerušil ani jich ke zločinu onomu neustanovil, nýbrž toliko zločin jejich dopustil.

na hrozby jejich a dej služebníkům svým, mluviti s veškerou neohro-
žeností slovo tvé, 30 vztahuje ruku svou k uzdravování a k činění zá-
zraků i divů jménem svatého Syna svého Ježíše." 31 A když se po-
modlili, otřáslo se místo, ve kterém byli shromážděni, a všickni byli
naplněni Duchem svatým; i mluvili slovo Boží s neohrožeností.

Utěšený stav první obce křesťanské. Nebezpečenství hrozící ze špat-
ného příkladu Ananiášova a jeho manželky odstraněno. 4, 32—5, 11.

32 Obec věřících však měla jedno srdce a jednu duši, a nikdo
z nich neříkal, že by něco z majetku jeho bylo mu vlastním, nýbrž
všecko bylo jim společné; 33 a mocí velikou vydávali apoštolé svě-
dectví o zmrtvýchvstání Ježíše Krista, Pána našeho, a milost veliká
byla na nich všech. 34 Vždyť nebylo mezi nimi ani žádného chudého,
neboť ti, kteří byli majiteli polí neb domů, prodávajíce je přinášeli pe-
níze stržené za to, co prodávali, 35 a kladli je k nohám apoštolů. Roz-
dávalo se pak každému podle toho, jak bylo komu potřebí. 36 Tak
Josef, který byl od apoštolů nazván Barnabášem, to jest v pře-
kladě „syn útěchy", levita, rodem z Cypru, 37 maje pole, prodal
je a přines peníze za ně, položil je k nohám apoštolů.

KAPITOLA 5.

1 Jeden muž však, jménem Ananiáš, s manželkou svou Safírou,
prodal pozemek 2 a nechav lstivě za sebou něco z utržených peněz
s vědomím své manželky, přinesl jakýsi díl a položil jej k nohám apo-
štolů. 3 Ale Petr řekl jemu: „Ananiáši, proč pokoušel ďábel srdce tvé,
abys selhal Duchu svatému a lstivě nechal za sebou z peněz utržených
za pole? 4 Zdaliž zůstávajíc (neprodáno) tobě nezůstávalo, a zda byvši
prodáno nebylo v moci tvé? Proč jsi uložil v srdci svém tuto věc?
Neselhal jsi lidem, nýbrž Bohu." 5 Tu Ananiáš slyše ta slova, padl a
skonal. I připadla bázeň veliká na všecky, kteří to slyšeli. 6 Mládenci

---

31. Místo to se otřáslo mocí božskou na znamení, že Bůh jejich prosby vyslyšel.

4, 32—5, 11. V této stati sv. Lukáš, vylíčiv znovu utěšený stav první obce křesťanské, jmenovitě též společenství majetkové (v. 32—37), ukazuje, kterak nebezpečenství, jež tomu stavu hrozilo špatným příkladem manželů Ananiáše a Safíry, bylo odvráceno soudem Božím veřejně na oba manžely dopadlým (5, 1—11).

32. Srovn. 2, 44. 45. poznam. — 33. Mocí velikou t. j. svobodně, zmužile a činíce zároveň zázraky.

35. kladli je k nohám apoštolů t. j. odevzdali je jim ke správě a k volnému užití, zejména k výživě chudých.

5, 2. lstivě nechal za sebou jistou část z výtěžku a řekl, že odevzdává všecko; učinil tak dílem as z pokrytství a ctižádosti, aby v očích apoštolů i ostatních věřících jevil se zvláště ctnostným a obětavým, dílem ze sobeckosti, aby, ježto ten, který vše odevzdav sám se stal zcela chudým, dostával tím větší podporu z peněz apoštolům odevzdaných.

3. O podvodě Ananiášově byl Petr uvědoměn Duchem sv. — Proč pokoušel totiž účinně či tak, že jsi ku ponoukání jeho svolil? Že tento smysl mají ona slova, ukazuje též výraz ἐπλήρωσεν naplnil v textě řeckém. — abys selhal Duchu sv.; lhal sice lidem, apoštolům; avšak apoštolé byli naplněni zvláštní měrou dary a milostí Ducha sv. a byli jeho zřízenci, Ananiáš pak to věděl; i čelila proto lež jeho také proti Duchu sv.

4. Proč jsi uložil... t. j. proč jsi se ustanovil na té věci?

6. Mládenci či mladší údové církve, kteří byli pověřeni vykonáváním některých nižších služeb v církvi a jako takoví snad již zvláštní stav neb třídu

*

pak vstavše zavinuli jej a vynesše pochovali ho. [7] As po třech hodinách přišla i manželka jeho, nevědouc, co se přihodilo. [8] I řekl jí Petr: „Pověz mi, za tolik jste pole prodali?“ A ona řekla: „Ano, za tolik.“ [9] Petr pak k ní: „I proč jste se umluvili, abyste pokoušeli Ducha Páně? Hle nohy těch, kteří pochovali muže tvého, jsou přede dveřmi a vynesou tě.“ [10] I padla hned před nohy jeho a skonala; mládenci pak vešedše nalezli ji mrtvou, a vynesše pochovali (ji) vedle muže jejího. [11] I přišla bázeň veliká na celou církev a na všecky, kteří o tom slyšeli.

Další vzrůst církve; její pronásledování. v. 12—42.

[12] Skrze ruce apoštolů však dělo se v lidu mnoho zázraků a divů. I bývali všickni jednomyslně v podloubí Salomounově, [13] z ostatních však neosměloval se nikdo připojit se k nim, ale lid je velebil. [14] Tím více však přibývalo Pánu věřících, množství mužů i žen, [15] takže i na ulice vynášeli nemocné a kladli je na lůžka i nosítka, aby, když by šel Petr, alespoň stín jeho zastínil někoho z nich, a aby byli osvobozeni od nemocí svých. [16] Přicházelo pak do Jerusalema také množství lidu z měst okolních přinášejíce nemocné a od nečistých duchů trápené; a ti všickni byli uzdravováni.

[17] Povstav pak velekněz a všickni, kteří drželi s ním, to jest strana saducejská, byli naplněni řevnivostí; [18] i vztáhli ruce na apoštoly a vsadili je do veřejného vězení. [19] Avšak anděl Páně otevřel v noci dveře vězeňské a vyved je ven řekl: [20] „Jděte a postavíce se mluvte v chrámě k lidu všecka slova života toho.“ [21] Uslyševše to vešli na úsvitě do chrámu a učili. Když pak přišel velekněz a ti, kteří s ním drželi, svolali veleradu, a to veškeré starešinstvo synů israelských, a poslali do žaláře, aby je přivedli. [22] Ale služebníci přišedše a ote-

---

tvořili. — zavinuli jej, řecky *συνέστειλαν* (synestejlan), kteréž slovo Vulgata přikládá méně správně slovem amoverunt — odklidili.

10. Oba manžely potrestal Bůh smrtí na výstrahu jiným; nikterak však nejde z toho, že byli také na věky zavrženi. Neboť byť se dopustili i těžkého hříchu, mohli při slovech Petrových býti proniknuti dokonalou lítostí a dosíci odpuštění trestu věčného.

12—42. V této stati sv. Lukáš podav zprávu o novém vzrůstu církve sděluje, kterak velerada těžce nesouc stálý vzrůst církve, dala všecky apoštoly uvězniti a přes odpor Gamalielův bičovati, a kterak apoštolé nejen radovali, že mohli pro Krista trpěti, nýbrž i byvše propuštěni, zmužile ve svém úřadě pokračovali.

12. Skrze ruce apoštolů t. j. skrze apoštoly — tím, že apoštolé ruce na jiné vztahovali, vzkládali, jimi žehnali. — v podloubí Salomounově bývali či shromažďovali se všichni, totiž všichni údové církve, jak apoštolé tak ostatní věřící.

13. z ostatních t. j. z nekřesťanů či těch židů, kteří neuvěřili v Krista.

14. Slovo Pánu lze vztahovati i k slovu věřících ve smyslu „přibývalo těch, kteří věřili v Pána“, jak pojímá Vulgata (překlad latinský), i k slovu přibývalo ve smyslu „přibývalo Pánu (jeho církvi) těch, kteří uvěřili“, jak vzhledem k Skut. 11, 24. zdá se býti správnější, ač smysl zůstává v obojím případě týž.

15. slova „a aby byli osvobozeni od nemocí svých“ má sice Vulgata a řecký rukopis E, v jiných rukopisech řeckých scházejí; jsou tedy as pozdější vložkou vysvětlovací.

20. slova života toho t. j. slova života nadpřirozeného v Kristu Ježíši, o němž byli dříve kázali, či učení Kristovo, jež vede k životu věčně blaženému. Postavíce se mluvte t. j. vystupte zmužile a mluvte neb mluvte zmužile, neohroženě.

21. když přišel totiž do síně zasedací.

vřevše vězení nenalezli jich; i vrátili se a ohlásili [23] řkouce: „Žalář jsme nalezli sice zavřený s veškerou bezpečností, též stráže přede dveřmi, avšak otevřevše nenalezli jsme uvnitř nikoho.“ [24] Jak ta slova uslyšeli velitel chrámový a velekněží, byli na rozpacích o nich, co by to bylo. [25] Kdosi však přišed oznámil jim: „Hle, muži, které jste vsadili do vězení, stojí ve chrámě a učí lid.“ [26] Tu odešel velitel se služebníky a přivedl je nikoliv násilím; neboť báli se lidu, aby jich neukamenovali; [27] a přivedše je, postavili je ve veleradě. I otázal se jich velekněz [28] řka: „Přísně jsme vám přikázali, abyste neučili na základě jména toho, a hle, naplnili jste Jerusalem učením svým a chcete uvésti na nás krev toho člověka.“ [29] Petr však a apoštolé odpověděli: „Poslouchati sluší více Boha než lidí. [30] Bůh otců našich vzkřísil Ježíše, kterého jste vy usmrtili pověsivše ho na dřevě. [31] Toho povýšil Bůh pravicí svou za kníže a Vykupitele, aby dal pokání a odpuštění hříchů lidu israelskému. [32] A my jsme svědky těch věcí, i Duch svatý, kterého Bůh dal těm, kteří ho poslouchají.“

[33] Uslyševše to pukali hněvem a pomýšleli je usmrtit. [34] Ale jeden fariseus, jménem Gamaliel, učitel zákona u všeho lidu vážený, povstav ve veleradě, rozkázal, aby ty lidi na malou chvíli vyvedli ven, [35] a řekl k nim: „Muži israelští, dobře si rozmyslete při těchto lidech, co máte činiti. [36] Neboť před těmito dny povstal Theudas pravě, že jest někým (velikým) a přidrželo se ho počtem as čtyři sta mužů; byl však usmrcen, a všickni, kteří ho následovali, byli rozptýleni a zničeni. [37] Po něm povstal Juda Galilejský za dnů soupisu a svedl za sebou lid k odboji, také on zahynul, a všickni, kteří ho následovali, byli rozprášeni. [38] A proto, co se týká záležitosti nynější, pravím vám: Upusťte od těchto lidí a nechte je; neboť je-li z lidí záměr ten nebo to dílo, rozpadne se, [39] je-li však z Boha, nebudete moci je zrušiti; — abyste snad nebyli shledáni jako odbojní Bohu.“ I poslechli ho. [40] A povolavše k sobě apoštoly a zmrskavše je přikázali (jim), aby nemluvili již na základě jména Ježíšova a propustili je. [41] I šli z velerady s radostí nad tím, že byli hodni učiněni trpěti pohanu pro jméno Ježíšovo, [42] a nepřestávali každého dne ve chrámě i po domech učiti a zvěstovati Krista Ježíše.

KAPITOLA 6.

Ustanoveno sedm jáhnů. v 1—7.*)

[1] V těchto dnech, když se rozmnožoval počet učeníků, nastala nevole Hellenistů proti Hebreům, že při denním podělování vdovy

---

34. Gamaliel totiž starší či I., syn Šimonův a vnuk Hillelův, učitel sv. Pavla (Skutk. 22, 3.), příslušník strany farisejské.

36. Theudas tento jest jiný než Theudas, kterého Josef Flavius připomíná při době císaře Klaudia jakožto muže, který zároveň se Saddukem strhl za sebou davy veliké a svým učením také pro budoucnost mnoho zlého způsobil (Starožitn. 18, 1.).

37. Juda Galilejský jest týž s oním Judou, kterého Josef Flavius jmenuje brzy po rodišti gaulanitským (Starožitn. 18, 1.), brzy po místě jeho činnosti galilejským (Starožitn. 18, 1, 6; 20, 5, 2; O válce židovské 2, 8, 1; 17 8.).

*) IV. Od 6, 1—8, 3. sv. Lukáš vypravuje, kterak za příčinou nevole vzniklé pro některá nedopatření při podělování bylo ku pomoci apoštolů zvoleno sedm jáhnů (1—7), z nichž jeden, jménem Štěpán, úspěchem, kterého za pomoci Boží dosáhl svými zázraky a výmluvností, tou měrou popudil židy, že jej křivě obžalovali (v. 8—15) a když stoje před veleradou vytknul jim v delší řeči, že stále odpi-

jejich se zanedbávaly. [2] Proto dvanáct apoštolů svolavše k sobě množství učeníků řekli: „Není záhodno, abychom my nechávajíce slova Božího, přisluhovali stolům. [3] Proto, bratři, vyhlédněte si ze sebe sedm mužů dobré pověsti, plných Ducha svatého a moudrosti, abychom je ustanovili k tomu úkonu, [4] my pak vytrváme při modlitbě a službě slova.“ [5] I zalíbila se ta řeč všemu množství, a vyvolili Štěpána, muže plného víry a Ducha svatého, a Filipa a Prochora a Nikánora a Timóna a Parmenu a Mikuláše, (židovského) proselytu z Antiochie. [6] Ty představili apoštolům, a oni pomodlivše se vložili na ně ruce. [7] A slovo Páně rostlo a počet učeníků v Jerusalemě rozmáhal se velice, také četný zástup kněží poslouchal víry.

Jáhen Štěpán; jeho působení a žaloba proti němu. 6, 8—15.

[8] Štěpán pak jsa pln milosti a síly, činil veliké divy a zázraky v lidu. [9] I povstali někteří ze synagogy zvané Libertinských a Kyrenských a Alexandrijských a z těch, kteří byli z Cilicie a Asie, a se hádali se Štěpánem, [10] ale nemohli odolati moudrosti a Duchu, kterým mluvil. [11] Tu nastrojili muže, kteří řekli, že ho slyšeli mluviti slova

---

rají Bohu, vyvedše z města i ukamenovali (kap. 7.), ano též ostatní křesťany pronásledovat se jali, ale právě tím podnět dali, že mnozí uprchše z Jerusalema, také jinde po Palestině evangelium šířili (8, 1—3.).

8, 1. Jak Hellenisty tak Hebreji míní židy obrácené ke křesťanství; Hellenistům však byla mateřštinou řečtina, Hebreům aramejština či hebrejština ve smyslu širším

2—3. Z těchto slov apoštolů nejde, že apoštolé dosud podělovali chudé sami osobně, nýbrž že sami osobně nemohou úkon ten vykonávati, leč by hlásání evangelia a ostatní pobožnosti úřadu apoštolského. Spíše jest pravděpodobno, že byli k tomu ustanoveni někteří věřící z obrácených Hebreův, ale ti zanedbávali vdovy hellenistské, snad ze stranictví aneb spíše z nedopatření při větším množství chudých. Apoštolé uznali, že stížnost jest odůvodněna a chtíce odstraniti příčinu nevole, ustanovili, aby věřící sami vyvolili si muže, kterým by péče o chudé byla svěřena, ale určili vlastnosti, které oni mužové museli míti, sami pak je k úřadu jejich ustanovili a vysvětili. Zdali byli všichni z Hellenistů, nelze říci s určitostí; neboť řecká jména mívali též Hebreové. Všichni však až na Mikuláše byli rození židé.

4. p ř i m o d l i t b ě a s l u ž b ě s l o v a. Modlitbou míní předem modlitby liturgické, jmenovitě obět mši sv., službou slova pak hlásání slova Božího (evangelia); nazývá je službou či přisluhováním slova proti službě či přisluhování stolům, o němž mluvil ve v. 2.

5. židovského proselyty. Všichni muži ti byli totiž rodilí židé, jediné Mikuláš byl rodilý pohan, který však před svým obrácením ke Kristu přistoupil k židovství, stav se židovským proselytou či novověrcem. Vedle péče o chudé dostali také moc kázati a křtíti

9. V Jerusalemě bylo moho synagog i společností k jednotlivým synagogám příslušných (dle udání rabínů, ovšem přehnaného, 480). Jednu z nich tvořili L i b e r t i n š t í čili propuštěnci (t. j. židé, kteří byli od Římanů, jmenovitě od Pompeia, odvedeni do Říma, ale později dostavše svobodu vrátili se do Jerusalema), a s nimi spojení židé k y r e n š t í a a l e x a n d r i j š t í, t, j. ti, kteří z Cyreny a Alexandrie do Jerusalema se přistěhovali a tam usadili. Druhou z nich tvořili židé přistěhovalí z C i l i c i e (v Malé Asii) a A s i e prokonsulární (t. j. z Jonie, Mysie, Karie a Lydie v Malé Asii). Ti povstali proti Štěpánovi. Mateřštinou byla jim řečtina.

10. D u c h u, k t e r ý m m l u v i l t. Štěpán. Tak dle řeckého textu a některých rukopisů latinských. Dle Vulgaty bylo by: D u c h u k t e r ý m l u v i l totiž ústy sv. Štěpána Smysl jest dle jednoho i druhého týž, totiž že působením Ducha sv. užíval takových důvodů a mluvil tak moudře, že nemohli nic uvésti, čím by jeho důvody vyvrátili neb seslabili.

11—14. Sv. Štěpán zajisté ve svých kázáních vykládal, že na místo starozákonní bohovlády nastoupilo království messiášké, do něhož mají přístup pří-

rouhavá proti Mojžíšovi a proti Bohu. [12] A (tak) pobouřili lid a starší
i zákoníky a obořivše se naň, uchopili ho a přivedli do velerady;
[13] a postavili křivé svědky, kteří pravili: „Člověk tento nepřestává
mluviti slova proti místu svatému a proti zákonu; [14] neboť jsme ho
slyšeli, an pravil: „Ten Ježíš Nazaretský zkazí toto místo a změní ustanovení,
které nám dal Mojžíš." [15] I pohlédli naň upřeně všichni, kteří
zasedali ve veleradě, a uzřeli tvář jeho jako tvář anděla.

KAPITOLA 7.

Štěpánova řeč a smrt. v. 1—59.

[1] Velekněz však řekl: „Jest tomu tak?" A on pravil: „Muži bratři
a otcové, poslyšte: Bůh slávy ukázal se našemu otci Abrahamovi,
když byl v Mesopotanii, prve než se usadil v Haranu [3] a řekl jemu:
‚Vyjdi ze země své a z příbuzenstva svého a pojď do
země, kterou ti ukáži' [4] I vyšel ze země chaldejské a bydlil
v Haranu. A odtud po smrti otce jeho přeložil jej (Bůh) do země této,
ve které vy nyní bydlíte. [5] Ale nedal mu v ní dědictví ani na píď,

slušnící všech národů, že tedy zřízení starozákonní (obřízka, oběti, rozdíl mezi pokrmy čistými a nečistými) ničím nepřispívá již k ospravedlnění (vnitrnímu), nýbrž že nastoupilo na místo něho zřízení nové (mše sv., sv. svátosti a j.), kterým se skutečně ospravedlnění a vnitřní posvěcení uděluje neb zvyšuje; také zajistě poučoval, že chrám jerusalemský není již místem, kde by jedině směly se Bohu podávati oběti, nýbrž že na každém místě (přiměřeném) smí se mu podávati oběť čistá (Jan 4, 21 24); možná, že poukázal též na slova Kistova, kterými zkázu chrámu předpověděl (Mat. 24. 2). Nepopíral tedy božského původu zřízení starozákonního, ani se nerouhal, nýbrž poučoval o pomíjející platnosti a závaznosti jeho. Ale svědkové podkládajíce slovům jeho smysl nepravý rouhavý, překroutili je, a v tom smyslu označují se jako svědkové křiví.

7, 2—53. V této řeči sv. Štěpán podává krátký přehled dějin národa israelského, zejména doby patriarchální (v. 2—16), doby mojžíšské (v. 17 43). doby od Mojžíše do Šalomouna čili od postavení stánku do stavby chrámové (v. 44—50) a doby současné (v. 51—53), a to k tomu konci, aby projevil své smýšlení náboženské a ukázal, že se nerouhá ani Bohu (v. 2—16), ani Mojžíšovi a zákonu (v. 17—43), ani chrámu (v. 43—50), nýbrž že pravou příčinou, proč proti němu vystupují, jest převrácená vůle jejich, kterou se Bohu protiví (v. 51—53). Nazývaje totiž Boha Bohem slávy (v. 2) a vyličuje, kterak se zjevoval a blahovolnym ukazoval bez ohledu na místo a čas a tedy ve svém zjevování se a udílení darů neomezený jest, podává důkaz, že ho neprávem viní z rouhání se proti Bohu (6, 11); představuje Mojžíše jako Bohu milého vysvoboditele lidu, jako zákonodárce i proroka a toho. jenž Vykupitele nejen předpověděl, nýbrž i předobrazoval a pro něho poslušnosti vyžadoval, ukazoval, že nerouhá se ani proti Mojžíšovi a jeho zákonu, když jedná o poslušnosti k Ježíši Kristu, a to ani tehdy, když (podle učení jeho) hlásá, že Starý zákon svým zřízením nijak již nepřispívá k ospravedlnění. Připomínaje, že otcové jejich nechtěli Mojžíše poslouchati a mu odporovali, mlčky naráží na neposlušnost a odpor židů proti Ježíšovi. Vzpomínaje pak, kterak Bůh milostivým se ukazoval předkům jejich v době patriarchální a mojžíšské kdy ještě žádného chrámu neměli, a kterak teprve Šalomoun vystavěl mu chrám v Jerusalemě, a to se svolením, které Bůh dal Davidovi jako zvláštní milost, ježto Bůh jsa všudy přítomný ano nesmírný, nepotřebuje příbytku od lidí postaveného, dává na srozuměnou, že jerusalemský chrám jejich není nezbytný a že tedy nerouhá se proti němu, když vykládá, že bývalý význam jeho pominul, ba ani tehdy, když poukazuje na předpověď Kristovu, že chrám ten bude zbořen.

3. Viz 1. Mojž. 12, 1.

4. Srovn. 1. Mojž. 11, 31—32; 12, 5.

5. Srovn. 1. Mojž. 12, 7; 13, 15; 17, 8; 48, 4; 5, Mojž. 2, 5. Bůh nedal mu tehdy té země v držení, nýbrž zaslíbil mu ji toliko, aby cvičil nejen víru, nýbrž i naději jeho.

nýbrž zaslíbil mu ji dáti v držení, i potomstvu jeho po něm, a to v době
když syna ještě neměl. 6 Ano Bůh mu řekl, že potomstvo jeho bude
pohostinu v zemi cizí, a že je v službu podrobí a s ním zle nakládati
budou po čtyři sta roků; 7 ,ale národ, jemuž sloužiti budou,
souditi budu já,' pravil Bůh, ,a potom vyjdou a mně obě-
tovati budou na místě tomto.' 8 I dal mu úmluvu obřízkovou,
a tak zplodil Isáka a obřezal ho dne osmého, a Isák Jakoba a Jakob
dvanácte patriarchů."

9 „A patriarchové ze řevnivosti prodali Josefa do Egypta ale Bůh
byl s ním 10 a vysvobodil ho ze všeho soužení jeho a dal mu milost
i moudrost před Faraonem, králem egyptským, a (ten) ustanovil ho
nejvyšším úředníkem nad Egyptem i nad celým domem svým. 11 Přišel
však hlad a soužení veliké na celou zemi egyptskou i kananejskou,
a otcové naši nenacházeli pokrmů. 12 Ale Jakob uslyšev, že v Egyptě
jest obilí, poslal (tam) otce naše po prvé; 13 a po druhé byl Josef
poznán od svých bratrů, a rod jeho byl zjeven Faraonovi. 14 Poslal
pak Josef povolat svého otce Jakoba i všecko příbuzenstvo své, počtem
sedmdesát pět duší. 15 I vstoupil Jakob do Egypta a umřel (tam)
i otcové naši, 16 a byli přineseni do Sichemu a pochováni v hrobě,
který byl Abraham koupil za stříbro od synů Hemora v Sichemu.

6—7. Srovn. 1. Mojž. 15, 13—14. Pravil Bůh podle Vulgaty: pravil Pán (Hospodin), 400 roků jest řečeno okrouhle podobně jako v I. Mojž. 15, 13. Dle 2. Mojž. 12, 40 a Gal. 3, 17. pobyli v Egyptě 430 roků.

8 úmluvu obřízkovou t. j. úmluvu, na jejíž potvrzení a vnější znamení byla ustanovena obřízka. Srovn. 1. Mojž. 17, 10; 18, 4.

9–10 Srov. 1. Mojž. 37, 11, 28; 39, 1. 2. 21; 45, 4; 41, 38—45; žalm. 104, 17. 11.

11–14. Srovn. 1. Mojž. 41, 54; 42. 1—2. 5; 43, 3. 9—16.

15. V 1. Mojž. 46. 27; 2. Mojž. 1, 5. a 5. Mojž. 10, 22. dle textu hebrejského i překladu latinského udává se počet osob do Epypta přistěhovalých (nečítajíc ženy a služebnictvo) na 70. Avšak již v tomto počtě jsou zahrnuti nejen někteří vnuci a pravnuci Jakobovi, kteří se narodili teprve v Egyptě za života Jakobova, nýbrž, jak patrno z 1. Mojž. 46, 26., vedle dvou synů Josefových (Efraima a Manassa) i Jakob a Josef sám. Bez těchto čtyř bylo jich proto pouze 66. Čítá-li jich sv. Štěpán zároveň s překladem alexandrijským (1. M 46, 27; 2. M. 1, 5.) 75, nepočítá sice v to Jakoba s Josefem, avšak čítá nepochybně ne pouze dva, nýbrž všecky syny Josefovy, jichž dle 1. Mojž. 46, 27. bylo (s Efraimem a Manassem) devět, tedy všecko příbuzenstvo mužské mimo Jakoba a Josefa 66 + 9 = 75.

16. K slovu byli pochováni doplniti jest pouze „otcové naši" t. j. synové Jakobovi; neboť Jakob byl dle 1. Mojž. 49, 19; 50, 13. pochován v jeskyni Makpela u Hebronu. Že Josef byl pochován v Sichemu, praví se výslovně v Jos. 24, 32; o ostatních synech Jakobových nepraví se to sice v Písmě sv.; sv. Štěpán tvrdí to tedy na základě nějakého podání ústního. Praví-li však Josef Flavius (Starožitnosti 2, 8, 2), že všichni patriarchové byli pochováni v Hebronu, jest na omylu. — 16. v Sichemu (neb i „jenž byl v Sichemu"), tak dle nejstarších řeckých majuskulův a minuskulův, jakož i dle překladu saidského, koptického, arménského. Dle Vulgaty bylo by „syna Sichemova". Od synů Hemora, otce Sichemova, koupil pole (v Sichemu) dle 1. Mojž. 33, 19., Jos. 24, 32. Jakob, Abraham pak dle 1. Mojž. 23, 16 koupil pole od Efrona u Hebronu, kde byla pochována Sara, později též Abraham a Isák i Jakob. Praví-li tedy sv. Štěpán, že Abraham koupil od synu Hemorových pole v Sichemu, buď se zmýlil, jmenovav Abrahama místo Jakoba, ač-li by omylu toho nedopustil se některý z prvních opisovatelů, aneb spíše myslil na nějakou koupi jinou, snad na onu, na kterou ukazuje 1. Mojž. 12, 6, 7. zprávou, že Abraham v Sichemu postavil oltář. Neboť měl-li oltář ten ochráněn býti od zneuctění, nemohl postaviti jej na půdě cizí, nýbrž musil si dříve místo k tomu koupiti. V případě tom synové Hemora, otce Sichemova, od nichž Jakob koupil pole, byli by ovšem odlišní od synů Hemora, syna Sichemova, od nichž by Abraham byl pole si zjednal.

[17] Když pak se přibližoval čas zaslíbení, které Bůh učinil Abrahamovi,
lid vzrostl a rozmnožil se v Egyptě, [18] až povstal nad Egyptem jiný
král, který neznal Josefa. [19] Ten uživ lsti proti pokolení našemu, trápil
otce náše, aby odkládali nemluvňátka svá, by nezůstala na živě."
[20] „V tom čase narodil se Mojžíš a byl Bohu milý; i byl chován
po tři měsíce v domě otce svého, [21] a když byl odložen, vzala jej
dcera Faraonova a vychovala si ho za syna. [22] I byl Mojžíš vzdělán
ve vší moudrosti egyptské a byl mocný ve slovech i činech svých
[23] Když mu bylo čtyřicet roků plných, přišlo mu na mysl, aby navštívil
své bratry, syny israelské. [24] A uzřev jednoho, an trpí bezpráví, zastal
se ho a pomstil utiskovaného zabiv Egypťana. [25] Domníval se však, že
bratři (z toho) vyrozumějí, že rukou jeho Bůh jim dává vysvobození; ale
oni nesrozuměli. [26] A druhého dne objevil se u nich, když se vadili;
i smiřoval je ku pokoji řka: ‚Muži, jste bratři, proč ubližujete jeden
druhému?' [27] Ale ten, jenž činil bezpráví svému bližnímu, odehnal ho
řka: ‚Kdo tě ustanovil knížetem a soudcem nad námi? [28] Chceš snad
mě zabíti, jako jsi včera zabil Egypťana?' [29] I utekl Mojžíš pro to
slovo a bydlil jako cizinec v zemi madiánské, kde zplodil dva syny.
[30] A když uplynulo čtyřicet roků, ukázal se mu na poušti hory Sinaj
anděl v ohnivém plameni keře. [31] Uzřev to Mojžíš, podivil se tomu
zjevu, a když šel blíže, aby se podíval, zazněl k němu hlas (řkoucí):
[32] ‚Já jsem Bůh otců tvých, Bůh Abrahamův, Bůh Isákův
a Bůh Jakobův'. I zachvěl se Mojžíš a neosměloval se popatřit.
[33] Ale Hospodin řekl jemu: ‚Zuj obuv s nohou svých, neboť
místo, na němž stojíš, jest půda svatá. [34] Viděl jsem
utrpení lidu svého, který jest v Egyptě, a uslyšel
jsem vzdechy jeho; i sestoupil jsem abych je vysvobodil.
A nyní pojď, a pošlu tě do Egypta.' [35] Tohoto
Mojžíše, kteréhož odmítli řkouce: ‚Kdo tě ustanovil knížetem
a soudcem?' toho Bůh poslal jako kníže a vysvoboditele s rukou
anděla, který se mu ukázal v keři. [36] Ten je vyvedl činiv divy a zá-
zraky v zemi egyptské a v moři Rudém i na poušti po čtyřicet roků.
[37] To jest ten Mojžíš, který řekl synům israelským: ‚Proroka vzbudí

17—19. Srovn. 2. Mojž. 1, 7—22. král jiný, t. j. z jiné dynastie.

20—22. Srovn. 2. Mojž. 2, 1—10. Žid. 11, 23. byl vzdělán v moudrosti egyptské; k ní patřila hlavně astronomie či hvězdářství, matematika (počtářství), hudba, lékařství a přírodozpyt. — Byl mocný ve slovech. V 2. Mojž 4, 10 praví sice Mojžíš o sobě, že má jazyk neohebný a těžkopádný, ale to praví zajisté jednak z pokory a vzhledem k velikému dílu, k němuž ho Bůh volal, jednak vzhledem k přirozenému nadání řečnickému. Pokud však nějakou vadu v té příčině měl, nebránila, aby slova jeho nebyla mocná, zvláště za pomoci božské. Vyslovujeť se i Flavius (Starožitn. 3, 1, 4) o veliké moci jeho řeči.

23—29. Srovn. 2. Mojž. 2, 11—15. Mojžíš utekl pro to slovo; poněvadž totiž z odpovědi onoho člověka seznal, že věc nezůstala v tajnosti, bál se, aby Farao nezabil jeho. — Pojav tam Seforu, dceru Jetrovu (Raguelovu), za manželku, měl s ní dva syny, Gersama a Eliezera (2. Mojž. 2, 21. 22; 18, 3. 4).

30, když uplynulo 40 roků nových, a tedy Mojžíšovi již 80 roků bylo (viz 2. Mojž. 7, 7.), — ukázal se mu anděl, skrze něhož však mluvil Bůh, aneb spíše ukázal se mu Bůh sám, a to druhá božská osoba, jakož vykládají mnozí sv. Otcové a četní exegeté.

30—34. Srovn. 2. Mojž. 3, 1—10.

35. s rukou anděla t. j. s pomocí a ochranou anděla.

36. Srovn. 2. Mojž. kap. 7—11, 14.

37. Viz 5. Mojž. 18, 15. Slovy těmi předpověděl Mojžíš Vykupitele. Viz Skut. 3, 22.

vám Bůh z bratří vašich jako mne, toho poslouchejte.‘
[38] To jest ten, jenž obcoval ve shromáždění na poušti s andělem,
který k němu mluvil na hoře Sinaj, a s otci našimi, jenž obdržel
slova života, aby je dal nám. [39] A toho otcové naši nechtěli poslou-
chati, nýbrž zavrhli jej a obrátili se ve svém srdci do Egypta, [40] říkouce
k Aronovi: ‚Udělej nám bohy, kteří by šli před námi,
neboť o Mojžíšovi, který nás vyvedl z Egypta, nevíme,
co se mu přihodilo.‘ [41] I udělali v těch dnech tele a obětovali
modle oběť a veselili se nad dílem rukou svých. [42] Ale Bůh odvrátil
se a vydal je, aby sloužili tělesům nebeským, jakož jest psáno v knize
proroků: ‚Zdaliž jste mi přinášeli oběti krvavé a nekr-
vavé po čtyřicet roků na poušti, dome israelský?
(Nikoliv.) [43] Ale pozdvihli (a nosili) jste stánek Molochův
a hvězdu boha svého Remfama, obrazy to, které jste
udělali, abyste se jim klaněli. I přesídlím vás za Ba-
bylon.‘“
[44] „Stánek svědectví měli otcové naši na poušti, jak jim nařídil
Bůh, pravě k Mojžíšovi, aby jej udělal podle vzoru, který byl viděl.
[45] A ten přejavše otcové naši, pod Josuem také vnesli do země po-
hanů, které Bůh vyhnal před tváří otců našich, (a tak měli jej) až do
dnů Davidových. [46] Ten nalezl milost před Bohem a prosil, aby směl
vyhledati stánek Bohu Jakobovu. [47] Šalomoun pak vystavěl mu dům.
[48] Ale Svrchovaný nepřebývá v domech rukou udělaných, jak dí
prorok: [49] ‚Nebe jest mi trůnem, země podnožím noh
mých. Jaký dům mi vystavíte, praví Hospodin, aneb
které jest místo mého odpočívání? [50] Zdaliž ruka má
neučinila toho všeho?‘“
[51] „Tvrdošíjní a neobřezaní srdcem i ušima, vy se vždycky Duchu
svatému protivíte, jak otcové vaši, tak i vy. [52] Kterého z proroků ne-

38. obcoval ... s andělem ... t. j. byl prostředníkem mezi andělem (Bohem) a mezi otci našimi (lidem israelským) shromážděnými na poušti pod Sinajem k tomu konci, aby přijali prohlášení zákona daného na Sinaji a zavázali se, že jej budou zachovávati. — Mojžíš obdržel slova života t. j. zákon na Sinaji daný; sv. Štěpán jmenuje jej slovy života (podle řeckého „slovy živými“), poněvadž vyšel od Boha živého a dle 3. Mojž. 18, 5. měl vésti k životu věčnému. Srovn. 2. Mojž. 19, 3.

39—41. viz 2. Mojž. 32, 1—6.

42. Bůh vydal je, t. j. odvrátiv od nich milost svou, dopustil na jejich potrestání, aby sloužili tělesům nebeským; doslovně bylo by: vojsku nebeskému, jímž však rozumějí se tělesa nebeská. — V knize proroků totiž v Amos. 5, 25. Slova Amosova uvádí volně dle překladu alexandrijského; nevytýká jimi, že by mu byli na poušti vůbec nesloužili, nýbrž že sloužili ne pouze jemu, ale také modlám pohanským, zejména Molochovi, jehož malý chrámek s jeho obrazem, a Remfamovi či Saturnovi, jehož hvězdový obraz s sebou od místa k místu nosili.

44. aby jej udělal podle obrazu, který byl viděl. Srovn. 2. Mojž. 25, 40.

45. Srovn. Jos. 3, 14; 18, 1. — pod Josuem, doslovně s Josuem, t. j. s ním a pod jeho vedením; do země pohanů; doslovně podle Vulgaty „do držení (državy) pohanů, podle textu řeckého při obdržení (= při obsazení) pohanů t. j. v době, když obsadili zemi pohanů.

46. nalezl milost, srovn. 1 Král. 16, 13; aby směl vyhledati, t. j. postaviti. Srovn. Žalm. 131, 5; 2. Král. 7, 2.

47. Viz 3. Král. 6, 1; 1. Paral. 17, 12.

49. Viz Is. 66, 1.

51. Židé pojali as nevoli nad slovy Štěpánovými a dali ji též na jevo nějakým způsobem (hněvivým pohledem, posuňky, hučením a j.). Proto sv Štěpán upustiv od další své obhajoby, obrátil se přímo proti nim ostrou výtkou, vytýkaje

pronásledovali otcové vaši? Ano i usmrtili ty, kteří předpovídali o příchodě toho Spravedlivého, jehož zrádci a vrahy jste se vy nyní stali,
[53] vy, kteří jste přijali zákon k nařízení andělů, ale nezachovali jste ho."
[54] Slyšíce to pukali hněvem ve svém srdci a skřípali zuby na
na něho. [55] On však jsa pln Ducha svatého, pohleděl k nebi a uzřel
slávu Boží a Ježíše, an stojí na pravici Boží. [56] I řekl: „Aj, vidím nebesa otevřená a Syna člověka státi na pravici Boží." [57] Ale oni vzkřikše
hlasem velikým, zacpali si uši a jednomyslně obořili se na něj. [58] A vyvrhše ho ven z města, kamenovali jej; při tom svědkové odložili vrchní
roucha svá k nohám mládence, který slul Šavel. [59] I kamenovali Štěpána, kterýž se modlil a pravil: „Pane Ježíši, přijmi ducha mého."
[60] A pad na kolena zvolal hlasem velikým: „Pane, nepokládej jim toho
za hřích." A to pověděv zesnul (v Pánu). Šavel pak souhlasil s usmrcením jeho.

KAPITOLA 8.

První pronásledování křesťanů od židů. v. 1—3.

[1] V ten den povstalo veliké pronásledování proti církvi, která byla v Jerusalemě; i rozprchli se všickni po krajinách judských a samařských, kromě apoštolů. [2] Štěpána však pochovali muži bohabojní
a zbudili pláč veliký nad ním. [3] Ale Šavel hubil církev; vcházeje do jednotlivých domů a jímaje muže i ženy, dával je do žaláře.

Křesťanství vniká do Samaří, v. 4—25.

[4] Nuže ti, kteří se rozprchli, chodili zvěstujíce slovo Boží. [5] Filip
pak přišel do města Samaří a hlásal jim Krista. [6] I pozorovali zástupové jednomyslně, co Filip pravil, poslouchajíce a hledíce na zázraky, které
činil; [7] neboť z mnoha těch, kteří měli duchy nečisté, (tito) vycházeli s křikem velikým, a mnoho ochrnulých i kulhavých bylo uzdraveno.
[8] Nastala proto veliká radost v tom městě. [9] Ale v městě byl (již) dříve jakýsi muž, jménem Šimon, který provozoval čarodějství a sváděl lid samařský říkaje, že jest někým velikým. [10] Pozorovali jej všickni, malí
i velcí, říkajíce: „Tento jest moc Boží, která slove Velikou." [11] Pozo-

---

jim jejich tvrdošíjnost a nezákonnost, a ukazuje tak, že sami dopouštějí se toho skutečně, z čeho viní jej neprávem.

53. k nařízení andělů t. j. prostřednictvím andělů. Srovn. Gal. 3, 19; Žid. 2, 2.

55. uzřel slávu Boží, t. j. nejspíše jakousi zvláštní záři jakožto znamení božské přítomnosti.

*) Část druhá (8, 4—12, 25) vylíčuje nenáhlý postup křesťanství ku polopohanským Samaritánům i k pohanům samým; ukazuje totiž

1. kterak jáhen Filip (odlišný ovšem od apoštola Filipa) obrátiv ke Kristu značný počet obyvatelů města Samaří, jimž nato Petr a Jan modlitbou a vkládáním rukou udělili svátost biřmování, odebral se k vyzvání andělovu na cestu vedoucí do Gazy a pokřtil tam komorníka královny ethiopské, jenž se právě vracel z Jerusalema (8. 4—40).

8, 1. rozprchli se všickni, t. j. ne všickni křesťané jerusalemští vůbec, nýbrž všickni ti, kteří po apoštolech důležitější místa v církvi zaujímali a hlásáním učení Kristova se zabývali, tedy as všickni učenici Páně.

3. Činil to nikoli z převrácené vůle, nýbrž z horlivosti pro zákon mojžíšský a v tom přesvědčení, ovšem bludném, že koná povinnost a skutek bohumilý, i ve snaze přivésti k odpadu od Krista a zpět k židovství ty, kteří v něho uvěřili. Pokládalť křesťany ze židovství za odpadlíky od pravého náboženství. (Srovn. Skut. ap. 22, 4. 26, 9—11.)

rovali jej pak proto, poněvadž je svými čáry po dlouhý čas mámil
[12] Ale když uvěřili Filipovi hlásajícímu o království Božím, dávali se
pokřtíti ve jménu Ježíše Krista, muži i ženy. [13] Ano i Šimon sám uvěřil
a dav se pokřtíti držel se Filipa; a vida, any se dějí divy a zázraky
veliké, žasl a divil se.

[14] Uslyševše pak apoštolé, kteří byli v Jerusalemě, že Samaří při-
jalo slovo Boží, poslali k nim Petra a Jana. [15] Ti přišedše modlili se
za ně, aby přijali Ducha svatého; [16] neboť ještě nepřišel na nikoho
z nich, nýbrž toliko pokřtěni byli ve jméno Pána Ježíše. [17] I vzkládali
na ně ruce, a oni přijímali Ducha svatého. [18] Ale Šimon uzřev, že
vzkládáním rukou apoštolů uděluje se Duch svatý, přinesl jim peníze
[19] a řekl: „Dejte i mně tu moc, aby každý, na koho bych vložil ruce,
přijal Ducha svatého.“ Petr však řekl jemu: [20] „Ať přijdou v záhubu
peníze tvé i s tebou, protože jsi se domníval, že daru Božího lze na-
býti penězi. [21] Nemáš podílu ani losu v této věci, neboť srdce tvé není
upřímné před Bohem. [22] Proto čiň pokání ze své špatnosti a pros
Boha, zdali ti snad bude odpuštěn ten záměr srdce tvého, [23] neboť
vidím, že jsi v žluči hořkosti a ve vazbě nepravosti.“ [24] Odpověděv
pak Šimon řekl: „Modlete se vy za mne k Pánu, aby nepřišlo na
mne nic z toho, co jste pravili.“ [25] A oni osvědčivše a promluvivše
slovo Páně, vraceli se do Jerusalema a kázali evangelium mnoha
osadám samařským.

Komorník královny ethiopské pokřtěn od jáhna Filipa. v. 26—40.

[26] Anděl Páně však pravil k Filipovi: „Vstaň a jdi ku poledni
na cestu, která vede od Jerusalema do Gazy; ta jest pustá.“ [27] I vstal
a šel. A hle, (byl tam) muž Ethiop, komorník, mocný dvořenín krá-
lovny ethiopské Kandáke, který byl nade všemi poklady jejími. Byl
přijel do Jerusalema se klaněti [28] a (nyní) se vracel sedě na svém voze
a čta proroka Isaiáše. [29] I řekl Duch svatý Filipovi: „Přistup a přidrž
se vozu tohoto.“ [30] A Filip přiběh uslyšel ho, an čte proroka Isaiáše;

---

17. Udělovali jim totiž svátost biřmování, při čemž někteří obdrželi také mimořádné dary Ducha sv. smysly pozorovatelné, ať dar jazyků ať jiné dary, a to na potvrzení, že pravé jest to učení, v které uvěřili, byvše poučeni od Filipa.

18. Šimon tento, zvaný magus či čarodějník, byl dle svatých Otců arcikacířem a praotcem veškerého bludu. Pocházel ze samařského města Gittonu. Po něm svatokupectví zove se simonií.

21. Nemáš ani podílu ani losu (či účasti) v této věci, o které mluvíš, t. j. nedostane se ti toho, zač žádáš, abys totiž dostal a udílet mohl mimořádné dary Ducha sv., moc divotvornou.

23. Žlučí hořkosti (žlučí přehořkou) míní převrácenou a nešlechetnou mysl jeho a chce říci: vidím, že jsi upadl v převelikou převrácenost mravní a v ní trváš, a že jako pouty jsi sevřen a držen nepravostí svojí.

24. Na pokání nemyslil, nýbrž jen na to, aby nestihl ho trest za jeho převrácenost; a jak patrno ze spisů některých svatých Otců a starých spisovatelů, pokání vskutku nečinil, nýbrž v čarodějství svém vytrval a i bludné učení šířil.

26. Ta ť jest pustá; slova ta nevztahují se k jménu Gaza, jakoby jimi autor přičiňoval k slovům andělovým poznámku, že to město bylo již zpustošeno v té době, kdy psal, nýbrž patří k slovu cestu jakožto přesnější označení, kterým anděl poučuje Filipa, na kterou z těch cest, které vedou do Gazy, má se odebrati.

27. Komorník, řecky eunuchos, kteréžto slovo znamená také kleštěnce; významu toho dostalo se mu odtud, že na východě ke dvorní službě byli bráni kleštěnci. Kandáke jest jméno královen ethiopských vůbec, podobně jako jméno farao jménem králův egyptských.

i řekl: „Rozumíš-li snad tomu, co čteš?“ 31 On pak řekl: „A kterak
bych mohl, nevyloží-li mi někdo?“ I prosil Filipa, aby vstoupil a po-
sadil se k němu. 32 Bylo pak místo Písma, které četl, toto: „Jako
ovce k zabití veden jest a jako beránek před tím,
který ho stříhá, oněmí, tak neotevřel úst svých.
33 V ponížení soud jeho zrušen jest. Kdo vypraví
rod jeho? Neboť odňat bude ze země život jeho.“
34 I promluvil komorník k Filipovi slovy: „Prosím tě, o kom to mluví
prorok? o sobě-li čili o někom jiném?“ 35 A tu Filip otevřev ústa svá
a počav od toho Písma, zvěstoval mu Ježíše. 36 A jak jeli cestou,
přijeli k jedné vodě; i řekl komorník: „Hle, tu voda, co zbraňuje,
abych nebyl pokřtěn?“ 37 Filip pak řekl: „Věříš-li z celého srdce,
může to býti.“ A on odpověděl: „Věřím, že Ježíš Kristus jest Syn
Boží.“ 38 I rozkázal zastaviti vůz, a oba sestoupili do vody, Filip i ko-
morník, a pokřtil ho. 39 Když však vystoupili z vody, Duch Páně pojal
Filipa, a komorník neviděl ho více; jel tedy svou cestou raduje se,
40 Filip pak ocitl se v Azotě a chodě kázal evangelium všem městům,
až přišel do Cesaree.

KAPITOLA 9.

Šavel obrácen ke Kristu. v. 1—30.*)

1 Ale Šavel soptě ještě hrozbou i vraždou proti učeníkům Páně,
přistoupil k veleknězi 2 a žádal od něho listů do Damašku k syna-
gogám, aby nalezne-li (tam) některé následovníky toho učení, muže

---

32—33. Slova tato jsou uvedena z Is. 53, 7—8. Prorok praví je o služebníku Hospodinově, jímž se míní Vykupitel; předpovídá zejména jeho ponížení, že totiž nevinně bude vydán na smrt, kterou však on dobrovolně a trpělivě podstoupí. V ponížení soud jeho zrušen jest, t. j. při jeho ponížení přerušen bude soud spravedlivý, takže odsouzen bude nespravedlivě. Slova „kdo vypraví rod jeho“ podle souvislosti své i vzhledem k významu hebrejského slova dór = rod, pokolení, znamenají tolik, co: kdo vypraví, náležitě označí neb zkvalifikuje jeho pokolení či vrstevníky proto, že jej tak nespravedlivě vydali (vydají) na smrt? Mnozí sv. Otcové však vykládají slova ta o věčném zplození Boha Syna, aneb o velikém počtu těch, kteří v Kristu milostí Ducha sv. znovuzrozeni bývají a budou.

37. Tento verš schází v rukopisech ℵ B od C H, jsou však v E, a osvědčují jej již sv. Ireneus a Cyprian, a poukazuje k němu i souvislost.

39. Duch sv. vzal Filipa náhle s očí komorníkových, aby ho (komorníka) utvrdil ve víře, že pravé jest to učení, které mu hlásal Filip. Komorník uznal také v náhlém zmizení Filipově i zázrak i pokyn, aby šel svou cestou k domovu dále; šel tedy raduje se nad spásou, které se mu dostalo.

40. Do Cesaree při moři Středozemním, dříve Turris Stratonis zvané, odlišné od Cesaree Filippovy při úpatí Libanonském, kde Petrovi byl slíben primát. (Mat. 16, 17—19.).

*) Od 9, 1—30. sv. Lukáš ukazuje II., kterak dosavadní pronásledovatel křesťanů Šavel byl obrácen v neúnavného hlasatele učení Kristova a označen jako apoštol pohanů. (Srovn. 22, 3—21; 26, 9—20; 8, 3; Gal. 1, 13—16.)

1—2. Žádal na veleknězi (úřadujícím nejvyšším knězi) jakožto předsedovi velerady listů zplnomocňujících k tomu, by směl jménem velerady (viz 14.) v Damašku křesťany ze židovství obrácené vyhledati a jako provinilce před veleradu do Jerusalema ku potrestání přivésti. Věděl, že v Damašku, hlavním městě Syrie mezi Libanonem a Antilibanonem, jest mnoho židů, a soudil z toho, že tam jest také dosti křesťanů ze židovství (dílem přistěhovalých, dílem pokřtěných od někoho z těch, kteří po smrti sv. Štěpána z Jerusalema se rozutekli). Velekněz dal mu takové listy, jednak že velerada vztahovala (ve věcech náboženských) moc svou také na židy mimopalestinské, jmenovitě na ty, kteří žili v říši římské neb

i ženy, přivedl je svázané do Jerusalema. [3] Stalo se však, když byl
na cestě a se blížil k Damašku, že jej náhle obklíčilo světlo s nebe,
[4] a on pad na zem uslyšel hlas, an k němu praví: „Šavle, Šavle,
proč mě pronásleduješ?“ [5] On pak řekl: „Kdo jsi, Pane?“ A on: „Já
jsem Ježíš, jehož ty pronásleduješ. Ale tvrdo ti bude proti ostnu kopati.“
[6] Tu on chvěje se a žasna pravil: „Pane, co chceš, abych
činil?“ A Pán k němu: „Vstaň a jdi do města, a tam poví se tobě,
co máš činiti.“ [7] Ti muži však, kteří šli s ním, stáli ohromeni, slyšíce
hlas, ale nikoho nevidouce. [8] I vstal Šavel se země a otevřev oči neviděl
nic. Pojavše ho tedy za ruku, uvedli jej do Damašku; [9] i byl
tam tři dni nevida, a nejedl ani nepil.

[10] Byl pak v Damašku jeden učeník jménem Ananiáš; i řekl
k němu Pán u vidění: „Ananiáši!“ A on řekl: „Tu jsem, Pane.“
[11] A Pán k němu: „Vstaň a jdi do ulice, která slove Přímá, a vyhledej
v domě Judově muže jménem Šavla z Tarsu, neboť hle, modlí
se.“ [12] (I viděl u vidění muže jménem Ananiáše, an přichází a naň
vzkládá ruce, aby opět prohlédl.) [13] Ananiáš však odpověděl: „Pane,
slyšel jsem od mnohých o tom muži, kolik zlého učinil tvým věřícím
v Jerusalemě. [14] A zde má moc od velekněží spoutati všecky, kteří
vzývají jméno tvé.“ [15] I řekl Pán k němu: „Jdi, neboť tento (muž)
jest nástrojem ode mne vyvoleným, aby nesl jméno mé před pohany
a krále i syny israelské; [16] já zajisté ukáži mu, kolik musí trpěti pro
jméno mé.“ [17] I odešel Ananiáš a vešed do domu vložil naň ruce a
řekl: „Bratře Šavle, Pán Ježíš, jenž se ti ukázal na cestě, kterou jsi

---

v krajích Římanům podřízených, jednak že křesťany ze židovství obrácené pokládala za odpadlíky od víry. Ty listy svědčily synagogám v Damašku t. j. představeným tamních synagog, aby totiž byli Pavlovi nápomocni v jeho práci, — následovníky toho učení, doslovně bylo by: některé, kteří jsou té cesty, totiž křesťany.

3. Bylo to dle podání as 10 minut cesty před Damaškem; světlo s nebe t. j. záře oslaveného těla Kristova.

4. pad na zemi nikoli s koně neb jiného zvířete, neboť celá výprava děla se (alespoň pravděpodobně) pěšky. Jak patrno z 26, 14., padli také všichni jeho průvodci. Pomlčuje-li se o tom zde i v kapitole 22., a praví-li se zde ve v. 7., že průvodci jeho stáli ohromeni, slyšíce hlas, ale nikoho nevidouce, není v tom odporu, neboť úmyslem autorovým (ani sv. Lukáše v kap 9., ani sv. Pavla v kap. 22. a 26.) při těchto zprávách nebylo vylíčiti všecky podrobnosti, které se při tom udály, nýbrž vyjádřiti tu myšlenku jedinou, že zjevení to bylo pozorováno také ode všech průvodců Pavlových; to pak učinil v. 26, 13—14. sdělením, že všichni byli ozářeni světlem a všichni padli, ve 22, 9. upozorněním, že průvodci jeho viděli světlo, ale neslyšeli hlasu toho, který mluvil, v 9, 7. sdělením, že stáli ohromeni. Zprvu sice padli, jak se praví ve 26, 14., ale potom zvedše se stáli, jak se dí v 9, 7.

5. Slova „tvrdo ti bude proti ostnu kopati“ jsou příslovím a vyjadřují myšlenku: Těžko, ano se škodou bylo by ti proti mně (Kristu) se vzpírati.

9. Bůh dopustil, že oslepl jednak na důkaz, že zjev byl skutečný, jednak na povzbuzení, by uvažuje o dosavadním jednání svém, šel do sebe a tím horlivěji Krista se přidržel.

10. Dle podání zachovaného v starém rukopise řeckém Skutkův Ananiášových, byl Ananiáš jedním z 72 učeníků Páně. Do Damašku přišel prý z Antiochie. Dle jiného podání byl rodákem Damašským. Dle Martylog. Rom. zemřel smrtí mučednickou za vladaře Licinia.

12. Viděl totiž Šavel . . ., byv tak již předem poučen o nastávajícím příchodě Ananiášově.

13. věřícím (doslovně: svatým).

15. nástrojem či zřízencem vyvoleným (doslovně: nádobou vyvolenou) k tomu, aby skrze něj šířilo se křesťanství mezi pohany.

přicházel, poslal mě, abys prohlédl a naplněn byl Duchem svatým.“
18 A hned spadly s očí jeho jako lupiny a prohlédl; i vstal a dal se
pokřtíti. 19 A přijav pokrm posilnil se.
Pobyl pak několik dní s učeníky, kteří byli v Damašku, 20 a hned
hlásal v synagogách Ježíše, že totiž on jest Syn Boží. 21 I žasli všickni,
kteří ho slyšeli, a pravili: „Není-li to ten, jenž hubil v Jerusalemě ty,
kteří vzývali to jméno, a sem k tomu konci přišel, aby je spoutal a
a dovedl k velekněžím?“ 22 Ale Šavel počínal si statečněji a statečněji
a uváděl v rozpaky židy, kteří bydlili v Damašku, dokazuje, že tento

---

20. Jak vidno z děje samého, náhlý obrat tento v životě Pavlově stal se přímým působením Božím, ovšem za spolupůsobení svobodné vůle Pavlovy. Racionalisté, popírajíce možnost zázraků i Kristovo vzkříšení, vykládají je sice jako zjev zcela přirozený, jakoby obrácení to bylo účinkem pouhé bouře před Damaškem náhle povstalé, aneb vyplynulo z pouhého vidění či z průběhu čistě duševního, pouze z přir(zených příčin vzešlého, při němž Pavel prý viděl a slyšel Krista pouze ve své mysli jako ve snu, ale nedoveda rozeznávati mezi vidinami vnitřními a zjevy vnějšími myslil, že se mu Ježíš ukázal skutečně, osobně, a proto uvěřil, nejen že vstal z mrtvých, nýbrž i že jest Synem Božím. Ale vykládají tak zcela neprávem. Neboť výklad první bije tak očividně pravdu v tvář, že novější racionalisté uznali sami za dobré opustiti jej. Vždyť Šavel nebyl bázlivým dítkem, nýbrž neohroženým mužem mladým, jenž zajisté nejednou již viděl blesk a slyšel rachot hromu, a muž takový nebyl by zjevem pouze přirozeným, obyčejnou bouří, polekal se tak, aby ji pokládal za osobní zjev Ježíše ukřižovaného a z mrtvých vstalého. Výklad druhý pak nejen nemá podkladu ve zprávách biblických, nýbrž jim i odporuje. Nebylť on visionářem, nebyl ani tělesně ani duševně ná(hylen k viděním, a že dovedl rozeznávati vidiny vnitřní od zjevů vnějších, ukázal jasně tím, že (mimo zjev před Damaškem) všecka vidění, jichž se mu dostalo, označuje dosti patrně jako vidění vnitřní, pravě buď sám anebo skrze průvodce svého sv. Lukáše, že se mu ukázalo vidění (Skutk. ap. 16, 9), že mu Pán řekl skrze vidění (Skutk. 18, 9), že byl u vytržení mysli a viděl Pána (Skutk. 22, 17—18), ale zjev před Damaškem (a to jediné zjev tento) řadí k oněm zjevům Krista z mrtvých vstalého, jichž se dostalo apoštolům po Kristově vzkříšení, neboť vypočet některá zjevení se Krista zmrtvýchvstalého, praví: „naposled ukázal se mně“ (1. Kor. 15, 8.), a tak stavě zjev před Damaškem na roveň s oněmi zjeveními, jichž dostalo se apoštolům, nejen dává na jevo, že Ježíš ukázal se mu (před Damaškem) podobným způsobem, jakým se ukázal po svém zmrtvýchvstání apoštolům, totiž osobně, viditelně, s tělem oslaveným, nýbrž i rozeznává a odlišuje zjev ten od vidění vnitřních, jichž se mu dostalo. — Ovšem k obrácení Pavlovu působila nejen vnější milost Boží, jíž se mu dostalo oním zjevem, nýbrž i vnitřní milost pomáhající, která rozum jeho osvítila a vůli sílila, aby nejen v Krista uvěřil, nýbrž i křest přijal a službě Kristově se oddal. (Gal. 1, 15.)

22. (doslovně: tím více mocněl) t. j. čím dál počínal si statečněji u vyznávání a hlásání Krista — v rozpaky uváděl židy totiž svými důvody z Písma sv. St. zákona, kterými dokazoval, že Ježíš jest zaslíbený Vykupitel, poněvadž se na něm a to jediné na něm, proroctví messiášská vyplnila; neboť důvodů těch nemohli vyvrátiti, ba nevěděli, co na ně odpověděti.

V příčině roku, kdy sv. Pavel byl obrácen, exegeté kolísají mezi r. 29—41. Jest však jisto, že obrácení jeho stalo se až po ukamenování sv. Štěpána; ukamenování to však nebylo provedeno hned po Kristově nanebevstoupení, nýbrž až nejen počet křesťanů v Jerusalemě již dosti vzrostl, nýbrž i prvotní nadšení u některých ochablo (Ananiáš, Safira), a ony nedostatky v péči o chudé se vyvinuly, které vyvolaly potřebu voliti jáhny, tedy až asi za 3—4 roky po smrti a nanebevstoupení Páně. Zemřel-li tedy Pán Ježíš r. 786 po založení íma či v 33. roce našeho letopočtu, jak po našem soudě správně myslí četní exegeté i dějepisci, připadlo ukamenování sv. Štěpána a tedy i obrácení sv. Pavla, jež událo se nedlouho po něm, do r. 36 neb 37. A údaj ten zamlouvá se nám jako pravý tím spíše, poněvadž k němu vede také úvaha tato: Ukamenování sv. Štěpána a to bezohledné a promyšlené pronásledování křesťanů, které vypuklo po smrti jeho, nebylo bez trestu možné leč za vladaře slabocha neb židům nakloněného. Takovým však nebyl Pilát, jenž jak patrno z Jos. Flavia a Filona, dal za svého desítiletého vladařství (26—36) nejednou cítit židům svůj odpor proti nim a nebyl

jest Vykupitel. [23] Když pak uplynulo mnoho dní, uradili se židé ve-
spolek, že ho zabijí, [24] ale úmysl jejich byl oznámen Pavlovi. Oni
pak hlídali i u bran dnem i nocí, aby ho zabili, [25] avšak učeníci vzavše
jej, v noci ho vypustili zdí městskou spustivše jej v koši. [26] Přišed
pak do Jerusalema, pokoušel se připojiti k učeníkům; ale všickni báli
se ho nevěříce, že jest učeníkem. [27] Barnabáš však pojav ho uvedl
jej k apoštolům a vypravoval jim, kterak na cestě uzřel Pána, a že
k němu mluvil, a jak v Damašku mluvil neohroženě ve jménu Je-
žíšově [28] I obcoval s nimi v Jerusalemě vcházeje i vycházeje a mluvě
neohroženě ve jménu Páně. [29] A mluvil a přel se také s Hellenisty,
ale oni usilovali ho usmrtiti. [30] Zvěděvše to bratří, dovedli ho do Ce-
saree a poslali jej do Tarsu.

Povšechný stav církve v Palestině, Petr v Lyddě a v Joppe. v. 31—43.*)

[31] Církev tedy po celém Judsku i po Galileji a Samařsku měla

by tedy ztrpěl beztrestně takového zasahování do jeho moci a porušování veřejného řádu, jakým bylo ukamenování sv. Štěpána a pronásledování křesťanů, a to tím méně, poněvadž v nepříznivých projevech jeho proti židům nebránil mu ani místodržitel Aelius Lamia (21—32), ani L. Pomponius Flaccus (32—35). Velice přízniv však byl jim místodržitel Vitellius (35—39), jenž přibyv r. 35 do Syrie, nejen přijal stížnost jejich proti Pilátovi, nýbrž jej i sesadil (r. 36) a mimo jiné také tím svou přízeň k židům osvědčil, že navštíviv Jerusalem, dovolil, aby kněží sami uchovávali ve chrámě roucho velekněžské, jež od r. 6. bylo chováno od Římanů ve hradě Antonia. Teprv za něho tedy bylo možno židům vystupovati řečeným způsobem proti křesťanům beztrestně; i lze proto plným právem tvrditi, že rok 35. jest dolní mezí, pod kterou nelze klásti ukamenování sv. Štěpána a tedy ani obrácení sv. Pavla. Mimo to třeba povážiti, že v té době, ve které sv. Pavel utekl před židy z Damašku do Jerusalema, t j. tři roky po jeho obrácení se, které strávil skoro celé v Arabii, byl dle 2. Kor. 11, 32 Damašek v rukou krále arabského (nabatejského) Arety. Král ten však zmocnil se ho teprve r. 37 (dle Aberle, Chronol. I. 260 až v březnu) a podržel jej až do své smrti, t. j. nejspíše r. 40. Připadl tedy onen útěk jeho nejpozději do r. 40, a proto tedy tři roky před tím, t. j. rok 37 jest hoření mezí, nad kterou nelze právem klásti Pavlovo obrácení se. Stalo se tedy mezi r. 35—37. Avšak k těm nepokojům, jež vrcholily v ukamenování sv. Štěpána a v pronásledování křesťanů, neodvážili se zajisté židé hned, jak Vitellius nastoupil, nýbrž až seznali jeho přízeň, a jmenovitě až odvolal Piláta; ani obrácení Pavlovo nestalo se hned, jak Štěpán byl ukamenován, nýbrž až pronásledování křesťanů nějaký čas byť ne dlouhý již potrvalo a i mimo Jerusalem se dostalo (Skutk. 26, 11); i jest proto pravdě nejpodobnější, že obrácení Pavlovo stalo se až r. 36. aneb spíše až r. 37.

23. Když uplynulo mnoho dní, totiž tři roky; neboť jak patrno z Gal. 1, 17—18, Pavel přijav křest, odebral se nedlouho na to do Arabie a pobyv tam ne plné tři roky, vrátil se zase do Damašku, kde kázal opět Krista, a tam židy proti sobě tak popudil, že ho chtěli usmrtiti.

25. vypustili ho zdí t. j. otvorem (neb oknem), který byl v hradbě městské neb v domě k hradbě přilehlém. — učeníci t. j. křesťané.

29. mluvil a přel se také s Hellenisty, tak dle textu řeckého a některých rukopisů latinských a jiných. Dle Vulgaty tištěné bylo by: mluvil také k pohanům a přel se s Řeky (t. j. s Hellenisty), ale čtení to, nejsouc osvědčeno, zajisté správné není. (Hellenisté t. j. židé, jejichž mateřština byla řečtina.)

30. Srovn. Gal. 1, 21.

*) III. Od 9, 31—11, 18. Sv. Lukáš vypsav opět krátce stav církve, vyličuje, kterak Petr procházeje po uplynulém pronásledování palestinské obce křesťanské, uzdravil v Lyddě Eneáše a vzkřísil v Joppe Tabitu (9, 31—43), a kterak byv poučen zvláštním zjevením, v Cesarei první pohany (Kornelia a jeho domácí i přátele) přímo do církve přijal (10, 1—48), a když mu proto ostatní apoštolé a křesťané judští činili výtky, svou zprávou o tom, kterak věc se udála, nejen je uspokojil, nýbrž i pohnul, že za to vzdali Bohu chválu. (11, 1—18.)

31. Církev tedy... Užívá tu spojky tedy, aby naznačil, že odesláním sv. Pavla do jeho rodiště bylo odstraněno nebezpečenství nového pronásledování,

pokoj, vzdělávajíc se a žijíc v bázni Boží; a rozmnožovala se potě-
chou Ducha svatého. [32] Stalo se pak, že Petr obcházeje všecky, při-
šel také ke věřícím, kteří bydlili v Lyddě. [33] Tam nalezl jednoho člo-
věka, jménem Eneáše, který ležel již osm roků na loži jsa ochrnulý.
[34] I řekl mu Petr: „Eneáši, Pán Ježíš Kristus tě uzdravuje; vstaň
a ustel si". A hned vstal; [35] a viděli ho všichni, kteří bydlili v Lyddě
a Saroně, i obrátili se ku Pánu. [36] V Joppe pak byla jedna učenice,
jmenem Tabita, to jest v překladě Gazela. Ta byla plna dobrých
skutků i almužen, které činila. [37] Stalo se pak v těch dnech, že se
roznemohla a zemřela; i umyli ji a položili v síni hořejší. [38] A poně-
vadž Lydda byla blízko od Joppe, učeníci uslyševše, že tam jest Petr,
poslali k němu dva muže s prosbou: „Neobtěžuj se přijíti až k nám."
[39] I vstal a šel s nimi, a když přišel, uvedli ho do síně hořejší, a tu
obstoupili ho všecky vdovy plačíce a ukazujíce mu sukně i pláště,
které jim udělala Gazela jsouc ještě s nimi. [40] Petr však vypustiv
všecky ven a pad na kolena pomodlil se a obrátiv se k tělu řekl:
„Tabito, vstaň." I otevřela oči své a uzřevši Petra posadila se. [41] Po-
dav pak jí ruku pozdvihl jí, a povolav věřící i vdovy představil ji
živou. [42] I přišlo to ve známost po celém Joppe, a mnozí uvěřili v Pána.
[43] Zůstal pak po mnoho dní v Joppe u jakéhosi Šimona, koželuha.

KAPITOLA 10.

Setník Kornelius obrácen se svým domem. v. 1—48.

[1] V Cesarei žil jeden muž, jménem Kornelius, setník tak zvané
čety italské, [2] jenž byl nábožný a bohabojný s veškerým domem svým
a dával lidu mnoho almužen a se modlil k Bohu povždy. [3] Ten uzřel
u vidění zřejmě as v devátou hodinu denní anděla Božího, an k němu
vešel a mu řekl: „Korneli". [4] Ale on pohleděv naň a byv pojat bázní
řekl: „Co jest pane?" I řekl mu: „Modlitby tvé i almužny tvé vstou-
pily na paměť před Bohem. [5] Ale nyní pošli muže do Joppe a povolej
k sobě jistého Šimona, kterýž má příjmí Petr. [6] On jest pohostinu
u jakéhosi Šimona koželuha, jenž má dům u moře, (ten poví ti, co
máš učiniti)." [7] A když odešel anděl, který byl k němu mluvil, po-
volal dva ze svých služebníků a jednoho nábožného vojína z těch, kteří
mu byli podřízeni, [8] a vypověděv jim všecko, poslal je do Joppe.
[9] Druhého dne, když byli na cestě a se přibližovali k městu,
Petr vystoupiv na střechu, aby se pomodlil, — bylo kolem poledne.

---

jež z nenávisti proti němu mohlo snadno nastati. — Církev žila (doslovně „kráčela") v bázni Boží, tím totiž, že věřící zachovávali svědomitě předpisy víry své, rozmnožovala se potěchou Ducha sv., onou totiž potěchou, kterou Duch uděloval tím, že kázání apoštolské potvrzoval zázraky a věřící osvěcoval i posiloval svou milostí pomáhající, aby v Krista uvěřili a křtem do církve vstoupili.

32. obcházel všecky t. j. všecky věřící (křesťany).

35. Saron, rovina při západním pobřeží palestinském, táhnoucí se od pohoří Karmelského až k Joppe (Jafě). Lydda (později Diospolis, nyní Ludd zvaná) jest město severozápadně od Jerusalema.

39. Sukně i pláště t. j. roucha spodní i svrchní. Slov „jsouc ještě s nimi" v latinské Vulgatě není.

10., 3. as v devátou hodinu denní t. j. as ve tři hodiny odpoledne.

4. Vstoupily na paměť před Bohem, tak totiž, že Bůh jest milostivě pamětliv tebe a hotov uvésti tě na cestu spásy.

[10] Tu zlačněl a chtěl pojísti. Když však mu přistrojovali, připadlo naň
vytržení mysli; [11] i uzřel nebe otevřené a jakousi nádobu jako veliké
prostěradlo, ana se snáší dolů jsouc spouštěna za čtyři cípy s nebe
na zem; [12] v ní byli všichni čtvernožci a plazi pozemští a ptáci ne-
beští. [13] I zazněl k němu hlas: „Vstaň Petře, bij a jez!" [14] Ale Petr
řekl: „Nikoli, Pane, neboť jsem nikdy nejedl nic poskvrněného a ne-
čistého." [15] A hlas opět, po druhé (řekl) k němu: „Co Bůh očistil, ty
neprav býti poskvrněným". [16] To se stalo po třikrát; a hned (nato)
vzata jest nádoba do nebe. [17] Když pak Petr sám u sebe byl na roz-
pacích o tom, co by znamenalo to vidění, které byl viděl, hle muži od
Kornelia vyslaní, doptavše se na dům Šimonův, stanuli přede dveřmi
[18] a zavolavše tázali se, jeli tu pohostinu Šimon, příjmím Petr. [19] Me-
zitím však, co Petr přemýšlel o vidění, Duch řekl jemu: „Hle, tři muži
hledají tě; [20] vstaň tedy, sestup dolů a jdi s nimi nic se nerozpakuje,
neboť já jsem je poslal". [21] I sestoupil Petr k těm mužům a řekl:
„Hle já jsem ten, jehož hledáte; pro kterou příčinu jste přišli?" [22] Oni
pak řekli: „Setník Kornelius, muž spravedlivý a bohabojný, jenž jest
dobře osvědčen od celého národa židovského, dostal napomenutí od
anděla svatého, aby tě povolal do svého domu a poslechl poučení od
tebe". [23] Pozvav je tedy dovnitř, přijal je pohostinu. Druhého pak
dne vstav šel s nimi, a někteří z bratří joppenských ho doprovodili.
[24] Den nato přišel do Cesaree, Kornelius pak očekával jich, pozvav
k sobě své příbuzné a nejdůvěrnější přátele. [25] A když Petr byl již na
tom, aby vešel, Kornelius vyšel mu naproti a pad k nohám jeho po-
klonil se. [26] Ale Petr pozdvihl ho řka: „Vstaň, i já jsem člověk".
[27] A rozmlouvaje s ním vešel dovnitř a nalezl tam četné shromáždění.
[28] I řekl k nim: „Vy víte, jak nedovoleno jest muži židu připojovat se
neb přistupovat k muži jiného pokolení; ale mně ukázal Bůh, abych
žádného člověka nenazýval poskvrněným neb nečistým. [29] Proto byv
povolán přišel jsem bez zdráhání. Ptám se vás tedy, pro kterou pří-
činu jste mne povolali?" [30] A Kornelius řekl: „Před čtyřmi dny, právě
v tuto hodinu devátou modlil jsem se ve svém domě, a hle, přede
mnou stanul muž v rouše bílém a řekl: [31] ‚Korneli, vyslyšena jest
modlitba tvá, a tvých almužen vzpomenuto jest před Bohem [32] Pošli
tedy do Joppe a povolej si Šimona, příjmím Petra; ten jest poho-

---

10. K o l e m p o l e d n e. Doslovně bylo by: k o l e m h o d i n y š e s t é, t. j. podle našeho počítání „kolem hodiny dvanácté v poledne".

11—15. V Starém zákoně bylo zakázano jísti maso některých zvířat; zvířata ta byla nazývána nečistými neb poskvrněnými (obecnými) na rozdíl od zvířat čistých či takových, jichž maso židé jísti směli, vyjma že by sama byla zdechla neb byla udávena od zvířat jiných neb zabita způsobem, který odporoval předpisům. Účelem zákazu toho bylo předem upozorňovati židy na to, že jako národ vyvolený mají svatostí života rozlišovati se od pohanů, oddaných modlářství, zároveň měl se jim ztěžovati styk s pohany a tím i brániti, aby se nedali od nich svésti k modlářství. (Mimo to měl je též naváděti k poslušnosti a k šetření jistých předpisů zdravotních.) Oním viděním ukázal Bůh Petrovi, že v Novém zákoně (po smrti Kristově) přestal již zákaz o pokrmech nečistých, a naznačil, že odstraněna jest i ta zeď (předpis), jež dělila židy od pohanů, takže nyní mohou jedni i druzí, židé i pohané, přijímati se do církve přímo, a tedy že není třeba, jak myslil Petr a ostatní apoštolé, aby pohané dříve přistoupili k židovství a potom teprv přijímali se do církve.

30. p r á v ě v t u t o h o d i n u d e v á t o u, t. j. o naší třetí odpoledne; (doslovně bylo by „čítaje od této hodiny modlil jsem se o hodině deváté").

stinu v domě koželuha Šimona u moře.‘
[33] Ihned tedy poslal jsem
k tobě, a ty jsi dobře učinil, žes přišel. Nuže my všickni stojíme nyní
před tebou, abychom uslyšeli všecko, co ti jest přikázáno od Pána.“
[34] Tu Petr otevřev ústa svá řekl: „Vpravdě shledávám, že Bůh nehledí na osobu,
[35] nýbrž v každém národě jest mu příjemný, kdo se
ho bojí a činí spravedlnost.
[36] Bůh poslal (své) slovo svým synům
israelským, zvěstuje pokoj skrze Ježíše Krista. Ten jest pánem všech.
[37] Vy znáte tu událost, která se stala po celém Judsku, počínajíc od
Galilee po křtu, který hlásal Jan,
[38] o Ježíši totiž Nazaretském, kterak
ho Bůh pomazal Duchem svatým a mocí, a kterak on chodil dobře
čině a uzdravuje všecky posedlé od ďábla, neboť Bůh byl s ním.
[39] A my jsme svědky všeho toho, co činil v krajině judské i v Jerusalemě, jehož i usmrtili pověsivše na dřevo.
[40] Toho Bůh vzkřísil
třetího dne a dal mu, aby se ukázal viditelně,
[41] nikoli všemu lidu,
nýbrž svědkům od Boha předřízeným, totiž nám, kteří jsme s ním
jedli a pili po jeho zmrtvýchvstání.
[42] I přikázal nám, abychom hlásali lidu a svědčili, že on jest ten, jenž byl od Boha ustanoven
soudcem živých i mrtvých.
[43] Jemu všichni proroci vydávají svědectví,
že skrze jméno jeho dostanou odpuštění hříchů všichni, kdo v něho
věří“.
[44] Když Petr ještě mluvil tato slova, připadl Duch svatý na
všecky, kteří to slovo slyšeli.
[45] I užasli věřící z obřízky, kteří přišli
s Petrem, že také na pohany vylila se milost Ducha svatého,
[46] slyšeli je totiž, ani mluví jazyky a velebí Boha.
[47] Tu promluvil Petr:
„Může-liž kdo zbrániti vody, aby nebyli pokřtěni ti, kteří přijali Ducha
svatého, jako i my?“
[48] I rozkázal je pokřtíti ve jménu (Pána) Ježíše
Krista. Nato prosili ho, aby pobyl u nich několik dní.

KAPITOLA 11.

Petr podává v Jerusalemě zprávu o přijetí pohanů do církve. v. 1.—18.

[1] Uslyšeli však apoštolé a ti bratři, kteří byli v Judsku, že i pohané přijali slovo Boží.
[2] A když Petr přišel do Jerusalema, domlouvali mu ti, kteří byli z obřízky,
[3] řkouce: „Proč jsi vešel k mužům

---

33. Místo „před tebou“ některé rukopisy mají „před Bohem“ ve smyslu „stojíme před tebou jakožto mužem od Boha nám poslaným“.

34. nehledí na osobu t. j. není stranický

37. Judskem rozumí se zde podobně jako i krajinou judskou ve v. 39. celá Palestina (země židovská).

38. pomazal t. j. dal mu jako Bohočlověku plnost darů a milostí Ducha sv., zejména též moc konat zázraky a dílo vykupitelské vůbec, a tak posvětil jej k důstojnosti vykupitelské.

44. Duch sv. sestoupil na Kornelia a ostatní pohany v domě jeho shromážděné se svými dary (nejen s vnitřní milostí, nýbrž s dary mimořádnými, zejména s darem jazyků ještě dříve, než byli pokřtěni, aby ukázal jednak že Bůh nehledí na vnějšek nýbrž na nitro člověka, jednak aby poučil, že pohané mohou přímo býti přijati do církve, nepřistoupivše dříve k židovství; neboť jak Petr tak ostatní apoštolé a křesťané ze židovství domnívali se dosud, že pohané nemohou býti krtěni, do církve přijati, leč by dříve přistoupili k židovství.

5—17. Výtku mu učiněnou, že vešel k pohanům a přijal je přímo do církve, zcela případně odmítá poukazem na vůli Boží, projevenou zjevením daným Korneliovi i jemu, zvláště pak tím, že Duch sv. sestoupil na Kornelia a jeho příslušníky se svými dary dříve ještě, než byli pokřtěni (ale ovšem až uslyševše od Petra o Kristu a jeho smrti i vzkříšení a o tom, že bude všecky souditi a že jediné skrze něho lze dojíti odpuštění hříchů a spásy, uvěřili a nad svými hříchy opravdivou lítost pojali) — 16. Jan křtil vodou atd. srovn. 1, 5.

*

neobřezaným a jedl s nimi?“ [4]Tu Petr počav vykládati jim to pořádkem řka: [5]„Já jsem byl v městě Joppe a se modlil, a tu jsem uzřel u vytržení mysli vidění, jakousi nádobu jako veliké prostěradlo, ano se snáší dolů, jsouc spouštěno za čtyři cípy s nebe; i přišlo až ke mně. [6]Pohlédnuv do něho, zpozoroval a uzřel jsem čtvernožce pozemské i šelmy a plazy a ptactvo nebeské. Uslyšel jsem však také hlas, který mi pravil: [7]‚Vstaň, Petře, bij a jez.‘ [8]I řekl jsem: ‚Nikoli, Pane, neboť nikdy nevešlo nic poskvrněného neb nečistého do úst mých.‘ [9]A hlas odpověděl po druhé s nebe: ‚Co Bůh očistil, ty neprav býti poskvrněným.‘ [10]To stalo se po třikrát; a všecko bylo zase vzato do nebe. [11]A hle, hned nato stanuli tři muži u domu, ve kterém jsem byl, byvše posláni ke mně z Cesaree, [12]i řekl mi Duch, abych šel nic se nerozpakuje. Šlo pak se mnou i těchto šest bratří, a vešli jsme do domu toho muže. [13]I vypravoval nám, kterak uzřel ve svém domě anděla, an postaviv se řekl: ‚Pošli do Joppe a povolej k sobě Šimona, příjmím Petra; [14]ten promluví k tobě slova, skrze něž budeš spasen ty i veškeren dům tvůj.‘ [15]Když pak jsem počal mluviti, připadl Duch svatý na ně jako i na nás na počátku. [16]I rozpomenul jsem se na slovo Páně, jak pravil: ‚Jan křtil vodou vy však budete pokřtěni Duchem svatým.‘ [17]Jestli tedy Bůh dal jim stejnou milost jako i nám, kteří jsme uvěřili v Pána Ježíše Krista, kdo byl jsem já, abych mohl zabrániti Bohu?“ [18]Uslyševše to upokojili se a velebili Boha řkouce: „Tedy také pohanům dal Bůh pokání k životu.“

Křesťanská obec založena v Antiochii syrské. v. 19—30.*)

[19]Ti tedy, kteří se byli rozprchli před soužením povstalým pro Štěpána, přišli až do Fenicie a na Kypros i do Antiochie, nehlásajíce slova nikomu leč jediné židům. [20]Byli však mezi nimi také někteří muži z Kypru a Kyreny, kteří přišedše do Antiochie mluvili též k pohanům, zvěstujíce jim Pána Ježíše. [21]A ruka Páně byla s nimi, a veliký počet, jenž uvěřil, obrátil se ku Pánu. [22]I přišla pověst o tom k ušim církve, která byla v Jerusalemě, a poslali Barnabáše až do Antiochie. [23]Ten přišed a uzřev milost Boží, zaradoval se a napomínal všecky, aby v předsevzetí srdce svého vytrvali v Pánu, [24]neboť byl to muž dobrý a plný Ducha svatého a víry. I přidal se značný zástup

*) Od 11. 19—30 líčí IV., kterak v Antiochii syrské povstala, prospívala a též od apoštolů uznána byla první obec křesťanská z obrácených pohanů, a kterak ona zasláním peněžité pomoci do Jerusalema osvědčila křesťanskou lásku k židokřesťanům judským.

19. Antiochie (syrská) byla tehdy po Římu a Alexandrii největším městem říše římské. Měla půl milionu obyvatelů, domorodých Syrův a velikého počtu přistěhovalých Řeků i Židů. Byla hlavním městem syrské provincie a sídlem římského místodržitele pro onu provincii. Splavnou řekou Orantem byla spojena s mořem Středozemním.

20. Byli to křesťané hellenističtí či ke Kristu obrácení židé, kteří mluvili řecky. Pocházeli z Kypru a z Kyreny, usadili se v Jerusalemě (srov. 4, 36; 6, 9). a přijali tam křesťanství. Když pak po smrti sv. Štěpána nastalo v Jerusalemě pronásledování, utekli odtud a přišli až do Antiochie.

21. Ruka Páně byla s nimi t. j. Bůh pomáhal jim.

22. Barnabáše, jenž pocházel z Kypru a provázel sv. Pavla na jeho první cestě. (Viz 4, 36; 13, 1—27,) Poslali jej tam, aby křesťany antiochijské spravoval, dále poučoval i ve víře utvrzoval a ve spojení s církví mateřskou jerusalemskou udržoval.

ku Pánu. [25] Šel tedy (Barnabáš) do Tarsu, aby vyhledal Šavla, a na-
leznuv jej přivedl ho do Antiochie. [26] I pobyli spolu v té církvi po
celý rok a vyučili zástup značný, takže v Antiochii nejprve byli uče-
níci nazváni křesťany.
[27] V těchto dnech však proroci přišli z Jerusalema do Antiochie,
[28] a jeden z nich, jménem Agabus, povstav naznačil skrze Ducha sva-
tého, že bude veliký hlad po celém okrsku zemském; ten povstal za
Klaudia. [29] I ustanovili se učeníci na tom, že každý z nich podle toho,
jak kdo co má, pošle (něco) ku podpoře bratřím, kteří přebývali
v Judsku. [30] To skutečně také učinili, poslavše to starším po Barna-
bášovi a Šavlovi.

KAPITOLA 12.*)

Nové pronásledování křesťanů. Smrt Heroda Agrippy I. v. 1—25.

[1] V tom čase král Herodes vztáhl ruce, aby soužil některé z cír-
kve. [2] I dal usmrtit mečem Jakuba, bratra Janova, [3] a vida, že se to

---

25. Šel pro Pavla, aby mu byl v úřadě jeho ku pomoci. Byltʼ as jeho spolužákem u Gamaliela.

26. Křesťané nazývali se mezi sebou učeníky, věřícími, bratry, svatými; židé nazývali je sektou nazaretskou neb Nazarejci, pohané měli je za pouhou sektu židovskou. Když však v Antiochii přistoupil ke křesťanství také veliký počet pohanů, seznali, že nejsou sektou židovskou, nýbrž zvláštní společností náboženskou; i nazvali je po jejich zakladateli Ježíši Kristu „Christiani“ = Kristovci, křesťané. Jméno to bylo jim tedy dáno od pohanů.

27. 28. Proroci t. j. křesťané obdaření darem prorockým (Řím 12, 6) přišli do Antiochie v těchto dnech t. j. v tom čase, kdy Barnabáš a Šavel (Pavel) v Antiochii spolu působili, aneb spíše v čase, kdy křestanská obec antiochijská po příchodě Barnabašově zkvétala, ale Šavel tam dosud nepřišel. Neboť poněvadž sv. Lukáš poznamenává, že hlad Agabem předpověděný nastal za Klaudia (41—54), zdá se, že předpověď tu Agabus učinil za císaře Kaliguly (37—41), Šavel však přišel do Antiochie až r. 42 neb 43. Se sbírkou ovšem začali asi hned, jak Agabus hlad předpověděl, ale konali ji po několik roků podle toho, jak to dovolovaly jejich okolnosti, a jak toho žádal jejich úmysl pomoci co nejvydatněji a snad i opatrnost a péče o sebe, ježto předpověď Agabova nevylučovala z hladu ani jich samých; pravilť, že hlad nastane po celém okrsku zemském t. j. po celé říši římské a zemích Římanům podřízených, k nimž patřila i Syrie; ovšem tím neřekl, že hlad nastane všudy najednou, nýbrž jen, že povstane. — Že za Klaudia (41—54) po říši římské skutečně hlad povstal, sdělují též dějepisci Suetonius (Vita Claud. 18), Tacitus (Ann. 12, 43.), Dio Casius (60, 11.). V Judsku povstal mezi r. 44—48. (Jos. Flavius, Staro ž. 20, 2, 5.)

30. Sbírku tu zaslali do Jerusalema až po smrti Heroda Agrippy († 44), o níž jest řeč až v následujících kapitolách (v. 21—23). Sv. Lukáš podává o tom zprávu již nyní, ač by patřila až po 12, 24, poněvadž chce vypravování o sbírce zakončiti dříve, než by začal odstavec nový o pronásledování Herodově. Činil podobně také v evang. svém 3, 18—20; 18, 40—19, 10 (Viz Mark. 10, 46—52 pozn.) Sbírku odevzdali starším t. j. představenstvu církve jerusalemské, Jakubovi Mal. a biskupům jemu podřízeným (Srovn. 14, 22; 12, 17; 21, 18).

*) Od 12, 1—25. líčí V., kterak Herodes (Agrippa I., vnuk Heroda Vel., syn Aristobulův a Bereničin), započav nové pronásledování křestanů, dal Jakuba Vel. usmrtiti, a Petra uvězniti v úmyslu po velikonocích usmrtit jej také, a kterak Petr byv od anděla vysvobozen, na jiné místo (do Říma) se odebral, Herodes však byv o něco později stižen děsnou nemocí, smrtí krutou sešel.

1. V tom čase, kdy totiž křesťanská obec tak prospívala a sbírku pro křesťany jerusalémské pořádala. Bylo to r. 42.

3. Také Flavius (Starožitn. 19, 7, 3) sděluje, Agrippa usiloval o přízeň židů jednak slevováním daní a dary, jednak přesným zachováváním předpisů zákona Mojžíšova.

líbí židům, dal jmouti i Petra. Byly však (právě) velikonoce. [4] Uchopiv
ho tedy vsadil jej do vězení a dal ho hlídati čtyřem oddělením vojínů
o čtyřech mužích v úmyslu, že po velikonocích vyvede ho lidu.
[5] I byl Petr sice hlídán ve vězení, ale modlitba konala se za něj od
církve k Bohu bez ustání. [6] Když pak Herodes chtěl již jej vyvésti,
Petr spal té noci mezi dvěma vojíny spoután dvěma řetězy, a strážní
přede dveřmi hlídali vězení. [7] A hle, anděl Páně postavil se u (něho)
a světlo zazářilo v obydlí; a udeřiv Petra v bok, vzbudil ho a řekl:
„Vstaň rychle." A řetězy spadly s rukou jeho. [8] Řekl pak anděl
k němu: „Opaš se a přivaž si dole sandály." I učinil tak. A řekl mu:
„Oděj se pláštěm mým a pojď za mnou." [9] I vyšel a šel za ním;
a nevěděl že jest skutečnost to, co se dělo skrze anděla, nýbrž domníval se, že má vidění. [10] Prošedše pak stráží první i druhou, přišli ku
bráně železné, která vede do města; ta otevřela se jim sama A vyšedše přešli jednu ulici, a hned na to odstoupil anděl od něho.
[11] A tu Petr přišed sám k sobě řekl: „Nyní vím pravdivě, že Pán
poslal anděla svého a vytrhl mě z ruky Herodovy a ze všeho očekávání lidu židovského." [12] A seznav to přišel k domu Marie, matky
Jana příjmím Marka, kde byli (bratři) u velikém počtu shromážděni
a se modlili. [13] Když pak tloukl na dvéře vchodu, přišla děvečka jménem Rode, [14] a poznavši hlas Petrův, pro radost neotevřela vchodu,
nýbrž běžela dovnitř a pověděla, že Petr stojí před vchodem. [15] Oni
však jí řekli: „Blázníš-li?" Ale ona ujišťovala, že tomu tak jest.
I řekli: „Jest to anděl jeho". [16] Petr však tloukl pořád. I otevřeli
a uzřevše ho užasli. [17] Ale on pokynuv jim rukou, aby mlčeli, vypravoval jim, kterak ho Pán vyvedl z vězení; a řekl: „Povězte to Jakubovi
a bratřím." A vyšed odebral se na jiné místo. [18] Když pak se rozednilo,
bylo nemalé zděšení mezi vojíny, co se stalo s Petrem, [19] Herodes
však dal jej hledati a když ho nenalezl, vyslechnuv stráže kázal je
odpraviti. A odebrav se z Judska do Cesaree přebýval tam.
[20] Byl pak (Herodes) velice rozhněván na Týřany a Sidoňany.
Ale oni přišli jednomyslně k němu a získavše králova komorníka
Blasta, žádali za pokoj, neboť území jejich brala výživu z území králova. [21] V ustanovený den Herodes oblečen v roucho královské posadil
se na trůn a činil k nim řeč; [22] lid pak provolával: „Toť Boží hlas,
a ne lidský". [23] Ale ihned ranil jej anděl Páně, protože nevzdal pocty
Bohu, a byv prožrán od červů skonal.

---

5. mezi dvěma vojíny spoután dvěma řetězy, tak totiž, že ruka levá byla mu přivázána ku pravé ruce jednoho vojáka, a ruka pravá k levé ruce druhého vojaka.

7. Anděl vysvobodil Petra zajisté až ve čtvrté noční hlídce (mezi 3—6 h. s půlnoci), sic by vojínové byli zpozorovali nepřítomnost Petrovu při výměně stráže alespoň ve 3. hod. ranní.

12. matky Jana Marka t. j. evangelisty sv. Marka.

17. Jakubovi totiž apoštolu Jakubovi Malému, jenž byl příbuzným Pána Ježíše a biskupem jerusalemským. Petr odebral se na jiné místo t. j. nejprve as do Antiochie, kde ustanovil biskupem Evodia, potom do Říma.

20. brali výživu t. j. obilí a jiné plody polní, jichž Fenicie nevydávala s dostatek. I báli se, aby Herodes nezakázal vývozu do Fenicie. — Z území králova, tak dle textu řeckého; dle latinského bylo by „od něho".

19. Kázal je odpraviti. Doslovně „kázal je odvésti" totiž na popravu.

23. protože nevzdal pocty Bohu tím totiž, že by rouhavé lichocení rozhodně odmítl. — O hrozné smrti jeho zmiňuje se též židovský spisovatel Flavius (Starožitn. 19, 8 2.). Po jeho smrti byla Palestina zase přidělena ku provincii syrské a spravována od vladařů, kteří bydlili v Cesarei přímořské.

24 Slovo Páně však rostlo a se rozmnožovalo. 25 Barnabáš pak
a Šavel vykonavše službu (svou) a vzavše s sebou Jana příjmím
Marka vrátili se z Jerusalema.

I. První apoštolská cesta sv. Pavla. 13, 1—14, 27.*)

KAPITOLA 13.

a) Pavel na Kypru. v. 1—12.

1 Byli pak v Antiochii při tamější církvi proroci a učitelé, (mezi
nimi) Barnabáš a Šimon, příjmím Niger, a Lucius z Kyreny, a Manahen, jenž byl spolu vychován s tetrarchou Herodem, a Šavel. 2 Když
oni konali Pánu služby Boží a se postili, řekl jim Duch svatý: „Oddělte mi Barnabáše a Šavla k dílu, ke kterému jsem je povolal.“ 3 Tu
postivše a pomodlivše se a vloživše na ně ruce propustili je. 4 A oni
jsouce vysláni od Ducha svatého, odešli do Seleucie a odtud plavili
se na Kypros. 5 A přišedše do Salaminy, kázali slovo Boží v synago-

---

24. Poznámku tuto činí sv. Lukáš na konci zprávy o pronásledování Herodově, aby ukázal, že pronásledování nebylo na překážku rozkvětu církve. K ní pak připojuje zprávu o návratě Barnabášově a Pavlově z Jerusalema, jednak aby dal na jevo, že se sbírkou přišli až po smrti Herodově, jednak aby na ni navázal vypravování o dalším působení jejich, jmenovitě o činnosti Pavlově.

*) Část třetí (13, 1 - 28, 31) ukazuje, kterak církev Kristova působením sv. Pavla a jeho původců šířila se v maloasijských a evropských krajích říše římské sice také mezi židy, ale hlavně mezi pohany. Zejména líčí

I. První cestu apoštolskou, kterou sv. Pavel konal (od podzimu r. 44. neb od jara r. 45. až asi do r. 49.) s Barnabášem z Antiochie syrské po Kypru, Pamfylii, Pisidii a Lykaonii (13, 1—14, 27), jakož i spor, který po jejich návratě povstal v Antiochii o závaznosti předpisů Starého zákona, ale byv předložen apoštolům k rozhodnutí, výnosem jejich byl urovnán (15, 1—35). Všecka místa, která Pavel s Barnabášem na této cestě prošel, patřila k jižní části tehdejší římské provincie galatské; proto také tato činnost Pavlova nazývá se (mnohdy) jihogalatskou.

13, 1. Slov „mezi nimiž“ v textu řeckém není. — Niger česky „Černý“, — Jenž byl spolu vychován; v řeckém textě stojí slovo syntrofos — σύντροφος jež znamená i soukojence i spoluchovance či toho, kdo s jiným byl spolu vychován. Zde však užil sv. Lukáš slova toho alespoň velice pravděpodobné ve smyslu druhém.

2. Oddělte — t. j. posvěťte je k apoštolskému úřadu (mezi pohany), vysvěcením totiž na biskupy a udělením plné moci biskupské. Bylť zajisté mezi ostatními alespoň jeden biskupem.

4. Seleucie, přístavní město při moři středozemním, od Antiochie 25 km na jih vzdálené, zvaná též Seleucie Pieria (od blízké hory toho jména) neb i S. přímořská na rozdíl od mnohem větší Seleucie na řece Tigridu a jiných měst toho jména. Nyní jsou tam jen zříceniny.

5. Salamis město na východním břehu ostrova Kypru as 200 km od Seleucie vzdálené, někdy sídelní město královské. — měli Jana (Marka evangelistu) jako přisluhovatele. Tak dle řeckého. Dle textu latinského bylo by: měli k službě. Měli jej však nikoliv ku posluze fysické, aby jim snad opatřoval potravu neb jinak posluhoval, jak někteří myslí neprávem, nybrž k tomu, aby jim pomáhal při šíření víry Kristovy, zejména as udělováním křtu, který sv. Pavel sám jen zřídka uděloval (I. Kor. 14—17), a zajisté i poučováním. Příčinou, proč jej vzali s sebou, byl as jednak jeho příbuzenský poměr se sv. Barnabášem (Kolos. 4, 10), jednak jako očitý svědek různých věcí ze života Páně, které se udály v Jerusalemě, jmenovitě v poslední době pozemského života jeho a jakožto syn těch rodičů, v jejichž domě scházeli se první křesťané s apoštoly (zajisté i s Pannou Marií) ke službám Božím (Skut. 12, 12), mohl dáti poučení o mnohých podrobnostech ze života Páně, jak je byl seznal názorem vlastním aneb v oněch shromážděních slyšel od apoštolů a snad i od Panny Marie.

gách židovských; měli však (s sebou) i Jana jako přisluhovatele.
[6] A když prošli celý ostrov až k Pafu, nalezli jednoho muže židovského jménem Barjesu, jenž byl čarodějem a nepravým prorokem;
[7] on byl u prokonsula Sergia Pavla, muže rozumného. Tento povolav k sobě Barnabáše a Pavla, žádal poslechnouti slovo Boží.
[8] Ale Elimas-čaroděj, (tak totiž se překládá jméno jeho), odporoval jim, chtěje prokonsula odvátiti od víry.
[9] Šavel kterýž také Pavel slove, naplněn byv Duchem svatým, pohleděl naň
[10] a řekl: „(Člověče) plný všeliké lsti a zchytralosti, synu ďáblův, nepříteli veškeré spravedlnosti, nepřestaneš převraceti přímé cesty Páně?
[11] A nyní hle, ruka Páně nad tebou, i budeš slepý nevida slunce až časem svým.“ A ihned připadla na něho mrákota a tma a jda kolem hledal někoho, jenž by ho vedl za ruku.
[12] Tu prokonsul uzřev, co se stalo, uvěřil žasna nad učením Páně.

b) Sv. Pavel v Antiochii pisidské. v. 13—52.

[13] Odpluvše od Pafu přišli Pavel a jeho průvodci do Perge v Pamfylii. Jan však odloučiv se od nich vrátil se do Jerusalema.
[14] Ale oni prošedše (krajinu) od Perge, dostali se do Antiochie v Pisidii a všedše do synagogy v den sobotní posadili se.
[15] Po čtení Zákona a Proroků však vzkázali jim představení synagogy: „Muži-bratři, máte-li nějaké slovo povzbuzující k lidu, mluvte.“
[16] A tu Pavel povstav a pokynul rukou řekl: „Muži israelští a všichni, kteří se bojíte Boha, poslyšte:
[17] Bůh tohoto lidu israelského vyvolil si otce naše a povýšil lid, když jako cizinci obývali v zemi egyptské, a vyvedl je z ní ramenem povýšeným
[18] a po dobu čtyřiceti roků snášel chování jejich na poušti
[19] a zahubiv sedm kmenů v zemi kananejské, rozdělil mezi ně losem zemi jejich,
[20] a to asi po čtyřech stech a padesáti letech;

---

6. Pafus (nyní Baffo) město na jihozápadním břehu ostrova Kypru, bylo tehdy sídlem římského prokonsula.

8. Muž ten jmenoval se totiž hebrejským jménem Barjesu = syn Josuův, ale on dal si zvučné jméno arabské Elymas, jež značí mudrce, maga, čaroděje.

13. Pamfylie, hornatá krajina as uprostřed jižního pobřeží Malé Asie západně od Cilicie, vlasti sv. Pavla. Perge na řece Cestru as 12 km od jejího ústí do moře a 200 km severozápadně od Pafu, nynější Satalia as se 3.000 obyvatelů.

14. Pisidie severně od Pamfylie oddělená od ní horstvem Taurus. Antiochie Pisidská as 280—300 km severně od Perge, nyní ve zříceninách (u Yalobadže).

16—41. Řeč tato obsahuje tři části; v první (16—25) vysvětluje pojem lidu vyvoleného a vyčítá dobrodiní od Boha mu prokázaná; hledí tak získati jejich mysli; v části druhé (26—37) ukazuje, že Pán Ježíš jest Vykupitelem pravým, přes to, že ho židé zavrhli, neboť ukázal se jako takový svým vzkříšením a tím, že na něm se vyplnila messiášská proroctví; v třetí části (38—41) obrací to, co dosud řekl, na své posluchače nabídnutím spásy, jíž lze jim dosíci, uvěří-li, a výstrahou před zamítnutím spásy té.

16. A všichni, kteří se bojíte Boha t. j. proselyté či ti pohané, kteří nově přistoupili k židovství.

17. vyvolil otce naše totiž za předmět své zvláštní péče a za praotce Vykupitele podle těla, a povýšil lid totiž tím, že je v Egyptě rozmnožil a pro ně divy činil. — Ramenem povýšeným (či pozvednutým) t. j. mocí velikou. (Srovn. 2. Mojž. 1, 1—7; 13, 21—22.)

18. Srovn. 4. Mojž. 14, 33.

19. zahubiv sedm kmenů, srovn. 5. Mojž. 7, 1. — Rozdělil losem, srovn. Jos. 4. Mojž. 26, 55; 33, 54; 5. Mojž. 1, 38; 31, 7; Jos. 1, 6; 14, 1—5.

20. Rozdělení ono stalo se po 450 letech, po která totiž potomci Jakubovi v Palestině nebyli; čítají se tedy ta léta pravdě nejpodobněji od té doby, kdy rodina Jakubova přestěhovala se do Egypta, a to na pobyt v Egyptě 400 roků (vzhledem k 1. Mojž. 15, 13), na pobyt na poušti 40 a 10 roků asi na dobu, která uplynula po vkročení do země zaslíbené, než země té dobyli a si ji rozdělili. —

potom dal jim soudce až do proroka Samuela. [21] Nato požádali za
krále; i dal jim Bůh Saula, syna Kisova, muže z pokolení Benjamínova,
a to po čtyřicet roků. [22] A když jej odstranil, vzbudil jim Davida za
krále, jemuž i svědectví vydal řka: ‚Nalezl jsem Davida, syna
Jesseova, muže podle srdce svého, který bude činiti všecku
vůli mou.‘ [23] To jest ten, z jehož potomstva Bůh podle zaslíbení
svého vyvedl lidu israelskému Spasitele, Ježíše, [24] když byl dříve
Jan před jeho vystoupením hlásal křest pokání všemu lidu israelskému.
[25] A když Jan dokonával běh svůj, řekl: ‚Já nejsem ten, za koho
mě máte, nýbrž hle, po mě přichází ten, jemuž nejsem
hoden rozvázati obuvi na nohou.‘

[26] „Muži-bratři, synové rodu Abrahamova a vy všichni, kteří se
bojíte Boha, vám jest posláno slovo o té spáse; [27] neboť obyvatelé
jerusalemští a náčelníci jejich, nepoznavše ho jakož ani hlasů prorockých,
které se čítají každou sobotu, naplnili je tím, že ho odsoudili,
[28] a žádali na Pilátovi, aby byl odpraven, ačkoliv na něm nenalezli
žádné příčiny k smrti. [29] A když dokonali všecko, co bylo o něm
psáno, sňali ho se dřeva a položili do hrobu. [30] Ale Bůh vzkřísil ho
z mrtvých třetího dne, [31] a on ukazoval se po mnoho dní těm, kteří
s ním byli vstoupili z Galilee do Jerusalema, a kteří nyní jsou jeho
svědky před lidem. [32] I my zvěstujeme vám o tom zaslíbení, které se
stalo našim otcům, [33] že Bůh je naplnil na dítkách jejich, na nás,
vzkřísiv Ježíše jakož i psáno jest v žalmě druhém: ‚Syn můj jsi
ty, já dnes zplodil jsem tebe.‘ [34] Že však ho vzkřísil z mrtvých,

---

Dal jim soudce, viz Soudc. 3, 9. 15. 31; 4, 4. 6; 6, 11—14. 34. a další; 1. Král. 3, 20.

21. Srovn. 1. Král. 8, 5—7; 10, 21—24.

22. Srovn. Žalm 88, 21; Is. 44, 28; 1. Král. 16, 12. 13; 13, 14.

23. podle zaslíbení svého, srovn. 2. Král. 7, 12—13; Is. 11, 1—2.

24. kázal křest pokání viz Luk. 3, 3.

25. Srovn. Jan 1, 20. 27; Luk. 3, 16; Mark. 1, 7.

26—31. Smysl jest: Vám (dle některých rukopisů starých: nám) jakožto členům národa vyvoleného, jemuž byla dána zaslíbení messiášská, a vám proselytům, kteří jste se připojili k národu vyvolenému, posláno jest slovo, zvěst o té spáse messiášské v Kristu Ježíši, o které jsem se právě (ve v. 23.) zmínil. Většina obyvatelstva jerusalemského se svými náčelníky neuznala sice Ježíše za Vykupitele, ba odsoudila jej na smrt, avšak bylo by naprosto nesprávno souditi z toho, že Pán Ježíš Vykupitelem není; neboť oni to činili z neznalosti a neporozumění výrokům prorockým o Vykupiteli, ba právě tím, že Ježíše odsoudili a usmrtili, naplnili ony výpovědi prorocké; že pak Ježíš jest skutečně Vykupitelem, to jde na jevo nade vši pochybnost zvláště také z toho, že Bůh ho vzkřísil z mrtvých a že Ježíš sám vstav. z mrtvých ukazoval se nato po mnoho dní apoštolům a jiným ctitelům svým.

33. Bůh je naplnil na dítkách jejich, na nás; dle některých rukopisů „na dítkách vašich“, dle jiných a dle Vulgaty na dítkách našich; ale čtení svrchu dané (na dítkách jejich totiž na nás t. j. na Israelitech vůbec) jest asi pravé; z něho povstala ostatní hlavně přehlédnutím neb přepsáním se.

33. Syn můj jsi ty, já dnes zplodil jsem tebe. slova ta na svém místě (v žalmě 2.) vztahují se sice k věčnému zplození druhé osoby božské z Boha Otce; ale také pro Kristovo vzkříšení mohl jich sv. Pavel užiti zcela právem, a to proto, poněvadž ono věčné zplození z Boha Otce jest také důvodem, proč Pán Ježíš vstal z mrtvých. Poněvadž totiž Pán Ježíš jest soupodstatným a tedy i věčným Synem Božím, proto nemohl ani podle člověčenství svého vzíti porušení v hrobě, nýbrž musil vzkřísiti se.

34. Dám vám Davidovy věci svaté, věrné. (Uvedeno volně z Is. 55, 3.) Davidovými věcmi svatými rozumějí se messiášská zaslíbení daná Davidovi, jmenovitě zaslíbení, že jeden z potomků jeho bude kralovati na věky (2. Král. 7, 12—13; Žalm 88, 5); nazývají se věrnými či spolehlivými, poněvadž je Bůh

jako toho, jenž nemá již navraceti se ku porušení, pověděl takto:
‚Dám vám Davidovy věci svaté, věrné.‘ 35 Proto i na
jiném místě praví: ‚Nedopustíš, aby tvůj světec zakusil
porušení.‘ 36 Neboť David slouživ za svého věku vůli Boží, zesnul
a byl pochován ke svým otcům, i zakusil porušení; 37 ten však, jejž
Bůh vzkřísil, nezakusil porušení“.
38 „Známo proto budiž vám, muži-bratři, že skrze něho zvěstuje
se vám odpuštění hříchů a že ode všeho, od čeho jste nemohli býti
ospravedlněni v zákoně Mojžíšově, 39 v něm bývá ospravedlněn každý,
kdo věří. 40 Hleďte tedy ať nepřijde na vás to, co pověděno jest
v Prorocích: 41 ‚Vizte, pohrdači, a divte se a zhyňte; ne-
boť já udělám dílo za dnů vašich, dílo, o němž ne-
uvěříte, bude-li je vám kdo vypravovati.‘“
42 Když pak vycházeli, prosili je, aby jim mluvili ta slova (také)
sobotu příští. 43 A když bylo shromáždění rozpušteno, mnoho židů
a zbožných proselytů šlo za Pavlem a Barnabášem, a ti promlouva-
jíce k nim napomínali je, aby vytrvali v milosti Boží. 44 Příští sobotu
pak sešlo se téměř celé město poslechnout slovo Boží. 45 Ale židé
uzřevše zástupy, naplnili se řevnivosti a rouhajíce se odpírali tomu,
co Pavel mluvil. 46 Tedy Pavel a Barnabáš řekli neohroženě: „Vám
mělo se nejprve hlásati slovo Boží; poněvadž však je odmítáte a sebe
za nehodny pokládáte života věčného, hle, obracíme se k pohanům,
47 neboť takto přikázal nám Pán: ‚Ustanovil jsem tě za světlo
pohanům, abys byl ke spáse až do končin země.‘
48 Slyšíce to pohané radovali se a velebili slovo Páně; i uvěřili všichni,
kteří byli podřízeni k životu věčnému; 49 slovo Páně pak roznášelo se
po celé krajině. 50 Ale židé popudili (některé) proselytky vznešené
i přední měšťany a vzbudili pronásledování proti Pavlovi a Barnabá-
šovi; i vyhnali je ze svých končin. 51 Oni tedy vyrazivše proti nim
prach z nohou svých, přišli do Ikonia. 52 Učeníci však byli naplněni
radostí a Duchem svatým.

---

zcela jistě, věrně vyplní. Zaslíbení toto nebylo by se vyplnilo, kdyby Pán Ježíš vstav z mrtvých zase zemřel; proto právem uvádí je sv. Pavel na potvrzení pravdy, že Pán Ježíš vstal z mrtvých jako takový, který nevrátí se již ku porušení — již nezemře.

41. Viz Habak. 1, 5. Prorok (skrze něho Bůh) ohlašuje židům pro jejich zatvrzelost a odpor proti Bohu trest nesmírný, neuvěřitelný, který vykonal Bůh později nad nimi skrze Chaldejské tím, že způsobivše jim různé útrapy a zbořivše město (Jerusalem) i chrám odvedli je do zajetí. Sv. Pavel slovy jeho varuje posluchače před zamítnutím nabízené spásy, aby jich nestihl trest podobný, nesmírný. V Palestině byli židé pro svůj odpor proti Kristu potrestáni za války římské skutečně způsobem podobným, hroznými útrapami, zbořením města i chrámu a odvedením mnohých do otroctví.

47. Slova „Ustanovil jsem tě“ atd. jsou z Is. 49, 6. Jsou řečena o Vykupiteli, vyjadřujíce v souvislosti s veršem předcházejícím (5) vůli Boží, aby Vykupitel byl světlem ke spáse nejen židů, nýbrž i pohanů, tedy ku spáse všech národů; ale zahrnují v sobě příkaz pro ty, které Vykupitel vyvolil za své apoštoly a zřízence, aby evangelium jeho hlásali nejen židům, nýbrž, pokud možno, všem národům. Proto je sv. Pavel vztahuje také na sebe.

48. proselytky, doslovně zbožné ženy, jimiž však jest rozuměti proselytky čili ony ženy pohanské, které přistoupily k židovství přijetím víry v jednoho Boha pravého. (Srovn. 13, 16. pozn.). Skrze ně popudily i muže (as muže jejich), jmenovitě ty, kteří byli členy městských úřadů.

51. vyrazili prach na znamení, že jakožto nehodní nebudou účastni blaha messiášského, ač-li včas se neobrátí. Srovn. Mat. 10, 14.

52. Ikonium as 130 km jihovýchodně od Antiochie pisidské, patřila tehdy k Lykaonii jako město její hlavní. Nyní slove Konia a má as 45.000 obyvatelů.

KAPITOLA 14.

c) Pavel v Ikonium, v Lystře a v Derbe; návrat do Antiochie. v. 1—23.

1 V Ikonium vešli podobně do synagogy židovské a tak mluvili,
že uvěřilo veliké množství židů i pohanů. 2 Ale židé, kteří zůstali v ne-
věře, pobouřili a rozezlili mysli pohanů proti bratřím. 3 I pobyli tam
sice dlouhý čas mluvíce neohroženě s důvěrou v Pána, který osvěd-
čoval slovo milosti své čině, aby se děly zázraky a divy skrze ruce
jejich; 4 ale obyvatelstvo města se rozštěpilo, a jedni byli při židech,
druzí při apoštolech. 5 Když však pohané a židé se svými náčelníky
se shlukli, aby je ztýrali a ukamenovali, 6 oni seznavše to, utekli do
měst lykaonských, do Lystry a do Derbe i do (celého) okolí, a kázali
tam evangelium. 7 I sedával v Lystře jeden muž nemocný na nohy,
chromý ze života matky své, jenž nikdy nechodil. 8 Ten poslouchal
Pavla, a on pohleděv naň a uzřev, že má víru, aby byl uzdraven,
9 řekl hlasem velikým: „Postav se na nohy své přímě." I vyskočil
a chodil. 10 A tu zástupové uzřevše, co Pavel učinil, pozdvihli hlasu
svého a pravili lykaonsky: „Bohové připodobnili se k lidem a sestou-
pili k nám." 11 I nazvali Barnabáše Jupiterem, Pavla pak Merkurem,
neboť on byl mluvčím. 12 Ano kněz Jupitera předměstského přivedl
býky s věnci ku bráně a chtěl s lidem obětovati. 13 Když to uslyšeli
apoštolé, Barnabáš a Pavel, roztrhli roucha svá a vyběhli mezi zástupy
křičíce 14 a volajíce: „Muži, co to činíte? I my jsme lidé podrobení
utrpením jako vy, a kážeme vám evangelium, abyste se obrátili od
těchto (bohů) nicotných k Bohu živému, který učinil nebe i zemi a moře
i všecko, co jest v nich, 15 který za předešlých věků nechával všecky
národy choditi po cestách jejich, 16 ač přece nenechal sebe neosvěd-
čena čině dobré, s nebe vám dávaje deště a časy úrodné a naplňuje
srdce vaše pokrmem a radostí." 17 A když to mluvili, (jen) s těží za-
drželi zástupy, aby jim neobětovali. 18 Ale přišli tam židé z Antiochie
a Ikonie a přemluvivše zástupy, kamenovali Pavla a vyvlekli ho ven
z města, myslíce, že zemřel. 19 Když však učeníci jej obstoupili, vstav
vešel do města; a druhého dne odešel s Barnabášem do Derbe.

14, 1. podobně či podle téhož obyčeje, který zachovali v Antiochii. (Řecký výraz „kata to auto — *κατὰ τὸ αὐτό*" znamená sice nejen „podobně", nýbrž i „spolu", ale význam „podobně" jest zde případnější a proto zajisté správný.)

3. osvědčoval slovo milosti své . . . t. j. potvrzoval jejich kázání o jeho milosti čili hlásání evangelia divy a zázraky, které činil skrze apoštoly.

6. Lystra, nynější Latik, as 40 km jižně od Ikonia. Bylo rodištěm Timotheovým. Derbe bylo malé město as 75 km východně od Lystry vzdálené na úpatí Antitauru.

11. Přišli na tu myšlenku nejspíše z toho, že podle místní báje právě v jejich krajině zjevil se již dříve v podobě lidské Jupiter či Zeus (nejvyšší bůh Římanů a Řeků) a Merkur čili Hermes (mluvčí a průvodce jeho) a byli pohoštěni od Filemona a Baucidy.

12. Jupitera předměstského, (který byl před městem) t. j. Jupitera, který měl chrám před městem.

podrobení utrpením (a tedy i smrti) jako vy, v řeckém textě *ὁμοιοπαθεῖς* = podobně trpící, dle Vulgaty smrtelní podobně jako vy.

15. choditi po cestách jejich t. j. žíti dle předpisů a pravidel, jež si sami stanovili, nedávaje jim zjevení nadpřirozeného jako židům.

16. nenechal sebe neosvědčena (bez osvědčení), neboť zjevoval se jim způsobem přirozeným — řízením a zachováváním světa a jmenovitě různými dobrodiními, která jim činil přírodou. — Naplňuje srdce vaše (dle Vulgaty a některých rukopisů „srdce naše") pokrmem a radostí. Praví tak vzhledem k tomu, že pokrmem, nasycením se srdce upokojuje a jakousi radostí naplňuje.

[20] I kázali evangelium tomu městu a získavše mnoho učeníků, navrátili se do Lystry a do Ikonia a do Antiochie, [21] potvrzujíce mysli učeníků a napomínajíce je, aby setrvali ve víře, a (je poučujíce), že skrze mnohá soužení musíme vcházeti do království Božího. [22] Když pak jim po církvích (vzkládáním rukou) zřídili starší, pomodlivše se a se postivše, poručili je Pánu, v něhož byli uvěřili. [23] A prošedše Pisidii přišli do Pamfylie [24] a promluvivše v Perge slovo Páně, odebrali se do Atalie [25] a odtud odpluli do Antiochie, odkudž byli poručeni milosti Boží k dílu, které vykonali. [26] Když tam přišli, shromáždili církev a vypravovali, jak veliké věci Bůh učinil skrze ně, a že otevřel pohanům dveře víry. [27] I pobyli tu s učeníky čas ne krátký.

KAPITOLA 15.

d) Apoštolský sněm v Jerusalemě jedná o závaznosti starozákonních předpisů obřadních. v. 1 - 35.

[1] A tu někteří přišedše z Judska, učili bratry: „Nedáte-li se obřezati podle obyčeje Mojžíšova, nemůžete býti spaseni.“ [2] Poněvadž nastala (proto) rozmíška a nemalá hádka s nimi Pavlovi i Barnabášovi ustanovili, aby Pavel a Barnabáš a někteří jiní z nich šli o tu věc spornou k apoštolům a starším do Jerusalema. [3] Ti tedy byvše vy-

21. 22. Z Derbe chtěli as odejíti do rodiště Pavlova Tarsu, a odtud do Antiochie syrské a tak v krátce již ukončiti první apoštolskou cestu svou. Měliť z Derbe do Tarsu přes Taurus již nedaleko. Avšak nepochybně vzpomínka na bouře, které povstaly proti nim v Lystře, Ikonium a Antiochii pisidské a po jejich odchodu zajisté i proti nově obráceným křesťanům tamním, pohnuly je, aby ony obce ještě jednou navštívili, je povzbuzováním k vytrvalosti ve víře povzbudili a poučováním, že po příkladě Kristově jest nám kráčeti ke spáse cestou utrpení, k trpělivému snášení utrpení a různých soužení povzbudili a tak ve víře utvrdili (Luk. 24, 26; Řím. 8, 17; 2 Tim. 3, 12), jakož i aby jim vzkládáním rukou a modlitbou s posty spojenou vysvětili starší (biskupy a kněze) a tak duchovní správu zřídili. — Překládáme „aby jim (vzkládáním rukou) zřídili starší t. j. biskupy a kněze: Neboť řecké slovo χειροτονεῖν (cheirotonein), jehož užívá sv. autor, znamená ruku (ruce) vztahovati, vztahováním, podáním neb vzkládáním rukou dáti někomu hlas, jej oním způsobem vyvoliti, ustanoviti, zříditi, a teprve v další řadě vůbec vyvoliti, ustanoviti, zříditi. Že však na tomto místě nemíní se pouhé vyvolení, zejména ne takové, které by vykonali věřící vůbec, nýbrž o úkoně liturgickém, o řádném svěcení, patrno jednak z toho, že úkon onen učinili v jednotlivých místech řečených nikoli celá obec křesťanská, nýbrž Pavel a Barnabáš, jednak ze srovnání tohoto místa s 13, 3; 2. Tim. 1, 6; Tit. 1, 5. — Místo „pomodlivše se a postivše“ bylo by dle řeck. i latinského textu „pomodlivše se s posty“. Staršími či presbytery podobně jako episkopy (dozorci, biskupy) nazývali se v první době křesťanské biskupové i kněží, kteří měli povinnost je spravovati a u nich služby Boží konati. (Srovn. Skutk. ap. 20, 17. a 20, 28; Jak. 5, 14; 1. Tim. 4, 14; Filip 1, 1.) Teprve později ustálil se obyčej episkopem rozuměti biskupa, presbyterem kněze.

25. byli poručeni milosti Boží tím totiž, že jim milosti na Bohu vyprošovali. (Viz 13, 3.)

15, 1—2. V tom čase, kdy Pavel a Barnabáš vrátili se z první apoštolské cesty, přišli do Antiochie někteří křesťané obrácení ze židovství (či židokřesťané) a vyžadovali na pohanokřesťanech, aby se dali obřezati podle zákona mojžíšského, učíce čili za článek víry prohlašujíce, že bez obřízky nemůže nikdo býti spasen. Přišli z Jerusalema, ale nikoli od Jakuba, jakoby od něho neb od starších byli posláni, nýbrž sami od sebe; patrno to z toho, že tito dle v. 24. sami odsoudili jejich jednání. Byli to nepochybně ke křesťanství přistouplí fariseové, kteří podobně jako ti, jež Pán Ježíš v Mat. 23, 15. pokáral, chtěli vykonávati činnost missionářskou mezi pohany o své újmě nikoli z horlivosti pro čest a chválu Boží, nýbrž pro zákon mojžíšský a snad i pro vlastní čest a chválu lidskou. Nastalo

provozeni od církve, šli skrze Fenicii a Samařsko vypravujíce (při
tom) o obrácení pohanů; a způsobili tím velikou radost všem bratřím.
[4] Přišedše do Jerusalema, byli přijati od církve i od apoštolů a starších;
i oznámili, jak veliké věci Bůh učinil skrze ně. [5] Tu povstali někteří
ze strany farisejské, kteří byli uvěřili, a pravili: „Musejí se obřezati
a musí se přikázati, aby zachovávali zákon Mojžíšův.“
[6] I sešli se apoštolé a starší, aby tu věc uvážili. [7] Když pak
jednání stalo se živým, Petr povstav řekl k nim: „Bratři, vy víte, že
(již) před dávným časem vyvolil si Bůh mezi vámi, aby pohané skrze
má ústa uslyšeli slovo evangelia a uvěřili. [8] A Bůh, jenž zná srdce,
vydal jim svědectví, dav jim Ducha svatého jako i nám; [9] a neučinil
žádného rozdílu mezi námi a nimi, věrou očistiv jejich srdce. [10] Nuže
tedy, proč pokoušíte Boha vkládajíce na šíji učeníků jho, jehož ani
otcové naši ani my nemohli jsme snésti; [11] spíše věříme, že milostí
Pána Ježíše budeme spaseni stejně jako oni.“ [12] Mlčelo veškeré množství
a poslouchalo Barnabáše i Pavla, když vypravovali, jak veliké zázraky
a divy učinil Bůh skrze ně mezi pohany. [13] Když umlkli, promluvil
Jakub takto: „Bratři poslyšte mě: [14] Šimon vypravoval, kterak nejprve
Bůh přihlédl k tomu, aby z pohanů získal lid svému jménu. [15] A s tím
se srovnávají slova prorocká, jakož psáno jest: [16] ‚P o t o m s e n a-

v tamější obci křesťanské veliké vzrušení, rozmíška, sv. Pavel pak i sv. Barnabáš povstali zcela rozhodně proti učení jejich, vědouce, jak jest bludné a jak snižuje Kristovo dílo vykupitelské, jakoby ke spáse nestačilo. Aby však mysli své upokojili a ve sporné věci té měli jistotu, předložili ji křesťané antiochijští skrze Pavla, Barnabáše a jiné osoby apoštolům tehdy v Jerusalemě přítomným. Byli tam zejména Petr a Jakub Malý, kteří oba ujali se slova souhlasíce s Pavlem a Barnabášem, a dle Gal. 2, 9. také sv. Jan; kdo z ostatních apoštolů, není známo.

4—5. V Jerusalemě byli přijati nejprve od celé obce křesťanské i jejich představených ve shromáždění obecném, které se sešlo k tomu konci, aby je přijalo a přivítalo. V něm Pavel a Barnabáš vypravovali své zkušenosti a účinek apoštolského působení svého mezi pohany a oznámili příčinu i účel svého příchodu. Při tom někteří z těch, kteří před svým obrácením příslušeli ke straně farisejské a byli stejného smýšlení, jako ti, kteří onu rozmíšku způsobili v Antiochii, projevili hned své mínění, že pohanokřesťané jsou povinni přijmouti obřízku a vůbec zachovávati obřadní předpisy zákona mojžíšského.

Hned nato konalo se shromáždění zvláštní, ač také obecné, při kterém byli sice nejen apoštolé a starší, nýbrž i poslanci antiochijští a značný počet křesťanů jerusalemskych, ale toliko apoštolé a starší zúčastnili se jednání autorativně s hlasem rozhodným.

7. j i ž p ř e d d á v n ý m č a s e m t. j. as před 16 lety. B ů h v y v o l i l s i m e z i v á m i (dle některých rukopisů a dle Vulgaty „m e z i n á m i“) t. j. uprostřed vás (nás) či v t é t o z e m i p a l e s t i n s k é. (Viz 10, 1—48.)

9. Srovn. 10, 45.

10—11. Učí tu v plné shodě se sv Pavlem, že člověk bývá ospravedlněn nikoli ze skutků zákona Mojžíšova, nýbrž jediné milostí Boží, kterou nám Pán Ježíš zasloužil. Srovn. Řím. 1, 5; 3, 20—26; 5, 15; 1. Kor. 1, 3; Gal. 2, 16; Efes. 2, 4—10.

12. Veškeren lid přítomný po slovech Petrových umlkl, mlčel, t. j. nikdo již neodvážil se vyjádřiti mínění odchylné, zvláště když viděli, že, jak má kodex D, souhlasili s Petrem také přítomní starší (biskupové).

13. Sv. Jakub ve své řeči podává biblický důkaz o tom, že pohané jsou povoláni do církve bez povinnosti přijmouti obřízku a obřadní zákon mojžíšský (15—18), a činí sprostředkovací návrh, kterým se urovnávají nejostřejší protivy mezi židokřesťany a pohanokřesťany.

16—17. Slova tato jsou volně uvedena z Amos. 9, 11—12. Jimi prorok předpověděl, že Bůh skrze jednoho z potomků Davidových (skrze Vykupitele) opět vzdělá rozpadlý stánek či rozpadlou říši Davidovu, ale ne ve smyslu literním, nýbrž ve smyslu duchovním — vzdělá totiž církev, a to za tím účelem, aby do ní mohli vstoupiti a spásy dojíti (nejen židé, nýbrž) také ostatní lidé, pohané všech

vrátím a zase vzdělám stánek Davidův, který se roz-
padl, a zbořeniny jeho vzdělám opět a vyzdvihnu jej,
17 aby hledali Hospodina (také) lidé ostatní a všichni
národové, kteří se budou nazývati po mně, praví Ho-
spodin, jenž činí věci tyto.‘ 18 Známoť jest Pánu od věčnosti
dílo jeho. 19 Proto já soudím, aby nebyli znepokojováni ti, kteří z po-
hanů se obracejí k Bohu, 20 nýbrž aby se jim napsalo, by se zdržovali
od poskvrn modlami, od smilství, od udáveného a od krve; 21 neboť
Mojžíš má od dávných časů po městech své hlasatele, jsa čítán každou
sobotu v synagogách.“

22 Tu uvidělo se apoštolům i starším a celé obci církevní, aby
vyvolíce ze sebe (některé) muže, poslali je do Antiochie s Pavlem
a Barnabášem, totiž Judu, příjmím Barsabáše, a Silu, muže přední
mezi bratry, 23 a aby skrze ně odevzdali (tento) list: „Apoštolé a starší
(vzkazují) jako bratři pozdrav těm bratrům z pohanů, kteří jsou v An-
tiochii, v Syrii a v Cilicii. 24 Poněvadž jsme uslyšeli, že někteří od nás
vyšedše pomátli vás slovy, kazíce vaše duše, ač jsme jim nedali žá-
dného příkazu, 25 uvidělo se nám (shromážděným) jednomyslně vyvoliti
a k vám poslati (některé) muže s našimi miláčky Barnabášem a Pavlem,
26 lidmi, kteří vydali život svůj pro jméno Pána našeho Ježíše Krista.
27 Poslali jsme tedy Judu a Silu, a ti také povědí vám totéž ústně. 28 Vi-
dělo se totiž Duchu svatému i nám nevkládati na vás žádného břemene
více kromě těchto věcí potřebných: 29 abyste se zdržovali od věcí
obětovaných modlám, a od krve a od udáveného a od smilství; toho
budete-li se chrániti, dobře pochodíte. Mějte se dobře.“

30 Oni tedy byvše propuštěni přišli do Antiochie a shromáždivše
množství (věřících) odevzdali list. 31 Když jej přečetli, zaradovali se
nad tou útěchou. 32 Také Juda a Sila, jsouce též proroky, řečí mnohou

árodů. — Potom t. j. v době messiášské, navrátím se či obrátím se k lidu zase svojí milostí, kteří se budou nazývati po mně; doslovně „nad nimiž jest vzýváno jméno jeho“; toto rčení jest hebraistické, při němž po způsobu prorockém užito jest času minulého místo budoucího; smysl jest: kteří budou také nazývati se po něm, po Bohu, lidem Božím, právě tak jako se nazývali v Starém zákoně toliko israelité.

18. Smysl jest: Bůh ví od věčnosti, co chce učiniti s pohany, že je totiž časem povolá do církve; či jinými slovy: Povolání pohanů do církve bylo od věčnosti v úradku a plánu Božím.

20. Smilstvo zakazuje sice i zákon přirozený i šesté přikázání Boží. Přece však Jakub navrhl a sněm ustanovil (v. 29), aby se jim (křesťanům z pohanství obráceným) zakázalo ještě zákazem zvláštním, a to proto, poněvadž pohané posuzovali je namnoze příliš volně, pokládajíce smilstvo za věc lhostejnou, ano takovou, kterou se mohou i uctívati někteří bůžkové jejich. Ostatní tři věci (věci obětované modlám, udáveniny, krev) jsou samy o sobě lhostejné, indiferentní, nicméně zakázaly se křesťanům z pohanství také, a to, jak sv. Jakub výslovně udává ve v. 21., vzhledem k židům a křesťanům ze židovství, aby se jim totiž nedávalo pohoršení a aby židé nezdráhali se proto vstoupiti do církve. Neboť věci ty byly židům přísně zakázány (1. Mojž. 9, 4; 2. Mojž. 34, 15; 3. Mojž. 3, 17; 5, 2; 17, 10—16.) Ustanovení to bylo sice dáno předem pro pohanokřesťany antiochijské, syrské a cilicijské (v. 23.), neboť tam byl dán podnět k němu; ale jak patrno ze 16, 4., platil a prohlašoval se také jinde, kde podobné poměry nastaly, jaké byly v Antiochii, Syrii a Cilicii. Když časem přestaly řečené ohledy a příčiny, přestala sama sebou závaznost onoho ustanovení apoštolského, ovšem až na povinnost varovati se smilstva. — Věcmi obětovanými modlám rozumí se zúčastňovati se obětních hostin pohanských a požívati masa ze zvířat modlám obětovaných, pokud se maso to předkládá jako věc modlám obětovaná.

26. t. j. vydali se zcela ve službu Pána Ježíše, hotovi jsouce i život svůj pro něho obětovati.

bratry potěšili. [33] A pobyvše tu nějaký čas, byli propuštěni v pokoji
od bratří k těm, kteří je byli poslali. [34] Silovi však se uvidělo tam
zůstati. Judas tedy odešel do Jerusalema sám. [35] Pavel pak a Bar-
nabáš dleli v Antiochii, učíce a zvěstujíce s mnoha jinými slovo Páně.

II. Druhá cesta apoštolská sv. Pavla 15, 36—18, 22*)

a) Pavel odděliv se od Barnabáše navštěvuje kraje, ve kterých byl na první cestě své. 15, 36—16, 5.

[36] Po několika dnech však Pavel řekl Barnabášovi: „Vraťme se
a navštivme bratry po všech městech, ve kterých jsme kázali slovo
Páně, kterak se mají." [37] Ale Barnabáš chtěl s sebou vzíti také Jana,
příjmím Marka, [38] Pavel však soudil, aby nebrali s sebou toho, jenž
od nich odstoupil v Pamfylii a nešel s nimi k dílu. [39] I nastala roz-
mluška, takže se rozešli od sebe a Barnabáš pojav Marka plavil se
na Kypros; [40] Pavel pak zvoliv sobě Silu odešel, poručen byv od
bratrů milosti Boží. [41] I chodil po Syrii a Cilicii, utvrzuje církve
a přikazuje, aby zachovávali ustanovení apoštolů a starších.

KAPITOLA 16.

[1] Přišel pak do Derbe a do Lystry. A hle, byl tam jeden učeník,
jménem Timoteus, syn věřící ženy židovské, ale z otce pohana, [2] jemuž
dávali dobré svědectví ti bratři, kteří byli v Lystře a v Ikonium. [3] Toho
chtěl Pavel vzíti s sebou na cestu, a pojav ho, obřezal jej pro židy,
kteří byli v oněch místech; neboť všichni věděli, že otec byl pohan.
[4] Když pak chodili po městech, odevzdávali jim ustanovení vydaná
od apoštolů a starších, kteří byli v Jerusalemě, aby je zachovávali.
[5] A tak utvrzovaly se církve ve víře a rozmáhaly se počtem každodenně.

b) Pavel v Troadě a ve Filippech. v. 6—40.

[6] I prošli Frygii a krajinu galatskou, poněvadž jim bylo zabráněno
od Ducha svatého hlásati slovo Boží v Asii. [7] Přišedše proti Mysii,

---

34. Tento verš schází sice v nejstarších rukopisech řeckých (ℵ B A E H L P) předpokládá jej však v. 40. a slova „Silovi však se uvidělo tam zůstati" jsou i v kod. C, D, M, jakož i v mnoha minuskulích, v překladě saidském, Vulgatě.

35. V tom čase nejspíše, co dleli v Antiochii, přišel tam také sv. Petr a přijal od Pavla onu výtku, o které jest řeč v Gal. 2, 11—21.

*) II. Od 15, 36—18, 28. sv. Marek líčí druhou apoštolskou cestu sv. Pavla, při které prošel Syrii, Malou Asii, Macedonii a Řecko, a založiv mimo jiné též církevní obce ve Filippech, v Thessalonice a v Korintě, vrátil se po delším pobytě v Korintě přes Efesus, Caesareu a Jerusalem do Antiochie.

41. ustanovení apoštolů a starších, totiž ona, která byla dána na sněmu jerusalemském.

16, 1. Timoteus přijal křest nepochybně při prvním pobytě sv. Pavla v Lystře, a to i se svou matkou Eunikou a bábou Loidou. Srovn. 14, 6; 1. Kor. 4, 17; 2. Tim. 1, 5.

3. Obřezal jej pro židy t. j. proto, poněvadž ho chtěl užíti k hlásání evangelia mezi židy; neboť ti nebyli by připustili, aby člověk neobřezaný k nim vcházel do synagogy, tím méně, aby jim tam kázal o Vykupiteli. Učiniti to mohl, poněvadž nejen sám a Timoteus, nýbrž i tamní křesťané věděli, že obřízka jakožto věc sama o sobě křesťanům indiferentní ke spasení potřebná není. Kde ji pokládali za potřebnou ke spasení, nepřipustili ji. (Srovn. Gal. 2, 3.)

6. Tak dle textu řeckého, a v tom smyslu jest rozuměti také příslušnému textu latinské Vulgaty. Pavel totiž navštíviv se svými průvodci Silou a Timotheem

pokoušeli se jíti do Bythinie, ale Duch Ježíšův nepřipustil jim toho.
[8] Šli tedy podél Mysie a sestoupili do Troady. [9] I ukázalo se Pavlovi
v noci vidění: Jakýsi muž macedonský stál a prosil ho řka: „Přejdi
do Macedonie a pomoz nám.“ [10] A jak to vidění uzřel, ihned jsme
hleděli odejíti do Macedonie seznávajíce, že Bůh nás povolal, abychom
jim kázali evangelium. [11] Odepluvše z Troady přišli jsme během přímým na Samotrake a druhého dne do Neapole, [12] a odtud do Filipp;
jest to první město té části Macedonie, a to osada. I pobyli jsme
v tom městě několik dní. [13] V den sobotní však vyšli jsme za bránu
k řece, kde, zdálo se, že jest modlitebna, a posadivše se mluvili jsme
k ženám, které se byly sešly. [14] I poslouchala jedna žena, jménem
Lydie, prodavačka nachu z města Tyatiry, proselytka, a Bůh otevřel
srdce její, aby byla pozorna na to, co Pavel mluvil. [15] Když pak byla
pokřtěna i dům její, prosila řkouc: „Jestli jste usoudili, že jsem věrna
Pánu, vejděte do mého domu a zůstávejte tam.“ I přinutila nás.
[16] Stalo se pak, když jsme šli do modlitebny, potkala nás jedna
služebná, která měla ducha věšteckého a svým pánům zjednávala věště-

---

ony kraje, v nichž kázal na první cestě své, chtěl jíti do Asie, t. j. do Asie prokonsulární či vlastní (t. j. do Mysie, Jonie, Lydie a Karie) na západním pobřeží Malé Asie. Poněvadž však mu v tom Duch sv. snad již v Antiochii pisidské zabránil (způsobem nám neznámým), odebral se nikoli na západ, nýbrž nejprve na sever do Frygie, potom poněkud na severovýchod do Galatie, až po čase nikoli dlouhém dostal se as k místu, kde se dělila silnice, vedouc jedna na sever do Bythinie, druhá na západ do Mysie. Do Bythinie zabránil mu Duch Ježíšův t. j. Duch sv., jenž jmenuje se Duchem Ježíšovým, poněvadž vychází nejen od Boha Otce, nýbrž i od Boha Syna (ovšem od obou jako z jednoho principu). Šel tedy na západ až přišel do města Troady.

8. Troadou (Troas) slul severozápadní výběžek Malé Asie; hlavním městem byla tam Alexandrie, kteráž na rozdíl od jiných měst toho jména slula Alexandrií troadskou (Alexandria Troas) aneb jen krátce Troadou (Troas).

11. Samotrake jest nejsevernější z ostrovů Sporadských v moři Egejském; Neapolis bylo město námořní v Thrakii při zálivu Strymonském.

12. Jest to první město té části Macedonie (neb kteréž jest...). Tak dle čtení skoro obecného, dle něhož Filippy nazývají se prvním městem, ne že by bylo hlavním městem oné části Macedonie, nýbrž že bylo prvním větším, osadnickým t. j. od cizinců, od Římanů osazeným městem jejím, do něhož přišli Pavel i jeho průvodci a vůbec přicházeli ti, kdo šli do Macedonie z Thrakie. Vyskytá se však také čtení „jest to město první části Macedonie“; a přes to, že čtení toto jest velmi řídké, zdá se přece, že jest pravé. Bylať Macedonie, dostavši se r. 168 př. Kr. vítězstvím L. Aemilia Pavla nad macedonským králem Perseem pod panství římské, rozdělena r. 146 př. Kr. na čtyři části: Macedonii první, druhou, třetí, čtvrtou. Filippy (původně Krénides), později (od r. 356 př. Kr.) ke cti krále Filipa Filippi nazvané) byly, jak řečeno, v části první, ve kterém městem hlavním byla Amfipolis. Císař Augustus po vítězné bitvě u Filipp r. 42 př. Kr. proti Brutovi a Cassiovi svedené, usadil v městě římské osadníky, dal mu právo římské či italského občanství (jus italicum), kterým se dostalo pod přímou ochranu císařovu, a nazval je Colonia Augusta Julia Victrix Filippensium.

14. Tyatira bylo město v Lydii (v Malé Asii); na jeho místě stojí nyní město Akhisar. — Proselytka, doslovně bylo by „uctívající Boha“; tak nazývali se u židů pohané, kteří přistoupili k židovství jen potud, pokud zřeknuvše se modlářství (mnohobožství) uctívali se židy jednoho Boha pravého a přijali některé obřadní předpisy zákona mojžíšského (o klidu sobotním, o pokrmech dovolených a nedovolených, ale ne obřízku a některé předpisy jiné). Byli to proselyté v širším smyslu, tak zvaní proselyté (příchozí) brány. Někdy nazývají se prostě uctívající, sebomenoj, Skutk. 13, 50; 17, 4. 17., jednou (13, 43) uctívající proselyté.

15. přinutila nás totiž nalehavými prosbami.

16. do modlitebny; tento význam má zde řecké slovo προσευχή (proseuché), jež značí též modlitbu. — Měla ducha věšteckého t. j. byla po-

ním veliký užitek. 17 Ta jdouc za Pavlem a za námi volala takto:
„Tito lidé jsou služebníci Boha nejvyššího, oni zvěstují vám cestu ke
spáse.“ 18 To činila po mnoho dní. I rozmrzel se Pavel a obrátiv se
řekl duchu: „Přikazuji ti ve jménu Ježíše Krista, abys od ní vyšel!“
A vyšel v tu chvíli. 19 Ale páni její vidouce, že odešla naděje zisku
jejich, uchopivše Pavla a Silu, dovedli je na náměstí ku představeným
města 20 a postavivše je před velitele řekli: „Tito lidé pobuřují naše
město jsouce židé; 21 a zvěstují obyčeje, jichž my nesmíme přijímati
ani činiti jsouce Římané.“ 22 I povstal také lid proti nim a velitelé
strhše s nich roucho, kázali je metlami mrskati. 23 A když jim dali
mnoho ran, vsadili je do vězení, přikázavše žalářníkovi, aby je hlídal
bezpečně. 24 Tedy on dostav takový příkaz vsadil je do vězení vnitřního
a sevřel nohy jejich kládou. 25 O půl noci však Pavel a Silas modlíce
se zpěvem chválili Boha; i poslouchali je vězňové (ostatní). 26 Náhle
však stalo se veliké zemětřesení, takže se pohnuly základy žaláře,
a hned se otevřely všecky dveře a rozepiala se pouta všech. 27 Ža-
lářník pak probudiv se a uzřev dveře vězení otevřené, vytasil meč
a chtěl se usmrtiti v domněnce, že vězňové utekli. 28 I zvolal Pavel
hlasem velikým: „Nečiň sobě nic zlého; neboť jsme tu všickni.“ 29 Po-
žádav tedy světla vrazil tam a třesa se padl Pavlovi a Silovi k nohám,
30 a vyved je ven řekl: „Pánové, co mám činiti, abych byl spasen?“
31 A oni řekli: „Věř v Pána Ježíše, a budeš spasen ty i dům tvůj.“
32 I mluvili slovo Páně jemu a všem, kteří byli v domě jeho. 33 A on
pojav je v tu hodinu noční umyl jejich rány, a hned byl pokřtěn on
sám i všecka čeleď jeho. 34 A uved je nahoru do svého příbytku před-
ložil jim jídlo a ves lil se, že s celým domem uvěřil v Boha. 35 Když
pak se rozednilo, velitelé poslali biřice se vzkazem: „Propusť ty lidi.“
36 I oznámil žalářník slova ta Pavlovi: „Velitelé vzkázali, abyste byli
propuštěni; nuže tedy vyjděte a jděte v pokoji.“ 37 Ale Pavel vzkázal
jim: „Zmrskavše nás veřejně bez (předchozího) vyšetření, nás, občany
římské, vsadili do vězení, a nyní tajně nás vyhánějí? Ne tak, ale ať

---

sedlá duchem zlým, který ústy jejími některé věci skryté projevoval neb budoucí oznamoval, ovšem pokud je sám jakožto bytost rozumu bystřejšího z přítomného stavu věcí předvídati mohl neb vykonati chtěl.

18. Jako kdysi Pán Ježíš (Mark. 1, 25.), tak ani sv. Pavel nechtěl, aby mu duch zlý vydával (byť i pravé) svědectví, nejspíše proto, aby se nezdálo, že jest s ním ve spojení, aneb aby duch zlý nemohl (po odchodu sv. Pavla) tím účinněji klamati lid předkládáním nepravdy.

19. ku představeným či velitelům města (srovn. v. 20.) t. j. k oněm dvěma mužům, duumviri neb i praetores zvaným, kteří ve Filippech jakožto římské osadě po právu římském vedli správu města a vykonávali moc soudcovskou. Sv. Lukáš označuje je nejprve jako představené města (ve smyslu as „vedli je k úřadu, na úřad“), potom ve v. 20. jejich jménem úředním *στρατηγός* (stratégos) = vojevůdce, velitel, prétor.

24. Kládou rozumí se dřevo (peň neb i stěna) opatřené otvory od sebe více méně vzdálenými, do nichž se dávaly nohy, někdy i ruce provinilcovy, takže on sedě na zemi nejen nemohl s místa, nýbrž i při každém pohybu nohou velikou bolest pocítil.

26. Jest najevě, že to vše nestalo se mocí přirozenou, nýbrž božskou, a to na znamení, že Bůh má zalíbení ve věrných služebnících svých a je svou pomocí chce chrániti.

37. Podle zákona římského bylo zakázáno občana římského mrskati, ba i bez předchozího vyšetření uvězniti. Že Pavel a Silas, jenž také byl občanem římským, svého občanství římského nedovolával se dříve, než je zmrskali, toho příčina byla asi v tom, že při velikém a náhlém pobouření lidu nebylo to možné; možná však, že to učinili, ale pro veliký hluk nebyl hlas jejich slyšen.

sami přijdou a nás vyvedou.“ [38] Tedy biřici pověděli velitelům ta slova.
I ulekli se, uslyševše, že jsou Římané, [39] a přišedše odprosili je, a vyvedše je žádali, aby odešli z města. [40] I vyšli ze žaláře a odebrali se
k Lydii, a uzřevše bratry potěšili je a odešli.

KAPITOLA 17.

c) Pavel v Thessalonice, v Berei a v Athenách. v. 1.—34.

[1] Konavše pak cestu přes Amfipoli a Apollonii, přišli do Thessaloniky, kde byla synagoga židovská. [2] I vešel k nim Pavel podle svého
obyčeje a rozmlouval s nimi z Písem po tři soboty, [3] vysvětluje a dokládaje, že Kristus musil trpěti a z mrtvých vstáti, a tím že je ten
Kristus Ježíš, „kterého já zvěstuji vám“. [4] I uvěřili někteří z nich a připojili se k Pavlovi a Silovi, taktéž veliké množství proselytů a pohanů, i žen vznešených nemálo. [5] Ale židé rozhorlivše se přibrali
k sobě některé muže špatné z lidu pouličního a způsobivše hluk pobouřili město; i postavili se k domu Jásonovu a hleděli je vyvésti
před lid, [6] nenalezše jich však, vlekli Jásona a některé bratry k náčelníkům města křičíce: „Ti, kteří pobuřují svět, přišli také sem, [7] a Jáson

---

40. Lukáš zůstal v městě, aby spravoval novou obec křesťanskou, Timotheus zůstal také, ale brzy šel za Pavlem a dohonil ho v Berei, ne-li dříve.

17, 1. Amfipolis (nyní Xeochori) při řece Strymonu (nyní Strumě). Apollonie byla jihozápadně od ní. Thessalonika či Soluň při zálivě Thermaiském.

2. rozmlouval či disputoval s nimi z Písem. Vycházeje totiž z příslušných míst Písma sv., ukazoval a příslušnými výpověďmi dokazoval, že Vykupitel musil trpěti a z mrtvých vstáti; při tom však činili mu židé některé otázky a námitky, jež on zodpovídal a vyvracel, takže výklad jeho postupoval ve způsobě rozmluvy. — Po tři soboty; vzhledem k tomuto místu udávají obyčejně pobyt Pavlův v Thessalonice na tři týdny. Avšak zde jest řeč toliko o jeho kázání židům v synagoze. On však kázal tam také pohanům (1. Thess. 1, 9.), a to s úspěchem nemalým. I lze proto tamní činnost jeho čítati alespoň na dva měsíce.

4. množství proselytů a pohanů. Tak ve shodě s Vulgatou a překladem koptickým podle rukopisu D. (Kembridžského) a A (Alexandrijského), kde stojí *τῶν τε σεβομένων καὶ Ἑλλήνων* (tón te sebomenón kai Hellénón). Neboť výraz sebomenos (uctívající, zbožný) podobně jako sebomenos ton theon (uctívající Boha t. pravého, znamená v Novém zákoně často, i zde, proselytu (viz pozn. 16, 14), iméno Hellén pak, jež původně označuje Řeka, znamená též člověka, jenž si osvojil alespoň poněkud řecký jazyk, řeckou vzdělanost a řecký způsob života, ať byl kterékoli národnosti, a to proti těm, kteří si těch věcí neosvojili (Řím. 1, 14; Seneca de ira 3, 2), ale i toho, jenž ctil bohy nepravé; pohana, proti těm, kteří ctili Boha pravého, proti židům (tak zde a v Novém zákoně, jmenovitě ve Skut. ap. a u sv. Pavla častěji), ano někdy znamená u nich i křesťany obrácené z pohanství (pohanokřesťany, na př. Skut. ap. 21, 28; Řím. 10, 12; 1. Kor. 1, 24). Jiné rukopisy však vynechávajíce spojku *καὶ* (a) mají *τῶν τε σεβομένων Ἑλλήνων* (tón te sebomenón Hellénón). Při tomto čtení slovo sebomenos jest bráti v původním jeho významu, uctívající, zbožný, a jméno Hellén o pohanech vůbec, uvěřilo množství zbožných pohanů. Ale čtení svrchu dané srovnává se více s 1. Thess. 1, 9, kde sv. Pavel o křesťanech thessalonických praví, že na jeho kázání (ve své většině) obrátili se k Bohu od model; neboť slova ta by se nehodila na proselyty (uctívající Boha pravého).

5. Postavili se k domu Jásonovu, poněvadž věděli, že se tam uhostili.

6. k náčelníkům města; v řeck. textě stojí výraz *πολιτάρχης* (politarchés) jenž byl úředním titulem městských představených v Thessalonice a některých jiných městech macedonských.

7. Aby tím spíše popudili lid proti nim, žalovali na ně podobné věci, jako někdy židé v Jerusalemě proti Pánu Ježíši, jakoby byli velezrádci a lid proti císaři pobuřovali.

je přijal; a ti všichni jednají proti ustanovením císařovým pravíce, že
králem jest jiný, a to Ježíš.“ [8] I rozrušili lid a náčelníky města, kteří
to slyšeli; [9] ale oni dostavše rukojemství od Jásona i ostatních, pro-
pustili je.

[10] Bratří však hned za noci vypravili Pavla a Silu do Beree, a ti
přišedše (tam) odebrali se do synagogy židovské. [11] Tito byli šlechet-
nější než Thessaloničtí, neboť přijali slovo s veškerou ochotou, ka-
ždého dne zkoumajíce Písma, zdali tomu tak jest. [12] Mnozí tedy z nich
uvěřili; také nemálo pohanských žen vznešených i mužů. [13] Když však
židé thessaloničtí se dověděli, že Pavel kázal slovo Boží i v Berei,
přišli a také tam pobuřovali a rozrušovali lid. [14] Tehdy však bratří
vypravili Pavla hned, aby šel až k moři; ale Silas a Timotheus zů-
stali tam. [15] Ti pak, kteří provázeli Pavla, dovedli ho až do Athén,
a dostavše od něho pro Silu a Timothea příkaz, aby co nejrychleji
přišli k němu, odešli.

[16] Mezitím, co je Pavel v Athénách očekával, rozněcoval se v něm
duch jeho, poněvadž viděl, že město jest plno model. [17] I rozmlouval
v synagoze se židy a s proselyty i na náměstí každého dne s těmi,
kteří tam právě byli přítomni. [18] Ale někteří filosofové epikurejští
a stoičtí hádali se s ním, a jedni pravili: „Co as chce mluvka tento
povídati?“ Jiní však (řekli): „Zdá se býti zvěstovatelem cizích bohů“;
neboť zvěstoval jim Ježíše a zmrtvýchvstání. [19] I uchopili ho a dovedli
do Areopagu říkouce: „Můžeme-li zvěděti, jaké jest to nové učení, které
hlásáš? [20] Neboť jakési věci podivné dáváš nám slyšeti. Proto chceme
zvěděti, co to asi jest.“ [21] Athéňané totiž všickni, i cizinci tam se zdržu-
jící, neměli času pro nic jiného, než aby povídali neb poslouchali něco
nového. [22] Pavel tedy postaviv se uprostřed Areopagu řekl: „Muži

---

8. Lid i náčelníci rozrušili se; obávaliť se, aby sami nebyli pokládáni za odbojné Římanům a neměli proto obtíží.

9. dostali rukojemství t. j. přesvědčivé ujištění, že udání židů není pravdivé a že nic se neděje proti zákonům.

10. Berea (nyní Beria), město macedonské již při hranicích thessálských, jihozápadně od Thesaloniky v nynějším vilajetu soluňském.

16. plno model; tento význam má příslušné slovo řecké, jež však Vulgata překládá poněkud volně, ale co do smyslu správně výrazy „idololatriae deditam“ = oddáno modlářství.

18. Filosofové epikurejští, stoupenci Epikura (340—271 př. Kr.), učili, že svět povstal náhodou z odvěkých atomů či částic nedrobitelných a že bohové o svět se nestarají; popírali nesmrtelnost duše i vzkříšení těla a tvrdili, že rozkoš a požitek smyslný jest nejvyšším blahem a tedy i cílem života. Stoikové byli stoupenci filosofa Zenona (jenž žil as v letech 336—264 př. Kr.), učili materialismu s přechodem ku pantheismu tvrdíce, že všecko, i síly a bytost božská, jest hmotné; ač ne vše stejně hrubě hmotné; popírali také nesmrtelnost duše a vzkříšení těla. V příčině mravnosti učili, že člověk má život svůj udržovati ve shodě s rozumem, s přírodou, a býti lhostejným k bolu i k radosti.

18. cizích bohů, jak má text řecký; podle Vulgaty „bohů nových“ v témž smyslu totiž bohů neznámých. — Zmrtvýchvstání, řecky Anastasis; zdá se že také výraz tento Anastasis pokládali za jméno nějakého bůžka cizího.

19. Areopag (pahrbek bůžka války Aresa), pahrbek v Athenách, na němž pod širým nebem zasedával nejvyšší soudní dvůr athenský taktéž Areopagem zvaný a konávala se také jiná shromáždění. Dle báje řecké hájil se tam bůžek Ares (Mars) před dvanácti bohy proti tomu, že zabil syna Poseidonova (Neptunova).

21. Chyby tyto, povídavost a zvědavost, vytýkal Řekům také nejslavnější řečník jejich Demosthenes.

22. velice bohabojní v tomto smyslu pojímati jest na tomto místě jak řecký (δεισιδαιμονεστέρους — dejsidajmonesterus) tak latinský vyraz (super-

athénští, vidím, že jste v každé příčině velice bohabojní. [23] Neboť když
jsem procházel a prohlížel vaše posvátnosti, nalezl jsem také oltář, na
kterém bylo napsáno: ‚N e z n á m é m u B o h u.‘ Co tedy neznajíce
ctíte, to já zvěstuji vám: [24] Bůh, který učinil svět a všecko, co jest
v něm, ten jsa pánem nebe i země, nebydlí v chrámech udělaných,
[25] ani nebývá obsluhován rukama lidskýma, jakoby něčeho potřeboval.
sám dávaje všechněm život i dýchání a všecko; [26] a učinil, aby
z jednoho (praotce) všecko pokolení lidské přebývalo na veškerém
povrchu zemském, ustanoviv určité časy a meze přebývání jejich, [27] by
hledali Boha, zdali by se ho snad domakali neb jej nalezli, ačkoli
není daleko od jednoho každého z nás, [28] neboť v něm žijeme a se
hýbáme i trváme, jakož i někteří z vašich básníků pravili: ‚N e b o ť
j s m e i r o d j e h o.‘ [29] Jsouce tedy rodem Božím, nemáme se domní-
vati, že božství podobno jest zlatu neb stříbru neb kameni, výrazu
lidského umění neb důmyslu. [30] Časy té nevědomosti Bůh přehlédnuv,
nyní ohlašuje lidem, aby všickni všudy činili pokání, [31] poněvadž usta-
novil den, ve kterém bude souditi svět spravedlivě skrze muže, kte-
rého (k tomu) určil, dávaje všem víru tím, že ho vzkřísil z mrtvých.“
[32] Uslyševše pak o vzkříšení z mrtvých, jedni se posmívali, jiní
řekli: „Poslechneme tě o tom někdy jindy.“ [33] Tak vyšel Pavel ze
shromáždění jejich. [34] Ale někteří muži přidrževše se ho uvěřili; mezi
nimi též Dionysius Areopagita a žena jménem Damaris a jiní s nimi.

---

stitiosiores), jež jindy znamenají také tolik jako „pověrčivý“. V textu latinském i řeckém užito jest stupně druhého „vidím, že jste b o h a b o j n ě j š í“ totiž než než ostatní Řekové.

23. O oltářích „bohu neznámému“ postavených v Athénách svědčí také spisovatelé pohanští, Pausanias, Filostratus a zvláště Diogenes Laertský (Epimenides, 3), jenž zaznamenal, že Athénští v čas moru, nevědouce, který bůh byl uražen, k radě Epimenida z Kréty pustili k Areopagu jistý počet ovec bílých a černých a na každém místě, kde některá z nich ulehla, postavili oltář onomu bohu, který byv uražen mor seslal. A tvrdí, že takové oltáře vyskýtaly se v Athénách ještě za jeho doby. (3 st. př. Kr.)

24. Poučuje, že jest toliko jeden Bůh, a ten že je stvořitelem a pánem všehomíra.

25—28. učí, že jest také jen jedno pokolení lidské, pocházející od jediného praotce, Bůh pak že zasahá svojí prozřetelností do jeho osudů, ustanoviv jak jednotlivcům tak celým národům i dobu jejich trvání i meze jejich obývání, a to k tomu konci, b y h o h l e d a l i t. j. přemýšlením o pravdě a účelu světa (i sebe samých) ho jako původce a nejvyššího pána svého poznávali, uznávali a ctili; to však že není nemožno ani nesnadno, poněvadž Bůh jest všudypřítomný, ano my v něm jakožto původci a zachovateli svém žijeme a trváme, majíce od něho nejen život, nýbrž i bytost svou, a jsouce tedy jakožto bytosti živé, rozumem a svobodnou vůlí obdařené jemu podobni, neboť jest nemožno aby ten, kdo dává život, rozum a vůli, sám by byl jako kovová neb dřevěná postava bez vůle, bez rozumu, bez života. Tušili to i někteří básníci pohanští (Aratus, básník cilicijský z 1. pol. 3. stol. př. Kr. ve spise Phaenomena a Kleanthes z Assu v Mysii) pravíce: „Jsme i rod jeho“ t. j. tvorové jeho podobni jemu.

29—31. Ukázav, že lidé (pohané), ač mohli ze stvořených věcí poznati jediného Boha pravého jako bytost všemohoucí, svrchovanou, mající nejdokonalejší rozum a vůli, přece ho nepoznali a nectili, (nýbrž hrubě uráželi), označuje zjev ten šetrně sice, ale s dosti trpkou výtkou, jako výraz nevědomosti (zaviněné), kterou Bůh sice přehlížel t. j. ač mnohdy časnými tresty stíhal, neodsoudí přece soudem rozhodným, konečným, která však musí býti napravena pokáním, obrácením se ke Kristu, k m u ž i, skrze něho ukázal cestu spásy a skrze něhož bude po všeobecném vzkříšení též spravedlivě souditi veškeré lidstvo. Jeho také Bůh osvědčil a tedy všem i možnost a pohnutku dal, aby v něho jakožto budoucího soudce všeho lidstva uvěřili, tím totiž, že ho vzkřísil z mrtvých.

33. T a k t. j. s takovým úspěchem neb výsledkem v y š e l.

KAPITOLA 18.

d) Pavel v Korintě. v. 1.—17.

[1] Potom opustiv Athény přišel do Korintu; [2] tam nalezl jednoho
žida, jménem Akvilu, rodem z Pontu, který nedávno přišel z Italie
i s manželkou svojí Priscillou, protože Klaudius rozkázal, aby všickni
židé opustili Řím; i šel k nim. [3] a poněvadž byl stejného řemesla, zů-
stával u nich a pracoval; (bylť dle řemesla stanaři). [4] Promlouval však
v sobotu, vkládaje jméno Pána Ježíše, a přesvědčoval židy i pohany.
[5] Ale když Silas a Timoteus přišli z Macedonie, Pavel věnoval se kázání
zcela, osvědčuje židům, že Kristem (Vykupitelem) jest Ježíš. [6] Když pak
oni odporovali a se rouhali, vytřásl roucha svá a řekl k nim: „Krev
vaše budiž na (vaši) hlavu; já čist jsa půjdu od této chvíle k po-
hanům.“ [7] A odebrav se odtud vešel do domu jednoho muže, jménem
Tita Justa, proselyty, jehož dům přiléhal k synagoze. [8] Ale Krispus,
představený synagogy, uvěřil v Pána s celým domem svým; též mnozí
Korinťané poslouchajíce věřili a dávali se pokřtíti. [9] I řekl Pán v noci
u vidění Pavlovi: „Neboj se, nýbrž mluv a nemlč, [10] neboť já jsem
s tebou, a nikdo nesáhne na tebe, aby ti ublížil; mámť mnoho lidu
v tomto městě.“ [11] I pobyl tam rok a šest měsíců, uče u nich slovu
Božímu.

[12] Když však prokonsulem v Achāji byl Gallio, židé povstali jedno-
myslně proti Pavlovi a přivedli ho před soudnou stolici [13] a pravili:
„Tento navádí lid, aby ctili Boha proti zákonu.“ [14] Ale když Pavel

---

18, 2. Roku 50. vypověděl císař Klaudius z Říma všecky židy pro nepokoje, které tam působili. S nimi vypověděl též křesťany ze židovství obrácené, pokládaje je za pouhou sektu židovskou.

3. Byli stanaři. Dle mínění některých vykladačů záleželo řemeslo jejich v umění zhotovovati látky (plátna) na stany neb lodní plachty ať z koží, ať (hlavně) ze srsti koz cilicijských (Luther, Heim, Farrar, Ekert), dle jiných bylo to umění zhotovovati stany samy, i malé, přenosné pro cestovatele a vojíny, i veliké pro pastýře a kočovníky (Origenes, Patrizi, Sušil, Bisping, Felten, Belser). Tento druhý náhled jest as správnější, neboť srovnává se více s výrazem skénopoios σκηνοποιός jehož užívá o něm sv. Lukáš. Rozhodně nesprávně však soudili Michaelis a Hänlein rozumějíce oním řemeslem strojnictví.

4. Promlouval či disputoval, tím že ve svých promluvách odpovídal zároveň k dotazům a námitkám, jež mu mezi řečí židé činili. — vkládaje jméno Pána Ježíše t. j. neučil hned o Kristu Ježíši, aby již s počátku nenarazil u židů na odpor, nýbrž vykládal o místech starozákonních, o výpověděch prorockých, ale mezi výklady ty vkládal či vetkával poznámky, že proroctví ta vyplnila se na Kristu Ježíši.

5. věnoval se kázání zcela, neboť dostav od Sily a zvláště od Timotea zprávy celkem příznivé o stavu křesťanských obcí macedonských, jmenovitě thessalonické, nebyl již tak tísněn starostlivostí o ně (jak vytrvali v neustálém pronásledování), jednak že obdržev od křesťanů macedonských podporu (2 Kor. 11. 7—9), nemusel pro svou výživu zabývati se tolik prací tělesnou jako dříve.

6. vytřásl roucha svá na znamení, že přerušuje veškeré obcování s nimi (Srovn. Mat. 10, 14; Luk. 9, 5). Krev vaše (budiž) na vaši hlavu t. j. Na vás padne odpovědnost a trest za to, že jste v nevěře odmítli spásu vám podávanou. Já jsem činil, čeho žádal můj úřad, jsem proto nevinen vaší záhubou.

7. Justus, jméno latinské, jež znamená tolik co Spravedlivý.

12. Gallio, slul vlastně Annaeus Novatus, byv však adoptován či za vlastního přijat od Junia Galliona, učitele řečnictví, přijal jméno Junius Annaeus Gallio; byl bratrem filosofa Seneky; prokonsulem (či místodržitelem) v Acháji byl od května r. 52 — do května r. 53. Deissmann, Paulus, s. 159—177; Dubowy, Paulus, und Gallio (Bibl. Zeitschr. X. 1912, s. 143—154; Steinmann, Die Apostelgesch. 157).

chtěl ozvati se (proti tomu), Gallio řekl židům: „(Muži) židé, kdyby běželo o nějaké bezpráví neb o bídný zločin, slušně bych vás vyslyšel; [15] jsou-li to však hádky o slově, o jménech a o zákoně vašem, vizte sami; já nechci býti soudcem o těch věcech.“ [16] I odehnal je od soudné stolice. [17] A tu všickni uchopili Sostena, představeného synagogy, a bili ho před soudnou stolicí, ale Gallio nic na to nedbal.

e) Pavel vrací se do Jerusalema a do Antiochie. v. 18—22.

[18] Pavel však pobyv tam ještě mnoho dní rozloučil se s bratry a plavil se do Syrie, a s ním Priscilla i Akvila; v Kenchreích oholil si hlavu, neboť měl slib. [19] I přišli do Efesu, a nechal je tam; sám však vešel do synagogy a promlouval se židy. [20] Když pak ho prosili, aby déle pobyl, nesvolil, [21] nýbrž rozloučiv se pravil: „Navrátím se k vám zase, bude-li to vůle Boží,“ a odebral se z Efesu. [22] A přišed do Cesaree, odešel (do Jerusalema) a pozdraviv (tam) církev, šel do Antiochie.

III. Třetí apoštolská cesta sv. Pavla. 18, 23—22, 14.*)

a) Sv. Pavel nastupuje na třetí cestu. Apollo. 18, 23—28.

[23] A pobyv tam nějaký čas odešel a procházeje pořádkem krajinou galatskou a Frygií, utvrzoval všecky bratry. [24] Přišel však do Efesu jeden žid, jménem Apollo, rodem z Alexandrie, muž výmluvný a mocný v Písmě. [25] Ten byl vyučen cestě Páně a plana Duchem mluvil a učil pilně věcem o Ježíši, ač znal toliko křest Janův. [26] A ten počal neohroženě mluviti v synagoze. Když však ho uslyšeli Priscilla

---

17. Sostenes, jenž nastoupil jako představený synagogy po Krispovi, byl mluvčím před prokonsulem.

18. Priscilla a Akvila viz v. 2, 3. V Kenchreích, přístavu to korintském, oholil si hlavu, neboť měl slib. Byl to slib podobný slibu nazirejskému, kterým někteří židé na jistou dobu se zasvěcovali Bohu a se zavazovali, že na znamení toho nebudou si stříhati vlasy ani píti nápoj opojný. Pavel učinil ten slib nejspíše po zaslíbení, jenž mu Bůh učinil u vidění (v. 9—10); nyní pak ostříhal si vlasy na znamení, že Bůh, učiniv, co slíbil, nyní ho propouští aby se směl vrátiti.

19. promlouval se židy viz v. 4.

21. Některé i vážné rukopisy mají před slovem „navrátím se“ slova (v řečtině neb v latině). „Musím docela (každým řádem) nastávající svátek slaviti v Jerusalemě.“

*) III. Od 18, 23—22, 14. líčí třetí apoštolskou cestu sv. Pavla, na které přišel do Efesu, hlavního města (řeckého) v maloasijské Jonii při ústí řeky Kaistrie do moře Egejského, a působiv tam se zdarem přes dva roky, odebral se do Macedonie i Řecka a navštíviv tamější obce křesťanské, odešel přes Filippy, Milet a Cesarei do Jerusalema, dostav v Cesarei předpověď, že bude v Jerusalemě zatknut. Cesta ta trvala as od podzimku r. 54 do r. 59 (dle jiných do r. 58).

23. pořádkem takovým totiž jako v 16, 6., jenže opačně, navštíviv nejprve Galatii, potom Frygii.

24. mocný v Písmě, znal totiž dobře z paměti Písmo sv. Starého zákona, rozuměl a dovedl z něho s účinkem užívati důkazů.

25. cestě Páně t. j. víře křesťanské, jakožto cestě, která vede ke spasení, ale ne důkladně, neboť znaje toliko křest Janův a tedy i jeho svědectví o tom, že Ježíš jest zaslíbený Vykupitel, nevěděl zajisté ještě o významu a moci oběti kříže, o vzkříšení a nanebevstoupení Páně, o seslání Ducha sv., o svátostném křtu Kristově. Poučení toho dostalo se mu tedy as v domě Akvily a Priscilly v Efesu, kde zajisté přijal i křest svátostný. Pokud učil o Kristu dříve, ukazoval s velikým zápalem patrně toliko na to, že Ježíš jest Vykupitelem zaslíbeným.

27. dali mu totiž list doporučující, by od tamních křesťanů byl přijat dobře.

a Akvila, přijali ho k sobě a důkladně vyložili mu cestu Páně. [27] A když
chtěl odejíti do Acháje, bratři povzbudivše ho napsali učeníkům, aby
ho přijali. Přišed tam prospěl mnoho těm, kteří uvěřili; [28] neboť rázně
vyvracel židy veřejně, dokazuje z Písem, že Kristem (Vykupitelem)
jest Ježíš.

KAPITOLA 19.

b) Pavel v Efesu. Demetrius bouří lid proti němu. v. 1—40.

[1] Když pak Apollo byl v Korintě, Pavel prošed krajiny horní přišel
do Efesu a nalezl tam některé učeníky; [2] i řekl k nim: „Přijali jste
Ducha svatého uvěřivše?“ Oni však řekli: „Ale ani jsme neslyšeli,
je-li Duch svatý.“ [3] Tu řekl: „V co tedy byli jste pokřtěni?“ A oni
pravili: „V křest Janův.“ [4] I řekl Pavel: „Jan křtil křtem pokání, říkaje
lidu, aby uvěřili v toho, jenž přijde po něm, to jest v Ježíše.“ [5] Usly-
ševše to, byli pokřtěni ve jméno Ježíše. [6] A když Pavel vložil na ně
ruce, přišel na ně Duch svatý; i mluvili jazyky a prorokovali. [7] Bylo
pak všech těch mužů asi dvanáct.

[8] Vešed (potom) do synagogy, mluvil neohroženě po tři měsíce,
promlouvaje a přesvědčiti hledě o věcech království Božího. [9] Když
však někteří se zatvrzovali a nevěřili, zle mluvíce o cestě (Páně) před
lidem, odstoupil od nich a odděliv učeníky, promlouval denně ve škole

---

1—4. nalezl tam některé učenníky t. j. muže, kteří věřili v Ježíše Krista jako Vykupitele a o nichž proto sv. Pavel myslil, že jsou pokřtěni, — křesťané. Tázal se jich, zdali přijali Ducha sv. čili zdali byli biřmováni. Činil tak asi buď že při nich shledal nějaký nedostatek ve věcech víry, aneb se dověděl, že přišli z krajiny, kde nebylo apoštola neb biskupa (neb kněze k biřmování zmocněného). Neboť ačkoliv apoštolé udíleli biřmování hned, jak někoho pokřtili, přece se přiházelo, že někdo byl sice pokřtěn, ale ne biřmován, tehdy totiž, když byl pokřtěn od jáhna (neb kněze k biřmování nezmocněného) v kraji, kde nebylo apoštola neb biskupa (neb alespoň kněze k biřmování zmocněného). Oni odpověděli, že ani neslyšeli, je-li Duch sv., zajisté v tom smyslu, ve kterém byli tázáni, totiž, že ani neslyšeli o sv. biřmování a o tom, že se v něm uděluje Duch sv. se svými dary. Neboť jako učeníci Janovi byli zajisté židé a slyšeli tedy o Duchu sv. nejen v synagogách při předčítání Starého zákona, v němž také nejednou se mluví o Duchu sv. (žalm 50, 13; Moudr. 9, 17; Sirach. 1, 9.), nýbrž i od Jana Křtitele (neb jeho žáků), jenž prohlásil, že Vykupitel bude křtíti Duchem sv. (Mat. 3, 11,). Možná však také, že oněmi slovy vyznali, že nevědí nic o jsoucnosti Ducha sv., o tom, zdali Duch sv. vůbec jest, jestli totiž uslyševše o Duchu sv. rozuměli tím nikoliv osobu božskou s Otcem soupodstatnou, ale od něho odlišnou, nýbrž snad jen božskou moc a sílu neosobnou. Pavel podivil se odpovědi jejich, mysle, že byli již poktěni křtem Kristovým (od Krista ustanoveným), neboť nejen před křtem udělovalo se poučení o božské Trojici a tedy i o Duchu sv., nýbrž i při křtu vyslovovalo se jméno Ducha sv., ježto křest se uděluje a uděloval ve jménu Boha Otce i Syna i Ducha sv. Otázal se proto, v co byli pokřtěni, v čí službu křtem zasvěceni. A seznav, že křtu Kristova dosud nepřijali, poučil je a pokřtil ve jméno Pána Ježíše (v. 6.) t. j. křtem od Krista ustanoveným a zasvětil je službě Kristově — přijav je do církve a vložil na ně ruce t. j. biřmoval je, načež (alespoň někteří z nich) mimo vnitřní milosti obdrželi též dary mimořádné (dar jazyků, proroctví).

6. vložil na ně ruce t. j. biřmoval je.

9. zle mluvíce o cestě Páně před lidem, tupili totiž učení křesťanské před pohany, aby je zdrželi od přijetí křesťanství. Výraz Páně schází v textě řeckém, ale souvislost k němu poukazuje. — Tyrannus byl nejspíše pohanský (nikoli židovský) učitel řečnictví, který svou školu či posluchárnu propůjčoval na jisté hodiny Pavlovi (a to dle rukopisu kembridžského na dobu od 11 hod. dopol. do čtyř hodin odpoledne).

jakéhosi Tyranna. 10 A to dělo se po dva roky, takže všichni, kteří
přebývali v Asii, uslyšeli slovo Páně, židé i pohané. 11 Také divy ne-
obyčejné činil Bůh skrze ruce Pavlovy, 12 takže i na nemocné přenášeli
šátky a zástěry s těla jeho, a (tím) nemoci od nich odstupovaly a du-
chové zlí vycházeli.
13 Pokusili se však někteří i z potulných zaklínačů židovských nad
těmi, kteří byli posedlí duchy zlými, vzývati jméno Pána Ježíše říkajíce:
„Zaklínám vás skrze Ježíše, kterého hlásá Pavel.“ 14 Bylo to sedm synů
jakéhosi Skevy, židovského velekněze, kteří to činili. 15 Ale duch zlý
odpověděv řekl jim: „Ježíše znám, a o Pavlovi vím, ale kdo jste vy?“
16 A vrhnuv se na ně ten člověk, ve kterém byl duch zlý, a ovládnuv
oba, přemohl je, takže nazí a zranění utekli z toho domu. 17 To pak
vešlo v známost všem, kteří obývali v Efesu, židům i pohanům. I při-
padla bázeň na ně na všecky, a bylo velebeno jméno Pána Ježíše.
18 Také mnozí z věřících přicházeli vyznávajíce a vypravujíce skutky
své. 19 Mnozí pak z těch, kteří se byli zabývali věcmi pověrečnými,
snesli knihy a spálili je přede všemi; a spočetše cenu jejich, shledali
(obnos) padesáti tisíc denárů. 20 Tak mocně rostlo a sílilo se slovo Boží.
21 Když se toto vykonalo, Pavel umínil si v duchu, že projda
Macedonii a Acháji, odebéře se do Jerusalema, a řekl: „Až tam po-
budu, musím uzříti také Řím.“ 22 Poslav pak do Macedonie dva ze
svých přisluhovatelů, Timotea a Erasta, zůstal na čas v Asii.
23 Povstala však kolem toho času nemalá bouře pro to učení (Páně).
24 Jeden stříbrník totiž, jménem Demetrius, který dělal stříbrné chrámy
Dianiny, poskytoval nemalý výtěžek umělcům. 25 Ten svolav je i děl-
níky věcí takových řekl: „Muži, vy víte, že z tohoto zaměstnání máme
výtěžek, 26 a vidíte i slyšíte, že tento Pavel nejen v Efesu, nýbrž
téměř v celé Asii přemlouváním odvrátil mnoho lidu říkaje: ‚To nejsou
bohové, kteří se zhotovují rukama.‘ 27 I jest nebezpečenství, nejen aby

---

10. *kteří přebývali v Asii* totiž v Asii prokonsulární. (Viz. 16, 6 pozn.)

11. *zástěry*, které totiž nosil při práci svého řemesla stanařského.

16. Poněvadž zaklínači ti v Krista nevěřili, netěšili se ovšem ani mimořádné jeho pomoci a ochrany. Sv. Lukáš praví, že duch zlý ovládl *oba*, ač dříve mluvil o *sedmi* synech Skevových; vypravuje tedy případ, při němž pouze dva z těch bratří pokoušeli se ducha zlého vymýtiti.

18. *Mnozí z věřících* t. j. z těch, kteří již dříve na kázání Pavlovo přistoupili ke křesťanství, uzřevše nyní, co se stalo oněm zaklínačům, uznali moc víry a zavržitelnost svého jednání a *vyznali skutky své* hříšné nikoliv obecně, nýbrž jednotlivě. Zdali však se míní vyznání soukromé, svátostné, či veřejné, nesvátostné, nelze říci najisto; vzhledem k souvislosti však zdá se býti s pravdou, že se vyznávali (snad veřejně) nesvátostně ale s lítostí pouze z toho, že (pod vlivem starého obyčeje svého) také jako křesťané zabývali se věcmi pověrečnými.

19. *věcmi pověrečnými* (doslovně: věcmi všetečnými), zejména magií a kouzelnictvím, jemuž Efesští velikou měrou se oddávali. *Snesli knihy* t. j. závitky papyrusové, ve kterých byly obsaženy formule zaklínací, čarodějné a pod. Spálili je jednak z pravé kajícnosti nad tím, že dříve věcem pověrečným hověli, jednak proto, aby se jim odňala příležitost k hříchu.

20. 50.000 denárů či drachem t. j asi 40.000 korun.

22. Své přisluhovatele či *pomocníky* v úřadě svém Pavel poslal do Macedonie, aby připravili na jeho příchod, Timoteovi však dal poslání také z Macedonie do Korintu (1. Kor. 4, 17).

24—27. *Pro to učení*, doslovně *pro tu cestu*. Slova *Páně* (v. 23) v řeckém textě není. *Diana* či *Artemis* efesská nebyla prototypem krásy ani bohyní lovu, jako byly řecké a římské bohyně tohoto jména, nýbrž byla bohyní *živitelkou* a původu asijského, ne řeckého. Ku poctě její byl již v letech

nepřišlo v opovržení toto naše odvětví, nýbrž aby za nic nebyl pokládán chrám veliké bohyně Diany, ano i aby nezanikla velebnost její, kterou přece ctí celá Asie i okrsek zemský." [28] Uslyševše to, rozpálili se hněvem a křičeli: „Veliká jest Diana Efeských." [29] I naplnilo se město zmatkem a hnali se jednomyslně do divadla, uchopivše s sebou Macedoňany Gaia a Aristarcha, průvodce Pavlovy. [30] Když však Pavel chtěl vejíti mezi lid, učeníci nedopustili mu toho, [31] ano i někteří z náčelníků asijských, jsouce mu nakloněni, poslali k němu s prosbou, aby se nevydával do divadla. [32] Tam křičeli jedni to, jiní ono, neboť shromáždění bylo zmatené a většina nevěděla, proč se sešli. [33] I vytáhli ze zástupu jakéhosi Alexandra, ježto židé ho postrkovali, Alexandr pak pokynuv rukou, chtěl k lidu míti řeč obrannou. [34] Když však poznali, že to jest žid, zvolali všichni jako jedněmi ústy a křičeli as dvě hodiny: „Veliká jest Diana Efeských." [35] Tu tajemník upokojiv zástupy

---

560—470 př. Kr. postaven v Efesu velkolepý chrám, kterýž však r. 356 př. Kr. vyhořel, byv zapálen od Herostrata; ale byl postaven chrám nový, nádhernější než prvý, takže byl počítán k sedmi divům světa. V něm byla uložena dřevěná socha Artemidina (Dianina), o níž se bájilo, že spadla s nebe. Diana ta požívala veliké úcty v Efesu a po Asii prokonsulární, a mnoho poutníků přicházelo do Efesu, aby ji uctili neb se obdivovali velkoleposti chrámu. I zhotovovali zlatníci a stříbrníci malé napodobeniny jejího chrámu i sochy její a prodávali je se ziskem nemalým jejím ctitelům. Ale čím více pohanů přistupovalo ke křesťanství, tím více ubývalo těch, kteří ony napodobeniny kupovali, a tím více ubývalo i zisku jejich. Odtud ona bouře, kterou Demetrius způsobil proti Pavlovi, hlasateli víry křesťanské. — Demetrius poskytoval jiným výdělek, nejspíše tím, že mnoho umělců a dělníků zaměstnával.

29. V divadle konala se též shromáždění lidu.

30. Náčelníci asijští (asiarchové, byli předsedové provinciálního shromáždění v Asii prokonsulární; podobně jako bithyniarchové v Bithynii, Galatarchové v Galatii. Úkolem jejich původně bylo jen říditi provinciální sněm, později, když byl zaveden kult císaře, tedy i v době Pavlově, říditi slavnosti a hry, které provincie konala ku poctě císařově, ano i oběti při nich podávati. Sluli proto také velekněží (archierejs). Byli voleni z nejbohatších a nejváženějších rodin provincie vždy jeden na jeden rok, ale mohli býti voleni opětně a podrželi titul svůj (asiarchy) i potom, když již úřad složili. Není proto s podivením, že při řečené příležitosti bylo v Efesu asiarchů několik (v. 31). Že by se jich pro jeden rok volilo více než jeden, až deset, jak někteří myslili, nelze nijak dokázati. Byli však také asiarchové městští. Když totiž časem také jiná města v Asii prokonsulární postavila chrámy a pořádala slavnosti a hry ke cti císařově, dávali si i jejich velekněží titul asiarchy a podržovali jej také, i když úřad svůj již složili.

33. Alexandr tento byl dle jedněch křesťan obrácený ze židovství, jehož židé chtěli davu obětovati, aby odvrátili pozornost od sebe, uslyševše, že také proti ozývají se hlasy; spíše však byl to žid ke Kristu neobrácený, jehož židé snažili se v tlačenici dostati až na jeviště (řečniště), aby odtud v jejich prospěch promluvil řeč obhajovací.

35. tajemník, řecky γραμματεύς (gramateus) byl dle mínění některých exegetů (Bispinga, Jakuba Schäfera) tajemník státní, jehož úkolem prý bylo dozírati na státní archiv, potvrzovati statistické údaje, zhotovovati a ve shromáždění lidu předčítati vládní výnosy, dle tvrzení jiných však počtem mnohem četnějších byl to vrchní úředník samosprávný, jenž maje nad sebou strategy, nebyl nejvyšším úředníkem městské samosprávy dle jména a práva, ale přece dle vážnosti, které požíval, a dle vlivu, který měl. Tento náhled pokládáme za správný jednak vzhledem k výstraze, kterou dával ve shromáždění, aby nebyli obžalováni u prokonsula (v. 40), hlavně však vzhledem k starým nápisům řeckým, jmenovitě k efeským. Dle nápisů těch byl totiž výraz gramateus u Řeků titulem úředníků samosprávných, kteří měli veřejné listiny upravovati, redigovati a uschovávati, a kteří měli v jiných městech jinou vážnost a hodnost. V Efesu zejména bývali alespoň v některé době, jeden pro senát, druhý pro lid; někdy však byla jedna a táž osoba gramatem pro senát i pro lid. Gramat pro lid měl účast ve svolávání rady, ve připravování a upravování výnosů shromáždění, předkládal ve shromá-

řekl: „Muži efesští, kdo jest z lidí, jenž by nevěděl, že město Efeských
jest strážcem chrámu veliké Diany a jejího obrazu spadlého s nebe?
[36] Poněvadž tedy tomu odpírati nelze, jest potřebí, abyste byli pokojní
a nečinili nic ukvapeně. [37] Přivedliť jste tyto muže, kteří nejsou ani
svatokrádci ani rouhači bohyně vaší. [38] Jestliže tedy Demetrius a s ním
spojení umělci mají proti někomu při, konají se veřejné soudy
a jsou prokonsulové, ať žalují na ně (u nich). [39] Žádáte-li však ně-
čeho jiného, budiž to vyřízeno ve shromáždění zákonitém. [40] Vždyť
upadáme v nebezpečenství, abychom nebyli obžalováni z povstání pro
dnešní den, neboť není žádného viníka, na němž bychom mohli dáti
počet z tohoto shluknutí.“ A to pověděv rozpustil shromáždění.

KAPITOLA 20.

c) Pavel návštěvuje Macedonii a Řecko; vraceje se káže a křísí mládence v Troadě. v. 1—12.

[1] Když bouře přestala, Pavel povolav k sobě učeníky a dav jim
napomenutí, rozloučil se s nimi a odešel, aby se bral do Macedonie.

žděni předmět, o němž se mělo jednati, a požíval takové vážnosti a vlivu, že ač nebyl, jak se zdá, hlavou města úředně, officielně, byl jí přece ve skutečnosti, jednáním svým. Jak se podobá pravdě, byl volen jen na rok, ale mohl býti volen opětně; dle nich (dle gramatů či tajemníků těchto) čítala se též léta podobně jako v Římě dle konsulů, v Athénách dle archontů. Též na mincích uváděla se mnohdy jména jejich. Někteří vykonávali také úkony kněžské, jmenovitě ku poctě bohyně Diany, podobně jako asiarchové. (O chrámu a obrazu Dianině viz pozn. 24—27.)

38. prokonsul byl (po ustanovení císaře Augusta) vladařem, správcem provincie senatorské.

40. neboť není žádného vinníka . . ., tak jest přeložiti, pojímá-li se příslušné slovo řecké v rodě mužském, jakož činí Vulgata a rukopis kembridžský; béře-li se však v rodě středním, přeloží se: neboť není příčiny, vzhledem k níž bychom mohli dáti počet (zodpovídati se) . . .

20. 1. učeníky t. j. křesťany; dal jim napomenutí, aby totiž ve víře vytrvali a dle ní žili. — Odchod sv. Pavla z Efesu kladou za naší doby jedni do r. 58, jiní, počtem mnohem četnější do r. 57 (Belser do 56) a podle toho rozcházejí se o jeden rok také v dalších údajích, kladouce zejména caesarejskou vazbu jeho jedni do 58—60, jiní do 59—61, a první vazbu jeho římskou jedni do 62—64, jiní do 61—63. Ti, kteří odchod z Efesu kladou do r. 57, usuzují z toho, že Pavel přišed počátkem r. 55 (neb koncem 54) do Efesu, pobyl tam dle Skut. ap. 19, 8. 10. dva roky a tři měsíce a potom odešel nikoliv až o letnicích, jak dle 1. Kor. 15, 8. byl si umínil, nýbrž dříve, až o velikonocích, byv donucen k tomu bouří Demetriovou. Neboť přišel-li do Efesu koncem r. 54 neb počátkem r. 55 a zdržel-li se tam dva roky a tři měsíce, jest prý na jevě, že velikonocemi, kolem nichž město opustil, nelze rozuměti jiných leč ty, které připadly do r. 57. Než ačkoliv úsudek ten zdá se býti správným, nesouhlasíme s ním. Čelí proti němu výpověď sv. Pavla ve Skut. 20, 31., kterou Pavel biskupům v Miletě shromážděným připomenul, že působil mezi nimi tři roky, pravě: „Bděte majíce na paměti, že jsem po tři roky ve dne v noci nepřestával se slzami napomínati jednoho každého z vás.“ Neboť výpověď tu nelze právem vykládati jako údaj zaokrouhlený místo „dva roky a tři měsíce“ — k tomu není žádné příčiny —, tím méně jest správno pojímati ji tak, jakoby byla v odporu se slovy Lukášovými ve Skut. 19, 8. 10., — tomu brání již ta okolnost, že Lukáš sám ji zaznamenal jen o jednu kapitolu dále beze vší poznámky, — nýbrž nutno ji pojímati tak, jak jest řečena. Sv. Lukáš totiž mluví o Pavlově pobytu v Efesu, sv. Pavel však mluvě v Miletě k biskupům shromážděným nikoli pouze z Efesu, jak by se zdálo z 20, 17., nýbrž, jak již sv. Ireneus (Adv. haer. 3, 14. 2) sděluje, také z měst okolních, měl na mysli nejen svůj pobyt v Efesu, nýbrž také ten, který strávil v jeho okolí. Jestliže však Pavel přišed do Efesu koncem r. 54, aneb spíše až počátkem neb na jaře r. 55, pobyl tam a v okolí efeském celkem tři roky, jest patrno, že velikonocemi, kolem nichž as opustil Efesus, nebyly ty, které připadly

[2] Prošed pak ty krajiny a napomenuv je řečí mohou, přišel do Řecka.
[3] Tam pobyl tři měsíce, a tu židé činili mu úklady, právě když chtěl
se plaviti do Syrie, i umínil si, že se vrátí skrze Macedonii. [4] Doprovázel ho Sopater z Berey, syn Pyrrhův, z Thessalonických pak Aristarchus a Sekundus, též Gaius z Derbe a Timoteus, z Asie pak
Tychikus a Trofimus. [5] Tito však předešli a čekali na nás v Troadě,
[6] my pak jsme po dnech přesničních odpluli z Filipp a přešli jsme
k nim v pěti dnech do Troady, kde jsme pobyli sedm dní.
[7] Když jsme se v neděli shromáždili k lámání chleba, Pavel chtěje
nazejtří odejíti, promlouval s nimi a protáhl řeč až do půlnoci. [8] Bylo
pak mnoho světel v hořejší síni, kde jsme byli shromážděni. [9] Jeden
mládenec však, jménem Eutychus, seděl na okně a poněvadž Pavel
dlouho mluvil, pohružoval se v hluboký spánek a byv spánkem přemožen, spadl s třetího patra a byl zdvižen mrtev. [10] Ale Pavel sestoupiv
k němu, položiv se na naň a objav ho řekl: „Nekormuťte se, neboť
jeho duše jest v něm." [11] A vyšed nahoru, lámal chléb, pojedl a mluvil
ještě dlouho až do svítání; potom odešel. [12] Mládence však přivedli
živého a potěšili se nemálo.

d) Pavel v Miletě. v. 13—38.

[13] My pak vstoupivše na loď, odepluli jsme do Assu, v úmyslu
odtud vzíti Pavla, neboť tak nařídil, chtěje sám jíti po zemi, [14] Když
se s námi v Assu setkal, pojavše ho (na loď), přišli jsme do Mityleny
[15] a odpluvše odtud dostali jsme se druhého dne proti Chiu, dne následujícího přistáli jsme k Samu a den nato přišli jsme do Miletu

---

do r. 57, nýbrž ty, které se slavily v r. 58. Trvala-li však první vazba římská přece od r. 61 do r. 63, jak někteří soudí vzhledem k tomu, že při čítání vazby té od r. 62—64 na vladařství Porcia Festa, jenž brzy po svém nastoupení odeslal Pavla do Říma a již r. 62 zemřel, připadla by doba jen jednoho roku, v té pak že by nebyly mohly se státi všecky ty věci, které dle Flavia (Starožitn. 20, 8, 9—11) se udály za Festa (osvobození od lupičů, stavba vysoké zdi, kterou židé vzdělali v místnostech chrámových proti budově Herodově, Festův příkaz, aby ji zbořili, odvolání se k císaři a příznivé vyřízení odvolání toho), bylo by nutno předešlé údaje přeložiti o rok dříve, pobyt v Efesu tedy do (počátku) r. 54—57, třetí cestu jeho tedy do r. 53—58, druhou pak do doby od jara r. 51 do letnic r. 53, sněm jerusalemský do konce r. 50, neb do počátku 51.

7. my jsme odpluli, totiž Pavel a Lukáš, který se ve Filippech zase k němu připojil. (Srovn. 16, 40. pozn.)

7. v neděli, doslovně: v první den týdne; k lámání chleba t. j. ke slavení eucharistie či ke mši sv. a sv. přijímání.

8. bylo mnoho světel k zvýšení slavnosti.

10. jeho duše jest v něm ne že by byl nezemřel, nýbrž že Pavel vzkřísil jej z mrtvých.

11. lámal chléb t. j. obětoval mši sv. a pojedl totiž pokrm obyčejný, neboť se mší sv. a sv. přijímáním spojovaly se na výraz vespolné lásky tak zvané agapy či hody lásky, při nichž požívali pokrmů obyčejných — masa, chleba, ovoce, vína, a jichž účastnili se všickni věřící bez rozdílu stavu, k nimž však přispívali hlavně majetní. Původně po příkladě Kristově, který pojedl beránka a potom teprv ustanovil oběť mše sv., konaly se přede mší sv., později však až po mši sv., aneb se od sebe oddělovaly, takže večer byly hody lásky, ráno pak mše sv. a sv. přijímání.

13. Assos bylo přístavní město v Mysii při moři Egejském, as 40 km. na jihovýchod od Troady vzdálené. Nyní jest vesnička Beram-Kalesi.

14. Mitylene (nynější Mettelino) hlavní město ostrova Lesbu, nynějšího Mettelino (též Kastro, turecky Midilly zvaného), as 45 km. od Assu vzdálené.

15. Chios (nyní Skio neb Chio, turecky Sakys-Adasy) ostrov v Egejském moři as 90 km jižně od Mitylene. — Samos ostrov as 40 km jihozápadně od

[16] Pavel totiž si umínil minouti Efes, aby netratil času v Asii; neboť
pospíchal, aby bude-li mu možno, byl o letnicích v Jerusalemě.
[17] Z Miletu poslal do Efesu a povolal k sobě starší církve.
[18] A když k němu přišli (a spolu byli), řekl k nim: „Vy víte, kterak
jsem byl s vámi po všechen čas od prvního dne, kdy jsem vstoupil
do Asie, [19] slouže Pánu s veškerou pokorou a se slzami i zkouškami,
které se mi přihodily z úkladů židovských, [20] kterak jsem nic nepominul z věcí užitečných, abych vám jich neoznámil a vás neučil veřejně
i po domech, [21] zapřísahaje židy i pohany, aby se k Bohu obrátili a
uvěřili v Pána našeho Ježíše Krista. [22] A nyní, hle, já vázán jsa duchem,
jdu do Jerusalema, nevěda, co se mi v něm přihodí, [23] leč že Duch
svatý po městech mi osvědčuje a říká, že okovy a soužení očekávají
mě (v Jerusalemě). [24] Avšak z toho nedbám ničeho, ani nepokládám
život svůj za dražší sebe, jen abych dokonal svůj běh a to posluhování slovem, které jsem přijal od Pána Ježíše, abych totiž osvědčoval
evangelium o milosti Boží. [25] A nyní, hle, já vím, že neuzříte již
tváře mé, vy všichni, mezi nimiž jsem chodil hlásaje království Boží.
[26] Proto prohlašuji s důrazem dnešního dne, že jsem čist od krve všech;
[27] neboť jsem neopominul vám zvěstovat veškeren úradek Boží. [28] Mějte
pozor na sebe i na všecko stádce, ve kterém Duch svatý ustanovil
vás biskupy, abyste spravovali církev Boží, které si dobyl krví svou.
[29] Já vím, že po mém odchodě vejdou mezi vás vlci draví, kteří nebudou šetřit stádce; [30] i z vás samých povstanou muži, kteří budou
mluviti věci převrácené, aby přitáhli učedníky k sobě. [31] Proto bděte
majíce na paměti, že jsem po tři roky ve dne v noci nepřestával se
slzami napomínati jednoho každého z vás. [32] A nyní poroučím vás Bohu
a slovu milosti jeho, který jest mocen vzdělati a dáti dědictví mezi
všemi posvěcenými. [33] Stříbra a zlata neb roucha nežádal jsem od

---

Efesu, as 112 km jihovýchodně od Chia. — Milet kdysi bohaté město obchodní se čtyřmi přístavy na pobřeží Karie, nynější vesnice Palatia (Paladža) as 30 km jihovýchodně od Samu.

17. starší či presbytery t. j. biskupy, jakož patrno z. v. 28. Srovn. 14., 22. pozn.

18. když jsem vstoupil do Asie totiž na této třetí mojí cestě apoštolské, do Asie t. prokonsulární. Viz 16, 6. pozn. Slova v závorce položená scházejí v textě řeckém, taktéž ve v. 23.

22. vázán jsa duchem t. j. buď puzen jsa v duchu svém aneb, jak někteří myslí, „puzen jsa Duchem svatým“.

24. Avšak z toho nedbám (nebojím se) . . . nepokládám život svůj za dražší (necením výše) než sebe (svou osobnost), jen abych (jen když) . . . tak dle Vulgaty a některých rukopisů řeckých; dle jiných bylo by: Avšak já nepokládám život svůj za hodný žádného slova (necením ho za žádné slovo, za nic), abych dokonal . . . Smysl však jest celkem stejný v obojím případě, totiž že Pavel jest hotov obětovati život svůj časný, jen aby vykonal úkol sobě svěřený a tak zachoval sebe, svoji osobnost, pro život věčně blažený.

26. prohlašuji s důrazem = osvědčuji, jsem čist od krve všech t. j. nebudu tím vinen, jestliže někdo z vás spasen nebude. Srovn. 18, 6.

31. po tři roky ne plné (Srovn. 19, 8—10.). Sv. Pavel zahrnuje v počet ten mimo dobu dvou roků a tří měsíců, kterou ztrávil v Efesu (19, 8. 10.), také onu dobu as devíti měsíců, kterou působil v okolí efeském. (Viz svrchu 20, 1. pozn.)

32. poroučím vás Bohu a slovu milosti jeho, aby totiž Bůh vás posiloval a vzdělával slovem milosti své t. j. těmi pravdami, které ve své milosti a lásce k nám zjevil, a aby (posvěcuje vás a zdokonaluje) dal vám jednou účast mezi posvěcenými (mezi těmi, kteří křtem, biřmováním, nejsvětější svátostí a jinými prostředky spásy jsou posvěceni) t. j. mezi svatými v nebi.

nikoho, jak [34] sami víte; neboť pro potřeby moje a pro ty kteří byli
se mnou, sloužily ruce tyto. [35] Ve všem ukázal jsem vám, že takto se
lopotíce máme se ujímati slabých a pamatovati na slova Pána Ježíše,
neboť on řekl: ‚Blaženěji jest dáti nežli bráti‘.“ [36] A to po-
věděv, poklekl na kolena svá a pomodlil se s nimi se všemi. [37] I na-
stal veliký pláč ode všech a padše na hrdlo Pavlovo, líbali ho,
[38] rmoutíce se zvláště nad tím slovem, které řekl, že tváře jeho již
neuvidí. A doprovázeli ho k lodi.

KAPITOLA 21.

e) Pavel vrací se přes Cesareu do Jerusalema. v. 1—17.

[1] Když jsme odpluli odtrhše se od nich, přišli jsme během pří-
mým na Kós, druhý den na Rhodos a odtud do Patary. [2] A nalezše
loď, která měla plouti do Fenicie, vtoupili jsme na ni a odpluli jsme.
[3] Když pak jsme se přiblížili (na dohled) ke Cypru a jej v levo ne-
chali, plavili jsme se k Syrii a přistáli v Tyru, neboť tam loď měla
složiti náklad. [4] Vyhledavše učeníky, pobyli jsme tam sedm dní; a ti
pravili skrze Ducha Pavlovi, aby nechodil do Jerusalema. [5] Ale když
ty dni uplynuly, vypravivše se odebírali jsme se (odtud) i doprovázeli
nás všichni s manželkami a dítkami svými až ven za město a po-
klekše na břehu na kolena, pomodlili jsme se. [6] Na to rozloučivše se
vespolek, vstoupili jsme na loď, oni pak vrátili se domů. [7] My však
dokonavše plavbu od Tyru přišli jsme do Ptolemaidy a pozdravivše
bratry, zůstali jsme u nich den jeden. [8] Druhého dne odebravše se
přišli jsme do Cesaree a vešedše do domu Filipa evangelisty, který
byl jedním ze sedmi, zůstali jsme u něho. [9] On měl čtyři dcery, panny,
které prorokovaly. [10] Když však jsme tam meškali několik dní, přibyl
jeden prorok z Judska, jménem Agabus. [11] Ten přišed k nám vzal
Pavlův pás a svázav si ruce i nohy řekl: „Toto praví Duch svatý:
Toho muže. jemuž patří pás tento, židé v Jerusalemě takto sváží a vy-
dají v ruce pohanů.“ [12] Jak jsme to uslyšeli, prosili jsme ho my i ta-
mější (věřící), aby nechodil do Jerusalema. [13] Tu Pavel odpověděl:
„Co to děláte, plačíce a rozrývajíce mé srdce? Vždyť já jsem hotov
nejen svázati se dáti, nýbrž i umříti v Jerusalemě pro jméno Pána
Ježíše.“ [14] Poněvadž se odraditi nedal, přestali jsme říkouce: „Staň se
vůle Páně.“ [15] Po těch dnech připravivše se, brali jsme se do Jerusa-
lema. [16] A šli s námi také někteří učeníci z Cesaree, vedouce (nás)

---

35. ukázal jsem vám t. j. dal jsem vám příklad.

1. Kós (nyní Stanco neb Stankio) ostrov ve východních Sporadech oddělený od Malé Asie úzkým průlivem; jihovýchodně od něho ostrov Rhodos proti Karii a Lycii; Patara přímořské město v Lycii.

4. pravili skrze Ducha Pavlovi, aby nechodil do J. t. j. skrze Ducha sv. dověděli se, že ho v Jerusalemě čeká utrpení a dověděvše se toho, sami o své újmě, nikoli skrze Ducha sv., jej zráželi, aby nechodil do Jerusalema.

7. Ptolemais, nyní Akka, kdysi přístavní město severozápadně od Jerusalema.

8. Filipa evangelisty t. j. Filipa jáhna (6, 5), rozdílného od Filipa apoštola. Nazývá se evangelistou, ne že by byl evangelium napsal, nýbrž že evangelium hlásal. (Viz 8, 2—12. 26—40.)

14. Poněvadž se odraditi nedal, tak dle textu řeckého; dle Vulgaty bylo by: A když (poněvadž) jsme ho odraditi (přemluviti) nemohli.

16. Překládáme tak pokládajíce v řeckém textě třetí pád „Mnasonovi“ za nepřímý doplněk ke slovu vedouce (k Mnasonovi) a doplňujíce k slovu ve-

k jakémusi Mnásonovi z Cypru, starému učeníkovi, abychom se u něho
uhostili. 17 Když pak jsme přišli do Jerusalema, bratři přijali nás rádi.

IV. Pavlovo utrpení až do první vazby římské včetně. 21, 18—28, 31.*)

a) Pavel zúčastňuje se v Jerusalemě slibu nazirejského; jest zatčen. 21, 18—40.

18 Druhého dne Pavel vešel s námi k Jakubovi a sešli se všichni
starší. 19 I pozdravil je a vypravoval podrobně všecko, co Bůh učinil
mezi pohany skrze službu jeho. 20 A oni uslyševše to, velebili Boha
a řekli jemu: „Vidíš, bratře, kolik tisíců jest mezi židy těch, kteří
uvěřili, a ti všichni jsou horliteli pro zákon. 21 Uslyšeli však o tobě,
že učíš odpadu od Mojžíše všecky židy, kteří jsou mezi pohany, říkaje,
aby neobřezávali svých dítek, ani nežili podle obyčejů (židovských).
22 Co jest tedy činiti? Sejdeť se zcela jistě množství, neboť uslyší, že
jsi přišel. 23 To tedy učiň, co ti pravíme: Jsouť u nás čtyři muži, kteří
mají na sobě slib. 24 Ty vezma k sobě posvěť se s nimi a zaprav na
ně, aby si oholili hlavu; i poznají všichni, že nepravda jest to, co
slyšeli o tobě, nýbrž že také sám kráčíš zachovávaje zákon. 25 V pří-
čině těch pohanů však, kteří uvěřili, jsme ustanovili a napsali, aby se
zdržovali od věcí obětovaných modlám a od krve i udávenin a smilství.“
26 Tu Pavel pojav k sobě ty muže a druhého dne s nimi se posvětiv,

---

douce jakožto předmět náměstku nás, a to v plné shodě jak s některými překlady (saidským, arménským) i s některými rukopisy překladu latinského, tak i s kodexem kembridžským, dle něhož Pavel na své cestě z Tyru do Jerusalema přišel do jedné osady a tam se uhostil se svými průvodci u Mnasona. Vulgata však pokládá třetí pád v textě řeckém (Mnasonovi) vzniklý tak zvanou atrakcí či přítahem za předmět ke slovu vedouce (místo 4. pádu „Mnasona“) a doplňuje ke slovu vedouce secum = s sebou, takže dle ní bylo by přeložiti takto: šli s námi . . . vedouce s sebou Mnasona . . . abychom se u něho uhostili. Dle toho překladu sotva správného byl by Mnason měl obydlí v Jerusalemě, ale pro nějakou příčinu meškal v Cesarei právě v tu dobu, kdy tam Pavel přišel, odtud pak doveden byl od cesarejských křesťanů i s Pavlem do Jerusalema, aby u něho měl Pavel pohostinství.

*) Od 21, 11—28, 31. vypravuje, kterak sv. Pavel zúčastniv se v Jerusalemě slibu nazirejského a byv tam na křivé udání zatknut a v Cesarei po dva roky ve vazbě chován, i tam před vladaři Festem [a Felixem jakož i před Agrippou II. Kristu svědectví vydal a když odvolav se k císaři, do Říma byl dopraven, také tam nejprve židům, potom pohanům po dva roky mírné vazby o Kristu kázal.

21—25. Řečník, nejspíše sám sv. Jakub (Malý) upozorňuje sv. Pavla na pomluvy, které o něm šířili jeho nepřátelé, jako by učil židy ke křesťanství obrácené, že nemají šetřiti předpisů Mojžíšových, jmenovitě v příčině obřízky a obyčejů jím zavedených, jako svěcení soboty, rozdílu mezi pokrmy čistými a nečistými a j. Poněvadž židé šetřili s bedlivostí předpisů těch, i když přistoupili ke křesťanství, mohly z pomluv oněch snadno vzniknouti Pavlovi nepříjemnosti a obtíže mezi Jerusalemskými židy ke Kristu obrácenými. Proto řečník onen (sv. Jakub?), chtěje tomu zabrániti, radil Pavlovi, aby projevil veřejně svou úctu k zákonu mojžíšskému a to účastí na slibu nazirejském, tak totiž, že nejen sám příslušnou zdrženlivostí se posvětí po způsobu těch, kteří činili slib nazirejský (srov. 18, 18), nýbrž i zapraví čtyřem křesťanům ze židovství výlohy na předepsané oběti, aby mohli formálně zakončiti slib nazirejský, kterýž učinili. Slib ten zakončoval se totiž formálně podáním jistých obětí (mimo jiné podáním jednoho beránka, jedné ovce a jednoho skopce) a ostříháním si vlasů, jež kněz při oběti vložil do ohně. Zároveň (řečník onen) ujišťoval, že projevem takovým se židokřesťané upokojí, v příčině křesťanů obrácených z pohanství však že nikdo z křesťanů nebude moci činiti mu výtku již proto, poněvadž o nich stanovil již sněm Jerusalemský, že nejsou vázáni obřadnými předpisy starozákonními. (Kap. 15.)

26. Pavel učinil podle rady; neboť choval vůbec úctu k zákonu mojžíšskému a šetřil řečených jeho předpisů i jako křesťan a apoštol, když běželo o to, aby

vešel do chrámu a ohlásil konec dnů posvěcování, — až se podá obět za jednoho každého z nich.
[27] Když však se dokonávalo sedm dní, židé z Asie, uzřevše ho ve chrámě, pobouřili všechen lid a vztáhli naň ruce křičíce: [28] „Muži Israelité, pomozte, to jest ten muž, který všecky všudy učí proti lidu i proti zákonu a místu tomuto, a mimo to i pohany uvedl do chrámu a poskvrnil toto místo svaté.“ [29] Byli totiž viděli s ním v městě Trofima z Efesu a domnívali se, že ho Pavel uvedl do chrámu. [30] I pohnulo se celé město a povstal shon lidu, A uchopivše Pavla táhli ho ven z chrámu, a hned byly brány zavřeny. [31] Když však ho chtěli zabíti, došlo tisícníka čety ohlášení, že se bouří celý Jerusalem. [32] Ten pojav ihned vojáky a setníky, sběhl k nim; ale oni uzřevše tisícníka a vojáky, přestali bíti Pavla. [33] Tu tisícník přiblíživ se uchopil jej a rozkázal ho svázati dvěma řetězy; i ptal se, kdo jest a co učinil.
[34] V zástupu však volali jedni to, jiní ono. Nemoha tedy zvěděti nic jistého pro hluk, rozkázal jej vésti do (vojenského) ležení. [35] Když však přišel ke stupňům, přihodilo se, že pro násilí lidu byl nesen od vojáků, [36] neboť šlo za ním množství lidu a křičelo: „Pryč s ním.“
[37] Maje pak Pavel již uveden býti do ležení, řekl tisícníkovi: „Smím k tobě něco promluviti?“ A on řekl: „Umíš řecky? [38] Nejsi tedy ten Egypťan, který před těmito dny pobouřil a na poušť vyvedl čtyři tisíce mužů zbojníků?“ [39] I řekl k němu Pavel: „Já jsem žid z Tarsu, občan nikoliv neznámého města v Cilicii; prosím tě, dovol mi promluviti k lidu.“ [40] A když on dovolil, Pavel stoje na stupních, pokynul lidu rukou, a když nastalo ticho veliké, promluvil řečí hebrejskou řka:

---

se židům nedalo pohoršení, neb aby židé tím spíše se získali pro křesťanství; z té příčiny sám obřezal Timotea (16, 3); ale ovšem zcela rozhodně opíral se učení některých učitelů židokřesťanských, jako by obřízka a zachovávání oněch obyčejů bylo ke spasení potřebné a tedy i pohanokřesťané měli se obřezávati. Proto nejen nedopustil, aby Titus byl obřezán (Gal. 2, 3), nýbrž i bránil tomu všude tam, kde obřízku prohlašovali za potřebnou ke spáse, na př. v Galatii. (Gal. kap. 3—4.)

27. Když se dokonávalo sedm dní; míní nejspíše dobu od Pavlova příchodu do Jerusalema. Bouři způsobili židé nevěřící v Krista. Ti, kteří přijali křesťanství, upokojili se Pavlovým projevem, jak řečeno.

30. dveře vnitřní předsíně chrámové zavřeli levité, buď aby Pavel nemohl se tam utéci, aneb aby vůbec při té bouři chrám nebyl znesvěcen.

31—32. Na severozápadním rohu vnější předsíně chrámové (předsíně pohanů) stál totiž hrad Antonia se čtyřmi věžmi, z nichž jihovýchodní byla nad jiné vysoká a tak zřízena, že z ní bylo lze pozorovati vše, co se dělo ve chrámě. Z hradu toho, v jehož jedné části bylo vojenské ležení či kasárny pro posádku vojenskou, nejen dvoje stupně vedly do předsíně chrámové, nýbrž i zvláštní chodba podzemní byla zřízena od hradu až k východní bráně chrámové, a to vše za tím účelem, aby vojsko mohlo ihned zakročiti, kdyby židé ztropili nějaký rozbroj ve chrámě. Mohl proto Lysiáš ihned o věci býti zpraven a zakročiti.

38. Dle Jos. Flavia (Starožitn. 20, 8, 6, a Válka židovská 2, 13, 5) Egypťan tento vystoupil v Jerusalemě jako prorok za panování císaře Nerona (54—68), získal na 30000 přívrženců, tvrdě, že na jeho slovo hradby města Jerusalema se sřítí a město i posádka římská do jeho rukou padnou. Přívrženci jeho byli zbojníci, nihilisté, kteří z politických příčin úkladně vraždili přátele Římanů. Byli však od vladaře Felixa poraženi tak, že jen malá část se jich se svým vůdcem (oním židem egyptským) zachránila. Většina jich byla pobita neb zajata. Poněvadž tedy Egypťan ten se zachránil a trestu ušel, mohl se tisícník Lysias domnívati, že jím jest Pavel, zvláště když viděl, jak lid jest proti němu rozhořčen.

KAPITOLA 22.

b) Sv. Pavel koná před lidem řeč obrannou. v. 1—30.

[1] „Bratří a otcové, poslechněte moji obranu, kterou k vám nyní
konám.“ [2] Uslyševše pak, že k nim mluví řečí hebrejskou, utišili se
tím více. [3] I řekl: „Já jsem žid, jenž jsem se narodil v Tarsu cili-
cijském, ale vychován jsem v městě tomto; u nohou Gamalielových
byl jsem vzdělán podle přísnosti zákona otcovského, takže jsem
byl horlitelem pro zákon, jakož i všichni vy jste podnes. [4] I pronásle-
doval jsem toto učení až k smrti, svazuje a do vězení dávaje muže
i ženy, [5] jakož mi dosvědčí velekněz a všichni starší; od nich obdržev
i listy ku bratrům, ubíral jsem se do Damašku, abych také tamější
(křesťany) přivedl svázané do Jerusalema, by byli potrestáni. [6] Když
však jsem se bral cestou a se přibližoval k Damašku, ozářilo mě
o poledni náhle veliké světlo s nebe, [7] a já pad na zem, uslyšel jsem
hlas, jenž mi pravil: ‚Šavle, Šavle, proč mě pronásleduješ?‘ [8] Já pak
jsem odpověděl: ‚Kdo jsi, Pane?‘ I řekl ke mně: ‚Já jsem Ježíš Na-
zaretský, jehož ty pronásleduješ‘ [9] Ti však, kteří byli se mnou, viděli
sice světlo, ale neslyšeli hlasu toho, jenž ke mně mluvil. [10] I řekl jsem:
‚Co mám učiniti, Pane?‘ A Pán řekl ke mě: ‚Vstaň a jdi do Damašku,
a tam se ti poví o všem, co máš činiti.‘ [11] Poněvadž jsem však neviděl
z jasnosti onoho světla, byl jsem veden za ruku od svých průvodců
a přišel jsem do Damašku. [12] Jakýsi Ananiáš pak, muž (bohabojný) podle
zákona, jenž měl dobré svědectví ode všech židů tam přebývajících,
[13] přišel ke mně a přistoupiv řekl mi: ‚Šavle, bratře, prohlédni‘ A já
v touž chvíli prohlédl jsem na něho. [14] Ale on řekl: ‚Bůh otců našich
vyvolil tě k tomu. abys poznal jeho vůli a uzřel Spravedlivého a uslyšel
hlas z úst jeho, [15] neboť mu budeš u všech lidí svědkem o těch vě-
cech, které jsi viděl a slyšel. [16] A nyní, proč prodléváš? Vstaň a dej
se pokřtíti a obmyj se od hříchů svých vzývaje jméno jeho.‘ [17] Když
však jsem se navrátil do Jerusalema a se modlil ve chrámě, přišel
jsem u vytržení mysli [18] a uzřev ho, an mi praví: ‚Pospěš a vyjdi

---

2. řečí hebrejskou t. j. hebrejskou v širším smyslu slova či řečí aramejskou.

3. Pavel hájí se proti obvinění (21, 28.), že učí proti lidu i zákonu i chrámu a že znesvětil chrám uvedením do něho pohana. Mohl však přednésti pouze první část své obrany; mluviti déle bylo mu zabráněno. Zcela účelně sděluje, že dříve křesťany pronásledoval (3—6), jen božským řízením od nepřátelství toho upustil (6—11), od muže u židů velice váženého pokřtěn byl (12—16) a ve chrámu se modle poslání ku pohanům obdržel (17—21) a tedy jen z poslušnosti k Bohu mezi pohany působil; neboť ze sdělení toho mohli židé zcela jasně poznati, že Pavel nebrojí ani proti lidu, ani proti zákonu mojžíšskému, ani proti chrámu. Podle přísnosti zákona otcovského t. j. v přísné kázni, naváděn byv k přísnému a k přesnému zachovávání zákona otcovského, či zákona mojžíšského od praotců přijatého a podaného.

4—5. Srov. 8, 3; 9. 1—2. toto učení doslovně: tuto cestu t. j. křesťanské náboženství, křesťanskou víru.

6—16. Srovn. 9, 3—19. Průvodci Pavlovi viděli sice světlo, ale neslyšeli hlasu toho, jenž mluvil (v. 9.) t. j. oni slyšeli hlas, zvuky jakési, jakož patrno z 9, 7., ale nepostřehovali a neslyšeli hlasu článkovaného, ne jednotlivých slov a proto nerozuměli tomu, co se pravilo. — Slovo bohabojný (v. 12.) pojato dle textu řeckého, v latinské Vulgatě není slova mu odpovídajícího.

16. vzývaje t. j. vyznaje jméno jeho či po předchozím vyznání víry.

17. Když jsem se navrátil do Jerusalema, totiž po třech letech, pobyv dříve v Arabii. (Srovn. 9, 23—26; Gal. 1, 17—18.)

rychle z Jerusalema, neboť nepřijmou mého svědectví o mně.‘ [19] A já
jsem řekl: ‚Pane, oni vědí, že já jsem do vězení dával a po syna-
gogách mrskal ty, kteří věřili v tebe; [20] a když se prolévala krev
mučedníka tvého Štěpána, já jsem stál při tom a souhlasil jsem
a hlídal jsem roucha těch, kteří ho zabíjeli.‘ [21] I řekl ke mně: ‚Jdi,
neboť pošlu tebe daleko mezi pohany.‘“
[22] Poslouchali ho však až do tohoto slova, a tu pozdvihli svého
hlasu řkouce: „Pryč se země s takovým (člověkem); neboť nepřísluší mu
žíti.“ [23] A když oni křičeli a svá roucha odvrhovali a prachem do vzduchu
házeli, [24] tisícník rozkázal uvésti jej do (vojenského) ležení a bičováním
ho vyslýchati, aby se dověděl, proč tak křičí proti němu. [25] Když však
ho natáhli pro řemeny, Pavel řekl ku přistojícímu setníkovi: „Jest vám
dovoleno bičovati člověka Římana a to neodsouzeného?“ [26] Uslyšev to
setník, šel k tisícníkovi a ohlásil mu řka: „Co to chceš činiti? Vždyť
člověk tento jest občan římský.“ [27] I přistoupil tisícník a řekl jemu:
„Pověz mi, jsi-li ty, Říman?“ A on řekl: „Ano.“ [28] I odpověděl tisícník:
„Já jsem dosáhl občanství toto za velikou cenu.“ A Pavel pravil:
„Já však jsem se (v něm) i narodil.“ [29] Inned odstoupili od něho ti,
kteří ho měli mučením vyslýchati. Také tisícník se ulekl zvěděv, že
jest římským občanem, a poněvadž ho dal spoutati. [30] Druhého dne
však chtěje zvěděti jistotu o tom, z čeho jej židé obviňují, dal jej
odvázati a přikázal, aby se sešli velekněží a celá velerada, a vyved
Pavla postavil ho mezi nimi.

KAPITOLA 23.

c) Sv. Pavel před veleradou. v. 1—11.

[1] Tu Pavel upřev zrak na veleradu pravil: „Bratři, já jsem obcoval
před Bohem se svědomím zcela dobrým až do dnešního dne.“ [2] Ale

---

19—21. Pavel ve své lásce k židům myslil, že jako bývalý pronásledovatel křesťanů mezi židy by se zvláště hodil k tomu, aby hlásal víru Kristovu židům, ale Pán Ježíš dal mu poslání k národům pohanským, k nimž on později vskutku se odebral.

23 Projevovali tak svůj odpor proti Pavlovi a svou hotovost jej kamenovati.

24. do (vojenského) ležení viz 21, 31—32. — bičováním vyslýchati (dle Vulgaty: biči mrskati a mučiti) či bolestivou inkvisici s ním provésti, by ranami ho donutili přiznat vinu svou; myslilť tisícník, že Pavel vskutku něčím těžce se provinil, neboť neznaje as řeči aramejské (hebrejské), nerozuměl tomu, co Pavel mluvil k židům, a rozuměl-li přece, neseznal z toho, co vlastně židé proti němu mají.

25. když ho natáhli pro řemeny t. j. když ho na kládu neb kůl tak natáhli a přivázali, aby ho snáze bičíky z řemenů sestávajících mohli bičovati. — Jest dovoleno bičovati . . . srovn. 16, 37.

20—30. Tisícník seznav, že má před sebou římského občana, nejen souhlasil s upuštěním od bičování, nýbrž i odpoutal jej t. j. dal mu sejmouti ony dva řetězy, jimiž jej dal spoutati dle 21, 33. a to hned, jakož se výslovně praví v kodexu kembridžském. Ovšem na svobodu ho nepustil, nevěda, co proti němu mají, nýbrž ponechal jej ve vazbě vojenské tak, že po způsobě římském pravá ruka byla mu přivázána k levé ruce vojínově. Ale i od této vazby rozvázal jej dne druhého, když jej chtěl postaviti před veleradu židovskou. — Že beze všeho uvěřil, když tvrdil, že jest římským občanem, není s podivením, uváží-li se, že smrtí trestal se ten, kdo si přičítal římské občanství lživě (Suetonius, Vita Claudii 25).

1. Rozumí se samo sebou, že tisícník pověděl nejprve veleradě, proč ji svolal. Sv. Lukáš pomíjí to mlčením, poněvadž příčinu udal již v 22, 30. — Ve veleradě vzhledem k přítomnosti tisícníkové jednání konalo se v řečtině.

velekněz Ananiáš poručil těm, kteří stáli u něho, aby ho bili v ústa.
[3]Tehdy Pavel řekl k němu: „Bíti bude tebe Bůh, stěno obílená; také
ty zde sedíš, abys mě soudil podle zákona, a proti zákonu velíš mě
bíti?" [4]I řekli mu přístojící: „Božímu veleknězi zlořečíš?" A Pavel
řekl: „Nevěděl jsem, bratři, že to jest velekněz. Vždyť jest psáno:
‚Knížeti lidu svého nebudeš zlořečiti.'" [6]Věda pak, že jedna
část jest ze saduceů a druhá z fariseů, zvolal ve veleradě: „Bratři,
já jsem farisejem a synem fariseův; pro naději a (to pro naději ve)
vzkříšení z mrtvých jsem souzen." [7]A když to pověděl, rozbroj po-
vstal mezi fariseji a saduceji a shromáždění se rozštěpilo. [8]Neboť
saduceové praví, že není vzkříšení ani anděla ani ducha, fariseové
však vyznávají obé. [9]I stal se křik veliký, a někteří zákoníci strany
farisejské povstavše přeli se řkouce: „Nic zlého neshledáváme na člo-
věku tomto; což jestli duch mluvil k němu nebo anděl?" [10]A když
rozbroj se rozmohl, tisícník boje se, aby Pavla nerozsápali, vydal
rozkaz, aby vojsko sejdouc dolů vytrhlo jej z prostředu jejich a vedlo
do (vojenského) ležení. [11]V následující noci Pán přistoupiv k němu
řekl: „Buď dobré mysli, neboť jako jsi svědčil o mně v Jerusalemě,
tak musíš svědčiti i v Římě."

---

3 Bíti bude tebe Bůh. Sv. Pavel nezlořečí ani nepřeje mu zlého, nýbrž z vnuknutí Božího předpovídá mu trest Boží, který ho skutečně stihl ve válce židovské, kdy byl od zbůjníků usmrcen (Flavius, Starož. 2, 17, 9.). Nazývá ho stěnou obílenou t. j. pokrytcem, poněvadž tím, že jako soudce zasedá, staví se býti strážcem zákona a přece sám proti němu jedná (proti 3. Mojžíš. 19, 15; 5 Mojž. 1, 17.).

5. Pavel slyšel sice ona slova, ale nevěděl, že je promluvil velekněz. Není v odporu s jeho předpovědí či hrozbou, neboť tu vyslovil z vnuknutí Ducha sv. Slova „knížeti" (vládci) atd. jsou uvedena z 2. Mojž. 22, 28.

6—8. Ve veleradě byly zastoupeny dvě hlavní strany židovské, saducejská, která nevěřila ani ve vzkříšení těla, ani v jsoucnost bytostí duševních (andělů a duchů jiných), fariseové však uznávali obě (Mat. 22, 23; Mark. 12, 18; Luk. 20, 27; Skutk. 4, 2.). Všichni byli proti Pavlovi; strana saducejská však popudila se proti němu ještě více onou výtkou, kterou učinil veleknězi, neboť Ananiáš patřil ke straně její; avšak i fariseové mohli rozezlíti se proti němu měrou větší, poněvadž pro onu výtku mohl se jim zdáti jako muž, jenž má v neváźnosti nejvyšší úřad židovský. Aby tedy Pavel vyšel z nebezpečenství smrti, použil v opatrnosti Kristem samým doporučené (Mat. 10, 16) jejich různosti ve věcech věroučných, aby je rozdvojil a stranu silnější, farisejskou, získal pro sebe. Prohlásil, že jest farisejem a synem či potomkem fariseův, jehož tedy nejen otec, nýbrž i další předkové hlásili se ke straně farisejské. Učiniti tak mohl, poněvadž z rodu farisejského vskutku pocházel, po jistou dobu ke straně farisejské příslušel a i nyní s nimi se srovnával v různých věcech důležitých, jmenovitě též ve víře a naději ve vzkříšení z mrtvých, ač odlišně od nich opíral ji o Kristovo zmrtvýchvstání (1. Kor. 15, 12–28). Také mohl říci, že jest souzen (před soud pohnán) pro naději ve vzkříšení; neboť jednak vzkříšení Kristovo, jež jest základem naší naděje ve vzkříšení těla, bylo základem apoštolského kázání, pro něž židé tak se horšili, jednak právě tehdy, když Pavel řekl, že Kristus z mrtvých vstalý udělil mu poslání k národům pohanským, rozlítili se proti němu tak, že tisícník nejprve jej kázal bičováním vyslýchat, potom od bičování upustiv před veleradu jej postavil.

Ve v. 6. bylo by doslovně: pro naději a vzkříšení z mrtvých jsem souzen. Berouce však spojku *καὶ* (= et = a) vzhledem k 24, 15—21. a k některým překladům za vysvětlovací (ve smyslu a to), překládáme: pro naději a to vzkříšení či pro naději a to pro naději ve vzkříšení. Dle toho sv. Pavel jmenuje pouze jednu příčinu, pro kterou byl pohnán před soud, totiž naději ve vzkříšení těla. Ale mnozí vykladači berouce méně vhodně onu spojku ve smyslu souřadném, pojímají slovo naději pro sebe o naději ve spásu skrze Messiáše, takže by jmenoval dvě příčiny, totiž naději ve spásu messiášskou a víru ve vzkříšení těla.

Sv. Pavel odveden do Cesaree v. 12—35.

[12]Když však se rozednilo, někteří židé se srotili a zapřisáhli se,
že nebudou jísti ani píti, dokavad Pavla nezabijí. [13]Bylo pak více než
čtyřicet těch (mužů), kteří se tak spikli. [14]Ti přišedše k velekněžím
a starším řekli: „Slavnostně jsme se zapřisáhli, že ničeho neokusíme,
dokavad nezabijeme Pavla. [15]Proto nyní ohlaste vy s veleradou tisíc-
níkovi, aby ho k vám přivedl, jako byste chtěli důkladněji vyšetřiti
jeho záležitost; my pak jsme hotovi jej usmrtiti, prve než se (k vám)
přiblíží.“ [16]Uslyšev však o těch úkladech syn Pavlovy sestry, přišed
vstoupil do ležení a oznámil to Pavlovi. [17]Pavel pak zavolav k sobě
jednoho setníka pravil: „Doveď tohoto mládence k tisícníkovi, neboť
má mu něco oznámiti.“ [18]A on pojav jej, dovedl ho k tisícníkovi
a řekl: „Vězeň Pavel (povolal mě k sobě a) prosil mě, abych tohoto
mládence dovedl k tobě, poněvadž ti má něco pověděti.“ [19]Tu tisícník
vzal ho za ruku a odstoupiv s ním v soukromí otázal se ho: „Co jest
to, co mi máš oznámiti?“ [20]A on řekl: „Židé se umluvili, že tě po-
žádají, abys zítra uvedl Pavla do velerady, jakoby chtěli o něm něco
důkladněji zvěděti. [21]Ale ty jim nevěř, neboť z nich činí mu úklady více než
čtyřicet mužů, kteří se zapřisáhli, že nebudou jísti ani píti, dokavad ho
neusmrtí; a nyní jsou připraveni, čekajíce na tvou přípověď.“ [22]Tedy
tisícník propustil mládence přikázav mu, aby nikomu neříkal, že mu
to ohlásil. [23]A povolav k sobě dva setníky řekl jim: „Přihotovte dvě
stě vojínů, aby šli do Cesaree, též sedmdesát jezdců a dvě stě kopi-
níků od třetí hodiny noční. [24]Ať připraví také zvířata jezdecká, aby
posadíce na ně Pavla, dovedli ho zdráva k vladaři Felixovi.“ [25](Bál
se totiž, aby ho snad židé neuchvátili a nezabili a on sám potom ne-
utrpěl pomluvy, jakoby byl přijal peníze.) A napsal list znění tohoto:
[26]„Klaudius Lysias (vzkazuje) velmožnému vladaři Felixovi pozdravení.
[27]Tohoto muže židé jali a bylo již na tom, že bude od nich usmrcen;
i zakročil jsem s vojskem a vytrhl jej, zvěděv, že jest Římanenm.
[28]A chtěje seznati, z čeho jej obviňovali, uvedl jsem ho do jejich vele-
rady. [29]I shledal jsem, že na něj žalují ve věcech zákona jejich, že
však nemá (na sobě) žádného zločinu hodného smrti neb vězení.
[30]Poněvadž mi však bylo pověděno o úkladech, které muži tomu
ustrojili, poslal jsem ho k tobě, přikázav i žalobníkům, aby svou při
vedli před tebou. (Buď zdráv!)“
[31]Vojínové tedy pojavše Pavla, jak jim bylo poručeno, dovedli
ho v noci do Antipatridy, [32]a druhého dne, nechavše jezdce s ním,

---

16. vstoupil do hradu t. j. do hradu Antonia, kde byly též kasárny (viz 21, 31—32 pozn.).

18. Slov položených v závorce není v textě řeckém.

23. od třetí hodiny noční t. j. od tří hodin po západu slunce či as od 9. hodiny večer dle našeho počítání.

24. zvířata jízdecká (koně), zajisté jen dvě neb tři, jedno pro Pavla, druhé (a třetí) pro vojína (vojíny), jehož (jichž) ochraně Pavel byl zvláště svěřen. Klaudius Antonius Felix a jeho bratr Pallas byli propuštěnci Antonie, matky císaře Klaudia. Po její smrti přidrželi se Klaudia. Pallas dosáhl velikého vlivu na dvoře císařském a s jeho pomocí Felix stal se vladařem v Palestině od r. 52—60. Po smrti Heroda Agrippy I. r. 44 byla totiž Palestina přidělena k provincii syrské a spravována od vladařů sídlících v Cesarei.

25. Slova položená do závorky scházejí skoro ve všech rukopisech řeckých (až na jeden), vyskytají se však nejen ve Vulgatě, nýbrž i v překladě syrském.

31. Antipatrida (is) byla vzdálena od Jerusalema 63 km, as 12 hodin cesty na severozápad, odtud do Cesaree jest ještě 39 km, as 8 hodin cesty.

odejeti, vrátili se do ležení. [33] Oni pak přijevše do Cesaree a odevzdavše
list vladaři, postavili před něho i Pavla. [34] A on přečet jej otázal se,
z které krajiny jest, a zvěděv, že jest z Cilicie, [35] pravil: „Vyslechnu
tě, až přijdou tvoji žalobníci.“ I rozkázal, aby ho hlídali v domě
Herodově.

KAPITOLA 24.

Sv. Pavel ve vazbě cesarejské.

a) Pavel před Felixem obžalován; jeho řeč na obranu. v. 1—23.

[1] Po pěti dnech přišel velekněz Ananiáš s některými staršími
a s jakýmsi řečníkem Tertullem, a ti ohlásili vladaři (žalobu) proti
Pavlovi. [2] A když byl (Pavel) předvolán, Tertullus počal žalovati takto:
[3] „Velmožný Felixe, s veškerou vděčností uznáváme vždycky a všudy,
že skrze tebe požíváme velikého pokoje a že mnohé opravy pro národ
náš dějí se tvojí péčí. [4] Abych tě však déle nezdržoval, prosím, abys
podle své dobrotivosti krátce nás vyslechl. [5] Shledali jsme totiž, že
tento člověk jest morovou nákazou a strůjcem nepokojů mezi všemi
židy po okrsku zemském, že jest také náčelníkem sekty Nazarejských
[6] a že se pokusil i chrám poskvrnit. Proto javše ho chtěli jsme jej sou-
diti podle našeho zákona. [7] Ale tisícník Lysias přišed s mocí velikou,
vytrhl jej z rukou našich [8] a rozkázal, aby žalobníci jeho šli k tobě;
od něho budeš moci sám při výslechu se dověděti o tom všem, z čeho
my jej obviňujeme.“ [9] Přidali se pak i židé, pravíce, že tomu tak jest.
[10] Ale Pavel dostav pokyn od vladaře, aby mluvil, odpověděl:
„Věda, že již po mnoho roků jsi soudcem tohoto národa, budu se

---

35. dům Herodův v Cesarei byl palác postavený tam od Heroda Vel.

24, 1. ohlásili totiž žalobu, tak dle veliké většiny rukopisů řeckých, jež mají ἐνεφάνισαν (enefanisan); některé rukopisy patrně přepsáním se mají ἐνεφάνησαν (enefanésan = objevili se), a dle toho Vulgata má adierunt = přišli (k vladaři proti Pavlovi).

3. V řeckém i latinském textě jest sice nejprve předvětí (že skrze tebe požíváme . . .) a potom teprve závětí a oslovení (vždycky a všudy uznáváme, velmožný Felixi), ale pořádek ten jsme obrátili vzhledem k našemu způsobu mluvení.

5. Předáci jerusalemští (fariseové) tvrdili, ovšem neprávem, že z Galilee prorok nepovstává (7, 52), a poněvadž křesťané uznávali (a uznávají) Ježíše Nazaretského (Nazaret v Galilei) za Vykupitele, nazývali je posměšně a v opovrhování Nazarejskými, Pavla pak označili vladařovi jako náčelníka neb hlavu jejich.

10—21. Ve své řeči na obranu sv. Pavel nejprve poukazuje ke dlouholeté zkušenosti Felixově a tím i k jeho znalosti poměrů židovských, aby tak naklonil si jeho přízeň a vyjádřil důvěru, že ho bude soudit spravedlivě. Odmítaje pak obvinění proti němu učiněné, vytýká pevně, že byl posledně v Jerusalemě čas tak krátký, jaký nestačil, aby mohl způsobiti nepokoje, že také nikdy s nikým do hádky se nepustil a že vůbec protivníci jeho nemohou dokázati, co na něj žalují. Ve příčině odpadu od víry k Nazarejským přiznává, že se drží učení (Kristova) či víry v Krista (doslovně „cesty“), kterou protivníci jeho nazývají sektou či kacířstvím, avšak popírá, že by tím jednal v odporu s náboženstvím židovským, nýbrž spíše vyznává Boha otců, jediného Boha pravého, uznává zákon i proroky (ovšem i jejich náplň v Kristu) a věří v budoucí vzkříšení jako oni. A co se týká obžaloby, že znesvětil chrám, tu odmítá poukázáním na účel svého příchodu do Jerusalema (přinésti podporu svým soukmenovcům a posvětit se obětmi a vykonáním slibů) a na to, že posvěcení to stalo se beze všeho shonu lidu (21, 24—27). Konečně vytýká, že nebyli to jeho

hájiti s myslí dobrou. [11] Můžeš se zajisté dověděti, že není tomu více
než dvanáct dní, kdy jsem přišel do Jerusalema se klaněti, [12] a nenalezli mě ani ve chrámě ani v synagogách ani ve městě s někým
se hádati neb shon lidu působiti, [13] ani nemohou dokázati před tebou,
co na mne nyní žalují. [14] To však vyznávám před tebou, že podle
toho učení, které nazývají sektou, tak sloužím Bohu otců, věře všemu,
co jest psáno v zákoně a v Prorocích, [15] a maje v Boha naději, kterou
také oni chovají, že bude vzkříšení spravedlivých i nespravedlivých.
[16] Proto též sám se snažím, abych měl vždycky svědomí neposkvrněné
před Bohem i před lidmi. [17] Po několika letech však jsem přišel, abych
přinesl pro svůj národ almužny a oběti (i sliby). [18] Při tom nalezli
mě posvěcena ve chrámě, nikoliv se shonem lidu ani s hlukem; [19] ale
byli to někteří židé z Asie, kteří by musili býti před tebou přítomni
a žalovati, kdyby měli něco proti mně; [20] aneb tito sami ať řeknou,
(zdali) kterou nepravost nalezli na mně, když jsem stál před veleradou, [21] leč toto jediné slovo, které jsem provolal stoje mezi nimi: ‚Pro
vzkříšení z mrtvých já jsem dnes souzen od vás.'“ [22] Tedy Felix maje
důkladnější známost o tom učení odložil věc jejich řka: „Až přijde
tisícník Lysias, rozhodnu ve vaší věci.“ [23] A přikázal setníkovi, aby
ho choval ve vazbě a dal mu úlevu a nebránil nikomu z jeho přátel
posluhovati mu.

b) Sv. Pavel před Felixem a Drusillou. v. 22—27.

[24] Po několika dnech Felix přišed se svou manželkou Drusillou,
která byla židovkou, povolal k sobě Pavla a poslechl jej o víře v Krista
Ježíše. [25] Když však mluvil o spravedlnosti a čistotě a budoucím soudě,
Felix byv pojat strachem, pravil: „Pro nynějšek jdi, v čas příhodný
tě povolám.“ [26] Zároveň čekal též, že Pavel mu dá peníze; proto také
povolával jej k sobě častěji a rozmlouval s ním. [27] Když však uplynuly dva roky, Felix dostal za nástupce Porcia Festa. A chtěje se
Felix židům zavděčiti, ponechal Pavla ve vazbě.

žalobníci, kteří ho viděli ve chrámě, když konal ono posvěcení sebe, nýbrž židé asijští, a ti že nezpozorovali v jednání jeho nic závadného, jakož ani v Jerusalemě před veleradou nic se mu dokázati nemohlo (23, 1—10). — Dny (v. 11.) dlužno čítati plné, celé, tedy ne též den příchodu do Jerusalema, kamž přišel as k večeru, ani den sebeobrany před Felixem. Den první tedy jest ten, ve kterém se představil Jakubovi (21, 18), druhý, když vešel do chrámu ohlásit konec dnů posvěcování (21, 26), šestý, když byl od židů jat (21, 27), sedmý, když se hájil ve veleradě (22, 30 - 23, 10); osmého dne byl odveden do Antipatridy, dne devátého do Cesaree, tedy dne 13. přišli žalobníci z Jerusalema, a Pavel činil řeč obrannou.

22. o tom učení, doslovně bylo by „o té cestě“. Známost o učení Kristově Felix mohl míti snadno, poněvadž byl dříve delší dobu v Samaří a již asi šest roků vladařem se sídlem v Cesarei, kde byla také již obec křesťanská.

23. přikázal, aby mu dal úlevu, aby tedy ho choval ve vazbě mírně.

24. Drusilla, dcera Heroda Agrippy I., jenž dal usmrtit Jakuba Vel. (12, 2), byla manželkou krále Aziza z Emesy; Felix přemluvil ji, aby manžela svého opustila a vešla s ním v manželství (nedovolené).

25. Byl pojat strachem, uslyšev o spravedlnosti, čistotě a budoucím soudě; neboť byl nespravedlivý a chlipný, jak dosvědčuje i římský dějepisec Tacit pravě, že právo královské vykonával v ukrutnosti a chlipnosti a myslil, že všeliké hanebnosti může páchat beztrestně.

27. Porcius Festus, muž celkem spravedlivý, byl vladařem od r. 60—52.

KAPITOLA 25.

c) Pavel odvolává se k císaři. v. 1—12.

[1]Festus tedy, přišed do té krajiny, odebral se po třech dnech z Cesaree do Jerusalema. [2]I předstoupili před něho velekněží a přední židé s obžalobou proti Pavlovi [3]a snažně žádali si na něm jako milost proti Pavlovi, aby ho dal přivésti do Jerusalema; strojiliť úklady, aby ho na cestě usmrtili. [4]Ale Festus odpověděl, že Pavel jest ve vazbě v Cesarei, on pak sám že v brzku odejede. [5]„Ti tedy z vás," vece, „kteří mají moc, sestupte se mnou a, je-li na tom muži nějaká vina, žalujte na něj."

[6]Pobyv pak mezi nimi ne více než osm neb deset dní, odebral se do Cesaree a druhého dne posadiv se na soudnou stolici, kázal Pavla přivésti. [7]Když přišel, obstoupili ho židé, kteří přišli z Jerusalema, a vedli proti němu mnoho, a to těžkých žalob, kterých nemohli dokázati, [8]neboť Pavel se hájil (řka): „Neprohřešil jsem se ničím ani proti zákonu židovskému ani proti chrámu ani proti císaři" [9]Ale Festus, chtěje se židům zavděčiti, odpověděl Pavlovi: „Chceš jíti do Jerusalema a tam býti souzen o tom přede mnou?" [10]Pavel však odpověděl: „Před soudem císařským stojím, zde mám býti souzen. Židům jsem v ničem neublížil, jakož i ty dobře víš. [11]Provinil-li jsem se tedy aneb spáchal-li jsem něco smrti hodného, nezdráhám se umříti; pakli však není nic na tom, z čeho mě tito obviňují, nikdo mě nemůže jim vydati. K císaři se odvolávám." [12]Tu Festus promluviv s radou odpověděl: „K císaři jsi se odvolal, k císaři půjdeš."

d) Sv. Pavel před Festem a Agrippou II. v. 13—22.

[13]Po několika dnech král Agrippa a Bernike přijeli do Cesaree aby pozdravili Festa. [14]Když tam pobyli mnoho dní, Festus předložil

---

25, 1. Někteří překládají takto: Festus tedy ujav (vladařství) té krajiny (provincie).

2. Žalobu přednesl as velekněz úřadující, jímž tehdy byl Ismael (Jos. Flavius, Starožitn. 20, 8, 8), ostatní slova jeho potvrzovali. — Přední židé t. j. členové velerady (starší; v. 15.)

5. kteří mají moc t. příslušnou moc (pravomoc) úřední. Vyjadřuje se tak, poněvadž nezná ještě zřízení židovského a jejich výrazův (titulů) úředních.

7—8. Obviňovali ho, jako v Jerusalemě (21, 28; 24, 5—6; 24, 12—21; 25, 8) ze zločinů politických (že hřešil proti císaři), z nesvěcení chrámu a z porušování zákona mojžíšského. Žalobu první Festus uznal za neoprávněnou, druhou za neprokázanou; o tom však, zdali Pavel jednal proti zákonu mojžíšskému, jsa pohanem, nenabyl jasnosti. Klonil se proto k tomu, aby o té věci byl souzen za jeho přítomnosti v Jerusalemě od velerady, tím spíše, poněvadž se chtěl židům zavděčiti, nevěda o jejich úkladech.

10—11. Pavel znal úkladné úmysly židův a věděl, že byť nepodařilo se jim na cestě do Jerusalema usmrtiti ho úkladně, velerada ve svém zaujetí proti němu jistě by ho odsoudila k smrti, takže by vladař nemohl učiniti pak nic jiného leč potvrditi jejich rozsudek. Proto nechtěl býti souzen o řečené věci (o porušení zákona mojžíšského) před veleradou jako náboženským soudem židovským, nýbrž použil svého práva jako občan římský a odvolal se k císaři, vědom jsa své neviny a touže (vzhledem k 23, 11) také v Římě vydati Kristu svědectví. Neboť každý občan římský, maje býti odsouzen k smrti, měl právo odvolati se k císaři. Po takovém odvolání obžalovaný nesměl býti ani odsouzen, ani na svobodu propuštěn, nýbrž musil odeslán býti k císaři. Odvolání zpravidla se vyhovělo, vyjma, že věc netrpěla odkladu, neb obžalovaný již vinu přiznal, aneb vladař zvláštním výnosem císařovým byl oprávněn i nad římskými občany trest smrti přisouditi. Příčin těch u Pavla nebylo, proto vladař poradiv se se svými rádci vyhověl jeho odvolání.

13. Byl to Herodes Agrippa II., syn Heroda Agrippy I. Po smrti svého strýce Heroda, vládce v Chalcidě, byl (od Klaudia) ustanoven jeho nástupcem

králi záležitost Pavlovu řka: „Od Felixa byl ponechán ve vazbě jeden muž, [15] na něhož za mého pobytu v Jerusalemě velekněží a starší židů podali žalobu, žádajíce proti němu, aby byl odsouzen. [16] Odpověděl jsem jim však, že u Římanů není obyčeje vydávati (na smrt) některého člověka dříve, než by obžalovaný měl žalobníky před sebou a obdržel příležitost proti obžalobě se hájiti. [17] Když tedy se tu sešli, posadil jsem se druhého dne bez odkladu na soudnou stolici a dal jsem muže toho předvésti. [18] Žalobníci předstoupivše nepřednášeli žádného obvinění, o kterém bych se domníval, že by bylo zlé, [19] nýbrž měli proti němu jakésy spory o svém náboženství a o jakémsi Ježíši zemřelém, o němž Pavel tvrdil, že žije. [20] Já však jsa v rozpacích o té věci, pravil jsem, chce-li jíti do Jerusalema a tam býti souzen o těch věcech. [21] Poněvadž však Pavel se odvolal, aby byl uchován ve vazbě k rozhodnutí Augustovu, rozkázal jsem ho uchovati, dokud bych ho neposlal k císaři.“ [22] I řekl Agrippa k Festovi: „Chtěl bych i já poslechnouti toho člověka.“ A on řekl: „Zítra ho uslyšíš.“

e) Pavlova řeč před Agrippou. 25, 23—26, 23.

[23] Druhého dne tedy přišel Agrippa i Bernike s velikou nádherou, a když vešli do síně přijímací s tisícníky a předními muži města, byl k rozkazu Festovu přiveden Pavel. [24] I řekl Festus: „Králi Agrippo a všichni muži s námi zde přítomní, zde vidíte toho, pro něhož veškeré množství židů v Jerusalemě i zde na mne (prosbou) naléhalo křičíc, že nesmí déle žíti. [25] Ale já jsem shledal, že neučinil nic hodného smrti. Poněvadž se však odvolal k Augustovi, rozhodl jsem se poslati ho k (němu). [26] Ale nevím, co bezpečného bych o něm napsal svému pánu; proto předvedl jsem ho před vás, a zvláště před tebe, králi

---

s právem vykonávati vrchní dozor nad chrámem a voliti velekněze (r. 48). Později (r. 53) obdržel za Chalcidu od Klaudia bývalý úděl tetrarchy Filipa a Lysania (v Zajordansku. Srovn. Luk. 3, 1), od Nerona pak ještě čtyři města i s okolím dílem v Perei, dílem v Galilei. Po smrti svého otce Agrippy I. nestal se jeho nástupcem, poněvadž rádcové císařští zrazovali od toho císaře vzhledem k jeho mládí; byloť mu tehdy teprve 17 roků. Bernike byla sestra jeho i svrchu řečené Drusilly. Nejprve se zasnoubila (provdala?) s Markem, synem alabarchy či vrchního inspektora celního z Alexandrie, později provdala se za svého strýce Heroda, vládce v Chalcidě, bratra Heroda Agrippy I., a po jeho smrti přidržela se svého bratra Agrippy II. a, jak se povídalo, žila s ním jako manželka s mužem svým. (Flavius, Starož. 20, 7, 3.)

20. Uchýlil se poněkud od pravdy, neboť ne tak z rozpaků, jako ze snahy, zalíbiti se židům, chtěl Pavla vydati soudu židovskému. (Srov. v. 2. a 9.).

22. Že sv. Lukáš dověděl se o soukromě rozmluvě této, není s podivením. Bývajíť při takových příležitostech přítomni také vysocí úředníci a důstojníci, a ti nebývají vždy zcela mlčeliví o věcech, které slyšeli za hovoru soukromého. I mohl se proto dověděti o ní nejen tisícník Lysias, nýbrž i setník Julius, jenž Pavla dopravoval do Říma k císaři (27, 3. 43.), od něho pak na té cestě mohl se o ní dověděti i sv. Lukáš.

22—3. Ve své řeči sv. Pavel po krátkém úvodě, ve kterém hledí Agrippu si nakloniti, vykládá nejprve (2—8), kterak si počínal před svým obrácením se (byl horlitelem pro zákon mojžíšský a rozhodným odpůrcem křesťanů), potom (9—18) líčí, kterak byl obrácen a k úřadu apoštolskému povolán (přímým působením Božím, Krista z mrtvých vstalého, za spolupůsobení svobodné vůle jeho) a (19—23), kterak si počínal po svém obrácení se (konal věrně poslání, které mu bylo dáno od Krista, jenž se mu zjevil před Damaškem). Hleděl tak ukázati, že ani nepůsobil k politickým novotám neb nepokojům, ani nejednal proti zákonu neb chrámu, nýbrž konal povinnost uloženou mu nebeským zjevením, a to i ve shodě se starozákonními předpověďmi.

Agrippo, abych po výslechu věděl, co mám psáti; [27] neboť zdá se
mi býti nerozumno, abych posílaje vězně neudal jeho viny."

KAPITOLA 26.

[1] I řekl Agrippa k Pavlovi: „Dovoluje se ti, abys mluvil sám za
sebe." Tu Pavel vztáhl ruku a hájil se (takto):

[2] „Za šťastného se pokládám, králi Agrippo, že mohu dnes há-
jiti se před tebou proti všemu tomu, z čeho mě židé obvinují, [3] zvláště
proto poněvadž znáš všecky obyčeje a otázky sporné, které se mezi
židy vyskytují; proto prosím, poslyš mě trpělivě. [4] O životě mém od
mladosti, jak jsem jej vedl od počátku ve svém národě, i v Jerusa-
lemě, vědí všichni židé; [5] znajíce mě od prvopočátku (mohli by), kdyby
chtěli, vydati svědectví, že jsem podle nejpřísnější strany našeho ná-
boženství byl živ jako farisej. [6] A nyní stojím před soudem pro naději
v zaslíbení dané od Boha našim otcům, [7] jehož dvanáctero pokolení
naše, sloužíc (vytrvale) dnem i nocí Bohu, doufá dosíci. Pro tu naději
jsem žalován od židů, králi. [8] Což se pokládá u vás za neuvěřitelno,
křísí-li Bůh mrtvé? [9] Já ovšem domníval jsem se, že jsem povinen
vykonati mnoho protivného proti jménu Ježíše Nazaretského. [10] To jsem
také činil v Jerusalemě, a mnoho věřících (křesťanů) jsem já zavřel do
vězení, vzav si k tomu moc od velekněží, a když byli usmrcováni
souhlasil jsem. [11] Také po všech synagogách často je trestaje, nutil
jsem je, aby se rouhali, a zuře náramně proti nim pronásledoval jsem
je až do cizích měst. [12] Když jsem v takovém úmyslu bral se do Da-
mašku s mocí a svolením velekněží, [13] spatřil jsem, králi, v poledne
na cestě s nebe světlo nad slunce jasnější, kteréž ozařovalo mě i ty,
kteří šli se mnou. [14] A když jsme my všichni padli na zem, uslyšel
jsem hlas, jenž pravil mně jazykem hebrejským: ‚Šavle, Šavle, proč
mě pronásleduješ? Tvrdo ti bude proti ostnu kopati.' [15] Já pak jsem
řekl: ‚Kdo jsi Pane?' A Pán řekl: ‚Já jsem Ježíš, jehož ty pronásle-
duješ. [16] Avšak vstaň a postav se na nohy své, neboť proto jsem se
ukázal tobě, abych tě učinil služebníkem a svědkem těch věcí, které
jsi uviděl a pro které se ti (ještě) ukáži, [17] vysvobozuje tě z lidu
i z pohanů, ke kterým tě posílám [18] otevřít oči jejich, aby se obrátili
ode tmy ke světlu a z moci satanovy k Bohu, by věrou ve mne

16—18 Dle 9, 15—17 a 22, 15 pověděl Ananiáš v Damašku Pavlovi o jeho povolání k úřadu apoštolskému. To však není nijak v odporu se sdělením Pavlovým 26, 17—18, dle něhož Pán Ježíš sám mu o tom pověděl. Neboť zprávy ty navzájem se doplňují. Pověděl mu o povolání tom i Pán Ježíš před Damaškem, povolávaje ho zároveň k úřadu tomu, jak se dí svrchu, 26, 17—18., i Ananiáš v Damašku z rozkazu Páně (9, 15—17; 22, 15), aby tak známostí toho, co se mu (Pavlovi) na cestě přihodilo, jaksi před Pavlem se prokázal a ho přesvědčil, že jest skutečně poslán k němu od toho Krista, který se mu na cestě ukázal. Někteří chtíce ony zprávy srovnati, tvrdili, že o budoucím povolání poučil Pavla teprve v Damašku Ananiáš, že však Pavel před Festem a Agrippou pro stručnost vypravoval věc souhrnně, klada již Kristu před Damaškem do úst slova, která mu z jeho rozkazu pověděl teprve v Damašku Ananiáš (Cornely, Knabenbauer, Belser atd.). Avšak, jak správně upozorňuje Moske (Die Bekehrung des hl. Paulus, s. 10) a již před ním Jüngst (Die Quellen der Apostelgeschichte, 1, 84), při tomto výkladě kladou se jedné osobě na témž místě v touž dobu do úst slova, která ve skutečnosti byla proslovena ode dvou různých osob na různých místech v různou dobu. A to ovšem nesrovnává se s věrohodností žádného spisovatele poctivého, tím méně s věrohodností spisovatele inspirovaného. Nelze proto s výkladem tím souhlasiti.

obdrželi odpuštění hříchů a podíl mezi posvěcenými.' [19]A proto, králi
Agrippo, nebyl jsem neposlušen nebeského vidění, [20]nýbrž hlásal jsem
nejprve obyvatelům damašským, potom v Jerusalemě a po celé zemi
judské i pohanům, aby činili pokání a se obrátili k Bohu, činíce hodné
skutky pokání. [21]Pro tu příčinu židé uchopivše mě ve chrámě, po-
koušeli se mě usmrtiti, [22]ale s pomocí Boží stojím pevně až do
dnešního dne a vydávám svědectví před malými i velikými, nemluvě
nic než to, co proroci i Mojžíš pověděli, že se stane, [23](totiž) že Kri-
stus měl trpěti, že měl první z mrtvých vstáti a zvěstovati světlo lidu
(israelskému) i pohanům."

f) Účinek obranné řeči Pavlovy. v. 24—32.

[24] Když toto mluvil na svou obranu, Festus pravil hlasem velikým:
„Ty blázníš, Pavle. Mnoho učení se přivádí tě k bláznovství." [25]Ale
Pavel řekl: „Neblázním, velmožný Feste, nýbrž mluvím slova pravdy
a střízlivosti. [26] Ví zajisté o těch věcech král, k němuž také neohroženě
mluvím; neboť nemyslím, že by ho bylo tajno něco z těch věcí; vždyť
se to nedělo pokoutně. [27]Veříš, králi Agrippo, prorokům? Vím, že věříš."
[28]I řekl Agrippa k Pavlovi: „Málem bys mě přemluvil, že bych se
stal křesťanem." [29]A Pavel: „Dej Bůh, abyste ať málem ať mnohem,
nejen ty, nýbrž také všichni, kteří mě dnes slyší, stali se takovými,
jakým i já jsem, kromě okovů těchto." [30]I vstal král a vladař i Ber-
nike a ti, kteří s nimi byli seděli, [31]a odešedše pravili k sobě vespolek:
„Člověk tento neučinil nic hodného smrti neb okovů." [32]Agrippa pak
řekl k Festovi: „Mohl býti propuštěn člověk tento, kdyby se byl ne-
odvolal k císaři."

Cesta do Říma 27, 1—28, 31.

KAPITOLA 27.

a) Z Cesaree na Kretu. v. 1—13.

[1]Jak bylo rozhodnuto, abychom se plavili do Italie, vydali Pavla
a některé jiné vězně setníku jménem Juliovi z čety císařské. [2]Vstou-
pivše na loď adramytskou, která měla plouti do pobřežních míst Asie,
pustili jsme se (na moře); byl s námi Macedoňan Aristarch z Thes-
saloniky. [3]Druhého dne dostali jsme se do Sidonu. A Julius chovaje
se k Pavlovi přívětivě, dovolil mu zajíti k přátelům a užíti jejich oše-
tření. [4]Pustivše se odtud, pluli jsme pod Kyprem, neboť větry vály
proti nám; [5]a propluvše moře podél Cilicie a Pamfylie, přišli jsme do
Myry v Lycii. [6]Tam setník našel loď alexandrijskou, která plula do

---

1. Poněvadž sv. Lukáš, jenž Skutky apoštolské sepsal, provázel sv. Pavla do Říma, vypravuje podle řeckého textu zde zase v 1. osobě čísla množného (abychom se plavili). Podle Vulgaty bylo by „aby se plavil".

2. Poněvadž v Cesarei nebylo právě žádné lodi, která by plula přímo do Italie, vstoupili na loď adramytskou, t. j. na loď, která patřila do Adramyttia (Adramitu), pobřežního města Mysie v Malé Asii, a byla na cestě k domovu. Doufalť, že v některém přístavě maloasijském zastihnou jistě loď, která bv plula ne-li do hlavního přístavu římského, Puteoli, přece do Italie. Lukáš a Aristarch provázeli Pavla dobrovolně.

4. pod Kyprem či jižně od Kypru.

5. Myra, přední město v Lycii (Lykii), od Turků nyní Dembre zvané, při ústí Andriaky do moře. Ve Vulgatě „Lystra".

Italie, přesadil nás na ni. 7 Když pak jsme pluli zvolna po mnoho dní dostali jsme se stěží proti Knidu a, poněvadž nám vítr bránil, odepluli jsme pod Kretu k Salmoně, 8 a plavíce se stěží podél břehu, přišli jsme k jednomu místu, jménem Dobré přístavy, blíže něhož bylo město Lasea. 9 Poněvadž však mnoho času prošlo a plavba byla již nebezpečná, ježto byl i půst minul, Pavel napomínal je, 10 řka jim: „Muži, vidím že plavba bude s nesnází a s velikou škodou nejen pro náklad a pro loď, nýbrž i pro život náš.“ 11 Ale setník věřil více kormidelníku a majiteli lodi, než tomu, co pravil Pavel. 12 A poněvadž přístav ten nebyl příhodný ku přezimování, většina se rozhodla, aby odtud odepluli, zdali by snad mohli ku přezimování dostati se do Feniky, přístavu kretského na straně jihozápadní a severozápadní. 13 Ježto pak zavál mírný vítr jižní, domnívajíce se, že úmysl svůj provedou, vytáhli kotvu a plavili se (ještě) více poblízku Krety.

b) Bouře mořská, ztroskotání lodi, záchrana. v. 14—44.

14 Ale nedlouho na to zadul s ní bouřlivý vítr, který slove Eurakylon. 15 A poněvadž loď byvši zachvácena nemohla čeliti větru, pustili jsme ji po něm a (tak) byli jsme hnáni. 16 Dostavše se pak pod jeden ostrůvek jménem „Kauda“, stěží jsme se mohli zmocniti člunu ochranného. 17 Vzavše jej na loď užili prostředků pomocných tím, že loď podpásali a bojíce se, aby neuhodili na mělčinu, stáhli plachty a tak nechali se hnáti. 18 A poněvadž bouře námi prudce zmítala, vyhazovali druhého dne z lodi náklad 19 a dne třetího vlastníma rukama vrhli do moře nářadí lodní. 20 Když však po mnoho dní ani slunce ani hvězdy se neukázaly a bouře nemalá naléhala, ztrácela se již veškerá naděje, že se zachráníme. 21 A když se mnoho postili, tu Pavel postaviv se uprostřed nich řekl: „Muži, měli jste zajisté uposlechnouti mě a neodjížděti od Krety a (tak) si uspořiti tuto nesnáz a škodu.

---

7. po mnoho dní, as 2—3 týdny; vítr jim bránil totiž, aby nemohli bráti se dále přímo směrem západním; proto dali se na jih k ostrovu Kretě. — Knidos bylo město v Karii na jihozápadním břehu Malé Asie na konci poloostrova téhož jména (Knidos). Nyní jest tam vesnice Knidos a zříceniny bývalého města. — Salmana, nyní Sergios, město na východním břehu Krety.

8. Dobré přístavy (neb krásné přístavy); řecky Kaloilimenes, nyní Limenes Kali (Kali Limenes). Lasea; dle Vulgaty as chybou opisovatelovou Thalassa na východním konci jižního pobřeží kretského.

9. minul půst, t. j. židovský půst v den smíření připadající do počátku října (10. dne měs. Tišri).

12. Fenika, nynější Lutro na západním konci jižního pobřeží kretského, byl totiž přístav dvojitý, chráněný proti větru jihozápadnímu i severozápadnímu.

13. více poblízku (= blíže), tak dle textu řeckého. Vulgata a různé překlady s ní pokládají řecké slovo asson (= blíže) neprávem za jméno vlastní a překládají z Assonu neb z Assa.

14. vítr zadul s ní, t. j. s Krety. Eurakylon, t, j. vítr severovýchodní.

16. Kauda neb Klauda (nyní Gozzo zvaná) jest jižně od Krety. Člun ochranný, kterého se užívá k vyvážení lidí a zboží, v čas nebezpečenství i k záchraně života, plul za lodí, jsa k ní přivázán. Lodníci však, bojíce se, aby bouří nebyl odtržen a odehnán, hleděli jej dostati na loď; a to se jim konečně, ač stěží, podařilo, když po čas plavby podél jižního pobřeží ostrova Kaudy bouře poněkud se umírnila.

17. podpásali loď, t. j. obtáhli či obvázali ji řetězy a silnými lany po obou koncích, aby se neroztrhla a nerozstoupila.

18. vyhazovali náklad, totiž částečně, či jen jistou část nákladu.

21. postili se, t. j. pro bázeň a úzkost jedli příliš málo, takže tělesné síly jejich ochabovaly.

[22] A nyní napomínám vás, abyste byli dobré mysli; nebudeť ztracen
žádný život mezi vámi, nýbrž jen loď. [23] Neboť této noci přistoupil
anděl toho Boha, jemuž přináležím a jemuž sloužím, [24] a řekl: ‚Neboj
se, Pavle, před císařem musíš státi, a hle, Bůh daroval ti všecky
ty, kteří se plaví s tebou‘ [25] Proto, muži, buďte dobré mysli, neboť
věřím Bohu, že se stane tak, jak mi bylo pověděno. [26] Musíme však
býti vrženi na nějaký ostrov.“
[27] Když tedy přišla čtrnáctá noc, co jsme se plavili po moři
Adriatském, kolem půlnoci domnívali se lodníci, že nějaká země se
jim blíží. [28] I spustili olovnici a shledali dvacet sáhů (hloubky), a když
maličko popojevše opět olovnici spustili, shledali patnácte sáhů.
[29] A bojíce se, abychom nenarazili na místa skalnatá, spustili se zadní
části lodi čtyři kotvy a přáli si, aby se rozednilo. [30] Když však lodníci
hleděli z lodi utéci a spustili ochranný člun pod záminkou, že chtějí
vrhnouti kotvy s přední části lodi. [31] Pavel řekl setníkovi a vojínům:
„Nezůstanou-li tito na lodi, vy nemůžete býti zachováni.“ [32] Tu vojínové
přesekli provazy člunu a nechali jej odplavati. [33] Když pak počalo
se rozednívati, Pavel napomínal všecky, aby pojedli; pravilť: „Je to
dnes již čtrnáctý den, co čekáte a lačni zůstáváte ničeho nepožíva-
jíce. [34] Proto vás prosím, abyste pojedli; je to k vaší záchraně, neboť
nikomu z vás neztratí se vlas s hlavy.“ [35] Když to pověděl, vzav chléb
učinil díky Bohu přede všemi a rozlámav jej počal jísti. [36] I nabyli
všichni dobré mysli a pojedli také oni. [37] Bylo pak nás všech na lodi
276 osob. [38] Nasytivše se pokrmem oblehčovali loď tím, že metali
pšenici do moře. [39] Když se rozednilo, nepoznávali země, pozorovali
však jakýsi záliv s nízkým břehem, k němuž pomýšleli, bude-li jim
možno, s lodí přistáti. [40] I odťali kotvy a pustili (je) do moře. Zároveň
rozvázali vazby kormidel a vytáhše přední plachtu proti větru brali se
ku břehu. [41] A když jsme se dostali na mělčinu, narazili s lodí, a tu
předek lodi uváznuv zůstával nepohnut, zadní část však se lámala ná-
silím vln. [42] I radili vojínové vězně zabíti, aby některý vyplavaje neutekl.
[43] Ale setník, chtěje zachovati Pavla, zabránil to učiniti a přikázal, aby

---

27. po moři Adriatském totiž v širším slova smyslu t. j. po moři, které se rozkládá mezi Maltou, Italií, Řeckem a Kretou čili po moři jonském a adriatském v užším (obyčejném) smyslu slova.

28. dvacet sáhů t. j. as 37 m (1 sáh = délka mezi roztaženými rameny — 1·85 m.).

33. ničeho nepožívajíce jest řečeno hyperbolicky či s nadsázkou ve smyslu jedli příliš málo.

40. Kotvy zanechali v moři, aby ani jimi nebyla loď zatěžována. (Vulgata překládá committebant se (pustili se) místo pouhého committebant (eas), pustili (je). Rozvázali vazby, ony provazy totiž, jimiž kormidla byla přivázána k lodi a držena nad vodou po tu dobu, co loď stála zakotvena (v. 29). Nyní je odvázali a spustili do vody, aby při další plavbě mohli jimi (počtem dvěma) loď říditi.

41. dostali jsme se na mělčinu; doslovně: na místo dvojmořní či takové, na kterém se stýká dvoje moře, t. j. buď na ostrožnu či výčnělek zemský do moře, na který se dvou stran moře naráží, aneb spíše k Salmonettě, malému ostrůvku, ležícímu při vchodu do melitského zálivu, jenž později nazván byl svatopavelským. Ostrůvek ten z dáli se zdá souviseti s pevninou ostrova Melity (Malty), tam pak, kde síla vln postranních seslabuje se proudem přicházejícím z průplavku (jenž jest mezi Melitou a Salmonettou), kde tedy vskutku stýká se jaksi dvoje moře, utvořila se mělčina písčitá. A tam as chtíce do průplavu, narazili s lodí, a to tak, že předek její zabořiv se do písku, vězel v něm nepohnut, zadní část však zasahujíc do moře hlubšího, kde již bily vlny mohutné, počala se silou jejich lámati.

ti, kteří umějí plovati, spustili se nejprve (do moře) a vyšli na zem,
44 ostatní pak dílem po prknech, dílem po kusech zbylých z lodi.
A tak se stalo, že se všichni zachránili na zem.

KAPITOLA 28.

c) Přezimování na Maltě; cesta další a příchod do Říma v. 1—16.

1 A když jsme se zachránili, tu jsme se dověděli, že ten ostrov
slove Melita. Obyvatelé (jeho) prokázali nám neobyčejnou přívětivost;
2 neboť zapálivše hranici vzali nás všecky k sobě pro nastalý déšť
a pro zimu. 3 Když však Pavel nasbírav nějaké množství chrastí přiložil
na oheň, zmije vyběhši pro horko zavěsila se mu na ruku. 4 Jak oby-
vatelé uzřeli to zvíře viseti mu na ruce, pravili sobě vespolek: „Jistě
vrahem jest člověk tento; neboť ač z moře vyvázl, pomsta nedává
mu žíti.“ 5 Ale on odraziv to zvíře do ohně, neutrpěl nic zlého. 6 Oni
pak čekali, že oteče aneb padna náhle zemře. Když však dlouho če-
kali a viděli, že nic zlého se mu neděje, obrátivše pravili, že jest bo-
hem. 7 Měl pak v těch místech své statky vladař toho ostrova, jménem
Publius. Ten přijav nás, hostil (nás) přátelsky po tři dni. 8 I přihodilo
se, že otec Publiův ležel jsa stižen zimnicí a úplavicí. Pavel vešel
k němu a pomodliv se i vloživ ruce na něj uzdravil ho. 9 Když se to
stalo, přicházeli také ostatní, kteří na ostrově měli nemoci, a byli
uzdravováni; 10 ti také prokázali nám mnohou čest a když jsme byli
na odchodě, nakladli nám věcí (na cestu) potřebných.

11 Po třech měsících odpluli jsme na lodi alexandrijské, která na
ostrově přezimovala a měla za znak Blížence. 12 A když jsme přijeli
do Syrakus, zůstali jsme tam tři dni. 13 Odtud obepluvše (východní
břeh sicilský) dostali jsme se do Regia a, když den nato zavál vítr
jižní, přijeli jsme druhého dne do Puteol; 14 tam jsme nalezli bratry
a byli od nich žádáni, abychom tam zůstali sedm dní; a tak jsme
přišli do Říma. 15 Odtud bratři, uslyševše o nás, přišli nám naproti až

---

3. zavěsila t. j. zakousnuvši se mu za ruku, pevně se ho držela.

4. obyvatelé (toho ostrova), doslovně barbaři t. j. lidé mluvící řeči cizí (ani řeckou ani latinskou); mluvili punsky. Možná dost, že Pavel slovům jejich rozuměl, neboť punština příbuzna byla se starohebrejštinou.

7. Vladař toho ostrova, doslovně bylo by první toho ostrova; byl to úřední titul vladařů melitských, jenž se vyskýtá i ve starých nápisech.

11. Na Maltu dostali se koncem října neb počátkem listopadu r. 61 (60?) Blíženci, totiž Kastor a Pollux, byli dle řecké i římské báje synové boha Jupitera a Ledy, manželky krále Tyndara, a byli ctěni jako ochránci plavců. Jejich obraz měla loď ona v čele jako znak a byla nepochybně také po nich pojmenována.

12. Syrakusy na východním břehu sicilském byly od časů císaře Augusta římskou kolonií. Zdrželi se tam tři dni buď že skládali neb nakládali zboží.

13. Regium na jihozápadním konci Italie od Syrakus přes 100 km vzálené. Puteoli, nyní Pozzuoli, město severně od Neapole, bylo tehdy hlavním přístavem pro Řím. Tam tedy vystoupili, aby šli dále pěšky. Mezi tamními obyvateli byli již také křesťané, a ti prosili, aby Pavel zůstal u nich se svými průvodci, po sedm dní, nejspíše proto sedm dní, poněvadž as loď přistála v pondělí, a oni si přáli, aby Pavel budoucí neděli s nimi lámal chléb či u nich mši sv. sloužil a sv. přijímání podával a též je poučil. Setník svolil k tomu a tak nanovo prokázal mu přízeň svou. — Praví a tak t. j. pobyvše tam 7 dní přišli jsme do Říma.

15. Někteří křesťané římští znali již Pavla osobně, seznámivše se s ním na cestách (na př. Akvila, Priscilla, Epénetus, Junius), jiní znali ho alespoň z listu,

na Forum Appiovo a ke Třem Hospodám; Pavel uzřev je, poděkoval
Bohu a nabyl dobré mysli. 16 Když pak jsme vešli do Říma, bylo do-
voleno Pavlovi, aby zůstával pro sebe s vojínem, který by ho hlídal.

Sv. Pavel v Římě. v. 17—31.

17 Po třech dnech svolal k sobě přední židy a, když se sešli, řekl
jim: „Bratři, já neučiniv nic zlého proti lidu ani proti obyčejům otcov-
ským, byl jsem jako vězeň vydán z Jerusalema do rukou Římanů.
18 Ti vyslechnuvše mě chtěli mě propustiti, poněvadž na mně není
žádného provinění k smrti. 19 Ježto však židé tomu odpírali, byl
jsem donucen odvolati se k císaři, ne jako bych měl co žalovati na
svůj národ. 20 Pro tu příčinu tedy jsem žádal vás spatřiti a k vám
promluviti, neboť pro naději lidu israelského jsem svázán tímto řetě-
zem.“ 21 Ale oni řekli jemu: „My jsme ani psaní o tobě z Judska ne-
dostali, aniž kdo z bratrů přišed co špatného o tobě nám oznámil neb
pověděl. 22 Avšak žádáme si poslechnouti od tebe, co smýšlíš, neboť
o této sektě jest nám známo, že se jí všudy odporuje.“ 23 Ustanovivše
pak mu den, přišli k němu ve velikém počtu do jeho obydlí. I vy-
kládal jim, vydávaje svědectví o království Božím a snaže se od rána
do večera přesvědčiti je o Ježíši jak ze zákona Mojžíšova tak z pro-
roků. 24 A někteří věřili tomu, co pravil, jiní však nevěřili. 25 Jsouce
pak mezi sebou nesvorni, odcházeli; při tom Pavel řekl toto slovo je-
diné: „Dobře pravil Duch svatý k otcům vašim skrze proroka Isaiáše
řka: 26 ‚Jdi k lidu tomuto a řekni: Ušima budete poslou-
chati, a nesrozumíte, a hledíce budete se dívati, a neu-
vidíte, 27 neboť ztučnělo srdce lidu tohoto a těžce po-
slouchali ušima, zamhuřovali oči své, aby snad někdy
očima neuviděli a ušima neuslyšeli a srdcem nesro-
zuměli a neobrátili se, a abych neuzdravil jich.‘ 28 Budiž
vám tedy známo, že pohanům byla poslána tato spása Boží, a ti budou
slyšeti.“ 29 A když to pověděl, židé odešli od něho, majíce mezi sebou
velikou hádku.

30 Zůstal pak (Pavel) po celé dva roky v najatém bytě svém
a přijímal všecky, kteří k němu přicházeli; 31 i hlásal království Boží
a učil o Pánu Ježíši Kristu bez překážky s veškerou neohrožeností.

---

který jim před třemi roky poslal. Dostavše tedy zprávu, že přichází, a toužíce spatřiti jej co nejdříve, vyšli mu naproti jedni až do Forum Appii (Náměstí Appiovo, Trh Appiův), městečka as 75 km jihovýchodně od Říma vzdáleného, jiní ke Třem Hospodám (Tres Tabernae), které bylo nejspíše tam, kde jest nyní Cisterna, as 50 km jižně od Říma.

16. Směl bydliti sám pro sebe v bytě najatém, ale za stálé přítomnosti některého vojáka, k jehož levé ruce byl alespoň při vycházkách svých připoután svou rukou pravou. Povolilo se mu to zajisté vzhledem k pochvalným zprávám, které o něm podali jak vladař Festus, tak zvláště setník Julius. Poněvadž vojínové u něho se střídali, měl Pavel příležitost při své vazbě také různým vojínům tělesné stráže (pretoria) hlásati Krista.

26—27. Uvedená slova jsou z Is. 6, 9—10. Jimi Pán Ježíš sám (u Mat. 13, 14—15; Mark. 4, 12; Jan 12, 40) vylíčil zaviněnou zaslepenost a zatvrzelost lidu israelského.

30—31. Krátce líčí sv. Lukáš dvouletou vazbu a s ní spojenou apoštolskou činnost Pavlovu. Dva roky pobyl v domě soukromém, potom as převeden byl do paláce císařského, kde nastal soud, uznala se jeho nevina a on propuštěn na svobodu.

OBSAH.

OPRAVY.

Str.	3.	ř.	12.	shora	čti Ester místo Esther.
„	6.	„	26.	„	čti týkají se místo tykají se.
„	6.	„	20.	zdola	čti oné místo ony.
„	9.	„	23	shora	čti nebyli místo nebyly.
„	21.	„	9.	„	čti makedonským místo makedomským.
„	21.	„	11.	zdola	čti řeči místo řečí.
„	31.	„	15.	shora	čti nejednal místo nejenal.
„	32.	„	22.	zdola	čti správném místo spravném.
„	37.	„	20.	„	za slovem „poselství“ vlož slova „později dobré poselství“.
„	76.	„	18.	shora	čti 36. místo 38.
„	77.	„	18.	„	čti (a přinesli) místo „a přinesli“).
„	80.	„	12.	zdola	čti zásluhy místo zasluhy.
„	81.	„	5.	zdola	čti církvi místo cirkví.
„	89.	„	3.	shora	čti světlé místo světlým.
„	89.	„	4.	„	čti tmavé místo tmavým.
„	92.	„	26.	zdola	čti listí místo l stí.
„	104.	„	1.	zdola	čti Kafarnaum místo Kafarnuam.
„	108.	„	20.	shora	čti proto místo pouze.
„	110.	„	11.	„	čti žádajíce místo žádajice.
„	111.	„	18.	zdola	za slovem „příbuzným“ vlož slovo „prvním“.
„	111.	„	4.	shora	za slova „pouze dva“ vlož slova „Jakubové osobami známými a vynikajícími, totiž dva“
„	112.	„	11.	shora	čti 5 místo 3.
„	116.	„	10.	„	čti tetrarcha místo tetracha.
„	116.	„	11.	„	čti mrtvých místo mrtvýeh.
„	110.	„	13.	„	čti vězení místo žaláře.
„	117.	„	7.	zdola	čti osamělé místo pusté.
„	119.	„	19.	„	čti vytýkali místo vytykali.
„	119.	„	24.	„	čti dotkli místo dotekli.
„	122.	„	16.	shora	čti „Za koho mají lidé“ místo „Kým praví lidé býti“
„	122.	„	18.	„	čti „Vy pak za koho mě máte?“ místo „Vy pak kým mě býti pravíte?“
„	124.	„	19.	„	čti život místo žívot.
„	125.	„	14.	„	čti Getsemanské místo Gethsemanské.
„	125.	„	28.	„	čti zapotřebí místo zapotřebl.
„	126.	„	12.	zdola	čti se místo ae.
„	127.	„	22.	shora	čti israelity místo Israelity.
„	127.	„	30.	„	čti zvláštní místo zvláš ní.
„	130.	„	3.	„	čti Zajordanskem místo Zajordánskem.
„	130.	„	18.	„	čti přináší místo přinaší.
„	130.	„	6.	zdola	čti říci místo íci.
„	130.	„	7.	„	čti jiným místo jíným.

Str.	138.	ř.	19.	shora	čti velekněží místo velekněži.
„	138.	„	19.	zdola	čti jiným místo jíným.
„	139.	„	19.	shora	čti přiblížil místo přiblížll.
„	140.	„	11.	„	čti úhelným místo úhelním.
„	140.	„	13.	zdola	čti úhelný místo úhelní.
„	140.	„	19.	„	čti úhelným místo uhelním.
„	141.	„	13.	shora	za slovo „herodiány“ dej čárku.
„	141.	„	30.	zdola	čti vybízeli místo vybiželi.
„	142.	„	2.	zdola	čti uvésti místo uvézti.
„	143.	„	23.	shora	čti důkazem místo důkažem.
„	143.	„	16.	zdola	čti něho místo něko.
„	144.	„	12.	shora	čti nikoho místo nihoko.
„	144.	„	22.	„	za slovo „roku“ vlož slovo „dříve“.
„	145.	„	9.	zdola	čti „závazná“ místo „zavazná“.
„	145.	„	14.	„	čti neb místo n b.
„	145.	„	20.	„	čti „neúplně“ místo neúplné.
„	146.	„	5.	„	čti tím místo t m.
„	146.	ř.	9.	zdola	čti člověku místo človeku.
„	146.	„	26.	„	čti čistotu místo č stotu.
„	147.	„	13.	„	čti úterý místo útery.
„	147.	„	17.	„	čti neobrátíte místo neobrátite.
„	149.	„	9.	„	čti který místo ktery.
„	149.	„	5.	„	čti učí místo uci.
„	150.	„	20.	shora	čti povinnosti místo povinností.
„	151.	„	25.	zdola	čti takového místo takoveho.
„	152.	„	29.	„	čti důvod místo důkaz.
„	153.	„	13.	shora	čti přioděli jste mě místo přioděli jste mně.
„	153.	„	14.	zdola	čti přišli jste ke mně místo přišli jste ke mě.
„	153.	„	15.	„	čti prostorovými místo prostorovýmí.
„	153.	„	14.	shora	čti mně místo mě.
„	153.	„	17.	shora	čti omylu místo o ylu.
„	154.	„	10.	shora	čti neučinili místo nečinili.
„	154.	„	1.	zdola	čti projeviti místo projeviii.
„	154.	„	12.	„	čti Jidáš místo Jldáš.
„	154.	„	1[illegible].	„	čti naditi místo nadítí.
„	155.	„	25.	shora	čti nýbrž místo nybrž.
„	155.	„	15.	„	čti 14. den měsíce místo 14 den měsíce.
„	156.	„	20.	„	čti ukončili místo ukončilí.
„	156.	„	28.	„	čti vzdavše místo vzavše.
„	157.	„	22.	shora	čti než místo nez.
„	157.	„	18.	zdola	čti nikomu místo níkomu.
„	158.	„	15.	shora	čti neboť místo nebot.
„	158.	„	27.	„	čti pouze místo pouzě.
„	158.	„	11.	zdola	čti Chtěje místo Chteje.
„	159.	„	23.	„	čti svého místo sveho.
„	159.	„	25.	„	čti pochováni místo pochováui.
„	159.	„	26.	„	čti přátelům místo přáte ům.
„	159.	„	27.	shora	čti Bíti budu pastýře místo Bíti budou pastýře.
„	160.	„	22.	„	čti lidská místo lidska.
„	160.	„	8.	zdola	čti Luk. 22. místo Luk. 21.
„	161.	„	21.	shora	čti tím místo tim.
„	161.	„	13.	zdola	čti půlnoci místo půlnocí.
„	162.	„	8.	„	čti když místo kdy.
„	165.	„	21.	shora	čti zrazení místo zrazeni.
„	166.	„	11.	„	čti vyplatí místo vyplati.
„	166.	„	12.	„	čti usmrtiti místo usmr iti.
„	166.	„	1.	zdola	čti příslušníkem místo přís ušníkem.
„	167.	„	17.	shora	čti Ježíš místo Ježiš.
„	167.	„	7.	zdola	čti očisťující místo očisťujíci.
„	167.	„	14.	„	čti židé místo zidé.
„	168.	„	14.	„	čti koření místo korení.
„	168.	„	31.	„	čti kostmi místo kostmí.
„	169.	„	16.	shora	čti Materna místo Ma erna.
„	169.	„	4.	zdola	čti mezi místo mězi.
„	174.	„	5.	shora	před slovem uzřevše vlož spojku a.

Str. 178. ř. 4. shora čti které místo která.
„ 180. „ 28. zdola čti pokládají místo pok ádají.
„ 181. „ 10. „ čti Alfeus místo A feus.
„ 182. „ 21. „ čti syna místo syn.
„ 182. „ 10. „ čti παρ' místo πας'.
„ 184. „ 30. „ čti potom místo po om.
„ 186. „ 12. „ čti posedlí místo posed í.
„ 186. „ 21. shora čti netrap mě, místo netrap mně.
„ 190. „ 6. „ čti lidé místo idé.
„ 191. „ 16. „ čti nezachovávají místo nezchovávají.
„ 193. „ 22. a 23. zdola čti kousků místo drobtů.
„ 196. „ 14. zdola čti neznal místo neuznal.
„ 206. „ 6. shora čti nejste to vy místo ne vy to jste.
„ 206. „ 11. „ vynechej čárku za slovem ohavnost.
„ 208. „ 24. zdola čti tomu místo k tomu.
„ 214. „ 8. shora za slova v neděli vlož slovo „ráno“.
„ 218. „ 13. zdola čti 104. místo 194.
„ 225. „ 13. shora čti poplatky místo popla ky.
„ 227. „ 17. zdola čti závislost místo zavislost.
„ 227. „ 21. „ čti poznává místo poznavá.
„ 231. „ 10. „ čti vykoupí místo vykoupi.
„ 234. „ 9. shora čti mně jest dána místo mě jest dána.
„ 234. „ 21. „ čti Matatova místo Mathatova.
„ 235. „ 25. „ čti předčítatel místo předčitatel.
„ 236. „ 20. „ čti přestala jí místo přestala ji.
„ 236. „ 2. zdola čti k nimž místo k nímž.
„ 238. „ 15. „ čti příčina místo přičina.
„ 244. „ 9. shora čti učí místo uče.
„ 245. „ 6. „ vynechej čárku za slovem „nemohli“.
„ 246. „ 7. „ vynechej čárku za slovem „krvotok“.
„ 246. „ 16. zdola čti služebníků místo služebníku.
„ 248. „ 1. shora (v nadpise) čti 9, 23. místo 8, 23.
„ 248. „ 19. zdola čti velikostí místo velikosti.
„ 249. „ 22. „ čti té místo te.
„ 252. „ 15. shora čti svého místo sveho.
„ 256. „ 3. zdola čti neprodlouží místo neprodlouži.
„ 260. „ 6. „ čti hříšníku místo hříchu.
„ 282. „ 17. shora čti mě místo mně.
„ 283. „ 25. zdola čti dvorce místo dvora.
„ 291. „ 32. „ čti vyronivši místo vyvinuvši.
„ 303. „ 21. „ čti Garizim místo Garzim
„ 316. „ 22. shora čti nevztáhl místo nežztáhl.
„ 317. „ 27. zdola čti vyličují místo vylučují.
„ 349. „ 3. shora čti nevydali bychom ho tobě místo nevydali bychom to tobě.
„ 306. „ 15. shora za slovem svou dej čárku místo středníku.
„ 306. „ 14. zdola čti důležitými místo dů ežitými.
„ 306. „ 19. „ čti památkách místo památká h.
„ 310. „ 12. zdola čti 117—118. místo 76.—77.
„ 311. „ 6. shora čti viděli místo víděli.
„ 311. „ 30. „ čti bychom místo b chom.
„ 311. „ 21. zdola čti učinil místo učinil.
„ 313. „ 3. „ čti rozuměl místo ro uměl.
„ 315. „ 26. shora čti vražedné místo v ažedné.
„ 315. „ 14. shora čti uzdravujícímu místo uzdravuj címu.
„ 320 „ 11. zdola čti věřiti místo věřití.
„ 320. „ 27. „ čti rukopisů místo rukopitu.
„ 320. „ 29. „ čti počátek místo počatek.
„ 321. „ 6. „ čti ne místo nejen.
„ 322. „ 5. shora čti činíš místo činlš.
„ 325. „ 1. zdola čti prohlášením místo prohlášením.
„ 326. „ 3. „ čti Jordanem místo Jordánem.
„ 329. „ 7. shora čti iškariotský místo Iškaríotský.
„ 329. „ 5. zdola čti pomazání místo ponazání.
„ 331. „ 12. shora čti Ježíš místo Ježiš.

Str. 337. ř. 24. „ čti věřte místo vězte.
„ 337. „ 18. zdola čti důstojnost místo důstojnoet.
„ 338. „ 22. shora čti čistou místo č stou.
„ 338. „ 28. zdola čti a pln místo s pln.
„ 340. „ 27. shora před slovo Kdybyste vlož slovo vás.
„ 341. „ 24. „ čti i stoupence místo ji stoupence.
„ 341. „ 29. „ čti proti mně místo proti mne.
„ 342. „ 16. zdola čti nabyl místo nabyi.
„ 343. „ 27. shora čti působením místo působenim.
„ 343. „ 28. „ čti zvěstovati místo pěstovati.
„ 343. „ 30. „ čti vychází místo vycházi.
„ 345. „ 17. „ čti milostí místo milost.
„ 346. „ 13. zdola čti rozhodnutí místo rozhodnouti.
„ 346. „ 1. „ čti ve mně místo ve mne.
„ 347. „ 7. „ čti zadrženi místo zadržení.
„ 349. „ 3. shora čti ho místo to.
„ 349. „ 23. zdola čti Židé místo Zidé.
„ 350. „ 6. shora čti všichni místo všickni.
„ 350. „ 15. zdola čti upustě místo upustiv.
„ 351. „ 14. shora čti roucha místo rouha.
„ 351. „ 23. zdola čti z urážky místo s urážky.
„ 352. „ v nadpise čti 19, 24—34 místo 20, 24—34.
„ 352. „ 23. shora čti péčí místo péči.
„ 353. „ 18. „ za slovem Ježíš dej čárku.
„ 353. „ 4. zdola čti přesvědčivé místo přesvědčivě.
„ 357. „ 4 shora čti zákona místo Zákona.
„ 360 „ 7. zdola čti israelity místo Israelity.
„ 360 „ 15 „ čti milostí místo milosti.
„ 363. „ 2., 5. a 10. shora čti všichni místo všickni, též všude jinde kde stojí všickni.
„ 365. „ 5. zdola čti z proroka místo proroka.
„ 366. „ 23. shora čti činiti místo číniti.
„ 366. „ 19. „ čti prodávali místo podávali.
„ 367. „ 3. „ čti z náplně proroctví místo náplní z proroctví.
„ 367. „ 10. „ čti v milosti místo o milostí.
„ 368. „ 24. shora čti i tělo místo í tělo.
„ 368 „ 7. zdola poznámka od slova kněží až do konce toho odstavce patří k 4, 1. na stránce 369.
„ 369. „ 18. shora a 1., 2., 7. zdola čti úhelným místo úhelním.
„ 372. „ 20. zdola čti se radovali místo radovali.
„ 374. „ 11. „ čti Kyreny místo Cyreny.
„ 375. „ 18. shora čti místo místo misto.
„ 375. „ 18. zdola čti poslušnosti místo poslušnosti.
„ 376. „ 7., 14. shora a níže čti Jakub místo Jakob.
„ 380. „ 2. shora čti uvěřili místo uvěíli.
„ 380. „ 4. shora čti pokřtíti místo pokříti.
„ 38[illegible]. „ 13. zdola čti trváš místo rváš.
„ 380. „ 14 „ čti jeho místo eho.
„ 381. „ 9. shora čti či-li místo čili.
„ 383. „ 20. „ čti dítkem místo dí kem.
„ 383. „ 9. zdola čti Říma místo íma.
„ 384. „ 14. shora čti Galilei místo Galileji.
„ 385. „ 16. zdola čti vystoupil místo vystoupiv.
„ 388. „ 1. shora čti počal místo počav.
„ 389 „ 5 zdola čti sbírku místo sbirku.
„ 389. „ 16. zdola čti v následující kapitole místo v následujících kapitolách.
„ 389. „ 3. zdola před slovo Agrippa vlož spojku že.
„ 390. „ 11. shora čti svým místo mým.
„ 390. „ 20. s ora čti dveře místo dvéře.
„ 390 „ 4 zdola čti lichocení místo lichoceni.
„ 392. „ 16. shora čti Jerusalema místo Jerusaiema.
„ 392. „ 21. „ čti pokynuv místo pokynul.
„ 393. „ 19. zdola čti Vykupitelem místo Vyk pitelem.
„ 393. „ 13. „ čti israelitech místo Israelitech.

Str. 394.	ř. 21.	shora	čti Boží místo Boži.
„ 394.	„ 29	„	čti velebili místo velebilí.
„ 399.	„ 19	„	čti kteří místo kteři.
„ 406.	„ 12.	zdola	před slovem „Musím“ dej dvoutečku místo tečky.
„ 406.	„ 20.	„	čti navštíviv místo navštiviv.
„ 409.	„ 13.	shora	za slovem žid dej čárku místo tečky.
„ 410.	„ 20	zdola	čti již místo až.
„ 412.	„ 1.	shora	čti netratil místo netratli.
„ 413.	„ 13.	„	čti Kypru místo Cypru; též str. 414., ř. 1. shora.
„ 416.	„ 18.	„	čti ke mně místo ke mě.

Odbor sv. Jeronyma

k vydávání a šíření knih Písma sv.

při „Dědictví sv. Jana Nepomuckého“.

Zvěčnělý sv. Otec Benedikt XV. v okružním listě vydaném 15. září 1920 k 1500. výročí smrti sv. Jeronyma napsal o četbě a šíření Písma tato památná slova:

„Koho je tajno, jak mnoho prospěchu a příjemnosti ze zbožné četby svatých knih vyplývá do duší věřících? Kdokoliv přistoupí k bibli se zbožnou myslí, s pevnou věrou a s pokojnou duší, ten najde tam onen chléb, který s nebe sestoupil, a zakusí v sobě ono Davidovo: „Neznámou a skrytou moudrost oznámils mi“. (Žalm 50, 8.) Nikdy nepřestávejme napomínati všech věřících, aby zejména v přesvatých evangeliích, jakož i ve „Skutcích apoštolských“ a v „Listech apoštolských“ denní četbou listovali a snažili se je obrátiti v morek a krev... Mysl naše se zálibou zalétá ke společnosti, která má jméno svatého Jeronyma, se zálibou tím větší, že jsme sami měli účastenství při jejím zakládání a zdokonalování... Společnost tato má úkol, čtyři „Evangelia“ a „Skutky apoštolské“ co nejvíce šířiti, aby nebylo křesťanské rodiny, která by jich postrádala, a všichni aby si navykli každý den z nich čísti a rozjímati. Vroucně si přejeme, aby toto dílo, nám velmi milé pro jeho nesporný užitek, po všech diecésích se rozšířilo tím, že budou všude zakládány společnosti téhož jména. Na témž poli o věc katolickou veliké zásluhy si zjednávají ti ze všelikých zemí mužové, kteří se starají o to, aby všecky knihy Nového zákona a vybrané knihy Zákona starého v pohodlné a vkusné úpravě byly vydány a rozšířeny...“

V těchto intencích založen byl při „Dědictví sv. Jana Nepomuckého“ v Praze „Odbor sv. Jeronyma k vydávání a šíření knih Písma svatého“. Péčí tohoto odboru vydána byla již jednotlivá evangelia se stručnějším výkladem: 1. „Evangelium sv. Matouše“ (cena 6 K, pro členy „Dědictví“ 5 K 40 h), 2. „Evangelium sv. Marka“ (cena 2 K, pro členy „Dědictví“ 1 K 80 h), 3. „Evangelium sv. Lukáše“ (cena 3 K 50 h, pro členy „Dědictví“ 3 K 15 h), 3. „Evangelium sv Jana“ (cena 3 K, pro členy „Dědictví“ 2 K 70 h). Všechny

čtyři svazečky najednou zakoupené stojí 14 K, pro členy „Dědictví" 13 K. Vydání toto hodí se k hromadnému šíření v širokých kruzích věřícího lidu; velice vhod přichází zajisté zejména katechetům škol měšťanských a středních.

V tisku nalézá se nové kapesní vydání evangelií, potom přijde na řadu příruční vydání Žaltáře, k němuž jest již rukopis hotov.

Za nynější nesmírné drahoty papíru a tisku jest nutno, aby „Odbor sv. Jeronyma" co možno nejvíce milodary byl podporován.

Dosud k tomu účelu věnovali: Nejdp. arcibiskup Dr. František Kordač 2000 K, světící biskup Dr. Jan Sedlák 1000 K, světící biskup Dr. Antonín Podlaha 1000 K, farář Jan Kabeš 20 K, farní úřad v Lánech 30 K, vikariát Křivoklátský sbírkou 22 K 82 h.

Celkem sešlo se dosud 4072 K 88 h, tedy velice málo, kdežto tisk vydaných dosud čtyř Evangelií stál 12.000 K.

Jest tedy naléhavě žádoucno, aby „Odbor sv. Jeronyma" nalezl hojně obětavých dobrodinců, neboť jen pak bude moci dostáti svému úkolu.

Přispějte milodarem k šíření Písma svatého!